

AL. JIRÁSKA
SEBRANÉ SPISY.

DÍL XIX.
PROTI VŠEM.

V PRAZE.
NAKLADATEL J. OTTO KNIHTISKÁRNA.
1894.

PROTI VŠEM.

LIST Z ČESKÉ EPOPEJE.

V PRAZE.

NAKLADATEL J. OTTO KNIHTISKÁRNA.

SVATOPLUKU ČECHOVI

PŘÁTELSKY VĚNOVÁNO.

I.

SKONÁNÍ VĚKU.

Věž Kotnovská v Táboře.

1.

Po širu daleku, pod jitřním nebem, pole a pole;
tmavohnědé ouhory, zelenavé lány mladistvého osení,
měkkoty nasáklé včerejším deštěm. Jich nescíslné brázdy
sbíhaly se do dálky a splývaly v jednu spoustu hrud
jakoby v rozčeřené, hlinité jezero.

Pole ta bez stromů, většinou rovná a jen tu onde stoupající mírnou vlnou, trátila se na obzoru ve špinavě, hustě šerém oparu, jenž se nesl vysoko a zanikal ve spoustách popelavých mraků. Těmi na východě prorážel sinavě světlý pruh prvního úsvitu.

Z roviny, u blátivé cesty, vedoucí poli od Lužnice řeky pod Veselím na západ směrem k Bukovsku, trčelo na mezi vymořené zimou — byloť koncem dubna — osamělé „boží znamení“, dřevěný, čtverhranný sloup s malým kovaným zrezavělým křížkem. Dřevo nachýleného sloupu bylo mokrem prosáklé, zčernalé; nahoře, pod samým křížkem rozlézal se po něm žlutý lišejník.

Od „božího znamení“ vedla bidná cesta ještě kus polem, pak zabíhala do mokré louky. A na té louce, opodál cesty, kus na levo nořil se z mrákavého, jitrního šera obrovitý stín osamělého rozložitého stromu. Stál na krátké hrázi nevelkého rybníka, jinak v nízké břehy rozlitého. Starý dub, od spodku velmi tlustý, s mnohými boulemi na drsném kmeni, měl mocné, krivolaké haluze, plné chomáčů hnědého, ještě loňského listí.

Pod jeho krytem mezi vyvstalými kořeny bylo sušeji nežli kde jinde. Sem se uchýlili tři uprchlíci; vysoký, tělnatý probošt z Louňovic, mnich kláštera Želivského, v čubě a kukle, starý jeho sakristan v plášti a v čepici s vysokým, lišším okolkem, a mladá novicka řehole sv. Norberta z kláštera Louňovského. Halila se v černý, řásný plášť a hlavu měla v zavutí tmavé, vlněné rouchy, ne však řeholní.

U dvou osedlaných, hnědých koní, plných uschlého i mokrého bláta, z jejichž nozder vyrážely prchavé paprsky a kotouče bělošedé páry, trátící se v navlhlem, sychravém vzduchu, stál ramenatý, nevysoký sedlák prokvetlých, dlouhých vlasů, v beranici, v přepásané sukni, maje sekeru za pasem.

Probošt s novickou a sakristanem prechal už druhý den i druhou noc až od Blanika hory, z Louňovického kláštera. Předevčírem, zrovna v den sv. Jiří, přikvačilo tam bratrstvo z nového města hory Tábor, sotva že před několika týdny založeného, a zpusťovalo vše; proboštství, opodál něho kostel i starobylý klášter. Ten v požeh dali. Jak hořel, až lesnaté dvouvříši chmurného Blanika se rdělo v třeslavé záplavě ohromného požáru, prchaly klášterní sestry jako hejno holubů v ráz vyplašené. V tom strachu a zmatku rozběhlo se všechno různě, i kněží z proboštství.

Ti tu pod dubem pohromadě zůstali. Z večera přešli řeku Lužnici. Odpočinuvše něco málo a sedřim-nuvše na jakési „jednotě“ u rybníka v polích, dali se zase, ještě za tmy, na další útěk.

Mířili ku Přiběnicům, hradu pana Oldřicha z Rožmberka, kdež se mohli nadíti bezpečného útulku. Tam už před tím, hned jak král*) umřel, když první strachy šly a první hrozné noviny, že v Praze, v Plzni a jinde obořili kláštery a je vydrancovali, odeslali z Louňovic pro všechnu jistotu nejdražší klášterní klenoty, vzácné zboží od kalichů, monstrancí, ornátů i drahých knih, jak před nimi již učinili opat i veškerý konvent kláštera Milevského.

Zle se utíkalo. Rovnou ku svému útočišti nad Lužnici nemohli; musiliť se vyhýbatí Hradišti hory Tábor, odkud všechny hrůzy vycházely, i jeho pobouřenému okolí. V jeho sousedství, na Soběslavsku, byly některé z třicíti a více vesnic poddaných Louňovickému klášteru; i těm se musili pro to sousedství vyhnouti. Probošt také lidu nedůvěřoval. A tak se tloukli odlehlejším krajem u velikých oklikách, až se dostali za Lužnici řeku.

*) Václav IV.

Nezvyklá, namáhavá jízda, neklid, nevyspání je unavily. A mysl byla ztrátou, již utrpěli, i nejistotou a strachem hrubě skličena. Nejvíce trpěla mladá novicka. Juž z večera na „jednotě“ velmi stýskala, a když na úsvitě přijeli na tu louku, pro Bůh prosila, aby zastavili, že už na koni nevydrží. Na louce zastavit nemohli, ale učinili tak pod dubem. Starý sakristan se sedlákem, jenž dosud vedl u huby proboštova koně, pomáhali dívce se sedla, při čemž, jak se plášť po-odhrnul, zakmitlo se její teholní bělostné roucho, u nohou blátem potřísněné. Jak stoupala na pevnou půdu, začaly se jí nohy trásti, a po celém těle cítila mrazení a chvění. Byla jako polámána, všecko tělo ji bolelo. Usadili ji na vyvstalém kořeni.

Jak dopadla zády na mohutný, drsný kmen, bezděky vypjala na okamžik prsa a vydechla v bolestně příjemném pocitu. A oči přimkla. Bledá únavou i rozechvěním, vypadala v ranním, sinavém zásvitu ještě bledší; zpod sklopených víček dlouhých řas jakoby stín padal ji pod oči.

Neviděla, že probošt nad ni stál a se na okamžik zamyslel, pak že se jal prohlížeti kmen starého dubu, a nedbala, že sakristan odhrnuje od jejích nohou mokré listy, hubuje a laje: „Aby ten Hus a Jeronym u věčném ohni hořeli! A ti s nim! Ti! — Obrazy svatých rozbodali, ukrutně zčerkali,“ mluvil rozdurděně jako pro sebe, ale tak, aby ho sedlák u koní slyšel. „A matku boží, nebeskou královnu, rozdúpali škorněma, ohavnýma, zamazanýma nohama rozšlapali! A tuhle — ta duše dobrá, nevinná pod stromem — v blátě... Aby hořeli v rouše ze smoly a síry, v ohněné řece!“ To mluvil vstávaje; utíraje si ruce o sukni, prudce dodal: „A ten kulhavý Viklef s nimi!“

Přistoupil blíže k sedláku, jenž stojí u koni, kopal pravou i levou nohou před se, špičkou ven do louky,

aby si uvolnil od bláta, jež sevřevši jeho vyrudlé škorně, narostlo cestou v netvárnou, lepkavou přítěž. Starý sakristan mluvil, aby si v tísni a ve své nevoli uvolnil, ale také k vůli tomu sedlákoví. Utekl jim už jeden, ač byl také z jejich poddané vsi a schromil jim naschvál jednoho koně. Proto pak musil starý sakristan většinou pěšky a proto měl obavu, aby i tento kmoch, jenž jim zbyl, rovněž tak neučinil a neprchl k těm Tábořským, jak jistě tam ten učinil.

Staroch ohlednuv se po proboštovi, jehož už nebylo viděti, jak prohlížeje dub se dostal za kmen, pokročil až k samému průvodci, aby ho, jak mínil, přesvědčil a ode všeho zlého úmyslu odvrátil.

„Ten Viklef, povídám, aby hořel, a nejvíc! Tohle všecko k vůli němu, my tady, a co klášter! Auveh, klášter! Jen co v sakristii zmařili!“ A chytl se za spánky. „Těch rouch a nádobí, oh, Jezu Kriste! Oh!“ Odmlčel se, ale již nechav kvílivého hlasu, spustil zase polemicky: „A proč psal ten chromec proti papeži a biskupům? Viš-li, proč? Proč?“ opakoval sakristan, blýskaje očima. Nečekaje odpovědi, mávl rukou a doložil prudkým, vášnivým šepem: „Protože jeho kardinálem neučinili. Takového!“ A zlostně se zasmál.

Sedlák, přihlazuje si zavhlé pačesy nad spánkem, zamrkal očima; zdálo se, že se chystá na odpověď. Ale než slovo vypravil, sakristan už zase začal a proudem: „To by mohli také ti Táborští kněží být kardinály . . . Pán Bůh s námi! Kněží! Kmochu, jací kněží bez pleše, bradatí, neholení, špinaví.“ Sakristan se uplivil. „Kněží bez ornátů, bez svíček! A sv. oleje a kadění, to že jsou Antikristovi nálezkové. A těm bys chtěl věřit? A — a — mši slouží v stodolách, třeba na špalku, to, kmochu, to jsi snad neslyšel. A kdybys dítě měl, pokřtí v potoce nebo v rybníce, třeba v louži,

jen tak, to jsou jejich novotné věci; a umřeš-li, pochovají tě v lese jako mrchu bez kroupení a modlení.“

Otrásl se a v tom kýchl dvakrát za sebou. Nevšiml si, že svou řečí mladé jeptišce přitěžuje. Jen na sedláka hleděl, v duchu se zlobě, že ten chám mlčí, nepřisvědčuje, že je snad také takového ohavného smýšlení, jako ti sršatí Táborští. Chtěl znovu spustit, v tom se za dubem probošt ozval:

„Je to mezník! Je to ten dub, jak na ‚jednotě‘ povídali.“

Toto ohlašoval, stojí ještě co nejvíce na špičkách, až lýtka brněla a se chvěla, máje pravici do výše vztyčenu a prsty napjaty. Tak jen dosáhl znamení kříže do kmene vytesaného, napolo již opět zarostlého, a vedle něho jiného znamení mezního: sedm velkých hřebů, do stromu mocně zatlučených.

Proboštovi se patrně uvolnilo, že ten mezní strom neminuli. Bylo to znáti na hlase i jak to chvatně oznamoval, a jak spustiv se zase na nohy, spokojeněji dodal:

„To již tedy budeme na arcibiskupově a přes jeho panství pak na páně.*) Deo gratias!“

Sakristan nechav hned sedláka, rychle přistoupil, aby se podíval na mezní znamení, a dodal tonem ne jako zvoník**) u oltáře, ale potěšen, s citem:

„Amen! Dejž to Bůh!“

„Počkej, ještě se podívám k rybníku, ohlednout se po stezce, jak o ní na ‚jednotě‘ povídali. Přesvědčím se. A dej pozor!“ Toto řekl tiše a mrkl po sedlákovi.

*) Rožmberkovo.

**) Zvoník onoho času posluhoval také kněžím při mši svaté a jiných obřadech.

2.

Starý kmoch v beranici u koní, stojících s pochýlenými hlavami a očima přimhouřenýma, opřel se bokem a loktem o sedlo proboštova koně a hleděl zasmušile v tu stranu, odkud přijeli.

Byl tu nerad a mrzelo ho, že musil tak daleko od svého domova. Pomýšlel, kam ho ještě probošt potáhne. Přijeli včera tak z nenadání na jeho osamělý statek, probošt zhurta poručil, aby půjčil koně a na kus je vyprovodil a při koních posloužil.

Koně půjčil a kus je vyprovodil a po drahném kuse zase kus. A oni ne ze vsi do vsi, ale pořád mimo, polem, samotou, a jeho nepustili. Sedlák teď teprve věřil tomu, co dříve slyšel o proboštovi, jehož se poddani v klášterních vesnicích báli, jak je přísný, a jak jeho vůlí bylo, že neslevili nikdy v Louňovickém klášteře nikomu ani hodiny robotní práce, ani haléře, ani vejce z povinných platů. Proto za všechno přál teď sedlák proboštovi všechnu tu nesnáz a svizel, a rád včera večer na té „jednotě“ viděl, jak se proboštovi hrubě nechtělo do suchého chleba a do holé vody. A smál se mu v duchu, jak je bez piva starého a uleželého, bez drahého vína a kořených, tučných krmí, a to že brzo splaskne lalok i zášijek.

Co z toho probošt má, pomýšlel teď sedlák u koní, že před lety obsýlal p ddané na probošství, ty, kteří chodili na Choustník, na Soběslav a jinam, kde kázal Pražský mistr Jan z Husince, ten pokorný a stálý kazatel. A co proboštovi platno, že na kázáních bouřil a jinak hrozil i stíhal, když také od nich až od Vlašimě a dál, od Ledče, začali loni chodit na ty hromady k Bechyni, na horu Tábor, k Vožici na „Beránek“ horu a jinam. Těch neřádných sborů a toho

hříšného sbírání, jak probošt říkal, nezastavil a nezkazil. A ještě hle, co teď!

Utíká, a splní-li se, jak ti Oustští kněží kážou, že nebude ani platň, ani robot a odúmrt' že přestane a všichni lidé, páni, zemané, sedláci, všichni že budou za jedno, jako jedna obec, bratří vespolek, a jak už prý to v tom novém městě Tábořských bratří je podle sv. písma, přestanou páni a velicí kněží a tu ten probošt také . . .

A ten starý sakristan, by raději mlčel! Ať netupí, ať nemluví o věčném ohni!

Sedlák sebou náhle hnul, a nechav uvažování, ponachýlil se a chutě, škodolibě hleděl na hráz na mocného pána, na probošta v ublácené čubě, jak s hráze leze, jak kolísaje se, ruce roztahuje, aby nesklouzl, jak se blátem brodí, aby cestičku našel . . .

Sakristan také patřil za proboštem, pak zašel k mladé jeptišce. Seděla tak jako prve, skleslá a velmi sklíčená. Usedl vedle ní a jal se ji hovorně a vlídně těšiti: že jdou dobře, že se kněz probošt nezmýlil, že teď najde cestičku a tou že se dostanou do východu slunce na Radonickou tvrz k dobrým známým proboštovým, tam že si do soumraku odpočinou, a ona nejvíc, tam že se jí dostane lože a teplé krmě.

Novicka, zachvivajíc se, naslouchala s přivřenýma očima jako nějaké pohádce. Dychtilať po suché, teplé jizbici, v níž by si mohla volně odpočinout, sama, sama, v klidu a tichu, v bezpečnosti . . . Staroch dobromyslně sliboval a sám se trásl v pronikavém, sychravém chladu, od něhož mu oči slzely. A když kýchaje se odmlčel, pozvedla novicka hlavu, pohledla plaše před se do kraje a zeptala se mdle, dojedou-li do Radonic, nejsou-li za nimi . . . Jméno Tábořských ani nevyslovila.

„Nejsou, kdeže ti! Jdeme velikou oklikou, a oni, ti pikarti,“ a staroch se již opět rozpaloval, „jistě zas někde boří kostely a fary. Ale tady nic, tu je ticho. Hle,“ a ukázal rukou od chladu červenou, „tam to boží znamení! Nestálo by, kdyby tu bylo jako jinde!“

Novicka sotva že si všimla „božího znamení“, jež v ranním šeru trčelo bez určitých kontur, a již opět spustila ramena i hlavu na drsný kmen starého dubu. Ale v tom už ji zase vztyčila; sakristan sebou ulekaně trhl a nahrbliv se vypjal krk a nastavil ucho. Sedlák se odtrhl čile od koně a maně povykročil dál, až na samý kraj hráze směrem do louky. Ranní vitr k nim zanesl proud zvuků. Náhle, z nenadání zavanuly, rozletěly se a zanikly v širu a v tichu nad poli. Ale již se zas ozvaly: vzdálený zpěv nějaký, a celý zástup ho zpíval. Zvuky zazněly, zpěv se blížil; zněl přísně, tvrdě, zádušně, a v tom jistějším klidu a tichu, v tom polosvitu mocně dojímalo. A již mrak stínů zahledli, v polích, za „božím znamením“, ale daleko ještě. Ten houf tam zpíval.

Probošt vyhledávaje stezku stanul té chvíli u samého rybníka. Jeho ocelivě šedá hladina slabě se čerila v ranním vání, a s kučeravými vlnami běžel od břehu do břehu mdlý lesk prvního světla, jehož vůči-hledě přibývalo. V něm počala také ze šera vystupovati, za rybníkem, dál na poledne i na západ táhlá výšina. Někaký les se na ní černal dlouhým pruhem.

Probošt se po ní dlouho nerozhlížel. Jakmile přes hráz k němu dolů zavanul ohlas vzdáleného chorálu, obrátil se po hlase, okamžik naslouchal, pak rázem shodil kuklu do týla, aby lépe slyšel, a již se dal do běhu vzhůru do hráze, jakoby nebyl těla tak mocného a těžkého. Smekal se, sjížděl, dvakrát i na kolena padl; než nedbal a dral se dál nahoru volaje:

„Vstávejte! Na kůň! Pryč! Pryč!“

Zablácen, zardělý, prudce oddychuje, supaje, stanul nahoře pod dubem. Tam jakoby živých nebylo. Sakristan i jeptiška, ta stojíc, rukou o dub se opírajíc, ustrnuli, oněměli, nehnutě hleděli k východu, kde se z ranního šera vynořoval houf zvolna se blížící. Bral se polní cestou i podél ní směrem k „božimu znamení“ a tedy k nim. Prve byl jakoby slit v jeden veliký hustý stín. Nyní již lišili se od něho jednotlivci, jdoucí odděleně, po stranách, i jezdcové v čele. Konce však toho houfu nebylo dohlednouti. Tratil se v šeru.

Sakristan, jak shlédł svého představeného, chvatně k němu přistoupil. Třesa se, chytil ho za rukáv volné čuby a vyděšeně vyrazil:

„Táboři! — To jsou oni . . .“

A v tom mladá jeptiška od dubu zaúpěla: „Kněže probošte!“

Ale ten jich nedbal. V plné jeho, hladce oholené tváři, nosu pěkně zahnutého, jevilo se vzrušení, ale ne strach, a v pohledu nevelkých, hnědých jeho očí pevná odvaha. Maně hladil si čelo i hlavu vlasů krátce přistřižených, hustých, ale již prokvetalých, a pozoroval blížící se houf. Za to si nevšiml sedláka, že všecek neklidný dychtivě upírá zrak na zpívající, že mu oči oživly a že v nich zasvitlo, zablesklo, jak shlédł svého pána. A ten, když obrátiv se, opakoval svůj rozkaz, sedlák se ani nehnul.

„Co stojíš?“ okřikl ho probošt přísně.

„Nepojedu. Ani krok už!“ odvětil poddaný zachmuřeně.

Na okamžik nastalo pod dubem ticho plné napjetí a úzkosti. Probošt byl tím odporem zaražen; než ihned se vzpamatoval.

„Odveď koně za dub!“ poroučel rozhodně a pronikavý jeho pohled zrovna se vbodl do tváře obstarožitého kmocha. Ten by byl jindy ani nehlesl. Nyní měl však posilu: blížící se houf a jeho zpěv.

„Počkám na tam ty,“ odvětil chmurně i hrozivě, a ukázal na houf. Ten však zrovna v ten okamžik ustal ve zpěvu a zastavil se.

„Na tam ty čekáš?!“ zvolal probošt. V jeho hlase bylo znáti odpor i opovržení. „Kam tě zavedou?! V zoufalé skutky. Dábel je posedl jako Jidáše.“ Odmlčel se. Nevada však účinku svých slov, prudce dodal: „Jdi si tedy rouhat se a pálit, a mordovat nevinných!“

Okamžik čekal.

Vida, že sedlák stojí jako beran, opakoval:

„Jen jdi a zaveď je sem, aneb mne již raději sám zabij. a tuto nevinnou pannu!“

Sakristan stoje opodál strachy trnul a mrkal očima, jakoby již sedlák vytrhl sekeru od pasu a jako by se již po nich hnal. Než kmoch všecek zaražen a také oslaben, že houf tam v poli stál a mlčel, se ani nehnul, a plaše pohlédl na mladičkou dívku ustrašenou a nepostavil se ani v cestu pak, když probošt sám vzav koně u huby, vedl jej za dub. Teprve když probošt s pomocí sakristanovou usadiv co možná nejrychleji jeptišku na koně, pomáhal sakristanu samému do sedla sedlákovy koně, na němž prve sám jel, zkríkl sedlák, že to jeho kůň.

„Dostaneš za něj dva. Jdi si do našeho dvora!“ zvolal probošt, a sotva se ohlednuv, pobídl koně. Šel napřed veda koně, na němž seděla jeptiška. Smrtelný strach přemohl její únavu i chorobu. Za nimi, všecken nahrbený, neodvažuje se ani, aby se ohlédl, jel starý sakristan. Přestal proklínati a láti; jen kýchal čím dále tím více. Slzící jeho oči tkvěly na proboštovi, na své jediné opoře a útěše.

Staroch neviděl, že jedou kus hrází, že na jejím konci se dávají na levo, níž, na jakousi stezku. Vedla kolem rybníka dál mezi dva nevysoké, polní svahy,

k mělkému úvalu, jenž se za rostoucího úsvitu ukáza kus před nimi. Vše se starochovi v tom strachu mihalo a kmitalo, a jiného teď nečekal, na jiného nemyslí, nežli že se jim pojednou ozve v zádech divoký nekřesťanský řev.

Než za nimi ticho, ani kroku, a jak se sakristan po chvíli odvážil hlavu poobrátit, spatřil, už drahý kus za sebou, rybník, za ním hráz a na té košatý dub. A pod ním ticho. Za to se v předu ozval proboštův vážný hlas:

„Ego deum inclamabo et Jehova servabit me. Vespere et mane atque meridie meditabor, donec audiverit vocem meam —“

Kněz říkal žalm pro potěchu mladé, řeholní sestry, jež všecka ubledlá, jako neživá seděla na koni, přidržujíc se pravicí jeho hřivy. Než dlouho se nemodlil. Na pokraji onoho úvalu bezděky umkl a zastavil koně. Stezka se tu dělila. Jedna do úvalu, nad nímž na jednom ze svahů černala se neveliká doubravina, druhá na levo. Probošt se záhy rozhodl. Zamířil do úvalu.

Tou dobou se již v rybníku shlížela jasnější obloha s oblaky, jež počínaly zarděle pláti od ranních červánků. Na hrázi pod dubem hrubě prosvítlo. Na kmeni bylo již dobře znáti vysekaný kříž i veliké staré hřeby do stromu zatlučené. A ztichlo tam. Kmoch se sekerou za pasem stál tam sám. Chvilí hleděl za prchajícími, nerozhodný, sám sobě vyčítaje, že se víc nebránil; pak obrátil zrak do polí. Lány mladého osení, jak se rozednívalo, živěji se prozelenávaly na světle. Nad nimi hlubokým tichem nesla se do výše skřivanova píseň.

Nezněla dlouho. Houf, jenž v polích se před chvílkou zastavil, hnul se opět. Byl ještě tak daleko, že ohlas jeho krokův i hlasův až na hráz nepronikal. Zdálo se, jakoby tmavé mračno se táhlo po

polích. A již z něho bouře zahlučela. Pustý křik vznesl se pojednou k nebesům, že naplnil všechno povětří. Nějaký jezdec vyrazil z houfu a hnál se prudko až k „božimu znamení“, kdež zarazil. Za ním běželi pěši, jednotlivě, v chumlech, všichni křičíce, a všichni se zastavili u sloupu s křížkem, jenž zmizel v chomáči jich. Když za chvíli z toho místa vytrhli, nebylo po sloupu ani vidu. Sedlák tušil, co s „božim znamením“ udělali, že poraženo a rozsekáno leží v blátě.

Teď už nepochyboval, kdo ti tam jsou, že z toho bratrstva, jež chce vypleni všeho zlého na světě, aby nebylo nižádného panování a poddání, že chodí mstit zákon boží, jak o nich mluvil ten zbožný muž, jenž se tu ty dny u nich na Vlašimsku a na Leděčsku zjevoval, v obcích i po staveních, a mluvil jako u vytržení, že jen ti budou spaseni, kdož se utekou na Hradiště hory Tábor, protože je nyní skonání věku, kde bude všechno zkaženo jako Sodoma; že přijde Kristus tělesně i s anděly, a ti, kteří se toho na živu dočkají, že ho uvidí i svaté, a mezi nimi mistra Jana Husa.

Řeči ty bázní je skličovaly, a sedlák nejednou v tesknosti uvažoval za večerů u ohně se sousedy i v noci sam, nemoha spáti, o nich, i o tom bratrstvu na Hradišti. Teď je viděl a již rozeznával.

3.

V čele jeli tři kněží vedle sebe. Prostřed, na bílém koni prostého sedla, bez prsosin a zadních pochev, seděl nahrbeně v lišči čepici, v čubě, v tmavé obyčejné sukni pod ni, v úzkých nohavicích a škorních, kněz Mikuláš. Byl už starší, tupého, masitého nosu, přes polovici tváře vousy zarostlý, slepý. V dlouhé,

tmavohnědé jeho bradě rovněž tak málo hleděné jako vlasatá hlava, nejeden pramen se již probělával.

Kněz v pravo, na hnědém koni, asi čtyřicetiletý, smělý, hnědých, pichlavých očí, černé lesklé brady, podobně oděný, také bez kněžské sutany jako kněz Mikuláš, byl mečem opásán. Ten na levo, rovněž na hnědém koni, byl všech nejmladší, dobře třicetiletý, sličný, statný muž, světle hnědé, měkké brady kadeřavé i takových vlasů, zdravě zardělý, modrooký, v bobrové čepici a v tmavém plášti. V pravici nesl černou korouhev, na níž po jedné straně zardívalo se znamení kalicha a po druhé, kmitavě, jak korouhev se třepetala v ranním větru, obraz bílé husy.

Za kněžími se bral shluk ozbrojených mužů: několik v měštanském obleku, většinou však vlasati vesničané v beranicích, kožiších, krátkých i delších, bílých i hnědých, nebo v přepásaných, hrubých sukních. Všichni měli přiléhavé kožené nebo soukenné nohavice, škorně nebo hrubé střevíce. Tři z nich se však nápadně lišili. Jeden měl při sprosté sukni, přepásané řemenem, rukávy z damašku. soused jeho pak z látky bohatě krumplované. Za nimi kráčel bradatý muž v beranici a v sukni z drahé látky plné květů a ornamentů, vyšíváných bohatě hedvábím a zlatem. Byla z ukořistěných ornátů. Těžká látka nepodařila se dobře neumělému jeho krejčímu a tak visela neforemná, skvostná sukně, ale již značně umazaná a zablácená na hranatém muži sama jako hranatá, tuhá, odstávající a lišící se nápadně od umazaných kožených nohavic a střeviců, vystlaných onucemi z kostelního, tenkého vinutí.

V boku těchto mužů, jichž bylo dobře sto, ozbrojených oštěpy, cepy, palicemi, meči i sekerami, jel na vraném koni podvázaného ohonu jejich velitel, vladyka hladké brady a tváře, ale dlouhých knířů a vlasů,

v kuní čapce a v tmavomodrém, soukenném kožíšku beránkem lemovaném. Vedle něho bral se jiný zeman, s mečem po boku, opěšalý, v obnošeném plášti, patrně chudý.

Mezi těmito selskými zbrojenci a mezi houfcem žen, s hlavami až přes bradu a přes čelo zavinitými tak, že jim vlásku nebylo viděti, chutě vykračovali výrostkové, větší, menší, někteří ve dřevákách, s praky, s kušemi a toulci přes plece. Za průvodem jelo několik vozů, nemohouc mu na bídné cestě stačiti s potahy volů; za vozy vedli vesničané, muži i ženy, na provazech krávy a voly nebo hnali brav. Bídná, polní cesta byla po včerejším, večerním dešti ještě neschůdnější. Nohy se smekaly a těžko se zvedaly z lepkavého, mazlavého bláta. Mlaštelo a stříkalo, lidem obuv a koním kopyta zavírajíc.

Ale nikdo toho nedbal. Všichni kráčeli vážně, mnozí zachmuřeně, výrazu ve tváři až přísného nebo tesklivého, muži i ženy. Z těch mnohé hlavy pochýlily a ruce měly sepjaté. Ale jak tam v předu, na bílém koni zauotoval slepý kněz:

„Navštiv nás, Kriste žádoucí,
pane světa všemohoucí —“

jako by veškerým zástupem oheň prolétl. Všichni hlavu pozvedli a juž muži, pračata i ženy vpadli jednohlasně zpívající:

„Dej nám se v srdci poznati,
bez hrůzy tebe čekati. —“

Zpěv frygické toniny zněl zádumčivě, trpce, ale vanuly z něho mysl mocně pohnutá a hluboký, nábožný duch. Tváře zpívajících se měnily. U mnohých žen se vyjasnily, ozářené zbožným pohnutím. Oči se do výše prosebně obracely. Nejedna však mužská tvář se ještě více schmužila, mnohá se zpívajíc zkrivila;

ale oči všech hořely ohněm pobožného, až blouznivého zanícení.

Té chvíle vstoupili z polí na onu louku, nad níž stál na hrázi pod dubem starý sedlák od Blaníka. Juž prve mu ohlas toho zpěvu zrovna na mysl udeřil. Teď ho slyšel z blízka. Stál, dychtivě naslouchal a smekl bezděky beranici. Ranní vítr povíval jeho dlouhými, šedivými vlasy. Ale on jich s čela a se tváře neshrnul; stál jako přikovaný, zapomenuv, že se chtěl vrátit domů, na svou samotu. Nadšení i vášně, jež vanuly před tam tím houfem i z něho, z jeho zpěvu, omamovaly ho a rozpalovaly. Kmitlo se mu, co u nich mluvil ten divný muž u zbožném vytržení o skonání věku, aby všechno opustili a hledali svou spásu. A ta jen u těch tam! A ti všechno opustili pro spásu své duše, a také aby mstili boží zákon. V ten okamžik přestaly všechny úvahy a zápasy, jež měl doma pro vezdejší zboží. Teď prohlédl a cítil, jak nicotné to všechno proti pravdě boží, v čas, kdy se otevrou nebesa a nastane soud.

Blízko již brali se loukou „boží mstitelé“; kněží na koních s korouhvi s kalicha znamením v čele, a přísně a mocně pod dub zahlaholilo:

Nebť chlipnost, svět, čert vítězí,
vešken svět hříchy již hoří,
řád, pravda, víra potuchla,
valem jdou lidé do pekla. — —

Sedlák neměl už své vůle. Pudilo ho, hnalo dolů. A již běžel. — —

Zatím se nebe všechno projasnilo. Popelavé mraky se protrhaly a většinou rozptýlily. Těch několik, jež zůstaly nad východem, rozžhavilo se do ruda, na pokrajích zlatem hořice. Obzor se vyjasnil a rozšířil. Bylo daleko viděti do široších polí, na tmavší v nich

místa, to na daleké, dřevěné vesnice i na bělostné mráčky kvetoucích korun nad nimi.

Houf z tábořského bratrstva bral se zpívaje k západu, kdež rovina stoupala k obzoru táhlým návrším. Tam, na úpatí, blýskala se rybníčná hladina. Prostřed ní na ostrůvku z temného kruhového náspu trčelo věžovité, zděné stavení s podsebitím, Bukovsko tvrz. Vedle ní, opodál na pravo, v polích a ve vybledlých lukách městečko Bukovsko na úpatí oné výšiny, všecko ode dřeva.

Nad tmavé, většinou doškové jeho střechy vznášely se prostřed červená, kurková střecha farního kostela strmého, zděného šlitu s kamenným křížem na vrchu, a polozděná, bilená zvonice s šedým bedněním. Kostel stál sám, prostřed volného prostranství, jež se více návsi nežli tržišti podobalo. Bylo nerovné, nedlážděné a potok jím protékal. Kolem kostela rozkládal se hřbitov, hrazený zdi. U té stála stará, nevysoká fara roubených, nebilených stěn, věkem hrubě zahnědlých.

Kolem ní, kolem hřbitova i na jeho hrobech rojili se obyvatelé městečka; mnozí se tlačili ke kostelním dveřím, jež byly zavřeny. Všichni, mladi i staří, v kuklách, v čepicích i prostovlasí byli jen napolo oděni, v kožichu, v haleně nebo v rouše nachvat přehozených, obuti, bosi nebo v dřevěnkách, na bosé nohy naražených. A všude hlučela zmatená směs hlasů: tu dotazy, tam výkřiky úžasu a hrůzy, tu hlasy divoké radosti.

V tom se rázem rozletělo farské jedno okno a staroch jakýs, jim se vychyluje, volal patrně všechen od sebe:

„Plebán je pryč! Uprchl! A zvoník také. Lidičky, kde jste kdo, utecte! Zmordují nás!“

A s ním zároveň jiný hlas, někde z davu, křičel:

„Na tvrzi! Utecme na tvrzi!“

„Tak! Tak!“ zkríкло několik hlasů, ale mladý soused bez čapky, v přiléhavých nohavicích, ve škor-ních, bez sukně, jen v košili, přepásaný, vyšvihl se na hřbitovní zeď proti onomu farskému oknu a mávaje rukama křičel, až všechen zčervenál:

„Nikam! Nebojte se! Nevěřte! Na nás nejdou, jen na pány a na popy, na ty kobylinky a hřebenáře!“*)

A vši silou hlas vyrazil, když zahlédl, že dva sousedé vyváděli z protějšího stavení dvě krávy:

„Zůstaňte! Nic vám nevezmou!“

Ale již jich nechal. Ozvalť se toho okamžiku nad nim ze zvonice zvon. Rána, druhá, a dál děsivé, chvatné údery. Bili na poplach.

Na ten hlas seskočil mladý soused se hřbitovní obruby a nachýliv hlavu do týla volal, až mu hrdle zčervenalo a žíly naběhly, nahoru. Na sousedy v okno zvonice, aby přestali, aby nezvonili. K němu přidalo se několik jiných, a když volání a kývání nic nevydalo, hnali se všichni nahoru.

Hlas zvonu ještě více poplašil všechny dole na hřbitově u fary, i ty, kteří zůstali doma. Lidé počali ze stavení vybíhat, a od kostela pustilo se několik bez rozmyslu klusem směrem k panské tvrzi. Ve zmatku přeskakovali potok, jakoby nebylo přes něj dřevěné lávky. Jiní chtěli za nimi. V tom nahoře zvon rázem utichl. Zraky všech se obrátily vzhůru k oknu zvonice, k němuž právě se prodrál onen mladý soused, kolář Šíma, se svými soudruhy.

Dychtivě vyhlédl ven do polí. Spatřil valný houf Tábořských bratří, blížících se k městečku. Brali se mlčky za černým praporem.

*) „— protože všecko snědí a dobře sčesí.“

„Jsou to oni!“ zkríkl radostně a nachýliv se s okna volal, nepováživ, že mu nebude dobře rozuměti:

„Nebojte se! To jsou bratři! Bratři jsou!“

A zase hleděl po „bratřích“. Vítal je, jsa jedním z těch horlivcův, jakých teď všade, zvláště tu na jihu, hojně bylo v městech i dědinách, kteří se od loňského jara scházeli „na horách“, ve valných shromážděních, a tu se modlili, zpívali, tělo Páně pod obojí s vroucností přijímali, tu se v nadšeném svorenství bratřili, zemané i sedláci, měšťané i řemeslníci, chudí, bohatí, a o vše se při tom dělili, o své zásoby potravní, i o kus chleba i o vajíčko.

Odtud si, z kázání horlivých kněží, odnášel on i jeho krajané, jako všichni, horlení pro nový život, v němž bude uvolnění všem utištěným. Ale také odpor až zášť proti všem, kteří byli proti této „pravdě boží“. Mezi ně počítal mladý kolář i ti, kteří s ním bývali, „na horách“, i ti, které doma získal, místního faráře. Ten nechtěl udělovat a neuděloval svátost oltářní pod obojí a žaloval na ně u panského purkrabí na tvrzi, hned jak loni šli na první shromáždění, svolané kněžími z Ousti, *) Janem z Bydlína, Petrem Kánišem. Mikulášem slepým, Pšeničkou Antošem, kterým v Ousti dávali stravu a byt bohatý Pytel, soukenník, a Joha, pekař.

Na Šímu a všechny v Bukovsku s ním smýšlející farář zle sočil, ač již ani sám mladý vladař**) na svých panstvích hrubě nebránil přijímání pod obojí.

Dnes farář ve straších utekl. Jistě nějaký varovný posel v noci přiběhl. Farář utekl a „bratři“ jdou! Na zvonici o tom mluvili, a že tento houf jest jeden z těch,

*) Nad Lužnicí.

**) Oldřich z Rožmberka.

kteří vycházejí z nového města Hradiště hory Tábor hubit všechny protivníky zákona božího, že to jsou bratři, kteří ztrestali pana Oldřicha z Oustí, dobyvše jeho města,*) odkud je nedávno vyhnal, i jeho Sedlecké tvrze, kdež mu ruce a nohy osekali a všechnu čeleď až na jednoho pobili, když se jim bránil.

Na zvonici se radovali, že ti tu jdou konečně sem k nim, na Rožmberské, na mocného jejich pána, pomoci jim sevřeným, odvést je do té nové obce Tábořské, kam vystěhovati se bránil jim do té chvíle veškerou moci purkrabi páně na tvrzi.

Vsichni dychtivě pozorovali temný zástup tiše se blížící.

„Ej! Stanuli!“ zkríkl kdosi.

Táborský houf se skutečně zastavil. Se zvonice viděli, že jezdec, jenž jel po boku, stranou vyrazil, tam že se k němu přidal jeden z předních jezdců, ten, jenž nesl korouhev a jenž ji odevzdal nějakému pěšimu, a že za těmito jezdci vystupují a se kupí zbrojenci s cepy a oštěpy. Bylo jich asi třicet. A již se dali za oněma dvěma jezdci na levo.

„Táhnou na tvrz!“ ozvalo se několik hlasů najeďnou.

„A ti, hle, k nám! Pojďme jim naproti!“ volal Šíma kolář, ukazuje na část houfu s korouhví, za níž zůstal větší počet mužů i pračat i všechny ženy.

„Ať uvidí, že nejsme proti zákonu božímu!“

„Pojďme!“

A již se hnali dolů po dřevěných, točitých schodech, prudko, chvátajíce, div že zadní předních dolů nesrazili.

*) Oustí nad Lužnicí.

4.

Zvon mlčel, za to dole se ozval zpěv. Zazněl pojednou na pokraji městečka u plaňkových plotů, nad nimiž sem tam se rozkládaly koruny kvetoucích hrušek, a nesl se směrem k náměstí. A již se zamíhala mezi staveními černá korouhev, ukázaly se hlavy koní, zazněl v nedlážděné, rozmoklé ulici ohlas početných kroků v blátě.

Táborští „bratři“ vcházeli do Bukovska.

Bělouše, na němž seděl slepý, vlasatý kněz Mikuláš, vedl teď u huby onen hranatý muž v sukni z drahocenné látky ornátové, zlatein a hedvábím vyšívané, drže krátkou sekeru v pravici. Korouhev nesl městský soused v černé čubě, Joha, někdy pekař v Oustí. Byl nevelký, žlutý ve tváři a měl suché, drsné vousy, bradu však pode rtem nezarostlou. S ním za kněžími kráčel opěšalý, chudý vladyka s vytrženým mečem, té chvíle vůdce všech ozbrojených sedlákův, jdoucích za ním s pračaty a ženami.

Vyšli z noclehu za tmy, ušli drahý kus bídnou cestou i necestou, než na nikom nebylo znáti únavy. A jak před městečkem kněz zanotoval, spustili zase všichni a chutě a zpívali, třeba že nejeden hlas už zněl chraptivě.

Jejich píseň s nimi zazpíval houfec Bukovských, kteří na ně čekali u vchodu do městečka. Tak je uvítali a tím, že se mezi ně přimísili. Šíma kolář zůstal v předu u korouhevníka a kněži.

„Potiv se potem krvavým,
visel jsi s lotrem rouhavým.
ruh,*) pláč, křik směle's podstoupil,
od smrti's nás tak vykoupil“

*) Rouhání.

znělo městečkem, a zbožné ty zvuky chlácholily ustrašené i vábily, a když zástup stanul výš u kostela, u otevřených hřbitovních vrat, kupili se kolem blízko i opodál skorem všichni z Bukovska, staří i mladí. S úžasem hleděli na smědého kněze černé, lesklé brady, sedícího na hnědém koni, držícího v rukou obnažený meč, a ještě více na toho vlasatého, bradatého slepce a na toho hranáče v krumplované sukni, jenž, poněvadž měl jedno oko vyřato, tak podivně hlavou kroutil, jako slepice, když se opatrně blíží k zobu.

Kněží s koní neslezli, nýbrž obrátili je hlavami ku svému a Bukovských zástupu. Ve shromáždění si všimli, že ten mladší, smědý kněz, Petr Kániš, jak se letem rozneslo, něco k tomu starému polohlasně mluví, pak že se zamračeně rozhlíží po kostele. Ten stál v plném světle svěžího, časného jitra; zářící paprsky opíraly se do jeho vysokých úzkých oken malovaného skla.

Jak zpěv u hřbitova dozněl, utichli všichni kolem jako v kostele, protože tušili a čekali, že někdo z jezdců promluví. Slepý kněz seděl dosud s hlavou do ramen pokrčenou, s tváří jakoby ztuhlou. Pojednou, jak všecko ztichlo, vztyčil hlavu, a jak začal mluvit, zarostlé jeho lice se změnilo. Schmuřilo se jakoby od vnitřní hořkosti, od tajené bouřky.

„Slyšeli jsme již, že váš plebán utekl,“ začal temně, hlasem hlubokým, trochu chraplavým. „Běží, protože dobře ví, že tento čas není čas milosti a smilování, ani milosrdenství nad zlými lidmi, zákonu božimu odpornými. A on takový byl, nebo zbraňoval kalichu a pravdě boží.“

Kněz pustiv uzdu z ruky, jal se rozkládati pravici.

„Zbraňoval, jako zbraňují jiní kuklikové*) a hřebenaři. V pyše a nádhernosti rozptylují zádušní statky

*) Pokrytci.

na kuběny, na hody a kvasy, na chování psů a koní, na drahá a skvostná roucha.“

Hlas prve jako daleká bouře znějící mohutněl a řeč, nejprve volná, nabývala rychlejšího spádu a více ohně.

„Víte, že ten velebný muž a rozmnožitel písma svatého, mistr Jan Hus, svaté paměti, byl do ukrutného vězení biskupa Konstanského uvržen, že mu tam ruce a nohy nekřesťansky okovány, až pak, k naší potupě a hanbě, do ohně byl uvržen.“

Odmlčel se. Kůň Kánišův zafrkal, otrásl se, a nad kostelem v zářícím vzduchu zašveholil pták. Ze zástupu se v tom tichu, plném napjetí, neozval nikdo. Ti, kteří ve strachu stáli opodál, na tuto řeč počali se tiše přibližovati a přistupovati ke shromáždění.

„A teď chtějí shladiti všechny, kteří stranu mistra, Janovu, přísně a tvrdě drží a kalicha hájí,“ pokračoval slepý kněz prudce. „Slyšíme to jistě, na každý den to slyšíme. A vy, nevíte-li, vzpomeňte si, jak pání na podzim u Živhoště naše poutníky zmordovali a zjímali. A co učinili s těmi zajatými? Němcům je vydali na Hory Kutny a ti je všechny, za živa, slyšte, za živa sházeli do černých propastí. A nebyli to zločinci, ale zbožní, naši lidé, věrní až do krve proliti. Vy jste je tyto. Bůh ví, mučenníky znali, alespoň mnohé z nich.“

V tom krátký, do toho okamžiku dusený, křečovitý vzlyk z čísi hrdla se vydral a tichem žalostně zazněl. Bylo viděti, jak starší žena z houfu Tábořských sklonila hlavu a zastřela dlaněma tvář, jak se jí hlava i ramena od pláče třesou. A v tom už vedle ní rukama zalomila jiná žena v bílém zaviti hlavy a zaúpěla:

„Má dcera! Má ubohá Agneška!“

To dojalo všechny, zvláště domácí, a tím dychtivěji naslouchali slovům kazatelovým. Slepý kněz začal opět tlumě hlas:

„Lítostivě vzpomínáte na ty mučenníky, jako já o nich žalostivě mluvím. O nich, i o těch, kteří po nich touže hroznou smrti skonali pro pravdu boží, jako kněz Chódek, Kouřimský farář, a jeho tři knězi, které před vánocemi Němci na Horách jali, hrozně zmučili a pak živoucí do šachty vmetali a sta a sta jiných. Pravdu díím, sta a sta jiných našinců. A tu šachtu ještě, nám na potupu, Tábor nazvali! Neplačte, nelitostněte, ale zapalte se ve svých srdcích a zatvrdte, neboť slyšte, ti Němci na Horách neustále chytají naše lidi jako zvěř a platí za ně. Za každého našeho člověka kopu, za kněze pět! A tak tam berou chudé naše lidi ze vsí, z městeček, ze stavení, s pole, oráče i pastevece a prodávají je do Hor jako jiný dobytek!“

Pohnutlivý prve ton knězova hlasu zatvrdil se při tomto líčení a vyzněl až vášnivě. Odmítl se, jakoby chtěl zpozorovati účinek svých slov. Ale on neviděl. Za to jeho černobradý druh, jenž držel nahý meč před sebou na přič přes sedlo položený, postřehl, jak se zraky všech zažehuji, jak neodvratně tkví na slepém kazateli, jak už i tam v zadu, zdejší osadníci, pohnutím se potrhují. Toho slepý kněz neviděl, ale dobře pochytíl, že prudké hlasy nevole a hněvu nad tím ukruťenstvím neozývaly se jen před ním, v jeho houfu, ale dál, hodně z pozadí.

Sám pohnutím zardělý spustil zase rozčileně, hřimavým hlasem:

„Ti nekřesťanští protivníci se radují, že nás všechny shladí!“

Jak za prudké řeči hlavou pohazoval, povívaly mu z pod čepice prameny dlouhých vlasů i hustá jeho brada.

„Doufají v pomoc císařovu a papežovu. Ti oba o nás usilují. I církev, jež říká, že je naše máti . . . Máti! Máti! Ta, slyšte, bratři, ne jako máti, ale jako

macecha vyzdvihla teď, na družebnou neděli, ve Vratislavi kříž na nás krvavýma rukama a vešken smrtelný jed na nás vylila. Papež tak učinil na císařovu žádost, na žádost toho císaře Zigmunda, jehož prokletá ústa řekla, že by za to uherskou zemi chtěl dáti, by v české zemi Čecha nebylo nižádného, toho císaře, ukrutného nepřítele našeho království i jazyka. Ten už ze Slezska na nás táhne a smrt a zkázu chystá. Ó zlosti, více než zlosti — — —“

V rozvášnění selhal knězi hlas. Umlkl bezděky. Ale v tom jeho druh, jenž se již po něm obracel, prudce sebou hnul a ponachýliv se ke krku svého koně spustil zvucným, mohutným hlasem, blýskaje očima:

„Z těchto kusů poznejte a znamenejte, že nastal čas zármutku a pomsty, abychom svaté pravdy hájili.“

Kněz Kániš nedbaje, že se slepý druh po něm obrací, mluvil dále, jako když divoká bystřina ze skály vyrazí:

„Již nastal čas skonání věku, jak Kristus u svatého Matouše předpověděl, i Isaiáš prorok, a v tento čas nesmí Pán Kristus býti následován v smlouvání a tichosti nad zlými lidmi. V tento čas skonání věku bude odporný dům vybojován mečem nebo ohněm! A zvláště ohněm! Neboť jako někdy vodnou potopou svět byl obnoven, tak tento čas všecek svět bude tělesným ohněm obnoven. A vy všickni, kdož v tento čas skonání věku, kdy Kristus pán přijde sám tělesně, slyšíte tato slova, utíkejte na hory, pryč z měst, ze vsí, z ohrad, pryč na hory nebo na Tábor! S námi na Tábor, neboť my bratři Táborští jsme boží zástupcové, posláni, abychom vymetali všechna pohoršení v Kristově království.“

Kněz Kániš povstal ve třmenech a blýsknuv mečem mocně opakoval:

„My bratři Táborští jsme tento čas pomsty boží andělové, abychom z měst a ohrad dobré vyvedli jako Lota ze Sodomy. Kdo opustí dům a bratry a sestry neb otce a mateř, neb zemi neb roli pro jméno Kristovo, stokrát více vezme a obdrží život věčný. Protož jděte na Tábor, do místa vyvoleného, neboť tento čas pomsty i Praha jako velký Babylon se všemi městy bude zkažena. Ale Tábor zůstane a tam není a nebude ani panování ani poddání, tam není nic mé, a nic tvé než všechno v obec rovně, tam všichni úrokové a daně přestali, tam všichni jsou rovni bratři a sestry. Protož pojďte! A půjdete! A kdo ne, kdo nevyjde s námi na Tábor, ten trestu neujde, neb my bratři Táborští máme činiti pomstu a rány mečem i ohněm. — Mečem i ohněm! — Nad božími nepřátely, a ti jsou všichni, kdo jsou proti nám!“ —

Z očí Kánišových oheň jen sršel. Fanatismus, sálající z jeho řeči, zažehl jeho sbor i Bukovské přívržence. Křičeli v divokém nadšení. Ostatní Bukovští, kteří byli při plebánu, žasli, trnuli, nerozhodní pak v tom zmámení i ve strachu, jenž šel z knězových hrozeb a z křiku rozvášněných bratří, v duchu již již se poddávali žádanému stěhování. Než, co Tábořský kněz slíboval, také účinkovalo, a neméně to, jak na okamžik se odmlčev, zakončil:

„Věřte, že jsme od Boha vysláni. Kdyby se Bohu nelíbila naše díla, dávnoť by od něho samého byla stavena a my shlazení. Ale Bůh přepustil nás na krvavé protivníky, bychom je hubili. Tak se stalo panu Oldřichovi z Oustí, jehož jsme zsekali, vite, i jeho město zkazili. A tak se stalo nedávno železným pántům tam u Sudoměře. Dva tisíce jich bylo dobře jízdných a bratr Žižka měl jenom čtyři sta se sestrami i pračaty a devět jízdných koní. Devět proti dvěma tisícům! A ejhle, toho zázraku! Bůh byl s námi a

porazil a potřel nepřítele jako Filištinské, že s hanbou a škodou velikou odtáhl. A jakož ti tam byli potřeni, tak budou všichni protivníci, i ti vlašni, lekaví mistři fistři v Praze, kteří s nimi smlouvají. Ale nejprve budou zkaženy tyto kamenné peleše lotrovské.“ To mluvil hrozivě, obrátil se a mávl prudce mečem po kostele. „Jsouť proti Pánu Bohu, neboť vás v nich okrádali, neudělujice v nich pod oboji! A tenhle je také na jméno nějakého svatého! Svatí apoštolové kostelů neměli, ani vlastních domů, ani desátků, ani záduší, ale jen almužnu!“

„A nevyli latinsky v plachtách,“ *) zkřikl slepý kněz a svému štolbovi ve skvostné sukni poručil, aby koně obrátil.

Ženy, prve zbožně zpívavší, daly se do vášnivého křiku zároveň s muži, kteří mávali sekerami, cepy i oštěpy. Petr Kániš, maje blýsknavý meč vysoko nad hlavou, křičel na ně divoce, všečen zarudlý, s očima vypoulenýma:

„Hin to svatokupecké, pohanské hnízdo! Všecko tam prodávají: oleje, oddávání, pohřby, zpívání, mše, odpustky, modlení! Zkazte je, palte! Palte, abyste nebyli sami pálení věčným ohněm!“

Pobodl koně a dal se za svým slepým druhem na bělouši. Toho vedl zase hranáč v ornátové sukni, vraty na hřbitov ke kostelu, křiče při tom jako jeho pán, máchaje divoce sekerou. Za nimi hned Joha pekař s černou korouhvi a ostatní měšťané; mezi nimi jeden nevelký, kulhavý, tupého nosu, rovných, tvrdých vousů s chlapcem asi dvanáctiletým, a za nimi rozpálení sedláci, pračata, ženy, Bukovští „bratři“, všickni s divokým křikem, jako od sebe —

*) V ornátech.

Když se toto venku před hřbitovní budovou dále, bylo v kostele samém ticho. Posvátný klid pěkně upravené svatyně, na níž nebožka vladařka Rožmberská nejednu kopu obětovala, nerušen leda jen temným ohlasem slovné bouře venku hlaholicí. Do presbyteria padaly dlouhé, zářící paprsky, barvené malováním vysokých gotických oken. Chvěly se nad hlavním, krásným oltářem skládacím, s tabulovými obrazy Pražského díla; chvěly se nad starými náhrobními kameny, zapuštěnými do zdi u oltáře i nad panskou stolicí s dřevěným přistřeškem, řemeslně vyřezávanou, a dopadaly na čisté, kamenné dlažice.

V ranním světle jasně vystupovala bohatá malba na bočních stěnách, svati, andělé s bělostnými pruhy legend, i blyštělo se zlacení postranních oltářů i pištalý nových varhan.

Bylo tu milo. Teď pták, přiletěv s kvetoucí třešně u fary, usedl v kružbě kostelního okna a vesele zahudl, zašvitořil do posvátného ticha. Ale již umkl a rázem uletěl. Zahřmělať venku bouře divokých hlasů, a již také prudké rány, ráz na ráz, dopadaly na hlavní dvěře, až se rozléhaly veškerou chrámovou prostorou.

5.

Louňovický probošt Petr mířil od dubu na Radonickou tvrz. Jeden z jeho kněží byl bratrem Radonického vladyky. Na toho si probošt vzpomněl, když uvažoval, kam by se s chorou novickou uchýlil, aby si mohla bezpečně odpočinout a poněkud se zotavit. Viděl, jak je jí zle, a že již opravdu dále nemůže. Nadál se, kdyby si po celý den v klidu oddechla, že by mohla večer cestu ku Příběnicům opět nastoupiti, zvláště když by Radonický vladyka opatřil nějaký vůz, ji a starému sakristanovi, který byl také již všecken schvácen.

Teď, když je ten Tábořský zpěv tak z nenadání zpod dubu vyplašil, pospíchal probošt tím více. Pobízel koně, kterého vedl, povzbuzoval těšivě mladou novicku a nahlas se modlil. Přes tu chvíli se ohlédl a zase zahuboval na sakristana, ať sedí a mlčí, když staroch, vida pána jako pacholka koně vedoucího, se nabízel, že sleze, že on koně povede.

Bídna cesta vedla mělkým úvalem pod pravým jeho svahem. Byl zoraný, v plném světle, mírný, ale zavíral přece všechen rozhled. Jen nebe, tou chvílí již vyjasněné, za ním vyvstávalo.

Na levo u cesty táhla se úzká lučina, nad ní druhý svah. Tam bylo vše ještě ve stínu. Jen vrcholky starých stromů nevelké doubraviny byly prozářeny světlem časného jitra. V tu stranu také neviděli dál, do krajiny. A ticho kolem, až pusto za ranního chladu. Jen z polí v pravo zněla neúmorná píseň skřivanova.

Děsivého však zpěvu již tady nezaslechli. Probošt to měl za dobré znamení a těšil tím novicku i sakristana. Sám však upokojen nebyl. Měl strach ze sedláka, ten že poví, udá, a ti tam, ohavní Táboři, že se za nimi pustí, že je budou honiti. Proto tak chvátal, proto nedbal necesty i toho, že se potem zalévá, že jej samého zmáhá již únava.

Pojednou se počala cesta v pravo zatáčet. To již na levo doubrava přestala, a tam, pod holým svahem mrtvé ještě trávy, zableskl se před nimi rybníček. Dolní, prudší svah nad samou hladinou proběhl se nízkými trnkovými keři, obalenými květy.

A trnky také kvetly na hrázi za rybníčkem mezi keři plané růže dosud tmavými. Za tou hrází dále, nahoře na svahu zahlédli několik dřevěných stavení. Od nich dolů povlovným svahem byl prořídlý sad ovocných stromů, většinou kvetoucích. Kvetoucí stromy stály také, pořádku však, sem tam nahoře u statků

doškových střechech, nad jejichž lomenicemi trčely do jasného vzduchu skřížené „peruti“.

Probošt zaraziv koně, hleděl upřeně na ves. Nevšímal si ani kvetoucích stromů, ani několika starých, holých lip v pozadí, zastiňujících nějaký větší dvorec, ani statků. Jeho zrak tékaje přes obytná stavení a stodoly vysokých, zelenavých od mechu střechech, přes užší a nižší lepence*) hledal zemanskou tvrz. Ale té nikde nespátril.

To ho zarazilo. Že zbloudil, bylo jeho první pomyšlení. Nebo je tvrz dále, za svahe. V tom spatřil ženu s krosnou na zádech, jdoucí ode vsi dolů na hráz. Pobídl koně do kroku. Když se ku hrázi přiblížil, zahlédli pod ní na pravo druhý rybníček. Mezi těmi dvěma rybníčky po té hrázi šlo se do vsi. A tu setkali se s tou ženou. Byla stará. Měla hlavu v rouchu zavinutou, na nohou dřeváky s ovčí kůžkou nad nártem.

„To jsou Radonice,“ ptal se probošt stařeny jako najisto.

„A ne, to je Hvozdno.“

Sakristan neutajil svého leknutí. Probošt se odmlčel, překvapením a rozmrzelostí. Pak se otázel:

„Čí je Hvozdno?“

„A to arcibiskupovo, ale nyníčko to má nějaký vladyka v zástavě.“

Probošt věděl, že arcibiskup**) zadlužená svá panství zastavil, i to, že je má v nájmu nějaký vladyka ze Sobětina. Proto se dále neptal a jen dodal:

„Tak to patříte k Týnu***), tam je váš purkrabí —“

„Tam, tam. Ale celá ves ne. Jen díly, vzácný pane!“

*) Sruby, či sýpky hlinou omazané.

**) Kunrát z Vechty, rodem Vestfál.

***) Vltavskému.

„Dily?! A co ostatek?“

„A to je vladykovo. Tam v tom dvoře,“ a ukázala směrem, kde se staré lipy rozkládaly nad střechami.

„Jak se jmenuje?“

„A pane drahý, Ctibor, pravdať, Ctibor z Hvozdna, jak jinak,“ odpovídala stařena ochotně a hovorně. „A je teď hrubě pobožný. Teď. Ale dřív! Mnoho se povídá... Chodil prý s Macutou,*) slyšel li's o tom loupežníku, no, jak by ne, třáslí se všude před ním. A ty, pane —“ začala pojednou tázavě, když si za řeči prohlédla i sakristana i novicku, a tu obzvláště, „jedete-li z daleka, jistě —“

„Zbloudili jsme, matko, chceme na Radonice.“

„A to ne — ty jsou tuhle, zrovna za Hvozdnem,“ a stařena ukazovala směr.

„Daleko-li?“

„A jen půl hodiny, ani ne, ale v tom blátě —“

Dalšími otázkami vyzvěděl probošt, že se měl dát před ouvalem na levo, tak že by byl dojel přímo do Radonic, že babka jde do Bukovska a že nejkratší cesta odtud do Radonic je přímo přes Hvozdn. Babka byla by také ráda na němu něco zvědela, ale probošt uhnul nebo chytil hovornou stařenu novou otázkou. Ptal se také, chtěje poznati smýšlení v této krajině, jak je ve vsi, je-li tu pokojno a kam odtud chodí do kostela. A již babka spustila, že je teď boží dopuštění, že odtud už dva ušli pryč, na Tábor, že se vyprodali, že prý je tam nějaké nové město, tam že prý není žádných platů, a nic, ani vrchnosti, ani kněží.

*) Beneš Macuta z Heršlákn, loupežný vladyka široko daleko pověstný na konci XIV. a s počátku XV. stol. Tvrz jeho Heršlák jihovýchodně od hradu Rožmberka při samých zemských hranicích.

Bylo zřejmo, že stařena tomu dost nevěří, že to má za nemožné, ale že přece nad tím žasne.

„Jak by bylo! To nemožná věc. Vrchnosti nepřestanou, a bez kněží, jak by bez nich bylo! Toť by křesťánkové umírali jako skot nebo pohanstvo bez přijímání těla božihol!“

Probošt zkrátka přisvědčiv, chtěl dále. Než stařena chvatně k němu přistoupivši, vzala ho za rukáv a vážně, v patrných obavách se ho zeptala, je-li pravda, slyšel-li, a on že je jistě pisma znalý, že bude boží soud, že Kristus Pán už brzo přijde sám, tělesně soudit . . .

„Kdo ti to namluvil?!“ zvolal rozhorleně probošt, schmuřiv obočí.

„Povídali to, a byl tu nedávno jakýs cizí muž, ale hrubě pobožný, a ten mluvil jako písmo. V Po-
pojicích také byl a v Sedlikojicích . . . U vytržení mluvil —“

„Kdo byl?“ ptal se probošt nedočkavě.

„A pane, nevím. Přišel z nenadání, zjevil se, mluvil, a zase pryč, ten tam jako vidění. Páni ho honili, chytali, ale nic, zmizel jim, anebo se udělal neviditelným. Ale mluvil, až úzko z toho v mysli, a těžká hlava, až spaní člověka přecházelo.“

„Dávno-li tomu?“

„A ne dávno. Však hin u vladyky nocoval. Nu, nocoval. Jaké nocování! Celou noc se prý s vladykou potýkal.“

„Kterak? Proč?“

„Od večera do svítání spolu seděli, a paní Zdena, jako dcera vladykova, ta také dlouho s nimi, a hádali se; až do svítání! O písmě prý mluvili, šafář povídal, vladyka se prý tuho hájil, a ráno, za šera, ten cizinec pryč a pryč —“

„To byl falešný prorok, nevěřte mu. A ty, matko, jdi s pokojem. Pán s tebou!“

! Probošt pobídl koně, nedbaje víc o stařenu, která ještě chvilku hleděla za divným průvodem, až přešel hrázi, zmizel mezi stromy.

Vesnička byla rozložena na vrchu svahu, směrem, jak běžel. Uprchlíci však brali se ji napříč a již skoro při vchodu dozírali jejího konce. Cesta lidmi i dobyt看em rozšlapaná, vozy rozjetá, plná kalužin dešťových i z hnojůvky, byla pustá. Nikdo ji nepřešel. Nízká okna oplocených statků, zalepená měchuřinou, se neotevřela, ve vratech se nikdo neukázal. Jen tu tam za plotem se mihla tvář, nebo tam pes zaštěkal. Dřevěná, namnoze sešlá stavení temně hnědých lomenic s perutěmi, jezatých, doškových střech, starých plotů s podlahami*) hodně vylámanými, vypadala smutně, ač je vyjasnilo jitro ranního jara plným proudem svého zářícího světla.

Výstavněji vypadal dvorec, stojící na konci sám, za nimž se táhla zoraná i osetá pole mírnou vlnou až po obzor. Mezi obytným stavením, zpola zděným a obíleným, dřevěné lomenice a doškové střechy, jejíž hřeben pokrývaly kusy drnu plné netřesku, nyní suchého, a mezi úzkým, štíhlejším srubem hlinou omazaným byla kamenná brána se šindelovou stříškou. Před ní stála stará lipa. Dvě ještě košatější rozkládaly holé své koruny v boku dvorce nad srubem a nad slověncovým, dubovým plotem s dvoustrannou stříškou,**) jenž se táhl za srubem až ke stodole nízkého roubení, ale vysokých vrat a vysoké zelenavé střechy, stojící napříč přes dvůr proti bráně. Takový mohutný plot spojoval také na druhé straně stodolu a kolnu u ní s obytným stavením.

*) Přisekané, nehrubé trámece.

**) Plot z mohutných trámů vodorovně kladených, zapuštěných do „slověnců“, t. j. do krátkých, hrubých trámů, oněm napříč položených.

Světlo ranního slunce zalévalo starý, zemanský dvůr, ale nepronikalo všude. Mohutné lipy vrhaly dlouhé stíny na omšené střechy, po nichž se kmitaly třeslavé, zlaté pruhy světla. Odtud sunulo se níž na stříšku i na mohutné trámy slovincového plotu, zarostlé sem tam lišejníkem, a níž na pruh mladičké trávy u plotu; na sedmikrásy, žebříček i mladé kopřivy.

Na střeše vrkalo několik holubů, z otevřené brány vycházel pyšně černý kohout, perí na slunci kovově, do zelena lesklého. Kdesi ze dvorce ozývalo se ranním klidem a tichem kdákání slepice.

Do toho dvorce zavedl probošt koně. Musil. Mladá jeptiška již ve vsi nahlas vzdychala, a tu přede dvorem zaúpěvši prosila, aby ji složili s koně, že je jí mdlo. Probošt se tu nerad stavoval, když už nebylo do Radnic tak daleko. Ale bylo mu to přece milejší, nežli aby musil do selského statku. Jel k zemanovi, k šlechtici, jehož pobožnost se mu zdála podezřelou, když hostil takového, jistě Tábořského proroka.

Prostranné nádvoří bylo hodně zanedbáno, blativé, plno roztroušené, mokré slámy. Prostřed spatřili roubenou studnu s okovem, pod kolnou vozy, pluhy i brány.

Ale člověka nikde. Většina dvorských obyvatelů byla té chvíle shromážděna v zemanské, vybilené jizbě klenutého stropu. Nebylo v ní ani nádhery, ani valného pohodlí. Dubové táflování krylo stěny od spodu zvýší muže. Na pravo ode dveří stála police s nádobím většinou cínovým, mdle se lesknoucím; na levo veliká, zelená kamna s vypouklými jezdci a divnými lvíky na kachlich.

Zdvojeným oknem malých tabulek, spojených olovem, padalo světlo na malé shromáždění: na pacholka červeného krku, bosého, v kožených nohavicích, na dvě děvečky v prostých rubáších, na zemanského pa-

nice, svěžího líce a pěkných, hnědých vlasů; seděl na levo u zdi na truhle, nad níž visely dva meče, samostřil a palcát řemeslně pracovaný. Nejméně světla padalo na paní Zdenu, vladykovu ovdovělou dceru, sedící u rozevřené knihy za mocným stolem skřížených trnožů. Paní ne zplna třicetiletá, hubená, jemné tváře, hlavy zavité rouškou tak, že ji bylo viděti jen proužky tmavých vlasů nad čelem hladce přičesaných, četla nahlas z úzké knihy hrubého písma, z něhož se rděla neumělá iniciálka.

Pacholek stál jako v kostele, drže ve velkých, zpracovaných rukou čapku, a hleděl tupě před se. Děvečky, bosy, nechavše dřeváky jako on prede dveřmi, měly volně spuštěné ruce sepjaty. Mladší hleděla na paní v úžasu, starší s výrazem tesklivosti. Panic, panin bratranec, maje ruce do sebe, o truhlu opřeny, upíral zraky do země.

Venku ranní, svěží jitro, plné zárc, světla, květů na stromech i ptačího přehudání a šreholu. Tu v jizbě ticho, a tichem tím zněl vážně panin hlas, čtoucí smutné čtení.

„... V tom strastném místě, kdežto nebylo světla, jenom tma a truchlost a žalost, byla řeka ohnivá; vroucí její klokoče vřely až do nebe, a ta řeka slove Kochitus. Potom viděl sv. Pavel mnoho duší, a ty se v té ohnivé řece brodily a trápily. I zaplakal sv. Pavel a vzdechna otázel se anděla, řka: „Kterí jsou to, jižto se brodí v té řece?““

V hlase čtoucí paní bylo cítit slabé chvění z vnitřního pohnutí a mocného dojmu. Ten byl také zřejmý na pobledlém líci. Zrak zpod sklopených víček diouhých, černých řas spěl uváben po řádcích a nepozvedl se ani, když utkvěl na konci stránky. Paní obrátivši četla dál:

„Odpověděl jemu anděl řka: „To jsou rozliční násilníci a škodní pochlebníci, tu jsou lestné panny, smilníci, cizoložníci a také ti, jižto jsou hřešili tělem božím a jeho krví — —.“

V tom umkla.

Venku zaštěkal pes a lál jako divý. Panic rychle vstal a přistoupil k oknu. Čeládka neodvažujíc se, aby se bez vyzvání hnula, čekala. Pani Zdeně nebylo milo, že ji vyrušili ze čtení a rozjímání. Tak, jako toho rána, činivala každé odpoledne v neděli a poslední dobou i v jiné dny, navečer i jindy, jak se hodilo, jmenovitě když nebylo otce doma. On sám při tomto čtení v neděli rád sedával a upřímně poslouchal, ale nechválil, že dcera tak často činí, začasť na úkor práce.

Jeji zapadlé, modrošedé oči, vážné až přísné, a přece snivého výrazu, jako zamýšlené, utkvěly tázavě na bratranci. Ten od okna se ani neodvraceje, oznamoval:

„Na dvou koních přijeli — dva muži, a nějaké ženě pomáhají s koně. Ej!“ zvolal a živě sebou hnul, „že jim omdlela! — — Omdlela! Nesou ji do domu.“

A šel rychle ke dveřím. Čeládka za ním. Pani Zdena vyšla také ze zástolí. Byla vysoké, štíhlé postavy, v tmavých cejkových šatech.

Probošt se sakristanem donesli, nedbajíce štěkajícího psa, novicku do klenuté síně, kdež ji spustili na špalek. Byl nejbliž, opodál lovčích tenat, visících na zdi. V tom vyšel panic s čeládkou. Probošt, všecken namáháním i rozčilením zardělý, neshrnuv ani kukly s hlavy, promluvil jako na omluvu, maje pořád na mysli Radonice, kam chtěl mermomocí doraziti.

„Jen na chvíli nás tu nech. Prosím tebe, co tu ta neimocná se vzpomatuje. A trochu vody, prosím vás — Trochu vody!“ prosil naléhavě.

Panic upřel oči na omdlelou, kterou podpíral starý sakristan, ač se sám slabostí chvěl. Mladičká dívčina pěkná tvář, nyní zsinalá, přepadlá, s očima přivřenýma, budila útrpnost.

V tom stanula na prahu jizby paní Zdena. Shlednuvši dívku i děvečku, jež přikvapivši s vodou chtěla ji omývati, poručila děvečkám, aby nemocnou odnesly; sama vešla napřed do jedné z komor, do nichž se z rozlehlé síně vcházelo. Pacholek vyšel ven opatřit cizí koně, jak mu panic poručil. Ten pak, když služky zmizely v komoře s nemocnou, za níž se s proboštem díval, vyzval bezděčného hosta, aby pokročil do jizby. Sakristan zatím sklesl na špalek, opřel záda o zeď a již již ho obestírala mrákota těžkého spánku. —

V komoře ukládaly nemocnou dívku na lože. Jak jí sňaly zavíti s hlavy, zasvítily její uvolněné, krásné, plavé vlasy, a když ji plášť svlékaly, shledly bělostné roucho s pasem a s bílým škapulířem. Paní Zdena bezděky o krok ustoupila, když shlédla řeholní šat. Naplnilo ji to nechuti. A již poslala jednu ze služek, aby šla pro vladyku. V tom otevřela novicka oči.

6.

Ctibor z Hvozdna, touto dobou bezmála šedesátiletý, hleděl si za mladších let jako sta jiných zemanů veselých společnosti a tovaříšství, štvani, lovů a her v kostky. Také svárům se nevyhýbal; měl je dosti často se svými několika poddanými, zvláště pak se svým nejbližším sousedem, Pražským arcibiskupem, vlastně s jeho lidmi. A ve společnostech vladyckých, o trhu a jiných schůzkách, radoval se sečbě, když se nějaká strhla.

Nejčastěji on sám bitky začínal, jak byl prchle zlostný, až vzteklý. Svou zlost, která však nebyla ni-

kdy tajemná v srdci, vypouštěl skrze nečistá slova a rouhavé klení, a hned třeba i k zbrani sáhl. Hněv jeho býval jako oheň, jenž se nedá uhasit ani zastavit a všechno sežehne. Tu jeho prudkost ucítila také často, a často bez viny nebo bez hrubší příčiny, jeho paní, a v takovém rozpálení neušetřil ani vlastního bratra Mikuláše, s nímž se nesnášel a jemuž se, když se s ním jednou divoce shádal, do očí zadušil, že se mu pomstí.

Aby to splnil, neštilil se smluviti se s Macutou z Heršláku, jenž tenkrát svým loupežením všude na jihu hrůzu plodil. Macuta mu poslal dva čisté tovaryše, Kebla a Bemata. S těmi Ctibor z Hvozdna číhal na bratra v podzimní soumrak opodál Mažic, na kraji pastviny u starého hromadiště ublířova, kdy mha a tma padaly na pustá Mažická blata.

Tudy jel Mikuláš z Hvozdna, nic netuše, s pacholkem sám druhý. A tu ho s koně strhli i pacholka. Toho hodili do černé strouhy, pána pak, jemuž vzali ti loupežníci pro Macutu oba koně, samostřil, opásání a v něm sedmdesát grošů hotových peněz, nesli na Heršlák. Tam ho Beneš Macuta vězel s německými lidmi, na nichž chtěl peníze, čtrnáct neděl; za to vězení musil Mikuláš z Hvozdna ještě kopu na hotovosti zaplatit. A ještě neduživost si z toho vězení odnesl.

Bratr Ctibor, shladiv si záhu, dále se o něj nestaral a vedl svou po starém. Žil jako dosud žil a nedbal proseb své útlé, stonavé paní, jež jsouc velmi pobožná milovala samotu a žila toliko své pobožnosti, své dcerce Zdeně, tenkrát šestnáctileté, a své tesnotě. Lekalať se o muže, o jeho spásu, děsila se jeho řeči, když na její napominání se smál, říkáje, že křivé, staré dřevo nebrzo kdo napraví, a ostatek ať nevyčítá, žeť ovečka není horší pastýřův.

A tu obyčejně spustil na kněží, faráře, kanovníky a jiné, někdy s utržilivým smíchem, někdy zlostně, na ty ať se podívá, jak se tučně pasou, jak chovají nepotřebnou čeleď, komorníky, panoše a krásné koně s pyšnou přípravou a psů mnoho, že stavějí nákladité domy, že své kuběny krásněji připravují, nežli v kostele oltáře.

„A zač? Zač?“ křičival vladyka, blýskaje modrýma očima. „Záduši hříšně utráceji, berou zboží od lidí, berou almužny a desátky od chudých a ofěrují je ďáblu. Ti mají napřed jíti. Ale jdou! Do ďáblava hrdla. Ti nás čistě vedou! — A když oni mohou a chtějí do nebes . . . Co já? Jsem-li jich horší? Jsem? Jsem? Mluv!“

A potrhoval sebou nebo bil pěsti do stolu, po hrdle a v tváři všechen rudý. A paní vzdychajíc umlkala a víc do své komory se uchýlovala, meškajíc tam se svou dcerkou. Vzdychala, tajně plakala a chřadla, neduživa jsouc v úzkostech, jež víc a více ji mysl skličovaly. Vladyka toho nedbal a také ne hrubě o svou dcerku, již přenechával na všechnu péči své ženě. Tak měla jejich Zdena mládí neveselé. Hubená, útlá, po matce slabá, kvapně rostouc, byla myslí rovněž tak citlivé a jemného svědomí jako matka, ale hloubavější.

Kdy jiné v jejím věku nejraději žily a u veselí přebývaly, vykládala jí matka o bídě nynějšího života. Na té samotě neměla družek sobě rovných; do sousedství ji matka nevodila a před čeládkou ji varovala, říkajíc, že ti sprostní lidé jsou kacíři z nevědomosti. Za doklad ji uváděla, že Margeta, nejstarší děvečka, a s ní všechny myslí, že by sv. Trojice byla žena a že otec Bůh je muž starší nežli syn jeho, Bůh.

Tak žila zemanská dcerka jen s matkou. S ní byla nilna služby Boží doma a v Bukovském kostele.

Bývaly tam s jinými v čas mše nebo nešporů, začasť také samy, všedního dne odpoledne. Tu sedaly nebo klečely v pobočné, mile stmělé kapli, do níž padalo zbarveným oknem světlo na oltářík, na malby na stěnách, a nejvíce na tu, která se Zdeně nejvíce líbila: na krásného anděla s liliovým květem a na Pannu Marii před ním klečící.

Tu se její myslí nejvíce uvolňovalo. Zapomínalať na všechny vezdejší starosti a povznášejíc se ve snění a ve vroucí, hluboké pobožnosti, pocítovala tichou blaženost. Nerada odtud odcházela a domů nikdy nespíchala. Byloť tam čím dále tím smutněji. Matka víc a více chřadla a také upadala ve větší smutek. Trpělať mnoho také skrze vidění, jež mívala ve spánku i za bezsenných nocí, zvláště na podzim a v zimě, kdy jí bylo nejsmutněji, kdy za chmurných, nevlídných nocí vidala okencem na pustém sadě za dvorcem pod starými stromy míhati se děsivé nebo smutné stíny a podoby. Třesouc se jako list, začasť se úzkostí až potic, modlíla se a někdy nemohouc se přemoci, zbudila svými vzdechy a svým tichým stenáním svou dcerku.

V ten podzimní a zimní čas, kdy paní a dceři bylo nejsmutněji, hlučival dvůr veselím, jakmile se tu sjelo okolní zemanstvo na hony, na dobrou vůli v čas masopustu i jindy na koních, na saních. Tenkrát musila mladičká dcera vладыkova do jizby nebo do klenuté síně k otcovým hostem, tenkrát zaslechla ne jeden žert i nejednu písničku, jež se jí nelíbily, začasť i klení a hromování. Tenkrát, to jí šlo na sedmnáctý rok, už s ní o vdávání a svatebním veselí zažertovali. A tyto žerty jí byly nejmiň milé; až nechuf a odpor v ní vzbuzovaly.

Ctibor z Hvozdu si toho nevšíml. Nerozuměl dceři. Nevidělť ani nebo nechtěl viděti, nad čím by

se u své pani mohl zamysliť. Nelibost dceřinu měl za divčí plachost, i to pak, když nechtěla o vdavkách ani slyšet, an opravdu ženich přišel. Byl podobný, statný vладыka ze Bzí, o dobrých patnáct let starší nežli Zdena. Ale když pak plakala, prosila, trhla na otce zase jeho prudkost, až divokost; dceru i mateř, za ni prosíci, uhrozil. Zdena se vdala. Bylo jí na osmnáctý rok.

To se stalo nedlouho po tom, co se bratr Mikuláš vrátil z Heršláku, z vězení, chorý. A neustále byl pak neduživý, až do roka zemřel, zanechav jedenáctiletého synka, Ondřeje. Nedlouho po té odešla na věčnost jeho švagrová, Ctiborova žena. V tom bylo její štěstí. Nedočkalaf se toho, čeho se lekala; že bude její dcera v manželství nešťastna.

Mladý vладыka ze Bzí, statný, mladý muž, vysoký, plný síly a života, vášnivý lovec, statečný a veselý druh v každém tovařišství, uvábený štihlou, urostlou pannou z Hvozdna, její jemnou, ušlechtilou tváří a ještě více její uzavřeností i odmítáním, po svatbách se na své tvrzi u ni dlouho neomeškal.

Dostí záhy, dříve, nežli by se byl kdo nadál, žil zase po svém. Vyhledával kratochvile, hry, veselá tovařišství na tvrzích v okolí i na farách a sám taková na tvrz svou zval, až si toho i sám tchán počal všimati. Zvláště toho bratrství mezi faráři a zetěm a jinými zemany, těch jejich „pitancí“, jak říkali tomu hojnému pití a jedení, že jedna pitancie přitahuje druhou, že se sjíždějí často k jednomu jeden den a potom k jinému jiný den, ale nejčastěji na Bzí, a tak pořád, a že se opíjejí, až vrátíce se z těch bratrských hodů nevystřízlivěji za několik dní, zemané i kněží. A slyšel také o jejich frejích, tancích, hrách a všelikém jiném zabylství.

Tu stárnoucí vladyka poprvé vážněji pomyslit na dceřin osud. Nejprve se zetěm promluvil a domluvil mu; ale ten zprudka se bránil, na ženu žaloval, jaká je, jaká nelidská, jako jeptiška, přísna, jako ledová a jak by snad chtěla, aby jen pater*) říkal a ji se ani nedotekl. I myslel starý, že má zeť pravdu, že v ženě příčina, že v tom je po matce. Zajel si proto brzo po tomto hovoru, jež měl v Bukovsku o trhu, na Bzí z ostra dceři domluvit.

Byla sama doma, muž odjel na nových saních někam zase na dobrou vůli mezi své tovařiše. Když Hvozdenský vladyka uviděl dceru ubledlou, v jejích očích ztrnulý smutek, nemohl spustit, jak chtěl. Začal se volně vyptávat, co ji je. Neřekla, neposteskla, ani nepovzdechla; ale to dobře postřehl, jak se ji nechutí, odpor, mihly v očích, v celé tváři, div že se neotrásla když promluvil pojednou o muži.

A to starého zemanu popudilo. Netušil, jak mohla dcera mít v ošklivosti všechnu vášnivost mužovu, ona, které nebožka matka často vykládala, jak je panenstvo nad vdovstvo a manželstvo velmi povýšeno, že se v něm i andělé kochají. Měl to za umíněnost a za vzdory i proti sobě, protože ji k tomu manželstvu donutil. I obořil se na ni; v soumrak už bylo a venku padal sníh. Mladá, urostlá vladyka stála tiše u hrubého krbu, v němž polena hořela, v kmitavé záři, se zrakem sklopeným, tiše, ani slovem se nebránila, ale ne sklíčena ani ustrašena, jako její matka bývala.

Jen se chvěla a její řasy chvilku rychleji zamrkaly a nozdry jemného, táhlého nosu se pohnutím rozšířily.

*) Růženec.

Otec tímto zdánlivým klidem, tímto tichým odporem popuzen, lál a prudčeji dorážel, až ve vzteku dceři vyčetl, že je jako nebožka matka.

Tu mladá žena vykřikla a upřela vzplanuvší oči na otce, všecka rozechvěním od sebe, volala, ať mlčí, ať mrtvých na svědectví proti sobě nevolá, že neví, co matka vytrpěla k vůli němu. V té trpkosti a v tom rozčilení vyčetla otcí, jak s nebožkou matkou tvrdě, bez citu nakládal, co k vůli němu zkusila, co se skrytě naplakala, co nocí probděla. Mladá vladka nebyla ve všem vůči otcí spravedlivá, přičítajíc jenom na jeho vrub všecko matčino utrpení.

Ale bylo v tom mnoho pravdy. To nyní pocítil, to mu teprve nyní počalo svítati. Nikdy mu to nikdo nevyčetl, a tak poprvé mu na mysl dolehlo, co dále uslyšel, že své dítě zavedl v manželství tak nezřízené, v nespokojenost a neštěstí, aby tedy měl na tom dost, aby jejího muže ještě nehájil, aby ho v jeho hříších neutvrzoval, aby se toho kál, dokavad Bůh je milostivý . . .

Starý vladka byl by snad na toho, kdož by mu jindy takto mluvil do duše, skočil. Ale teď stál bez hnutí, jako sloup, a mlčel. Nebožka žena, utrápená a bledá, mihla se mu v temnu, ve výklenku okna, za nímž byla čirá tma a kamž upíral zachmuřený zrak. U krbu dcera zaplakala.

V tom zazvučel venku tmou veselý hlas rolníček. Zeť se vracel na saních z „pitancie“.

V ten okamžik se tchán odhodlal, že s ním promluví důtklivé slovo. Na dvoře zněly zmatené hlasy a světla se tam zamíhala. Mladá vladka se ani nehнула. Ale již ji uděšeně volali. Muž se vrátil, než jak! Ležel v saních pod zasněženou medvědicí, máje přehozený přes obličej pěkný, soukenný kožich modrý, v němž si vyjel. A jak ten kožich na dvorci tvrže

sňali, shledla vladyku v saních nataženého, v přiléhavém kabátci po novém střihu. Ležel jako rázem podřatý, zdravý strom, zsinálý, s potůčkem zčernalé, na mrazu ztuhlé krve, jak se z nosu vyřinula a stekla po tváři.

Ráno ještě jarý, statný, sličný muž, plný síly, a teď . . . Ti, kteří sáně na koních provázeli, byli dva z vladykova veselého tovarišstva, ustrašení, zmateně vypovídali, že zemřel od náhlého šlaka, na Bošilecké faře, když tam kvasili a když se tam s jedním mnichem, právě tam meškajícím, přepíjel . . .

Hvozdenský vladyka zůstal na Bzi u dcery až do pohřbu zeřova. A když se do svého dvora pak vracel, jel s jinou, nežli s jakou na Bzi vyjížděl. To, co od Zdeny slyšel, a to, co pak viděl, tu náhlou smrt, jak zeť jeho zemřel ve smrtelných hříších s Bohem nesmířen, mocně ho dojalo. Viděl v tom trest boží a sobě znamení.

Od té doby krotl; málo ze dvora vyjížděl, často se zamyšloval. A ještě více pak, když na jaře hned po těchto událostech uslyšel Pražského mistra a kazatele Jana z Husince.

Jeho jméno dobře znal. Poprvé o něm živě rozmlouval, to ještě ve svých společnostech, před osmi lety, když si všude vypravovali o loupežném rytíři Mikši Zúlovi, jak ho v Praze věšeli, jej a s ním padesát jeho tovaryšův, samých krásných a mladých, jak toho Zúle s jeho se všemi mistr Hus provodil až blíž k šibenici a jak toho tvrdého loupežníka rozlitol, že obrátiv se k lidu volal: „Svatá obci, prosím vás, prostě za mne Pána Boha!“

Tomu se všichni zemané, a zvláště prudký Ctibor z Hvozdna, nemálo divili a shodovali se, žeť to jistě mocný kazatel a kněz, ten mistr Jan z Husince. Pak o něm častěji a více slychal, jak káže v Praze v Be-

tlémě, jak směle mluvi proti všem neřestem, ať jsou kdekoli, i u kněží a třeba i u prelátů a biskupů. Toto se Hvozdenskému vladykovi na mistrovi nejvíce podobalo, protože sám jim nepřál. O jiného se tenkrát ještě tuze nestaral, leda že si toho hruběji povšiml, že král nejvíce přičiněním také téhož mistra odsoudil, že jsou němečtí mistři krivi proti českým, když se svadili o hlasy na vysokém učení.

Pak toho Husineckého mistra sám uviděl a uslyšel, a to z jara po zeťově smrti. Jak Hvozdenský vladyka, tenkrát myslí tak dojaté, uslyšel, že ten kazatel z Betlema je na Kozím a že tam káže na hradě i u hradu v Drevném lese pod lipou, hned se tam vypravil. Vyjel na svém hnědákovi, na kterém do nedávna chutě štal a po dobrých vůlich jezdil. Nejprve se vypravil více ze zvědavosti. Ale jak mistra Jana uslyšel, jel za ním na kázání zas a pak často, často za ta dobrá dvě léta, co mistr meškal skoro ustavičně na Kozím a po té v Ústí, vycházeje odtud kázat do měst, na hrady, pod hrady, do vsí, do polí, do lesů. Hvozdenský jezdil za ním do Ústí, na Kozí, na Soběslavsko, k Přiběnicům, bera často s sebou svou dceru, která od manželovy smrti žila u něho na Hvozdně.

7.

Hvozdenský zeman říkával s posměškem své nebožce ženě, že krivé, staré dřevo nebrzo kdo napraví. Ale stalo se tak. Sám uznal, jak je v zlosti zastaralý a jak je nutno se polepšit, své svědomí přecedit a srdečným želením se zčistit. K tomu ho, jako sta jiných, pohnula výmluvná ústa mistra Jana Husa. Zeman se nyní tak přemáhal, že nikdy a nikde nezplanul hněvem a zlostí. Na své poddané byl mírnější, nevyžadoval nelítostně platů a vrátil odúmrtí chudým při-

buzným zemřelého svého sedláka, již před tím bera zúmysla pochybil.

Ještě toho prvního léta, co poznal mistra Jana, také v tom hleděl nápravu učiniti, že vzal k sobě do dvora, hlavně na domluvu své dcery, sirotka po nebožtíku bratrovi, Ondřeje, tenkrátě dvanáctiletého. Za mistrem Janem sám ustavičně pilně jezdil a jiné za ním posýlal, svou dvorskou čeládku i několik těch svých poddaných a vybízel známé zemany i poddané v sousedství, ať jedou, ať poslechnou toho milého mistra a kazatele křesťanského. A začasté býval jejich vůdcem. Vodil je sedě na koni, a oni jeli na žebřinových vozích nebo pěšky putovali nebo na koních. všichni v horlivé touze.

A vraceli se dojati, nadšeni výmluvnosti a laskavostí Pražského mistra a každý chválil, jak je zbožný a spravedlivý, že sám jsa kněz, nebudné kněze tepe a jejich hříšné obyčeje vytýká, a jak nabádá k životu pravému a křesťanskému je a všechny, pány i poddané, mladé i staré, manžely i panny a panice.

Hvozdenský dvůr byl nyní tichý. Nesjížděli se tam sousedé na hony ani na dobrou vůli. A čeleď se měla líp. Vladyka byl na ni mirnější a večer, když pani Zdena svolavši všechny, s nimi se modlila, přiklekal teď také starý vladyka a po každé sám na konec zanotoval. A síně, ven do tmícího se dvora, pod staré lípy zaléhala zbožná večerní, již s pani Zdenou a čeledí zpíval:

„Kriste, jenž jsi světlo i den,
zažeh od nás zlý noční sen.
Věříme, že's světlo světél,
světla věčného kazatel. — —“

Tak zůstalo, i když mistr Hus z těchto končin třetího léta pryč se odebral, z Ústí na Krakovec. Všichni, kdož ho slyšeli a znali, a bylo jich na tisíce,

s upřímným zarmoucením to vyslechli. Mnozí ho tenkrát na hodný kus cesty vyprovázeli; mezi nimi Hvozdenský vladyka. A nemohl pak na mistra zapomenouti. Stýskalo se mu, velmi ho žádal jako všichni a byl mezi těmi, kteří mu horlivě vzkazovali, aby zase k nim přišel.

Ale mistra už nespatriili. Nepřišel, nýbrž odešel ještě toho podzimu dál, za hranice k tomu sboru do Konstancie. Ctibor z Hvozdna sháněl od té doby noviny, jak se mistru Husovi v cizině daří, jak s ním je. Sly pak veliké řeči o nařčení, kteréž jemu tam v Konstancii připisovali, i ta řeč, před vánocemi ji zaslechl, že proti císařovu glejtu byl u vězení vsazen.

Hvozdenský pojížděl v zimě, sloty nedbaje a pak dál na jaře, sem tam, kde by se jen zevrubnějších novin mohl dobrati. Ale co nosil, nebylo nic veselého: že mistr je ustavičně u vězení, že moravští páni sice teď z jara dvakrát a pak ještě zase s českými psali císaři Sigmundovi o mistra Husa, aby byl z vězení propuštěn a že někteří páni psali ještě také českým dvořanům Sigmundovým v Konstancii, aby se pro svou i jejich čest i všeho jazyka českého skutečně přičinili a Král. Mil. na to ustavičně vedli, ať toho neřádu a bezprávi, kteréž se mistru Janu Husovi od té chvíle dalo, déle netrpí a nepřipustí. Ale vše marno.

V starém zemanu počala se zase zapalovati vášeň hněvu. Popuzoval se nad tím vším, co slyšel, vinil krále Sigmunda, sbor, kněží a nejvíce ty z Čech, kteří, jak řeči sly, nejprudčeji mistra Jana obviňovali. Pak sháněl listy mistrovy, jejich opisy, když se dověděl, že mnohé poslal a posílá z vězení do Čech. Hledal je pro sebe i pro paní Zdenu, jež na milého mistra nejčastěji ze všech modlitbou vzpomínala, sama i začasť s čeládkou. Myslíla na něj v posvátné úctě, neb on byl jiný nežli ti, které u muže a kolem vídala, a

na které si s nechutí, na mnohé i s odporem vzpomínala.

A byla mu také vděčna za útěchu a posilu, jež nalezla v jeho kázáních ve svém trudu, kdy, jak minula, ďábel ji pokoušel k nespokojenosti a reptání, proč tolik v mladém věku vytrpěla a trpí a nemá útěchy do budoucnosti, nic před sebou nežli smutnou samotu ve dvoře se starým otcem. Vštípil jí mistr Jan i obnovil pevnou naději, u věčné blahoslavenství, ve věčné odpočinutí v Bohu, kdy blahoslavení budou odpočívati sedíce v noci v světle, kdy odejme Bůh každou slzu od jich očí a víc nebude pláč ani lkání a křik, kdy sejde se také s mateří již blaženou.

Za té nejistoty, kdy tolik divných a různých pověstí pobuřovalo mysl všech, minulo jaro a nastalo léto. Jednou večer, bylo v červenci, přecházel Hvozdenský zeman svým dvorem. Vozy, jež přijely na večer s pící, stály ve tmě na dvoře zpola složené; vypražení voli odpočívali v chlévě s ostatním skotem. Šplíchání vody a hlasy u studny ztichly, i poslední klapání dřeváků na kamenném zápraží.

Vladyka, v bílé haleně, šel šerem zvolna od stáji dvorem podél slověncového plotu. Staré lípy nad ním silně voněly a v černém jejich stínu za plotem a kolem srubu mihaly se kmitavým letem zářivé jiskry svatojanských mušek. Po všem dvoře a kolem klid letní, vlhké noci.

V tom, jak vladyka zvolna k zavřeným vratům docházel, zaslechl tichem ode vsi rychlý dusot. A ten se kvapně blížil, sem ke dvoru. A již někdo zaraziv koně u samé brány, tloukl na ni a volal.

„Co je!“ zkríkl zeman uvnitř,

A z temna se ozvalo prudce, v patrném pohnutí myslí:

„Mistr Hus je mrtev.“

Vladyku jakoby někdo náhle udeřil. Zrovna ztuhl. Mlčel. Nemohl se ozvat. A venku hlas, znal ho, byl sousedův, Radonického vladyky, dále rozčileně oznamoval:

„Upálili ho. V Konstancii. Za živa upálili.“

Vladyka se počal na celém těle trásti, jako by ho zimnice chytla. Pojednou vzkřikl:

„Kdo ti to řekl!“

„Jedu z Bukovska. Stavuju se tu schválně. Na tvrzi dostali list z Přiběnic, od vladaře.“

„A kdy se stalo —“ volal vladyka zkaleným hlasem.

„Nedávno. Třetí den po sv. Prokopě, v ochtáb sv. Petra a Pavla.“

„A co naši v Konstancii, pan z Leštna a Kepka —“ ptal se prudce zeman.

„Víc nevím nic . . . A již musím domů. Ti se leknou a zarmoutí. Milého kazatele tak potupit! A nám co k hanbě učinili! Ó! — —“

Bylo slyšeti, že se před branou kůň otáčí. Ještě „Dobrou noc“ se odtud ozvalo a pak jen dusot, a ten zanikl rychle v tichu letní noci.

Jak se Hvozdenský zeman obrátil, zahlédl na zápraží svou dceru. Její postava se tam probělávala nočním šerem jako socha, stojíc nehnutě, s rukama na prsou sepjatýma.

„Slyšela-li's?“ vladyka zkřikl pohnutým hlasem.

Jak u ní stanul, zarazil se. Zdálo se mu, že všechna ve tváři sesinala; a oči měla před se, do šera vytřeštěné, jakoby na nějaké vidění. Na jeho hlas pohnula hlavou a teprve za okamžik vyrazila.

„Umučili ho. Má již život věčný.“

Její hlas zněl z hluboka, avšak nijak stísněně. A v očích slzami zalitých světlo cosi jako nadšení, obdiv i bezděká závist — —

Hvozdenský zeman té noci ani nesesedl. Byl samý neklid. Přecházel jizbou, sám, pani Zdena odešla do své komory vedle, nebo se zastavil a stál jako kamenný, litostivě na mistra Jana mysle, jak s ním tam v Konstancii asi nakládali, a zas už sebou po-trhoval a hrozil a lál těm, kteří skrze svá svědectví byli toho upálení velikou příčinou, a nejvíce českým protivníkům Husovým v Konstancii.

Také se mu dcera na mysli kmilla, co ta, že tu novinu tak vyslechla a že odešla do komory. Mrzelo ho to. Bezděky otevřel tam dvěře, aby nahlédl, co dělá. Nevelké okno měla otevřeno. Bylo jim viděti do ztemnělého sadu; vál jim vlažný dech letní, tiché noci, prosycený těžkou vůní kvetoucích lip a bílého bezu opodál u zdi u komory.

Paní Zdena seděla schouleně poblíž okna. Tmavé, husté vlasy, již rozpuštěné, splývaly ji volně dlouhými prameny po zádech i přes spánky na ramena. Z jejich temné záplavy tím běleji prosvítal bledý, táhlý obličej, jehož zapadlé oči byly teď v hlubokém stínu. Mladá vdova seděla nehnutě a neohlédla se, když se dvěře pootevřely. Zraky její do šera, do stromů, k nebi upřené nevšímly si otce, ani toho, že jak prudce dvěře otevřel, že je zase tak tiše zavřel. Její zjev, její bledá tvář ve spoustě vlasů, prostých obvyklého zaviti, její ztrnulost ho zarazily.

„Želí,“ pomyslí si. „Ale nemůže plakati jako ženy. Tím hůř.“

Netušil ani, jak dcera myslí na smrt mistra Jana, jak ji v dýmu a plamenech podstoupil, jistě že sta-tečně, s mysli veselou, jak se jistě mile umírá pro Boha a svatou, poznanou pravdu. Jak se tak umírá... A kdo tak umře, ten že čistý a svatý vejde v nebeské město, že mistr Hus už teď má, o čem tak horlivě kázal, věčné blahoslavenství, že již netrpí od zlých

ani od pokušení ďáblových, že před ním už radost bez zarmoucení plná . . . Tam už není noc, ani žádného sklamání, ani tesknosti — —

Ráno, ještě za šera, dal si vladyka osedlati koně. Vyjel do Bukovska na tvrz o zevrubnější a jistější zprávy. Minil, že se brzo vrátí; přijel však až samý večer, neboť musil až na Soběslav, poněvadž v Bukovsku mnoho nepochytil. Když vjížděl do vsi, byla jako vymřelá. Před dvorem však, pod lipou, stál velký zástup lidí, mužů, žen, starých, mladých, celá ves, a mnozí také cizí, ze sousedství. Ti všichni na něj dychtivě čekali a tlačili se za ním do dvora.

A tam jim vladyka zjistil, co z jeho dvora se hned přede dnem rozletělo po vsi i dál na hrůzu, úžas i lítost všech. Stál na zápraží a maje čapku smeknutou stvrdil jim chmurně jistotnou již pravdu, že toho křesťanského a jistě svatého, tak řekl, mistra Husa ukrutně upálili, a že se tak stalo nejvíc pro křivě a scestné nařčení českých kněží v Konstancii, ti že se zapomněli nad svým jazykem a učinili tak na potupu milého mistra a s ním na potupu všechny české koruny.

Tak mluvil k rozčilenému zástupu, v němž se ozýval pláč, nárek i hlasy prudkého pohnutí a rozhořčenosti. A tak mluvil a popuzoval Hvozdenský vladyka pak i jinde, mezi zemany i k poddaným, ať byli ve společnosti, v houfu nebo jednotlivě. Vřelof mu srdce hněvem; kde mohl, si ho vyléval a měl to za svatou povinnost.

Od té noci, kdy uslyšel od Radonického vladyky, co se událo v Konstancii, stal se ještě vroucnějším ctitelem upáleného mistra, jako všichni kolem v jeho končinách. Přísněji a tvrději držel jeho stranu a byl tím prudším protivníkem všech protivníků kalicha, zvláště kněžských.

Proto rád slyšel o boufkách, jež se v Praze strhly proti kněžím kalicha odpůrcům, a oči se mu zajiskřily, když zvěděl, jak ztrestali zemané i páni Litomyšlského biskupa na jeho statcích. A když na podzim po valném sněmu v Praze zvali páni na krajské sjezdy všechny zemany, aby přijeli přivést pečeti k zápisům přijatým na sněmě a zvláště k listu ke sboru Konstanskému,*) pojížděl Hvozdenský vladyka po sousedech připomínat jim a pobízet je do Písku, kdež oni, z Bechyňského kraje, se měli sjetí.

Vrátil se odtud spokojen a vypravoval horlivě, jaké je všude pohnutí pro smrt mistra Husa, mezi pány a zemany, měšťany i lidem obecným, a co se sjelo vladyk v Písku, a na jejich listu samotném že je přes sto pečeti, jeho že je mezi pečeti Petra ze Dvorce a Bohuslava z Nemyšle, že bylo tolik pečeti, že pro ně dolní okraj listiny ani nestačil, že je musili přivést na list kolem dokola.**)

A šermuje živě rukou dodával: „Ať zvědí tam v Konstanci, že cti svého mistra a své nedáme! A také to, že každý lže v svou hlavu jako zlosyn nejhorší, kdo před nimi na naše království nešlechtně vznesl, i na moravskou zemi, že by rozliční bludové u nás vznikli a kacířstva. Lže! Lže! A také tam budou číst, že to snášeti nemůžeme a nebudeme. A nebudeme!“ Mávl prudce rukou. „Ať hrozí! Ať začnou!“

8.

Toho jitra, kdy Louňovický probošt vjel do dvora na Hvozdně, meškal sám zeman v polích, rozkládajících se na poledne za dvorem. Tou stranou se táhl

*) Byl v osmi exemplářích.

**) Na všech osmi exemplářích bylo jich 452.

na obzoru omženež temný pruh Radonického lesa jako na západě, opodál za vsí, tmavší Hvozdenský a Popovický. V ty strany byl rozhled s nevelké výšiny malý. Jen na pole a nebe a les.

Ale k východu a k severovýchodu. Širá, polná krajina, tu rovná, tam vlnitá, s dvorci, vesnicemi, samotami. A vše se rozkládalo v plné, ranní záři. V ní se svítily hladiny rozlehlého Horusického rybníka i Bošilce a četných jiných menších u dědin, v polích, v lukách, blíž a dál, kam až bylo ze Hvozdenských polí viděti, až po blata za Sviny, po Veselí, jehož věž se proběhlávala daleko do širé krajiny. Bukovska odtud viděti nebylo.

Ale jak s jeho strany zavál vítr, zastavil se vladyka, jenž si vyšel jen tak po domácku, v čapce z hubky a v bělavé haleně. Zastavil se, protože se mu zdálo, jakoby sem s větrem zavanul hlas Bukovských zvonů. Slýchalif je tady v polích, když zvonily v neděli na hrubou nebo odpoledne na nešpory. Tento hlas však, jak se teď tu ozval, nebyl žádný zvučný, lahodný hlahol, nýbrž jen ohlas jako temných ran poplachových.

Vladyka, dobrý padesátník, prostřední, kostnaté postavy, naslouchal ještě chvilku s pochýlenou hlavou, s uchem v Bukovskou stranu nastaveným. Ale již opět ticho, ani hlasu. Proto zase vykročil. Šel mezi jako prve volně; nevěda se zastavil, postál, šel a pořád zamyšleně. Vítr čechral jeho šedé vlasy i kníry, rozvíval jeho bělavou halenu, pod níž neměl nic než modrou košili a široký pás, stahující přiléhavé, soukenné spodky ve škorních. Zdravě zardělá tvář, modrých, nevelkých, ale pronikavých očí pod hustým obočím, zčervenala na větru ještě více.

Takto poslední dobou často v polích chodil a se zamyšloval. Nebylo to jen z krajiny samé, z té vážné,

jihocheské krajiny, z jejího jako svátečního klidu, v němž všechna ve své širé rozlehlosti odpočívala; ani z její zádumčivosti, jež jako stín, jehož neviděti, ale jež bylo cítiti, se nade vším nesla, nad brázdami rolí, nad lesy, ouvaly, nad blaty i rybníky v rákosí i ve stínu tmavých borů, plníc mysl člověka divnou tesknoutou, že zaražen zmlkal a do sebe se pohřížil.

Jindy, první čas po smrti mistra Jana Husa, přiměla ta polní samota svým klidem a svou tesklivou vážností, že se tu zamyslíl bezděky o tom, co od toho kazatele v těchto končinách slýchal o Bohu, o věčnosti, o panujících neřestech a jejich nápravě. I na mistra samého živěji tu vzpomněl, uváděl si jeho obraz na mysl, jak ho slýchal kázajícího v černé, prosté říze tu v polích, tam v lese pod lipou nebo na návsi. Vzpomínal tu na něj tak vroucně, jako doma, kdy večer, často i pozdě v noci, říkal si při voskovici zvolna a nesebná, nebyltě valný čtenář, z listů Husových. Měl v opise tři z těch, které mistr poslal z Konstancie do Čech, a z těch ho nejvíce dojímal a popuzoval onen, jenž byl psán „v středu po sv. Janu Křtiteli v žaláři v okovech v čekání smrti“, a to „všem věrným Čechům“, v němž mistr oznamoval, jak s ním sbor, v němž byli „Vlaši, Francouzi, Engliši, Ispani i Němci i jiných jazykův“, nakládal a jak i jeho české knihy, jimž nerozuměl, potupil.

Touto ranní dobou na dceru myslel jako teď často.

Co jí muž zemřel, žila tu na Hvozdně. Vladyka od těch dob, co se tak z Husových kázání změnil, poddával se nevěda jejímu vlivu. Cítil moc její zbožnosti a také proto se stal k ní povolnější a šetrnější, protože v duchu uznal, jak jí a nebožce ženě dříve začasté krivdil a ubližoval.

Proto byl tomu upřímně rád, že se tu na Hvozdně upokojila. Tak myslel. Než že se jí také tu často za-

stesklo, že cítila i tu úzkost, prázdno v duši, že v takových okamžicích ji odtud pudila jakás nejistá, neurčitá touha, o tom neměl ani tušení. Ani o tom, že v takových chvílích, jak paní Zdena myslela, ďábelského pokušení, se i nadarmo modlila.

Než poslední dobou i jemu se stala zřejmou změna, jaká se s ní udála. Hádal, že to od loňského jara a léta, od těch hromad a táborův, jež začali ti kněží z Oustí. I on schvácen obecným nadšením pro ty zbožné schůze, byl na první i na druhé. Dcera pak skoro na všech. Začasté ji zdržoval a vymlouval ji, že nemusí býti na každém tom shromáždění, a začasté také slíbila, že nepůjde. Než jak se blížil den nového shromáždění, paní Zdena byla všecka neklidná, roztržitá, nemajíc nikde stání. A jak jen zahlédla v polích houf jdoucí kolem odněkud ze sousedství na horu Tábor k Bechyni, nebo jak jen zaslechla zbožný jeho zpěv, již se neudržela. Chorobná až touha po těch pobožných, bratrských shromážděních pudila ji ze dvora.

Kdykoliv se po té domů vrátila, pěšky, jako každá poutnice, v prostém, jednoduchém obleku beze všech ozdob, uprášená, tělesně unavená, vypravovala otcí horlivě, bez únavy, co tisíců lidí tam bylo, z blízka, z daleka, až od Vodňan a Plzně, z Prahy, z Hradecka i také z Moravy, a jak prostřed hory byl stan a z toho jak kněží vynesli tělo Páně a jak s ním šli v procesí kolem celé hory, napřed panny, za nimi kněží, pak muži, ženy v houfích zvlášť, a jak všichni zpívali zbožné písně a žalmy.

Vladyka postřehl, že to nejen jemu, než i čeládce v jeho nepřítomnosti vykládá, a co kněží (nejčastěji mluvila o Janu z Bydlína a Petru Kánišovi) jak jsou výmluvní, co kázali o novém životě a řiši boží na zemi . . .

Vladyka pozoroval, že si teď dcera hospodářské správy a čeládka práce tak nehledí. Pak mu i dvě z děveček ušly o své vůli do těch shromáždění k Bechyni a dvakrát mu sama dcera tam odvedla skoro všechnu čeleď. Práce vázly a ve dvoře nebylo toho pořádku jako jindy. Než jinde nebylo líp. Zmocnilať se všech úzkostná starost o blaho duše, o život věčný. O vezdejší a jeho potřeby počínali nedbati.

Ty změny ve dvoře nebyly by samy způsobily neshod mezi otcem a dcerou. Byť vladyka také stržen obecným proudem a nadšením, třeba ne tak, aby byl pozbyl vlastní vůle, jako většina obecného lidu, jež vedli horliví, až vášniví kazatelé. Ale to zemana zaráželo, že dcera počínala míti jiná mínění, která se mu nepodobala. On ve všem zůstal horlivým stoupencem Husovým.

Na paní Zdenu však účinkovaly řeči a výklady kněží ze schůzi táborových, kteří již horlili proti Pražským mistrům i přátelům někdy mistra Jana Husa. A sama, o samotě ve své komoře, kde jindy vroucně a často v hlubokém pohnutí rozjímala o náboženských věcech, oddávala se teď hloubání. Tak se stalo, že se leckdy neshodla s otcem, že mívali spory o novoty, jež ti Táborští kněží zaváděli, že byli proti ornátům, i o to, jak četli mši a třeba ve stodolách. Hvozdenský zeman se jen svého mistra dovolával a ne bez pohrdání dokládal, že se nedá vedle výkladu a rozumu každého kněžka, kterakžkoli pozdě učeného, vésti.

Paní Zdena však Tábořským kněžím věřila. Jejich nadšené ohnivé řeči zajaly její blouznivou mysl. A nejen jejich řeči, než i skutky. Její jemné svědomí trpělo jindy velice tím, co vídala na tvrzi svého nebožtíka muže i jinde, jak kněží kázali o etnosti a pokore, o střídmosti a pokání, a jak sami byli živi nezřízeně v nádheře a rozkoších. A ti tu ve shro-

mázděních byli bez záduší, chudí, bez krumplovaných rouch, v obyčejném obleku, horliví, příkladně žijící, vybízeli k hájení svaté pravdy, sami jsouce ochotni tak činiti až do krve proliti.

Proto nyní, když z jejich řečí a z vášnivého horlení padl na všecken český jih děsivý stín, že nastává skončení věku, čas pomsty a spuštění, kdy zhyne každý od boží rány, kdo nevvjde na hory nebo na Tábor, kde bude obnoveno Kristovo království, vyzývala otce, aby se tam vystěhovali.

Nejprve to zamítl, pak se počal viklati. Často o tom přemýšlel. A toho rána v polích za dvorem také. Přístrachy počaly mu plniti mysl starostmi. Nesly na něj z těch Tábořských řečí, ale z toho, co se kolem i dále dalo. Viděl, že nastal čas zkoušení. Na podzim u Živhoště krev tekla, nedávno u Sudoměře; páni se chystají na další boj a Němci na Horách neustávají a mordují. Ve Vratislavi dal uherský král upáliti Pražského měšťana Krásu, že se zastal mistra Husa. A tam v té Vratislavi vyzdvihli kříž proti všem vyznavačům kalicha. Přivalí se co nevidět a budou hubiti vše a všechny, kdož se hlásí ke kalichu. Bude boj, proti domácím, proti cizím, proti všem —

A v Praze Tam se jen smlouvají a mnoho mluví. Zeman se na Pražany zlobil. On by nejraději zkríkl na všechny, aby se chutě chystali, zbraně se chopili a nechali jednání s tím proradou Sigmundem. A to činili jen Táborští! Volají do zbraně; a již také bojovali. A s pomocí boží šťastně. Lid jim věří, hrne se k nim proudy. — —

Vladyka nevěda zastavil se zase na mezi u vojně své chůzi a hleděl zamyšleně před se do tiché krajiny. Kdyby nechal dvora, uvažoval, a všeho pro pravdu boží a šel na Tábor. Všichni kněží tam tak nesmyslejší jako ti někteří kněžkové. —

V tom se náhle obrátil. Volali ho. Děvečka do-
bihajíc ohlašovala hosti, a jaké! Kněži prý a jeptiška,
a ta omdlela.

Vladyka schmuřil obočí a zamířil do dvora. Na
sadě potkal bratrovce, mladého Ondřeje, a ten mu
ne bez posměšku pověděl o hostech, jak ten starší
hned usnul a tomu druhému, to že je nějaký mocný
kněz, tělnatý, s lalokem, tomu že dal přinést chleba
a mléka a žádného vína.

„Toho beztoho juž dost vypil,“ dodal panic.

„Což ta jeptiška?“

„Leží v komoře.“

„Je Zdena u ní?“

„Není. Annu nechala u ní.“

Když vladyka vstoupil na síň, seděl tam dosud
starý sakristan na špalku o zeď opřený a tvrdě spal,
jako zabitý. Ve světnici se zeman hned u prahu za-
stavil. Za stolem, na němž byl zbytek chleba a prázdná
nádoba, seděl Louňovický probošt a také spal o dře-
věné táflování opřený. Unavení ho přemohlo. Než jak
dvěře vrzly, trhl sebou jako vyplašený a vyjeveně se
ohlédl po dveřích. A v tom už vstal od stolu.

Zeman upřel na něj, na jeho statnou a vážnou
postavu, zrak. Pohled ten byl zachmuřený.

„Ty's kněz,“ pravil zkrátka.

„Probošt Louňovického kláštera. Chceme na Při-
běnice. Ale ta mladá sestra nám onemocněla. Slyšel's.
Je vladyckého rodu. Než Přiběnického purkrabí.“

I žádal, aby jim vladyka půjčil vůz, co by ji do-
vezli do Radonic, a pověděl, proč tam mífi. Nadálť
se, že vladyka pro to sousedství bude ochotnější.
A také žádal, aby ho dovedli k nemocné, že by ji
rád viděl, jak jí je. Vladyka se mlčky obrátil a vyšel
ven. Probošt za ním. Také panic, jenž vešel do jizby
se strýcem, zůstal s nimi, ale v pozadí.

Do komory za nimi nevstoupil. Zůstal opodál dveří, jež nechali pootevřeny; jimi se mu kmitla bledá, sličná dívčí hlava krásných, plavých vlasů. V tom strýc a ten kněz se postavili před lože. Kněz se shýbal k nemocné a mluvil na ni. Panie napínal sluch, aby zaslechl, co odpoví. Neporozuměl však. Zaslechl jen slabý hlas, v němž zněl jímavě tichý stesk. Pomyslel, že té mladé jeptišce je jistě velmi zle, a pomyslel to s účastenstvím.

A již vycházeli z komory, strýc napřed, za ním ten kněz. Probošt byl patrně zaražen. Uznal, že nemocná nemůže hned dál, že je jí odpočinku nezbytně nutno. A tady zůstat... Vešli zase do jizby. Tam teprve se vladyka otázel, jak se dostali sem do těchto končin.

Probošt doznal, že jsou na útěku, že jim vypálili Táborští klášter.

„Proč jste spálili mistra Husa!“ odvětil přísně zeman. Probošt chtěl odpovědět, ale již rozmysliv se, odpověď rovněž přísnou zatajil. A v tom už se vladyka fázel a tvrdil zároveň:

„Tys také jeden z protivníků kalicha.“

„A proč tys jeho vyznavačem?“ odpověděl probošt otázkou.

Zeman upřel na něj své modré, pronikavé zraky a odpověděl, začínaje zvolna a určitě:

„Kněže probošte, víš dobře, co Kristus Pán mluvil o poslední večeři. A proč ještě jsem pro kalich Páně, věz: protože znamená vyhnání prodáváčů z chrámu, aby svatokupectví bylo zmařeno a křesťanský řád upraven, jak písmo velí, aby slovo boží bylo svobodně hlášáno —“

„Od všelikých krampěrů a lidí písma neznalých,“ vpadl probošt, stržen živostí svého přesvědčení a nechtutí ke kališníkům švude. „Všaktě již v cizině jde

potupná řeč o našem království, že ševci a krejčři u nás kážou slovo boží a —“

„To vy, vy sami nás tupíte!“ vpadl prudce vладыka. „Vy, vy! A vy voláte a štvete na nás, na zkázu všech! Vy, přirození Čechové, a voláte na nás Němce a jiné, aby nás shladili. Shladit nás chcete, vy, uherský král a všichni. A vy jste začali —“

To již mluvil prudce, s ohněm. Probošt zapomenuv na všechnu opatrnost, odpověděl rovněž prudce:

„Tak tedy má papež a všecka svatá církev přijati naučení od těch Tábořských, bradatých kněží, od nichž by se i sám mistr Hus odvrátil?“

Tim chytl probošt svého protivníka bezděky za slabinu. Zeman se na okamžik zarazil, ale pak živě odvětil:

„Kdybyste ho nebyli upálili, zdaliž by došlo do těchto konců? A máme-li se my raději spojit s Uhry, s Kutnohorskými a jinými Němci, kteří na náš jazyk vždy se zlostní, nebo s přirozenými krajany? Mluv! —“

Odpovědi však nevyčkal ani se nedočkal. Venku, na dvoře se strhl hluk.

Panic vyběhl ven. Vladyka přistoupil kvapně k oknu. Zahlédl několik vesničanů, kteří právě vběhli a kolem nichž se sbíhala všechna čeleď. A v tom také stanula na zápraží paní Zdena. Vladyka chtěl ven. Ve dveřích stanul v ten okamžik starý sakristan, jenž probudiv se, hledal ustrašen svého pána.

A již se vrátil do jizby panic Ondřej všecken vzrušený.

„Táborští bratři jsou v Bukovsku!“ volal už na síni.

Zemanovi se myslí mihlo, že slyšel prve zvonění na poplach. A již pohléhl na probošta. Stál pevně a vážně.

„Obořili se na tvrz i na kostel,“ oznamoval paníc, vstupuje do jizby. „A také prý přijdou sem, k nám...“ Probošt pobledl ve tváři.

9.

Na nádvoří shlukla se všechna dvorská čeládka kolem nenadálého posla, staršího již vesničana v ope-
ličané čapce a v šerkové sukni řemenem přepásané, jenž přiběhl z Bukovska se dvěma svými výrostky.

Všichni tři stáli na kamenném zápraží před paní Zdenou. Vypτάvala se rychle, nedočkavě, a chytala dychtivě každé slovo, když je ten neb onen synek propověděl na doplněnou tatíkových zpráv.

Na řeči i na hlase bylo znáti, že ji ty noviny mocně vzrušily. Vypτάvala se na kněží, na jejich jména. Uslyšela, že jsou tři, že jeden z nich je slepý. Domyslíla si, že to kněz Mikuláš, známý jí ze schůzí táborových. V tom vyšel k nim s Ondřejem vladyka, opustiv náhle probošta. Výslech začal na novo.

Probošt všechn zaražený v jizbě osaměl. Jen starý sakristan u něho zůstal, a ten byl náhlým přestrašením tak všechn od sebe, že se trásl a zaúpěl:

„Svatá Maři! Jdou na nás... A Marta!...“

Probošt postoupiv k oknu, aby se opatrně rozhlédl a také něco z těch novin zaslechl, poručil sakristanovi na tuto bezděčnou připomínku, aby tu počkal, že se podívá k Martě. Když staroch prosil, aby ho vzal s sebou, odepřel.

„Hned by na tobě viděla, že se něco stalo.“

A vyšel ven. Staroch za ním, než jenom na síň, až ke dveřím Martiny komory. Nohy se mu trásly a cítil velikou slabost. Usedl na práh. Dveřmi u síně viděl na kousek zápraží; viděl tam proti světlu několik lidí, ale hrubě jich nerozeznal, ani jejich hlasů.

Jen to zaslechl určitěji, že vladyka pak zkríkl něco o koni a o sedláni.

Děvečka, již paní Zdena ustanovila k obsluze mladé jeptišky, zmizela odtud hlukem vyvábená. Probošt vstupuje opatrně do komory, upíral zrak hned po loži. Novicka ležela bledá, se zavřenýma očima. Plavé, husté její vlasy byly kolem její hlavy po polštářích jako rozlity. Probošt se lekl, že zase omdlela; ale když bliže přistoupil, viděl, že spí.

Jak na tu mladou, přepadlou dívku hleděl, tím živěji pocítil hrůzu té noviny, jež právě došla. „Jsou v Bukovsku . . . A z Bukovska sem jenom půl hodiny! Snad se tam zdrží . . . Pošlou-li však sem třeba jen oddělení . . . Ta rota kacířská vše páli, a kdyby o nich zvěděla . . . Mihlo se mu, jak by je vevlekli někam do pusté jizby, jak by je tam zavřeli, jak by naházeli kolem nich slámy a okna ucpali . . . A on, tu ta dívka, ten staroch v dýmu, v plamenech . . .

To již nehleděl na novicku, ale v té samotě strachu podlehnuv, upřel rozšířený, vyjevený zrak před se, do prázdna . . .

Venku, na síni ozvaly se náhlé kroky a vladykův hlas. Probošt se vytrhl a pokřižovav se, vyšel kvapně ven. Zemana zastal ještě na síni, právě když chtěl vstoupiti do jizby, kam právě před ním mladý Ondřej vběhl.

Kněz zastavil vladyku a žádal o vůz, aby mohl chorou sestru odvézt. Vladyka se na něj podíval zpod obočí a zeptal se:

„Kam? Na Radonice?“ V tom se mu úsměv knítl na rtech. „Radonický vladyka má bratra ovšem niničem, ale mluvil by s ním teď tak jako já s tebou. Smýšlíš se mnou za jedno, o kalichu, o všem, jako my všichni tu.“ To dodal rychleji a povýšenějším hlasem.

„Tedy myslíš, že bychom tam ochrany nedošli?“

„Kdo vám ubližuje?“ vpadl vladyka chmuře obočí.

Kněz cítil, že to dobře neřekl, proto rychle dodal:

„Jdou ti Táborští . . . A nemocná sestra . . .“

„Ještě tu nejsou, a ta jeptiška je pod mou střechou. A tento dvůr je můj, tuť velím já.“

To řekl vladyka již popuzen. Odpověď probošta překvapila i upokojila.

Zeman měl patrně naspěch. Otvíraje dvěře, řekl chvatně:

„Bojiš-li se, jeď. O nemocnou se nestrachuj.“

„Té opustit nemohu. A neopustím.“

Vladyka pokrčiv rameny, vkročil do světnice. Za chvíli odtud vyšel přestrojen. Místo haleny měl soukennou, hnědou sukni, přepásanou pěkným pasem, na hlavě místo hubkové čapky čepici lemovanou lehkou kožešinou. Na nohy obul lepší škorně s ostruhami. Po boku mu visel meč. Mladý jeho bratrovec byl podobně vystrojen a vyzbrojen.

Probošta u dveří již nezastali. Také se o něj nestarali a nedbali, že ustoupiv do pozadí, usedl vedle sakristařa na prahu Martiny komory. Venku přiváděl pacholek před zápraží dva osedlané koně, hnědého a vraného. Čeládka tu stála dosud. Zůstala tu v tom pohnutí, jaké ty noviny způsobily. Nyní hleděli všichni na vladyku, jak vyjede do Bukovska, kdež se tou dobou takové věci dály.

Pan Ondřej, novinami také vzrušený, nemoha se již dočkat, aby na své oči spatřil Táboorské, o kterých tolik slyšel, vyhoupl se hned do sedla. Strýc však změřiv přísným pohledem čeládku, ptal se po dceři a poručil pak všem, aby šli každý po své práci, ať nikdo ze dvora neodchází, ať čekají, že přijede záhy a pak že pravdu uslyší. Na kůň vsedl znepokojen odpovědi své čeládky, že pani Zdena vyšla ze dvora,

tudy branou ven. Napadlo mu hned, nestalo-li se jako loni o těch shromážděních, nedala-li se, nemohouc dočkat, sama do Bukovska.

Nedala. Zastal ji venku pod lipou, hledící za nějakým vesničanem rychle do vsi pospichajícím. Hleděla upřeně za ním, vlastně před se, a nevšimla si hned, že otec u ní koně zarazil. Mlčela, když se jí otec zeptal, co tu dělá a poslechla, když ji mírně žádal, aby šla do dvora, aby tam dohlédla; on že se vrátí záhy, nebo, kdyby nutno byl, že pošle posla, aby jen neodcházela, a toho mnicha tam a tu nemocnou že vzal pod svou ochranu, jako hosti.

Nerěkla, že sama právě vyslala toho vesničana, ježž zahledli ubíhat, aby zvěděl, jak je v Bukovsku, kteří jsou tam kněží, brání-li se Bukovšti nebo chystají-li se, půjdou-li na Tábor. Jen to pověděla otcí, aby se brzy vrátil, a tam, myslila v Bukovsku, aby se svaté pravdě nebránil a božího hněvu nepopuzoval. A mlčky, zamyšlená, neohlížejíc se po otcí a bratranci, jenž nedočkavě kousek napřed pojel, vešla kamennou branou do dvora.

Ctibor z Hvozdna slýchal poslední dobou dceru svou takto častěji mluvit. Dnes, kdy bratrstvo Tábořské bylo tak na blízku, kdy před chvílí, nevěda o něm, sám uvažoval o Táboře a stěhování, slova ta se ho mocněji dotkla, i dceřin pohled, vážný a hluboký, jako káravý a přece starostný, i hlas, v němž bylo cítit chvějící se o něj úzkost.

Jak jel, vybíhali lidé ze statku i chat, a ti, kteří venku stáli v pohnutých skupinách, volali na něj, přijdou-li Tábořští a půjde-li s nimi. Když vyjeli za ves, do poli, shledli sem tam lidi kvapící, jednotlivě i v hloučkách. Míhali se po mezích prudkým honem a všichni jedním směrem: k Bukovsku. A již zahledli zemané městečko většinou dřevěné, plaňkami hražené,

dole na svahu mírné výšiny, i nevelkou tvrz v rybníku, jenž se na slunci třpytil a blesky odrážel.

Clibor z Hvozdua zarazil koně. Ondřej stanul vedle něho. Viděli, že svoditý most, pojící tvrz s dřevěným mostem od břehu kus do rybníka ku tvrzi vedoucím, je vyzdvižen. Na hliněném náspu tvrze mihl se tu tam nějaký muž v kapalinu. Jinak vypadala tvrz jako vymřelá. Za to kolkolem na březích rybníka lidé se jen hemžili. Ti ve zbrani stáli nebo pocházeli, ti vor na vodu spouštěli, tam z přitažených trámů vory teprve sbíjeli. A kolem kdosi, patrně vůdce, na koni pojížděl. Křik a hluk šel odevšad: od rybníka, od obléhajících, i z městečka.

Vladyka, pozoruje tvrz a obléhající, prohodil k Ondřeji:

„Nepřijde-li pomoc v čas, neudrží se ani do večera.“

Minil purkrabiho na tvrzi a jeho malou posádku, několik pacholků.

„A pomoc sotva přijde,“ odvětil panic tónem, z kterého nevanula žádná přízeň k obleženým.

Za chvíli po té sjížděli oba hlinitými drahami do městečka. S té strany neviděli těch několik povozů, jež přijevše za houfem Tábořských, zůstaly na druhé straně před samým městečkem. Tam nechali také honáci krávy a voly i stádo zabláčených, umazaných ovcí, tlačících se k sobě. Několik žen tu mělo nyní stráž; honáci nevydrželi. Jako utržení pustili se do městečka a přimíchali se k ostatnímu zástupu.

Na té straně, kterou šlechtici Hvozdenští vjížděli, bylo dosud ticho. Stavení všecka zamčena, jako vymřelá. I do krémy, která byla na té straně, nedostali se volně jako jindy. Trvalo chvíli, nežli jim vrata do dvorečku otevřeli, a když vladyka s bratrovcem vešel do světnice, nezastal tam nikoho kromě vyděšené

krčmářky, jež se v koutě krčila se svými třemi dětmi a nahlas se modlila.

Opatřivše koně vyšli vladykové ven. Temný hluk a křik, který je prve vítal a který zaléhal také do krčmy, slyšeli teď ještě jasněji.

Kolem se mihlo několik domácích mužských; rozčilení, zarděli šli kvapně po obou stranách ulice a křičeli skoro u každého stavení, aby otevřeli, aby se nezavírali, sice že budou za protivníky boží pokládáni.

„Nebojte se! Nic neuklízejte!“ řval jeden na té straně a druhý, všechen už ochraptělý, křičel na druhé straně do oken:

„Otevřte dvře! Nebojte se! Jsouť bratři. Přišli nás vyvést z panské moci!“

A již viděli také jiné z domácích kolem chvátat; běželi, jakoby prchali nebo někoho honili. Na prostranství zvláště u kostela a u fary bylo jako na mraveništi. Rozzuření Táborští hrnuli se do fary. Vybitými jejími okny bylo viděti, jak tam pobíhají a pustoší. Křik odtud vyrážel i prudké rány a bušení. Jedním oknem vyletěl obraz na desce malovaný, za ním zaplápolala povětřím jako černá peruť kněžská sutána. a vedlejším oknem zašustila kniha, druhá, třetí . . .

Pustý chechtot je z fary vyprovázel, dole je vítali s křikem. Dole, pod okny, poblíž hřbitovní zdi, kdež se tlačil houfec Tábořských i domácích i sedlákův u kvetoucí třešně. Pod tou, ale na obrubě stál nevelký mužik, kulhavý, ve tmavé sukni a v takových nohavicích, tupého nosu, rovných, tvrdých vousů. Byl to někdy soused z Oustí, krampěr, jenž měl v nenávisti kněží, ale sám zuřivě rád kázal, a jenž před čtyřmi lety si sám synka pokřtil v Kozském potoce a loni sám si ženu pochoval za městem u lesa, protože nechtěl, jak všude říkal, aby ležela na hřbitově těch kněžských kuklíků. Starší jeho synek, dvanáctiletý,

dlouhých vlasů pod sešlou beraničkou, stál teď vedle otce a držel mu sekeru, jsa patrně na takové služby a shluky již zvyklý.

Hvozdenský zeman přiváben křikem sousedského kazatele, bezděky se opodál zastavil.

„... Žádný nemá nic zvláště mti,“ volal krampér potruhuje sebou. „A kdo má co zvláště, hřeší smrtelně. A dluhův také nebude. A dlužníci, utekou-li na hory nebo k nám na Tábor, budou prosti od placení dluhů. Jeť tento čas skonání věku —“

V tom vyletěly ty knihy z farských oken. Krampér chytiv se levou rukou kmene mladé třešně, nachýlil se dolů k zástupu k němu vzhližejícímu a vášnivě křičel:

„Trhejte ty kněžské knihy, sekejte, trhejte! Nač těch škartek! Trhejte! Přijdeť taková hojnost ducha svatého v srdce věrných, ale jen věrných, že budou všichni učení boží. Vy všichni budete učení boží. A všeho nechte, budeť soudný den, a nebudete už žádného ovoce požívatí. Nechte všeho, polí, stromů. Co s nimi, jako s knihami —“

A již vytrhnuv chlapci sekeru z rukou, rozebral se jí po mladé, kvetoucí třešni a fal a sekal zuřivě do jejího hladkého, na slunci broncově lesklého těla.

Ty rány nezůstaly samy. Priskočiliť dva z jeho rozvášněných posluchačů a začali sekati zdola, nad kořenem. A třešně, otrásajíc se pod smrtelnými ranami, zasýpala krampěre, jeho chlapce a všechny dole prškou bělostných květů.

To již Hvozdenský vladyka neviděl. Jak kazatel na zdi chytl sekeru, odvrátil se a zachmuřeně vyzval Ondřeje, aby šli dál. Obcházeli hřbitovní obrubu, aby se dostali ke vratům. Za zdí mihali se lidé křičíce, z kostela zněl pustý hluk a křik, a ve směsi lidských hlasů ozvaly se pojednou zvuky varhan pronikavé,

neladné, patrně násilím vyražené, jak neumělá ruka uhodila do klaves.

Na hřbitově byly všechny dřevěné kříže na hrobech, co jich tu bylo, zpřeráženy nebo vyvráceny. Násilně vyrvané ležely v rozryté hlině přes ušlapané hroby. U pahejlu jednoho z rozsekaných křížů, jenž byl opodál kostelních dveří, vypáčených a také na třísky rozsekaných, stál uvázaný, osedlaný kůň Kánišův. Vedle trčela v hrobě zaražená černá korouhev s červeným kalichem a bílou husou na druhé straně. Jakýsi výrostek v koženém kabátě stál u ni a hleděl dychtivě ke kostelu, kam nesměl, maje tu stráž.

Ctibor z Hvozdna se bezděky zastavil a pln úžazu hleděl po spustošeném hřbitově, zalitém jasnou září jarního dopoledne. Nedbal, že Táborští, muži i ženy, kteří se kolem mihli, chvátající do kostela, se po něm nedůvěřivě ohlížejí. Ale když mladý bratrovec, puzen zvědavostí, vešel, vkročil za nim.

10.

Z plného světla ocitl se v temnosvitu chrámové prostory. To, co kolem viděl, bylo jako nějaký divoký, pustý sen. Vladyka rozhodně nepřál kněžím, nebyl znalec umělého díla, aniž měl pro ně hrubě smyslu, a byl proti přílišnému ctění obrazů. Ale v ten okamžik, kdy viděl, jak bere za své kostel, mezi těmi četnými pěknými v okolí jeden z nejpěknějších, do něhož od malička chodíval, kdež mu dcerku okřtili a ženu pochovali, pocítil lítost.

Zaražen stanul u samých dveří. Chrámovou prostorem před nim hemžili se lidé. Táborští i domácí, muži, ženy, v selských halenách i měšťanských sukních, ženy v přísném hlavy zavítí, tu v zášerí oblouků, tam

ve zbarveném, jasném světle, padajícím vysokými okny presbyteria.

Ze všeho hned a nejvíce padl vladykovi do očí bílý kůň dál v lodi chrámové, opodál hlavního oltáře, pohazující hlavou, a vlasatý, bradatý kržez na tom koni. Onen chlap v krumplované sukni z ornátu již u něho nestál, nýbrž Joha pekař, jenž slepého kněze o všem zpravoval.

Všichni kolem hubili a ničili. Sekali sekerami do lavic, zpovědnic, klekadel, nebo stáli na lavici ke zdi přitážené a oštěpy čerkali a škrabali anděly a svaté na malbách nástěnných. A vedle jakýs chlap bradatý, stoje na postranním oltáři, vypichoval apoštolům na deskách oči. A druhý dole, odpočívaje na okamžik, volal na něj, aby rozpoltil té Matce boží (ukazoval na její polychromovanou sochu) hlavu, však, je-li svatá, že se bude bránit. Ještě nedorekl, a již letěla socha dolů s oltáře a dole odkopnutá kutálela se zohavená špinavou, zablácenou dlažbou —

A tam před hlavním oltářem na dláždě rostla hromada kostelního náčiní. Ženy v divé horlivosti snášely sem menší obrazy, sošky, ze sakristie mešní roucha, mšály a jiné kostelní knihy, velké, malé. Trhaly je samy nebo s mužskými a roztrhané nebo rozsekané házely na tu hromadu. A teď u ní stanul, vyběhnuv ze sakristie, vlasatý, osmahlý sedlák v beranici, patrný chudás, v záplatované sukni. V jedné ruce se mu leskl pacifikál, plný drahých, barevných kaminků, ve druhé zlatý kalich.

Kříž hodil bez rozmyšlení na tu hromadu, kalichem pak, jenž byl dle učení jeho kněží hříšně nádherný, mrštíł o zem a dupal po něm. Oči se mu svítily divokým nadšením, a zaryčel, jakoby drtil svého protivníka, když ženské i muži s křikem se k němu

sbíhali a kolem se kupili, hledíce na jeho chudé, ublácené škorně a zlato pod nimi.

A nad tím a kolem všude, ze všech koutů kostela. dole, nahore, v lodi i na kruchtě, hlučely rány, jich pustý ohlas, křik, volání, smích a ryk. V to zahlučely varhany s kruchtou, k jejichž klávesám*) usedl vrásčitý sedlák v umazaném kožiše a směje se, bil do nich mozolnou tvrdou rukou. Pojednou však varhany pronikavě zaječely a řezavým tónem rázem utichly, jak sekery jiných zničily jejich dech a život. Ale ostatní spousta ran, bouchání a hlasů, slitá v jednu ohlušující, omamující záplavu, hřměla dál. —

A do té spousty jal se pojednou křičeti slepý kněz s bělouše, jak mu Joha pekař oznámil, že ve hlavním oltáři vytáhli zlatou monstranci a že ji otvírají, aby hostii z ní vyrazili. A na to křičel kněz Mikuláš, ať toho nechají, ať se nemeškají, aby raději ten krám hříšných modloslužů již zapálili. V tom druh jeho, Petr Kániš, vyšel ze sakristie. Až dotud kostelem pobíhal, pobízel, rozpaloval a také sám mečem sekal. Teď vyšel, maje v pravici meč, v levé několik rozžatých voskovic. A ženské i muži hrnuli se ke knězi černé brady, natahující ruce po ohni —

„Změtenci!“ pomyslí si zeman dole u kostelních dveří a pln nechuti se obrátil, aby odešel. A tu si teprve všiml, že mu mladý bratrovec zmizel. Ohlížel se po něm, ale když ho tu nikde nespatrił, vyšel ven, tuše, že panie ještě odběhl ke tvrzi, aby viděl dobývání. A tu zase jako již v kostele na dceru vzpomněl, že by tu měla být, aby viděla dílo svých kněžků.

Z bouře vyšel, do hluku přišel. Z fary, u níž ležela kvetoucí poražená třešně, právě vyvalili sedláci

*) Toho času byly ještě nad míru široké. Varhany udávaly tenkrát po výtce jen tón melodie a držely při něm zpívající.

sud. Jak ho zástup shlédli, uvítal ho křikem, jenž rostl, když za tím sudem ukázal se druhý a třetí. V ten okamžik vyrazil nad střechou dřevěné fary chumel dýmu a za ním rudý plamen, a brzo po té vyvalil se také černý kouř rozbitým oknem městského kostela, z něhož na bělouši vyjížděl bradatý slepý kněz Mikuláš.

Zeman už viděl, co se stane, že vyhoří fara i kostel a že bude zle, chytanou-li od nich jiná stavení, protože Táborští bratři jistě nenechají nikoho hasit. Před farou, na volném prostranství, se zatím vrhli na sudy všichni krampěrovi posluchači; a již se k nim hnali také ti, kteří se právě za knězem Mikulášem hrnuli hrbitovými vraty.

Ctibor z Hvozdna si všiml, že je všude dosti domácích, zdejších z městečka. Jiní stáli před svými domky a ztrnule hleděli na hořící faru i na dým hustě se valící kostelními okny, i na plameny, jež tam počaly prošlehovati. Byli jako bez vlády, ohromeni, a nikdo z nich nepomýšlel na pomoc nebo na odpor. Plnilyť se jim před očima řeči, jež všude krajem šly o zhoubě všeho, o skonání věku, že se blíží soudný den. A ti, kteří to dílo zkázy konali, byli tak hrozni, tak mocni, v pravdě jako institelé.

Zeman pospíchal k obležené tvrzi. Na to, co se kolem dalo, hleděl s chmurnou přisností. Neschvaloval toho, ale bral to jako důsledek všeho, co se před tím dalo. Na odpor, aby něčemu zabránil, nepomyslel. Měl všechno za boží trest na knězi, že nedbali kázně, zákona i domluv mistra Jana a že nad to se přičinili o jeho smrt a potupení celé země.

A zase na ty Tábořské knězi myslel, jak jsou směli a odvážní a jak se k nim všecken lid hrne, zvláště selský, jakoby hnán mocným puzením. Nyní, když minuv stádo ovcí a skotu na kraji městečka, docházel ke hrázi, shledal, že za tu dobu, co meškal

v městečku, přibýlo tu mnoho lidí. A samých venkovských, z nejbližších dědin. Viděl, že jsou skoro všichni, vyjma vlastní Tábořské, kteří o vorech pracovali a na vodu je spouštěli, skupeni kolem nějakého jezdce. Doptal se, že to je kněz Jan Bydlinský.

Znal se s ním z táborů. Nyni slyšel už z daleka jeho mocný, zvukný hlas. Mluvil k sedlákům, a zeman právě zaslechl, že každý je nebezpečen svou duší, kdo by těch krvavých Mahometů šetřil, kdo by se nedržel jich, Tábořských kněží, kdo by s nimi nepomáhal obnovit království boží na zemi, v němž nebude ani pánův, ani poddaných, ani ouroků, ani desátků, ani jiných platů. Ale kdo chce takto Boha brániti, že musí opustit všechny role a bit ty modlosluhy, kteří se zpěčují té pravé křesťanské lásce — —

„A tam také jsou!“ volal kněz a ukazoval ke tvrzi pravou rukou. Držel v ní blýsknavý, cínový kalich, jež počínaje mluvit vyňal z koženého vaku v předu s sedla visícího.

Zeman si mladého, hezkého kněze, jemuž se měkká, světle hnědá brada i kadeřavé vlasy u větru chvěly, dále hrubě nevšímal. Ohlížel se po Ondřejovi.

Pojednou ho zahlédl opodál houfu u vozu, na který se právě Tábořští chystali. A panic s nimi.

Strýc na něj vzkřikl; než v ten mžik strhli sedláci kolem kazatele divoký křik, když sestoupiv náhle s koně chvátil k vodě, drže lesklý kalich nad hlavou. Všichni, ozbrojeni sekerami nebo jen topory, hrnuli se za Bydlinským jako o závod. Žádný nechtěl zůstat na hrázi. Nejedem, v divokém nadšení skočil do vody a brodil se a plaval.

Vor, na kterém stál kněz Bydlinský, první vyrazil směrem ke tvrzi. Ostatní za ním, a ze všech hlaholil divoký křik a na všech blýskaly se sekery a míhaly se

topory nad hlavami rozvášněných bojovníků v halenách v kožichách.

Panic z Hvozdna skočil na vor s dobytým mečem, stržen mladickou bujností i boječtivostí i z nechuti k panskému mocnému sousedu. Nechuť ta i řevnivost vstipena mu již za dětství, jako všem členům zeman-ských rodin v okolí, pokud nebyli ve službách bohatého Rožmberského vladaře. A nechuf ta nedávno ještě tím rozjitřena, když se rozneslo, že mladý pan Oldřich z Rožmberka zajel s některými pány do Vratislavi k úhlavnímu nepříteli kalicha, k císaři Sigmundovi.

Starý vladyka chtěl bratrovce zdržeti. Nebyloť zcela v pořádku, aby šlechtic proti šlechtici chopil se takto zbraně bez odpovědného listu. Ale jinak mu to nebylo proti mysli. Cítilť jako ten mladík a sám už byl také rozčilen tím, co viděl a co se před ním dalo. S účastenstvím starého zápasníka a milovníka bitek sledoval všechen podnik proti tvrzi. Juž volil jiné místo a zase již dále pokročil. Zapomněl na čas, že již je dlouho ze dvora, že slibil dceři zprávy o všem. Už sebou potrhoval a rudna ve tváři, křičel na plovoucí i mával, radě jim a ukazuje.

Nedbal hluku v městečku, neviděl znepokojený dobytek na jeho kraji před plaňkami, neslyšel, jak ohněm postrašený řve. Záпах požáru až k rybníku s větrem dorážel. Modrojasná obloha nad městečkem i tu v těch místech se zatemnila od mraků černavého dýmu hustě se do výše valících. Chytlaf už i zvonice a plameny z ní šlehalý vysoko.

Ctibor z Hvozdna zraky jen ke tvrzi upíral. Dráždila ho. Popuzovala ho, že ten panský purkrabí chce vzdorovati se svou hrstkou tomu zástupu. Zeman v tom viděl zpupnost a pohrdání. Proto s takovým napjetím sledoval každý pohyb na vodě i na tvrzi. Vory se k ní blížily tuze pohromadě a skoro jednou stranou. Viděl,

že je nutno, aby skličili tvrz se všech stran. Volal, křičel, chvátal po hrázi dál, výše ku tvrzi, a vběhl na kusý, dřevěný most zrovna proti bráně.

Té chvíle objevila se mezi plaňkami městečka část Táboorského houfu, sesílená Bukovskými přívrženci. V čele jel Petr Kániš; vedle něho kráčeli onen chudý zeman opěšalý a muž s černou korouhví. Dlouho však v čele nezůstali. Pračata, výrostkové a mladší mužové, ozbrojeni většinou samostřily, vytrhli se hned ze zástupu, jakmile shlédli vory plné mužstva. S křikem se hnali k rybníku. Jeden z nejpřednějších byl mladý kolář Šíma z Bukovska.

V jejich pozadí hořely fara, kostel i zvonice. Vzduch se v žáru tetelil. Přes tu chvíli zavířila jím v chomáčích i v sloupech spousta jisker do výše k těžkým mrakům hustého dýmu, nebo se mihl hořící šindel jako plivník a zapadl náhle. Ne však beze stopy. Juž i dál mezi staveními vyvalil se dým.

Nářek i divoký křik nesl se městečkem. Mnozí uděšeně utíkali vrátky, přes plaňky, sem tam vyváděli řvoucí dobytek. A v městečku mezi staveními míhali se Táborští s dobytou zbraní; obořovali se na vrátka a dvěře zavřených domů a vráželi tam s divokým křikem jako do nepřátelských sídel. Jednu takovou četu vedl onen jednooký muž, jenž prve vedl bělouše slepého kněze Mikuláše, nyní ve tváři všečen od kouře umazaný. Sukně jeho z drahocenné, ornátové látky byla z předu všecka postříkána krví, již se také jeho sekera zardívala. A byla to lidská krev. — —

11.

Probošt se sakristanem na síni osaměli. Kolem nastalo hluboké ticho. Čeládka se rozešla, když zeman s panicem odjeli, paní Zdena se ve stavení neobjevila.

Probošt chvíli čekal, pak zašel do světnice, přinesl sakristanovi ostatek chleba se stolu a opatřil mu do nádoby po mléku vody, když nic jiného nemohl sehnati. Vyhladovělý staroch pustil se do jídla, poněkud upokojen tím klidem kolem. Ale proto přece naslouchal každému šustu a každému hlasu a vyptával se probošta. Ten přes tu chvíli pootevřel dvěře do komory, aby se přesvědčil, spí-li novicka. Spala.

Pak se ke dveřím u síně pustil, aby se nádvořím rozhlédl. Na zápraží spal na plném slunci domácí pes. U plaňkového plotu pod omšinou stříškou popelila se v jamkách na sluníčku drůbež. Nade dvorem mihly se zářícím vzduchem peruti bělostného holuba a s lip ozýval se švehol ptactva. Všude klid.

Probošt se jen po lidech ohlížel. Nikoho však nespatriil. Dvůr byl jako vymřelý. Kam se poděla ta mladá pani?

Vykročil ven a dal se nádvořím až k bráně. Povyhlédl ji opatrně do vsi. Viděl, že tam leckde před statkem stojí lidé a že živě rokuji.

Když se vrátil do stavení, nezastal už sakristana na síni, ale v komoře u lože probudivší se novicky. Konejšil ji a těšil, jak mohl. Nyní mu také pomohl probošt, jenž rád viděl, že mladá sestra je přece trochu čilejší, že není již tak netečná, jako prve byla.

V tom zahlédl nevelkým oknem pani Zdenu. Kráčela zamyšlená sadem, pod kvetoucími stromy.

Byla velmi neklidna, rozčilená. Mysl měla v Bukovsku, co se tam děje, kteří tam jsou kněži, a jak otec, rozhodne-li se konečně . . .

Ti tam bratři Táborští brání samojediní posměchu, rouhání a potlačení a zavržení veškeré pravdy boží a převeliké zlosti antikristské. Často, často, v soukromí, v samotě své komory modlila se a lkala k Bohu i plakala úzkostným pohnutím za jejich vítězství. Pokaždé

vzpomněla na ohnivou řeč mladého kazatele, Jana z Bydlina, o posledním shromáždění, jak vyzýval všechny ženy, vdané i svobodné, aby jako Judith a Hesther, ty svaté ženy, modlily se k pánu Bohu za vysvobození svého lidu.

Na něj teď také vzpomněla, je-li tu v Bukovsku. Poprvé ho viděla před rokem asi v tento čas, stromy také kvetly, u Bechyně na hoře Tábor. Její nejprve slyšela kázat, a tak ji dojal svou ohnivou řečí, že o každém shromáždění na Tábořské pláni vždycky šla do toho houfu, kterému on kázal. Poslouchala jeho řeč jako u vytržení, oči s něho nespouštějíc. Na něj myslila domů se vracějíc a těšila se na něj nevědouc, když se ubírala na nové shromáždění lesem i volnou polní krajinou nebo pokrajem mokrých blat sytě zelených s pruhy bělostného suchopýra a s bílými „káňaty“ (racky) poletujícími nad nimi i nad dlouhými strouhami vodou lesklými.

Když zima uhořela, když tábory přestaly, vzpomínala v zavátém dvoře, ve své komoře za tichých, smutných soumraků i za noční samoty na ty pěkné cesty a poutě, na ta shromáždění pod širým nebem, zapomínajíc často na modlitbu, kterou začala. Paní Zdena zapomínala i na to, co někdy od mistra Jana Husi slyšela, že dobře je člověku, aby se varoval temnosti, samoty a zvláště tesklivosti, neb že ďábel samého člověka nalezna, rád ho pilně láká, a že ze srdce, z vůle srdečné pocházejí zlá, rozkošná myšlení i vraždy, cizoložstva, smilství —

Když koncem zimy došla na Hvozdo novina, jak kněží Oustští dobyli města Oustí, když je jmenovali a mezi nimi také Bydlinkého, zarděly se paní Zdeně bledé tváře a v zamyšlených očích jí svítilo od radosti i nadšení. Pak slyšela, jak Oustí rozbořili, jak zakládají nové město, jak tam panuje nový řád a zákon,

jak tam volají všechny, kdož se chtějí zachrániti v tento čas protivenství a zkázy. Ten hlas ji silou vábil, a často ji pojímala mocná touha po tom novém městě, po tom novém životě v něm v bratrské lásce, kdež nová církev bude postavena ve chvále a slávě tak jako byla první církev svatá. Proto začasť už plakávala rozčilením a popuzovala se v duchu, když otec nechtěl o stěhování slyšeti.

Nyní myslila zase na Tábořské i na jejich město. Kněz Bydlinský ji při tom připadl na mysl, hned, jak na zápraží ten kmoch zvěstoval o bratřích. Myslíla pak na něj pod lipou, i tu na sadě pod kvetoucími stromy, je-li tam, a s jakou přijde posel, jež z nedočkavosti vyslala. Zdálo se jí, že již je dlouho, co odběhl. Pohlédla k nebi. Slunce vystoupilo drahně vysoko. Snad už posel jde, nebo je již ve stavení a čeká . . .

Ihned se obrátila a kvapila do dvora. Posla tam však nezastala a také starý Jíra, ovčák dvorský, který máje bolavou nohu, tu sám jediný ze vsi čeládky zůstal, o něm nic nevěděl. Seděl na kladě poblíže kolny. Ptala se po ostatních. Uslyšela, že jsou ve vsi na besedu, přezvědět, co se děje v Bukovsku a Margeta s Annou, ty že se jistě rozběhly do Bukovska, poslechnout Tábořských kněží, že si o tom povídaly. Pani Zdena již dále neposlouchala žhavého starocha, jenž obvázanou nohu natahoval na sluneční teplo.

Kvapně vešla do stavení. Na síni stanul proti ní probošt, jenž užřev z komory, že odchází ze sadu, vyšel ven, aby se s ní setkal. Pani Zdena po všem tom, co zkusila a čeho zažila i jakého byla smýšlení, neviděla prve ráda nenadalého kněžského hosta. Teď jí přišel tím méně vhod. V její tváři se nejevila žádná ochota, když ji oslovil a o vůz požádal, žeť už sestře je lépe. Řekla mu, chce-li odejet, ať odjede, ona že

bránit nebude, ale dál, za dvorem, že nemůže nic učinit na jejich ochranu. Zůstane-li, ať si vezme jídla, co je i mléka a masa, a ukázala na dvéře do špižné komory vedoucí. Řekla to chladně a již vešla do světnice.

Probošt hleděl za ní s úžasem i popuzen. Za chvíli viděl z komory, že paní Zdena majíc tobolku u pasu a plášť přes ramena, vyšla ze světnice ven. Plná nedočkavosti, náhle se rozhodnuvši, kráčela ku bráně; sotva se nádvořím rozhlédla. Mířila k Bukovsku.

Když probošt viděl, že jsou sami se starým ovčákem, šel a zavřel vrata. Z pod kolny vytáhl se sakristanem nejlehčí vůz a jal se ho slamou vystlávat. Ovčák, jež si naklonil několika groši. belhaje, pomáhal jak mohl. Na žádost proboštovu snášel nutné řemení a uvolil se, že koně zapřáhně. Sakristan zatím opatřil nemocnou mlékem a chlebem a těšil ji, že teď pojede vozem, že bude líp, jen vydrží-li. Martě se uvolnilo, zimnice přestávala, ale cítila ještě velikou slabost. Nicméně ujišťovala mdlým hlasem, že může, že pojede, že ve voze to půjde. Pudil ji odtud strach a touha, aby již byla v bezpečnosti, u strýce na Přibenicích.

Probošt chystaje vůz a koně zašel přes tu chvíli ke vrátkům, aby povyhlédl do vsi. Dále se však z opatrnosti neodvážil.

Pojednou zaslechl meškaje u vozu prudčí hluk. Zaléhal sem ze vsi a blížil se. Kněz rychle přistoupil ke vrátkům a vyhlížel skulinou. Všichni, dvorská čeleď i vesničané, muži, ženy, děti shlukli se kolem několika sedláků, kteří zarděli, upocení, začazení právě přiběhli. Jeden přes druhého volal a vykládal, a každý rozjařen, co se v Bukovsku děje, co kněží kážou, proč přišli.

Tomu všemu probošt dobře nerozuměl. Ale pojednou vytrhl se jeden z těch sedláků ze zástupu, a

jako rozzuřen stanul před chalupou, mající větší statek po jedné a dvůr opodál po druhé straně, a tu obrácej se ke statku i ke dvoru křičel z plna hrdla, maje těžké, rudé ruce vysoko nad hlavou:

„Sousedě Řiho! Urozený vladyko — Ne, žádný urozený — Bratře! Bratři! Uklidte si svá stavení! Uklidte si dvůr, dobytek, všechno. Zažehnu své stavení. Ohlašuju vám pro lásku Kristovu. Půjdu s bratřími na Tábor. To jsou boží andělé, ti nás z té Sodomu vyvedou! A kdo nechce zhynout od boží rány, pojď také. Tam nebude ouroků a platů. Bratři budeme! Všichni! Zapalte si také sami, neboť nic neostane! Nic! Nic! Jen Tábor! Uklidte si stavení! Zapálím!“ a chraptě již, obracel se ke statku, ke dvoru, k zástupu všech červený, rozcuchaných, propocených vlasů, blýskaje očima, a křičel:

„Zapálím! Zapálím!“ a v tom jako divý vběhl do svého stavení.

Probošt uskočil všechen polekán od vrátek a pospíchal k vozu. Koně již přistrojeni stáli na zápraží. Jen ještě odnést sestru Martu a vyrazit zadními vraty. Není-li již pozdě. Tak pomýšlel probošt všechen rozčilený. Počal rozvahy pozbývati. Už bral koně, aby ho svedl k vozu. V tom hluk ze vsi rázem mocněji vybuchl jako náhlý plamen. Křičeli tam a běželi sem — ke dvoru. Už bylo slyšeti před vraty směr vášnivých hlasů; už bijou pěstmi i topory do vrat.

„V sak mniše, v sak! Kuklikové, otevřte!“

„Spalte je! Na oheň s nimi!“

„Upálili svatého mistra! Hubí dobré křesťany! Jako ti Němci!“

„Otevřte! Otevřte!“ řvali venku v pusté směsi hrozivě, a prudké rány na vrata jen přšely.

12.

Probošt pustiv koně stál na kamenném zápraží okamžik jako přimražený. Vyjevený jeho zrak byl obrácen ke vratům, před nimiž hlučela zhouba. Mihlo se mu, že to jsou Táborští, že jim ten sedlák pověděl nebo snad sám vladyka. Neuvažil, křivdí-li; nepomyslel, že o nich uprechlicích ví dvorská čeleď, ta že o nich pověděla ve vsi a že ti z Bukovska přibyli sedláci všicki rozpálení způsobili tento útok. Volal na Jíru pastuchu; než ten, jakoby neslyšel, belhal se i poskakoval po jedné, seč byl nejrychleji, ke stodole, kde někde zalezl jako křeček.

Probošt zavedl tedy koně přistrojené, jak byli, sám do chlěva, u něhož stáli; vskočiv pak do stavení, zavřel prudce dvéře, vytáhl rychle břevno ze zdi a vrazil je napříč do protějšího otvoru ve zdi. Tak dvéře zahradil a již kvapil všecek udýchán do komory. Temný, bouřlivý hluk ho až sem provázel. Jak shlédl novickou bledou, vyděšenou, sedící na loži, objímající ve straších levou rukou starého sakristana, jenž jako bez ducha klečel u lože, jak zaslechl úzkostný sten, kterým jej, vstupujícího, vítala, vzpamatoval se. Rozvaha i zmužilost vítězily nad náhlým přestrašením. Netěšil sice na plano, řekl, že je zle, ale ať doufají v pomoc boží, že není ještě všemu konec, že vrata jsou zamčena a dvéře že také dobře zavřel. A v tom už postřehnuv okenici, postrčil ji nakvap do žlábků a zahradil jí nevelké okno.

V komoře se náhle sešeřilo. Jen otevřenými dveřmi padal sem ze síně nevalný zákmit, neboť ani tam nebylo světla, jak probošt domovní dvéře zavřel. Z venku hlučela bouře hlasů a temný rachot ran. V tom pološeru znělo vše strašlivěji.

Novicka v bílém řeholním rouše, s rozpuštěnými vlasy, nemohla ani hlesnouti. Starý sakristan, jenž cítil, jak se dívka o něj se opírajíc třese, prosil probošta, když řekl, že se ještě podívá po oknech ve světnici, aby jen brzo přišel, aby jich neopouštěl, a začal se nahlas modlití. Rty se mu třáslý, hlas vázl, a zase upíral zraky do šeré síně, nevrací-li se probošt.

Ten zatarasil okna v hlavní jizbě. Ale jak druhé za hluku a řevu před branou zadělával, zachvěly se mu nohy. Zahledl, jak se tam přes dvůr mihla na slověncovém plotě pod lipami jakási mužská postava, jak zaryčevši stanula na stříšce . . . A za tím mužským s palicí v ruce druhý, třetí . . . Vylezli, přehoupili se, letí ke vratům, aby je otevřeli . . .

Víc už probošt neslyšel. Odskočiv od okna, chvátal do komory a zavřel tam dveře. Nemusil ani oznamovati, že nepřítel vrazil do nádvoří. Bližící se, mohutnější hluk a křik, a pak už rány na dveře u síně to oznamovaly. Sakristan vyskočiv knězi vstříc, zalomil rukama a volal:

„Hoře nám! Hoře! A bez těla božího umřít, bez zpovědi!“

„Bůh je milosrdný, Bůh nás posilní.“ těšil kněz s klidem resignace a odevzdání se. „Klekni!“ zvolal na sakristana a na novicku mirněji a konejšivěji: „Sestro, modli se, dám vám rozhřešení!“

Shodiv čubu i kuklu, pochýlil se vysoký, tělnatý kněz v bělostném rouše své řehole ke starci i dívce, a jsa přesvědčen, že smrt už už se blíží, žehnal je pravici a temně, hlasem slabě se chvějícím říkal:

„Ego vos absolvo in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti —“

Pak padl sám na kolena, maje ruce sepjaty. V komoře zavládlo na okamžik úzkostné ticho. A venku hluk a řev . . . V tom jakoby se slabý zákmit zardělého světla zachvěl šerou komorou. Míhl se, zhasl,

vzplanul opět, a již pronikaly skoulami okenice pruhy červené záře. Hluk venku se na okamžik zarazil, rány na dvěře umlkly; jen prudké hlasy, jakoby se hádající, bylo slyšeti. Ale to a ještě více zardělá zář. poděsilo Louňovické uprchlíky. Všem se kmitlo myslí a hrůza je pojala, že jsou zamčeni a že kolem hoří, že ti zúřivci dali dvůr a všechno v požeh.

Probošt vyskočil a trhnutím pootevřev okenici, vyhlížel, čekal, pak odstrčil okenici docela, otevřel okénko a povyhlédl.

Na sadě nikdo, prázdno, jen rezivá, zježená kočka se tudy mihla jako vystřelená šípka. Utíkala z předu. kdež ve výši za korunami holých stromů bylo viděti chumle černavého, hustého dýmu. A holubi se tam mihli v krouživém letu; odtud ozýval se zmatený hluk, jímž pojednou pronikl ženský nárek a pak křik mužského, chraptivého hlasu. Probošt napínal sluch, ale nesrozuměl ničemu. Když opět zavřev, k loži přistoupil, na potěšenou oznamoval, že hoří někde jinde a ne dvůr, někde v sousedství.

Bartuchova chalupa hořela. Bartuch sám si ji zapálil a to, jak mysli a věřil, pro spásu svou a své rodiny, aby unikl zkáze a ranám božím a došel spásy na Táboře.

Ten ohlášený a přece neočekávaný požár pomohl také zemanovu šafáři, jenž s rozjitřenými vesničany a s ostatní čeládkou prve vrazil do nádvoří. Kdyby byli jinde, třeba přede dvorem, probošta dostali, byl by vydatně pomohl a třeba sám na něj skočil. Ale když ten rozvášněný houf vnikl násilím do nádvoří a násilím chtěl přes domovní práh, zarazil se. Lekal se toho, co by se mohlo státi v pánově domácnosti. A ten kněz byl jako host páně, a ta neimocná . .

Už na nádvoří houf zdržoval. Nyní u domového prahu se mu opřel, a tu se dva dvorští pacholci k němu

přidali. V tom ten křik, že hoří, Bartuch že si opravdu zapálil. Mnozí se utrhli na první pokřik a letěli tam, ostatní brzo za nimi, když ve bráně ženská jakási všecka vyjevená zkríkla, že také u Řihy chytlo. U zemanského prahu se uvolnilo, pak utišilo. Za chvíli již i šafář vycházel, když byl jednomu z pacholků nařídil, aby vsedl na kůň a jel ihned do Bukovska oznámit zemanovi.

Šafář vyšed, zahlédl právě, jak Bartuch stojí před svým hořícím stavením, rudý, bez čapky, pocuchaných vlasů, oči vyvalených, potřásá jako zběsilý nad hlavou blysknavou sekerou a volá, aby šli na Tábor, dokud tu bratři jsou, dokud neodejdou z Bukovska, a jak hrozí každému, kdož by jen rukou hnul a chtěl hasiti. Vedle něho stál jeho malý synek a plakal, z hořícího pak stavení vynášela hořekující žena uzel chudých peřin a pecen chleba, volajíc na sousedky, aby jí pro Bůh pomohly

To všecko zaslechli uprchlíci v zemanské komoře jen v pustém ohlase. Uvolnilo se jim, než chvíle v tom bezděčném vězení byly trapné a ubíhaly v obavách, ve strachu a nejistotě plíživě, jako nekonečné. Probošt k vůli dívce, aby jí šero tísně nepřidávalo, odstrčil okenici. Modlil se nahlas a zase již okénkem vyhlížel a pozoroval.

Dýmu valně přibýlo. Již se nesl nad sadem, srážel se dolů a bylo ho i v komoře cítit. Požár se patrně šířil; o tom nepochybovali. A hned každý z nich pomyslí, že chytne-li také dvůr . . .

Probošt pak vyšel také na síň, připlížil se i k oknu hlavní jizby. Na nádvoří kolem studny tlačili se lidé, mužští, ženské i děti. Čekali na vodu. Řinčení a skřípání řetězu až do jizby pronikalo. Okov lítal a vždycky, jak se kmitl u okraje, již se po něm hnali a vylévali vodu do konví. Tlačili se, dost vody vyšplachovali.

Bylo ji kolem studně všude rozlito i po lidech, kteří umáčení hnali se s konvi branou ven neb jiným ji podávali . . .

Té chvíle dojížděl pacholek, vyslaný šafářem, k Bukovsku. A té chvíle také požádal Rožmberský purkrab obléhajících za smlouvání. Donutila ho k tomu vlastní posádka, zbrojní pacholci, kteří mu odepřeli poslušnost. Už prve se lekali, když se hráze rybníka černaly lidem; ale když pak jeho hladina pokryla se prámy plnými ozbrojených, pozbyli myslí, a nic nevydalo, že purkrabí těšil pomoci, že přijde najisto .

Jeho hlas zanikl v divokém ryku, jenž na rybníku kolem tvrze hlaholjl. A kněz s kalichem v ruce, stojící napřed v čele nejprvnějšího prámu, naplňoval posádku také postrachem. Vzpomínalif všichni, jak nedávno ti Táborští bratři přičiněním svých kněží dobyli Sedlecké tvrze, jak tam osekali pana Oldřicha a pobili všechny z jeho posádky až na jediného.

Proto musil purkrabí na násep oznámit, že by jednal o mir. Pacholci beze zbraně vyběhli s ním a dávali znamení, že nebudou bojovati. Kněz Bydlinský poručil svým na voru, aby zaveslovali pod násep. Toho okamžiku dorazil na hráz jízdný pacholek z Hvozdna. Zeman se zarazil, když uslyšel noviny, a hned se ptal po dceři. Pacholek o ní nic nevěděl, dokládaje, že byl takový zmatek, že ji neviděl a že se také po ní neohlížel.

Vladyka nechav Bukovské tvrze, nečekaje, co se bude dále dítí, poručil pacholkovi, aby tu zůstal a vyřídil tam panicovi, aby se hned vrátil; sám pak chvátal do městečka pro koně. A již domů ujížděl. Ten požár ho poháněl a pak ti bezděční hosté. Slíbil jim ochranu a bezpečnost. Proto bodal koně. Záhy se dostal na výšinu, a tvrz i městečko zmizelo jeho zrakům. Jenom dým za sebou viděl, jak se ohlédl, vy-

stupovati do výše, a již také sloupy kouře před sebou. Ve Hvozdně hořelo. A snad už jeho dvůr.

Opodál vesnice zahledl u cesty skleslou stařenu. Byla to ona, kterou ráno potkal probošt Petr. Zalomila rukama, když jezdce shlédla, a úpěla z daleka: „Ach, hoře! Ach, hoře! Soudný den! Soudný den! Smiluj se!“

Jak poznala vladyku, mávala pravici ke vsi a nařikajíc volala:

„Hoří! Všecko shoří! Pomoz, pomoz! Ach, má kráva! Má kravička lysá!“

Zdvihala se, nohy však byly bez vlády, strachem a hrůzou ochromeny. Vladyka dojížděje, poznal stařenu, ale nezastavil a jel dále, nedbaje lkavého jejího volání o hrůze, o kravičce, o pomoci . . . Když dojel do vsi, shledal, že Bartuchova chalupa dohořívá. Statek pak na pravo byl v jednom plameni. Dvůr byl nedotčen a nebezpečenství od něho skoro minulo. Vanul vítr s jeho strany a šafář s čeledí, pokud zůstala, střežil stavení a pomáhal vesničanům, kteří se snažili oheň obmezit. Nebyli tam všichni. Část vesnických, ničeho nedbajíc, chystala se ze vsi.

Zapráhali do vozů voly, na vozy usazovali děti a staré lidi, nakládali tam peřiny a co měli od obilí, náčiní, lopaty, motyky. Za vozy uvazovali krávy, jalovice, nebo je ze stavení vyváděli. Některé ženy horlivě pomáhaly, jiné nařikaly nebo se vzpíraly. V hlasy ty zněl praskot hořících trámů, zmatený křik lidí u požáru. řev dobytka.

Vladyka zamířil rovnou ke dvoru. Někteří z těch vášnivých, kteří byli na odchodu, volali na něj, a Bartuch za ním i běžel, křiče, že si pro ty krvavé popy přijdou (myslil, že jich je ve dvoře několik), že jim je musí vydat, že je hodí do ohně. Vladyka neodpověděl a tím úsilněji prodíral se tlačenicí do dvora. Šafářovi

a všem tam se uvolnilo, jakmile ho shlédli. Doufaliť, že všecko spořádá, že tomu zmatku bude konec.

Ctibor z Hvozdna ještě na koni v bráně volal na šafáře, je-li paní Zdena doma.

Nebyl nikterak překvapen, když uslyšel, že se marně po ní sháněli, že odešla asi do Bukovska, Margeta s Annou že tam také jsou. Nebyl překvapen, ale zle zchmuřil líc. Nesl tu zprávu těžce, ač celou cestu sám sebe na ni připravoval. Pocítil, že to nyní něco jiného, nežli když loni odešla dcera bez jeho vědomí k Bechyni na horu Tábor do shromáždění. Ale ani slovem se o tom nezmínil a hned zašel do stavení k bezděčným svým chráněncům, když pozeptav se na ně, od šafáře uslyšel, jak s nimi bylo.

Probošt rychle vstal a chtěl děkovati. Zeman však vskočiv mu do řeči, ptal se, ale nikterak s jasnou tváří a ne soucitně, jak je nemocné. Uslyšev, že jí lépe a že jí teď bude ještě líp bohdá, oznámil zkrátka, že by se mohli vydati v noci nebo za šera na cestu, tady že kdož ví, jak bude; vůz že jim půjčí a bratřec že je na kus vyprovodí. A již se otočiv, vyšel rychle ven, že ostruhy na škorních jen cvrnčely. Sakristan spinaje ruce v náhlém radostném pohnutí, živě opakoval:

„Chvála Bohu! Deo gratias! Chvála Bohu! A vyprovodí nás! Kdo by řekl! Taková šelma kališnická. A sestro Marto, sestřičko!“ mluvil žvavě k novicce. „To již budou teď Přiběnice! Věru, Přiběnice! Zitra do večera, a toť jistě... Jen vydržíš-li...“

Dívka v bělostném řeholním šatě mdle a těžce prve shrnovala své zlaté vlasy, rozpuštěné po polštáři, jak vladyka z nenadání vstoupil. Nyní na sakristanovu otázku se hbitěji povztyčila a jasněji proslovila:

„Ó vydržím! Jen by už byl večer!“

13.

Paní Zderia brala se polní cestou k Bukovsku. Mínila, že snad potká posla. Ale nebylo jejím upřímným přáním, aby se tak stalo. A otce teprve nechtěla potkat. Jak stanula nad Bukovskem na volné, táhlé výšině, zapomněla na posla, na otce i na to, že chtěla jen kus naproti vyjít.

To, co před sebou spatřila, zajalo všecku její mysl. Až sem nic neviděla před sebou, leda jen pole a pole a na jejich konci, na obzoru, sloupy zlověstného dýmu, jež se ve výši mékce v šír rozvlnovaly jako kmeny v ohromné koruny. Nyní stanuvši na pokraji výšiny, shlédla před sebou volnou krajinu a pod tmavým krytem dýmových mračen hořící městečko. Plameny vysoko šlehal: z kostela, z věže i jiných stavení. Požárový zápach až k ní pronikal. A kolem se hemžilo lidem i dobyt看. Divý křik a hluk jasně k ní zaléhal. Lidé pobíhali kolem plaňkové ohrady, slézali po ní, tu tam vyrazili z vrátek v ní, utíkali do polí nebo se hnali k rybníku na hráz, jež se černala lidem vystupujícím z vorů a kdež se blýskalo od zbraně.

Několik jezdců tam přejíždělo; jen jeden, byl na bílém koni, stál. Vedle něho povívala černá korouhev.

Vše se před mladou vdovou rozkládalo jako obraz zkázy a spuštění. Ale jí nepojala ani hrůza ani zděšení. Hleděla na vše jako ztrnulá, jako na vidění nějaké, jako na splnění toho, o čem slychala na kázáních, o čem sly poslední dobou věšticí, trudné řeči. Věřic svým kazatelům, čekala zkázu se zkormoucenou, lekající se myslí!

Teď tu zhoubu viděla.

Přišla z božího dopuštění, a ti tam, kteří to vše způsobili, byli od Boha k tomu určeni a sem vysláni. Její hluboký cit náboženský, z něhož vytrysklo nadšení

pro všechny opravné snahy někdy mistra Husovy, poslední dobou rozhořel se u vášeň, zvláště loňskými poutěmi

Blouznivá mysl její, rozčilována věštbami i zprávami o protivenstvích, jež jinde snášeli vyznavači kalicha, cítila někdy doma bolestně, že nesmí také nasadit života, jež měla za bidný, tesklivý a bolestný, že nemůže zemřít za život věčný, slavný, veselý, nebolestný. Nyní schvácená vzrušujícími dojmy, stála s rukama na řadrech sepjatýma. Upírajíc zapadlé, modrošedé oči pod dlouhými řasami na vítězné „bratři“ v záři požáru, jakoby na apokalyptické vidění hleděla. Cítila mocné vzrušení, jež vzplálo v nadšení, když zdola zahřměl ze sta hrdel mohutný zpěv, kdy černá korouhev se hnula v čelo zástupu a kdy před ní zablýskl se ve výši kalich.

Nevědouc ani, vábena mohutným zpěvem hlaholicím přes hladinu rybníka a dál krajinou, sestupovala dolů k „bratřím“. Nevědouc vyhlížela toho, jenž kalich nesl, a maně vykročila rychleji, když ho rozeznávala, an stoupal v čele prvního ozbrojeného houfce ke spuštěnému mostu dobyté tvrze, aby odvedl panského purkrabí i jeho posádku do zajetí. Když došla na blízko, projelo celé její tělo zachvění, jak jasně a určitě zočila Jana Bydlinského.

Zrak její tkvěl na vítězném knězi krásné postavy, jenž máje mužnou hlavu kučeravých vlasů a hebké brady povznesenu, zpíval u zřejmém nadšení a vcházel v čele všech, sám první, klenutou branou do panské tvrze.

Za Bydlinským hrnuli se ostatní a mizeli s ním ve bráně. S nimi tam zpěv zanikl. Ale již se ve tvrzi rozhlučel v radostný, vítězný křik. Byl znamením, že se zmocnili posádky. Ti, kteří před mostem, na hrázi, zůstali, v odpověď jim také vzkřikli v divoké radosti.

A hlahol ten, jako když oheň náhlým větrem se vzeme, zahřměl tím mocněji, když se kněz Bydlinský zas ukázal na mostě; vedl purkrabího a jeho pacholky, obklopené ozbrojenými sedláky.

Jak je na hrázi shlédli, hrnuli se jim vstříc, až nastala na mostě tlačence. A nad tím chumlem sekery i topory se ve výši zamíhaly. Paní Zdena, stojíc stranou, viděla, jak Bydlinský stanuv proti hrnoucím se ruce roztáhl na ochranu zajatých, jak po té zdvihl kalich jako štít proti namířené zbraní. Viděla, an všechen plana ve tváři, volá, křičí na rozzuřené. Zarazili se, a v tom už vykročil, postupoval, klestě si cestu; ti, kteří chtěli bezbranné ubíjet, ustupovali a zbraně sklonili. Než jak Bydlinský zajatce na hráz vyvedl, vysypali se na most a hnali se do tvrze za ostatními, kteří tam zůstali, aby se pomstili alespoň na panské tvrzi, když nesměli na panském úředníku.

Většina však se dala za Bydlinským, jak je vyzval. Se zajatými se bral hrázi ke knězi Mikuláši, kdež té chvíle se také Petr Kaniš zastavil i jízdný vladyka, vojenský vůdce ozbrojených „bratří“, i onen opěšalý zeman, a Joha pekař u černé korouhve. Bydlinský sešel té chvíle, jak se hrázi ubírali, mladé vdově s očmi. Neviděla ho pro zástup ozbrojených mužů za ním se beroucích. A za těmi mnohé z Tábořských „sester“ kráčely.

K těm se přidala. Šla s myslí vážně povznesenou jakoby v kostelním průvodu, jakoby to vše, co se kolem dalo, bylo částí nějaké pobožnosti, a nedivila se nic, když pojednou vedle sebe shlédla Margetu, děvčku z jejich dvora. Její přítomnost jí také živěji a s výčitkou nepřipamatovala na otce, aniž jí zviklala její předsevzetí: odebrati se s „bratřimi“ na Tábor. Přišlo jí prve samo sebou a poddala se mu bez rozporu a boje. Cítilať, že koná, co měla již dřív uči-

niti. Pojednou se mužové a ženy před ní zastavili. Ze zadu, z tvrze zaléhal k nim na hráz přes rybník krik pustošících „bratří“. V předu pak se utišilo. Vůdcové, kněží i zemané se u černé korouhve radili. Ne však dlouho. Byliť v tom zajedno, že už čas, aby odtud vytrhli. Tvrz i městečko měli ve své moci, a nebylo radno, poskytnouti mnoho času Rožmberským, aby je mohli zaskočiti zvláště ze Soběslavi, kde měl vladař hojnou posádku. A den už také hrubě pokročil.

Pani Zdena jen ku předu zrak upírala. Viděla tam Petra Kániše i kněze Mikuláše na koních i vladyku, a teď se tam také kněz Bydlinský vedle nich mihl, jak se vyhoupl do sedla. A již se dav hnul směrem k městečku.

14.

O tom, že se Bukovská tvrz dostala do moci „Táborských bratří“, dověděl se Hvozdenský zeman dosti záhy. Sám jeho bratrovec, Ondřej, tu novinu mu přinesl, a přímo z bojiště. Jak mu pacholek vyřídil, co strýc mu poroučí, stalo se právě, když Bydlinský vyváděl ze tvrze zajatce, poslechl, ač ne hrubě rád. Byl by tu ještě rád zůstal. Než to, co o Hvozdně o požáru, o rozlícených lidech slyšel, hnalo ho domů. Běželť mu o strýce, o dvůr; také se mu mladá jeptiška maně mihla na mysli, a ti její průvodci.

Před samou vesnicí, pozahalenou dýmem požáru, jehož plameny viděli již z daleka za stromy prošlehovati, zarazil je průvod těch, kteří bojíce se doma skonání dnů a rány boží, ubírali se k Tábořským „bratřím“. Kolem povozů plných dětí, starých lidí a různých zásob kráčeli mužové, výrostkové, jadrnější starci i ženy. V čele všech Bartuch zpívaje.

„A proč se vracíš, bratře? Proč jsi tam nezůstal? Nevrať se do dvora, tam jsou ti mohametští popové a tvůj strýc Ten je s nimi nebezpečen svou duší . . .“

„Vari!“ vzkřikl panic rozmrzen sedlákovou řečí. „Tyť budeš soudit!“ A trhnuv uzdou pobídl koně, nedbaje Bartucha, jenž za ním křičel a hrozil, však že až „bratři“ uslyší, až jim poví, že na Hvozdně popům přízeň ukázali . . .

Panic se ve vsi u požáru dlouho nezdržel. Když dojel s pacholkem do dvora, zastal strýce na zápraží. Jen bratrovce spatřil a již volal, neviděl-li Zdena. Panic o ní nevěděl. Dole u tvrze se s ní nesetkal, aniž ji tam shlédl. Vida, jak na tu zprávu se strýc zachmuřil, dodal, že Zdena asi brzo již přijde, že tvrz je dobytá . . . Hned při tom vzpomněl na Bartucha, na jeho řeč i hrozbu.

Novina ta účinkovala více, nežli se nadál. Sám řeči chalupníkovy hrubě nedbal. Strýc však pozamyšliv se, poručil pojednou, aby zavřeli bránu i vrátka, aby vytáhli vůz, jež ten kněz už chystal, aby do toho vozu zapřáhli koně jejich, dvorské, a ty klusáky kněžské aby osedlali.

„A sena dejte na vůz, a přes slámu perinu pro tu nemocnou! Pospěšte, a všecko bez hluku, tiše!“

Kynuv Ondřejovi, vešel s ním do síně.

„Pro všechno musí ti tam —“ a pohlédl ku komoře, „hned odtud. Myslil jsem, až večer nebo v noci. Zatím aby byli alespoň na Radonicích. Snad z Bukovska pro ně teď pošlou . . . To by bylo zle. Chceš-li je sprovodit? Ta jeptiška je vладыckého rodu. Strýce na Přiběnicích znám.“

Ondřej ochotně přisvědčil. Strýc zašel ze síně do komory k hostem a panic, jež vybidl, šel s ním. Nevelká jizbice nebyla již všechna ve světle. Proudilo

okénkem jen do přední její polovice. Lože u stěny stálo již mimo ně. Tam upřel pan Ondřej oči přede vším a zapomněl na okamžik, proč sem vešel i kdo tu ještě mimo tu mladou pannu, jež sedíc na lůžku, upravovala si a upevňovala své husté zlaté vlasy, aby je mohla rouškou zavíti.

Náhly ruměncem ji polil, jak shlédla panice, a chvatně sáhla po roušce a hodila ji přes hlavu. V tom zmatku přeslechla, co starý vladyka oznamoval. Teprve když zemané zas odešli, vyrozuměla, oč běží.

Nebylo však pokdy k úvahám. Probošt pobízel, aby se měli k odchodu, že je teď každá chvílka vzácná, že by třeba každým okamžikem mohli sami sobě zaviniti zahubení. Chystal se, že se sakristanem novicku odnese k vozu. Marta se však tomu opřela, že tam dojde sama. Ale jak nohy spustila, jak se na ně postavila, zachvěla se a chytila se lože. Než přece nepovolila. Jen starochovo rámě přijala.

Panic seděl ve světnici u stolu, jedl a doplňoval při tom svou zprávu o dobytí tvrze zasmušilému strýci, jenž seděl opodál na truhle. Dvěře byly otevřeny. Na síni, prozářené posledním světlem, kmitla se služka s peřinami, přeběhl pacholek. Ti v jizbě si jich nevšimli. Pojednou však panic ustal v jídle i v řeči a zadíval se na síň. Bledá novicka, štihlá, zroštíá, ale slabostí jako podlomená, šla mdlým krokem po síni, opřená o starého sakristana. Nevedl ji daleko. Usadil ji šetrně a zvolna na špalek u dveří, na kterém sám zmožen únavou dopoledne sklesl.

Jak je panic shlédl, odstrčil misku, utřel knírky a vstal, podíval se na dvůr, je-li již zapraženo, a již sahal po plášti. V tom probošt vyšel z komory, v čubě zas a v kukle, stanul u prahu světnice. Chtěl děkovati. Než vladyka vyšel proti němu, nedal mu

ani promluvit. Nepřál si těch díků a proto nedočkavěji a chvatněji vybízel, aby se nezdržovali a raději jeli, že již je zapraženo.

Když panic, opásav se mečem a plášť přehodiv, vyšel ven, usedala novicka do přichystaného vozu. Byl obyčejný, ale dobře vystlaný. Oba její průvodčí ji pomáhali. Sakristan s ní zůstal na voze. Osedlaného koně, na němž měl jeti, vzal za uzdu jízdný pacholek, dobře ozbrojený, určený s panicem za jejich průvodce.

Vladyka pobízel pořád k spěchu. Probošt však přece k němu přistoupil a řekl vážně:

„Nechceš našeho děkování. Rozumím ti. Bůh ti zaplať! A jestliže se změní časy . . .“

„Také ti rozumím,“ vpadl mu vladyka do řeči skoro ostře. „Ne, ne, kněže probošte! Jak ty myslíš, tak se bohdá nezmění. Ale již raději jděte!“

Vozataj, maje bič v ruce, dal nohu do třemene a vyhoupl se do sedla na podsedního. Vladyka zatím vyšel napřed zadními vraty, vedoucími do polí, obhlédnout cestu.

Bylo pozdě odpoledne. Les opodál už černal a vrhal dlouhé stíny na palouk i pole. Dále však od lesa výšinou rozlévalo se ještě plné světlo, ale již žlutší, zalévajíc vše svým přisvitem i mladé osení i kvetoucí trnky na mezích.

V těch stranách bylo ticho. Jen dál za dvorem, ze vsi, kde také ještě vystupoval dým, ne však už tak mocně, ozýval se temný hluk. Vladyka zahoukl, a již se ozval ve dvoře bič, pak rachot kol. Napřed vyjel panic na svém vraníku, za ním povoz; vedle toho jel probošt, za vozem zbrojný pacholek. Panic se zastavil u strýce, jenž mu ještě jednou stručně, rychle a polohlasně určoval, co má učinit. Uprchlíci všichni se po nich ohlíželi, zeman však jakoby jich neviděl. Ani nehlesl.

Když zajeli, vrátil se do dvora, odtud zašel do vsi a pozdržel se chvíli u ohně. Když se přesvědčil, že se již nebude šířiti, že se mu již ve vsi samé ubráni a že nebezpečenství minulo, neb vítr se utišil, zamířil na kraj vsi, v tu stranu k Bukovsku. Stanuv, vyhlížel po cestě.

Dcery se však nedočekal. Zamyšlen vrátil se do dvorů. Dav nutná nařízení pro všechno šafářovi a čeledi, pokud tu byla (Margeta s Annou dosud nepřišly), poručil, aby mu koně osedlali. Za chvíli vyjel ze dvora a zamířil opět k nedalekému Bukovsku.

Myslí jenom na dceru. Proč nečekala, až jí řekl, až by se on sám vrátil z Bukovska? Aby se tam svaté pravdě nebránil a božího hněvu nepopuzoval. Tak mu řekla ráno pod lipou u brány, když vyjížděl. Opět se mu mihl její vážný a hluboký pohled, jako káravý a přece starostný, jaký na něj při oněch slovech upřela. Byla-li již tam rozhodnuta, či teprve pak, když došla, se ustanovila?

V tom dojel na místo, kde ráno zastal stařenu strachem poraženou a křičící.

Teď byla cesta volná, nikde nikoho. Snad ji Bartuch a ti jeho sebrali a naložili. Ale již opět před se hleděl a koně pobízel, spěcháje do městečka za dcerou. Nadál se, že ji tam s Táboorskými ještě zastane. Na kraji však výšiny, odkud se mu otevřel rozhled na Bukovsko i na krajinu, bezděky zarazil koně.

Slunce zatím zapadlo. V posledním světle, v jasné jeho, klidné, mírné záři byly již jen vzdálené výšiny stopeny. Níže všude se stíny rozložily a z úvalu se plížilo podvečerní šero. U městečka však bylo jasno. Krov kostela i zvonice a její podsebití se již v ohni shroutily, také v městečku samém už nehořelo a jen dýmalo. Než opodál planula hrozná pochodeň požáru. Tvrz, většinou dřevěná, dohořívala. Plameny tam ještě dosti

mocně prošlehovaly, ve tvrzi i na valech, kde trávilý zaražené na nich ochranné kolí. Obraz jejich stápl se do rybníka, zalitého rudou září, hluboko, jak ony se vysoko zmitaly a šlehaly ná valech po starém kolí. Čpavým dýmem prosáklo povětří a nepříjemně horké salalo s té strany jako z výhně.

Zeman hořící tvrzi nebyl překvapen. Nadál se takového jejího konce. Také se po hrozné spoustě hrubě nerozhlížel. Jen lidi hledal. U tvrze jich však nespátlil. Hráz, prve lidem se jen hemžící, byla pusta. Jen u mě. stečka kmitlo se plaše několik postav. Táborští však „bratři“ nikde. Odtáhli. A s nimi také dcera odešla. Nebo snad ji minul, snad šla jinudy, stezníkem na Hvozdo. Ale již tu myšlénku mimo pouštěl.

Když vjížděl do městečka, spatřil teprve spoustu. Viděl opuštěná a vypálená stavení, sem tam vyplašenou drůbež nebo bludného vepře nebo psa. Lidi však málo. Buď se rozutekli nebo, se vystěhovali s Tábor-skými z nadšení, jako Šíma kolář a všichni, kdo s nim smýšleli, nebo vyděšení kázáním a věštbyami o soud-ném dni, nebo ze strachu před těmi, kteří volali, že jsou boží zástup, vyslaný v čas pomsty, aby vymítali vše zlé a pohoršení.

Vladyka, shlednuv na spáleništi tu tam člověka, marně na něj volal. Ustrašený, vida ozbrojeného jezdce, utekl. Na prostranství u zničené zvonice a vypáleného kostela i fary bylo pusto. Černé, ohořelé trámy, namnoze ještě doutnající a dýmající, ležely tu místem v kupách. Rozmetané kusy nábytku, šatů i zničené knihy válely se v rozšlapané, černé od uhlí a oharků půdě vedle vytlučných prázdných sudů.

Tu se tížeji dýchalo. Požárový zápach čpěl tu více než jinde. A všecko v pustém, mrtvém klidu a tichu. Trud padal na mysl, zvláště jak němý soumrak počal ná vše kolem doléhati. Vladyka zapomenuv na

dceru, rozhlížel se zachmuřeně po pustých kolem staveních a vzpomínal na jejich obyvatele, jež většinou znal. Pak uvázav koně u hřbitovních vrátek, vešel ke kostelu. Daleko však na zpusťšeném hřbitově nepronikl. Všude plno trámů, ještě doutnajících, oharků, kamení. Do kostela se nedostal. Stanuv proti vypáčeným dveřím, zahleděl se do pusté prostory, zející černou tmou.

Vybitými vysokými okny padal slabý zákmit do lodi chrámové; i v tom vypadala její zpousta hrozně. Zeman povzdychl, a vzpomenuv na nebožku manželku, odpočívající tam pod dlažbou u velkého oltáře, jal se říkati v duchu otčenáš. Pak vykročil rychle odtud, a vsednuv opět na koně, otočil ho k Bukovsku.

Teprve když byl z městečka ven, potkal člověka přímo na cestě. Ten zaslechnuv koňský dusot, chtěl také uskočiti; vladyka však už z daleka hlasem volal, kdo je, aby se ho nebál. A tu se teprve onen muž zastavil. Byl to bratr uprchlého zvoníka; všechen sklíčen a ustrašen vypravoval, jak sám také utekl a co se dalo, že Táborští zabili tu kolik lidí, tři jistě, Pichantlika Řehče a jeho starého otce a Staňka kramáře, že měli zavřeno a že hned neotevřeli a nechtěli s nima na Tábor, s těmi ďábly... Byl by nařikal a zmateně sem tam vypravoval; vladyka ho však udržel otázkami, a tak zvěděl, že pozdě odpoledne se Táborští pojednou zdvihli a pryč, to že se něco stalo, že přijel, jak soused slyšel, někdo na koni, s té strany, odkud ráno přišli, od Bošilce, či od Veselí, a ten že snad přinesl nějakou novinu... A tak po té že Táborští hned pryč, zbrojni napřed, a kněží, a pak ženy.

„Víš-li, které?“ vpadl vladyka do řeči.

„Nu, ty, co s nimi již přišly, a odtud také. Zdejší také, to vím, Šimová jistě a jiné. A za nimi hnali do-

bytek a jely vozy, a vzadu zase sedláci, ozbrojeni. Čerti divocí . . .“

„Viděl-lis je sám?“

„Sám, věru, tam od lesa. Ležel jsem na zemi.“

„A kam táhli?“

„Tady vzhůru.“ A soused ukazoval na půlnoc. „Bzí nechali na levo. Na tvrz tam už neměli asi pokdy. Tady někudy k Zalší a tudy oni někudy potáhnou přes blata k Táboru, aby se vyhnuli v pravo Soběslavi . . .“

„A v levo Přiběnicům. Máš pravdu.“

„Aby je Pán Bůh ztrestal!“ a rozhořčený soused zahrozil pěsti. „Krev prolili a tolik neštěstí . . .“

„Rychle utíkali, či . . .“

„Pospíchali dost, ale zpívali přec . . . Jak se zpěvem přišli, tak se zpěvem odtáhli. Že je Bůh poslouchá! A kostel, pane Jene, náš kostelíček . . .“ zahorekoval soused. „Až ho pleban uvidí! A vladař! Aby je ztrestal . . .“

Zeman už dále neposlouchal. Dav sousedovi dobrou noc, bodl koně a jel na Hvozdo. — —

Zemanův bratovec také tam mířil, vrací se o něco později na svém vraníku z Radonic, provázen dvorským pacholkem. Volnější vůz byl za nimi hodně daleko; nebyloť ho tichým večerem ani slyšeti.

Kdyby byl vladyka prve panici nařídil, aby jen ty mužské klášterníky sprovedil, byl by to nerad učinil. Ale tak to chutě přijal. To k vůli mladé novicce. Dráždilo ho, aby jel s jeptíškou. Dosud se žádnou se nesetkal a neznal jich, leda jen z vypravování. Vychován strýcem a sestřenicí, nebyl přítelem ani mnichův ani jeptíšek. A jeptišky měl vždy za hrubě zakuklené, nevrlé, nehezké. Tu ta byla něžná a slabostí svou vzbudila jeho soucit, zvláště když stojí u dveří

její komory, uviděl kmitnouti se její churavou, sličnou tvář a když zaslechl její hlas.

Celou cestu, co uprchlíky provázel, s ní nepromluvil. Jel nejprve napřed, pak po boku vozu. Viděl, jak novicka polo leží, polo sedí s rukama sepjatýma, s hlavou přikloněnou před starým sakristanem, jenž se krčil za ní v slámě. Panic ji úkosem, zvědavě pozoroval. Dvakrát se i setkaly jeho zraky s jejím pohledem. Ale pak se probošt na koni přibochl a zaváděl hovor. O ten však panic nestál. Povyjel opět ku předu. Cesta mijela rychle. Ani se nenadál, a stanuli u Radonické tvrze.

Vladyka nebyl doma. Manželka jeho přijala uprchlíky dost ochotně i k vůli švagrovi, mnichu Želivského kláštera, i proto, že je Hvozdenský zeman posýlal. Také mladá novicka vzbudila panin soucit.

Když panic nastoupil zpáteční cestu, nastal večer. Byl vlažný, ale tmavý. Na cestu nebylo dobře viděti, nicméně pobízel mladý zeman koně do klusu. Pospíchal. Myslí na strýce, na dvůr, nepřitrhli-li Táborští a jak je se setřenici, je-li už doma, a co ve vsi . . . V tom se mu zase na mysli mladá jeptiška kmitla, také probošt, jak děkoval, a že se bude za ně modlit. Tomu se panic v duchu usmál. A ona ta mladá, mu řekla, když od nich odcházel, aby mu Bůh za všechno odplatil. Znělo to mile; byla to jediná slova, jež od ni uslyšel. To řekla v roušce. Ale u nich v komoře, když si vlasy upravovala . . . To ji slušelo, to byla sličná.

Zarazil koně. Bylo na kraji doubravy, ze které právě vyjeli. Viděl volněji před se. Upřel zraky na nebe, neuvidí-li rudé záplavy. V jejich stranu bylo tmavé, dále však k východu, v tu stranu k Bukovsku, pronikala na něm temnem pozardělá, chvějící se zář. Patrně však klesala a slábla.

Ondřej bodl koně a hnál se rovnou domů. Myslil, že Táborští dosud jsou v Bukovsku.

U dvora bylo ticho. U zadních vrat hlídal Jira ovčák. Od toho uslyšel, že také u předních je ponůčka. vladyka že je doma, že se vrátil nedávno z Bukovska. sám, paní Zdena že dosud nepřišla.

Panic tušil, proč. Temným dvorem pospíchal do stavení, jehož okny prokmitala do tmy zář. Když vstoupil do světnice, zastal strýce sedícího u stolu. Byl bez čepice, bez sukně, ale ve škorních, v nohavících, v porozhalené modré košili.

Spánek opíral o dlaň levé ruky, sevřená pravice volně skleslá ležela na jasanové tabuli dubového stolu vedle jakéhosi papíru. Lojová svíce v cínovém svícnu vrhala na něj i na zamýšlenou tvář zemanovu světlo tak, že zahnutý nos i šedé kníry vrhaly stín.

Panic pohledem poznal, že má strýc před sebou zalíbené své čtení, listy mistra Jana Husa, že na ně hledí, ale té chvíle že nečte.

15.

Bylo již pozdě večer, kdy paní Zdena ulehla na chudé lože, na černou, hliněnou podlahu postlanou slamou, a to v četné společnosti Tábořských „sester“. Ležely řadou v nízké světnici dřevěného statku ve vsi Zalsí, na blatech, oblečené, jak přišly s hlavním houfem od Bukovska. Stavení hostilo tu noc samé „sestry“. Ležely ve světnici, také na síni i na půdě, kam některé po žebříku vylezly.

Paní Zdena nenocovala takto poprvé. Už loni, kdy chodila na „hory“, k Bechyni na Tábor, přespala několikrát s poutnicemi selskými i městskými ve vesnických jizbách. V tomto stavení byly namnoze samé Tábořské ženy. V sousedním se uhostily ostatní, vět-

šinou z Bukovska a z okolí, svobodné i matky s dětmi. V ostatních statečích, hledících čelem do okrouhlé návsi, ubytovali se „bratři“, pokud nemusili na stráže a ponůcky kolem vsi, do polí a luk, nebo k dobytku a vozům na návsi, prostřed níž se černal rybníček u samé pastoušky došky kryté.

Trvalo dlouho, nežli „sestry“ ulehly. Modlily se chvíli, klečíce v slámě na zemi, pak ještě zazpívaly:

Kriste, jenž jsi světlo i den,
zažeň od nás zlý noční sen —

Potom teprve utichly nadobro a záhy tvrdě usnuly i Margeta, děvečka z Hvozdenského dvora, která s mladou paní zůstala a nyní vedle ní ležela.

V jizbě bylo tma. Nízkými, měchuřinou zalepenými okny nepronikal ani zákmit světla. V nevelké té prostore, kde spalo tolik lidí, bylo nepříjemně teplo. Dusnem čpěly ovčí kožichy selek, zdravě oddechujících ve tvrdém spánku. Bylo tu nevolno, nepříjemně.

Mladá šlechtična, jež samojediná nespala, cítila to nejvíce. Než nebylo jí to odporo. Viděla, že jinak nemůže být, a měla za povinnost snášeti všeliké ne-lihé věci a svízele. Měla na mysli slova někdy mistra Janova, že není s hodů tohoto světa jiti na hody onoho světa. Důsledkem toho jí bylo, že je nutno vzdáti se starých zvyklostí a hříšného pohodlí, a že je nutno i trpěti.

Z toho někdy až touha jí pojala, a modlívala se i, aby jí Bůh, je-li třeba, zde dal dosti bolesti, aby z ní hříšnou krev vytáhly. Proto nedbala nepohodlí unavující cesty a tohoto noclehu i nepříjemnosti selské společnosti. Nad to byly všechny ty ženy sestry, jež toužily jako ona po tom nejvyšším a nejdražším. Proto jí byly rovny, ba vykonaly víc nežli ona, protože pro svatou pravdu všechno obětovaly dříve než ona, opustivše statky své i role.

Paní Zdena byla rozčilená po všem tom, co viděla, i co se s ní stalo. Také čekala, dojde-li k nějakému boji, nepřitrhnou-li na ně teď Rožmberští. Došlaf v Bukovsku zpráva, té chvíle, kdy se již „bratří“ chystali na návrat, že pospíchá na ně houf panských žoldnérů, že jedou od Soběslavi.

Táborští je čekali celou cestu z Bukovska až sem, a čekali je posud. Paní Zdena tak soudila z hojných stráží, jež ten jízdný vladyka, Svašek z Podoli, jak cestou jeho jméno zvěděla, hustě rozestavoval a rozváděl. Myslíla teď na ně, jak statečně, jak odhodlaně se chystali ti mužové na obranu, všichni, a nejvíce kněz Bydlinský. Ani si neodpočinuv vyjel, jak sem do vsi přitrhli, zase ven do poli, veda houfěc ozbrojených sedláků, patrně na přední hlídky.

Dosud se nevrátil. Vzpomínala na něj, jak ho dnes poprvé po dlouhé době zase shlédla u Bukovské tvrze, a pozná-li ji. Neviděl ji, nevěděl, že je tu, jak sem přišla. Ona pak nevěděla, jak se v Bukovsku jejího otce zastal, když Bartuch a Hvozdenští přišli a také oznámili, že jejich vladyka přeje římským popům, že je přechovává. Bydlinský nevěřil, volaje, že pana Ctibora zná. Ale Kániš chtěl přece na Hvozdo houfec poslati. V tom přišla zpráva o panských žoldnérích a tak sešlo z výpravy na Hvozdo. Nezbyloť času. Paní Zdena také na Hvozdo vzpomínala, co otec, přijde-li za ní, učiní-li, jak mu řekla, jak ho napomenula. Začala se modlit, aby mu Bůh dal takové vnuknutí, aby pro vezdejší statek neobětoval duše.

Kolem bylo ticho. Jen v oddechování žen v jizbě i na síni ozval se tu a tam tlumený výkřik nebo několikých zmatených, rychlých slov, jež vyrazila některá žena ze spaní. Chvilkou zaléhaly ve tmě jizby temné zvuky z návsí, volání stráže nebo zařvání dobytky.

Paní Zdena se tiše modlila; záhy však a bezděky ret umlkal. Ruce zůstaly na nadrech sepjaty, otevřené oči hleděly vzhůru do tmy. Vzpomněla, jak je teď asi venku, v širém poli; kdyby tak bratři a on, Bydlinský, vrazili na silnějšího nepřítele . . . Srdce jí rychleji zabušilo a již rychle se vztyčivši, usedla. Dlouho tak neseseděla. Zaslechlť venku hluk, mužské hlasy. Vstala a prudce se opřevši, otevřela nízké okénko.

Nebe bylo černo, na návši však dosti projasněno. Dva velké ohně planoucí u rybníčka vrhaly třeslavou, rudou zář na své okolí, na selské vozy, na lidi u nich, na dobytek, a dopadala blednouc až na lomenice statků náves obklopujících. Nejjasněji byla ozářena pastouška. Paní Zdena viděla tam jasně bělouše kněze Mikuláše i koně Kánišova, uvázané u chalupy. V tom utkvěly její zraky opodál u jejich stavení, kde shlédla jezdce v čele ozbrojeného houfce. Přijížděje, zastavil se právě a mluvil k mužům, kteří od vozů i na vozích vstávali a se dotazovali.

Slehtična si oddechla. To jsou oni, a on Bydlinský, vracejí se. Zaslechla kněžův hlas, že se vrátili, že nikde žádného šlaku*) ani památky. Myslil za jisté Rožmberské. Hleděla na něj, za ním, až u pastoušky s koně slezl a vešel do stavení ku svým druhům. Ještě chvílku stála u okénka hledíc ven, do noci. Náves se zas utišila, ohně planuly a čadily, dým jejich se ztrácel v černu.

Myslíla, jak je asi unaven, a zase na to jako prve a jako již cestou: pozná-li ji?

Když uléhala na lože, cítila upokojení. Uvolnilo se jí, že se vrátil. Začala říkati modlitbu. Spaní teď přišlo hned.

*) Stopy.

Časně ráno „vzhůru“ voláno po vsi, tábořem „bratři“, a sotva že rychle posnídali, tu chleba s mlékem, nebo s kouskem uzeného masa, nebo jen chleba, a již vytrhli ze vsi tím pořádkem, jak přišli. Pani Zdena, jdouc mezi ženami za ozbrojenými muži, neviděla dobře do předu a nevěděla jako všechny, že vůdcové již na úsvitě vyslali napřed hlídky cestu ohledat, a že hlídky ty se rozešly také v pravo, v levo, aby v čas daly znamení, kdyby snad Rožmberští někde v bok jim chtěli udeřiti. Hlavní houf rychle postupoval, rychleji nežli včera na večer. Vůdcové patrně pospíchali na Tábor. Pani Zdena kráčela bystře s ostatními. Nic ji neunavovalo. Cítila se svěží a silnou, a bylo jí volno. Jarní jitro bylo krásné. Nebe jasno, slunce zářilo. Cesty za včerejšek hrubě vyschly.

Brali se volnou, širou krajinou. Na levo měli zoraná pole, ouhory, většinou však samé lány svěže zeleného osení. Lány ty se táhly rovinou, jen tu tam do mírných chlumů k doubravám na jejich výšině nebo k lesíkům temně modrým v bělavém, hebounkém závoji ranní mlhy.

Na pravo měli luka a luka, většinou dosud vybledlá, místem zalitá vodou, svítící na slunci nesčíslnými, mihavými pablesky. U vod sem tam se táhly pruhy trávy bujněji zelené a lemy žlutého blatouchu. Nad touto lučinatou, mokrou rovinou jen tmavohnědá kopice borků*) se tu onde zvedala, dál od dlouhé strouhy, jež plná vody ztrácela se, blýskotajíc v dáli v nějakém zákopu. Vodní, bílá káňata**) poletovala nad těmi mokřinami a pastvišti, usedala na nich a zas už se vznesše veslovala na dlouhých svých křídlech nad strouhou zářícím vzduchem.

*) Vyrýpaná rašelina.

**) Rackové.

Průvod „bratří a sester“ uchyloval se více na levo od těchto blat, drže se suchých cest a luk. Dosud postupovali mlčky; když se brali polem a blaty, kde široko daleko nebylo ani duše, zanotovali kněží, jedoucí v čele:

„Radujme se, dočkavše, zákon boží již poznavše,
Bohu na čest se sebravše —“

A všecken sbor mužův i žen živě vpadl:

„K hodům Beránka slavného,
od hříchů všech nevinného,
za nás obětovaného — — —“

Paní Zdena zazpívala chutě. Bylať to dobře známá, jí milá píseň, kterou loni zpívali, když chodili „na hory“. A tu v tom širém kraji, na božím slunci, ve spolku bratří a sester cítila mocné povznesení. Bylo zbožné i radostné. Zpívala vroucně a hlas její zněl plněji nežli kdy jindy.

Tak zpívající minuli v lukách osamělý dub u vodní tůně, zarostlé křovím, mezni to strom s tesaninou střely v drsné koře, a drahný kus dále opodál vlčí jámy s ostrými koly na dně, jiný mezni dub s vypálenými lízami*) na kmeni. Petr Kániš si se svého hnědáka ostře prohlížel oba staré, osamělé svědky, jejichž koruny, dosud holé, jen se zbytky hnědé, suchého listí, rozkládaly se široko a vysoko prozářeným vzduchem. Že nespátril na kmenech znamení kříže, nechal jich s pokojem.

Tak táhli, zpívající, pak opět mlčky, za dobré dvě hodiny. Po té zarazili na volném, suchém palouku na úbočí mírného chlumu, porostlého lesem. Na jeho pokraji, kde sem tam se probělával na výsluní trnkový keř květy obalený, kde prorážely modré květy podlések, stály dva štíhlé, vysoké duby. Z třetího, jenž

*) Vruby.

s nimi tu rostl, zůstal jen špalek zarostlý mlázím, obklopený trsy bělostných sasanek, jež i pod duby mezi spadalým jejich listím mile prokvétaly.

Sem pod duby zavedl Bydlinský s Kánišem slepého druhá, kněze Mikuláše. Proti nim kousek rozeřstavili se volným paloukem „bratři a sestry“, muži v pravo. ženy v levo. Paní Zdena stojíc v popředí, ne však v čele, dobře viděla k dubům na kněží. Zraky její nejdéle utkvěly na Bydlinském, jenž z vaku od sedla přinesl cínový kalich, jako Kániš ze svého vaku jinou nádobu z prostého dřeva. Zbraně v řadách prve na rameni povztyčené, puštěny na zemi nebo k ní skloněny.

Bradatí muži v kožichách i halenách sepjali jako ženy mozolné ruce, námnoze ještě učerněné od včerejšího požáru. Všichni čekali tiše, pobožně, s pokorou na mši. Nastalo ticho. Jen od lesa jarem svěžejšího, s mladistvou zelení bílých břiz, plného puků na bukách a habrech, za nimiž se zvedalo hluboce modré nebe, vanul s čerstvým vánkem táhlý, tlumený šum, jenž blíže se, rostl a mohutněl . . .

Ze zadu, z průvodu bylo ještě slyšeti rachot vozů. Pak i ten utichl, a za chvíli přinesli od nich čtyři bratři nevelký, polní stůl, vak a hrubou nádobu s vínem. Stůl před kněze pod duby postavili, ubrusem pokryli, z vaku tenké chleby jako poplamenice na něj narovnali, nádobu s vínem vedle postavili. A již začali kněží bez sutany, bez mešních rouch, tak jak byli v sukních a ve škorních a v čubách nebo v plášti, nežehnajíce se křížem, bez obrazů, bez obřadů, ne latině, ale česky prostou pobožností.

Paní Zdenu vše kolem dojímalo: i jarní den, okoli, i všecka společnost. Vše jí připomínalo božské ony krásné pobožnosti na Bechyňské pláni pod širým, jarním nebem. Až na Bydlinském její zraky zůstaly

Povystoupiv promluvil zvučným hlasem. Všichni se zahleděli na sličný, mužný zjev mladého, statného kněze modrých, pronikavých očí, měkké, krásné brady, lesknoucí se na slunci. Vital nové sestry a bratři, kteří pro pravdu boží opustili vezdejší statek, vyzýval je a všechny, aby děkovali, že jim Bůh popřál pravdu tu poznati, ji mstiti, ji hájiti, aby tak vytrvale a vždy činili, pro ni aby všechno konali a ničeho a nikoho nelitovali.

Pak ustoupiv ke stolu, na němž se bílý ubrus u větríku zachvíval, klekl na zem a s ním Kániš i slepý kněz Mikuláš. A s nimi muži smeknuvše a ženy v rouškách. Opřevše čelo o sepjaté ruce, sklonili hlavu skoro až k zemi a modlili se nahlas „Otče náš . . .“

„A neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého. Amen.“

Jak slova ta sborem pronesená utichla, do luk zavánula, vstal slepý, bradatý kněz za stolem, on sám jediný, ostatní všichni klečeli, a začal vážně říkati nad chlebem a vínem místo z evangelia:

„A když oni jedli, vzav Ježíš chléb a dobrořečiv lámal a dal učedníkům a řekl: Vezměte, jezte; to jest tělo mé. A vzav kalich a díky činiv dal jim řka: Pijte z toho všichni, nebo to jest krev má, nové smlouvy, která se za mnohé vylévá na odpuštění hříchů — —“

Tím byly chléb a víno posvěceny. V tom zanotoval Joha pekař, kleče v předu, a již se pod lesem nesla vážná píseň, provanutá a povznášející vroucí zbožností:

„Jezu Kriste, štědrý kněže.

s Otcem, Duchem jeden Bože — —“

Kániš vzav chléb, lámal a rozdával po kouscích. Bydlinský naliv z velké nádoby do kalieha vína, šel za ním a podával.

Píseň v mohutném hlaholu zněla dál. Zpívali všichni; jen ten umklal, kdo přijímal. Paní Zdena klečíc se sepjatýma rukama, čekala v rozechvění na památku poslední večeře Páně.

Její otec viděl v kalichu znamení nápravy všech neřestí, volnost slova božího i čest přirozeného svého jazyka. Ti tu kolem klešící znamení bratrství a rovnosti, novou dobu bez pánů a poddaných, úroků a robotných služeb.

Mladé však vdově, pojímající vše hlubokým citem a myslí obrazotvornou, nejevil se kalich tak jasně a určitě. Jí bylo přijímání pod obojí tajemně posvátné, znamení otvírajícího se ráje, posvátné říše na zemi, povznesením z bidného prachu a trudů v oblažující vrouci vytržení. Chvějíc se čekala příchod kněží, kráčejících podél řady. Zapomněla na vše kolem. Všecka starost a tíha byly ty tam, jakoby s ní rázem spadly.

Zátící nebe, šum lesa, kvetoucí jeho kraj, posvátný zpěv nad ní hlaholící, to vše se slévalo v jedno a posilovalo její cit povznesení a blaženosti.

Zbledla pohnutím, když přijavši kousek požehnaného chleba, učitila okraj lesklého kalicha na svých rtech. Bezděky pozvedla sklopený zrak; setkala se s pohledem modrých očí, zahlédla mužnou, vážnou tvář k ní pochýlenou, jež v ten okamžik se pohnula překvapením.

Ale již jakoby se omžila. Slze náhle vytrysknuvši zkalily panin zrak. Slze hlubokého pohnutí. Bylo jí sladce volno, jakoby země a těla necítila. Slzic hleděla před se k lesu a hlubokému, modrému nebi nad ním.

16.

Mohutný ostroh hory Tábor, nedávno tak pojmenované, i hrad Hradiště*) na jeho nejjužším výběžku,

*) Nyní Kotnov na Táboře.

přikré jeho žulové skály, Lužnice pod nimi i blízké lesy na západ při jejich březích, vše se stápeklo a splývalo ve tmách jarního večera. Kulatá, vysoká věž hradní nejurčitěji se rýsovala ve tmícím se vzduchu. Do samého večera obletovalo ji hejno kavek jako živý mrak. Tou chvílí ulétala jich většina na noc k Čekanickým lesům. Za hradem pokrajem ostrohu táhly se zděné hradby. Za nimi však se neprobělávaly domy a nad ty nestrměl chrám vysoké střechy a věže. V prostoru, již zavíraly, bylo černo jako pusto a prázdno; jen sem tam strmělo cosi jako kryt a střecha. Několik jasných, zardělých pruhů, patrně od ohňů, stoupalo tam pod zatažená nebesa, tu níž, tam výše. Také na hradbách počala proskakovati světla. Přibývalo jich. Míhaly se tu onde řadou vedle sebe, zář pochodní a smolnic i drobnější plameny svící v lucernách i volně hořících. Bylo ticho, bezvětrí.

Řady těch drobných světél na tmavých hradbách, nad černými skalami, vysoko nad řekou, z dálky za večerní tmy divně vypadala i postavy míhající se při nich jako černé stíny.

Také všichni z houfu kněží Bydlinského a Petra Kániše, blíže se tou dobou k novému městu Hradišti hory Tábor, po nich upřeně hleděli. Jenom ne kněz Mikuláš, jehož koně s výšiny sváděl „bratr“ v ornátové sukni. Teprve nyní se vraceli ze své výpravy.

Rožmberští jich sice nikde nezdrželi, poněvadž si na valný houf, jehož se nenadáli, netroufali. Než cesty jen zvolna ubývalo s takovým průvodem vozů a dobytka, zvláště když minuli rovná, pohodlnější blata a musili do výše a pak bídými cestami po pláni v ohebu řeky Lužnice. Tam se brali již svou krajinou. Mijeliť od Sudoměric počínaje v pravo v levo vesnice, z nichž pocházeli mnozí „bratři“ v houfu.

Paní Zdena dlouho nepocítila únavy. Dopoledne, po mši, když se vydali zase na cestu, vykročila všecka posílená a osvěžena. Šla zraků vyjasněných, spokojená, volná na mysli. Kdy „sestry“ zazpívaly, chutě zazpívala, když se modlily, modlila se a vroucně, a když umlkly, vyptávala se na nové město Hradiště hory Tábor, na které se těšila. Kráčela neunavně, až se jí selské „sestry“ divily.

Ale když se pláni počal soumrak plížit, když na západě nad lesy, táhnoucími se dolů k Lužnici, dohořel řeřavý pruh po zapadlém slunci, zmlkla. Přitahujíc k tělu tmavý plášť, neboť byl chladný večer a vítr vál tmicí se pláni, kráčela zamyšleně a vyhlížela, kdy se již objeví žádoucí město. Nemohla se ho dočkat, a také ji únava zmáhala. Nohy ji bolely.

V tu dobu, kdy se počalo soumračit, vyjel Bydlinský z řady, a zaraziv koně na pokraji cesty, obrátil ho hlavou do cesty, tak že volně s něho mohl přehlížeti houf zvolna již postupující. Přecházeli kolem „bratří“ v beranicích a v čapkách se zbrani volně na rameno položenou, mlčky, těžkým krokem. Bydlinský si jich nevšimal. Sestrám vstříc hleděl, jak v prostých šatech nebo v kožichách se blížily, volně, bez pořádku v bílém, přísném zavíti hlav, jež v šeru nejvíce pronikalo. Mladá zemanka v plášti, velká, štíhlá jako prut se mezi nimi na pohled lišila. Bydlinský ji rozeznal, nežli došla.

Trhl uzdou, přibočil koně k ženskému houfci a oslovil ji. Paní Zdeně se ráno u přijímání mihlo, že ji kněz Bydlinský poznal. Než nepromluvil na ni ani po mši ani pak, po celý den. Cestou na to vzpomněla. Čekala, že ji osloví o tom, že přišla, a půjde-li s nimi. V ten tísnivý soumrak myslila na to víc, a již si namítala, že ji snad přece nepoznal.

Teď čekal na ni schválně a oslovil ji. Neviděl, že se ji přibledlou tváří kmitl prchavý, rudý stín, že se až lekla, jak ho jen shlédla, nežli promluvil. Ptal se jí šetrně, není-li unavena, že by si mohla sednouti na vůz, že je na Hradiště ještě drahý kus cesty. Ráda to slyšela, bez rozmýšlení však, rychle odvětila, že vydrží, že ostatní sestry také nejedou. Odpověď ta kvapná zněla jako odbytí. Hned to vycitila a proto mírněji dodala:

„Děkuji ti, kněže.“ Nemohla mu říci „bratře“.

Zeptal se na otce, přijde-li také.

„Prosila jsem ho, aby tak učinil,“ odvětila vážně, skoro zachmuřeně.

„Víš-li, žeš šla s námi?“

„Nyní již ví.“

Odpověď kněze překvapila. Okamžik mlčel, pak živěji jako na potěchu pravil:

„Bohdá, že také přijde. Neníť modlosluha a ví, oč běží. Vítej, sestrol!“

Pobídl koně a jel volně podél houfu ku předu, za kněžími. Paní Zdena hleděla za ním, až zanikl v šeru. Té chvíle zapomněla na únavu.

Setmělo se, když sestupovali dolů k Lužnici pod samým Tábořem, bez zpěvu, unavení, mlčky. Nikdo v houfu ani nezahovořil. Jen rachot vozů v zadu od lesa bylo slyšet i a pronikavé, řezavé skřípění kol zatážených na řetěz. Všichni byli rádi, když zahlédli za řekou na vysokém ostrohu hradní věže i hrad, světla na hradbách a za těmi sloupy záře vystupující k temným nebesům.

Přes nevalný dřevěný most přešli pěši snadno. Déle to trvalo za té tmy s vozy, nežli přejely, a s dobyt看, nežli ho převedli. Jak houf stoupal příkrou*)

*) Starou.

cestou ke hradu, zahlédla paní Zdena, že dole u mostu rozsvítili několik smolnic. V jejich plápolavém světle jely vozy a převáděli dobytek, jež zaváděli ne nahoru za nimi, ale dolů do ohrady u řeky.

V tom se již ozval s hraděb nahoře křik a jásavé hlasy. Vitali vracející se „bratři“. Paní Zdena sama teď viděla, o čem ji dole „sestry“ pověděly, že u těch světél na hradbách pracují, že se tam dělá ve dne v noci jako všude po městě, kde jen trochu možná, ale nejvíc na hradbách, ty že tu tam nově stavějí, většinou však upravují staré, jež tu zbyly z bývalého města, dávno již zaniklého.*)

Zvoditý most byl brzo spuštěn. Po něm vešli do hradu pojatého do nového, nehotového města. Světla pochodní a svítilen zaplanula a mihala se po houfu, i po budovách starého hradu, po jeho výstupcích, pavláčkách a podsebití, plašice i budice černé, divně lomené stíny. V zástupu přichozích nastala na cestě, nově zřízené od brány do města, tlačénice. Uvolnilo se však hned, když ozbrojení „bratři“ a sestry domácí, vedeni jsouce vладыky, odtáhli dále do města. S nimi odjel také slepý kněz Mikuláš.

Paní Zdena zůstala v hradě s novými přichozími, většinou z Bukovska. Čekala trpělivě v zástupu, ač nohou již necítila. Opřela záda o zeď. Margeťa, nemohouc vydržeti, usedla na zemi vedle jiných žen. Všechny hleděly na knězi, Kániše a Bydlinského, jednající s třemi staršími, kteří je prve uvítali, o ubytování nově přibylých.

Porada dlouho netrvala. Jeden z těch starších, dle vzhledu měšťan, zvolal do čekajícího houfce na ženy, aby šly za ním, a zaváděl je pro dnes do hradu.

*) Město Hradiště leželo od r. 1268, kdy je Sezima Vítkovec spálil, z větší části pusto.

Druhý, rovněž měšťan, na muže volal a zamířil s nimi do města. Třetí, vysoký, bílých knířů, v čapce s širokým kožešinným lemováním, suchý, ramenatý však a statný, jemuž z pod čuby čouhal meč, šel s Kánišem za Bydlinským, jenž se v houfci rozhlížel, až u paní Zdeny stanul.

„Zbyněk z Buchova, jeden z našich čtyř hejtmanů, by tě rád viděl, sestro,“ pravil Bydlinský, „a tu bratr Kániš také.“

Starý vladyka podal nové sestře ruku a srdečně, jako dobrý, starý přítel ze shledání potěšen, řekl:

„Vítej! S otcem se dobře známe.“

V tom Kániš ji podal ruku a řekl jen:

„Vítej, sestro!“

Cítila, že hnědé, pichlavé oči toho kněze černé, lesklé brady na ni utkvěly zkoumavě. Bezděky se obrátila po starém vladykovi, jenž jí právě oznámil, aby šla s ním, že jí nocleh opatří. Žádala, aby ji nechali s ostatními sestrami.

„Neboj se, že tě pro pohodlí odloučíme,“ odvětil vesele hejtman. „Nemámeť tu nikde pohodlí, milá sestro.“ A již dával kněžím dobrou noc. Ti pak podali paní Zdeně ruku a šli za houfem do města.

17.

Zbyněk z Buchova nesliboval mladé vdově žádného pohodlí. A přece měla pohodlnější nocleh nežli včera na blatech v Zalší. Zavedl ji s Margetou do nevelké komory v přízemí, kdež na něj čekala stará jeho sestra, menší nežli bratr, ale silnější. Paní Zdena přijala vlídně, srdečně a uložila ji pak, když s Margetou povečeřela, vedle sebe na širokou postel, kdežto Margetě ustlali na podlaze vedle staré ženy, bývalé služebnice paní Kateřiny. Mladá vdova usnula brzo, ač od nedalekých

hradeb sem dorážel ohlas hřmotu a různých hlasů, ač oknem prošlehovala mrková, neklidná zář.

Když se paní Zdena probudila, byla stará, vážná šlechtična, prostě, v tmavých šatech oděná, již na nohou. Minila, že sestra Zdena asi hrubě nespala za toho nočního, nezvyklého hluku.

„Ale je tolik práce, a takový spěch!“ dodala, ustavši na chvílku ve svém šukání. „Bratr už na úsvitě vyšel. Má také starosti! Jeť tu sám s Chvalem z Machovic; ostatní hejtmané, Mikuláš z Husi a bratr Žižka jsou pryč.“

Paní Zdena zeptala se hned a živě, s účastenstvím na bratra Žižku, jehož jména bylo tou dobou u nich na jihu plno, hlavně po jeho vítězství u Sudoměře a jak přepadl jízdu páně micmistrovu*) ve Vožici. Na tu otázku paní Kateřina usedla proti svému hosti, a než dosedla, již horlivě vykládala, patrně ráda, že poslední noviny o bratřích, kteří s Žižkou polem pracují, došly z Plzeňska, tam že se obrátil, když Prachatic dobyl.

„A Pán Bůh je všude s ním jako u Sudoměře. Tam nejvíc. Tam, viš-li, bylo bratřím už úzko a v tom slunce zapadlo, dřív, jistě dřív, nežli mělo, náhle, rázem, jakoby jim hodili za horu. A hned byla tma, a „železni páni“ se pak bili sami mezi sebou. To z božího dopuštění. A bratr Žižka mohl dál, volně pryč k nám. To jsme ho, sestro, vítali! S jakou radostí! A bratr Zbyněk jakou měl radost; jeť Žižkův ode dávna, a bratr Žižka jeho. A teď ho zase čekáme, že se brzo vrátí. Všaktě již čas. Zbyněk se ho nemůže dočekatí —“

„A proč?“

*) Mikuláše Divůčka.

„A sestro, věz, nechci lekati, ale není dobře. Hrozi nám psotným koncem! Ten uherský král už ze Slezska do země vrazil, jako velká voda, a má lid divoký a sršatý, ze všech konců země. A ti Němci na Horách se tím zas ukrutně pozdvihli. A páni, naši páni, jak hustě řeč proskakuje, jezdí za tím uherským králem, krve nenasyceným, aby jen svých statků kryli. My tu sami pravdy Boží hájíme.“

„Ale Pán Bůh je s námi!“ vpadla paní Zdena určitě, jsouc přesvědčena o konečném vítězství.

„Pán Bůh s námi!“ opakovala stará zemanka, „pravda, však jsem ti sama řekla. Ale budeme-li svévolně počínati takové věci —“

„Jaké?“ tázala se Zdena překvapená.

„Novotné, zbytečně novotné. Budou-li vymýšleti samé takové nebývalé věci nekřesťanské, oh, věru nekřesťanské —“ doložila rozhodně, rozhorlujíc se.

„Jaké?!“

„Však uslyšíš. A budou-li se ustavičně o rozličné nesnadnosti písma z prudka a vysoce pohodovati.“

„Kdol?“

„Žel, že nejvíc knězi. Bratr ale stýská do některých. A nejvíc ten Moravec. Houska, Martin, tenť takový úmluvný, řečný, sic učený, ale nebezpečný. A jiné svádí. Jdou za ním: Markold, Kániš, Antoch, Trsáček, ten nejvíc, a Bartoš, a jiní knězi, a začnou někdy takové žvání a bouření. S těmi kněz Mikuláš**) má a bude mít! Všakté bratr včera všechen litý domů přišel a mečem o stůl uhodil, že nepřítel už v zemi, že třeba se chystat, hradiť, a ti tu že se hádají o ornáty, a že již čas, aby bratr Žížka to spravil železnou rukou, aby nekazili kázeň v bratrstvu —“

*) Mikuláš Biskupec.

Tato řeč paní Zdeny zarazila. Cítila, že je smýšlení staré paní jiné nežli její, že není zcela bez starého kvasu jako její bratr. A Žižka! To ji nejvíce překvapilo. I ten že by byl takového necelého smýšlení jako ti tu a jaké i otcí často v duchu vytýkala. A ti kněží! Jak o nich stará vladyka mluvila! Kániše jmenovala také, Bydlinkého ne. Jak ten? Byla by se ráda pro jistotu zeptala, než neučinila toho.

Již ani nehlesla. Mlčky pak vyšla se starou vladykou, vedoucí ji do obydlí, o kterém se kněží, Kániš a Bydlinký s vladykou včera dohodli.

Bylo u Pytla soukenníka, jednoho z nej přednějších a nejzámožnějších měšťanů v Ústí, nedávno „bratřími“ rozbořeném. Mladá zemanka ráda slyšela, že ji paní Kateřina vede do této rodiny. Znalat Pytla z pověsti, jak byl v Ústí jedním z prvních kališníků, jak se ujal pronásledovaných kněží, Pšeničky, Bydlinkého a jiných, jak je s Johou pekařem u sebe choval . . .

Mračna, jež z večera nebe zatáhla, k ránu se rozplášila. Modrá, zářící obloha se klenula nad veškerým krajem. Paní Zdena bezděky stanula, vystoupivši na novou cestu k městu, a pohleděla na výšiny Klokotské, před ní se bělající kvetoucími keři, a dolů po údolí, po řece zanikající ve stínu skal a v šeru omídlých lesů.

Jen z hradu vyšly a již viděla nevidané divadlo: nové rostoucí město, vlastně ohromné staveniště, objaté hradbami starými, přestavovanými i novými. Ty nebyly ještě všude hotovy. Leckde se táhla podél nich lešení plná lidí, kteří hradby vně vyzděné vnitř pískem vysypali a maltou zalévali. Bílé kotouče hašeného vápna tam vystupovaly, a kolem se míhali pomocníci, ženy, mužové starší i mladší většinou v selském obleku, napolo svlečení. Horlivě snášeli a sváželi písek a kamení, nebo je na lešení vynášeli a tam podávali.

Na rozlehlé prostore v hradbách, po všem širém prostranství mohutného ostrohu, jaké hemžení a rojení při stavbě dřevěných stavení! Tam skládali drva z lesa přivezená, tam je tesaři osekávali, onde zarazily se povozy plné staviva z rozbořeného Oustí. Tu již krovy skládali a stěny roubili, vedle hlínu hnětli na lepence a do skulin, základy kopali pro podezdívku nebo divoké křoví teprve vysekávali a půdu upravovali.

Sem tam ohně hořely volně nebo pod kotlem, u hradeb i před stany a baráky, prozatím zřízenými a uličky a ulice tvořícími. Před nimi řemeslníci pracovali, ševci, krejčci, řemenáři řemeny krájeli, pochvy spravovali a šili, stařeny nemluvnata chovaly, větší děti se batolily, umouněné, košilaté, v sukénkách.

Pani Zdena se několikrát zastavila úžasem i pro překážky. Tu selský povoz plný kameni nebo klad nebo hlíny jim vjel do cesty, tu musily uhnouti mužům nesoícím dlouhý trám. Půda všeska byla rozjezděná, místem mokrá, blátivá, plná umazaných, zašlapaných v blátě třísek a odřezků, místem pokrytá rozsypaným pískem nebo drobným kamením nebo mokrou slámou i hnojem. Jeho zápach byl místem hodně cítit, jinde štiplavý čoud z ohňů je zarážel.

Stará vladyka zahrnula hned z počátku do vedlejší ulice a pak na volnou půdu, kde nebylo ani stavení, ani stanů, ani baráků, aby se dostaly snáze ku předu. Než i tam nebylo nejvolněji. Zahledli skupinu mužů, kteří vyměřovali uličku i městiště nových stavení pro přistěhovalce. Než k nim paní Kateřina došla, vyjmenovala je Zdeně skoro všechny. Vítko pekaře, Trpěnce starého, bývalé měšťany v Ústí, Tómu Slapského do nedávna sedláka (měl dosud selský kožich na sobě, ač slunce mile svítilo) a Petra tesaře z Velimovic. Ten šňůru pouštěl ještě s nějakým bradatým a kulhavým, kterého paní Kateřina neznala, jakož i písaře rychtá-

řova, stojícího tu nad měřiči s úkou, dlouhou knihou v ruce.

V tom on sám, rychtář roty městské, se ukázal; na koni přijel, ale neomeškal se. Přesvědčil se, že měření není hrubě šmykovato, že ulice bude přiměřeně dlouhá, a již koně otočil a dále pojižděl dohlédnout jinde na stavby, na pořádek i na měření, by dobré bylo pro obranu města.

Nejšumnější, nejhluchnější ruch panoval na čtverhranném prostranství prostřed, do něhož ústilo přes deset uliček, jak byly kolíky označeny nebo prozatím utvořeny stany a baráky. Tu také stálo nejvíce stavení, většinou napolo hotových, tu došky, tam šindelem krytých. Nade všechny vynikala vysoká budova šindelové střechy, ač ne zcela dostavěná, pnoucí se v severozápadním koutě nejvýš na ostrohu, prostá, roubená, beze všech ozdob. Poblíž ní stálo několik podobných staveb, ač nižších a menších.

„To je kostel?“ ptala se mladá zemanka své průvodkyně, ukazujíc na vysoké stavení.

„Je, a za ním dostavují kněžský dům. Bude pro všechny, a tu je ratouz —“ a paní Kateřina ukázala na stavení opodál kostela.

Před radnicí také nehotovou stáli dva osedlaní koně u kolu uvázaní; lidé se tam hemžilo a rojilo jako všude prostranstvím i v „ulicích“. Všude pile, neklidný kvap, chvat a shon, jakoby se nepřítel už už blížil. Pracovníci byli většinou z okolních vesnic, chudě odění, v kožených nebo soukenných nohavicích, bosí, v dřevákách i škorních, v sešlých kloboucích, čapkách, v sešlých sukních nebo svlečení, ženy jen v suknicích nebo v rubáších. Než i mnoho městského lidu s nimi zároveň pracovalo.

Stará paní vodíc Zdenu schválně oklikou, vyložila jí, odkud ten lid všechen pochází, vesničtí že nejvíce

od Milevska, Jistebnice, Sedlce, Vožice, Chýnova a Choustníka, měšťané většinou ze zbořeného Oustí, ale také z jiných měst, z Bechyně, Soběslavi, Pelhřimova a také že tu je nejeden až z Hradce nad Labem i někteří horliví z Prahy.

„A zemanů tu také drahně. Ale ti jsou nejvíc při polních rotách, s bratrem Žížkou. Tady jen zůstali bratr Zbyněk, Svašek z Podoli, však toho jistě znáš, a Buzek a Jan bratři ze Senožat. S Žížkou jsou Diviš z Přehořova, Martin . . .“

V tom umkla, neboť se za nimi strhl pokřik. Vedli tudy několik volů a krav na porážku a proti nim jel vůz s píci narovnanou. „Picník“, jenž se staral o všechnu píci, ve stohách stranou u hradeb nakupe-nou pod prostými přístřešky, jel na koni za vozem. Byl dle obleku sedlák; mocná žíla visela mu u širokého, koženého pasu pod kožichem. Dobytek řval, a v to zařehotali osedlani koně u radnice.

Kolem vše hlučelo, šumělo, volalo, kdesi od Pražské brány, již stavěli, ozývaly se rány a bouchání, zvonění kladiv u polních výhní, kde kováři, puškaři, mečíři a platnéři kovali, koláři, bednáři, truhláři bu-chali, sekali, stavěli.

Paní Zdena hleděla jako u vidění na všechno to mravenčí rojení a shánění v zdánlivém nepořádku a zmatku. Nevšímal si tak práce jako pracujících; pozorovala bradaté sedláky dlouhých, neupravených vlasů, měšťany, jak všichni zarděli, upocení, umazaní, v obleku od práce rozedraném se lopotí, jak ženy, děvčata i ženy staré i mladé, jim pomáhají, až se pod břemeny ohýbaly, jak mnohá ani zranění nedbala, pracujíc s rukou nebo nohou obvázanou.

A všichni tak svorně za jedno, jako jedna rodina, a chutě, neunavně, ti vesele, ti vážně, až zamračení. Rychtář na koni sem tam pojížděl, ale nikde nemusil

napominati, rovnat nebo nabádati. V tom kněz jakýsi je minul. Nešel daleko. Ópodál u stavby jedné, kde se dělníky jen hemžilo, stanuv pozdravil, promluvil na potěšení, že pro Boha pracují, a v tom už se ozval zpěv.

„Izaiáš prorok praví,
že všem lidem Bůh učiní,
na hoře hody připraví —“

Tak zaznělo a již ostatní zazpívali; vážná nota hlučně hlaholila na lešeníh, dole na ulici i s nehotového krovu, kde tesaři chutě se přidali. A nikdo v práci neustal. Všichni zpívali, konajíce své dílo, a byli do něho i do zpěvu tak zabráněni, že nic je nerušil hřmot a hluk, skřipání vozů, směs různých hlasů a zvuků kolem.

Mladá zemanka stála chvíli jako zapomenutá, hledíc a hledíc, naslouchajíc. Ti tu všichni v bratrském svorenství pracují ve dne v noci, pomýšlela, pro pravdu boží, aby měla útočiště a místo volného vyznání. A ona sama, proč přišla . . . Trhla sebou, když se stará paní v tmavém obleku dotkla její ruky na připamatovanou, aby šla. Paní Zdeně zasvitlo v zamyšlených očích.

„Nač bych ještě chodila,“ pravila náhle, „půjdu mezi ně a pomohu,“ a ukázala rukou ke stavbě.

Stará vladyka se usmála.

„Jsi horlivá, sestro; ale toho nebude, jak pravíš. Co by tvé ruce pomohly? Jen pojď, zaháleti nebudeš. Pro tebe je jiná práce. Však záhy uvidíš. Pojď!“

Paní Zdena poslechla. Stará vladyka šla od kraje prostranstvím napříč. Když přicházely do prostřed, zahlédla mladá její průvodkyně, čeho prve pro hemžení lidu a pro nakupené trámy nepostřehla. Na podezdívce s několika hrubými schody z drobného kamení stály tři kádě víkem přikryté. Nežli k nim došly, musily se zastaviti. Zaslechlyť hned za sebou dusot koni. Dva

poslové to jeli s poselstvím starších bratrů, vsednuvše na koně u radnice prve čekavši.

„Jistě jedou za bratři do pole. Jeden jistě, bratr večer o tom mluvil,“ vykládala stará paní, hledíc za jezdci dobře ozbrojenými. „A ten druhý snad ku Praze. A semhle sypeme peníze,“ dodala, ukázavši na kádě. „Je jich tu mnoho, na tisíce kop.“

18.

Mladá zemanka z Hvozdna přišla k těmto kádím s obecným jménem za chvíli ještě jednou, a to již z nového svého obydlí od Pytlů soukenníků. Hospodáře samého nezastala, když vešla se starou hejtmánovou sestrou do nově sroubeného domu, také ještě ne zcela hotového. Společná síň měla místo podlahy dosud jen udupanou zemi, stěny byly beze všeho náteru a beze všech ozdob s mazaninou, ve skulinách dosud neobílenou. Nábytek, už starší, pocházel všechn z bývalé domácnosti Pytlovy z Ústí.

V síni sedělo na truhlách, na lavici u stolu několik ženských v prostých šatech celkových i vesnických rubáších, děvčata i starší ženy, prostovlasé i s hlavami zavítymi. Šily a spravovaly čechle, rubáše i dětské sukénky pro sestry při stavbách pracující a pro jejich děti. Všecky pracovaly chutě, neunavně, mlčky; jen dvě si polohlasně popěvovaly nějakou vážnou píseň. Mezi nimi seděla Pytlova jediná dcera, dívka as dvacítiletá, jasných, moudrých očí, hovorná, jež uvítavši přichozí hned je vedla k matce do vyzděné, začazené kuchyně vedle síně.

Tam planul na ohništi mocný oheň; nad ním kotel visel, vedle pak v ohni stál na třínožce veliký hliněný hrnec, v němž jidlo míchala statná, již starší žena s vyhrnutými rukávy, hlavy lehce zavité, zardělá, potící

se v žáru sálajícího ohně. Hnědé bystré oči živě se u ohně lesknoucí utkvěly na mladé zence. Pak ji podala plnou, zardělou ruku a vitala ji zkrátka, bez okolků, s jistou rozhodností, ale ne bez srdečnosti. Vitala ji jako „sestru“; o šlechticně jakoby neměla ani potuchy, ač ji bylo dobře povědomo, koho jí paní či sestra Kateřina přivede. Byla však rozhodnou „sestrou“, z přesvědčení, horlivě proti všem rozdílům, a proto tak s důrazem a častěji nežli bylo třeba, oslovovala zemanku „sestrou“.

Že ta mladá šlechtická paní se ani na okamžik nezarazila, že všechno to přijetí přijala jakoby se samo sebou rozumělo, jakoby ode dávna na to byla zvyklá, že sama si tak „sestersky“ vedla, bez přemáhání, upřímně, to soukenníkově ženě, ač to vyžadovala jako povinnost, zalahodilo a velmi se jí zalíbilo.

„Práce budeš mít dost,“ oznamovala hned po uvítání. „Viděla's, na síni co je šiti. V tom nám dobře pomůžeš. A teď pojď a viz —“ Zavolavši jednu z žen na síni k ohni, aby míchala, vyvedla obě zemanky zadními dveřmi na chodbu, na které byly dvě komory, obě dosud volně otevřené, bez veřejí. Do jedné z nich, kuchyni bližší, nevalně světlé, zavedla sestra Anna paní Zdenu, oznamujíc jí, tady že bude spát s Janou dcerou a s ní. Ukázala na hrubou postel i na lože na zemi rozestlané, ukázala také na truhlu, tam že si může uložit plášť, a co si přinesla. Když vycházely, stanula soukenníková u dveří druhé komory a pravila:

„Abys nás všechny znala,“ a vešla.

Paní Zdena se bezděky zarazila již na prahu a zapomněla pokročiti. Proti ní u roubené stěny ležel na loži jakýsi mladý muž. Nízkým okénkem v trámech vyseknutým padalo do komory světlo přes něj a lože úzkým bledým pruhem, jež všude kolem šero přemáhalo. Mladík ten bledý, hubený a patrně stonavý,

jemuž černé kadeřavé vlasy pustě padaly do čela, kolem jehož zapadlých lící vinuly se černé, mladistvé, ale nespořádané vousy, ležel přes pás zatočen v nějaké pokrývce, na boku opřen o vychlou ruku, s níž se mu smekl rukáv volné košile, také na prsou rozhalené, a četl v tlusté knize písma hustě psaného.

Že matka vstoupila, nevěděl; také si hned nepovšiml paní Zdeny na prahu a staré zemanky stanuvší za ní. Jeho prožloutlá tvář se stínem pod lícní kosti, jeho sklopená víčka se ani nepohnuly. Oči zůstaly upřeny do tlusté knihy zavázané v černou koži. Teprve kdy matka pochýlivši se dotkla se šetrně jeho rozčuchaných vlasů, pozvedl hlavu; a v tom padl jeho pohled ku dveřím.

Hluboko zapadlé, černé jeho oči zvláštního ostrého lesku a blouznivého výrazu utkvěly na mladé zence. Jak se mu bezděky ústa pootevřela, bylo viděti z pod černých, mladých knírů bělostné, zdravé zuby.

„Jak je ti?“ ptala se mírně soukenníková.

Mladý muž mlčel.

„Chceš-li vody nebo budeš-li jisti?“

„Nech těla —“ odvětil mladík zkrátka; na matku se ani neohlédnuv dodal:

„Kdo přišel s tebou?“

„Sestra Kateřina a tu nová sestra. Sestra Zdena z Hvozdenského dvora; přišla mezi sestry vdovy,“ odpovídala mírně a ochotně statná žena, u chorého syna změknuvši. Ten hleděl před se a mluvil zamlženým, stisněným hlasem:

„Vdovy . . . Je-li Judit? Kde je Judit? Přitáhl Assur; už jde z hor od půlnoci v množství síly své . . . A Oziáš a kněží Bethulie města řekli Judith — —“

„Čteš-li právě o ní?“ otázala se Pytlová.

„Ne,“ odvětil zkrátka mladík nemile dojat, že byl vytržen.

„O čem tedy čteš?“

„Jak stavěli židé zeď —“, odpověděl syn schmuřiv černé, husté oboči.

„Knihu Nehemiášovu?“ dodala soukenníková, dobře povědomá v bibli, jež od časů Husových a zvláště od časů, co kněží Bydlišký, Pšenička a jiní měli u nich v Ústí byt a skrýši, stala se v jejich domácnosti rodinnou knihou, jedinou, nejvzácnější a jako svatou pokladnicí.

Syn však už neodpověděl. Pochýliv hlavu, opřel ji do dlaně a zahleděl se zase do písma, jakoby tu nikoho nebylo. Paní Zdena zatím už na chodbu ustoupila. Zjev mladého, horlivě zbožného muže ji dojal a s účastenstvím poslouchala, co soukenníková cestou o něm povídala, že byl dlouho nemocen, teď že se počíná sbírat, a jedinou útěchou že mu je zákon.

„A co chtěl, když horečka minula a nabyl vědomí!“ dodala Pytlová, vstupujíc z temné chodby mezi ženské do přední, volné síně, jasně osvětlené. „Ať ho odnese z domu, do špitálu, že chce ležeti s bratřími. Sotva jsme ho tu zdrželi. A těžce to dosud nese.“

Paní Zdeny dotkla se ta zmínka o špitálu. Chtěla se na něj zeptati; v tom zalehlo sem táhlé zatroubení a zahlaholilo ještě dvakráte.

Jana vstavši od práce kvapila ven, a již zase byla ohlašujíc, že vedou nové bratři a sestry.

„Jdi také, sestro,“ pravila Pytlová rozhodně, jako poroučejíc, k paní Zdeně. „Jana tě doprovodí, nemůže-li sestra Kateřina.“

Ta skutečně nemohla, neboť musila zase opět do hradu. A již vykročily z domu. Zbyňkova sestra, jež se od nich odloučila, pak paní Zdena, Jana a Margeta. Ty zamířily ku rynku ku kádím, kam se také ubíral průvod z kostela.

V čele viděly oba hejtmany na Táboře zůstavši, Zbyňka z Buchova bílých knírů, vysoké postavy, vedle něho menšího, zavalitého Chvala z Machovic, opáleného, ducatých, silně zarostlých tváří, blýsknavých očí. V hustých, hnědých jeho vousech pronikaly sem tam, nejvíce u rudých uší, jichž zplna pro husté vlasy nebylo viděti, silně prokvetlá místa. Byl v čapce, v rozhalené, lehké čubě, zpod níž u pasu přes dlouhou sukni visel mu pádný meč.

Kolem hejtmánů a vedle nich brali se starší bratrské obce a všichni knězi, vyjma ty, kteří meškali u bratří „polem pracujících“. Zde jich nyní bylo devět. Žádný z nich neměl kněžské sutány. Oblek jejich střihu měšťanského lišil se od ostatních hlavně tmavší barvou, ač ani v proudu lidí za nimi se táhnoucím neprorázelo nikde z vážného tmava a šera prostých sukni a plášťů místečko červené, blankytné nebo jiné veselé barvy. Jen lemy lehké čuby nebo kožichu zasvítily sem tam lišící červení nebo jinou kožešinou, a na konci toho tmavého, zpívajícího průvodu proběhávaly se pleny selek. Všude, na všech největší prostota obleku, ve střihu i v barvě, nikde ozdoby ani u mladých žen, nikde ani záblesku stříbrného nebo zlatého šperku nebo drahého kaménku.

Knězi, mužové většinou nejlepšího věku, než i také mladí ještě, všichni bradatí, dlouhých vlasů, kráčeli vážně, namnoze s knížkami v rukou, a zpívali až na dva nejprzednější, kteří jako náčelníci kráčeli o krok před ostatními, jeden dobrý čtyřicátník slušně velké postavy, důstojný, druhý značně mladší, nevelký, ale s hlavou vztyčenou, smělého pohledu.

Paní Zdena hned shlédla mezi kněžími Bydlinského a s ním Kániše; také vlásatá, bradatá hlava slepého kněze Mikuláše se jí v pozadí mihla.

Než průvod došel, vyjmenovala ji Jana ostatní, především oba v čele, staršího kněze Mikuláše z Pelhřimova, mladšího Martinka Housku, jemuž říkají „Loquis“, jak soukennikova dcerka dodala.

Na něm utkvěl zemančin zrak nejdéle, protože se o něm zmínila hejtmana Buchovce sestra, a to tak zvláště. Jména ostatních jen o sluch ji zavádila, kněží Abrahama, jednookého Prokopa, Antocha, Trsáčka, jenž vedl slepého druha Mikuláše.

Mladá zemanka postavila se s Janou a Margetou v čas opodál mohutných kádi, železem pobitých, k nimž na podezdívku vystoupili kněží, oba hejtmané a starší bratrstva. Mezi těmi ukázala Jana paní Zdeně svého otce, muže již šedého, vážné, až přísné tváře.

Ostatní z průvodu, většinou sedláci i měšťané nově přibylí včera z Bukovska a ze sousedství, i ti, kteří se před nimi a s nimi odjinud sami přistěhovali touže dobou, rozestavili se níže pod obecními hrubými pokladnicemi. Dva trubači, postavivší se u nich, znovu v trouby zatroubili. Na to znamení ustali všichni, kdo byli v samém sousedství, v práci. Zůstali buď na krovech, nebo na lešeních, nebo sbíhali se k houfu nových bratří; s nimi chůvy, stařeny a děti.

Nad prostranstvím se utišilo; dál od hradeb, od brány i z uliček ozýval se temný hluk a chvíli klapot kol neb ohlas bouchání a zatloukání. Zraky všech v zástupu hleděly výše k pokladnám, ke kněžím a starším.

Kněz Mikuláš Pelhřimovský, stojí u prostřední kádě, přehlédl zástup, odkašlal a chtěl promluvit. V tom však už mladší menší druh, Martin Loquis, postoupiv o krok, spustil. A bystře, bez váhání, zvucným hlasem, jenž zněl daleko; mluvil živě, s ohněm, a bystré oči mu jen hrály.

Starší druh nemile překvapen se zachmuřil a s ním oba hejtmané a většina starších. Z kněží škulbl sebou

jenom kněz Abraham, malé, nevzhledné postavy. Ostatní na sebe pohlédli a v jejich zraku i v tváři zračila se spokojenost, že se tak stalo.

Kněz Martinek zatím mluvil, jakoby se nic nestalo, k novým bratrům a sestrám, že se právě v chrámu káli a poděkovali Bohu za to, že je jako Lota ze Sodomu sem do města spasení uvedl; nyní aby ukázali, že jsou bratři a sestry v pravdě a skutkem, že nechtějí už hřešiti majetkem, neboť že smrtelně hřešit, kdo co má zvláště. A končil:

„Již tedy uložte sem do těchto kádí, co máte, co jste stržili za role. Opustili jste málo o za to více vezmete, protože jste přišli pro Boha, abyste hájili pravdy boží a hubili modlosluhy. A slyšte, co psáno v knihách biblí, jež jest plný zákon, v knize Nehemiášově: Město pak to bylo široké a veliké; ale v ohradě jeho domové ještě nebyli vystaveni. Protož dal mi to Bůh můj v srdce mé, že jsem shromáždil přednější a knížata i lid, aby byli zapsáni podle pořádku rodů, kteří se přestěhovali ze zajetí . . . Pojdte, přistupte i vy, abyste byli také zapsáni v knihy našeho bratrstva pro spásu duší svých.“

A již přistupovali noví bratři a sestry po hrubých schůdkách ke kádím, s nichž sdělali kněží těžká vika. Šli v skupinách podle mesteček a vsí, odkud pocházeli. Jeden z písařů, který stál mezi staršími, zapisoval jejich jména do úzké, dlouhé knihy, kněží pak přijímali peníze a házeli je nebo z váčků vysypali do příhrad dle druhů jejich, ke grošům, denárům i halířům, jichž se tam celé kupy mdle leskly.

Přistupovali mladí i statní mužové i starci, mladice i stařeny, podruhové, chalupníci i sedláci, řemeslníci chudě i dobře odění, a všichni podávali svůj všechn majetek, ať halíře, ať groše či celé kopy za statek a role, ochotně, mnohý radostně, mnohý skrou-

šeně, že nemůže dáti víc, a nejeden s výrazem blouznivého nadšení. Již přešli ti, kteří vedeni příkladem sousedů nebo pohnuti vítězstvími Táboorského bratrstva sami se přistěhovali od Bernartic, Bechyně, Sedlce, Milevska, od Votic, Milčína, již Bukovští přicházeli a Hvozdo voláno. Za otrhaným Bartuchem, jenž dal několik haléřů, a za ostatními přistoupila sličná paní velké, ušlechtilé postavy.

Na přizavřené dlani bílé její ruky, již vznesla nad otevřenou kádí, zalesklo se stříbro a vedle grošů dva zlaté peníze. Po těch rychle sáhl jednooký kněz Prokop a prohlížel je. Jeden byl český s podobenstvím točenice a druhý uherský s obrazem sv. Ladislava. Kněz pokynul hlavou a hodil je do přihrady peněz zlatých, neb podobenství točenice a obraz sv. Ladislava byly dovoleny.

Paní Zdena podávala peníze se sklopeným zrakem, stydic se, že té chvíle nemůže více dáti. Netušilať, když z domova vyšla, že se již dnes ocitne v těchto místech. Odevzdaši svůj majetek, rychle ustupovala. Ještě když v zástupu zanikala, hleděli za ní Bydlinský a Kániš, kteří prve nepozorovali tak její dlaň jako její přibledlou, ušlechtilou tvář.

19.

Té chvíle si nikdo hrubě nepovšiml ozbrojeného jezdce, jenž všecken uprášen na uprášeném koni jel kolem shromáždění. Před dřevěnou radnicí slezl s koně a vešel do stavení. Dlouho se však neomeškav, vrátil se a zamířil zrovna na prostranství k zástupu, ku starším. Ti již na rozchod pomýšleli. Právě Chval z Machovic křičel do houfu nových bratrů, aby zůstali tak, jak jsou shromážděni dle vsí, a městeček, že je starší rozvedou na vykázaná místa, kdež si budou příbytky stavěti.

Vladyka nejša řečník, mluvil trhaně, křičel, ustával a zase spouštěl se vsi horlivostí. V té si ani nevšiml, že za ním mezi staršími a kněžími je pohnutí, že kněz Mikuláš polohlasně, prudce však domlouvá knězi Martinkovi, že také ostatní mluví do toho sporu.

V tom se zarazili všichni. Onen uprášený, opálený jezdec se mezi nimi zjevil a podával Zbyňkovi z Buchova složený papír, žeť to list od bratra Žižky.

Noviny z pole! Všichni se hned shrnuli kolem starého vladyky, jenž potěšen nedočkavě, chvatně rozdělával psaní. Bylo krátké, na několik řádek . . . Účinkovalo však. Staroch sebou škubl, po hrdle i tváři zčervenál a mávnuv rukou, v níž držel list, zvolal radostně:

„Buď Bohu chvála! Přečti to, kněže, všem!“ a podal list Pelhřimovskému.

Ten sotva že řádky zrakem přelétl, nedbaje do rážejících naň druhů, postoupil do předu, ke kádím, a dal znamení trubačům. Chval z Machovic byl právě zase v proudu. V tom mu řeč jako ufata. Kněz Mikuláš, jak hlasy trub dozněly, hlásil radostně do zástupu, aby se všichni veselili a vzývali jméno Hospodinovo, jenž opět porážku učinil protivníkům pravdy boží a kalicha skrze bratra Žižku, ten že dobyt Prachatice s bratřími šturmoval a zapálil klášter v Nepomuku, odtud že se vrátili a slezli hrad Rábí za Horažďevici, hrad pevný pana Jana z Risenberka, Švihovského, Krka; hrad že vypálili, toho že neosadili, protože bratr Žižka pospíchá honem sem, k nim, že tu bude s pomocí boží co nevidět.

Hlas knězův utonul v bouři radostného pokřiku, jenž se náhle strhl. Křičeli kolem kněží i starší, Chval z Machovic vytrhl meč a blýskal jím nad hlavou, křičeli dole na prostranství i dál.

Sotva že první divoká vlna jáso tu se převalila, vyskočil Petr Kániš na prostřední káď a mával rukama na znamení, že chce mluvit. Smědý jeho obličej zbrnátněl, oči se mu leskly, černá brada po prsou mu povívala. Křičel velikým hlasem, že posel sám víc ještě oznamuje, že tam na Rábi bratři našli také drahé věci od zlata a stříbra a drahých kamenů, že všechno to a jiné bylo sneseno tam z okolí k uschování, že to bratři všechno spálili, jen koně vzali a bojovné odění, a že na tom hradě — a tu Kániš hlas povýšil a sesílil — našli také sedm — a opakoval — sedm — krvavých, římských popů a ty že všechny tam spálili . . .

Kněz Trsáček stojí s ostatními kněžími u posla, škubal sebou radostí. Kolem pak hlučel už opět pověřený radostný, divoký křik na prostranství i na stavbách kolem něho.

V tom sestupoval mladý kněz Antoch s jednookým Prokopem hlásat tu radostnou, povzbuzující novinu dál do ulic, ku hradbám; s nimi zároveň, v jinou však stranu, šli se Bydlinský s Martínkem. Veliké jich volání, veselá novina šla městem, a za hlasem kněží uličkami, volnými místy, po krovech, podél hradeb i po nich letělo hlásání a hřmělo nad rostoucím městem radostnou bouří . . .

Ohlas její vzrušil i tišší kout u dlouhé, nevysoké budovy roubené, zatím jen došky kryté. Stála dále za prostranstvím rynku, z části jen obklopená baráky, stany a nehotovými domy. V přízemní té budově, jež měla dvě menší jizby a velkou síň, panoval větší klid než kdekoli. V dlouhé, široké jeho siní slamou vystlané leželi na třech hrubých postelích i na ložích na zemi ustlaných nemocní, pokryti tu peřinami, onde pláštěm nebo kožichem.

Nevelká okna byla té chvíle otevřena. Jasně proudy jarního světla padaly jimi do chudé, smutné místnosti, pohřížené v teskném tichu. Jen ohlasy pouličního hluku tu zněly, někdy jasněji, chvílemi slaběji. Nemocní a ranění sami nemluvili. Leželi tiše, nehnutě hleděli do střechy, stropu ještě nebylo, nebo oknem na modré nebe, po němž se někdy mihl pták jako letící stín.

Dvě ženy v tmavých šatech, majíce hlavy rouškou zavity, šly zvolna podél řady lůžek. Jedna nesla džbán vody a nalila do dřevěné čišky, kdykoliv se ozval z některého lože hlas nebo sten žizně.

V tom náhle jako vichr zalehl sem do tiché prostory ohlas jásotu. Zahlučel, umlkal, zdvihl se znovu, zněl zas a dále a blíž. Mnozi v nemocnici se ani nehnu; zůstali apatičti jako prve. Sem tam však bylo znáti pohnutí po ložích, tu onde již usedli, většinou ranění, s obvázanými ranami, jež utržili na stavbě nebo v poli, u Sudoměře, když se bili se železnými pány nad rybníkem Škaredým, nebo posledně ve Vožici, když tam s bratrem Žížkou bili jízdu páně mincmistrovu a brali mu koně.

Teď se ptali, co ty hlasy . . . „Sestry“ jim sloužící samy nevěděly. Šly k barvíři*) vedle do komory. Toho tam nebylo. I vyšly také na okamžik, přezvědět. Nemocní a ranění zůstali sami. Té chvíle vešla k nim mladá Hvozdenská zemanka.

Jana ji sem přivedla, jak si to vyžádala hned po tom, když vyslechly ty vítězné zprávy z pole. Mladá vdova nešla sem pro podívanou, aby jen seznala i tento kout nového města. Toužila! pracovat, oběti přinášet a třeba i protivenství zakoušeti pro čistý zákon boží a jeho obnovené království. Proto jí prve nehovělo vyzvání staré Pytlové, aby u nich šla se sestrami. Ta

*) Ranlékaři.

práce jí byla příliš snadnou a nepatrnou, v ní nebylo žádného přemáhání, žádné zásluhy.

Nevědouc však, co by mohla jiného začítí, mlčela; také nechtěla, aby se zdálo, že si vybírá. Ale když se pak Pytlová zmínila o nemocnici, mihlo se paní Zdeně jasněji na mysli tušením, to že by bylo . . .

Nyní kráčela tou smutnou místností. Viděla lože nehrubě pohodlná, na nich obvázané raněné a nemocné, viděla mnoho bídy a utrpení. Než přišla na konec, rozhodla se na dobro.

S Janou se vrátila do Pytlova domu, odpoledne však odešla sama do špitálu. Přišla sem sloužit nemocným a je opatrovat. Stará Pytlová jí nebránila, ano pochválila její zmužilost a přála jí, aby ji Pán Bůh posiloval. To však určila při tom, aby paní Zdena docházela na jídlo k nim a rovněž i na nocleh.

První její vkročení do špitálu bylo šťastné. Mohlať raněným, čekajícím na sestry, zvěstovati novinu o vítězství. Zřejmě se zaradovali a mladý muž, raněný u Sudoměře, zdvihl v živém pohnutí obvázanou pravici a zvolal:

„Aby již byla zdráva!“

Pak přišly ony dvě sestry i ranlékař. Mladou vdovu přijaly ochotně. Ona pak se vši horlivostí jala se jini pomáhati. Nebylo to snadno. Nejednou zatrnula, zachvěla se i zbledla, když uviděla z blízka krvavé a hnisavé rány. Jež ranlékař čistil, kadidlovým prachem zasýpal, masť nebo chomáč konopné koudelky přikládal, nebo tam, kde se již rána hojila, lněnou ostruhu*) vkládal.

Už jí počínalo býti mdlo, ale vydržela. Když však ranlékař, starý, vrásčitý muž v černé čapce, a v takové sukni, dokončil svou práci, ve vedlejší, menší

*) Cupaninu.

jizbě, kde leželo několik žen, sklesla unavená na nízký špalek v rohu. Slabost ji přemohla, a pot jí na čele vyvstal. Ale zůstala a pomáhala pak, jak se jí uvolnilo, druhým dvěma sestrám. Kolem, blíž i dál, ozýval se šum a hluk stavebního ruchu. Lidé přecházeli s břevny, povozy drnčíce a rachotíce přejížděly plné nákladu, kamení nebo dřev. Paní Zdena se hrubě ani neohlédla. Tu chystala nové obvazy a čerstvou ostruhu, pak ranlékaři nádobky a pušky čistila nebo koření dle jeho návodu oddělovala.

Prve nežli se nadála, sklonil se den. Byl už večer, když vyšla z nemocnice. Bezděky zastavila se před jejími dveřmi a vydechla si ve volnějším vzduchu. Nebe bylo vybráno a svítil plný měsíc. Ruch však dělného dne v jeho snivé záři nezmlkl. Jak po západu slunce trubači zatroubili znamení prostorou mezi hradbami, nechali dělníci práce. Všude, dole na domech i na hradbách. Dilo však nepřestalo. Ti, kteří za dne odpočívali, přišli na opuštěná místa, aby tu po celou noc za svitu měsíce i rozžehnutých světél pracovali.

Tak když paní Zdena stanula před nemocnicí, šla všechna práce před se skoro tak plně a živě jako za dne. Rozhlížela se. Klidněji a spokojeněji nežli ráno. Cítila upokojení z dnešní své práce a ze svého rozhodnutí. Vzpomněla také na otce, jako za to odpůldne několikrát. Čím více k večeru, tím častěji. Čekala, že přece za ní přijede a že přijeda, přijde sem za ni. Nepřišel. Nepřijel tedy. Nepřijede-li zítra, pošle na Hvozdo, tak pomyslela, Margetu s poslem, aby otce připomenula a také, aby jí přinesla nutná roucha a vinutí. Již kráčela od nemocnice dál, volným krokem ulicí mezi baráky, stany a nehotovými domy. Sem tam ohně před nimi hořely; černé kotly visely nad plameny v kadeřavém měkkém dýmu. Kolem ohňů skupiny lidí, městských i selských, mužů, žen i dětí.

Tu večereli, chléb jen a sýr, tu kolem hliněné mísy se tlačili a jedli z ní dřevěnými lžicemi. Tam klečeli a modlili se, jinde se na tvrdé lože ukládali. Při jednom ohni seděl bradatý, městský soused v čepici, jenž k světlu ponachýlen četl z knihy, ležící mu na klíně. Kolem něho sedělo několik sedláků, jeden v kožichu, ostatní polosvlečení, a několik selek klečících i sedících. Ty chovaly děti na klíně. Muži hleděli chmurně do země nebo před se. Ženy naslouchaly s vroucnějším výrazem. Pracovní ruch, jenž se hlavně s lešení od hradeb, kdež se tu tam kmitala světla, ozýval, nevadil nikomu a také ne těm, u kterých se pani Zdena kousek dál na okamžik zastavila.

Bylo to několik mužů a selských výrostků v kožených nohavicích, v dřevákách, bosých i v zaprášených, zablácených škorních, kteří tvrdě spali na třískách pod narovnanými kladami. Patrně jak dopadli, tak usnuli, ustrojeni, plni písku a prachu, postříkání maltou. Měsíc na ně z plna svítil. Mladá zemanka hleděla s úcastenstvím na jejich upracované, těžké ruce a pomyslně, že ti tu více konají než ona. Jen kousek odtud pokročila, a již opět stanula. Zbožný, choralový zpěv smíšených hlasů zavanul někde od brány uličkami až sem na prostranství prosvitem jasné noci, plné tichého, bledého světla i temných stínů, jež tu vrhaly narovnané klády a kamení nebo zaražené do země koly a trámy.

Poblíže kádi odpočíval na zemi houfec lidí, většínou sedláků ve vysokých beranicích; nad nimi na podezdívce u samých kádi stál mladý muž v černé, dlouhé sukni, jež visela na těle velmi hubeném a kryla z velké části tenké nohy ve tmavých spodkách. Muž ten mluvící k houfci pod ním, neměl nic na hlavě. Černé kudrny padaly mu volně kolem hubených, zapadlých tváří, v tom svitu zvláště bledých, a splývaly s černými, mladými ještě vousy.

Jak paní Zdena blíže pokročila, poznala Pytlova syna. Byl silně bledý, oči mu však jen hořely a mluvil zaniceně, u vytržení. V něm mu také pominula jeho slabost po nemoci. I hlas, dopoledne tak stisněný, zněl plněji. Poněkud pochýlen, dolů k posluchačům, živě rozkládal, až inu kučery nad čelem a kolem spánku poletovaly a se potrášaly. Mluvil už chvíli a zemanka hned vyrozuměla, že o posledním soudu, že Kristus už sám přijde . . . „A to se stane brzo, v několika letech, a toho se mnozí jiní dočkají, také mnozí z nás, a uzří svaté a mezi nimi uzří také mistra Husi —“

Hubený, bledý obličej blouznivého kazatele bezděky se obrátil k nebesům, do měsíční záře, kam už také pozdvižená, hubená ruka ukazovala. Ti dole pod nim se ani nehnutí, jen třesoucí se, hluboký povzdech se tu tam ozval. Oči všech hleděly jako uvábeny na mladého kazatele, jenž opět dále mluvil, že nemá již nižádný král na zemi volen býti, neb sám Kristus bude kralovati. „A bude zase stav nevinnosti jako v ráji, a kdo živi zůstanou, budou v něj uvedeni jako Adam, Enoch a Eliáš. Budou! A tam nebude nikdo nikdy lačniti ani žízni. A bolesti tam nebude, nižádných, ani tělesných ani duchovných. — —“

Vroucnost, hluboké přesvědčení mladého řečníka uchvátily všechny. Prve s úzkostí naslouchali jeho slovům o posledním soudu. Nyní jim otvíral ráj, zaváděje vzrušené, pobouřené jejich mysli do blouznění plného svůdného, mystického kouzla.

Mladá zemanka zapomněla na další cestu. Slyšelať tu své sny, do kterých se doma na Hvozdenské samotě často zahloubala za smutných, podzimních soumraků i za vlažných, letních nocí. Konce však toho výkladu se nedoslechla. Ozvaloť se z nenadáni za ní:

„Tu je!“

Jak se kvapně obrátila, shlédla vysokého Zbyňka z Buchova bílých knírů a vedle něho svého otce. Nepokročila mu chvatně vstříc a potěšeně ho nevítila. Zjev otcův ji vyrušil z příjemného vnímání, ze snivého zkonejšení vnitra, v němž bylo již blaživé sebe a všeho zapomenutí, a připomenul jí jejich rozpory v názorech.

Buchovec první promluvil, že otec právě teď přijel a hned, že jdou přímo za ní k Pytlovi, ale že by se byl sám nenadál, že ji tu zastanou. Zatím paní Zdena probravši se, otce uvítala a pověděvši, odkud jde, dodala, je-li tu Ondřej.

„Není, je doma,“ odvětil Ctibor z Hvozdna, rozhlížeje se a zvláště houfec opodál a kazatele po očku, bedlivě však pozoruje.

„Což ty zas odjedeš?“ ptala se dcera nyní již živě.

„Však on zas přijede, tohoť se naděju,“ odvětil za zemana Buchovec, a již zval otce i dceru, aby se vrátili a šli s ním na chvíli, u něho že si klidněji všechno povědí nežli u Pytlů. Zdena poslechla; odcházejíc však ještě jednou se ohlédla tam, kde houfec jako příkutý naslouchal výkladu mladého blouznivce bledých tváří, jehož postava u kádí těžko pobitých stála jako černý stín v měsíčné záři.

Hvozdenský vladyka si toho dobře všiml. Schmuřiv obočí, z hrdla krátce zachrchlal a zatahal si za sivé kníry

20.

Marta, novicka z Louňovického kláštera, probudila se na bělostném, čistém loži pod zelenými nebesy, a nemohla se hned ani vzpamatovati, kde je. Ustrašeně oči otevřela, jako vyplašená se povztýčila a rozhlížela se. Viděla klenutou jizbici prozářenou ranními paprsky, čistě vybilanou, od podlahy do polovice stěn

dubovým deštěním pokrytou. Shlédla v rohu stůl, židli, truhlici, opodál lože u zdi klekadlo a nad ním na nevelké desce obraz libezné P. Marie s rozmilým děťátkem na zlatě malované.

Svit upokojení se pojednou rozlil dívce po lici dosud ubledlém. Rozpomněla se, a hlava jí zase klesla do podušek. Tak chvíli ležela v blaživém vědomí, že je konec všem útrapám a svízelným, že má, po čem toužila, čistotu, suchou komoru, v níž bude sama, že je tam, kam chtěla: u strýce purkrabiho na Přiběnickém hradě.

Přibyla sem s proboštem Petrem a starým sakristanem včera pozdě na večer, to třetího dne teprve po tom, co vyrazili v takových úzkostech z Hvozdenského dvora. V Radonické tvrzi zdrželi se jenom tak dlouho, co jim vypravili vůz. Strach před Tábořskými „bratři“ pudil je odtud. Jeli celou noc a zastavili se na delší dobu teprve až v Týně, kdež v arcibiskupově hradu byli již zcela bezpečni.

Odtud je vypravili v lepším a pohodlnějším povoze, do něhož už také sám probošt usedl, do Bechyně na hrad pana Jindřicha Lefla z Lažan, někdy příznivce m. Jana Husi, tou dobou však už horlivého přívržence Zigmunda krále. Pana Jindřicha na hradě nezastali, meškali v družině uherského krále, ale purkrabi jeho přijal Louňovické uprchlíky velmi přátelsky a dal je dopravit zase povozem v průvodu několika zbrojných jezdců na sousední Přiběnice.

Po všecku tu cestu, kterou konali zajiždkou, velikým kolem, nestihlo jich žádné nebezpečení. Brali se končinami arcibiskupovými, páně Leflovými a rožmberskými, kam nesahala již moc Tábořského bratrstva. Jen nepohodli cesty v těžkém, drkotavém voze užili na špatných, namnoze výmolových cestách do syta, až do únavy. Než vědomí, že unikli hrůzám Tábořským,

že jsou v bezpečnosti a že dojdou svého útočiště, dobře působily na jejich mysl. Mladé novicce posloužilo nejvíce. Také delší a pohodlná odpočínutí na Týně a na Bechyni. I starý sakristan opět ducha nabyl. Zle zase dorážel řečmi na ty sršaté, divoké Tábořské, proklínal opět Viklefa i Husa a Jeronyma, aby hořeli u věčném ohni, a rozčilil se pokaždé, nejvíce na Bechyni, když čeledi hradní líčil hrůzy Louňovické a zběsilé, tak je jmenoval, sedláky ve Hvozdně.

Za to probošt Petr, když nemusil se již starati o novicku a toho starce, málo mluvil a často se zamýšlel. Seděl na voze s hlavou pochýlenou nebo hledě před se, do prázdna a nepromluvil třeba po celou hodinu. Marta i sakristan tušili, že myslí na spálený klášter, na všecku tu záhubu a nesmírné škody, jež utrpělo veliké jejich panství.

A když promluvil, pokaždé vzpomněl na rozplášené kněží a sestry klášterní, jak je asi s nimi, kam se dostali, unikli-li. Na hradech i krajem se po nich dotazoval. Nikde však nic o nich nevěděli. Jen v tom byl utvrzen, že se asi dali ke Kutným Horám, kamže se také mnoho Pražanů, nejvíce Němců, uteklo. Tak mu na Bechyni pověděli. Na Přiběnicích uslyšel totéž.

Když se pozdě večer, jedouce planinou, k nim blížili, vyhlížela je mladá novicka dychtivě. Pevný hrad měl se teď stát jejím bydlištěm, a jistě že na delší dobu, strýc tam byl purkrabím, a před tím už v klášteře slyšela tolik, jaký to veliký, pevný, věru nedobytný hrad. Ale jak v šeru nočním spatřila násypy, hradby a vysokou nad nimi věž, připadly jí Přiběnice hrubě menší, nežli jak si je myslila.

Za to nyní ráno, když je shlédla v plném jasu a s druhé strany, se podívala. Obleknuvši svou bílou řeholní řízu, sestoupila s postele. Cítila se mdlou, slabou a nohy se jí chvěly; než přece volným krokem

došla k oknu. Tu sklesnuvši na sedátko v tlusté zdi jeho výklenku, vyhlédla ven. A již rychle otevřela okno.

Proud svěžího vzduchu ji ovanul. Překvapená, užaslá zírala ven do májového jitra. Jediným pohledem poznala, že včera nedobře soudila. Přijevši z pláně spatřila jenom část, předhradi a ne mocný, skalný ostroh, Lužnicí otočený, na němž se vypínal vlastní hrad. Teď ho z palácové budovy lépe přehlížela: nádvoří vedle na levo, za ním výstavnou kapli s bohatými kružbami v oknech, za ní mocné tělo kulaté věže a jiné stavby u pevné brány. Než tam se její zrak dlouho neomeškal. Zapomenuvši na všechnu slabost vstala a vychýlivši se hleděla oknem dolů, na mocný ostroh, zpěvněný skalami i umělou hradbou, na jeho úpatí, kde se na malé rovince u samé řeky rozkládalo malinké městečko, hradbou otočené. Hleděla na jeho nevelký rynek, zelenající se tu tam mladistvou travou, na dřevěná slavení do kola postavená, na zahrádky za nimi táhnoucí se až k hradbám. Stromy tam kvetly bílým i růžovým květem.

A již přes ně, přes hradbu se nesl pohled bílé novicky přes řeku obloukem tu tekoucí, na strán za ní, na druhý hrad s mocnou věží, zrovna proti ní se za vodou pnoucí. Totě menší hrad Přiběnický. Vzpomněla si, že o něm slyšela. Upírala na něj zrak, na skalnatou, holou strán pod ním, pak opět dolů po řece lesknoucí se na slunci a zanikající v zatáčce mezi skalami stráni a v modravém šeru jejich lesů.

A kolem všude ruch. Pacholci přecházeli dole nádvořím, tu tam se mihl zbrojenec u bašty, jeho zbraň se tam leskla, pod vrchem v městečku pobíhaly děti i dospělí tu tam se ukázali. Slyšela hlasy, z dole odkudsi u řeky klapání mlýna; vlašťovky se mihly kolem oken, a jak se zadívala po řece dolů do skal, zjevil se tam vysoko, v prozářeném, svíticím vzduchu, nad

temenem lesů dravec rozpjatých křídel, jestřáb či krahulec.

V tom se na hradní kapli zvon ozval. Hlas jeho jasně zněl svěžím jitem po hradě a dolů do skalnatého úžlabí k řece.

Novicka se jeho hlaholem probrala. Ustoupila od okna, a jak její zrak padl na obraz Matky Boží, došla ke klekadlu a poklekši tam začala se modliti. Děkovala Bohu za ochranu, že sem se zdráva dostala.

Tou dobou vedl purkrabí Jan Smrčka z Mnichu Louňovického probošta úzkou chodbou v palácové, hlavní budově, pak po několika schodech výš do klenuté jizby, z té do druhé, větší, s okny zamřežovanými. Purkrabí v tmavozelené, soukenné sukni, muž nejlepšího věku, bradatý, dlouhých vlasů a vysoký, ukázal po jizbě a řekl:

„Tady přespal nebožtík král. *) Celý den tu seděl u vězení, když ho nebožtík pán **) a pání z jednoty vezli na Krumlov.“ a již vzav klíč, který měl v tobole u pasu, otevíral druhé, železem pobité dvěře s ohromným zámkem. Probošt rozhlížel se vážným, chmurným pohledem nevelkou komnatou, čistou, s ložem pod nebesy, prostě však zařízenou. V tom ho purkrabí zval, aby vstoupil. Vešli do síně, jejíž klenba spočívala na sloupu prostřed stojícím. Okno bylo jedno a to s hustou, pevnou mříží. U zdi stálo několik truhlic a truhel, silně okutých, s mocnými zámký visutými. Purkrabí ukázav na truhlice, usmál se a pravil:

„Tu je pevná skrýš a všecko dobře uschováno.“

Pak postoupiv k těm, které byly na levo, ukázal na tři z nich, ty že jsou z Milevského kláštera, v té nejdelší že je opatova berla a nejdražší jejich mon-

*) Václav IV. r. 1394.

**) Jindřich z Rožmberka.

strance, plná drahého kamení, z ryzího zlata a takové dva kalichy, a jiné vzácné nádoby. Upozornil také na ostatní. Byly buď erby nebo nějakým znamením označeny, větší, menší, všechny však dobře okuté a některé tak silné, že vypadaly, jakoby byly celé ze železa.

Purkrabí po všech ukazoval a označoval, či které jsou, z kterých tvrzí ze sousedství, že tu mají také mnoho skvostných obleků a kožešin kromě skvostů.

„Tu ty truhly jsou páně vladařovy a tu ty vaše, kněže probošte.“

A již kleknuv, jal se jednu z klášterských otvírati. Probošt nechtěl, ale purkrabí minil, aby se přesvědčil, jak všechno dobře chovají, že rouchům nic není. Jak pozvedl těžké víko a zdělal plátěnou pokryvku, zakmitl se z truhly lesk látky zlatem krumplované. Purkrabí kleče vybíral a kladl na víko. Nejprve se tam zaleskla zlatitá, těžká štola s červenými růžemi. A již na ni položil jinou zelenou, rovněž zlatem hojně okrášlenou.

Pak povznesl k proboštovi šarlatovou kasuli se zelenou, hedvábnou podšívku, za ní opatrně vybíral jinou, šarlatovou s bělavými pruhy perel na způsob vinných listů. Z truhly zasvítíl široký kříž, přišitý na kasule z fialového sametu, vyšíváný zlatem, hedvábím a perlami s figurami svatých

Každý kus byl vysoce drahocenný i látkou, ozdobou i umělou prací. A přibývalo jich na víku. Za kasulemi humerale pečlivě složené s perlovou okrasou a s obrazem P. Marie, alby z jemného hedvábí s drahými lemy a trásněmi z aksamitu i zlata i skvostný žarek*) hyacintové barvy . .

V klenuté místnosti o jediném, zamřežovaném okně ohromných, tlustých zdí nebylo dosti světla na

*) Tunica.

to bohatství, na tu nádheru barev, zlata a perel. Než i v tom polosvitu bylo všecko na podiv a lahodilo oku v tom tvrdém, nevlídném sklepení.

Probošt však hleděl na vše zamyšleně, smutně. Každý ten kus připomínal mu jasně dny jejich kláštera i také to, co jiných rouch a věcí, byť ne tak drahých, ale také krásných zůstalo v klášteře a jak s nim všechny vzaly za své v ohni nebo nečistou rukou těch nezna-bohů. V tom se vytrhl.

Purkrabí, s hlavou již do truhly schýlenou, dohrábl se na dně knih. Jednu z nich vyňal, a probošt po ní rychle sáhl. Byla foliová, v bílé koži krásně vázaná a zlatem kovaná.

„Myslil jsem, že jsme na ně zapomněli,“ pravil probošt patrně potěšen. Postoupil až do výklenku k oknu a jal se tam knihu přehlížeti, její nádherné iniciály a drobné malby.

„O tu by mně bylo nejvíce žel,“ mluvil, obraceje listy. „Jeť vzácnější a dražší nežli mnohý kus tam,“ a pohlédl k rouchům. „A je to památka po nebožtíkovi císaři starém.*) Dal nám ji.“

„Ještě tu jsou dvě.“

„Ty maloval také císařův malíř. Opat Petr si je dal malovati. Jsou také vzácného díla.“ A zase obracel list po listu.

Purkrabí zatím otevřel druhou truhlici a zval probošta, aby se šel podívat. V truhle leželo několik kožených pytlíků hotových peněz, pečlivě zavázaných a pečeti opatřených. Vedle nich kožené pouzdro s monstrancí a jiné s kalichem a tři skřínky: dvě ze dřeva krásně vykládané, třetí z bílé kosti uměle vyřezávaná. Byly v nich prsteny s drahými, velkými kameny, zlaté řetězy a kříže.

*) Karlu IV.

„Po tom by ti Táborští bratříčkové bratrsky hrábli a nejraději,“ řekl purkrabí s úsměškem, a ukázal na pytlíky. „Aby jim přibýlo do kádi k selským halířovým pokladům.“ Zeman se zasmál a dodal:

„Máme to nečisté sousedy.“

„Jak je odtud daleko na ten jejich Tábor?“

„Ani ne tři hodiny. Ale nerač se strachovati. Jakoby tři sta mil bylo. Sem na hrad se nikdo nedostane, ani vojska se nebojíme. Neřku-li těch chlapů selských. Ti změtenci se neodváží —“

„A vy na ně také ne,“ vpadl probošt trpce, ne bez úsměšku.

Purkrabí pokrčil rameny.

„Což já — já — když vladař sám —“

„Buď Bohu žel! Když dovolil všude na panstvích podávat pod obojí . . .“

„K tomu poručník*) radil; a věř, kněže probošte, kdyby se tak nebylo stalo, byl by se nám všechen lid zbouřil —“

Zavřel truhlu s penězi a se skvosty a jal se skládati do druhé vzácná roucha.

„A co za to máte?“ odvětil hbitě probošt, rozehrívaje se. „Nebouří-li se vám přec? Neutikají-li vám ze vsí na ten prokletý Tábor? A co oni, Táborští? Co Bukovsko! Co říkal pan Oldřich Bukovsku?“

„Zlostí nebyl prý sebe mocen. A nám, mně a Soběslavskému,**) poslal pěkné vzkázání, že jsme Táboorské nechali, že jsme jich nezaskočili. A ještě dostaneme, až přijede.“

„Kdy přijede?“

„Snad zítra, ne-li dnes. Teď se něco stane. Bukovska vladař Táboorským neodpustí. A já bych —“ Purkrabí se hrozivě zamračil a potřásl zařatou pěsti.

*) Čeněk z Vartenberka.

**) Purkrabí.

„Již je na čase, na velkém čase,“ horlivě probošt přisvědčoval. „Zpsychali by. A pomoc jde. A jaká! Císař s velikým vojskem.“

„Máme noviny, že je již v Hradci nad Labem, a že co nevidět odtud vytrhne dál do země.“

„A zhubí je; všechny je zhubí a jejich bludy zhybou s nimi. Ty na jejich hlavu!“

Statná postava bílého mnicha v pohnutí se vypjala, a v očích mu zahořelo radosti i záštim.

Purkrabí uloživ poslední kusy do truhly, zavíral ji. Na ta proboštova slova, na jejich vášnivý zvuk se ohlédl. V tom zalehl do sklepení tlumený ohlas zvonu znějícího na hradní kapli.

21.

Marta novicka nemohla na mši, již probošt ve hradní kapli sloužil. Bylať ještě slába. Proto také nevyšla po celý den ze své jizbice. Než nezastesklo se jí, ač se toho nadála. Již cestou jí připadlo, že jí bude na Příběnicích smutno po sestrách a klášterním životě. Než mocný, rozlehlý hrad, na jakém ještě nikdy nebyla (pocházelať sama z nevelké, zemanské tvrze skoro celé dřevěné), všecken ruch na něm a život a skalnatá krajina s řekou, jaké také dosud neviděla, to všecko zajímalo její mysl.

Za dne kolikrát stanula u okna. Jen chvillemi ležela; ostatně sedíc se modlila nebo rozmlouvala se starou, strýcovou hospodyní Agneškou. Ta ji leccos o hradě pověděla a slíbila jí, že ji, až bude zdráva, povede dolů do městečka a přes most na menší hrad. Od ní také zvěděla, že čekají pána, vladaře, jaký je ještě mladý a již ženatý; to že ho poručník oženil se svou strýní, a jaké byly slavné svatby, co panstva a jaké hody. A zas už povídala o třech plebanech, že

jsou na hradě, že sem utekli před sedláky, jeden z nich že je z Bukovska.

A již se sama dolazovala na Bukovsko, na Louňovice, jak s proboštem utíkali. Leccos věděla od starého sakristana, jenž dole v čeledniku chase o tom všem a velmi rozčileně pověděl. Stařena slyšela skoro všecko po druhé, leccos i po třetí a přece zas chutě poslouchala i trnula a byla od sebe nad těmi hrůzami, vykřikujíc litostivě do Martina vypravování:

„Auveh — oh — kvítečku! Cos poměla strachu!“

A zase: „A duše dobrá, dušičko, žes strachy neumřela. Jáť bych o rozum přišla, jáť bych se strachy zbláznila. A klela bych je ty Viklefy, ty rouhače, klela jako sakristan. Pán Bůh rač —“

To vypravování přivedlo mladé novicce živěji na mysl Hvozdno. Myslíla na ně, i když stařena odešla, jakož už cestou sem na Přiběnice si na ně nejednou vzpomněla a na vše, čeho v tom dvoře zažila i na jeho obyvatele. Nejčastěji na panice, jak je vyprovázel, jak statečně vypadal na koni, jak na ni mile pohleděl a jak ji upřímně přál, aby se šťastně dostala na Přiběnice. Ona sama tenkrát na Radonicích pocítila o něj strach. Lekalať se, že by mohl uhodit na ty Tábořské, nebo že přijde domů, a že bude dvůr už v plamenech, že se Tábořští budou jim mstít.

Byla by ráda zvěděla, co se stalo s Hvozdnem. Cestou se ničeho nedoslechli. Tu na Přiběnicích se otázala strýce, když byla řeč o Bukovsku. Než zprávy, které ho došly, vypravovaly jen o vypáleném městečku a zhubené, panské tvrzi, nic však o zemanském dvoře v sousedství. Druhého dne však dopoledne, co meškala Marta na hradě, přinesl ji strýc žádanou novinu. Přišel se přeptat, jak je s jejím zdravím; za řeči pověděl, že dnes přijede vladař, právě že přibyl jeho posel, a v tom už živě zvolal:

„A viš-li, co ten Hvozdenský zeman —“

Marta se až zalekla, a lehce se zarděla. Strýc však nevšimnuv si toho, vstal prudce s truhly, na které seděl, a zlobivě rozkládal:

„Toť už pekelné mámení! Všecko se tam žene. I naši lidé, urození. Na Tábor, rozumíš-li, k těm zmatencům. Ten vladyka z Hvozdna také. Odjel tam jistě a dvůr prý pronajal nebo prodal. Bláznil! Co tam chtějí? Bratřit se s chámy. Sedlačit. A selští bratři a ti nečistí kněží stáhnou je z kůžel!“ Purkrabí ve své rozhorlenosti zapomněl, že má na spěch, jak řekl, když vstoupil. Přešel jizbicí sem tam a všechen již ve tváři i po hrdle červený sebou potrhoval a opakoval si zlostně i posměšně:

„Skonání věku! Soudný den! Nu, nu, — však přijde a budou mít království boží na zemi. Bratřit se s chámy! To budou bratři! Říhají a smrdí kyselým mlékem.“

„Jak jsi zvěděl o vladykovi?“ — ozvala se neť nejistě. „Je-li to jisto?“

„Jak by ne! Jisto. Posel právě přibyl ze Soběslavi a vyjmenoval všechny zemany na Táboře i ty, kteří se tam nově vystěhovali. Toho také, toho Hvozdenského“ —

Cestou sem i tu na hradě přerušila novická skoro po každé vzpomínání na Hvozdnou modlitbou. Činila to z úmyslu. Když strýc odešel dokončit přípravy na uvítanou svého pána, začala se modlit. Ne však, aby odvedla mysl od světských myšlének. Modlila se za panice, za Hvozdenskou vladyckou rodinu, aby se Pán Bůh nad nimi smíloval a je osvětil, aby je vytrhl z toho bratrství, kde jsou nebezpečni svou duší.

Modlila se upřímně, ale v tom už se jí zase kmitlo, že jsou dosti blízko, panic, a všichni. Vědělť od staré Agnešky, že není na Tábor daleko. A oni tam mezi

těmi zuřivými, sršatými . . . Panic tak vlídný a ochotný. Snad starý ho donutil. Ale ten, ač nevlídný, také jim neublížil. Ujal se jich, zachránil je. Proč, proč tam šli? Vydrží-li tam? Či nejsou na Táboře všichni takoví zlí — —

Klečela na klekadle před obrazem P. Marie, majíc tvář na rukou skloněnu. Nemodlila se, zamyslíla se . . . Nespozorovala ani probošta, že vstoupil. Zarděla se, když ji pochválil, že je tak pobožná. Ptal se na její zdraví, zmínil se také, že přijede dnes vladař. Řekl to jako vážnou, důležitou novinu a dodal:

„Na něm mnoho záleží.“

Řekl to starostně, nic však nevyložil. Uvolňoval jen svým myšlénkám. Novicka mu dobře nerozuměla. Hledíc na vážného kněze, pozorně poslouchala; myslí se jí však mihlo: „Vil-li o Hvozdě? Pový-li? Co řekne?“ Ale ani slovem nezavádl. Ona pak se neodvážila zmíniti se o tom, co jí právě strýc byl pověděl.

Mlčela. Probošt zabaven svými myšlénkami stál u okna a hleděl na nádvoří, odkud zaléhal sem živější ruch a šum nežli včera. Pojednou ozvalo se někde od brány nebo s věže hlásné zatroubení a v tom už také křik hlasů.

Probošt odstoupil od okna.

„Půjdu uvítat pána,“ pravil vzrušeně. „Modli se, sestro. Dnes běží o mnoho. Také o náš klášter.“

Odešel. Dole obecné hnutí neutuchalo. Rostlo. Sluhové, zbrojní pacholci kvapem přecházeli, sem tam pobíhali, i ženské služebné z kuchyně. Bylo slyšeti pokřiky, volání, nejvíce purkrabův hlas. Když Marta přistoupila k oknu, zahlédla, že vztyčili u brány Rožmberskou korouhev. Všecko se hrnulo tam, i z dola, z městečka, kromě zbrojencův stojících na stráži u bran a bašt i na velké věži, odkud s podsebití vyhlíželi . . .

Pak se rozezvučel zvon na kapli sv. Vojtěcha, zahlaholily trouby, dole u brány i ve výši. Bylo slyšeti rachot řetězů, v předu za hrubou věží na předhradí hluk a šum, pak dusot a řehťání koní. Dole u kaple zahlédla Marta statnou, bílou postavu proboštovu, za ním hradního faráře a tři uprchlé plebany v černých sutanách. Čekali na pána. Hluk a šum, hlahol hlasů se valil z předhradí sem. Pán se blížil.

Marta, jež viděla skoro přes celé nádvoří, hleděla mu nyní po tom, co probošt o jeho moci nadhodil, tím dychtivěji vstríc. Už u kaple se ukázal v čele svého průvodu nyní pěšího, sám opěšalý. Koně nechali v předhradí. Šel napřed, kus před několika vladyky z jeho služebnictva, před zbrojnými pacholky svými a hradními, po pravici svého purkrabí, Martina strýce. Mladý muž sotva osmnáctiletý, přísnědlý, hubený, v otáhlém modrém kabátci, dole při stehnách porozstřiženém, kožesinou lehce lemovaném, v přiléhavých nohavicích a v jízdeckých škorních. Po boku měl meč a v ruce hůlku. Kulhal nápadně; krácel však bystře a všechn jeho zjev jevil čilost.

Zaprášený, jak byl od jízdy, stanul nejprve u kaple. Marta viděla, jak probošt mu vstríc pokročil, jak vladař živě mu ruku podal, jak uctivě a laskavě kněze uvítal. Zašli do kaple, pak do paláce. Průvod pana Oldřicha z Rožmberka se roztratil, na hradě však zůstalo živo. Za to v jizbě mladé novicky bylo ticho. Žádná návštěva nepřišla. Probošt a strýc nemohli, meškali u pána. Agneška pak byla v kuchyni jako ukována.

Teprve pozdě odpoledne všecka zardělá, udýchaná, upocená přišla k purkrabově neteři na chvílku a povídala páté přes deváté. O vladaři, o paní jeho, že ji nechali na Krumlově, o jídlech, o proboštovi, jak poctivě ho vladař přijal, jak je mladý pán pobožný, že má toho bílého kněze u veliké poctivosti . . .

Tou dobou končila se hostina páně. U stolu seděli mladý vladař a jeho zemanští průvodci, probošt, farář a plebanové. Pan Oldřich posadil je na přední místa, nejvýše probošta, k němuž se měl obzvláště uctivě. Purkrabí Příběnický zasmušile mlčel. Probošt si toho všiml a rozuměl, proč. Věděl, že si vladař purkrabího před obědy k sobě obeslal a že mu zle vyčinil, že nebyl dbalejší a že nechal Táboorské kolem i s kořisti přejíti. Než toho si probošt také dobře povšiml, že vypadal mladý vladař u stolu přívětivě a když musil s purkrabím promluvit, že tak učinil vlídně. A všechny pobízel, zvláště na vino, sám však pil velice střídmě.

O Bukovsku, o Táboře nemluvil. Za to více pak, když s proboštem byl sám na svém pokoji, tmavozelených kožených čalounů s pozlacenými ozdobami a dubového, pěkně řezaného nábytku: stolu, křesel, stolic i psacího pultu.

Probošt seděl v křesle proti pánu, vypravoval o zkáze svého kláštera, o svém útěku, o Bukovsku a Hvozdu. Toho se schválně šíře dotkl.

„A bude ještě hůř,“ dodal. „Timeo unius libri lectorem.*) A svatá pravda, pane vladaři. V knihách bibli je jim plný zákon; ale každý si ho vykládá, jak chce, jenom ne řádně, nýbrž rouhavě. A přijímání pod obojí —“ dodal v horlivosti.

„Kněže probošte, dosud je dovoleno na mých panstvích —“ vpadl mu vladař do řeči, klidně, ale určitě.

„Žel. A co z toho máš? Bukovsko! A Tábor! A že ti poddaní utíkají ze vsí a městeček, že se všude hlásá, že nebude již žádných pánů, žádných ouroků a platů. — A že bude všechno vespolek. Budou se chtít o vše dělit i o tvá panství.“

Vladař pohodil pohrdlivě hlavou.

*) Bojím se toho, kdož čte jen jedinon knihu.

„Nebo chceš-li býti s nimi za jedno a chváliti jim, když vypalují kostely a svátost a boží tělo nohama tlačí ti svatokrádci a slepí rohani?“

Vladař stáhl obočí, zavrtěl sebou v křesle, pak živěji promluvil:

„Jsem svatého Římského kostela dobrý syn —“

Proboštovým lícem jakoby se paprslek kmitl. Chtěl užiti okamžiku a proto naléhavě pokračoval:

„Celý svět bude mít Čechy v posměchu, a má již. A bude-li tak dál, bude všecko naše plémě shlazen —“

Vladař se usmál.

„Nevěříš,“ zvolal probošt horlivě. „Slyšel's, s jakou mocí vtrhl uherský král do země.“

„Co mám učinit?“ otázal se pojednou mladý muž. „Čeho si žádáš?“

„Abys nechal Pražanů.“

„Nejsou Táborští —“

„Oč jsou lepší?! Rač se s císařem smluviti a —“

„A pak?“ otázal se vladař hledě zpytavě na probošta. Mladému muži mihl se úsměv v očích i kolem úst. Byl přesvědčen, že probošt jedná jen pro svůj klášter a jeho panství. Také proto se tomu horlivému namlouvání v duchu usmál, poněvadž sám už se rozhodl po Bukovsku, a když dostal zprávu, že tak mocné panské sídlo jako Rábí bylo tím selským bratrstvem zničeno, že spoji se s uherským králem na ochranu svého panství a své moci.

„Císař udeří na Pražany, ty, pane, na tu to hnízdo na Hradišti, na ten Tábor, a nebudou moci sobě na pomoc —“

„Pravda. Ale já sám? Bez pomoci?“

„Jsi mocen dosti.“

„Kněže probošte, ty sedláky, ty bratři na Hradišku ztrestám, ale komu tím nejvíc vděčně posloužím?“

Milevskému klášteru i vám; navrátím vám panství, jehož jste, ovšem žel, pozbyli.“

Probošt rozšířil oči. Rozuměl. Na okamžik mlčel, pak pokračoval taje svá sklamání:

„My jsme ubozí. Co můžeme? Kdyby jen klášter byli vyžehli a zůstalo nám panství, jako Milevskému opatu —“

„Ten by mi mohl svůj lid ostaviti.“

„A platy,“ doplnil probošt v duchu.

Vladař upíraje na něj zkoumavě oči pokračoval:

„Kdyby J. M. král svolil.“

„Jistěť by svolil. Chceš-li, sám ho požádám.“

„Ty-li chceš k němu!“ promluvil živěji překvapený vladař.

„Rád bych hned, abych ho ještě v Hradci stihl. Žádáš-li něčeho, vyřídím.“

Vladař, už opět klidný a hladký, se usmál.

„Čeho bych hrubě potřeboval, toho asi nemá na zbyt. Peněz. Seženu-li drahně zbrojného lidu ze svého i Milevského zboží, to mně vyjednáš, odkud náklady? Platy váznou, v sklepích mnoho nemám — —“

Odmlčev se, hleděl na probošta, jako by čekal, číhal. Tomu se mihl zděděný vladařův poklad tu i na Krumlově i jejich okutá truhla dole ve sklepení a kožené zapečetěné pytlíky se stříbrňáky i zlatými v nich; na ty vladař jistě myslel. Kněz váhal, rozmýšlel se, pak chmuře tvář řekl, a ne bez výtky:

„Jsi sv. kostela dobrý syn. I já a bratří. Bude-li nezbytně nutno, dáme i z toho, co nám zůstalo jako v žebrácké mošně. Ale pamatuj, žež běží také o tebe, o vás, urozené pány. Proto hled si krále. Slyš mou radu.“

„Poslechnu, ctný otče, věru rád,“ ujišťoval hladce mladý vladař. „Vidím, že se dobře smluvíme. Nežli odjedeš, vše zjednáme. A pojedíš v průvodu mých

lidí. Ale rač králi vyložiti, v jaké jsem tísní, a budu pro něho a pro vás. Doufám, že bude proto na mne laskavým pánem a že toho požiju od něho vším dobrým.“ — —

Na večer doslechla se Marta, že má strýc purkrabí vypravit na zítřek deset koní, že probošt odjede k uherskému králi do Hradce nad Labem.

II.

KRUCIATA.

1.

Když mladý pan Oldřich z Rožmberka jednal po obědech dlouho s Louňovickým proboštem, čekal starý sakristan na probošta již na chodbě u dveří panské komnaty. Dole v komůrce mu nedalo. Pálila ho zvědavost. Tušil, že páni jednají o vážných věcech, jistě o těch sršatých Táborech i o Louňovickém klášteře. O tom jistě. Tak se domýšlel, neboť ten mu byl ze všeho nejpřednější.

Když pak probošt vyšel, neodvážil se starý sakristan na něj ani promluvit. Cítil, že by nepochodil. Vyhlížel probošt ne vesele a šel zamyšlené kolem chodbou, jakoby tu sakristana ani nebylo. Starochova zvědavost byla pak zrovna rozjítřena, když samý večer přišel sluha páni požádat probošta, aby vladaře ještě té chvíle navštívil. Sakristan čekal zas, ale nomohl se dočekat. Když pán nešel, vydal se sám na výzvědy. Vypátral jenom to, že je probošt u vladaře sám a sám s písařem vladařovým, kaplanem jeho, a že se tam u vladaře něco spisuje, a že běží vůbec o něco zvláštního a důležitého.

To mu pak dotvrdil, ač hrubě neurčitě, sám probošt, když navrátil se v noci mu oznámil, že on, probošt, zítra odjede, a to ke dvoru královu, do Hradce nad Labem.

„A já?“ vyhrkl sakristan.

„Ty zůstaneš tu.“

Staroch si nevolky oddechl. Lekl se zprávy o nastávající jízdě. Měl cestování širou krajinou ve hrozně

paměti; a tu v nedobytném hradě bylo dobře meškati toho nepokojného času. Ale již také na pána vzpomněl a naznačil, že by i jemu bylo tu na Přiběnicích líp.

„A co bude s klášteřem?“ odbyl ho probošt.

„Ah — ah —“ vyrážel staroch, a upíral užaslý i v obdivu oči na odvážlivého pána.

Ten nazejtří ráno mši odslouživ posnídal a po té zašel k novicce Martě, aby ji dal s Bohem. Napomenul ji, aby konala pobožnost sama, jako by byla v klášteře. Pověděl jí, kam jede, že chce vymoci u císaře ochranu a pomoc pro klášter a jeho panství. Novicka chovající úctu k vážnému proboštovi, pocítila ji nyní tím živěji. Neunavná péče o klášter, odvaha jeho, jež se nelekala ani zjevného nebezpečství, vzbudily její obdiv. Poprosila, aby pozdravoval prchlé sestry, kdyby se s nimi někde tam v těch stranách setkal, a políbila mu ruku.

Když pak přišel strýc, vyptávala se ho s živým účastenstvím na proboštovu cestu, kdy vyjede, podáří-li se mu ke králi proniknouti, jaký bude míti průvod. Užasla i zarazila se, když uslyšela, že probošt pojedje přestrojen, že by ve svém mnišském rouše sotva bez úrazu se dostal až do Hradce. Skoro celé dopoledne pak vydržela u okna. Čekala na probošta, aby ho ještě jednou viděla; čekala z účastenství i ze zvědavosti pro to přestrojení.

Na nádvoří přecházeli zbrojenci na cestu přichystání. Pak zanikli za hrubou věží směrem ku bráně; hned po té zahlédla mladého vladaře, jak vyšel o holi z paláce. Strýc purkrabí ho provázal a nějaký soused městský v lehké šubě a v čepici. Míhl se jen, a kdyby Marta nebyla dle strýcova oznámení tušila, nebyla by v něm probošta poznala.

Ten v tom sousedském oděvu, rozžehnav se ve bráně s vladařem, vsedl na koně a vyjel za svým ozbrojeným, jízdným průvodem z Přiběnic. Do Hradce nemohl rovnou cestou pro Táboorské Hradiště a jeho nejbližší okolí. Mířil k Soběslavi, odkud ho měl tamější vladařův purkrabí dále vypravit.

Jarní den byl zasmušilý. Na lesích na obzoru i na veškeré krajině v pláni jarně omladlé ležel stín temnošedých mračen po nebi se honících a dusil všelikou barvu. Lesy od něho ztemněly, zčernaly a všechna zeleň v polích byla stlumená. Osení po lánech se neklidně zmitalo v chladném větru. Cesta, pole i meze byly opuštěny, všechno zamkló. I skřivanův zpěv zněl tím tichem jako z mlh. Krajina jindy vážná v tom stínu a v té opuštěnosti byla smutná.

Průvod jel mlčky. Žoldnéři v železných kapalinech, pod nimiž měli kožené kukly, kryjící uši a část lici i krk a ramena, ozbrojení meči, samostřily a oštěpy, ani nehlesli. Dusot koní zněl jednotvárně. Probošt jel poslední. Přiběnice měl už daleko za sebou a ještě na ně myslel. Na jejich pána, Rožmberského vladaře, že se v něm té zchytralosti nenadál. Tak mladý a tak už opatrný! Ujišťoval, že je věrný syn Římského kostela, ale jak neobětivý! Jak umí počítat, jak tesknil a nařikal, jak pomoc na nich, na něm i na Milevském klášteře vyžadoval, na nich, kteří tolik a velikých škod utrpěli. Nic mu toho nebylo žel a ještě teď, kdy na každý den slýchá, co ti noví sousedé jeho páchají a co jemu samému hrozí, nechává nových nálezů, přijímání pod obojí, na svých panstvích. A zároveň králi píše, a on, probošt ten list mu sám nese, že vladař chce s králem ostati a jeho vůli činiti, ale hned také o pomoc, aby knížeti Albrechtovi, knížeti Arnestovi, rakouským i pasovskému biskupu listy zoslal, aby vladaři od nich bylo pomozeno proti těm sedlákům na Hradisku.

A on, probošt, má císaři ústně o to domluvit, prositi ho a naléhavě žádati, aby tak učinil. Stane-li se tak, pak, tak ten hladký mladíček nadhodil, že by nic na Louňovickém zboží nevyžadoval. Nýbrž ještě ve všem jejich klášteře pomáhal. Leda těch peněz dole v sklepení. Těch on už sotva pustí.

A on, probošt, nemohl mu zcela říci do oči, jak o tom smýšlí, jaké to jednání. Nezbyváť v tomto obecném ohavení, nežli při něm býti. On jediný v těchto končinách může potříti ty zoufalce nečisté. Tak probošt Tábořské nazýval. Na ně pak kraj sám ho živě připomínal. Minuli dvě vesnice; ty byly jako vymřelé, jednu napolo, druhou skoro všecku prázdnou. Stavení opuštěná, bez lidí, bez dobytka, pustá. I několik statků vypálených shlédli.

Ti, kteří tu bytovali a pracovali, sami je v pozech dali, sami odtud odešli. A všichni na Tábor. A ti, kteří zůstali! Jak ustupovali rychle za prahy, jak se skrývali, aby se nemusili setkat s panskými žoldnéři. A jak zamračeně na ně hleděl opálený sedlák i jeho druh, na které uhodili za vsí a kteří se jim nemohli vyhnouti. Nepracovali, ale seděli na kmeni stromu vichrem povaleného, vlasaté hlavy v sobě, zabrání v hovor. Probošt je upřeně pozoroval. Jindy by byli vstali, pozdravili, teď se ani nehnu, a ještě ani jezdcové nepřejeli, již opět hlavy jako berani k sobě. Jistě mluvili o ďábelných nálezech těch Tábořských kněží, kteří rozsévají zášti proti pánům a kněžím.

Tak probošt hádal a v tom ho také utvrdil bradatý starší žoldněřův, jenž koně zaraziv po proboštovi se obrátil a s posměchem zvolal:

„Ti chámové tu také dlouho neostanou.“

Dále pak už nikoho nepotkali, až za drahnou chvíli, to jeli zas už širou krajinou, cestou trochu schýlenou, zarazeli žoldnéři koně a ukazovali do předu.

Zahlédli tam koně, povoz pod plachtou a lidi. V tom zářící paprslek jako meč vyšlehl z mračen, a již slunce vysvitlo. Vzduch se náhle projasnil, zelené lány se živěji zazelenaly jeho jasem. Celý kraj zahorel zlatou září. Plaché stíny letěly za prchajícími mračny polem i po hřebetech vyjasněných lesů.

V tom náhlém osvětlení jasněji se zabělala plachta fasunkového vozu na rozjeté cestě i bělouš, jeden ze čtyř koní, do nich zapřažených. Vozataj seděl na podsedním prvního páru u vah. V pravo, v levo u vozu kráčeli nějací pacholci s tesáky nebo sekerou za pasem, se samostříly na plecích a s oštěpem v ruce. V tom se také ukázali dva jezdci, kteří do té chvíle jeli těsně za vozem. Jeden byl na vraném, druhý na hnědém koni, oba v pláštích.

Rožmberští jezdci zarazili a postavili se dvěma řadami napříč silnice. Povoz také zastavil, oba však jezdci vyjeli klusem v před, na dostřel. Ten na hnědém koni volal, proč jim stavi cestu.

„Kdo jste?“ křičel vůdce žoldnéřů.

„Čtíbor z Hvozdna. A kdo vy?“

Probošt, jenž stál v zadu, byl nemálo překvapen. Od Příběnického purkrabí se doslechl, že Hvozdenský zeman je již na Táboře. To se tedy teprve teď stěhuje. Zatím, co vůdce odpovídal, kdo jsou, u vozu na rychlo odpráhali na vladykův rozkaz.

„Kam jedete?“ volal Rožmberský jezdec.

„Toť není tvou péčí!“ zkríkl zhurta Hvozdenský.

V tom vyjel z Rožmberských řad probošt v městském obleku, jen dýkou ozbrojený. Rožmberští žasli, náčelník na něj volal. Probošt však mu kynul rukou, aby neměl starost, a již volal na vladyku, aby k němu přijel.

Ten neváhal, druhý pak jezdec, bratrovec jeho, panic Ondřej, zůstal u vozu. Tak se sjeli na silnici,

u níž opodál ležela rozbitá kamenná boží muka do pole rozvalená. Rožmberští jezdci i pacholci u vozu byli tak daleko, že nemohli ani slova slyšet. Ale tu i tam měli zbraň pohotově, a Hvozdenští obraceli vůz bez koní napříč přes cestu, jak vladyka poručil.

2.

On sám s palcátem v ruce, ježž prve hned strhl zpředu od sedla, kde visel, přijížděl krokem, a zpytavě hleděl na neznámého měšťáka. Ten dojel přímo až k němu. Na okamžik nastalo ticho. Až se probošt ozval:

„Neznáš-li mne, pane Ctibore?“

Vladyka byl nemálo překvapen.

„Ty-lis to, kněže probošte?“

„Jsem. Jedete na Tábor?“

„Jedeme.“

„Slyšel jsem, že tam už jsi.“

„Nu, toť mají na Přiběnicích rychlé špehéře. Byl jsem, ale jen sám. Teď tam jedeme všichni.“

„Stěhuješ se.“

„Všechn dvůr. A kam ty?“

„Na Soběslav.“

Více neřekl nic. Panic, jenž zatím k nim se přiblížil, měl na jazyku, kde že nechal tu mladou jeptišku. Ale strýc sám si na ni vzpomněl. Probošt pověděl, kde zůstala, pak dodal vážně:

„Pane Ctibore, vrať se!“

Zeman se usmál a řekl ne bez úsměšku:

„Nepustiš-li nás?“

„Oštěpů ti nenastavím. Ale slovem, upřímnou radou bych tě rád zadržel. Za tvé dobrodiní.“

Jen okamžik se odmlčel, pak opět začal:

„A co dvůr? Co jsi s ním učinil?“

„Dal jsem ho v zástavu bratru Radonického vладыky.“

„A peníze vezeš na Tábor. Do kádi,“ dodal probošt trpce a opovržlivě. „Sedlákům, ty, urozený člověk! A těm divokým kněžím, kteří páli kostely, všecko tupí, a hle, viz!“ a probošt ukázal po rozvalinách božích muk opodál.

„Kněže probošte,“ vpadl mu vладыka do řeči, vrtě sebou nepokojně v sedle. „Ty peníze jsou mé peníze a ti knězi nejsou sami na Táboře. A toho tupení... Kdyby nebylo co tupiti, netupili by. A nekaž! Do větru mluvíš. Jak smýšlím, víš, řekl jsem ti na Hvozdně. Prohlédni, že o víc běží nežli o kaple a boží znamení a muka —“

„Běží; o svatou víru.“

„O boží pravdu, jak ji učil z biblí zákona podle svého svědomí mistr Jan. A pro ni umřel. Máme-li ji teď zapřiti, protože nám mečem hrozíte? Svědomí nedá, ať koncilium poroučí —“

Proboštovy oči zahořely a kvapně, prudce zvolal:

„Samé bludy kováš. Papež a —“

„Nemluv o něm!“ zkríkl zeman. „On nejvíc svými listy nás haní. On nejvíc ponouká ke krve prolévání. To je církev máti? Nevidíš-li, že nás chtějí shladit? Víš-li, že nás mohou mordovat na potkání, i ženy i děti? A koho z Čechů nebo Moravců kdo zabije, tomu dává papež rozhřešení. Hříchů prázdná ho činí jako dítě po křtu, třeba byl krvi umákaný, jenom když to naše česká —“

Zeman byl všechen červený ve tváři. Modré oči se mu blýskaly a živě rozkládal pravici, v níž držel palcát. Náčelník Rožmberských žoldnéřův vida napřaženou zbraň, slov pak neslyše, vyjel z řady. Probošt si toho všiml. Pokynul mu kvapně, aby zůstal,

aby se nebál. Pak upřev oči na rozpáleného zemana, řekl zachmuřeně:

„Nám je také žel této siré země české —“

„Aie cizozemce na ni voláte —“

„Pro přehrozné bludy, pro její očistění —“
Vladyka se zlostně zasmál.

„Uherský král už čistí. Na Hradecku. Krvi a ohněm. Když náš jazyk po všem světě zhanil nejohavnější potupou, chce ho shladit. V Hradci již Čechy z rady vyhnal a Němce osadil. Viš-li to, kněže probošte?“

„A ty víš-li, že proto přece páni k němu jedou, všichni, a že prosí a vladař že pojedje také?“ odpovídal probošt zvolna, vítězně.

Zeman se zarazil, ale již pohodil hlavou.

„Kulhá na těle, bude kulhav také na duši.“

„Křižovníci ze všech zemí jsou na cestě do Čech,“ dorážel probošt.

„A kdo ještě?“ ptal se zeman s nuceným úsměškem.

„Knížata rakouští vtrhnou sem, na vás, i Pasovský biskup —“

„To pak už oblekneš zas bílé kápi, kněže probošte, a já kněžskou sukni,“ odbyl ho posměšně vladyka. „Nač to všechno pravíš?“

„Abys prohlédl a se vrátil.“

„Nevrátím! Pusť na mne panské pacholky.“ dodal vyzývavě, bojovně. „Pusť! Jedu na Tábor a budu se protiviti do krve vyhlití všem zjevným nepřátelům kalicha a našeho jazyka. Uhrům, Němcům i —“ a tu nespustil oči s probošta a mluvil povýšenějším hlasem, „přirozeným Čechům, kteří s nimi stojí o naše shlazení. Nebojíme se. Vedeme boží při!“

Trhl uzdou a otočiv koně jel zpátky k vozu a ke svým, kteří čekali s připravenými samostřily.

Probošt okamžik hleděl za ním, pak poručil žoldnérům, aby uvolnili a po dvou dále jeli. Minuli vůz,

probošt mezi nimi. Naposled se tam jeho přísný pohled utkal s mračným pohledem sivého zemana. Ten, jak Rožmberští přejeli, dal zapráhnouti, a všechen průvod vydal se na další cestu.

Nyní jel paníc sám v předu, strýc za vozem, na němž v zadu se krčil v houni zahalený Jira, starý ovčák, vedle dvou žen z čeledi. Ozbrojení pacholci a dva z poddaných sedláků kráčeli zase kolem vozu, na němž pod šperlochem vyváželi něco vladykova nábytku a v truhlách oděvy, vinutí, plátna, zbraň a zbroj, kromě toho kratce, motyky, lopaty a podobné náčiní i několik uzlů a pytlů s majetkem dvorské čeládky.

Vladyka se s koně ohlízel za žoldnéři.

„Kněží a páni!“ mihlo se mu hlavou. „A my — boží při,“ opakoval si; ta slova si polohlasně zahučel.

Na Tábor jel nyní klidněji nežli před pěti dny. Zdržel se tam jenom den, nejvíce ve společnosti starého známého, Zbyňka z Buchova a druhého hejtmana, Chvala z Machovic. Vše, co mu ukázali, co sám viděl, ta horečná práce ve dne v noci, všecka obětivost a úsilí všech mocně ho dojaly. Nad to se přesvědčil, že hejtmáné a část kněží také tak smýšlí o některých těch vášnivých kněžcích jako on.

Pak chtěl býti u dcery, věda dobře, ta že se již nevrátí. A pak, to nejvíce vážilo, slyšel zevrubněji, co se všecko v zemi děje, co uherský král a papež strojí, slyšel o vítězstvích bratří polem pracujících, jež Žižka vedl, slyšel o velikých bojích, na něž se všichni tu chystali —

To již neváhal. Vrátil se na kvap na Hvozdno, na kvap je dal v zástavu, a musil dosti lacino, a vydal se zase na Tábor.

Vladyka vyjížděl odhodlán, věda, že do boje. Než té chvíle, když se naposled, ne v bělavé haleně a v čapce z hubky, nýbrž mečem opásán a ve škorních

s ostruhami, rozhlížel svými poli, když pak vyjížděl kamennou branou ze starého dvora, dávného dědictví svého rodu, schmuřil čelo a křičel hodně na čeládku, aby udusil tesknost, jež mu té chvíle prsa sevřela.

Po dvoře se ohlédl a ohlížel se i pak, kdy mu zmizel za veskými staveními, dokud viděl své staré lípy, jejich rozložené koruny v první, mladé zeleni vysoko nade vsí se pnoucí k zataženým nebesům.

I mladý bratrovec zvažněl, ač rád slyšel, když strýc navrátil se z Tábora ohlásil, že se postěhují. Ale když Hvozdno nadobro zmizelo jejich zrakům, kdy jeli pak volnou plání, mysl se Ondřejovi vyjasnila. Těšil se na nový kraj, na nové město, kam všichni jako uvábeni táhli, na ruch i boj. Strýc se také rozhovořil, až pak, po tom setkání s proboštem chvíli se odmlčel.

Myslíl nejvíce na tu novinu či hrozbu o Rožmberském pánu mladém. Toť jejich nejbližší soused; kdyby ten se zřekl kalicha a pro světskou moc a užítky jel k cisáři . . . Pak bude na Táboře živo. — — —

Zatím mračna zahálila zase slunce a stín jejich padl na omladlou krajinu v Tábořské pláni. Vítr vál, čechraje koňům hřívy a mužům vousy. Výmolovou, rozjetou cestou zle se jelo. Jiná však nesnáz se průvodu nenamítla.

Když odpoledne dojížděli ku Hradišti hory Tábor, uhodli na kraji lesa na jednu z hlídek kolem nového města posunutých. Od té uslyšeli, že na Táboře dnes očekávají bratři polem pracovavší, že se vracejí s bratrem Žižkou, jak onehdy vzkázali.

Novina ta Hvozdenského zemana potěšila. Obrátiv se živě v sedle po bratrovi, vesele na něj volal:

„Tak bratra Žižku hned uvidíš.“

Do Tábora dojeli odpoledne. Nejprve se na hradě zastavili, kdež složili skoro všechnen náklad. Jenom dvě truhly dopraveny do stavení Pytla soukenníka pro paní

Zdenu. Byly v nich šaty, hlavně však vinuti a plátna. Těch si na otci zvláště, důtklivě vyžádala. Rozuměl, že je chce pro špitál, kdež byla o ně nouze. Vladyka cestou počítal, že dojedou na Tábor ještě hrubě za dne, že zavede tedy ještě své lidi na místo, jež mu starší již minule vykážali. Chtěl tu do tmy stany rozbit i nějaký barák zříditi.

Než v tomto počtu mu zmešlo. Obecné, mocné pohnutí proudilo novým městem, bez toho hlučným od ruchu a šumu, křiku i řevu, rachotu, ran a boučání. A to pohnutí schvátilo valem i starého zemana i jeho bratrovce.

Mladý Ondřej divil se od samého počátku, hned jak vjeli branou do hradu. Tam vešel se strýcem do klenuté síně a zastavil se překvapením hned u samého prahu. Místnosti ne valně světlou hlaholila směs hlasů a od toho dlouhého stolu v rohu, u něhož sedělo mnoho mužů starých, mladých, dlouhých brad tmavých, nebo hrubě prošedivělých, namnoze s čepicemi na hlavě, nebo s kuklou do týla shrnutou, ti mečem opásání, v sukních, ve škorních, ti v šerém obleku, beze zbraně, ten onen s červeným znamením kalicha na sukni nebo na plášti.

Seděli tu oba hejtmané, Zbyněk i Chval, pak kněží Mikuláš z Peihřimova ušlechtilého vzhledu, vedle něho malý, nevzhledný kněz Abraham, jemu věrně oddaný, proti nim živý Martin Loquis, v učenosti a ve vlivu soupeř kněze Mikuláše, vedle něho od neštovic zbodaný jednooký Prokop s Bydlinským a Kánišem, jenž si hladil lesklou, černou bradu. Pichlavý zrak jeho těkal z jednoho na druhého, a již se zase po lavici u zdi obracel, kde seděl slepý, bradatý kněz Mikuláš vedle kněze Antocha zježených vlasů, nízkého, zarostlého čela a tváří pod lícní kosti silně zapadlých.

Když Hvozdenští vstoupili, vyskočil právě kněz Antoch s lavice ode zdi ke stolu a prudce rozkládaje rukama křičel do sboru, snaže se, aby směr hlasů tam překřičel.

„Tak! Tak! Jak Martinek dí!“ volal a jeho vyvalené modravé oči se jen koulely. „Pravdu! Martinku, ty diš pravdu o svátosti“ —

Ale již vyskočil jako křeček malý Abraham a natahuje se přes stůl proti hřmotnému Antochovi křičel všechen zarudlý:

„Ne, ne, Mikuláš — On bakalář a —“

Ale jako příval strhl se kolem potupný smích a ten udusil volání kněžskovo. Bydlinký se smál, Kániš, Antoch i Prokop za smíchu opakující: bakalář! bakalář! a slepý Mikuláš v zadu ode zdi zlostně křičel:

„Tak začni latině! Ty doktore, ty pope! Latině! Ty budeš ještě latinsky výt a štěkat!“

„A volej svaté mistry — fistry!“ křičel potupně Kániš. — Malý kněz tím ještě více podrážděn šermoval rukama a křičel do jejich smíchu a hluku:

„Nic latině — nic! Já ne! A mistry, kdo řekl? Já? Já? Já jich nevolám! Ale víte-li, koho volám? Mistra Jana. Ten kus o svátosti, jak tu Martinek pravil, tupí mistra Husi. Tupí svatého mistra! Slyšíte-li?“ dodal vítězně, jsa přesvědčen, že své protivníky mocným slovem a jménem udeřil. Ale žádné zaražení, žádné odmlčení, ale bouře odporu, náhlá, prudká. Křičeli všichni proti knězi Abrahamovi, vyjma Mikuláše Pelhřimovského a oba hejtmany. Osmahlý, ducatý, skoro až po uši zarostlý Chval z Machovic, jak seděl drže meč mezi nohama, udeřil jím zlostně, až zařinčel. Starý pak vysoký Zbyněk z Buchova náhle vstal a maje ruce o stůl opřené hleděl se zřejmou nevolí na rozvášněné kněze držící s Martinkem. Ten živě dokládaje rukou, volal proti svému soupeři:

„Jenom v knihách bibli je plný zákon! Nač mistry —“

„Tak o bibli mistr Jan také učil,“ odporoval kněz Mikuláš, zastávaje se svého přívržence. Ale jak vyslovil slovo „mistr“, strhli ostatní znovu křik.

„Nic mistři a doktoři!“

„Bakaláři, haha — učení —“

Martinek obrácen proti Buchovcovi volal:

„My půjdeme bez monstranci naproti. A nechceš-li“ dodal výhrůžně: „svoláme bratři, zeptám se jich, uvidíš, že budou chtít bez monstranci —“

„Ne všichni! Kolik!“ odporoval Pelhřimovský, a Zbyněk s ním: „Ale bratr Žižka!“ —

V tom ho Kániš zakřikl:

„Chce-li také plachty a ornáty!“

Panic Ondřej u dveří hleděl užasle na to bouřlivé shromáždění. Zeman se mračil. Škubalo jím to a jak Kániš tak potupně Buchovce zakřikl, pokročil rychle v před a zvolal:

„Bratři! Nechte toho hádání v tento nebezpečný čas!“

Vřava rázem utichla. Všichni překvapeně se obrátili po sivém zemanu v plášti, ve škorních s ostruhami, kteréhož prve ve své zanícenosti u dveří nepozorovali.

„Co uherský král činí, víte!“ volal zeman, „a křižovníci se již valí, tu novinu vězte, a druhou, že mladý Rožmberský bude s nimi. Do zad se nám chystá, sem na nás!“

Prudký hlahol zahučel siní. Ale zněl scuhlasně, jedním tonem. Svornost v odporu v něm byla. Zemanovy noviny dotkly se všech stejně.

Zbyněk z Buchova k němu přistoupil, pak se Chval přihrnul, za ním knězi Mikuláš, Abraham, Bydlinký i Antoch. Všichni chtěli více, aby šíře pověděl. Řekl, co věděl od probošta. Nebylo toho mnoho a také nic určitého. Než všichni uvěřili, nikdo o tom nepochyboval. Mladému vladaři bylo to jednání podobno.

„Rožmberský se nás leká a čije u krále peníze!“ zvolal pohrdlivě jednooký Prokop.

„A naše kádě by vzal návdavkem. Selský groš by mu nesmrděl,“ dodal Abraham; v tom mu nikdo nedoporoval.

„Ať přijde, a ti Němci z Rakous s ním! Nejsme mdlého života lidé!“ rozkládal Chval klidně, ale určitě, obraceje se k novému bratrovi, Hvozdenskému zemanovi.

„Ať zkusí boží pomsty ti modlosluhové!“ volal Bydlišský, hroze rukou do výše.

V tom vstoupilo udýchané práče jakési, v čapce, v úzkých nohavicích s přišitými k nim podešvy, a oznamovalo, že je rychtář sem posílá, že v polích už viděti mraky prachu, že s věže již volají a hlásí, že bratři jdou...

Novina rázem skončila jednání. Kněz Mikuláš se měl k odchodu. Zeman z Hvozdna také. Na rychlo odepjal opasek, on i bratrovec, i tobolky u pasu, v nichž byly samé peníze, stříbrné i něco dukátů dobrých uherských s obrazem sv. Ladislava i českého rázu s podobenstvím točenice. Bylo to vše, co stržil zástavou svého dvoru i statku. To vše odevzdal Buchovcovi, aby zatím uschoval, nežli bude vysypáno do kádí; Buchovec mu soukromí prohodil při tom, aby přišel pak, že tu bude bratr Žižka.

Když vyšel Hvozdenský zeman s bratrovcem ven, hned na nádvoří se zastavil a upíraje na panice zachmuřené oči, z nichž se hněv a rozčilení blýskaly, řekl z ostra:

„Slyšel's je! To žvání a bouření! Pamatuj, co jsem ti cestou říkal. Těch se varuj, toho Martinka a těch jeho, a jejich všetečné výmluvnosti. Slyšel's Kániše, toho s černou bradou, znáš ho z Bukovska. A Bydlišského, tenť také s ním. S Martinkem. A rozuměl-li's?

Ten kněz nechce jít naproti Žižkovi s monstrancí. S tělem Páně, ne! Rouhač!‘ A uplival se.

Rychlým krokem, rozčilen, vyšel z hradu ven. Mlčel pak za dobrou chvíli.

Hned, jak z hradní brány vykročili, všiml si panic na vysokém dřevěném stavení, pnoucím se nad ostatní menší, většinou nedostavěná, i nad baráky a boudy, černé korouhve s rudým znamením. To byla na kostele. Ve větru, který se dosud neztišil, plápolala a třepetala se. A níž na nedalekém stavení, nad doškovou střechou, jiná.

3.

Panic se divil v hradě a divil se pak celou cestu, když vešli do rostoucího, nehotového města, do jeho hluku a zmatku, do všeho toho neobyčejného proudění, dnes pohnutějšího nežli jindy. Pracovalo se jako každého dne na hradbách, na bráně, na staveních. Ale ti, kteří v noci svůj úkol vykonali a jindy té chvíle odpočívali a vyspávali, opouštěli své stany, baráky a stavení, zastavovali se v uličkách, na prostorách, kupili se, měšťané, sedláci, muži, ženy, staří, mladí, vše v největší směsi. Rokovali, a živě, ohlíželi se po kostele, po radnici, hleděli ke hradu.

Ti, kteří pracovali na lešení, na střechách, na hradbách, přes tu chvíli v práci ustali. Hovořili vespolek, volali s lešení na lešení, křičeli na ty dole, vyhlíželi do dálky, směrem k nehotové ještě bráně. Ti nahoře i ti dole, všude mluvili a rokovali o jednom: o vracejících se bratřích. Vzpomínali na krevné bratry, na syny, na příbuzné, na známé, přijedou-li také nebo nezůstali-li v poli pro pravdu boží, nevydali-li se na cestu všelikého těla . . .

A všude, v každé skupině vzpomněli si na vítězství, kterých polní bratrské roty s Boží pomocí dobyly, jak všude nepřátelé velikou hanbu i škodu vzali, a to nejvíce skrze udatného bratra Žižku. Na Sudoměř vzpomněli, jak sehnal železné pány z pole, na Vožici, jak tam nedávno, na velký pátek, v noci, přede dnem, plaňky pobořil a pak čistě vyburcoval ze spaní pana mincmistra a jeho jízdné. Z Vožice na Sedlec došlo, jak o velikonocích Žižka dobyl té pevné tvrze, a počítali, co za ten krátký čas, od velikonoc do této májové doby, vykonal: Milevský klášter vyžehl, Písek opanoval, Prachatic dobyl, pak v Prachensku a v Plzeňsku, všude, bil pány, nepřátely boží pravdy. Teď z Rabi, z toho přepevného hradu, jež zhubil, se vrací.

Ten jistě povstal z dopuštění božího na ochranu boží pravdy. Byl Pán Bůh všude s ním a s bratřími. S Žižkou nikdy boje neztratili. A nyní se vrací v tento těžký čas, v dnech navštívení a truchlosti, kdy Uhři a Němci mordují nevinné lidi, i ty, kteří byli jejich víry, ale že jsou českého jazyka . . . Novina, že vítězný bratr se blíží, všechny vzpružila, rozjařovala, důvěrou naplňovala. Nejedna zasmušilá, přísná tvář se vyjasnila.

Tím proudem radostného pohnutí, vzrušenými houfci a skupinami dostali se Hvozdenští do domu Pytla soukenníka. Zdeny tam nezastali. Vladyka se nezdržel a hned k nemocnici se obrátil. Panic Ondřej byl žádostiv uvidět opět svou sestřenicí. Byla jen asi o sedm let starší, ale byla jako jeho vychovatelkou i matkou, když jako osirelý chlapec se dostal na Hvozdo. Byla vždy vážná, nikdy s ním nežertovala, ale vždy se k němu chovala s největší šetrností, péčí i láskou. Netušil, že tím chce také nahraditi za otce, za to, čím jeho otci ublížil. Nyní, co z Hvozda odešla, hrubě mu scházela, a zdálo se mu, že jest už dlouhou dobu pryč. Těšil se na ni i zvědav byl na ni.

Potkali ji zrovna v první světnici, jež byla také ran-lékařovou apatekou. Zdena měla hlavu zavitou a nesla v rukou mísu plnou plátének a vody zkalené krvi. Její ruce, jak měla rukávy skoro až po lokte vyhrnuty, odrážely se libou bělostí od tmavých jejích šatů.

Panicovi připadlo, že je ve tváři bledší, ale v očích živější, čilejší; než výraz jejích byl neobyčejný, jemu cizí. Ráda ho viděla, ale pak bez zvláštního účastenství vyslechla, že se na dobro, se vším přistěhovali. Hned však se ptala na plátna, rouchy, vezou-li je, horlivě vykládajíc, jaká tu o všechno nouze, jak tím nemocní trpí, a že bude ještě hůř, přivezou-li bratří z pole mnoho raněných.

Vladyka začal o stavení; než v tom temný hluk, jenž sem dorážel, rozšuměl se náhle, jako když se proud přihrne.

„Už jdou! Bratřím naproti!“ zvolal zeman.

„Pojďte! Pojďte!“ pobízel panic. nechtěje zmeškati.

„Půjdeš-li také?“ ptal se vladyka dcery.

Zakroutila hlavou a dodala, že nemocných a raněných bratří nemůže opustit. Žádala však, aby otec s bratrancem hned, jak se vrátí, sem přišli.

„Povíte, jak bylo, a já povím bratřím,“ a pohlédla k vedlejší místnosti, kde nemocní leželi. „Potěší se, až uslyší.“ —

Hvozdenští šli rychlým krokem k prostranství před kostelem. Tudy se již průvod ubíral, vstříc vítězným bratřím. Napřed jeli oba hejtmané, Zbyněk z Buchova i Chval z Machovic, vedle nich kráčeli kněží a starší, mezi těmi Pytel soukenník a Joha pekař. Dva ze starších nesli v čele v průvodu korouhve, jednu s kalichem, druhou se znamením lva a koruny. Starý vladyka zastaviv se náhle chytl bratrovce za ruku.

„Vidiš, ti rohani, co zmohli, co uhrozili. Buchovec se dal a kněz Mikuláš také. Podívej se.“

Panic rozuměl. V čele průvodu nenesl nikdo monstranci v proštípí. Martinek Loquis v tom zvítězil. Hejtmáné a kněz Mikuláš povolili, aby nebylo různic v této chvíli.

Hvozdenští vstoupili do průvodu a záhy se v něm ztratili tak, že neměli volného rozhledu. Kolem nich se tlačili bratří selští i z měst. Uvolnění v uličkách a mezi stavbami nebylo. Prach kolem se zdvihal. Byloť sucho a vítr vál a zmítal korouhvemi v čele. Tak došli až k nové bráně, kterou stavěli. Prošli jejím klenutím, už hotovým, pak šli přes zatímní most přes příkop, ještě cele nevyzděný, nehotový, minuli další opevnění nové brány, všecka teprve začatá. Mnoho z toho ze všeho pro tlačenci neviděli. Také té chvíle na to myslí neměli. Kolem jen o bratřích, o Žižkovi se mluvilo, o zajatých, o krutých porážkách nepřátel.

Pojednou se všem uvolnilo. Ocitiliť se venku, z ohrad, v širém. Proud lidí v ulici mezi stavbami stlačený se rozšířil. Každý nyní před se do polí hleděl. A v tom někdo zkríkl, jak zahlédl, v dálí ještě, kotouče prachu; a již křik ten v bouři vzrostl. Všechn průvod radostně zajásal. A jen hlasy poutuchly, již někdo v čele zanotoval:

„Dítky, v hromadu se senděme,
proti bratří pojďme —“

A všechen zástup mužů i žen se rozhlaholil:

„Po nepřátelském zvítězení
již bratří přivítejmež.
Vítejte, bratří milí!“

Ondřej se protlačil hodně na kraj, aby lépe viděl. Nezpíval, neb té písni neznal. Jen vyhlížel. Spatřil před sebou v pláni houf jezdců; zbraň jejich problemkovala kotouči prachu, prozářenými růžovou září zapadajícího slunce. A dál míhaly se prapory, pod nimi šik pěších i jízdných, řady vozů, jimž nebylo konce.

Kolem panice zvučela vítězná píseň. Zpívali ji všichni, muži, ženy, staří, mladí, jedním hlasem. Radostně, nadšeně rozléhalo se vstříc vítězům:

„Písnici novou již zpívejme
v Bohu se radujíc
a Pánu Bohu poděkujme
bratří přivítajíc.
Po nepřátelském zvítězení
vítejte, bratří mili!“

V tom se hejtmáné a kněží zastavili, a již měnil průvod svou podobu. Dlouhá řada řadila se na přeč v šik; v jeho středu stanuli hejtmáné, kněží a starší pod korouhvemi. Na pravém křídle stavěli se muži, na levém ženy. Ondřej se strýcem dostali se dost blízko do středu. Na chvílku, jak se řadili a tlačili, ustali ve zpěvu. Z vojska až k nim dorážel temný hluk a rachot vozů. Ale jak první houfec jezdců jedal před vojskem se přiblížil, jak zahlédli ho určitě, jezdce v kapalínech s oštěpy do škorní zatknutými, a ty, kteří byli v jejich čele, zabouril z šiku nový jásot na uvítanou vítězům.

Ondřej jen Žizku vyhlížel a hledal ho mezi hejtmany a kněžími, kteří jeli v čele jízdného houfu. Našel ho hned. Za knězem, jenž kráčel nejprvnější, nesa v proštípi dřevěnou monstranci, jeli dva jezdci: jeden na hnědém koni, vytáhlý, suchý v kukle a čepici, v plášti, s hlavou hrdě vztyčenou, druhý dobrý padesátník, na bílém koni, menší, ale spornější, ramenatý, kulatý, široké tváře, s klipcem přes levé oko, hnědých vousů krátce přistřižených. Vlasy padaly mu z pod kulaté čepice kožešinou lemované až na tmavý, volný klok bez rukávů z předu rozhalený, takže bylo viděti i sukni i opásání, u něhož se blýskala rukojeť rovného meče. V sedle seděl pohodlně, skoro až nahrbeně, drže v pravici velitelský palcát.

V prostém obleku, prachem pokrytý, na koni bez pochev a ozdob nevypadal jako vůdce všeho toho ví-

těžného vojska. Ondřej také na první okamžik byl sklaman. Nehledal v něm Žižku, ale klípec na oku a pokřiky kolem mu ho na jisto označily. Hleděl mu, jak volně přijížděl, upřeně vstříc. Jeho družinu zrakem jen přelétl: Mikuláše z Husi vedle něho na hnědém koni, hejtmany, té poklidné chvíle bez helmice a odění jako Žižka, a bradaté kněží, šere oblečené.

Kolem v zástupu je jmenovali a ukazovali si je, Kunše z Bělovic, hned za Žižkou a dva Brady na vráných koních, Mikuláše a Mikáta, Odraného, oba bratrance, oba selského původu, oba hřmotné postavy, a kněží, Markolda, Čapka, Jičina a Korandu hrubě dlouhé brady, toho nejvíce. Za tím hned kmitla se osmahlá tvář vousatého, nevelkého, ale silného kněze, velikých očí, jež pod hustým, černým obočím i této chvíle přísně hleděly.

Panic si ho v tom chumlu ani nevšiml. Opodál však kněz Antoch ho shlédl a již kyná mu rukou, zvolal:

„Vítej, Prokope!“*)

Mladý zeman z Hvozdna dral se ku předu, aby spatřil Žižku a hejtmany z blízka, nedbaje, kde mu strýc ostane. Ale v tom, jak polní dojížděli, městští zase zazpívali:

„Již jsme vždy od Boha dočekali,
čeho jsme našim bratřím žádali.
Protož, bratři mili, vítejte!
Vítejte! Vítejte!“

Tak mocně, radostně hřmělo kolem v ohromném sboru. I Hvozdenský zeman stržen nadšením a radostí, zpíval: „vítejte!“, i panic, jenž čapku s hlavy strhl a vysoko ji mával. Ještě zpívali, když bratři dojeli. Žižka zarazil koně a po něm ostatní, hejtmané, kněží, ostatní zbrojní jezdci, za nimiž se šik pěších zastavil. Všichni

*) Prokop Holý

byli v poslední záři hasnoucího dne. Západ byl jasný. Korouhve v čele i dál, cepy, sudlice v pozadí nad pěšími, vše trčelo v prozářeném vzduchu, a v dál s větrem letěly zvuky mocného „Vítejte! Vítejte!“

Sotva že zpěv dozněl, postoupil kněz Mikuláš a vítal vítězné bratři. Děkoval Pánu Bohu za pomoc, děkoval jim, že tak mužsky bojovali za boží při. Žízka seděl klidně, jako prve. Ze zraku nezářila mu ani radost ani uspokojení. Hleděl vážně, a několikrát utkvěl jeho pohled chmurně na kněžích před nim, na Martinkovi a jeho družině. Jak kněz domluvil, jakoby se vytrhl.

„Bratři! Pán Bůh nám ráčil požehnati proti nepřátelům božím,“ mluvil jadrně, ale úsečně. „Ale boj náš není skončen. Víte, žeť čas netoliko proti domácím ale i proti cizozemcům. Pán Bůh buď pochválen a rač býti s námi!“

Buchovec i Chval, zatím slezše s koní, přistoupili uvítat svých druhů. Za nimi kněží a starší. Nastalo obecné vítání. Ostatní lid vyrazil z řady a hnál se k jezdcům, pěším, i dál k vozům, jež v zadu zůstaly. Každý chvátal hledat a uvítat příbuzných a známých, nebo se po nich ptát. Nastala chvíle hluku a zmatečného hovoru, volání, pokřiků. Žízka mluvil s koně se Zbyňkem z Buchova, a první jeho bylo:

„Proč jste nepřišli s tělem Páně?“

„Kněží nechtěli. Martinek. Hrozili, a mají velikou moc, jsou řeční. Nechtěli jsme, aby této chvíle —“

„Toť jsou neřádné výtržky,“ vpadl mu prudce Žízka do hovoru. „Tyť by nám šiky hůře porušily nežli nepřátelé. Pohadovati se s nimi nebudu. Ale stavím a pomstím všecko takové. Pojedeme, bratře — —“

Trubač zatroubil. Všecko se zase řadilo. Martinek s bratři chtěl zase v čelo městského zástupu.

„Počkej, bratře!“ zvolal na něj Žižka. „Tělo Páně napřed! Pojdtež s námi!“

Bylo to pozvání, ale znělo to jako rozkaz, a tak určitý a pevný, takové síly, že ani kněz Martinek, aniž kdo jiný odvážil se té chvíle se ozvati.

V posledním denním světle vstupoval vítězný průvod branou do nového města: napřed kněz s tělem Páně, za ním průvod městský, pak Žižka a hejtmané a kněží na koních, pěší kněží, houf jezdců na konec a mezi nimi zajatci. Zpěv, jenž se v poli rozléhal, v městě zmohutněl. Všichni na stavbách jásali, a již také opouštěli dilo chvátající do průvodu. Ulicemi a prostranstvími hlaholilo:

„Pojďtež spolu a provedme se
do domu božího — —“

a plněji pak zase refrain:

„Po nepřátelském zvítězení
již bratři přivítejme!“

Soumrak se ukládal v ulicích a již také na prostranství, když hejtmané a kněží slezše s koni, vstupovali se vším průvodem do dřevěného kostela. Šero plnilo velkou jeho prostoru a zahalovalo jeho nahotu. Nebylo tu ani kříže, sochy, obrazu, ani oltáře. Jen dlouhý stůl v čele se probělával. Za to do výše, ku stropním trámům nesl se mohutný zpěv, plný vroucí zbožnosti, pokory a nadšení:

„Ne nám, Hospodine, ne nám,
neb což jsi ráčil, tos učinil sám,
budiž tvému jménu čest, chvála
na věky věkoma.
Po nepřátelském zvítězení
vítejte, bratři, vítejte!“ —

4.

Také několik fasuňkových vozů se šperlochy*) i bez nich vyjelo hned za vítězným průvodem z tábora před městem, kde zůstala velká většina polních rot. Na těch vozích vezli raněné do města.

Před vozy a kolem nich braly se kromě několika pračat samé ženy, sestry z polních rot, starší i mladé, všechny prostě oděné v šerých rubáších nebo šatech a většinou v pláštích, majíce hlavy i hrdla zavité rouškami. Ty, jež šly před vozy, měly bedlivý pozor na cestu. Přes tu chvíli se ta neb ona shýbla a odhodila nebo odvalila kámen v kolejších ležící. Než přes všechnu tu pečlivost hrkla kola častěji, zvláště když novou branou projeli; tu pokaždé ozvalo se z vozu bolestné zastenání. Za branou, v městě, průvod kolem raněných rostl.

„Bratři a sestry“ z města se k němu přidávali, k vozům se tlačili a hleděli do nich s účastenstvím i zvědavě. A uzřeli: lehko raněné s ranami chatrně obvázanými, na mnoze sedící, těžko raněné ležící na slámě nebo na seně, přikryté pláští, čubami i krzny, všechny přepadlé, bledé, zraků kalných nebo horečně rozpálených. Ti těžko oddychující, do prázdna, apaticky hleděli, ten ticho stenal, oni odevzdaně mlčeli, bolesti přemáhající, bradatí muži starší a staří, i mladí, selští synkové a několik studentů.

Každý, kdo je shlédl, dojat odstoupil od vozu, ale každý na blízku vydržel a vyprovázel bolestný průvod ke špitálu. Tam už barvíři, ranlékař, Zdena a jiné sestry čekali, a ochotných pomocníků vyskytlo se tu pojednou tolik, až překáželi. Chtěť každý posloužiti

*) Plachta nad vozem.

bratřím, kteří pro boží pravdu krev svou cedili a trpěli. Soumrakem zaplanula světla luceren i pochodní. V jejich mihotavé záři vrásčitý ranlékař v černé, dlouhé sukni přehlížel vozy a nařizoval. V tom světle, uličkou tlačícího se zástupu slézali s vozů ubožáci, kteří mohli sami nebo s podporou. Za nimi skládali a odnášeli ty, kteří nemohli.

Brali je opatrně, pozorně vyzdvíhovali a tak si je podávali, a přece ozvalo se od vozů přes tu chvilku zastenání i bolestný, bezděčný výkřik, jenž duši pronikal. Každý hleděl s účastenstvím k fasuňkům, na raněné, s bídnými obvazky, v mihotavém světle ještě zsinalejší, ještě více ubohé, jak je bradatí bratři odnášeli do chudého, dřevěného špitálu.

Mezi diváky byl také Hvozdenský panic. Za průvodu, v kostelním šeru ztratil strýce. Jakmile v kostele dozpívali a se domodlili, vyšel hned ven a zamířil rovnou do špitálu, jak sestřenice řekla. Také se nadál, že se tam se strýcem sejde. Tak se dostal k tomu smutnému divadlu. Jeda sem, těšil se na boj. Teď viděl jeho účinky. Ale jen účastenství cítil a ne hrůzu. Také Zdenu pozoroval, jak horlivě všude pomáhala, jak podávala tu vody, tam obvazy upravovala.

Nejen panic, než mnozí jini všimli si té vysoké, štíhlé, mladé sestry, vážného, ušlechtilého lice, jak ochotně, obratně, šetrně, s patrnou láskou a odevzdaností všude pomáhá a slouží. I kněz Kániš, jenž právě přibyl, zadíval se na ni. Byl překvapen jejím konáním. Zrak jeho utkvěl na ni déle nežli všech ostatních. Ondřej shlédl Kániše brzo. Smědý kněz černé, lesklé brady, pichlavých temných očí, hledící k vozu, kde právě stála Zdena, stál mu zrovna naproti.

Zástup kolem byl tichý. Jen „sestry“ tu tam hlasitě zavzdychaly nebo politovaly slovem, tlumeným výkřikem.

kem. A zase vážné ticho kolem, plné upřímného účastenství.

Pojednou však se ozval hlas v pravo, skoro na konci uličky v zástupu, kterou právě odnášeli raněného, bradatého bratra s obvazkem na hlavě, a kterou vedle něho kráčela také Zdena. Panic tam shlédli v rudé záři čadících pochodní mladého muže v černé, dlouhé sukni, jež visela na těle velmi hubeném. Neměl nic na hlavě a černé kudrny padaly mu do čela, kolem hubených, zapadlých tváří a splývaly s černými, mladými vousy. Oči mu jen hořely; ukazuje na raněného mluvil pozdviženým, ale zamlženým hlasem:

„To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a umyli roucha svá a zbilili je v krvi Beránkově . . . Nebudou lačněti ani žizniti více a nebude bití na ně slunce ani žádné horko. Nebo Beránek pásti je bude a dovedeť je k živým studnicím vod, a setře Bůh všelikou slzu s očí jejich . . .“

Účinek slov těch na zástup, vzatých z apokalypse, tak z nenadání, s takovým přesvědčením i hlubokým vzrušením přednesených byl zřejmý. Dojalat, těšila, povznesla. I raněný obrátil oči po blouznivém Sádochovi, jak si biblicky říkal Petr, Pytlův syn, a zákmit útěchy se v nich zableskl. Ondřej zapomněv na Kániše, před kterým ho strýc cestou i na hradě varoval, všechen užaslý zadíval se na mladého, bezděčného kazatele. Ale ten už v ten okamžik opět zmizel, ztrativ se náhle v zástupu. Tam, kde stál, shlédli panic kulhavého mužíka nevzhledné postavy. Poznal ho hned, že to ten, co v Bukovsku sekal do kvetoucí třešně, vášnivý krampěš.

Panic viděl, že se Zdenou nebude té chvíle žádného hovoru. Proto se měl k odchodu.

Zatím nastal večer. Té chvíle však, ani později se na Táboře nepracovalo jako jindy touto dobou. Jen

na hradbách planula světla pochodní, luceren a smolnic. V jejich záři kmitaly se na lešeníh postavy těch, kteří zdili i těch, kteří přidávali. Na velkém prostranství i na menších, dosud nezastavených hořely ohně i před stany a baráky. Zář z nich stoupala vysoko nad město k nočním nebesům. Všude bylo hlučno jakoby ve dne. Lidé se kupili kolem ohňů, přecházeli; i jezdci se tu tam ukázali. Většinou všichni od tábora před městem přijížděli. Odtud také nejvíce lidí proudilo do města, a také z města tam.

Lešení na nové bráně a kolem ní na rozdělaných opevněních byla prázdná. Za to pod nimi a kolem nich procházeli lidé proudem. I Hvozdenský panic tudy vyšel. Hned od špitálu zamířil k táboru. Toužil spatřiti polní, vítězné roty, zbraň, koně, shlédnouti táborový život.

Sotva se dostal před bránu, již shlédl nedaleký tábor, a volněji nežli prve, kdy šel s průvodem. Řady vozu do čtverce stržené černaly se jako zdi, a siluety korouhvi na nich sem tam vztyčených odrážely se od zsinalého pruhu nebes. Za vozovými hradbami ohně hořely. Neviděl jich, jen sloupy záře do výše pronikající. Hluk a temný šum rozléhal se noční, tichou krajinou. Jasněji nad něj zněly hlasy těch, které potkával, muže i ženy, dusot koní i štěkot psů z tábora.

Proud lidí spojoval město i ležení. Vše jakoby jedno bylo.

Panic zapomněl na strýce, na Zdenu, na vše. Jen tábor byl pro něj. Uviděl v něm, čeho dosud nikdy neviděl. Už fasuňkové krajní vozy kolmo pobité prkny do špice přiseknutými, do sebe stržené, řetězy spojené, uvábily jeho zrak, i spuštěné prkno u každého v zadu od předního kola k zadnímu, i žlaby na boku visuté i koně u nich, nyní odstrojené, chutě chrupající nasypané zrní nebo seno.

V brance mezi vozy tvořící vchod do tábora stálo několik bradatých pěších v železných kapalinech a s kovanými cepy v ruce na stráži. Někteří z nich měli černé prošívané na prsou, napuštěné dehtem,*) jiní byli v koženém kabátě nebo jen v sukni s drátěnou košilí přes plece. Nyní pouštěli každého sem i tam. Kromě nich byly ozbrojeny jenom ponůcky, obcházející krajní, bojovné vozy. Jinak si každý té chvíle hověl, jak mohl po namáhavém pochodu. Práci měli ještě jen vozatajové. V těžkých, vysokých škorních, uprášení, od kolomazi umazáni, mnozí polosvlečení, tak že jim bylo viděti huňatá prsa i zarostlá ramena, míhali se mezi ohni snášejíce koním obrok nebo vodu, kterou s nemalou potíží sehnali.

Jiní přijížděli z druhého konce tábora, od řeky, na vybroděných, napojených koních, s mokrou ještě, na ohních lesknoucí se srstí. Zatím mnozí druhové již ulehli, zmoření únavou, na vozy, pod ně a spali již zahaleni v pláštích nebo pod kožichy na holé zemi. Ten onen měl otep slámy nebo sedlo pod hlavou, většina nic. A spali tvrdě. Jiní seděli nebo natáhli se u ohňů, hořících po různu u krajních vozů, zavírající veliký táborový „plac“. Ještě více ohňů plápolalo prostřed prostory, na „place“, u špižirných vozů tam seřaděných, jež byly samé lehčí, selské.

Bojovníci, většinou selští, večeřeli nebo čekali na jídlo vařící se v kotli nad ohněm. Na několika místech se shlukli a tlačili se kolem sudů přivezených z města, a tu ze zmateného hluku vyrážely výkřiky a rozkazy desátníků a rotymajstrů či padesátníků, dbajících o pořádek.

Panic přecházel jako v živém snu. Přehlížel, díval se a žasl. Nejprve se hned u krajních vozů zastavil.

*) Lněný, prošívaný pancíř.

Chtěl koně viděti. Sličných, jízdných tu málo spatřil, většinou samé vozníky, mnohé tahouny dobrého plemene, ale mnohé z nich také otlačené, na bocích odřené. Tu také zaslechl novou píseň, která se mu zalíbila a při které si bezděky vzpomněl na bílého probošta, jenž byl u nich na Hvozdně. S ním se mu také bílá, mladá jeptiška zlatých vlasů mihla na mysli.

Že si na ně vzpomněl, to způsobilo jakés umouněné práce, nachylující se s vozu k bradatému žoldnéři, opřenému zády o vysoký, dřevěný štít, jenž byl k fasuňkovému vozu přikloněn, a k několika jiným selským, mladým vojínům opodál u ohně.

Výrostek na voze čiperně zpíval zvuchým hlasem

„A nuž, mniškové, poskakujte
a „laudate“ propěvujte,
jďte již sak.“

Ti dole vesele a hlučně vpadli a opakovali:

„V sak, mniše, v sak!
V sak, mniše, v sak!“

Tu bylo veselo. A dále po táboře také tak i také vážně. Tu vítali se příbuzní z města s těmi, kteří se šťastně vrátili, tam naslouchali jejich vypravování, jak polem táhli a bojovali. Tu kořist: meče, zadní i přední kusy, helmice přehlíželi, tam jedli, pili, dobrou vůli měli. Ale u jednoho ohně zahlédl panic bojovníky vážně, mlčky sedící, u druhého pak zamračeně vypravující mužům a dvěma starým ženám z města, jež si přišly pro noviny o svých příbuzných. Z těch jedna majíc oči plné slzi hleděla do ohně, druhá pak, majíc ruce sepjaty, odevzdaně před se hleděla a mlčky kývala hlavou, když bradatý Tábor, druh padlého, ji těšil:

„Bojoval mužsky, zabil mnoho protivníků Božího zákona. Jistěť má u Boha radost věčnou.“

Připozdilo se.

Od táborových branek, kde se strážé střídaly, zahlehlo do noci znamení polních trub, u vozů poněkud volaly. V táboře bylo dosud živo a hlučno. Nikde však neozvalo se divoké lání, váda nebo rozpustilá, necudná píseň; nikde nemíhala se mezi vozy ani na place klátivá postava opilého vojína. Nikde kostky, nikde lehká ženská. V tom všem hluku a ruchu bylo znáti vážnou, zbožnou mysl „božích bojovníků“ i tvrdou kázeň jejich vůdce.

Hvozdenský panic pořád nepomýšlel, aby se vrátil do města, ač nebylo příjemno v tom mraveništi, ve vzduchu plném prachu, prosáklém čpavým zápachem dýmu a různým puchem. Panic ani nerozvažoval, a již byl rozhodnut, že tu zůstane, u polních rot, že s nimi pojedě, až vytrhnou. Měl to již za jisté, poněvadž se pevně nadál, že mu strýc v tom brániti nebude, vždyť snad sám také tak učiní. Tak se alepoň domýšlel. Pouť panicova skončila se na konci placu, kdež u jednoho z ohňů zahledl známého sedláka z Radonic. Přisedl k jeho společnosti.

5.

V klenuté síni hradu Hradiště, jenž se stal nyní částí nového města hory Tábor, sešli se po skončené pobožnosti kněží, starší města s rychtářem, Ctibor z Hvozdna, a hejtmané městští, té chvíle v plném počtu: Mikuláš z Husi, Žizka, Zbyněk z Buchova a Chval z Machovic a jejich vojenští druhové, Kuneš z Bělovic a oba Bradové. Všichni seděli za stolem a večereli. Tak veselo jako prve venku tu nebylo. Z počátku málo kdo hovořil. U kněží neminul spor o monstanci beze stopy. Mikuláš z Pelhřimova se Zbyňkem prve s odporem povolili Martinkovi. Nyní ten se mračil

a ti jeho s ním nemile nesli, jak bratr Žižka jim poroučel.

Kněz Martinek se na něj chystal i na kněze Mikuláše. Jednooký Prokop mrkal na druhy, a zas po Žižkovi otáčel své oko, těše se, jak Martinek bude té své pravdy hájiti. Žižka nyní bez kloku, v sukni jen, bez čepice seděl vážně, málo mluvě a brzo přestal jisti. Měl na mysli, co se stalo venku před branou, i to, co mu cestou Zbyněk z Buchova, jedá vedle něho, pověděl o Martinkovi a jeho kněžích, jaké novotné věci vymýšlejí, jak bouří u víře, i také to, co Ctibor z Hvozdna přinesl.

Nad stolem bylo nějak dusno. Kněží mluvili stlumeným hlasem, i Martinkovi, i Mikulášovi. Jen zarostlý Chval z Machovic vykládal hlasitě Mikulášovi z Husi o stavbách, nejvíce o hradbách. Když pak umkl, a nastalo na okamžik ticho, pozvedl Žižka, jenž na půl ucha Chvala poslouchal, hlavu. Na Martinkovi utkvěl jeho pohled. Zůstal klidně seděti jako prve s hlavou do předu v ramenou přichýlenou, maje pravici na stole vztaženu. Pojednou začal, zvolna a klidně s tváří zachmuřenou:

„Bratře Martinku, a vy kněži. — Slyšel jsem o vašich novotných kusích. A také viděl. Prve, když jste přišli proti, bez těla Páně.“

Kněz Martinek sebou potrhł, poloslepý Prokop zaškaredil svým jediným okem. Kolem stolu nastalo pohnutí.

„Bratře Jene!“ zvolal Martinek, nemoha se již opanovati. „Chceš, aby slovo Boží bylo svobodně hlášáno, aby svědomí nebylo utištěno —“

„Chci,“ odvětil Žižka pevně a určitě. „Ale v tom není svého rozumu vynášení nad pisma svatá. O tom se nebudu s tebou pohadovati, nyní, v tento nebez-

pečný čas. Ne o ornáty, ne o monstranci. Hádání o nich nyní pozanechte.“

Martinek mávl rukou na znamení odporu, jednooký Prokop hiasem odpíral i Koranda, Antoch a také Markold, Bydlinský a ostatní. Proti těm hlasům ozval se kněz Mikuláš z Pelhřimova i malý Abraham; ten v pohnutí z lavice se vymrštil. Ctibor z Hvozdna sedě vedle Zbyňka z Buchova s tajenou nevolí hleděl na ty „rohany“, jak Martinkovu stranu nazýval. Nyní upřel zrak na Žizku, čekaje dychtivě, co odpoví. Ten chmuře obočí za té bouřky chvílku mlčel. Pak najednou se ozval:

„Nač bouříte?“ Na hlase bylo znáti, jak v nitru jeho vře. „Nač tu jsme? Na jalové hádání? Ne-li k božimu boji? Nepřísluší-li v tento čas pro boží při položení své žádosti? Svárů, křikův a potrhání nesmí u vojště být. Nad takovými bychom pomstu dali. Buď pán, rytíř nebo sedlák nebo měšťenin. A mezi námi také nesmí být svárů. Pro boží při, ku pomoci všem věrným Čechům. Slyšeli jste, jak uherský král s Němci nás hubí.“

„A páni mu pomáhají!“ zkríkl Bydlinský.

„Rožmberský!“ dodal kdosi, vysloviv, nač si toho okamžiku dle noviny Hvozdenského zemana všichni vzpomněli. V tom vážný Mikuláš z Husi, jenž po všecku tu dobu tiše seděl, vše pozoruje, najednou povstal a maje dlaně na stolní desce, upřel zraky k Martinkovi a řekl:

„Slyšeli jste o Rožmberském, že se krade od pře Boží, že chce jíti ku králi. Věřím tomu, a věřte také. Jeť takový; pro statky a pro panskou vládu tak učiní. A viť jistě také, co jeho nedávný poručník učinil. A to slyšte také: Vartemberský*) zradil Pražany. Ty

*) Toho času vladař král. Českého.

noviny nesu přímo z Prahy. Hrad sv. Václava *) vydal uherskému králi; již tam pustil jeho krvavé dráby, dobré čtyři tisíce, samé Němce, ze Sas.“

Všichni na ráz umkli, starší města, i sám Martinek i jeho kněží. Jakoby se klení nad nimi náhle s rachotem otevřelo. Mikuláš z Husi na okamžik je přehližel. Pak doložil:

„Teď mají Pražané nad městem dvojí vojsko královo: na Vyšehradě a také na hradě —“

„Je-li to pravda!“ zvolal Martinek.

Mikuláš z Husi zrudl do temna.

„Zeptej se tu kněze Korandy i Prokopa a všech, kteří s námi přijeli,“ odvětil prudce.

„Běž a podívej se!“ zkríkl Kuneš z Bělovic, popuzen. „A uvidíš Menší město v plamenech. Pražané sami je zapálili proti hradské posádce: klášter svatojanský, arcibiskupův dvůr, — a teď už hoří a jistě shořelo všecko město. — Za to jim královi z Vyšehradu vypálili kus Nového města, až po Slovany, i Podskali —“

Umkli a nikdo neměl hned slova. Mlčeli okamžik nad tou novinou. Až kněz Abraham zvolal:

„A co ten proradce, Vartemberský!“

„Prapor mu roztrhli a na staroměstský pranýř přibili —“

„Ale on, sám —“

„Ujel z hradu a darmo ho honili.“

Šmēs hněvivých, vášnivých hlasů zabouřila klení síní. Křičeli všichni, kněží bez rozdílu, starší města, Kuneš z Bělovic, oba Bradové, Hvozdenský zeman zaklel, jak to už po léta neučinil. Chval z Machovic volal z plných plic:

*) Královský hrad na Hradčanech.

„Jak je tomu dávno, co ten panský proradce všude veřejným listem vzkazoval, abychom uherskému králi nebyli poddáni! Zbyňku, jdi pro ten list! Máš ho. Snad ještě ani neoschl. A že ten Uher či Němec je království a jazyka českého veliký nepřítel. To psal ten viselec . . . Kolik tomu neděl! — A teď, ten hubenec hubený! —“ a uhodil pěstí do stolu.

Zbyněk z Buchova šedivou svou hlavou přisvědčoval i Mikuláš z Husi. Jen čtvrtý hejtman seděl, kde prve usedl, a zachmuřeně mlčel, hledě na kněží. Bouře hlučela chvíli. Sotva pak počala utuchati, propukla opět, rázem, když Mikuláš z Husi ohlásil svou poslední novinu.

Zvláště kněz Antoch, zježených vlasů, křičel a Koranda, jemuž se za prudkého potrhování potřásala dlouhá brada jako rozčeřená v měkkém, hustém a tmavém proudu po prsou až k pasu; s nimi Bydlinský a zbodaný Prokop jednooký strhli povyk, když hejtman ohlásil, že Pražané po všem tom ohavném kuse Vartemberského smluvili příměří s oběma královskými posádkami, Vyšehradskou i Hradčanskou, a že pošlou poselství ke králi Sigmundovi.

„Prosit, pokorně prosit!“ zkřikl mu do řeči Bydlinský, všechnen zardělý. A s ním Koranda:

„Kramáři! Kramáři! Proradcové!“

Ostatní láli po něm. Jen Martinek Loquis nehlo-mozil. Stál u stolu, rozčilením bledý. Oči mu hořely; ale nepotrhoval sebou, nekřičel. Jen se jízlivě usmíval, hledě s Žizky na Zbyňka Buchovce a na svého protivníka, kněze Mikuláše z Pelhřimova. Ten volal, aby mlčeli; volal tak na všechny, že není možná jednat. Ale když okřikl Antocha, jenž jako od sebe lál Pražanům, náhle se na něj Martinek obořil:

„Jdi a křič raději na Pražské mistry. Na toho svatého Křišťana, na Příbrama, na ty všechny Pražské

Římány . Oblékni také ornát a jdi v plachtách s nimi krále prosit.“

Kněží Martinkovy strany zahlaholili v divé radosti nad touto odpovědí. Slepý kněz Mikuláš stoje opodál u zdi, náhle vykročil a tápaje, šel všechen litý po hlasích ke stolu, volaje:

„Ti plátenníci! To jen aby obhájili proti nám ornátů a plachet! Raději půjdou prosit toho Uhra! Plátenníci ohavní! Plátenníci!“

A hřmotný Antoch hroze pěstěma nad hlavou chraptě již volal:

„V tom je kacířství! V komžích, v ornátech! To je pravda, jako bych řekl, že prase litá!“

V tom vešel Kániš a hned se přibočil k Martinovým. V lomozu a rozčilení nikdo si nepovšiml, že přišel.

Mikuláš Pelhřimovský Martinkem popuzen a uražen křičel, kdo že chce ornáty, kdo komže, a kdo že chce prosit. A hejtmané: Kuneš z Bělovic, oba Bradové, Hvozdenský zeman a malý kněz Abraham a s ním kněz Filip, také již všichni popuzeni, mu prudkými slovy a pokřiky přizvukovali.

V tom Žižka, dosud mlčky seděv, vstal. Náhle, prudce, že si toho každý povšiml. A stál rovně, vzpřímený, maje pěst zařatu. Světlo svíci na stole padalo na něj z plna. V jejich záři bylo viděti, že proměnil barvu, že má obličej jako popelavý.

„Bratři!“ vzkřikl temným, jako dunícím hlasem. „Již jsem prve řekl! Nač toho žvání a bouření! Slyšte!“

Znělo to jako rozkaz. Zemané ztichli na ráz, Martinkovi kněží po nich, ale ne najednou, a ne ochotně.

„Slyšeli jste,“ mluvil Žižka, patrně popuzený, „jak nás a bratři hubí uherský král, že páni k němu utíkají, že Rožmberský se na nás chystá. A křižovníci se již hrnou ne po stech, ale po tisících. A nyní Praha.

Tať v královských kleštích . . . Běží o ni, o Prahu a — o nás. A vy zas o komžích a ornátech. A lajete. Bratři bratřím. Či chcete pomáhat uherskému králi? Jemu se poddati?

„Nel Nel!“

„Nechceme!“

Všichni tak volali, zemané, kněží, i Martinkovi i druhé strany.

„Tedy se musíme a budeme bití pro boží při!“ volal Žižka. „A hádání a sporů necháte.“

„Ale svědomí svého nedáme utiskovati!“

„Kdo ti je utiskuje, Martinku! Jen ty neutiskuj! Nehádej se, ale každ lidu, a vy všichni, jaké nastává protivenství od toho antikrista a zhoubců české země. Vybízejte raději na kázáních, volejte trhem a po vsích. ať každý, kdo může pro starost, a mladost, každý ať je vzhůru. Na každou hodinu. Ať mají zbraň připravenu, a chléb, a koním obrok. Je nutno sbíratí lid ze všech stran —“

„Ale co se v Praze sběhlo, o poselství ke králi,“ dodal rozvážlivě Mikuláš z Husi, „toho bratřím neoznamujte. Alespoň té chvíle ne.“

„Tak, tak!“ přisvědčoval Buchovec i hejtmané a mnozí kněží.

„Tak bratři!“ dodal Žižka, „všichni pro vysvobození pravdy boží a našeho jazyka. V tom budme jedné mysli. Ostatní, až bude nepřítel nás všech zhuben.“

V tom mu podal Martinek přes stůl ruku. Přijal ji i všech kněží, jak mu ji po Martinkovi podávali. Přijal ji však tváře nevyjasniv, vážně, chmurně. Byla mu jen znamením slibu, ne přátelství a smíru. Jen tak ji přijímal. Byl by nejraději ji odmítl a na ně hned udeřil, že začínají nové učení o těle Páně, na Martinka nejvíce a na Antocha, že nedopustili, aby neseno bylo v monstranci, a že tak lají i na komže. Stlumil

však svůj hněv. Běželo mu o kázeň v tu těžkou dobu, aby nebouřili lid v městě i v polních rotách. — Neupokojil se ani pak, a myslil rozmrzen na ně, i když odešli, ujednavše s hejtmany určitěji, kam kdo půjde po vsích a v okolí kázat a vybízet do zbraně.

Hejtmané osaměli. Hvozdenský zeman zůstal s nimi na vyzvání Buchovcovo. Hledě za kněžími, jak odcházeli v hlučném hovoru, všiml si, že se Kániš ve dveřích po něm ohlédl a že štouchl Bydlinského, aby se podíval. A ten se po Hvozdenském také obrátil.

Hejtmané se u okna seskupili. Jen Žižka přecházel opodál jizbou. Stín jeho ramenaté, nevelké postavy obtloustlé, v ramenou trochu prohnuté, míhal se zpívotvořen po podlaze i po zdi, jak hejtmán kráčel volným krokem, máje hlavu pochýlenu.

U okna počínalo býti živěji. Mluvili tam o kněžích; nejvíce o Martinkovi. Mikat Brada, Odraný, se i zasmál, jak si vzpomněl na Antochovo přirovnání.

„A co chceš, takový kněz, pozdě učený!“ řekl Mikuláš z Husi a pohodil rukou.

„A málo!“ dodal Hvozdenský zeman.

„Plátenníci! Plátenníci!“ opakoval Kuneš z Bělovic. V tom se Žižka náhle zastavil, obrátil po hejtmanech a z čista jasna pohrdlivě řekl:

„Plátenníci! A co oni? Ševci!“

Hejtmané se zasmáli. Ale Žižka, zůstav vážným, jak byl, hned dodal:

„Již jich nechte. Pojďte, bratří. Jest ještě mnoho, jak s městem, jak s polem. Pán Bůh rač nám dáti svorenství a osvícení.“

Zasedl opět ke stolu. Hejtmané za ním.

6.

Petr, probošt rozbořeného Louňovického klášteřa, pospíchal bez oddechu do Hradce nad Labem, ke dvoru Sigmunda krále. V Soběslavi, na vladařově hradě, jenom přenocoval, a již na úsvitě vydal se v přestrojení, v jakém sem z Přiběnic dojel, na další cestu. Odtud neměl tak četný průvod Rožmberských jízdných zbrojenců, jako měl z Přiběnic. Sám si na Soběslavském purkrabí vyžádal, aby mu tolik pacholků nedával. Nadál se, že pojedě dosti bezpečně, poněvadž se dal oklikou krajinami, kam moc Tábořského bratřtva nedosahovala.

Se šesti jízdnými zbrojenci jel ze Soběslavi na Pelhřimov a na Ledec, odtud chtěl přes Heřmanův Městec k Labi a dál k samému Hradci. Nocoval, kde se hodilo, nedbaje nepohodlí, jen aby co nejdříve se dostal ke králi. Záleželť proboštovi na tom, aby zprostředkoval co nejdříve smíření mladého Rožmberského s králem. Usiloval o to s horlivostí i ze zášti proti Tábořským. Nenáviděl jich jako změtenců, jako ďábelských kacířů, jak je nazýval, i jako zhoubců Louňovického klášteřa a jeho statků.

Těšil se, jak jim zasolí, zdaří-li se mu jednání, jak budou ztrestáni. Než čím dále tím více se cestou zasmušoval. Nadál se, že pojedě krajinami, novým učením nezchvácenými. Záhy však poznal, že se mýlil. Všude, i v těchto odlehlých pláních a pohořských chudých krajinách viděl a cítil obecné vzrušení a rozčilení. Všude po vsích i městečkách obíhaly divné zprávy a noviny o tom, co se děje v Praze, o uher-ském králi, jak všecko hubí a ničí, o divných znameních na nebi, že ve Slezsku ukázalo se na nebi za bílého dne rudé znamení křiže, na Náchodsku že přšel

červený, krvavý déšť a že se zjeví červený drak, rudá šelma, a ta že bude mít královskou korunu, a že bude hubit a dávit vše před sebou. A pak, až bude nejhůř, že se zjeví Kristus pán, sám, tělesně, a s ním mistr Hus, a že bude skonání všeho, a jenom ti, kteří se utekou do Plzně, Žatce, Loun, Slaného nebo do Klatov a Tábora, ti že budou spaseni . . .

Tak slyšel všude, kudy jel. Vážný a smutný kraj na Pelhřimovsku byl teď ještě smutnější. Jakoby těžký mrak nad nimi visel. Mysli všeho obyvatelstva byly sklíčeny. První jaro šlo krajinou, první, svěží zeleň zdobila pláně i svahy málo úrodné. Ale v polích nebylo tak živo jako jindy. Mnoho rolí leželo ladaní, ouhory bujely zardělým šfovíkem a různou plevelí. Nikdo se jich netekl. V polích neozvala se píseň, leda skřivanova. I ve vsích bylo ticho. Lidé chodili jako zaražení, nemluvili, nebo shlukovali se na zápraží a vážně rokovali.

Probošt se čím dále tím více v duchu mrzel. Hned v první vsi za Pelhřimovem, kde se zastavili, aby koně napojili, shlédli dav lidu na návsi pod lipou. Na jejím kmeni byla přibita jakási cedule. Kdo ji tam přibil, nikdo z vesnických nevěděl. Našli ji ráno již tam přibitu. Nyní na ni oči vyvalovali. Nikdo ji však neuměl přečísti. Probošt ze zvědavosti se mezi ně přitočil. Jak shlédli měšťanského člověka, a že čte, žádali na něm, aby jim pověděl, co tam psáno.

Bylo to o rudé šelmě korunované, o králi Sigmundovi. Probošt v prvním návalu list strhl a chtěl ho roztrhati. Ale již se kolem strhla bouřka. Hrozili mu, sáпали se na něj, ať list vydá, ať ho vydá, ať ho přečte. Svých jezdců tu hned neměl. A kdyby i měl, proti celé vesnici byli by mu nespomohli. Tak chtěj nechtěj musil přečísti ty řádky, jež z ostra a vášnivě mluvily proti Sigmundovi králi, že se zapřisáhl, že

zhubí všechny Čechy a Němce zas všude povýší, a že se Němci na Horách na to již těši.

Probošt nemaje stání, rozmrzen, vsedl na kůň a jel dále. Než ještě toho dne, když vjížděl před večerem do lesa u cesty, našel na jeho kraji, na staré jedli, přibitou ceduli o skonání věku, že přijde Kristus Pán tělesně, že bude poslední soud, ale před tím veliká zhouba a krve proliti od uherského krále, a že jenom na Táboře bude spasení. Protož každý, kdo nechce zahynouti, ať opustí vše, co má, ať to prodá nebo spálí, aby nepřišlo do rukou krvavých žoldnéřův uherského krále, a pak ať odejde na Hradiště hory Tábor.

Probošt ceduli s omšného kmene zlostně strhl, sám, svou rukou, roztrhal a kousky do větru rozhodil. Ale pak, když vyjel z lesa, do nejbližší vsi, přesvědčil se, že pozdě tak učinil. Ves byla opuštěna, jako vymřelá. Také několik vypálených statků shlédl, nikde však člověka. Byla smutná podívaná na zpustlou ves, na opuštěná pole kolem. Všude teskné ticho a mrtvo...

Probošt se přesvědčil, že listy a jistě také „proci“ těch „bratří“ účinkují.

Nazejtří okolo poledne potkali podivný průvod. Ve stínu plané hruše v širých polích opodál cesty tábořili vesničtí lidé kolem několika vozů plných perin, dětí, starých lidí a také různých uzlů. Stěhovali se patrně, a probošt ihned poznal kam, že na Tábor. V tom domnění ho utvrzoval bradatý muž výrazné tváře v dlouhé, tmavé, ale sešlé sukni, řemenem přepásané, jenž stál pod stromem a vesničanům, sedícím i klečícím, kázal, živě rukama rozkládaje. Mluvil vášnivě, s ohněm, s očima planoucima.

Proboštovi jezdcové chopili se svých kopí. Jeli zvolna kolem zástupu, připraveni na všechno. Probošt

napjatě poslouchaje, pozoroval každé hnutí kazatelovo i jeho posluchačův.

„A které je to srdce českého jazyku tak tvrdé, jemuž by se tak veliké ukrutnosti neszelelo . . . Protož, milí přátelé, bratři a sestry! . . .“

Tolik probošt zřetelně zaslechl. Ostatní přehlušil dusot koní i ruch, jaký povstal ve vesnickém táboře na trávníku kolem staré hruše. Také kazatel umkl a upřeně k jezdcům hleděl. Probošt bezděky zamrkal při pomyslení, že se ti lidé tam na ně oboří . . . Zastavili je; přišel starý sedlák s několika mladšími, sám statný a silný, v krátkém kožichu, a ptal se, kdo jsou, kam jedou. Náčelník zbrojenců odvětil, že jedou do Chrudimi s tím kupcem tu . . . A ukázal na probošta. Ten opět sedláka se zeptal, kdo je ten kazatel . . .

„Ty-li ho neznáš! . . . Totě Řepanský, řečný, úmluvný a zbožného života muž.“

Probošt se div neuplivil. Totě ten bláznivý vladýka, o němž šlo tolik řeči, jenž nechav svého dvoru, dal se na kazatelství a hlásal a hlásá takové rouhavé učení o večerí Páně, o svátosti, že v ní není Bůh . . . Už i sem zašel, když už dvě léta rouhavě kázal a bouřil na Plzeňsku, Pracheňsku a jinde. Probošt neodvětiv bezděky bodl koně svého v klus. Za ním jezdcí. Slyšeli za sebou mocný hlas . . . To ten kazatel hlučně na ně volal; a jak se ohlédli, viděli, že všechna stěhující se obec, ryčíc a křičíc, žene se z tábořiště na cestu, že sbírají kameny a hrozí a křičí.

Jezdci teprve po chvíli, když planá hruška v polích i dav u cesty zmizely jejich zrakům, koně zarazili.

„To byl tedy Řepanský!“ zvolal náčelník zbrojenců.

„Toho já honil,“ dodal jeden z nich.

„A teď před ním běžíš,“ prohodil jiný směje se.

„Kde jsi ho honil?“ ptal se kvapně probošt.

„A tam u Bukovska. Potloukal se tam, ráčíš-li znáti, v Popovicích, také v Sedlikovicích byl —“

„A na Hvozdně ve dvoře —“ vpadl probošt, je- muž připadlo, co mu tenkrát ta babka před Hvozdnem, když s novickou utíkal, vypravovala o divném proroku, že se uměl udělati neviditelným a že s Hvozdenským zemanem od večera do svítání se hádal o písmě.

„Věru, na Hvozdně také —“ zbrojný pacholek přisvědčoval, upíraje oči na probošta v úžasu, jak že on ví . . . A již dokládal:

„Byl tam na noc, ale ne do rána. Povídali, že ho vладыka na úsvitě vyhnal, když ten prorok měl tak rouhavé řeči o svátosti —“

„A teď se s nim sejde a bude na Táboře,“ pomyslíl probošt.

Jeli dále. Již nepotkali žádných vystěhovalců na Tábor; za to doslechl se probošt, že prý jeptišky a kněží z jeho kláštera všichni jsou na Horách Kutných, tam že je kněží odevšad a kanovníků a také z Prahy Němců, že není hnutí v celém městě, a jak draho, a ti utečenci že se mají zle, že málo kdo co zachoval, většina že utekla tak, beze všeho . . .

Probošt nejednou se s koně ohlédl k západu, přes planinu a porostlé chlumpy, k černým, lesnatým kopcům v pozadí, v ty strany, kde stával jejich veliký, krásný a bohatý klášter a kde jsou nyní jenom spáleniště. A sestry klášterní a kněží na outěku, v nebezpečení, v nouzi, to pro ty ďáblem posedlé . . .

Proto se ho pak nic nedotklo, když zaslechli zevrubnější noviny o tom, jak je na Hradecku. To již sjížděli se zvlněných plání dolů do Polabí, čtvrtého dne cesty. Sami žoldnéřové v průvodu žasli, když cestou, v krčmách, kde odpočívali nebo koně krmili, slyšeli, co páše vojsko uherského krále, že neživí nikoho, ani starých, ani mladých, že němečtí drábové

řežou dětem hlavy a jimi po sobě házejí jako zelnými hlávkami a jen se chechtají, a Uhři, Rácové,*) Valaši, ti že také tak, ale nejhorší že jsou Káni a Jasové,**) to že jsou vtělení čerti, ti že řežou nosy, uši, prsy a v krvi že si ruce myjou všichni, pro odpuštění hříchů, když to je kacírská, česká krev

Toto uslyšeli v krčmě u cesty, v níž odpoledne zastavili a kam za chvíli přibyli uprchlici od Labe. Hrůza šla z nich a z jejich řečí. Všichni byli tak, jak vyplašeně utekli, mnozí polonazi, všichni v nedostatku, unaveni, hladovi. Ženy plakaly, nařikaly, muži pěsti zatínali a kleli a volali, na to že Pán Bůh nemůže hledět...

„Soudný den! Soudný den!“ zvolal z uprchlíků bosý staroch, v haleně, nemající nic na hlavě. „Utíkejte, lidičky, utíkejte! Zhyneme tu všichni, všechno. A ty, pane —“ tu se obrátil na probošta, „vrať se, rač se vrátit. Co ti tvoji pacholci, co to je!... Zbijou je, jste-li Češi. Jak vás uslyší po česku, ti Němci nebo Uhři, nebo ti . . . ti . . . čerti osmahli, zhubi vás, a třeba upálí. Co našinců již zabili a spálili . . . ach, žel, ach — a samé nevinné — i děti... Robátka! Sám jsem viděl...“

Odranému starochovi přeskočil litostí hlas. Hrdlo se mu stáhlo, prsa sevřela — a již přikryl žilovatýma, zvadlýma rukama tvář a dal se do pláče, až se mu lysá, bílá hlava potřásala.

Rožmberští žoldnéři se dojmu neubránili. Se zachmuřenou tváří naslouchali. Báli se promluvit k vůli proboštovi a jen se ohlíželi, co on...

Jeho hladce oholená, přízloutlá tvář byla jako z kamene. Rty měl stisknutý a zrak přísně hleděl.

*) Srbové.

**) Kumáni a Jazygové.

„A když oni, když ti pálili kláštery, a pálili kněží,“ pomýšlel za toho starcova líčení.

Pak pojednou, jak se staroch a ženy dali do pláče, rychle vstal a jakoby se ani dočkati nemohl, poroučel do sedla. Krčmář i někteří z uprchlíků ho znova varovali, ať nejezdí, že ti Rácové a Uhři jsou všude, hned tu, hned tam, a ještě hůř ti Káni na těch kočkách, na těch svých konicích, že mordují a nejvíc loupí a kradou, a kdyby byl sebe lepší křesťan, jak ti Káni shlédnou tlumoky na koních . . .

Viděli, že měšťan se nad tou řečí zamyslel; ale již rozhodnuv se, poroučel pacholkům, aby sedali. A sám první se vyhoupl do sedla.

7.

Na rozcestí za osamělou krčmou, té chvíle plnou prchajících venkovanů, dali se bídnou vozovou cestou na západ, a ne na půlnoc, k Hradci, jak se prvotně brali. Probošt se tak rozhodl, poněvadž uprchlíci sami a jejich zprávy mu zjistili, že císař Hradec nad Labem už opustil, a že postupuje ku Praze. Ti Uhři, Káni a také Rácové, tiť jedou před jeho vojskem. On sám se blíží a zastaví se zajisté na Horách Kutných, v městě jemu nejvěrnějším.

Tak se probošt domýšlel a hned se rozhodl, že tam pojedne napřed. Na Hradec už nemohl. Vrazil by zrovna do vojska, a kdo ví, jak by bylo, a kdy by se těmi zástupy k císaři dostal. Proto ho chtěl očekávati na Horách, kdež najde uprchlé sestry z jejich kláštera, kněží z probošství, kanovníky z Prahy a jiné uprchlíky. Tim, že uhnul tak pojednou na západ, nadál se, že také ujde divokým honcům uherského krále. Nebál se jich, než jistější bylo se jim vyhnouti. Nebál se jich, protože vypravování vyděšených uprchlíků zplna ne-

věřil. Byl přesvědčen, že jen z veliké hrůzy tak mluvili. Pak spoléhal se na svůj stav. Nepochyboval o tom, že ti Rácové a Jasové na Římského kněze, byť Čecha rodem, nesáhnou.

Pokud jel Pelhřimovskem a Ledebčskem, zůstával kupcem. Když se nyní dostal na Polabí, kde tou dobou král uherský byl pánem, chtěl se změnit. Již v té krčmě pomýšlel, aby vyňal z vaku své řeholní roucho, že v něm bude teď jistěji cestovati. Než pro uprchlíky, záštim proti Uhrům zapálené, se neodvážil.

Kol kolem měli širou rovinu, většinou samá luka. V těchto končinách jaro již více vykonalo, nežli dole na Ledebčsku a Pelhřimovsku. Omladlé louky počaly již mnohým květem prokvétati. Jejich svěží zelení svítily zlaté pruhy pryskyřníků, tu onde řechy se bělaly, sem tam už šalvěj kvetla a jiné jarní kvítí. Staré duby ojedinělé nebo po dvou, po třech stojící o samotě v té spoustě trávy vrhaly dlouhé stíny na široširá kvetoucí luka, sluncem k západu se chýlícím ozářená.

V jeho žlutém, oslňujícím světle, v čistém vzduchu jasně se rýsovaly omladlé olše u Labe, opodál tekoucího, i vrby, jež u větru se svítily stříbrošedým leskem. Řeky pro ně a pro křoviny nebylo viděti.

Proboštovi žoldnéři upozorněni zprávami uprchlíků se bedlivě rozhlíželi krajem. Probošt také hledal místo, kde by se mohl převléci. Nejprve chtěl v příkopě u cesty, ale když se nikde kolem neukázal ani jediný cizí jezdec, nechal toho až do háje, který se před nimi u cesty nedaleko řeky rozkládal.

Cesta k němu vedla mokřinou, lukami plnými ostrice. Háj sám byl na vlhké půdě, hodně rozlehlý. Nejvíce měl dubů a olší. Když do něho vjeli, slunce již zapadlo. Hájem samým rozkládalo se šero zelenavého přísvitu. Šumný, listnatý krov jeho byl hustý i podrost. Probošt hned na kraji oblékl na se bělost-

nou řízu s bílým škapulířem svého řádu. Když tak oblečen z úkrytu, za starým, mocným dubem vystoupil, průvodci jeho se podivili, jak se změnil. Vypadal vážněji, důstojněji a tak velitelský se jim zdál.

Vítr se zatím utišil. V háji se nic nehnulo; list nezašuměl, spousty vysokých kopriv stály rovně, nehnuté, jakož i bujný bohlav mezi nimi, i netykavky, jejichž husté, široké pruhy odrážely se v šeru jasnější zelení. Všude bylo cítiti vlhko, ve vzduchu i na měkké půdě. Kopyta koní zabořovala se do ní bez ohlasu. Jezdci jeli mlčky, opatrně se rozhlížejíce. Tak dojeli k nějaké tůni v hluboké prorvě, snad v mrtvém rameni starého řečiště. Nad vodou, nad níž se prozeleňovaly široké listy leknínu, vznášely vysoké duby a rozložené topoly své omladlé koruny. Nejedna olše schylovala se k vodě i vyšeptalá vrba stará. Mocných několik dubových haluzí, jež kdysi víchr srazil, leželo uschlých a zablácených napolo ve vodě stopených, zarostlých travou a listy bujné lopuchy.

Zbrojní pacholci v železných kapalínech měli kopí k boji podvržená. Ale nic se nehnulo. Nějaký pták vyplašen zafrčel haluzemi. Pojednou se však první z jezdců zastavil a ukazoval na místo opodál tůně. Bylo všecko sešlapáno, tráva, koprivy, netykavky, jakoby se tu měďvědi váleli. A jak tam jezdec zajel, ohlašoval, že vidí šlápoty bosých noh i škorní, i kopyt.

Dva z pacholků na rozkaz proboštův slezli. Vytasivše meče, šly ohledat místo. Ale jen za stromy zašli, zkríkli hlasem.

Probošt tam s ostatními zajel. Za dvěma duby leželo na zemi několik selských lidí. Většinou muži, v bělavých halenách, nebo polosvlečení, bosí, jak patrně vyplašení sem doběhli. Probošt zastavil koně u toho krajního a shýbnuv se, pohleděl mu do zsinálé tváře. A setkal se s pohledem otevřených skle-

ných očí zabitého muže krví zalitého. Chudý šat byl rozedrán, jakož i všech ostatních, i té mladé, statné ženy, jež polonahá ležela na trávníku dále pod košatým stromem. Zjevné rány neměla, ale mrtva byla.

„Ta násilím zhynula. A tuho se bránila, je vidět,“ pravil nejstarší z pacholků, chmuře tvář. „Všichni se tuho bránili.“

„A hleďte, tudy šlak*)“ — ukazoval jiný na zdupaný podrost.

Stopa vedla k vodě, k tůni.

„Tam bychom jistě našli nejednoho chudáka,“ řekl starší. „A líp jim tam —“

„Odbyli to rázem —“

„Ta zběh uherská!“ zaklel jiný. „Na sedláčkách dokazovali svého rekovství.“

Probošt sedě v sedle, hleděl zamračeně na ubité venkovany; modlil se tiše otčenáš. Napadlo mu, co onen staroch řekl, že snad nebyli ani kacíři, že proto jen zhynuli, že byli Češi. A bezděky zvednuv pravici, požehnal je. Pak poručil, aby je haluzemi přikryli.

Žoldnéři hovořili, dohadovali se, jak sem ti lidé přišli, že asi tu hledali úkrytu, že ti Uhři jsou jako vitr, že tak rychle postupují a že na ně asi také vrazí.

Dříve však uhodili na nové stopy jejich ukrutnosti. Sotva že vyjeli z krvavého místa u tůně, dostali se mezi stromy podrostem na malý palouček duby a javory obklopený. Tu bylo světleji, ale ne veseleji. Paloučkem táhlo se bujnou jeho travou několik pruhů vyšlapaných, zdupaných, a na konci, na protějším okraji v rozválené trávě ležela jakási ženská v červenavé sukni, druhá pak v čechli z hrubého plátna visela na nevysoké, mocné haluzi starého dubu — za vlasy.

Probošt tam nejel, jen dva z pacholků tam poslal.

* Stopy.

Všichni hleděli upřeně za nimi a v napjetí očekávali, co ohlásí.

„Mrtvy!“ ozvalo se od dubu.

„Obě!“ volal druhý žoldněř. „Mladé obě, sotva dvacíleté.“

A již máchl mečem a přefal dvěma seký divčiny vlasy. Mladé tělo padlo do zdupané trávy k mrtvé družce. Oba zbrojní pacholci učinili pak jako těm u tůně. Nasekali haluzi a přikryli jimi zabité dívky.

Druhové jejich netrpělivě čekali a hleděli po proboštovi, co ten. Ale ten hleděl ne k dubu, ale před se, jako by cestu vyhlížel. Také se pak žoldněřů, když se od mrtvol vrátili, nic jiného nevyptával, než byla-li ta na stromě také ubita, má-li rány.

„Ran nemá,“ odvětil starší z těch dvou pacholků v patrném vzrušení. „Utýrali ji, a tu druhou také.“

Ostatní mluvili o zabitých, nejvíce o těch děvčatech.

„Ubožátka! — Té jedné ať bylo sedmnáct,“ litoval starší z obou žoldněřů, ten, jenž vlasy přefal. „A jaké dlouhé, černé vlasy měla! Takový jím byl psotný konec!“

A dále mluvili, odkud ti nebožáci asi byli, to že těm Uhrům nebo Němcům vběhli do rány, a kde že ti Uhři teď asi jsou.

„Čmuhají a smýkají se po všech,“ řekl s ústěpkem nejmladší z žoldněřů. „Toté hrdinství.“

V tom se z pozadí ozval probošt přísně:

„Již mlčte o nich. Proč také nemluvíte o těch kacířích! Nemordují-li a nepálí-li také?“

Žoldněři rázem utichli; jen jeden z nich polonahlas řekl druhu vedle jedoucímu:

„Ale nemordují nebohých chodečků a ženských.“

Vyjeli z háje. Před nimi volný, širý kraj tratil se v šerých stínech. Končiny k obzoru ztemněly. Jezdci

bez povelu zarazili koně. Shlédlíť nedaleko před sebou malou vesničku. Doškové střechy temně se rýsovaly ve vzduchu; černými stíny stromovi prorážela tu tam bílá stěna.

„Ti tam v háji byli odtud,“ pomyslili všichni, jak visku shlédli. Starší z žoldnéřů to vyslovil, obraceje se po proboštovi, jenž si právě plášť kladl na ramena. Na západě hořel krvavý pruh a odrážel se řetavě od večerního nebe a od širých luk valem se tmících. Na východě vystupovala bledá zář a šířila se po obloze, víc a více se projasňujíc. Nastával východ měsíce.

Vesnička byla jako mrtva. Ani hlásku se z ní neozvalo. Jen jednou, jakoby pes tam bolestně zakňučel, zavyl. A zase nic, ani zvuku. Probošt pokynul jezdci, aby jeli, ale opatrně. Na kraji, před vesnicí shlédli u cesty překocení vůz v příkopě a v něm dva koně, v řemení zamotané. A kolem nich tratoliště krve. Jeden z koní byl již zalitý. Měl hlubokou ránu v hrudi a již se nehýbal. Na ztuhlých nohách mdle se mu leskly podkovy. Druhý, pod ním leže, škubal předními nohama, patrně v zoufalém pokusu, aby se vyhrabal, aby setřásl hrozné jho svého souspřežence.

Jak Rožmberští u povozu zarazili, z temna zařehotal. V tom zvířecím hlase, jenž zněl pustým tichem soumraku, ozvala se bolest.

„Pomozte mu,“ poroučel probošt.

Pět pacholků seskočilo. Čtyři se chopili mrchy, vzali ji za ohon, za nohy a hlavu a stáhli ji s povaleného koně. Ten, jak se mu uvolnilo, vydýchl, chvíli ležel tiše, pak pohnul hlavou, zvedl ji, zvedal tělo, ale ani sám ani s pomocí žoldnéřů se nepostavil. Jen na přední nohy se povztyčil, na zadní nemohl. A v tom ho nechali. Jak pátý žoldnéř obcházíje vůz a ohledáváje ho, zkríkl. Pod vozem, pod rozříznutými peřinkami, z nichž peří již vítr asi dávno odnesl, nahmatat

vlasatou hlavu. Nějaký pacholek selský tam ležel, tváří do země, ve vlhké hlině příkopu. Mrtev.

Nebylo pochyby. Ujížděl ze vsi, měl naložené peřiny, a jistě také lidi. Tu ho Kání nebo Uhři zabili, i koně. Ostatním se asi podařilo utéci, ale ne daleko. Tam do háje k zarostlé tůni. —

Zatím vyšel měsíc. Stál v ouplňku nevysoko nad obzorem, veliký, žlutý, až pozardělý, tiše, velebně. Krajinou od něho prosvitlo.

Rožmberští nechali i koně i mrtvého a vsedali zase do sedel. Kousek dál našli u cesty u kamene velkého, černého psa. Ležel na zádech, nehnutě, mrtvý. Nikdo se již ani nezastavil, nikdo také nepromluvil. Divná tiseň, tušení něčeho zlého padla na všechny v té pusté vymřelé vsi, jejíž šerem mezi stromy a staveními počala se prochvívati zář vystupujícího měsíce.

8.

Nejeli však daleko a již se opět zastavili. Na levo u cesty stála nízká chalupa, husté doškové střechy, porostlé mechem a netřeskem. Z jizby zaléhalo k nim otevřenými, patrně vyraženými okny temné nařikání. Probošt na okamžik váhal. Pak poručil dvěma žoldnérům, aby se tam podívali. Jak tam vešli, ozval se kvilící hlas zřetelněji. A již ohlašoval jeden z obou žoldnérů oknem, že tam leží stařena, raněná, že pro Bůh a pro všechny svaté kvílí o pomoc.

„A má palčivou žízeň,“ dodal.

„Dejte jí vody!“ poroučel probošt, „a zavažte ránu!“

„Mikša již vodu shání.“

Žoldnér zmizel od okna, ale za chvíli vyšel ven a rovnou k proboštov.

„Ptali jste se, kdo tu byl? Může-li ta stará mluvit?“ tázal se ho probošt, nežli došel.

„Uhři; povídala. Všechno prchlo, ona nemocná, nemohla na nohy. A tak zůstala. Kam utekli, neví, a kam Uhři odjeli, také ne.“

„Nemocnou bábu uhodit!“ zvolal starší z žoldnéřů.

„Uhodili ji, a jak. Noci nepřechká! Sotva do rána vydrží. A jak běduje! A nejvíc, ctný otče, že musí zemřít bez zpovědi, bez přijímání těla Božího —“

„Není kacířka!“ zvolal probošt a slézal s koně. Za chvíli vyšel druhý žoldnéř z chalupy.

„To jste měli vidět,“ vypravoval, „co ta babka, jak byla ráda, když probošta shlídl.“

„A co on?“

„Ptal se jí nejdřív, přijímá-li pod oboji. — To bylo jeho první. A ona že ne, a kvílela, aby ji dal rozhřešení. Poslal mne ven, abych počkal, a vy abyste se modlili.“

Sám se pokřizoval a ostatní také. Chvíli bylo ticho. Jen švihání bylo slyšet, jak se koně ocasy oháněli, nebo dupnutí, jak některý z nich kopytem o zem uhodil. Když probošt vyšel ven, poručil, aby stařené dali ještě vody a hrnek s vodou aby ji k loži postavili. Více neřekl nic, bylo však znáti, že se ho neštěstí stařenino dotklo.

Když vesnickou ulicí, jejíž stavení v pravo v levo byla opuštěná, prázdná, vjeli na okrouhlou náves, projasnilo se tu od měsíce. V jeho záři leskl se rybníček poblíž staré lípy, vrhající dlouhý, tmavý stín volnou prostorem.

Stopy nedávného pustošení byly na ní patrný. Sem tam shlédli nějaký kus obleku, nebo plachty, pohozené nebo ztracené, nějaký koš nebo lýčenou mošnu, před jedním statkem vůz k odjezdu připravený, tu

onde vrátka vyražená, brány otevřené; ale nikde člověka, ani zvířete, ani husy, nebo psa. Za to dost uřezaných hlav husích i slepičích.

„Jedno mi jen divné,“ pravil jeden z žoldnérů, „že když tak hospodařili, proč také nevypálili . . .“

„Snad se sem chtějí ještě vrátit. Kdo vi, kde jsou. A snad ne daleko. Snad ještě honi ty uprchlé,“ minil starší žoldnérů. V tom zarazil koně, a všichni. Byli prostřed návsi. Všichni upřeli zraky před se, na pravo, v stranu, která byla dosud ve stínu. Nyni i tam po-
svítil měsíc na dřevěná, došková stavení, na ploty před nimi. U jedněch vrátek, u samého plotu ležela nějaká ženská. A na plotě nad ní . . . Zmlkli všichni, dívali se, hleděli, jakoby nechtěli uvěřit. Rozjeli se tam. Probošt volně, váhaje, za nimi.

Když dojel a vše shlédł, zbledł. Na zemi, zakrvácená ležela mladá selka, zabítá; tváří do její sukně asi pětiletý bosý hošík s rozpoltěnou hlavou. Matka a syn a vše kolem nich bylo krví zalito. A také plot nad nimi, nejvíce dva ostré koly do plotu vstrčené, na nichž černaly se potůčky krve, vyteklé z dvou dětských těl, nemluvněte a dítěte asi dvouletého.

Všechny, matka, děti zašly strašlivou smrtí. A ta selka nejstrašnější. Vidělať děti své v takových mukách hynouti. Viděla jistě, protože jich hájila. Žoldnéři postřehli, jak ustrnule prohlíželi děsnou skupinu v záři měsíce, že má selka pravici přefatu. Holýma rukama děti bránila.

„Hovada!“ vykřikl jeden ze žoldnérů, a již druhý a třetí:

„Potvory!“

Byl to hlas ošklivosti a vzteku nad tím zvířecím činem.

„Aha, tak-li nám chtějí dělati?“ volal nejmladší, jenž pocházel jako jeho druhové z poddané vsi vladaře Rožmberského.

„Vytrhněte koly a položte děti vedle matky!“ poroučel kvapně probošt, otočiv koně stranou. V tom zalehla sem pojednou směs hlasů. Všichni sebou trhli a naslouchali. Zpěv! Chmurný, divoký zpěv zněl splynule, nejasně, blížil se však.

„Ještě si zpívají!“ zkríkl mladý žoldněř. V ten okamžik pojalý jej a všechny vztek a zášť. Vykřikli na jeho hlas a jako na rozkaz letěli ke koním, jen ostruhy řinčely, a křičeli:

„Na ně! Hrr, na ně, na ty loupežníky!“

Probošt volal, co chtějí, ať zůstanou, ale žoldněři vytrhovali oštěpy do země zabodnuté a sedali na koně. Zatím už zpěv zřetelněji se ozýval. Zněl hlasněji a také divočeji. Probošt trhl uzdou, a než žoldněři, všichni rozkacení, vyrazili, vyjel před ně, otočil koně hlavou k nim a volal, pravicí mávaje, ať poslechnou, chtějí-li se dát pobít.

„Oni nás chtějí pobít!“

„Nás všechny, ti Uhři!“

„Poroučím vám ve jménu Páně!“ zkríkl probošt velitelsky. „Ani se nehnete. Kdo z vás jenom rukou hne . . . A ty —“ a ukázal na staršího. „Zle bys doma odpovídal, i tvoji —“

V tom vyjel proti nim na náves jezdec v huňatce a v rudém plášti přes levé rameno. Pukly a různé kovové ozdoby blyštěly se na řemení jeho nevelkého vraníka. Jak jezdec shlédl žoldněře a bílého kněze, mžikem otočil koně, jenž několika skoky zmizel mezi staveními. Zpěv zněl už blízko a hlasně; ale rázem přestal, jakoby uťal. Za to divoký skřek zahlučel tichou nocí; bylo slyšeti kvapný dusot četných koní, davších se v cval. Za okamžik na nich vyrazili na náves, Uhři, celý houfec, s šavlemi nad hlavou, a divě křičíce.

Bylo jich dobrých třicet, všichni v lehkém odění. Jen někteří měli kovové helmice, prosté, vybíhající do špice, bez okrajů, s nánosníkem. Těm i ostatním, kteří měli na hlavách huňatky, visely přes spánky vlasy v ruliky spletené dolů až k holému krku. Na žádném z jezdců neleskla se zbroj, ani pláty, ani přední kus. Tomu onomu splývala kosmatá kůže přes rameno, většina však měla rudé pláště jako ten první jezdec. Každému pak se houpal po pravém boku široký toulec, plný šípů; luk měli na plecích, na ochranu pak na levém rameni nevelký kulatý štít.

To všechno bylo patrné na první pohled, i to, že koně jejich, celkem nevzhlední, nevelcí, měli pod sedlem huňaté kože nějaké, prsosingy pak a ohlávky, u nichž se houpaly ozdobné řemínky, že byly lesklými, kovovými puklami, cetkami ozdobeny. Jak jezdci s křikem vjeli na náves, hned obklopili Rožmberské kolem. Nežli se to stalo, poručil probošt svým, aby spustili kopí podvržená k boji.

Pak vyjel zvolna do prostory mezi Uhry a žoldnéři, naproti vůdci uherskému v helmici s nánosníkem, v drátěné košili na červené, květované, dlouhé sukni s prýmy. Probošt volal po latinsky. Uher v copánkách, osmahlý, černých knírů, jinak bez vousů jako jeho černí, opálení jezdci, odpověděl po uhersku, že nerozumí; pak po slovácku se zhurta ptal, kdo jsou.

„Poddání jeho Velebnosti, římského císaře a uherského i českého krále Sigmunda. Jsem probošt kláštera Louňovického.“

„Ty-li's Čech —“

„Čech, ale dobrý křesťan —“

Uher zasmál a řekl:

„U vás Čechů jsou všichni dobří křesťané; říká každý. A každý je Husita, kacíf. I kněži. I faráři.

Jako ten Hradecký. *) A ty, ty se také klaníš zlému duchu?"

"Kdo se mu klaní!" hned a z ostra odvětil probošt.

"Vy, Češi, v Praze na rynku a všude; bílému beránku se klaníte, jako pohané. A černému brouku."

"To není pravda!"

Uher, zuřivě zaklev, zkríkl;

"A jak není pravda, náš kněz to kázal, a všude to kážou o vás. Dobro vás všechny pobit —"

"Jsem posel, jedu ku králi."

"Co tam chceš?"

"Nesu poselství od pana z Rožmberka. Jeho Mil. král rád mne uvidí."

"No rád, nerád; vás falešné Čechy všechny tuze rád vidí. Co neseš?" ptal se zhurta.

"Neptej se a pusť mne, jedu na Hory Kutny. Jede tam král?"

"Jede, ale ty nepojedeš. To by mohl každý říci, koho chytíme."

"Tedy mne vezmi s sebou, ale zaveď mne ku králi."

Za toho jednání Kumáni byli zticha. Všichni si prohlíželi jezdce, ukazovali si jejich koně, bílého kněze, hleděli, jak jedná s jejich vůdcem. Ten se pojednou k nim obrátil, zkríkl něco jejich jazykem a již jich deset vyjelo k Rožmberským přijat od nich zbraň. Žoldnéři ji vydali. Poručil jim tak probošt, a za těch okolností nebylo také zbylí. Pak si je vzali Kumáni do prostřed a rozdělivše je, zavedli je do dvou statků. Probošt musil s vůdcem do jiného.

Několik kumánských jezdců rozjelo se na stráž, ostatní, zavedše koně do stájí, ulehli.

Probošta dali do nějaké komory. Položil se na chudé lože vystlané slamou; nemohl však usnouti. To,

*) Ambrož, s Hynkem Krušinou z Lichtenberka, vůdce Orebských.

co dnes viděl tu v té vesnici, nedalo mu spáti. Jak se mu oči zavíraly v prvním usnutí, už se vytrhl děsivým snem. Viděl zsinalá dětská tělíčka na tyčích nabodnutá, krví zalitá, se střevy vyběhlými, zabitou jejich matku i bratříčka jejich s rozpoltěnou hlavou. V to se mu míhali osmahli Kumáni v červených pláštích, v černých copánkách přes spánky, osmahli, blýsknavých očí, vyvstalých lícních kostí a holých krků, křičící a zase drmolící divnou řečí, hroící mu . . .

Až pot mu na čele vyvstal. Modlil se, vzpomínal na to, co Táboři činili, jak spálili klášter, knihy, jak vše zhubili, i obrazy svatých ztupili. Ale už opět ta mrtvá, umučená děťátka na kolech se mu zjevila, oči vyhaslých, líčka bolestí zkriveného.

„To je trest boží za ty rohany. Trest boží! Ta nevinná krev na ně, na ně jen . . .“

Ale v tom se mu Hvozdenský zeman mihl na mysl, jak se posledně setkali . . . Kolem bylo ticho, jen chrápání kumanských jezdců venku na sínce se hlasitě ozývalo.

Probošt nemohl se jitra dočekaťi Sedřiml teprve k ránu, ale ne dlouho. Vůdce ho přišel zbudit. Záhy zase vsedli na koně. Když jeli návsí, probošt se v tu stranu, kde včera trčela těla dítek a ležela mrtvola selčína a chlapcova, jen ohlédl. Spatřiv, že tam jsou mrtvoly dosud, požádal vůdce, aby je směli jeho lidé sdělat a uklidit.

„Vidiš, kněže, že jsi také kacíř! Viš-li, že jsme si myli ruce v jejich krvi. Na toť jsou odpustky. Na to, kdo zabíjí, a ne kdo pochovává. Jen je nech, mrchy kacířské —“

Pak jeli ze vsi rovnou, jak si Uhři nejkratšeji zamířili, kvetoucími lukami, vysokou travou, ouhorem, osením bujně zeleným, kus cestou, a zase polem, loukou, kolem tůní, přímo ke vsi, která se před nimi

u jakési dubiny za lukami probělávala. Cestou minuli samotu, dvorec nějaký, vyžehnutý, docela pustý. Vůdce s proboštem mnoho nemluvil. A když, tak jen aby ho popíchl i jeho krajany.

Probošt se zemanem, jenž neuměl ani číst ani psát, jak se přesvědčil, když mu ukázal průvodní list vladařův, se nepřel. Také své žoldnéře v zadu napomenul, aby mlčeli. Slyšeli, jak Kumáni kolem nich jedoucí hrubě s nimi žertují, jak se jim vysmívají.

Záhy po ránu dostali se do té vsi, k níž mířili. Hemžila se vojskem. Byl tu a kolem v polích předvoj Sigmundův, většinou samá jízda. Kumáni a jim příbuzní Jasi, Rácové v pestrých sukních, s širokými pasy, po zuby ozbrojení, Slováci, Maďaři, všichni v jízdě, a houfy německé pěchoty.

Vše tábořilo po staveních, na návsi a kolem vsi. Ve stájích, u plotů, u kolů stáli uvázaní koně, ti osedlaní, oni bez sedel. Všude dost hnoje a zápachu, všude dost potroušené slámy, rozházené, čerstvé trávy, rozlité vody. Kumáni, Uhři, Srbové, pěší Němci, vše se sbíhalo, když houfec se zajatým bílým knězem a jeho žoldnéři vjížděl do vsi; vše na ně pokřikovalo: „Hus! Hus!“ A smáli se jim i hrozili.

9.

Vůdce zastavil se na návsi u statku, před nímž ve plotě byla zaražena korouhev. Ale již v otevřené, vlastně vyražené bráně se zastavili. Potkaliť tam vůdce samého, k němuž je vedli. Byl vysoké postavy, statný, krásný muž, zahnutého nosu, jiskrných zraků. Na hlavě měl nevelkou červenou čapku s dvěma pštrosími péry vzhůru stojícími, na těle volný, bílý klok bez rukávů. Z pod něho, jak byl v předu rozhalen, rděla se květovaná sukně z pestré látky, na prsou plná prýmů. Přes

úzké, rudé nohavice měl nevysoké střevíce s ostruhami. Po boku mu visela zahnutá šavle, v ruce držel čekanu.

Pán, jemuž zeman předváděl zajatce, uměl slovácky, na probošta však mluvil po latinsku. Jednal s ním mírněji nežli ten zemanský rotmistr, ale rovněž nedůvěřivě. Jak probošt udal, kdo je a kam se ubírá, pohlédl na něj magnat zkoumavě, pak řekl, aby počkal, a vrátil se do stavení. Neomeškal se tam dlouho, a nevrátil se sám, nýbrž s nějakým rytířem v kapalinu,*) z pod něhož drátěná kukla kryla týl, hrdlo i bradu, majíc kožený lem v laloky vyřezaný a přes ramena na prsa sáhající. Na drátěné té kukle v těch místech pod pravým uchem rděl se malý štítek s erbem vysokého statného rytíře, jenž už měl pláty na nohou, po levé meč, po pravé dýku a tobolku u pasu i brněné rukavice, jsa patrně na odjezd připraven.

Šel zvolna, patrně těžko; za každým krokem mu ostruhy hlasně zařinčely. Na probošta promluvil česky. Byl Čech, moravský pán, pan Ješek z Plumlova, bratr nejvyššího hejtmána moravského, jeden z těch pánů, kteří uznavše Sigmunda hned, jemu teď vojensky sloužili i proti svým krajanům.

Probošta uvítal uctivě a patrně se zaradoval, když uslyšel, kam se kněz ubírá a proč, a když uviděl průvodní list s pečeti Rožmberského vladaře. Příčiněním pána z Plumlova začali Uhři s proboštem jinak jednati. Oba páni, Uher i Čech, zavedli ho poctivě do statku, kdež ho pohostili ze svých zásob. Dlouho se však nezdrželi, neboť za nedlouho zahlaholila venku trouba i bubny k pochodu.

Probošt zůstal už při panu Ješkovi. ježž král Sigmund přidělil schválně ku předvoji, jako Čecha a lidu znalého. Pan Ješek sám také velel houfci pěších

*) Železný klobouk bez hledi.

drábů z valné části samých Němců slezských. Než i něco českých Moravanů bylo mezi nimi. Na probostovu žádost také vymohl, že byla Rožmberským žoldnérům vrácena všechna zbraň a že byli zase puštěni ku svému nynějšímu pánu, jako strážný jeho průvod.

Ve vsi od lidu opuštěné bylo té chvíle, když ze statku vycházeli ke koním před vraty čekajícím, jako na mraveništi. První jízdný houf, Uhři, šikovali se na návsi za křiku a hluku i zpěvu. Země duněla dusotem, vzduch byl plný zápachu, vanoucího z koní v řady už sešikovaných, jejich ržání a řehtotu. V ranním slunci blýskaly se pukly a kovové plíšky na jejich řemení, rděly se živěji pláště jezdců, leskly se černé namaštěné vlasy a copánky přes osmahlé tváře visící.

Většina již v sedlech seděla, jiní sedali, sem tam ještě podpinky utahovali. Ale všichni hlučně vespolek hovořili, kleli, pokřikovali na sebe, nebo se chechtali, až se jim bílé zuby z pod černých knírů blýskaly. Ranní vítr čečral kožešiny pod sedlem i kožešiny na plecích těch divokých, surových synů uherských pust.

Rotmistři v rudých pláštích, z pod nichž mihotaly se kovové kroužky jejich drátěných košil, obutí v červených botách s dlouhými ostruhami, objížděli řady. svolávali, kleli, nahou, křivou šavlí doháněli do šiku jezdce ne hrubě zvyklé kázni a pořádku.

Probošt, sedě na koni vedle pána z Plumlova, hleděl s nim před statkem na všechnu tu pestrou směs, na toto neobyčejné divadlo. Rytíř mu vysvětloval.

„Ti by všechno pokradli a vyloupili,“ pravil, ukazuje na Uhry a Kumány. Probošt připomenul, co udělali v sousední visce, co sám na své oči viděl.

Rytíř pokýval hlavou a pravil:

„Žel, Bohu žel. A nejhůř tím slouží králi. Ale není s nimi žádné správy“ —

Bubny zarachotily, nevelké dva měděné kotlíky, zavěšené přes krk starého bělouše na kraji, v první řadě uherského houfce. Jízdný bubeník do nich udeřil a bubnoval, rotmistr pronikavě zkríkl; všechen houf vyrazil z návsí. Probošt zahlédl za poslední řadou hubeného, osmahlého dominikánského mnicha, jedoucího na koni. Pán z Plumlova vida, že se krajan za ním ohlíží, řekl:

„Toť uherský kazatel. Také tu jeden německý, a slovenský také. Všichni ohňově kážou proti těm kališníkům. A bullu papežovu ohlašují a připomínají.“

Uhři a Kumáni jen zanikli v ulici mezi staveními. Ještě dusot jejich koní sem zaléhal, a již zavzněl nový, silnější, z protějšího konce. Rácové a Valaši jeli, pestrý houf, většinou v divných čapkách a čepicích široko kožešinami lemovaných, s péry i bez nich, v hnědých halinách nebo v pláštích i s huňatými kožemi na plecích, s touly a luky, se zbrání za širokými pasy, samí velcí, statní lidé jiskrných zraků, mohutných knířů, praví obři proti drobnějším, nevzhledným Kumánům.

„Ti řezou hlavy —“ pravil pán z Plumlova, ukazuje na Jihoslovany a Rumuny. K nim připojil se onen magnat, jež probošt ve statku potkal, a jenž opodál jízdu přehlížel. Za tou se hudba ozvala: zvuky píšťal. Pronikaly dusotem koní i hřmotem pádných kročejů, jež se blížily. Byla to německá pěchota, jež byla tábořila za vsí. K ní se přidal pán z Plumlova s proboštem a jeho jízdným průvodem. Probošt, jak se zpět ohlédl, spatřil ještě oddělení jízdy a dlouhou řadu selských vozů.

Záhy se octli za vsí a postupovali silnicí nyní suchou, ač pňmou výmolu. Bylo jasné, květnové jitro. Všechen kraj kolem v bujném, mladém zelení.

Probošt se veseleji rozhlížel nežli včera. Byloť mu volněji v tom bezpečném průvodu a těšil se v duchu, že teď už najisto dojde svého cíle. Vída to vojsko před sebou i za sebou, slyše od pána z Plumlova, co ho ještě za nimi s králem, co tisíců křižáků král čeká, těšil se, že tomu všemu ti rohani kacírští neodolají, že jim bude pojednou konec. Praha se vzdá, tak o tom chutě mluvil s moravským pánem. A to hnizdo na Hradišti rozmete Rožmberský vladař.

Jen získati pro něj, pro toho kališníka hamižného, dobrou pomoc od krále. Zmínil se o tom krajanovi. Rytíř mávl rukou.

„Jen ne peněz! Král jich sám nemá. Jen ne peněz, kněže probošte. Lépe, kdybys je sám přivezl. Abys věděl, král bývá v dlužích. A často. A ten kupčik mu je těžko shání, a byl by proti tobě. Nepřeješ kněžím.“

„Jaký kupčik?“

„Windeke.*) Jakýs měštěnin z Mohuče. Světem protřelý člověk, a zvláště v takových službách. Kramář, žida kus. Ale král mu věří, protože mu ten Němček peníze shání. Ale Čechy by ten hubenec, ten Windeke, všechny utopil. Nás přirozené Čechy u dvora, a všechny Čechy. Ty hled si Šlika, je protonotarius v kanceláři. Peníze, peníze, kněže probošte. Nebo,“ a tu pán z Plumlova se s koně k proboštovi ponachýlil a s úsměvem, oči přimhouřiv, dodal: „pěknou pannu. Na tu rozkošnou udici se král vždycky chytí.“

Probošt stáhl oboči:

„Je jiných starostí. Běží o víru, o korunu.“

„O tu nemá teď strach. Slyšel's, hrad sv. Václava v naší moci, a Vyšehrad. Oba Pražanům v bocích. Půjdou do prosa. Možná, že dřív, nežli se dostaneme ku Praze.“

*) Psal později životopis císaře Sigmunda.

„Ale ti tam, na Hradišti, ti zběsilci!“

Rytíř se pohrdlivě ušmál a zvolal:

„Těch několik bláznivých kněží a smradlavých sedláků!“

„Ale ti sedláci s Žížkou — viš-li, pane Ješku —“

„Nu, že se jim jednou zvedlo! Ale teď, co zmo-
hou s tisíci a tisíci?“

Probošt však nepřisvědčil a vypovídal, jaký to hrozný, sršatý lid, jak pobouřený do nerozumu, že to bratrstvo Táboorské se nepoddá.

„Porad králi,“ dodal, „pane Ješku, ty a vy, páni Čechové, ať jimi nepohrdá, ať tam na ně pošle, nebo ať vladaře samotna nenechává . . . Jdeť nejen o královu korunu, ale také o vás jako o nás. V tom bratrství by nás všechny utopili.“

„Nelekej se tak, kněže probošte! A radit? Nu, budeme. Ale král nám Čechům málo věří,“ doložil rytíř trpce. „Málo. A sloužíme mu jako jiní. A ještě víc, protože proti svým. S bratrem promluvim. Ty promluv s ostatními. Na Horách je všechny uvidíš. A hleď si Šlika, jak jsem řekl . . .“

Den byl velmi teplý. Trpěli horkem a ještě více prachem, jenž vystupoval před nimi a kolem nich u vysokých kotoučích. Vesnice, kterými postupovali, byly opuštěny. Odevšad uprchlo obyvatelstvo ze strachu před Uhry a Kumány. Stopy jejich drancování a pustošení shledali všude: lány osení koňstvem zbytečně udupané, vybité statky, odpadky ze zabitých zvířat z chlívů vyvlečených.

Na večer pak, když pán z Plumlova a probošt s pěšim houfem uléhali tábořem, zahlédli stranou požár. Jakýsi osamělý dvůr mezi stromy hořel jedním plamenem a veliká záplava rozlila se po večerním nebi. Ješek z Plumlova vyskočil prudce zaklev.

„Žháří!“ Už zas! A nemají nic v pozech dávat, tu v okolí Hor. Král tak na naši radu poručil. Koně!“ zkríkl na sluhu.

Za chvílku již vyrazil ze vsi a hnál se soumrakem k požáru. Probošt stojí na kraji vsi u plotu, hleděl upřeně v tu stranu. Viděl plameny vysoko šlehající, sloupy černého dýmu trátící se pod temným nebem, viděl i postavy, jako černé stíny, mihající se mezi stromy kolem dvorce, pěšky i na koních. Temný hluk od požáru až sem zaléhal. Jednu chvíli zazněl prudčeji, divoce, zrovna pro strach.

Probošt slyšel pěší žoldnéře, kteří stáli opodál u plotu a rokovali o požáru. to že se ve dvoře asi hájí, že Uhři teď tam asi vrazili a jistě že mordují kde koho.

Za chvíli dověděl se probošt určité zprávy. Pověděl mu ji pán z Plumlova, jak se vrátil všecken zpocený, uhnáný, rozmrzelý, zlostný.

„Uhři zapálili, toť se ví,“ povídal v nízké sedničce selské, tmavé a zatuchlé, loučí osvětlené, „ale dřív všecko vykradli —“

„A lidé ze dvora? Bránili se?“

„Utekli. Ale když dvůr hořel, vyběhli dva z něho, nějaký chromý staroch a mladé pachole. Ti byli schováni —“

„A oheň a kouř je vypudil.“

„A ti čertí je zas do ohně, zpátky, hnali. I toho chromce i to nebohé mladé. A jak řvali, když je šavlemi a oštipy bodali a do plamenů hnali. Slyšel jsem je zdaleka: „Hus! Hus! Čech, Čech! Hus!“ Tak řvali. Já již přijel pozdě. Bylo po všem. Hoška jsem ještě zahlédl. V okně. Křičel zoufale, až jeho hlas tím hlukem pronikal. Ale v tom se sřítily hořící trámy. Pomoci nebylo —“

Proboštovi se živě kmitlo, jak on s Martou novickou a sakristanem byli v komoře Hvozdenského dvora a na smrt se chystali, když vedle hořelo.

„Co Uhři?“ řekl temnějším hlasem, když rytíř umkl.

„Nic. Ptal jsem se po rotmistru. Nikde nebyl. A chlapi sami div že se do mne nedali, když jsem je okřikl.“

„Kacířstvo zažehlo všechen ten oheň. V lůně svém ho neschovali; teď je pálí, ale pálí také nevinné. A po všech sousedních zemích volají naši hanbu —“ řekl probošt chmurně a pokývl zvolna hlavou.

„A všechna země bude zemdlena.“

„Proto čím dřív, tím líp, když budou shlazení ti svatokrádci!“

Probošt řekl to přísně, tvrdě, a bylo to také viděti v očích i na žlutavé tváři. — —

Druhého dne záhy dali se na pochod za uherskou jízdu. Ta již byla daleko napřed. Hrozná stopa po ní zůstala: černá spáleniště opodál mezi ohořelými stromy s popelem dvou nebohých tvorů. — —

Odpoledne shlédl probošt, jedá vedle pána z Plumlova v čele pěšihó německého houfu, před sebou na návrší velké, hrazené město s četnými věžemi a kostely. Byli u Hor Kutných.

10.

Uherská jízda, Rácové a Kumáni byli již utáboření po vsích u samého města. Také houf pána z Plumlova nevtrhl do města, aniž druhý, pěši houf, sami Němci ze Slezska a Lužičané, kteří za pánem z Plumlova přitáhli. Všichni se položili táborem pod městem opodál Sedleckého kláštera. A tábor ten rostl. Přibylýť za nimi dlouhé řady selských vozů, s vozy zároveň

přijeli osmahlí jezdci v šišatých helmicích s nánosníky, uprášení, umazaní, zardělí a zpocení.

Všecko okolí rozlehlého kláštera četných budov a kaplí, nad něž i nad starý romanský kostel vysoko strměl nádherný, dlouhý chrám gotické stavby, se změnilo. Klidná prve krajina hemžila se nejrůznějším lidem, pěšim i jizdným; všude bylo strakato od různých barev, pestřících se tu a tam jednotlivě, tu pruhy jako na makovém poli. Všude byl ruch jako na mraveništi. A pořád přibývaly do tábora jako potůčky nové a nové houfce, jež z daleka se černaly pod korouhvicemi barev nejrozmanitějších.

Pán z Plumlova, umístiv své oddělení, zamířil s proboštem nejprve k Sedleckému klášteru.

V klášteře bylo také živo jako v táboře. Ne od vojska, ale od kněží. Skoro všichni vycházeli, jak se donesla zpráva, že táhne královo vojsko, a jak sem zalehl ohlas válečných trub. Ze svých cel a bytů chvátali přečetní mniši zdejšího kláštera v bílých kápích a černých škapulířích*) i četní přespolni kněží, jejich hosté, uprchlíci z různých stran. Z Prahy nejvíce.

Byli to kněží světští, faráři, kanovníci, ještě více však klášterníků různých řeholí se tu sběhlo, černě, hnědě i bíle oděných. Byli tu kněží starí, mladí, ducatých, oholených tváří, otylí, hubení, kněží světští ve světském obleku, mnozí v nákladném a bohatém, jiní v černých sutanách. Chodby i schody hlučely jejich kroky; míhali se mezi oblouky křížové chodby, kupili se na nádvoří.

Všude se ozývaly jejich hovor, volání, po česku, po německu, latinsky. Všichni byli rozčileni novinou, že jde již královo vojsko, jejich spása, jejich naděje,

*) Sedlecký klášter kvetl tou dobou tak, že mohl 300 kněží a 200 bratří lajků uživit.

jež ztrestá kacíře. V jedné z budov u prvního nádvoří byla okna plna vyzírajících ženských hlav, řeholními rouškami zavínutých. To jeptišky, jež tu také došly útulku, vyhlížely, ty černě, ty bíle oděné.

Pojednou se všechno kněžstvo ku bráně hrnulo. Vrata vrzající se otevřela a gotickou branou vjížděl bílý mnich, důstojného vzezření, a rytíř v kapalinu a v plátech jemu po boku. Jízdní zbrojenci zůstali před branou.

Z kněžského davu ozval se výkřik úžasu a radostného překvapení:

„To je probošt!“

Mladý kněz, jeden z proboštových kaplanů, kteří se utekli sem do Sedlce, tak vykřikl, a již se tlačil ku svému představenému. Mžikem se roznese, kdo nový host je; všichni se tím dychtivěji k němu hrnuli. Myslíli, dle výpovědi prchlých kaplanů, že probošt Petr je buď zabít nebo někde v zajetí Tábořského bratrstva. Měli s ním účastenství a také se novin nadáli. Nejdůležitější uslyšeli ve velkém klášterním refektáři, jehož stěny byly ozdobeny malbami. Všichni se tam vehrnuli. Klenutá, veliká síň se rozšuměla, rázem však zavládlo hluboké ticho, když probošt Petr obrátil se ke shromážděným, aby promluvil.

Pověděl stručně, co zkusil; že všechny jeptišky z Louňovic sem se šťastně dostaly i kněží, již cestou z nádvoří zvěděl, i to, že jedna ze sester tu zemřela, hned jak sem dorazili. Pověděl, co se stalo v Bukovsku, co tam Táboři všechno stropili, jak o tom na Přibenicích slyšel, že vybíli kostel, jak pošlapali posvátné nádobi. Ze všech stran prostorné síně strhly se pokřiky nevole a hněvu; ale když dodal, co cestou lidé mluvili, že ti svatokrádcové šlapou svaté hostie, že si křížmem mažou škorně i psy své že jím mažou, zahřměla kolem bouře prudkého hněvu. Zlost a zášť

sršely ze všech tváří, ze všech očí. Kněží staří, mladí, světští i řádoví vykřikovali, kleli rouhače česky, německy i zařatými pěstmi hrozili. Rázem se však vyjasnilo a po bouři radost zasvitila, když probošt ukázav na pána z Plumlova podotkl, že vykoupení všech utiskovaných se blíží i trest i zhouba těm rouhačům, že ostatní svět křesťanský a sv. otec rozplašených a oloupených neopustí, že se sbírají veliká vojska a Jeho Velebnost královskou že uvidí již nazejtří tváří v tvář — —

Refektářem zahlaholilo jásání. Kněží v radostném pohnutí, v radostné naději, že budou protivníci potření, sebou potrhovali, ruce si tiskli, tlačili se nahoru v čelo stolu, kde stál probošt s kanovníky a předními z kněží, hrnuli se za ním až na chodbu, i pak, když s panem z Plumlova a se svými kaplany odcházel do jizby, opatem jemu vykážené.

V Sedleckém klášteře však nezůstal. Sotva že si tu trochu pohověl a se občerstvil, navštívil uprchlé sestry, pak provázen svými kaplany odebral se na starý hřbitov pomodlit se ku hrobu zemřelé sestry z jejich zákona. Kleknuv, políbil posvátnou zemi,*) on i jeho průvodci a pohřbítil se v modlitbu. Za chvíli po té seděl už zase v sedle a mířil s pánem z Plumlova nahoru do města. Jízdu měli hrubě nesnadnou. Cesta netrhla lidmi z města se hrnoucími do vojenského tábora, i jezdci a žoldnéři miřícími do města. Vozy s pívem a potravinami zastavovaly cestu. Všude plno prachu, všude těsnost, místy až tlačence. Pojednou dojel jich malý zástup ozbrojených jezdců, mezi nimiž se kmitl jezdec v občanské sukni, v klobouku, asi čtyřicetiletý. Byl hubený, plavých vlasů, zarudlé brady, pihovatý, červeného krku. Jak ho pán z Plumlova zhlédl, chytl probošta za rukáv a zvolal:

*) Dle pověsti přinesl opat Jindřich II. za času Přemysla II. zemi z Golgoty a dal ji promíchati s prstí na hřbitově Sedleckém.

„Rač se podívatí. To je ten lišák, ten Windeke, Tenť vede císaři počet, vypůjčuje mu peníze a dává v zástavy jeho věci. — Do boty litý Němec, a ten vedle něho, to je pan Wusterwitz, Braniborák, dvořenín. Tiť jedou jistě pro obydlí královo a stran hospody ostatnímu dvoru.“

Tlustý, červený pan Wusterwitz křičel na lidi, ať jdou z cesty, křičel na jízdné pacholky své, ať uvolní dráhu. Pacholci klnouce a křičíce po německu bili plochým mečem kolem sebe. Tak rychleji se dostali ku předu a záhy zanikli v kotoučích prachu.

Bylo již pozdě odpoledne, před slunce západem, když probošt s panem Jeskem vjeli hrazenou branou do města. Lidí bylo všude plno jako o Boží hod, domácích, havířů v kytlicích a kuklách, nejvíce však cizinců, uprchlíků, skoro samých Pražských Němců. Přecházeli, stáli v skupinách na ulicích, na podsíních domů, před kostely, na placích. Na všech, všude jevil se patrný rozruch a rozčilení, na mladých i na starých. Většina jich, kteří z Prahy sem utekli, bývali lidé zámožní, bohatí. Bylo to také na nich znáti, na jejich oblecích, na jejich plstěných i bobrových kloboucích, dle mody homolových, na jejich sukních jemných látek, na lehkých šubách drahou kožešinou lemovaných i na otáhlých kabátcích nejrůznějších barev, jak je měli mladí, i na divných, nosatých střevicích. Matrony v čepcích a v pěkných šlojřích, v celkových šatech z drahé látky, stály s muži nebo vcházely s dcerami, jež měly vlasy rozpuštěny nebo v rulíky s pentlemi spleteny.

Na perlových pentlicích panen, na poučnickových závojích paní, na bitých, lesklých pásech s akštejnými*) a jinými růženci, u nichž visely zlaté, stříbrné

*) Jantarovými.

groše, na všem obleku žen i mužských jevila se bývalá zámožnost. Bývalá. Domy, role, krámy, vinice, vše nechali v Praze a zlata a stříbra z vaků a z tašnic bylo na mále. Z některých, byť i krumplovaných, vylítalo na dobro.

Leckde již byla nouze; i u těch, kteří měli vzácnější a vzácná roucha. Nyní se blížilo vykoupení. Císař k Horám dojížděl. Ty noviny přišly a všechny vzrušily. Každý spěchal ven. Teď o tom hovořili, o vojsku, o němž se většina již očitě přesvědčila, o císaři, jak ho zejtra uvítati, jak poprositi, aby se jich ujal. Doufali v něho, ba měli již jistotu, že je uvede zpět do Prahy, kdež vládnou a hospodaří čeští kacíři.

Ruch byl všude ohromný; zdálo se, že nastalo obecné stěhování. Již před tím neměli Horští světnic a komor nazbyt, co se tolik uprchlíků k nim přistěhovalo. Každý kout, půda, každá komůrka měla své obyvatele. Z těch mnozí musili se teď stěhovat, aby měli místo domácí a jeho rodina, neboť ti zas musili své komory a jizby propůjčiti pro zitřejší hosti, pro dvořany, kněžstvo, rytíře a pány z průvodu císařova.

Probošt zajel s pánem z Plumlova do Vlaského dvora. Kolem královského toho sídla hemžilo se lidmi. Stáli, tlačili se všude, horníci, domácí, cizí, a všichni hleděli ku bráně, kterou před chvílí vjeli do dvora císařovi dvořané, Windeke a pan Wusterwitz, odkud pořád někdo vycházel, šeptmistři, úředníci hor, kamž poslové vcházeli a vjížděli a kdež ozbrojení drábové sotva byli s to, aby zadrželi nával zvědavého lidu, tlačícího se ke vchodu.

Probošt s pánem z Plumlova mohli jen krokem jeti ku bráně. U té pak se musili zastavit, jak se tam strhla chumelice lidu. Vystrkovali tam zrovna nějakou nevelkou, hubenou ženu asi třicetiletou, v tmavých, prostých šatech, mající hlavu i bradu bílou rouchou

zavitu. Zahnědlá její tvář byla zardělá, tmavé oči se jen blýskaly. Chtěla do dvora; žoldnéři se na ni obořili, ona se nedala. Odpověděla, a po česku. A to ji škodilo. Lid kolem, havíře, měšťany, domácí i cizí, jakoby bodl. Do té chvíle sami láli na dráby, že jich nechťeli pustit; ale jak se žena česky ozvala, hned se vitr obrátil.

Dali se jí do smíchu, a když se zas ozvala a zase po česku, již jí láli, hrozili, slovy i pěsti. Spílali, že je kacířka, že není z Hor, že tu je na zvědách. Jak to někdo z davu vykřikl, druhý vášnivě přisvědčil:

„Tak, tak, jistě špehěrka. Jako ten kramář z Prahy, víte-li, kryky a pasy prodával, a všecko, co kde zvěděl, donesl do Prahy —“

Tak křičel po německu, a v tom už se na ženu obořil, odkud je a kdo je, německy i česky. Ale žena nebázlivá směle se mu postavila a směle jemu i po zástupu se obračejíc volala:

„Co je mi do toho kramáře, co ten dělal. Já nejsem z Prahy, neprodávám ani kryků, ani pasů, ale šlojiře, jsem poctivá šlojiřnice —“

„Odtud?!“

„A z Klatov —“

„To je u Písku, a blízko toho Hradiště. To je kacířka!“ vzkřikl kdosi. „Co s ní — hoďte ji do šachty! Je od Písku, z těch pikartů . . . Do šachty s ní —“

Návrh došel u luzy ohlasu. Šlojiřnice se bránila, dovolávala se nějakého měšťana, kterého opodál shlédla, že ji zná, že jeho manželce i dcerám prodala již několikrát šlojiře i pentlíky, ještě dnes ráno takový krásný hedbávník, aby měla na uvítanou pana krále, a dva samokroutky.*) Luza však kolem křičela a lála, a již již se na ni sápalí.

*) Závoj z nití.

V tom se probošt s pánem z Plumlova nahodil. Rytíř, slyše to láni a české volání, zarazil koně a poručil, aby ženu nechali. Odrazili na krok, neradi, s odporem i láli. Ale rytíř nedbaje vyptal se ženy, vyptal se měšťana, jehož se dovolávala, a pak řekl:

„Pojď mezi naše koně!“

Tak majíc rytíře po pravé, probošta po levé vešla do brány Vlaského dvora, před nímž chasa Horská křičela a lála a se sápalá na dráby, chtějíc do brány za tou Českou a tedy kacírkou.

11.

Nazejtří ráno počal tábor před Horou na novorůstí. Přibývalo nové vojsko, houf za houfem, pěší, jízdní, kusy na vozích, do nichž byla dvouspřežení i více koní zapřažena. Té chvíle si jich však Kutnohorští tak nevšímali jako včera. Vyhliželiť císaře. Všecko bylo na jeho uvítání připraveno. Domy v ulicích k Vlaskému dvoru i jinde zelenaly se ratolestmi, ulice, placy byly čistě vymeteny, na věžích, na Vlaském dvoře, na radnici vlály korouhve, všude se scházeli vystrojení lidé; měšťané i řemeslníci pod korouhve svých cechů, kněží v bohatých, krumplovaných rouchách kostelních, „školníci“) vedení školmistrem v bakalářském tabardu a kantorem, vystrojené panny se skvostnými věnci na hlavách, mnohé uličené, v celkových šatech, v předu povykasaných, tak že bylo viděti kus druhé, pěkné suknice veselé barvy, jaké byly také šaty, blankytné, červené, květované, městští synkové v otáhlých spodkách a kabátčech, plných lesklých haklíků, s vlasy upravenými, nakadeřenými. Všude, ze všeho, z drahých látek, z brykyšů, kamchy, zlatohlavu, aksamitu, z dra-

*) Žáci.

hých lyndýšů na kabátech, sukních a šátech, z kmentu a poučnicku na rouškách a závojích paní, z drahocenných věnců a pentlíků panen, z lesku zlatých prstenů, řetězů a jiných šperků očitě, oslnivě zářilo bohatství Horského měšťanstva i jeho milovnost nádhery.

Poslové uhřátí, zardělí, na zpocených koních přijížděli od Sedlce, z tábora, oznamující, jak tam, co císař. Na hradbách, na baštách i na věžích stáli zvědaví, vyhlízející dolů do roviny, kde se rozkládaly bělavé stany a tmavé baráky tábora, kde stály řady vozů, kde se v lesklé zbroji šikovali pěši, na koních, na uvítanou svého nejvyššího pána, jenž se blížil v čele hlavního vojska.

V tu dobu meškal p obošt opět v Sedleckém klášteře, pan Ješek v táboře u svého houfu. Na Horách včera zůstali do večera. Pán z Plumlova pojednal se šepmistry stran zásobení houfů vojenských, když byl před tím také promluvil s pánem z Wusterwitz a s císařovým účetním písařem, Windekem. S nimi také probošta seznámil.

Pihovatý Němec neuvítal kněze zvlášť úslužně, a zvláště nechutě slyšel, když probošt mluvil o zhoubě a plné zkáze Louňovického kláštera.

„Ale nechcete na císaři náhrady?“ vpadl do řeči Windeke. „To ať vám nahradí vaši krajané. Ti to udělali. Jeho Mil. bez toho tím sám nejvíc trpí na důchodech. Má újmu, velikou újmu. Pěkné to dědictví! Abychom pořád ještě připláceli a hradili.“

To dodal ostřeji a podíval se při tom na pána z Plumlova.

„Ale chud, milý písaři, z Čech nepůjdeš —“ odpovětil rytíř s úsměskem, a probošt doložil:

„S prázdnou nepřicházím.“

Tvář Windekova se změnila. V zelenavých očích světlých řas mu svítlo a ochotněji, vřidněji odpověděl,

že Jeho Mil. ctného kněze probošta rád přijme a ochrany jako všem poskytne.

O tomto jednání vypravoval probošt tohoto rána, když císaře čekali, Sedleckému opatovi a několika kanovníkům a převorům, s nimiž stál u kláštera v čele všech kněží a mnichů.

„Ten písař myslil, že nesu peníze nebo klenoty. A tak otočil. Rožmberská pomoc by mu tak nebyla milá. Nechal jsem ho, ať se těší.“

Vzpomněl také na Česku, šlojiřnici, a pověděl, jak se ji pán z Plumlova ujal.

„A co pak s ní?“

„Pan Ješek ji dal nějaké služebné ženě dole, Češce, ať ji do večera schová. Pak ona večer asi vyklouzlá.“

„Té už asi na Horách není. Kdyby ji shlédli, živa by neodešla.“

„A chodí opravdu Táborští špehéri?“ ptal se jeden z kanovníků.

„Povídá se. Ta šlojiřnice — nu — ať byla. Ať poví, co viděla, co se chystá, že císař jde a že je všechny zdrtí jako červy, že Pražanům a těm zblázněným sedlákům kožichy vypráší —“

V tom se zraky všech obrátily k městu, odtud sestupoval dlouhý, jako nekonečný průvod: napřed havíři ve bělavých kytlicích, bylo jich na tisíc, za nimi cechy a všichni ostatní.

Byl krásný májový den. Jasným vzduchem plovly korouhve a praporce, v jasů slunečném svítily na nich kovové ozdoby a živěji skvěly se živé, jasné barvy obleků v zástupech. Dlouhý ten průvod sestoupil drabný kus pod město, ale konec jeho sáhal až k samé bráně. Hlahol vážného zpěvu, zpívali německy, nesl se pod modrým nebem svěží, jarní krajinou. Když na chvíli utichl, ozvaly se dál, od tábora, kde stály již houfy sešikované, kde se blýskalo na slunci od zbroje

a zbraně, pronikavé zvuky píšťal, hlas trub i bubnování.

Pojednou zazvučely na věži kostela Všech Svatých zvony, hned po nich u Matky Boží na Náměti, u sv. Jakuba, u sv. Kříže na Kolmarce, na věži kostela sv. Lazara při domu malomocných, na starém kostele u sv. Bartoloměje a sv. Jiří i na věžích všech ostatních kostelů, jež stály za městem.

V hlučné, slavnostní vyzvánění spustily také Sedlecké zvony. V mocném tom všem hlaholení tratile se hlasy vojenských trub, hlahol kotlů a jen zpěv tisíců Kutnohorských v průvodě pronikal chvilkou záplavou kovových tónů. A lidé všude jako maku, dole pod městem, u cesty, u tábora; kdo nemohl nebo nesměl do průvodu, tlačil se ku bráně, vylezl na hradby. Císař se blížil. Přibyv do tábora, jen málo se tam zdržel. Pak k Sedleci zamířil. Zástup uherské jízdy v lesklé zbroji kroužkové, v helmicích, jel před ním; za tím houfem uherští páni v helmicích i čapkách s drahocennými péry, v dlouhých bílých nebo květovaných sukních se zlatými prýmy, ve střevicích nebo v červených, žlutých botách, se šavlemi po boku, s čekany v ruce, na vystrojených koních, drahými kožemi pokrytých, s řemením plným lesklých cetek. S nimi jeli němečtí a čeští páni v plné zbroji na koních bohatě ladrovaných.

Na statném, krásném bělouši s visutým dekem, od něhož visely skvoucí, zlaté trásně se šňapci jako krvi barvenými, přijížděl císař, krásný, velký muž, urostlé postavy, sličného obličej, dlouhé, jemně zkažené brady, světlých, kadeřavých vlasů, modrých očí. Kůň, jemuž se svítily zlaté, drahé pukly na ohlávce, a zlaté kusy a drahé kamení na prsossínách i v zadu na pochvách, pohazoval bujně hlavou a pohryzoval udidlo, jež všecko zpěnil.

Císař v čepici sobolinou lemované vysokého krytu z temně rudého aksamitu, přes nějž od lemu ke špici sbíhalo se několik zlatých proužků plných drahokamů, v brokátové šubě bez rukávů, tak že dobře bylo viděti úzké rukávy spodního kabátce z fialového sametu, vypadal svěže a na svůj věk*) velmi mladě. Krásně seděl v sedle, všechno jeho držení těla bylo důstojné. A dával si na tom záležitě.

Věděl, že kde jaký zrak, že na něm tkví a ho pozoruje. Měl to rád, a rád se dal takto ve vši velebnosti panovnické viděti. A uměl se ukazovati. Vypadal vážně jako panovník, velitel všech a přece nebylo odpuzující pýchy v jeho tváři a v jeho chování.

Jel z tábora živě hovoře se svými nejbližšími průvodčími, na levo s rytířem v krásné zbroji, vysokým a statným. Byl to Brunorius de la Scala z Verony,**) kterého si na výpravu proti Čechům pozval. Mluvil s ním hbitě vlasky. A zase po německu oslovil Bernarda markrabi Mišenského jemu po pravici jedoucího, po česku se pak optal moravského hejtmana pána z Plumlova, jaké má zprávy od bratra, a hned už připomínal maďarsky jednomu z uherských magnátů, vypravil-li posla do Uher...

Za císařem a jeho komonstvem hrkotal kočí vůz malovaného truhliku pod nebesy, vyloženého červeným sukem tažený čtyřmi koňmi, jež řídil vozataj na podsedním u vozu. Ve voze na polstáři seděl starý pán bílých vlasů, červených tváří v biskupské sutaně, se zlatým řetězem a křížem na krku. Byl to císařův kancléř, passovský biskup, proti němuž seděl na nepohodlném sedátku, s kolenoma hezky vysoko, jeho sekretář, kněz plný, kulatý, žlutavě však tváře a dlouhého nosu.

*) Bylo mu tenkrát jedenapadesát let.

**) Slavný válečník toho času.

O tom vtipkoval mladý protonotarius, Kašpar Šlik, sotva třicetiletý, jenž z písaře tak záhy postoupil ve službách císařových a o němž si povídali, že najisto bude jednou kancléřem. Jel na bujném hnědáku, krásně sedlaném, sám vystrojený, v aksamitovém kabátci, s bítým, lesklým pásem, s krumplovanou tašvicí u pasu. Povídal svému okolí, pánům a dvořanům, že má sekretář nos v proštípí, že je jako sůva v těch sklech, že tak divně pod nimi mrká a že ani skrze ta skla nic nevidí — pro svůj nos

Měltě nosatý sekretář na nose divný skřípec mosazný, jenž byl jako kružitko, vrcholem na čele, nad obočím, s tlustými skly na konci nožiček toho divného skřipce. Všichni kolem se smáli a sám vážný, zamračený Pipo Spano,*) suchý, holé brady, bez knířů, ve velkém kapalinu, se usmál.

Zvony hlaholily, z daleka zaléhal zpěv Horských do dusotu a šumu skvělého císařova komonstva, jež zářilo barvami, leskem zlata, stříbra i drahého kamení.

Nejprve zastavil se u Sedleckého kláštera, kdež kněžstvo císaře vítalo. Nejprve opat, pak děkan Pražské kapitoly, oba po latinsky. Oba děkovali císaři, že přijel na ochranu svaté církve, a Pražský kanovník prosil, aby se jich zapuzených a utiskovaných ujal. Císař odpověděl také latinsky a také hbitě, bez přípravy, jsa dobrý řečník. Ujistil kněze svou oddaností k církvi, ptal se po vypuzených. Převorové, kanovníci postoupili až k jeho koni. Také Louňovický probošt. Císař se každého několika slovy vypyтал, litoval škůd, jež utrpěli, a dodal přísně (v modrých očích se mu zableskla rozhorlenost), tak že nezůstane, že všechny ty rouhače ztrestá. Když probošt Petr se ohlásil a dodal,

*) Vojevůdce italský toho času na slovo braný. On hlavně řídil vojenskou celou výpravu.

že přijel nejen ve jméno svého kláštera, nýbrž také ve jméno pana Oldřicha z Rožmberka, vyjasnila se císařova tvář.

„Vítejte, milý kněže probošte!“ zvolal pojednou po česku a pozval ho, aby hned za ním přijel na Hory. Po té se obrátil k městu.

Zvony hlaholily, zpěv horníkův a měšťanův zněl už jasněji. Rada, šepinistři vítali císaře pod městem po německu. Císař také tak odpověděl. Všichni byli u vytržení, jak vlídně, jak laskavě s nimi císař svatě říše římské jednal, že žádnému ani netykal, ale že každému, jim, lidem neurozeným, vykal. Toho si také všimli, že jak k nim mluvil, zrak jeho utkvěl na paních šepmistrův, ouředníkův horských a nejpřednějších měšťanův, jež stály opodál. A pojednou odmlčev se, podíval se v pravo, kde za skupinou horních úředníků prokmitovaly mladé, svěží dívčí hlavy; pak náhle skončil odpověď a dodal žertem k šepmistrům, proč že se ta utěšená kvítečka tam tak skrývají. Horští úředníci na ráz se rozstoupili a nejkrásnější dívky města s věnci na hlavách pokročily před zraky císařovy.

Byly urostlé, štíhlé, svěžích líc, v bohatých šatech; rděly se, a nejedna oči sklopila, když císař s koně je pozdravil. A paní za dívkami, mladé i starší, v radostném úžasu, v obdivu hleděly na mocného pána, tak krásného, tak vlídného . . .

A teď . . . Rutlina šepmistra dcera, sedmnáctiletá, svěží jako orosený květ, vystupuje z řady s věncem z krásného kvítí v rukou, aby ho podala císaři . . . A on — hle, vyšvihl se ze sedla jako mladík, jde panně vstříc, přijímá věnec.

Paní sotva utajily výkřiku nad tou poctivostí i nad ním, jak byl sličný, statný a velebný . . . A usmíval se tak mile, když věnec přijímal. Na ramě jej navlékl, pak sňal se své ruky prsten a chopiv se ruky mladé

divky, studem, radostí hořící, navlékl jí na prst ten císařský šperk.

Obdiv, úžas, závišť zachvěly nitrem panen i paní. Proč ji, proč zrovna Gutě Rutlinově . . .

A hle — uklonil se, rukou pokynul všem, každé, usmál se mile na všechny.

A již ho zase viděly vysoko v sedle víšňovém sametem potaženém, zlatými hřeby pobitém, již stiskl zlatou ostruhou bujného bělouše dlouhé hřívy, již zájízdí nahoru k městu a mizí ve třípytném komonstvu svém, mezi praporci a korouhvemi, rudými, zelenými, bílými. Kotly vířily, trouby zvučely a s výše, s věží Kutnohorských rozlévalo se moře kovových tónů. Měšťané, horníci přestali zpívat. Ale jásavě pozdravovali, vítali císaře, jenž jde potřit kacíře, jenž jde na pomoc německým krajanům, aby je uvedl zase k vládě, k úřadům a k moci, jak do nedávna v Praze mívali. — —

V tu chvíli bylo po městě placho. Všecko čekalo u bran, na hradbách, na podsíních, v oknech, ve výkřích, v okénkách vysokých štítů. Všude jinde bylo prázdno, za městem pusto. Šachty opuštěny, havíři nepracovali.

V tu chvíli slavného vjezdu císařova, bylo okolo poledne, šla za Kouřimskou branou ona šlojiřnice z Klatov. Šla bez vaku svého zboží. To musila nechat na hospodě; po včerejšku si pro ně jít nemohla. Skrývala se ve Vlaském dvoře u služebné krajanky až do té chvíle, teď za toho rozruchu snadno vyšla. Minuvši kostel sv. Martina, odbočila záhy z cesty ku tmavé, staré haldě, na níž sem tam chudá travička se ujímala. Opodál stálo sešlé, dřevěné stavení nad šachtou.

V těch místech šlojiřnice stanula. Slunce pražilo do haldy, do dřevěné stavby dešti, slotami ztemnělé. Vše kolem bylo zalito plnou slunečnou září. A ticho,

ani travička se nehnula. Polední klid. Od města hlaholily zvony a doléhal sem ohlas jásavé bouře. Mladá žena jí nedbala. Šla od haldy s pochýlenou hlavou, jakoby něco hledala. Hledala krvavou stopu. A našla ji, kalužiny černé, ssedlé, seschlé krve. Nejvíc jich bylo u té dřevěné stavby, na vyschlé zemi i na kamení. Jak vyraženými dveřmi nahlédla do pusté, temné prostory pod střechou, kde nebylo stropu a kde dole v půdě zel veliký, černý otvor, děsný jícen, zachytila se žena dřevěného pažení u vyražených vrat. Vytřeštěným zrakem hleděla do pusté, bezedné jámy. Tam za krátkou dobu, od podzimu loňského roku až do té doby, sletělo na sta, na tisíc a více živých lidí a na sta cestou sem umučených a ubitých.

Všechny tam nemilosrdně sházeli, že byli kališníci. Mnozí ani nebyli. Než narodili se z české matky; Kutnohorští shladili si na nich žáhu a krvavá luza vydělala si za jejich životy peníze.

Šlojiřnice hleděla do tmy, do propasti. Nic se kolem nehnulo, dole také mrtvé ticho. Ale viděla zmučené, kmitli se jí: zohavená, zkrvácená těla, rozbitá, v ohromné kupě. A jakoby tím hluchým, pustým tichem zasténalo. Začala se trásti. Hrůza ji pojala. Odvážlivá špehérka se chvěla, až pojednou zavzlykala, hlava jí klesla, ruce zakryly tvář. A žena plakala.

Od města zvučela radostná bouře, hlahol zvonů, fanfáry, rachot kotlů, jásavé volání. Když to vše doznívalo, stála Tábořská sestra zase již na cestě. Uplakaná, rudýma očima hleděla k Hoře. Pohled ten byl chmurným a plný záští. Myslíla na Kutnohorské, na císaře, na tu rudou šelmu, jak o ní kážou, na jejich pýchu a zlost, na trest a hněv boží. Pak se pustila rychlým krokem dál od města, do krajiny, oznámit bratřím, co viděla, slyšela, co zvěděla.

12.

Louňovický probošt vjel hned za císařovým průvodem do města. S ním také vešel do hlavního chrámu, kde kněžstvo před ozářeným oltářem zpívalo na hlaholu všech zvonů „Te Deum . . .“ Po kostele, když císař s předním svým komonstvem zajel do Vlaského dvora, snažil se probošt, aby se dostal ku kancléři, Pasovskému biskupu. O tom se dověděl, že pro churavost a únavu nepůjde k hostině, kterou šepmistři císaři uchystali, zásobivše před tím už jeho sklep ve dvoře výborným vínem a vyleželým, dobrým pivem.

U brány do Vlaského dvora stáli na stráži horníci v kuklách a v bělavých sukních, s nimi pak císařova uherská stráž jízdná, nyní opěšalá, v červených botách, s kožešinou na rameni, v šišatých helmicích s nánosníky. Ti bílého, vážného mnicha se zlatým křížem na prsou pustili beze všeho. Ale dále pak byly nesnáze. Na nádvoří, na jeho pavlačích kolem nad ním, na schodech k nim, dále na chodbách, všude lidí husto, všude hemžení a rojení, domácích, cizích, úředníků horských, měšťanů, sluhů chvátajících nahoru, dolů, pánů uherských, českých i z Němec. Všude šumno a hlučno od různých řečí, německého, uherského, českého jazyka, všude pestro od barev nej-různějších oblekův, černých soukenných i aksamitových, červených, blankytných i bílých a jiných, s kožešinným lemováním i bez něho, od květovaných sukni uherských i ráckých. V to blýskaly se zlaté šňory, jílce, sem tam helmice i přední kus . . .

Cizinci obhlíželi Vlaský dvůr, ukazovali sobě mincovnu, nyní zavřenou, stříbrné sklepy s mocnými, železnými dveřmi, mluvili o nastávající hostině, o tanečném veselí, jež mělo po ní býti, dotazovali se do-

mácích horníků na tu kacířskou šachtu, kde je, kudy se tam jde. Jiní, a to páni a magnáti z komonstva, hledali své komnaty, bloudili, kleli na sluhy, na nepohodlí, jiní se již chystali do veliké, dlouhé síně k hostině.

Probošt si všiml také skupiny Pražských měšťanů, Němců čekajících v pěkných šubách a birýtech u schodů k pavlači, až by byli k císaři puštění.

Trvalo drahnou chvílí, nežli se dostal na chodbu, vedoucí ke komnatě kancléřově. Za tu dobu leccos přehlédl a přeslechl. Jedno mu bylo divno: všechen ten rej a shon, plný hluku a šumu, byl nějak veselý, tak radostně, bezstarostně, jako před nějakou slavností.

Nikde, na nikom nebylo znáti, že již načato červeného, a hrozně, a co se stalo tu na Horách a co se děje kolem opodál a dále, na nikom starost o tom, co nastává. I on sám byl valně potěšen příchodem císařovým a jeho vojskem a jistotnou nadějí na blízkou nyní již pomoc proti těm kacířům; ale měl přece v duši neklidný koutek, v němž bylo nevolno a jenž mu veselí i důvěru dusil.

Byla to bezděčná, skrytá obava z toho bratrstva dole na Hradišti; vymlouval si ji, než marně. Na chvíli ho přecházela, jako prve dole u kláštera, když císař přijel a s ním mluvil, teď cestou ku kancléři, když se na chodbě potkal s panem Petrem Konopištským ze Šternberka, od kancléře právě přicházejícím. Pán hubené postavy, v aksamitové, hnědé sukni, oznámil proboštovi dvoji příjemnou věc: že císař rád slyšel o jeho poselství stran pana Oldřicha z Rožmberka, na tom že mu hrubě záleží; to bylo první. Druhé pak, že dnes už nebo nazejtří ráno nejdéle přijede poselstvo Pražské prosit císaře o mír a jednání, že Pražany provází pan podkomoří,* ten že má o to největší zásluhu,

*) Václav z Dubé a z Leštna.

že sjednáno v Praze přiměří a že Pražané poslali jednat s císařem.

První novinu probošt zvláště rád slyšel. Nadál se teď tím jistěji, že dobře porídí, že pana Oldřicha s císařem spráteli. A z toho byla jistá zhouba Tábořskému bratrstvu a osvobození jejich, klášterského panství, i naděje na obnovení kláštera. Ta druhá zpráva, o příchodu Pražského poselstva, jež se zatím už rozlétla celým Vlaským dvorem, povzbudila všude rozruch ještě veselejší. Probošt slyšel, jak si ji kolem povídali, opakovali, jak tu tam vesele do dlaní si uhodili, jak se smáli radosti, a Pražanům, jak se jim pošklebovali, to že brzo jdou do prosa. Již také s obavou sem tam mluvili, že je císař snad vyslechne a s nimi se smíří.

Toho si probošt také nepřál. Starý biskup, bělovlasý, vyschlý, vrásčitý, ale zraku bystrého, patrně unavený, seděl v koženém křesle a uvítal probošta velmi vlídně. Řekl mu přímo, že nechtěl té chvíle s nikým jednati, že si chtěl odpočinout, ale když nese takové poselství . . .

Začali jednati. Probošt vykládal o Hradišti. o divokém bratrstvu, o hrůzách, jež páchají. Příklad dával sám na sobě, na Louňovickém klášteře, na jeho panství. Při tom požádal kancléře, aby na ně svou pomocí vzpomenul, že jim je od nepřátel těžko a že se obává . . . tu volněji a zkoumavě mluvil, že slyšel, o tom že jde jistá řeč, že císař slibil některým pánům za jejich pomoc duchovní statky

Kancléř ho upokojil, pomoc svou a přimluvu slíbil, a že císař jemu, proboštovi, jen dobrým vzpomene té služby, kterou jemu nyní prokazuje stran pána z Rožmberka, ať tedy radí, jak by ho bylo nejlíp získať, a že svatého otce legát, který se za nimi omeškal a který z Hradce za nimi sem nazejeří nebo dnes najisto dojede, rád uslyší o jeho, proboštově, horlivosti.

Probošt uživ příležitosti, zeptal se na Pražské poselstvo a hodlá-li císař se s nimi narovnat. Kancléř se usmál a pravil:

„Narovnat! Ano, jako vítěz. Jeť dobrý syn svatě církve a ví, že je hřích s kacíři jednati. A jedná-li se, tak jen na jejich zkázu —“

„A vyhlazení; jinak nebude pokoje,“ doložil probošt tak rozhodně, že kancléř na okamžik upřel na něj zrak . . . Pak pokýval bělovlasou hlavou. — —

Probošt jednání s ním neskončil. Nicméně vycházel upokojen. Ze dvora neodešel, poněvadž ho kancléř požádal, aby zůstal, aby zašel ke kanovníkovi Michalovi, jenž v kanceláři skládá císařovi české listy, že budou snad ještě dnes jednou jednati.

Když probošt z kancléřovy komnaty vykročil, zahlaholila chodbou od veliké síně veselá fanfára; trouby zněly i viřivé kotly ohlašující, že císař usedl k tabuli. V ten okamžik také tři trubači na cimbuří královského dvoru nade branou přitiskli trouby s císařovým erbem na koberečcích od trub visících a nadmuvše tváře z plných plic zatroubili fanfáru, oznamující městu a lidu, před branou se tlačícímu, že J. Milost nejnepřemoženější Římský císař a uherský král zasedl ke stolu.

To již nastal čas nešporní a bylo již většinou po měšťanských obědech. Lidé brali se do otevřených kostelů nebo proudy po ulicích. Mnoho jich už od poledne stálo a civělo před Vlaským dvorem.

Té chvíli se tam nové houfce stavěly, a pořád ještě lidí na prostranství tam přibývalo. Nyní ne k vůli dvoru, ale k vůli statnému a ještě mladému kazateli, jenž přibyl s císařovým vojskem, ve slezském jednom houfu. Kazatel, žádný mnich, ale světský kněz hladkých tváří s patrnou kněžskou pleší na temeni, v černé sutáně, stál na hromadě kamene u kašny v přívalu lidí, horníků, měšťanů, řemeslníků, cizinců všelikých

i chasy všeliké. Kázal německy, výmluvně, ohnivě, s patrným účinkem.

Nedbalf nikdo z posluchačů horka májového dne. Nikdo se s místa nehýbal; také kdo by byl chtěl, neohl by. Až pojednou v pozadí houfu nastaly ruch a pohnutí, když tam nad spoustou hlav, přes něž nesl se zvuchý kazatelův hlas, objevilo se několik jezdců. Přijížděli od brány a mířili patrně k Vlaskému dvoru. Byli tam jízdní žoldnéři, za nimi podkomoři králův pan Václav z Dubé, hladké brady, ale mocných knířů, pak šest jezdců sousedských, tmavě oděných, v kloboucích a birýtech. Dva z nich, hladce oholení, starší již, byli mistři na Pražském učení, M. Jan Příbram a M. Jan Kardinal; s nimi jeli dva konšelé, Šimon od bílého lva, Staroměstský, a Mikeš Hrdoňka, řezník, konšel Novoměstský. Oba byli bradati, jakož i soused Pavel z domu rychtářova, jedoucí vedle Staroměstského Prokopa Žateckého Závady.

Chvíli tam nastalo v zástupu hnutí, jak lidé jezdcům uhýbali. Nešlo však. Shluk byl příliš veliký. Jezdci musili zarazit koně; podkomoři se ohlíželi, kudy kam, jak dále. Kazatel zatím ani na okamžik neumkl. Vykládal horlivě, až vášnivě, jak se jed kacířství rozmáhá a že je povinností každého, aby toho hada pekelného potíral a hubil.

„Očistiž každý nejprve sebe sám!“ volal. „Ukaž, že je pravé, svaté viry katolické. Z vás každý, mužové, staří, mladí i vy nejmladší,“ a ukazoval živě po zástupu, „nemeškejte a jděte ku svým kněžím, do kostela, a tam před oltářem božím, před Nejsvětější svátostí přísahajte, že svaté viry katolické, té viry samospasitelné, té viry svých otců neopustíte, že nedopustíte se bludů a že také nedopustíte, aby se u jiných ujal. O kom víte, že pochybuje, že nevěří, že drží tajně s těmi kacíři, buď on kdokoliv, muž nebo žena,

bohatý nebo chudý, kněz nekněz, každý, pravím každý,“ a kněz třepal rukama vysoko nad hlavou, „toho udejte, ať pyká, ať je vytržen jako plevel, ať je vyvržen jako prašivá ovce, ať je ztrestán, jak zaslouží!“

Sníživ o něco hlas, pokračoval na okamžik mírněji, záhy však se opět rozohnil.

„A kdo tak učiní, kdo tak udá a oznámí, dobrý skutek učiní a Pánu Bohu se zalíbí. Ale ještě více ten, jenž sám, svou rukou nebo svým nákladem pomůže ty české kacíře vyhlazovat. Proto Bůh nebeský dopustil tolik neřestí a pohoršení, aby všichni dobří mohli je potírat a získat si tak zásluhy před Bohem. Slávy nesmrtelné, slávy nebeské dojde každý, kdo vezma znamení kříže, chopí se zbraně a půjde hubit tu českou zlost a bezbožnost. A již tu na zemi dojde odměny. Prolitou kacířskou krví omyje své hříchy! Udělilť papež všem, kdož se znamením svatého kříže potáhnou na Čechy, plné odpustky. Budiž hříšník sebe větší, budiž hřích sebe hroznější, i takový, z kterého vás ani kněz, ani biskup nemůže rozhřešiti, leda jen sám papež, on sám jediný, ten hřích bude nyní prominut a odpuštěn.“

Mistři a měšťané Pražští musili skoro toto vše vyslechnouti, jak byli na chvíli sevření. Ale ne všichni tomu rozuměli. Jen M. Jan Kardinál a trochu také Šimon od bílého lva a M. Příbram. Nejlépe pán z Dubé, a proto byl v nesnázích. I proto, že nevěděl, jak rychle odtud, i proto, co jeho krajané musili vyslechnout na uvítanou . . . A také k vůli rozvášněnému lidu. Proto své žoldnéře horlivě vybízel, aby dráhu uvolnili, a sám do lidu mluvil, žádal.

Kazatel jen na okamžik ustal, co si jezdce prohlédl; ale již opět pokračoval: „Neživte, křesťané milí, nikoho, nikoho z těch kacířů, zůstaňte věrni, horliví, jako jste byli dosud. Neživte nikoho, a Bůh nebeský —“

M. Kardinál se zarazil a nejmírnější z mírných kališníků M. Příbram obrátil se hned po Šimonovi konšelovi. Ten, muž nejlepších let, statné postavy a jiskrného zraku, hleděl zasmušile na kazatele; pak obrátiv se k druhům trpce se usmál a pravil:

„Nu, vite-li, co ten tam káže? O nás —“

„Nech, Šimone, nech!“ chlácholil mistr Příbram.

„Přátelé, pamatujte, proč sem jedeme —“

Než konšel, jakoby neslyšel, řekl druhům:

„Ten kněz tam káže, aby nás mordovali —“

Hrdoňka řezník trhl sebou prudce v sedle; v tom pán z Dubé, vida vzrušení sousedských poslů, domlouval konejšivě, ať se neobávají, že je vyvede.

„My se nebojíme,“ odvětil klidně Šimon od bílého lva, a s úsměškem dodal: „Mámeť glejt Jeho Milosti krále. A ten platí, vždyť víš, pane!“

Pán z Dubé dobře rozuměl, nač konšel naráží, že na mistra Husa i na něj, jenž byl s mistrem v Kostnici.

Ale jakoby neslyšel, a již na uličku v zástupu, kterou žoldnéři vynutili, horlivě ukazoval:

„Jedme, jedme, dokud volno —“

13.

Louňevický probošt obědoval u kanovníka Michala.

Po obědě seděli dlouho, nežli přišlo pozvání ke kancléřovi. Den se již k západu nachyloval.

Když probošt vstoupil do kancléřovy komnaty, zastal tam císaře. Měl na sobě nádhernou sukni bohatě lemovanou, ve které seděl u tabule. Plavé kadeře volně mu splývaly k ramenům. Byl zardělý, a oči mu živě svítily. Smál se právě hlasem, hovoře s kancléřem, vedle něhož v křesle seděl, když probošt vstoupil.

Toho přijal velmi vřdně po svém způsobu a mluvil s ním milostivě. Dlouho však nejednal. Řekl, že již od biskupa slyšel, co jednali, a jak se probošt horlivě stará.

Veseleji pak, skoro žertem, dodal jen, že on, probošt, tuze černě hledí; s těmi sedláky na Bechyňsku že nebude tak zle.

„Chyba byla z počátku. Pan Oldřich mohl hrůzou nebo kterak jinak ty pošmurné kacíře k poslušnosti připravit,“ dodal vážně.

„Věšeti je zjevně nesměl,“ namítl probošt, „a teď už teprve nesmi.“

„Ať jich tedy trestá podtaji. Koho lapí, ať utopí aneb umoří.“

„Všechno teď utíká na Hradiště, do toho nového města.“

„Jsouť zmužili samým pánem. Proč trpí kněží pod obojí na svém zboží, proč sám přijímá pod obojí —“ Císař mluvil tonem už přísnějším.

„Velebnosti, již jsem pánu z Rožmberka domlouval. Ale v tom by bylo mocnějšího slova třeba —“

„Či?“ otázal se císař kvapně, uveden na novou myšlénku.

„Vaši Milosti, a kdyby pan legát —“

„Věru!“ zvolal císař nedada domluviti. „Tak! Tak! To věru! Abyste ho k tomu navedli, aby k nám přijel,“ zvolal živě.

„Zkusím to, Milosti, ale pak nutno, abych nebyl zlým poslem.“

Císař upřel na něj modré své oči, usmál se zlehka a řekl:

„Peněz mu nedáme. Pomoci chce. Dáme mu, co spravedlivě dáti můžeme. Jen ať sám nejprve ukáže, že s námi drží a se svatou církví. Ať je vojensky vzhůru, ať se pilně chystá k poli s jízdnými i pěšími

proti té lotrovině na Hradišti. My mu pak pomůžeme, co bude v naší moci. Ale sám, aby k nám přijel. V tom nám zvláštní libost ukáže. A vy, milý probošte, také, zmůžete-li to. To pak přijedte s nim," dodal milostivě, „abychom vám poděkovali —“

V tom ohlášen pán z Dubé, že právě přijel, s ním že jdou pan Petr ze Šternberka a pan Henrich Lefl z Lažan na Bechyni.

„Pražané jsou tu!“ zvolal císař živě a patrně potěšen. Vstal. „Jdou prosit! Promluvím hned s panem podkomořím. A co páni? Co ti s ním?“

„Jdou prosit za krajany,“ dodal kanclér s patrným úmyslem.

„Není potřeba. Páni krajané,“ a to vyslovil císař zvláštním, úsměšným přízvukem, „páni na svého přítele Husa nemohou zcela zapomenout. Ale já toho nemohu a nebudu dbáti. Poznají, co spravedливо. Co vy, krajane?“ dodal, obrátiv se pojednou k probošтови.

„Velebnosti císařská, již jsem řekl své mínění v této jizbě. Prve, že je nutno kacírství vyhladit, a ne slitování míti. Jinak by to ďáblovu bejlí rostlo tím bujněji — —“

V tom ohlas hlučné fanfary až sem zalehl. A ozval se na novo, po druhé a po třetí. Komorník, jenž přinášel se sluhy planoucí svíce, neboť se již hrubě připozdilo, oznamoval, že pan legat vjíždí do dvora.

„Ať páni počkají, až se vrátím, nebo — až zítra,“ pravil chvatně císař. „Uvítám pana legata.“ Minil české pány.

Pokynul vlídně probošтови, jenž hluboko se ukloniv císaři i kancléři, odešel. V tom vstoupil mladý proto-notarius kanceláře, statný Šlik, vystrojený, v otáhlém krátkém kabátci s lesklým pasem, v otáhlých nohavících a zobatých střevících.

„Co je?“ ptal se císař.

„Hosté se scházejí. Taneční veselí se počíná. Šepmistři všecko krásně upravili. Tu bude paní a panen krásných mnoho.“ dodal francouzsky a tlumeněji.

„Hned, hned přijdu, jen co legáta — Že dnes přijel. Čekal jsem ho až zítra. A prsteny! — Pamatoval's, nejkrásnějším —“

„Windeke je opatřil.“

„Zač?“

„Zdejší zlatníci mu je uvěřili.“

„Za toť jim dobře zaplatíme.“

Mladý protonotarius se hluboko uklonil a v úklonu se usmál. Pak odešel.

Té noci po hlučném dni na Horách nezazněl rychtářův zvonec, aby zavřeli krčmy a hospody. Také rychtář s Jiráby neprocházel ulicemi pro bezpečnost a pořádek, aby zastavoval a zatkl ty, kteří by tím pozdním časem ubírali se beze světla. Té vlažné, májové noci bylo takových na sta venku: před domy, na podsíních, na placích, na ulicích, před Vlaským dvorem, odkud zaznívala veselá hudba.

Skoro všude ještě svítily, mnohá okna byla otevřena, z krčem se ozýval hlahol hlučných hovorů, drnkání strun, jek dud i zpěvy. Byly všude německé, a jen tu a tam, kde besedovali v krčmách u konvic a džbánů uherští jezdci královi, zaléhala pochmurná nota maďarské písně do temna ulic a uliček.

Okna městské radnice planula zardélou září, ač nekonalo se tou pozdní chvílí žádné zasedání. Hosti tam měli. K vůli těm se také lid před radnicí zastavoval a shlukoval, čím dále tím více, jak přišlo do hlasu, kdo ti hosté jsou, že ohavní kacíři, Češi z Prahy, kteří odpoledne přijeli s královským podkomořím. K vůli nim stála četná stráž drábů s oštipy a tesáky před vraty domu. Lid dole hleděl do oken. K nim dorážel zmatený hluk, ohlas živých hovorů ze zástupu.

Všichni rokovali o Pražských poslech, o tom, kdy přijeli, to že byli oni, když kněz před dvorem kázal, a kdyby byli věděli, kdo to jedel — Takovi neznabohové! A láli dál ti, kteří se ke vratům tlačili, i ti, kteří přicházeli a se zastavovali.

Pražští poslové na hoře v klenuté jizbě povečerevše seděli u stolu; klobouky jejich, birýty, pláště a kloky ležely na dlouhé lavici podél zdi vedle dvou skříněk, obsahujících dary císařovi. Pod lavicí bylo viděti cestovní tlumoky. Sem až nepadalo jasné světlo dvou svíci na stole hořících v cínových svícnech. V plné záři bylo poselstvo samo u stolu a královský podkomoří, pán z Dubé, jehož hlava a kníry vrhaly na stěnu mohutný stín. Vedle pána z Dubé seděl jiný dvořenin králův, někdy přítel a ochránce mistra Husa, pan Leš z Lažan. Oba přišli právě z Vlaského dvora.

Vypravovali, vlastně podkomoří, nebo pán z Lažan seděl zamlkle, že chtěli k císaři, ale že jednal právě z Louňovickým proboštem a ten že přinesl od Rožmberského vladaře list.

„Chceš vladař chutně s Jeho Milostí držeti. Ten probošt právě o to jednal,“ dodal podkomoří. Mluvil zvolna, a toto řekl s důrazem, pohlížeje na Pražské posly, jak bude novina účinkovati. Na většinu také účinkovala. Jmenovitě oba mistři se zarazili. Nejklidnější zůstal Šimon od bílého lva. Alespoň nedal na tváři mnoho znáti. Jen obočí stáhl a trpce řekl:

„Nebude první, jenž smýšlení své změnil pro zisk a králův zold.“

Mistr Kardinál se těch slov až lekl, k vůli obema pánům. Pán z Lažan přimhouřiv víčka, na okamžik je přitiskl; pán z Dubé schmuřiv lice, jakoby byl neslyšel, pokračoval u své zprávě, pak že přijel papežův legat, toho že šel císař uvítat, a že je odkázal na zítřek.

„Legat čistě poradi cisaři proti nám,“ vyhrkl Mikeš Hrdoňka, řezník, plných, zarostlých tváří. „Všechno pod hájením římského kostela. Tak jistě.“

„Nepřestane-li cisař cizích poslouchati, zle bude pro něj i pro korunu,“ ozval se Pavel z rychtářova domu, šedý, vážný soused, ze všech nejstarší, máje ruce na tabuli stolu sepjaty. Pán z Dubé pohládl si kníry a v hrdle zachrčel. Na tváři mu bylo znáti dojem nemilé pravdy, kteréž nelze odporovati. Pán z Lažan přitiskl opět svá víčka, ale hned je otevřel a rozšířené oči po Šimonu od bílého lva otočil, jak soused hledě s pána na pána, se pronášel:

„A vy páni, pro ty Němce a Uhry budete mítí také hubený koláč. Kdybyste se nás drželi a všeho národa —“

„Jeho Milost je pravý dědic tohoto království,“ odbyl ho pán z Lažan určitě, skoro ostře. „Jsme povinni ho poslouchati.“

„I my ho za krále a dědičného pana přijmeme a mítí budeme,“ rychle přisvědčoval mistr Jan z Přibrami. „Proto jsme sem přijeli. Ale žádáme, aby svatých pravd nedal tisknout a tupit a nebránil přijímání pod obojí —“

„A aby cizozemci nebyli dopuštěni v nižádné úřady a důstojenství,“ dodal Mikeš Hrdoňka.

„A račte, páni, Jeho Milosti uherskému králi domluvití,“ doplňoval Šimon od bílého lva, „aby přestal v té neslýchané ukrutnosti proti tomuto království. Všude slyšíme, jak Uhři a Němci oheň ve všech na chudé lidi pouštějí, jak ženy svýma rukama rubají a šestinedělky z lože vymítají.“

„Velmi nám toho žel,“ vpadl pán z Dubé, „velmi žel, ale to všecko vezme za své, jak přijmete Jeho Milost za krále. Jinak bude ještě hůř.“

„Jsme zase tam, kde jsme začali,“ odvětil Šimon konšel živě. „A nerač hroziti. Jen my abychom ve všem se poddali a uherský král a cizozemci, slyšte. páni, cizozemci aby měli vrch. A měli by, i nad vámi —“

„Nezapomínejte, jak je v Praze. Že vám těsno,“ ozval se pán z Lažan. Vstal a drže se lenochu u křesla mluvil:

„My nehrozíme. Ale sleviti musíte. Zle se s vámi mele. Přicházíte prosit a takto mluvíte.“

Mikeš Hrdoňka prudce sebou hnul a výkřikem dal odpor na jevo; Šimon pak od bílého lva s ním a mávl proti pánu na odpor jeho slov. I Prokop Závada jim přizvukoval. Oba mistři rychle k nim přistoupili a chlácholili je. Pavel z domu rychtářova mlčel. Jen šedivou hlavou zakroutil, ale pak, jak hlasy tichly, ozval se klidně, ale určitě:

„My nepřišli prosit, ale s uherským králem o počestný mír jednat. Jemu na něm také hrubě záleží.“

„Ale pamatujte, jak je proti vám mocný. Viděli jste jeho vojsko. A tisícové křížovníků přibudou. Na každou chvíli je čeká. A vy jste sami. Nejednejte všetečně!“ mluvil pán z Lažan patrně již dohrát: „Nepřijmete-li Jeho Milost za krále . . . V tom boji budete potřezeni, a dovedete toho . . . Bože nedej . . . že budete shlazení —“

„A vy v tom pomáháte!“ zkríkl Šimon konšel. Oči mu zahořely.

„Ne, tomu my bráníme, u krále svou radou —“ z hlasu pána z Lažan zachvěl se hněv. Suchý pán, poblednuv rozčilením sáhal po birýtu, ale již se obrátil, jak Mikeš Hrdoňka zvolal:

„A hyn ti Němci a Uhři a legat a kněží! Což ti radí? S vámi za jedno? Koho tedy uherský král poslouchá?“

Ostruhy zařinčely, jak pán z Dubé na tato slova prudko vstal, a křeslo ujelo kus od stolu, jak je mocně odstrčil.

Oba mistři, Příbram i Kardinál, byli v tom už u pánů. Chlácholili je a zas už Šimonovi a Hrdoňkovi vážně domlouvali, aby se pamatovali, aby jejich řeč nebyla v hořkosti. I Pavel z domu rychtárova jim v tom pomáhal.

Trvalo chvílku, nežli nastalo utišení pohnutých myslí. Páni však už dlouho nezůstali. Odešli rozmrzeli, a pán z Dubé ve dveřích se ještě otočiv, řekl, aby se na zítřek dobře vyspali a všechno si rozmyslili a nejvíc to, co oni jim řekli.

„E, hoře, že jsme tak rozdvojeni!“ povzdechl mistr Příbram, jakmile páni vykročili z jizby.

„Ne tak sobě teskní, mistře,“ řekl Šimon, odstupuje od okna, kde se byl podívat za pány a na lid dole hlučící. „Nemluvili jsme všetečně, ale pravdu. A té nesnesli. Těm běží o moc a panství. Kdyby nás cizozemci všechny shladili, jen když oni zůstanou. Přišli jako přátelé a krajané — ale přemlouvát nás a strašit. Chtějí se králi zavděčit. Proto nás uhánějí.“

„Pán Bůh rač to obrátit k dobrému,“ řekl vážně mistr Kardinál. „Sami jsme, to je pravda.“

„Což ostatní města!“ vpadl mistrovi do řeči Mikeš Hrdoňka v patrné nevoli nad tím povzdechováním. „Což Písek, Louny, Hradiště —“

„Eh — těch pikartů! . . .“ odbyl ho mistr živě a mávl rukou v patrné nechuti. „Ti tak na ornáty —“

„Ornáty! Zeptej se mincmistra,*⁾ jak mu bylo ve Vožici! Zeptej se ho zítra a ostatních pánů, co jejich železné odění!“ . . .“

„Ale líp by bylo pro všechny,“ mluvil mistr Kardinál, svlékaje přes hlavu sukni, jak se chystal na

*⁾ Mikeš Divůček z Jemniště.

lože, „kdyby těch pikartů jsme nepotřebovali, kdyby se král s námi narovnal —“

Nedomluvil; ostatní všichni se ohlédlí po oknu. Zatřáslo se, zarachotilo v ten okamžik od mocné rány. Někdo hodil sem kamenem, jenž udeřil do okenice u samého okna.

V tu chvíli také se strhl dole prudčí, až bouřlivý hluk. Jednotlivé, vášnivé výkriky dorážely jasněji ze zmatené směsi hlasů a pustého ryku. Šimon od bílého lva přistoupiv opět k oknu, vyhlédl ven a oznamoval:

„U vrat je mela. Ta sběr chce do domu. Na nás jistě . . . Biřici jim brání — již do nich bijí. Kdyby tak mohla, ta chasa! Ah, mistře, tak zle snad ještě není,“ zvolal s úsměvem, jak zahlédl polosvlečeného mistra Kardinála, an chvatně ke dveřím přistoupil a závoru zašoupl.

14.

V noci se nebe zaklopilo mraky a ráno se spustil tichý, hustý déšť. Ve Vlaském dvoře byly skoro všechny okenice přivřeny. Po tanečním veselí se dobře spalo v ten deštivý, ospalý čas, kdy krůpěje příjemně rachotily o okna. Páni se dlouho veselili, i císař. Zůstal přes půlnoc v siní, kde páni a magnáti, dvořané a synkové nejprzednějších rodin tancovali s Horskými pannami a paními.

O této veselé noci rozmlouval toho deštivého rána mladý protonotarius s císařovým komorníkem, v předsiní páně. Šlik tam přišel zívaje, ale svěže zarděý, chtěje se vyptat, jak byl císař spokojen, říkal-li co, když ho komorník svlácel. Začal tím, že Jeho Milost bude dnes vyspávat.

„A ne, již je vzhůru.“

„Vzhůru?! A co dělá?“

„Podkomoří je u něho a pan Henrich*) Dal si je zavolati.“

V tom vešel k nim tiše, sotva že ho zpozorovali, Windeke, slidivě se rozhlížeje. Přišel zrovna za tou příčinou jako Šlik. Protonotáře tuze rád neviděl. Než pozdravil vlídně, a když zvěděl, kdo je u císaře, minil, usedaje na truhlu u zdi, že ti Češi u císaře snad dlouho nebudou.

„Jak odejdou, mám zavolati kancléře,“ řekl komorník.

„Samého? S legatem?“ ptal se Windeke chvatně.

„To nic nevím.“

Protonotář zas o noci začal, byl-li císař spokojen, říkal-li co.

„Liboval si,“ odpovídal komorník. „To dnes bude také vesel. Dobře se vyspal.“

„To je chyba,“ vpadl Windeke.

„Proč?“ ptali se Šlik i komorník.

„Snad bude proto milostivější na ty prokleté Čechy,“ minil pihovatý Windeke. „Co se směješ, pane Kašpare?“ zeptal se náhle a červený krk mu zrudl.

„Tobě! Jeho Milost byl vesel a milostiv pro ty panny a pani sličné. A ti Češi jsou bradatí.“

„Ohavní kacíři! — Slyšeli jste, dnes v noci co bylo u radnice? Nebýt drábů a rychtáře, dnes by císař s těmi Pražáky nemohl mluvit. Už by byli v pekle u Husa. Tam také patří . . . A počkejte, abych k vůli nim,“ a uplivil se, „nezamluvil, kolik prstenů rozdál Jeho Milost? Všecky?“

„Všecky,“ oznamoval Šlik chutě a s úsměvem, věda, jak to Windeke rád uslyší.

Ten přejel si plavé vlasy rukou přes ucho na skráň a drhl si ryšavé vousy.

*) Z Lažan.

„Tolik peněz! Tolik peněz!“ opakoval. „Takový zas dluh!“ A pojednou si vzpomněl. „A která panna dostala ten s rubínovým kamenem, ten nejdražší?“

„Žádná, ale paní, jednoho šepmistra žena. Hm, na div spanilá paní. A on — šepmistr, starý, nahrbený Tausendjahr se jmenuje. Ale ta paní. .“

Mladému Šliku zasvítilo v očích.

„Však tu beztoho dlouho zůstaneme,“ řekl komorník.

Usmáv se, pohlédl významně na protonotáře a dodal:

„To ji také uvidím.“

„A seznámíš se s ní —“ dodal Šlik obojetně.

„Ale kde vezmu zas dary!“ zvolal Windeke polo žertem, polo do pravdy.

Všichni se zasmáli, ustali však rázem, nebo se vedle ozvaly kroky. Vyšel podkomotí, za ním pán z Lažan Oba vážni. Šlik se zeptal podkomořího, kdy bude jednání z Pražany.

„Dnes dopoledne.“

Všichni se v předsini divili, že tak záhy, a když páni odešli, podotkl Windeke škodolibě:

„Na těch veselost Jeho Milosti tuze vidět nebylo . . . Však aby jim čert věřil. Já alespoň ne.“

Komorník odběhl oznámit kancléři, že páni odešli. Za chvíli po té vešel starý biskup do předsině a s ním statný mnich v bílé rize a v bílém škapulíři.

„To je ten probošt —“ šeptal komorník, natahuje krk a kladá dlaň ke rtům.

„Ten! Povidal, že nejde s prázdnou . . . A napálil mne, pop jeden! Nic nepřinesl. Už vím —“

„Ve zlatě nic, ale věc lepší zlata —“ řekl protonotář. „Mluvil jsem s ním —“

„Ty?!“

„Včera v sni o tanečním veselí. Sám mne vyhledal. A vyložil svou záležitost. Kancléř je s ním —“

„Je Čech —“

„Ale ne menší nepřítel kacířů nežli my —“

V tom všichni zase na ráz vstali jako struny a zas se hluboko klaněli. Hloub nežli prve. Rozevřel sluha dvěře a jimi vkročil v rudém, kardinálském hávu papežský legat Fernand biskup Lucký, muž vysoké, krásné postavy, v nejlepších letech, vznešeného zjevu. Kráčel vážně, důstojně; těch v předsíni se zepтал, lámaje němčinu, je-li kancléř u císaře.

Protonotář povystoupiv uklonil se a hbitě vlasky odpověděl, že právě tam vešel a s ním ten probošt, jenž přinesl list od pana z Rožmberka. Legátův zrak utkvěl patrně překvapen na mladém, sličném muži, spokojeně pokývl hlavou a řekl vlasky:

„Děkuji ti, milý synu!“

A vešel do komnaty — —

Windeke zamrkal bělavýma řasama a pravil:

„Ty máš štěstí, pane Kašpare! A ti prokletí Češi také.“ V zelenavých očích mu svítló a usmál se. „Tři takoví popi na ně! Ti už něco vydají! Ti jim cestičku k císaři pěkně uhladí!“ — —

Asi za hodinu potom ubíralo se kolem chodbou Pražské poselstvo: mistři ve svých slavnostních tabardech, konšelé ve svátečních, tmavých čubách. Do radnice pro ně podkomorí pan z Dubé dnes už nepřišel. Poslal pro ně nějakého zemana, Čecha, a ten je uvedl do prostorné jizby s malovaným a pozlatitým stropem a pěknými čalouny na stěnách, plnými divných obrazů stromů a zvířat. V čele té jizby na vyvýšeném místě stálo trůnní křeslo bohatě vyřezávané pod stříškou hojně zlacenou, v pravo pak a v levo, níže však, několik sedadel.

Bylo tu ještě prázdné. Úzkými okny padalo sem kalné světlo deštivého dne. Poslové byli velmi vážni. To kázání na uvítanou, ta bouře v noci, ohlašující jim vztek a nenávisť Kutnohorských, byla zlým znamením. Když se před radnicí ztišilo, ulehli, společně se pomodlivše; nemohli však dlouho usnouti. Zvláště oba mistři a Pavel z domu rychtářova, kteří více nežli ostatní viděli a vážili nebezpečství, jež hrozilo. Nejdříve usnul Mikeš Hrdoňka, pak Šimon. Na těch také toho rána bylo nejméně tesknosti viděti. Neklidni však byli; rozčilení zachvívalo jejich nitrem.

Blížila se chvíle rozhodnutí. Jak je přijme císař, jak jejich žádosti. Včera odevzdal v jejich jméně napsané jejich články podkomoři do císařovy kanceláře. Nadáli se, že tam budou povoláni a že tam bude jednání. Teď stáli ve skvostné komnatě s trůnem. Budou tedy s císařem samým rokovati.

Bezděky, jak stáli pohromadě, mluvili tlumenějším hlasem. Zas o pánech, že nepřišli, ani podkomoři. Ale v tom vešel mimo nadání. Měl skvostnější roucho, aksamitovou sukni a bitý, lesklý pás s blysknavou dýkou u něho. Vypadal vážně.

„Ráno jsme byli u císaře,“ oznamoval rovněž tišším hlasem. „Já a pan Henrich. Přimlouvali jsme se o vaši při a k dobrému. Snad mi to neuvěříte a řeknete . . . Ale který moudrý myslí Čech by nebyl u velké starosti a tesknosti? Milí mistři a měšťané! Císař je hrubě pohněván. A po nás byl u něho ten probošt, jenž jedná za Rožmberského vladaře. A ten vám pohoršil. Císař má Vyšehrad a hrad sv. Václava, a vy jste mezi nimi, a proti Hradišti bude mít pana Oldřicha. Smlouvali byste se vy na jeho místě? A legát dapežův byl na posleď u něho. A jeho slovo, vězte, to hrubě váží —“

„A suma toho? . . .“ zeptal se Šimon od bílého lva.

„Nejste děti. Sudte sami, abyste zase neřekli, že hrozím —“

Mistři se zamyslili; Mikeš Hrdoňka potřhl rameny; Šimon od bílého lva hleděl okamžik do prázdna, hladě si bradu, pak pojednou se ozval:

„A poddáme-li se, nebude-li hůř? Nebude-li se císař a nebudou-li se všichni mstít? . . . Kněži, Němci . . . I kalicha snad se máme zřít? Viš, že toho nelze —“

Řekl to pevně, nezvratně. Na toto všichni, i oba mistři rozhodně přisvědčili. V tom zahlučel na chodbě hlomoz četných kroků, a již se druhé dveře, výše, otevřely a jimi vcházeli uherští jezdci v lesklých helmicích, v bohatých, dlouhých sukních, v červených škorních.

Pražští poslové hleděli vzhůru do čela na skvělé divadlo. Za vystrojenými žoldněři přicházeli vystrojeni magnáti uherští, němečtí, čeští páni; mezi těmi poznali pana Henricha z Lažan, pana Henricha z Plumlova, holohlavého pana Petra ze Šternberka, pana Mikše Divůčka z Jemniště, mincmistra, jak se jim v průvodu kmitl mezi neznámými dvořany a šlechtici. V tom zahlaholila venku u dveří hlučná, slavná fanfára. Vysoká postava císařova se v siní ukázala. Přišel v nádherné sukni, v plášti, v sobolové čepici se zlatými pásy plnými drahých kamenů, jemu po boku kardinál, za nimi kancléř, míšeňský markrabí, probošt Petr v bělostné říze se zlatým řetězem na krku, sekretář kancléřův se skly na očích, Brunorius de la Scala, Pipò Spano, oba v lesklém, umělém brnění, protonotář a jiní dvořané.

Venku zněla fanfára, nahoře v komnatě šum přichozích. A teď se také dole ozval, jak druhými dveřmi,

kterými prve Pražané vešli, vhrnuli se rada Hor Kuten, šepmistři, přední úředníci hor, rychtář Václav Doninský. Tam také zahlédl Mikeš Hrdoňka, jak zrakem po nich mrskl, několik Pražských Němcův, bývalých rad... V duchu zaklel a pohledem na ně ukázal Prokopu Závadovi.

Fanfary zvučely, až císař Sigmund spustil se do trůnního křesla. V pravo usedl pak kardinál, na levo kancléř. Ostatní všichni stáli.

15.

Podkomoří vyzval posly Pražské, aby postoupili, a sám pokročil ku předu jako jejich průvodčí, jenž také v Praze první s nimi začal jednati. Zraky všech hleděly na ně. Pražané cítili ty pohledy. Byly cizí a zvědavé, většinou zamračené až zlobné. Mistr Příbram byl bledý; ne strachem, ale pohnutím z tak těžké chvíle. Šimon od bílého lva jda v před, hleděl upřeně k trůnu. Mikeš Hrdoňka myslel na Němce v zadu. Bezděky, ač byl statné, urostlé postavy, se přimil a hlavu vypjal.

Císař v trůnním křesle seděl v mračném klidu, ne vlnitý panovník jako včera, ale jako přísný, po-hněvaný a ne nestranný soudce v plném vědomí své moci. Dnes nechtěl jako včera býti milovaným, nýbrž aby se ho báli ti, kteří k jeho trůnu se blížili.

Pan z Dubé ukloniv se před ním oznámil latinsky, že přivádí posly Pražských obcí a vysokého učení, aby J. Mil. ráčila jim popřáti slyšení. Poslové poklonivše se, složili dle obyčeje na stupeň před trůn dary, skříňky řemeslně pracované, plné skvostů, a poklekli dle způsobu a obyčeje. Napřed mistři Příbram a Kardinál, s nimi Šimon od bílého lva, za nimi v druhé řadě Závada, Mikeš Hrdoňka a Pavel starý z domu

rychtářova. Jeho suchá, nevelká postava vypadala nepatrně vedle vážných, namnoze statných postav ostatních posílů a ještě více před tou skvělou společností vysokých kněží, pánů a dvořanů ve skvostných oblecích a zvláště proti mohutné postavě císařově.

Všecka siň, ne hrubě světlá od zataženého nebe, ztichla. V ten okamžik, jak čeští poslové poklekli, bylo tu jako v kostele. Všichni byli žádostivi toho, co bude, co promluví. První mistr Příbram začal. Latinsky. Prosil Jeho Milost. aby ráčil přijati tyto dary, a pozdravil císaře jako bratra zemřelého krále a jeho dědice, ježž všecka česká koruna ráda přijme za svého pána, ale aby, vida toužebné přání všech, nebyl proti přijímání pod obojí.

Mistr mluvil vážně a plyně. Hlas jeho zněl nejprve jako zamlžený, záhy se však projasnil. Kdyby císař tak učinil, pokračoval, jak žádají ve jméno skoro všech Čechů, že přestane všechno krve prolévání, a obce Pražské že uvítají Jeho Velebnost ochotně a radostně otevřenými branami, a bude-li chtít, třeba i pobořenými zdmi.

Kardinál Fernand s napjetím poslouchal tak jako kancléř a úkosem pohlédl na císaře. Ten seděl nehnutě. Zachmuřeným zrakem měřil mistra a ostatní posly. Jak Příbram promluviv o tom vítání, se odmlčel, hnul sebou císař a již rychle promluvil, jakoby se nemohl dočekat. Odpověděl také latinsky.

„To, co nabízíte,“ pravil živě, v patrném vzrušení, „toho jste nám povinni jakožto svému pánu. A to, oč žádáte, to uznala svatá církev za scestné. A vy v to zahrnujete ještě jiné bludy, jiná kacířstva. Toho je u vás všude plno . . . A toho my trpěti nemůžeme. A nebudeme, jako nejzkřeslanější panovník. Všecky ty bludy budeme stíhati, a třeba-li i mečem a ohněm, dál, jako dosud. Na to jsme přísahali. A jakož jsme

začali, tak budeme s pomocí Boží a všech dobrých křesťanů pokračovat až do konce.“

Císař se víc a více rozohňoval. Modré oči jeho zplanuly, a počal už rukou rozkládati. Sotva ustal v prudké řeči, již opět tak pokračoval:

„Nepřestaneme hubit ta kacířstva. To jsme povinni materi své, svaté církvi, a také cti tohoto království. Nepřestanete-li, budete-li se bránit, budeme tak dlouho válčit, dokavad nebudete potřeni. A všichni. Všichni! Kdybych měl i všechno zhubit, kdybych sem měl uvést samé cizozemce, ano — kdybych i sám měl při tom zhynouti,“ to vyrazil vášnivě, „ta vaše kacířstva musí být zhubena. V tom nepovolím; nikdy!“

Císařovy tváře hořely, oči se blýskaly. Za jeho řeči nastalo hrobové ticho. Nejen z úcty, ale ještě více z překvapení, z úžasu. Na všech byl zřejmý účinek jeho slov. Čeští páni hleděli zaraženě, kardinál Fernand za řeči dvakráte spokojeně přisvědčil. Probošt Petr hleděl vyjasněným zrakem. Rovněž ostatní. Z radovali se v duchu. . Tak ostrého odbyti se nenadáli ani nejprudčí nepřátelé Čechův.

Z českých poslů také nikdo nečekal takové odpovědi. Proto žasli, strnuli. Ale hned se v nich odpor pohoršení ozval, i v rozvážných mistrech. Mikeš Hrdoňka, jenž neuměl latinsky a smyslu se jen domýšlel, v duchu se zlobil na to, že si je sem pozvali, aby je tak přede všemi, i před těmi Pražskými Němci císař vyplísnil. Ale v tom se obrátil po svém sousedu, po Pavlovi z rychtářova domu.

Ozval se ten starý soused, jenž klečel ze všech nejkldněji, ač císařovým slovům dobře rozuměl. Promluvil; císaři odpovídal po česku, vážně a klidně:

„Velebnosti císařská, ráčil's nás a všechny Čechy odsoudit a neslyšel jsi nás. Rač se rozpomenouti, co již krve vyteklo, co životů ještě bude zhubeno. Rač

nás dříve vyslechnouti, rač nám slyšení zjednati, jak nám Tvá Milost v zimě listem vzkázala a slíbila, že když dá-li Bůh přijede, ty kusy vážití mini s biskupy, mistry i s městy —“

Jak starý měšťan promluvil, hnul sebou císař v nevoli a zkabonil čelo. Ale jak soused upomenul na daný slib, přerušil podrážděn, jeho řeč.

„Komu mám slyšení zjednati?“ zkríkl zapomínaje se. „Té lotrovině na Hradišti a její kněžim? Těm pikartům a všem pošmurným kacířům a to, že se velmi bouří? Za to, jaké bouřky činili a činí i vy činíte, kostely a kláštery boříc, opaty, mnichy, jeptišky vyhánějíc? A kterak jste ty, již přijímají pod jednou způsobou, ven z města svévolně utiskali! —“

To se již k poslům nahýbal s trůnu rukou proti nim potrhuje; najednou vstal a hroze pravicí vzhůru nad hlavou, až se mu plavé vlasy i kadeřavá, zaryšavělá brada potřásaly, volal:

„Bohadle! že se přičiním, aby to vše bylo staveno, aby všichni kacíři věrným lidem ohyzdni byli kárání a zhubení! A vy — vy! Vy ne jako poddaní, ale jako nejhorší nepřátelé! Na koho celá Praha v odění, a což řetězy po ulicích, a šraňky? Proti komu? Proti mně! Položíte-li všecko o odění, všecko, na hradě sv. Václava, vy Staroměstští a Novoměstští na Vyšehradě, to musíte učinit, a vyběrete-li všechny řetězy a šraňky zboříte a vykopete, tuť bych vám přijeda některou milost učinil . . . Sic, bohadle, zhubím všecko, jak jsem řekl, jak jsem se zapřisáhl —“

Ustal v divokém proudu, vášni jako udýchán, a usedl. Jen se tak stalo, vstal Šimon od bílého lva; stál zrovna proti císaři. Oči se mu leskly, a trásl se, jak byl popuzen.

„Milosti císařská,“ promluvil, přemáhaje se; ale na hlase mu bylo znáti všecko mocné jeho pobou-

ření. „Toho nám velmi žel, že budeme zlými posly. Tohoť jsme se nenadáli — aniž zasloužili. — A abychom odpověděli o těch řetězech, o tom odění. a tak — toho nejsme mocni. To vyneseme na obec. Ale to rač věděti, a jistě Tvou Milost o tom zpráva došla —“ tu mluvil už plynňěji a rychleji, hlas povyšuje, „že nedávno před velkonocemi bylo, že obec našeho města i Nového i obec vysokého učení a jiné duchovenstvo, že jsme všichni, jednosvorně uzavřeli, a také přísahali, rač se rozpomenouti, že budeme hájiti přijímání pod obojí způsobou a cti svého jazyka proti každému člověku, až do posledního přemožení —“

Jak mluvil, vzhlíželi k němu ostatní poslové. Byli mu povděční všichni, i opatrnější mistři. Té chvíle mluvil za všechny. Mikeš pokývl živě hlavou a jak ze zadu, kde Horští a Pražští Němci stáli, se ozval šum odporu při posledních slovech Šimonových, mračně se po nich ohlédl.

Za těch posledních slov císař vstal, jakoby se měl k odchodu, ale jak v tom Šimon dokončil, obrátil se k němu a zostra řekl po latínsku:

„Rozmyslete se záhy. Než přijdeme k vám vojensky. Pak bude pozdě.“

Pak přistoupiv k legatovi, několik slov s ním promluvil. Po té se obrátili a vyšli. S nimi kanclér, za nimi knížata, šlechta, všecken dvůr. Hlahol fanfáry je provázel. V ni mísil se ze síně, z dola, hluk Pražských a Horských Němců. Již netajili své radosti. Ohlíželi se po poslích, smáli se, živě hovořili a rozkládali, jak vycházeli na chodbu.

Všichni odešli, i čeští páni, jen podkomoří zůstal. Přistoupil k Pražským poslům; stáli sami prostřed síně, velice vzrušení, popuzení, všichni, i mistři. Šimon od bílého lva, shlédnuv přistupujícího k nim pána z Dubé, vybuchl:

„A ten-li chce býti českým králem?! A ty, rač prominouti. Nehrozil's. Ale on, uherský král. Ale zví, že se bázní otrápití nedáme.“

Hrdoňka zatím vyzýval jednoho po druhém, i za rukáv bral, aby šli, a v tom už si zas vzpomněl:

„Jak se ti Němci smáli! Jak se radovali! A pozval si je schválně, aby nás... A pojďte pryč! Co tu! A teď hned na Tábor, do Písku a všude, na všechny strany, kde přirozený Čech, vzkážeme —“

Mistr Příbram, hledě na pána z Dubé, Hrdoňkovi živě přisvědčil:

„Rač slyšeti. A již nebráním. Vzkážeme, i na Tábor. Jiné pomoci není. Po dnešku je zřejmo, že jde o naše vyhlazení; o život —“

„Pojďte!“ ozval se starý Pavel, jenž zamyšleně, všech nejkliďnější, stál, hledě do země. „Pojďte! Judit čest i hrdlo nebezpečně pro vlast vážila a Juda Makabejský činil tak až do smrti. Ruka boží není ukrácena. Pojďte!“

* * *

Ještě toho dne odpoledne odjeli z Hor. Průvod žoldnérů, je muž velel opět podkomoří pán z Dubé, byl mnohem četnější, nežli kdy z Prahy přijížděli. Tak neznámi, jako sem přibyli, se odtud nebrali. Čekali již na ně. U radnice a na ulicích ku bráně kupili se horníci, městský lid, Pražští Němci, Sigmundovi žoldnéři i služebnictvo. Všude se ozývaly posměšky, a u samé brány spustila tlupa hornické a městské chasy, kvůž poselstvo se blížilo, potupnou Německou píseň o Viklefovi a Husovi. — —

Druhého dne potom vypravil se Louňovický probošt z Hor v průvodu svých šesti jízdných pacholků zbrojných. Na drahný kus za město, než minuli tábor a krajní uherské stráže a hlídky, jel s nimi houfec

kumánských jezdců. Probošt vracel se velmi spokojen. Měl jisté sliby stran panství jejich kláštera, od kancléře i od císaře, nesl vlídnou odpověď pánů z Rožmberka a měl úkol od císaře, aby mladého vladaře přiměl k cestě ke dvoru.

Když si vzpomněl, jak císař odbyl Pražská posly, mizely všechny pochybnosti, všechna nedůvěra. Bude veta s kacíři a vrátí se zase rád a vše, jak bývalo. A pak, jak to vydá, až vše vypoví panu Oldřichovi, jak je císař proti všem kališníkům, nejen proti těm pikartům na Hradišti, zapálen, jak je jinak milý a milostivý, a zase jak hrozný, jaká jeho moc a jak denně roste, že bude jako potopa na Prahu a na všechny ty rohany . . .

Než bez nehody cestou nezůstal. Když měl uherské hlídky v zádech a když jej kumánský houfec opustil, dojel s Rožmberskými zbrojnými pacholky na noc do jedné vsi. Když ráno přestrojiv se v komoře zase do sousedského obleku, vyšel na nádvoří statku, aby dal rozkaz pacholkům, shledal, že jich už nemá šest, ale jenom dva. Čtyři mu v noci ujeli; nebylo pochyby, kam. Když pak všechnen popuzen ty dva věrné či bázlivé, jeden byl Čech, druhý Němec z Krumlovska, vyslychal, dověděl se, že opravdu ujeli na Tábor, že je k tomu nejvíce měl ten nejmladší, že nemohli zapomenout na ty uherské mordy, na ty děti naražené na kůl, a to, jak se jim Němci a Uhři posmívali a pošklebovali, cestou i na Horách, a jak všem Čechům hrozí . . .

Probošt div nezaklel.

16.

Ty dny, co mladá vdova z Hvozdenského dvora na Táboře meškala, nepocitila ani jednou onoho teskna a úzkosti onoho prázdna v duši, jako pocítovala na

Hvozdně, když se tam zas usadila po smrti svého muže, po trudu a svizelích svého krátkého manželství. Tenkrát nalezlo její prahnoucí srdce útěchu v novém učení a odevzdalo se mu všechno.

Nové však učení vzbudilo novou touhu.

Nyní se jí splnila. Dostala se do bratrstva, kdež všichni horlivě vyznávali nové učení, kdež byli i jeho hlasatelé. O čem snívala, to viděla teď před sebou, bratrskou rovnost, obnovení života; o čem v skrytu své komory na Hvozdně hloubala, to svobodně tu hlásalo a světleji. Když sama nemohla bojovat a proti-venství zakoušet pro čistý zákon boží a jeho obnovené království, jak touživala, žila alespoň s těmi, kteří pro ně vše, i život vážili; mohla jim sloužit a utrpení jejich mírniti.

Služby ve špitále konala neunavně téměř po celý den, často i v noci. A konala je s největší ochotou a oddaností. Obvazujíc a převazujíc raněným rány, utěšovala je, jak mohla. Také jim četla.

Tak seděla také dopoledne po vjezdu Žižkově do Tábora na kraji dlouhé, špitální jizby a četla lehceji raněným z knihy Starého zákona, již měla na klíně. Seděla na stoličce v tmavých, prostých šatech, v bílém zaviti hlavy, zpod něhož bylo viděti jen dva proužky jejich vlasů přes bílé čelo hladce přičesaných. Její obličej pobledl za tu dobu, co tu meškala, od velkého namáhání a častého bdění; poutal však a dojímal mírným, tichým půvabem oddanosti a radostné obětivosti.

V prostorné, dlouhé sině bylo teskné ticho, jen kdesi na konci jeden z nemocných chvilku odkáslal, nebo se ozval tlumený, šouravý krok druhé ošetřovatelky.

Paní Zdena četla zvolna; hlas její zněl jasně a příjemně. Sklopené oči dlouhých řas občas pozvedla,

aby pohledla na své posluchače. Ti bradatí, osmahlí mužové i mladíci, jak leželi nebo seděli na zemi nebo na ložích, naslouchali jí pobožně s onou dychtivostí, jakou hořeli tenkrátě všichni slyšeti slovo boží nebo rozjímání o něm. V těchto místech bylo jim tím vzácnější, tím více žádoucí. Všichni se v ně pohroužili, čtenářka i posluchači, tak že ani hned nezpozorovali kněží Kániše a Bydlinského, kteří stanuli v otevřených dveřích.

Oba se potkali maně před špitálem a každý řekl, že jde navštívit nemocné a raněné bratry. Ale každý zatajil, že chce také viděti novou sestru. Oba také, shlédnuvše ji, ana čte, bezděky stanuli na samém kraji sině, aby nerušili. Oba, černý, bradatý Kániš i mladý Bydlinský, vyšší, urostlejší, hebké, světlejší brady, ka-
deřavých vlasů, hleděli více na mladou paní nežli na raněné. Tak stáli, až oči pozvedla. Maně spustila knihu na klin. Na okamžik byla v rozpacích. Pak vstala.

Bydlinský stanuv u ní žádal, aby jen četla, oni že nechtěli vytrhovati.

„Přišli jsme navštívit bratři.“ pravil Kániš přistupuje.

„Jsi velmi horlivá. Nestýská-li se ti?“ ptal se Bydlinský.

„Konám dost málo a jsem tu spokojena,“ odvětila prostě; znělo to upřímně.

„Mluvila-li's s otcem, sestro?“ ptal se Kániš.

„Byl-li tu dnes?“

„Byl, ráno.“

„Včera dlouho pobyl na hradě; s bratrem Žižkou a hejtmany. O čem jednali?“ vyzvídal Kániš.

„Nic neříkal,“ odvětila klidně paní Zdena a již čekala, co řekne Bydlinský, neboť ten zatím vzal se stoličky bibli; shlédnuv, že je otevřena kniha Jobova, přikyví a řekl s úsměvem, že dobře volila.

Těšilo ji to. Řekla, že nemocní rádi poslouchají. Ptal se na ně, pak pojednou ji oznámil, že k Pytlům teď nepřijde. Setkal se tam s ní dvakráte, co tu meškala. Řekl, že musí do vsi, volat do zbraně, že už nastává boj. V tom vykročil, neboť Kániš, na nějž oba jakoby byli zapomněli, postoupil dál a bral se podél řady nemocných.

„Buď zdráva!“ řekl mladý kněz odcházejce, a když Zdena mu přála, aby jemu a všem Pán Bůh požehnal, pohleděl na ni vlídně, s úsměvem.

I Kániš se ohlédl a pozdravil ji. Tmavé, pichlavé jeho oči pohlédly na ni zkoumavě.

Hleděla za nimi, až zašli; vlastně na Bydlinském tkvěl její zrak. Jak vykročili ven, zastavil se Kániš a řekl Bydlinskému:

„Ten z Hvozdna, myslíš, že jí nic neřekl?“

„Jistě neřekl,“ odpověděl Bydlinský určitě. „Nezapírala by.“

„Je opatrný. Zůstal s Žížkou a s ostatními. Viděl's. Je a bude s nimi. Jeť to tuhý „plátenník.““

„Ale dcera ne, ta ne,“ řekl Bydlinský. „Vímť jistě. A od Řepanského vím. Byl tam u nich na Hvozdně a skoro celou noc se se starým hádal o svátost —“

„O toho motýla —“ prohodil Kániš s úsměškem a pohodil hlavou.

„Proto ho také zeman vyhnal, k ránu, za tmy ještě. Jak svátost motýlem pojmenoval, div že ho nestloukl —“

„A dcera —“

„Ta byla spíše při Řepanském nežli s otcem; tak mně Řepanský sám řekl.“

„A teď?“

„Všude s námi. Je velmi horlivá.“

Zatím Zdena usednuvši zase na stolička, obracela listy v knize; ale nehledala. Myslíla na to, že tedy

dnes a snad kolik dní Bydlinského u Pytlů neuvidí. Počítala již prve, že tam přijde dnes najisto. Těšila se na jeho výklad. A on zas už jde statečně hlásat. Přišel však, a ji se kmitlo, že schválně přišel ji to říci a s Pánem Bohem dát. Než jakoby něco hříšného pomyslíla, vytrhla se, rychle list a místo našla a jala se zase čísti svým raněným, kteří žádostivě čekali.

Bydlinský odešel toho dne i Petr Kániš, též Mikuláš slepý, Trsáček, Abraham i Prokop Jednooký, také kněz Antoch, hustých, jezatých vlasů, Jičín Jan a Filip. Přivrženci Martinka Housky i Mikuláše z Pelhřimova, všichni byli té chvíle svorní nebezpečenstvím všech a jedním cílem: „shoňovat“ sedláky z okolí na Tábor, aby byl rozmnožen branný lid. Šli nebo jeli koňmo po dvou; s Mikulášem slepým jeli dva. S každou pak dvojicí kněžskou vypravila se tlupa ozbrojených bratří a také sestry i pračata. Všichni pospíchali a kvapem se brali do míst, jak si je s hejtmany rozdělili.

Zatím v městě šlo všechno jako o překot, jako by se nepřítel už už blížil. Žižka hned za časného rána, ještě za šera, objížděl na svém bělouši všecko město, stavební místa, ulíce, nejvíce však hradby. S ním jeli ostatní hejtmané města, Mikuláš z Husí, Chval z Machovic i Zbyněk z Buchova, a také Kuneš z Bělovic, dobrý Žižkův druh, jemu velice oddaný. Oba Bradové, Mikuláš i Odraný odjeli ještě té noci po poradě na hradě do ležení před městem.

Žižka přehlížel vše zkušeným okem, kde bylo třeba, s koně slezl, k práci dohlédl, to ono nařídil nebo s druhý se radil. Nejvíce dbal slov Kunše z Bělovic, suchého, vychrtlého, hladké brady ale mocných, šedých knířů v rysi čapce, jenž po léta v Polsku bojoval. Hejtmané se nejdéle zdrželi u nové brány. Tu zbývalo

ještě nejvíce práce a té tu v místech ze všech nového města nejpřístupnějších bylo především třeba.

V tom se shodovali všichni. Od brány zajež Žižka s Kunšem a s Mikulášem z Husi přímo do ležení. Za nedrahnou dobu po té postupovaly odtud dva mocné houfy k městu: bojovníci, ženy i pračata. Nikdo z nich však nebyl ozbrojen. Většina jich nesla na ramenou motyky, lopaty a kratce, jež měli všude po táboře na každém voze. Osmahlý podhejtman jel podle nich na koni, v čele šel kněz v šeré sukni, s červeným kalichem na prsou. Všichni kráčeli chutě prašnou cestou a zpívali pobožnou píseň, a neumkli až u nové brány, pod lešeními, mezi hromadami kamení a písku a vápna, kdež je rozdělili do práce. Dali se do ní chutě. Za těmi přišly jiné houfy z ležení do města a ty rozdělili hejtmané nejvíce po hradbách a na bašty. O ty jako o bránu jim nejvíce běželo, aby co možná nejrychleji mohutněly a rostly.

Stavebních sil všude přibýlo, a tím i také ruchu a rojení na staveništích. Pracovalo se bez ustání, od svítání dopoledne, od poledne do soumraku, a dál po celou noc při světlech a ohních, až opět do svítání. Trouby však teď častěji zahlaholily do toho mravenčího hemžení a obecného ruchu, aby se pracovníci vystřídali. Ale nejen u bran a forten, na hradbách a na baštách bylo tak živo, nýbrž také v ulicích, zvláště tam, kde pracovali kováři a koláři. Ohně tam dýmaly, a rány kladiv a seker rozléhaly se v pusté směsi, až uši zaléhaly. Stavěli vozy, především krajní, bojovné, kovali cepy, palcáty, pušky houfnice i drobnější šípy, kovali sudlice, řemdihy, paluby, kyjanice i meče.

A v ulicích do náměstí i na něm samém pracovali krejčí, ševci jako o závod, řemenáři, sedláři spravující a šijící pochvy vozníkům a sedla na jízdné koně, prošívané prosté i dehtované bojovníkům.

V ten hluk a šum skřípala kola, rachotily vozy tu plné kameni nebo pisku, tam hlíny, tu píce. Pícník sám už nestačil. S ním pomocníci na koních pojížděli, vydávali ze zásob nebo nové přijímali, jež přiváženy z okolních vesnic. Rychtář v městě měl nyní hůř nežli rychtář rot polních v ležení; takřka celý den s koně neslezl, pojížděje do všech konců a ulic. Bylo tolik rovnání a řízení, že musil přibrati i všechny své písaře a starší bratři, aby nebylo zmatků, aby se zachoval, pokud možná, pořádek.

Město vzrostlo nenadále, o ležení. To bylo s městem v ustavičném spojení, jakoby jedno s ním. Lidé přecházeli sem i tam jednotlivě, v houfích, kněží, bratři, chvatně mlčky a zase za hlasného zpěvu. Mezi nimi jezdci pojížděli z ležení do města, z města do ležení hejtmané, poslové.

V táboře samém také ruch a hluk, rány seker a kladiv u polních kovadlin a výhni, kde pracovali koláři, kováři a zbrojři. Když se den nachýlil, nastal klid; do obecného hluku a šumu zalehl ještě hlasný sborový zpěv. To první kněží se vraceli s novými bratři a sestrami. I vítali je, kněží, městští bratři a sestry, oslovením, jásáním, zpěvem .

Den pohasl, ne však ruch a život. Den a noc byly teď jedno. Světlo a tma nevládly člověkem, ale nadšení a tvrdá vůle. Ráno zase ten shon, zase to hemžení a rojení, zase ten křik a ryk, pustá směs hlasů a zvuků, zase pobídky starších při pracích, rozkazy hejtmanů, zpívání, roznécující povzbuzování a kázání kněží při stavbách, na placích, v dřevěném kostele, při udělování večere Páně pod obojí, jež se dalo v chrámě i pod širým nebem v každou příhodnou chvíli, ráno, odpoledne, třeba i před večerem. S kněžími mluvili proti rudé šelmě, císaři, korunovanému draku, a proti jeho pomocníkům i bratři nekneží. Mezi

těmi nejhorlivěji mladý, blouznivý Sádoch, Pytlův syn, nevelký, žlutý ve tváři Joha pekař suchých, drsných vousů, nezarostlé však brady, jenž chodil s černou korouhví, a divoký, kulhavý krampér tupého nosu v ošumělé sukni. Ten všude vášnivě řečnil proti „krvavým popům, kuklíkům a hřeбенářům“, a všude s sebou bral svého synka, útlého, hubeného chlapce.

17.

Rodina Hvozdenského zemana byla teď rozdělena, roztržena. Zdena trávila většinu dne v oddané službě špitálské. Za odpočinek měla, když mohla odejít do domu Pytla soukenníka, v jehož rodině ráda pobyla. Pytla samého málokdy doma zastala; meškal buď na radnici nebo byl zaměstnán nějakým dozorstvím. Sedala s jeho ženou, s dcerou Janou a Sádochem. Setkala se tam také několikrát s kněžími Pšeničkou, Antochem, Petrem Kánišem i s Bydlinským, s těmi, kteří v čas pronásledování měli u Pytlů, tenkrát ještě v Ústi, ochranu a útočiště.

Nyní, jak odešli „shoňovat“ sedláky, přestala ona malá shromáždění u bible, s kterou zasedl za stůl některý z kněží, a začal pak rokování a rozumování o tom, co přečetl.

Také Zdena teď přišla dále do města, do ulic, na plac, stržena vzpruženým ruchem, horečnými přípravami, vzrušena obecným, ohromným pobouřením myslí i rozčilujícím očekáváním velikého boje. Již nastávalo, již se blížilo, co Bydlinský, co ostatní kněží předpovídali na kázáních. Nelekala se té krvavé bouře; očekávala ji v nadšené odhodlanosti, ale byla stále rozčilená, jako u vytržení.

I do ležení před město zašla, do válečného ruchu. Viděla zástupy cvičících se ve zbrani, pěší, na koních,

jak setníci, padesátníci i rotymajstři dohlíželi a toho dbali, aby pěší ve svých houfích šli řadem pod korouhvemi, aby jízdní jeli slušným během a z houfu se nerozjížděli. Bezděky zašla dál do pláně za vozy, jež zraky její nejvíce uvábily. Dívala se, jak je kladou a šikují, jak vozatajové v lebkách a s pavézku na levém rameni vyhoupli se do sedel podsedních koní, jak vyjeli. Ohromný řad vozů, každý se čtyřmi vozíky se hnul. Kola se rychle roztočila, jak vozatajové bili do koní a na ně křičeli. Hlomož a rachot se rozléhal, až půda se trásla pod vozy, kolem nichž vystupovaly mraky prachu. Jím pobleskovaly lesklé „šíny“ kol, a výše na vozích míhaly se pablesky zbraně pavězníků a střelců. Znameníť korouhve*) za prudké jízdy se tráslly, žlaby podél uvázané tloukly do boků, řetězy řinčely, prkna ve spod uchystaná na spouštění se houpala, a kolomaznice plné prachu na povrchu se jen zmitaly.

Pani Zdena hleděla upřeně za tou živou, rachotící hradbou. Nic nedbala hluku od tábora, silného tam volání, pokřiků, troubení, nic dunivých ran z dále, za tábořem, kde stříleli z houfnic. Pojednou se hned za ni půda zatřásla a ozvala náhlým prudkým dusotem. Trhla sebou. Několik jezdců přijíždělo, již byli skorem u ní samé. Slyšela supání koní, cinkot a slabé zvučení kovu na řemeni i jak řemeni vrzalo napínajíc se na koních divě se ženoucích s rozšířenými, zardělými nozdrami. Hlína na ni stříkla z pod kopyt. Zůstala však, hledíc na jezdce, jak se před ní kolem míhali.

Napřed přede všemi ten, kterého prve mezi pěšími a jízdnými viděla, jak tam přehlížel a poroučel bratr Žižka na bílém koni, v čapce, s klipcem na oku, zardělý od parna a prudké jízdy, s hejtmanským pal-

*) Jímž se znamení dávalo.

cátem v ruce. Za ním hned vychrtlý Kuneš z Bělovic, osmahlý, vrásčitý; dlouhé vlasy mu ze všech nejvíce v zad povívaly. S ním jel opálený Chval z Machovic silně zarostlých, ducatých tváří. Za nimi se hnál Mikuláš z Husi, vedle něhož se paní Zdeně kmitla ušlechtilá hlava bílých knírů Zbyňka z Buchova.

Všichni se jen mihli a již byli kus od ní a mizeli v mraku zvířeného prachu. Mířili k vozové hradbě, dál před nimi rachotící. V tom tam někdo zamával do výše znamenitou korouhví, po ní zrovna tak se mihaly ostatní řadou, a černý ten rachotící pruh v prachové mlze se zarážel. A zarazil, záhy; vozy stanuly.

Prach uléhal a čistším vzduchem, jenž sálal vedrem, viděla paní Zděna, jak tam na kvap koně vypráhají, jak je ze řad odvádějí, jak vozy strhují. Křik hejtmanů ku spravování vozů, řinčení řetězů, jimiž vozy spínali, rachot prken spouštěných dolů mezi kola, plnilo povětří mocným hlomozem. Paní Zdena oka neodvrátila, hledíc, jak se tam hotují k obraně, proti nepříteli, jenž by chtěl k hradbě přilnouti.

A již se ukázal. Dva houfy jízdných. Cválali tím směrem jako Žižka před chvílkou, blízko ní. Hnali se s křikem. Na kraji v první řadě jel Ctibor z Hvozdna, v kapalinu, uprášený, zardělý; na svém hnědáku seděl však svěže jako mladík, a hnál se tryskem, až se mu šedé kníry třásly a rozvívaly. Za ním v jiné řadě mihl se paní Zdeně bratranec, Ondřej, na svém vrániku. A již byli pryč; i ostatní se kmitli a mizeli v prachu, dál k vozům s divokým rykem . . .

Poslední dny málo kdy s otcem i bratrancem mluvila. I málo kdy je vidala. Meškaliť skoro ustavičně v ležení ve vojenských službách. Nevyčkavši konce cvičného zápasu, zamířila do města, do špitálu. Nedošla tam však přímo. U kádí na place byl neobvyčejný shon, nejvíce sester starších i mladých. Nahoře,

na podezdívce u kádí, stála stará žena v prostých, tlnavých šatech s holi v ruce. Byla opálená, bílé zavíti hlavy zašlo prachem, jenž i šaty pokrýval i obuv, valně sešlapanou.

Kolem ní dole hlučel zástup patrně všechen vzrušený. Každý se tlačil ku předu, aby lépe slyšel, co žena ohlašovala. I Zdena se zastavila. Dověděla se, že ta žena tam je sestra Dóra, která byla na Horách, špehovat, šlojiře prodávajíc, že byla již na radnici a že tam starším oznámila mnoho věcí. Teď že tu vypravuje o šachtě na Horách, o císaři, o jeho hříšné nádhernosti, o jeho i římských kněží, a co vojska je kolem Hor, skoro samých Uhrů a Němců, a co dělají, jak vesnice vyžehují, lidi mordují . . .

Pak Zdena sama zaslechla Dóru šlojiřnici. Ta stručně, ale rozčileně, hněvivě povídala, jaké žalostné věci se tam na Hradecku a dál dějí, že ti Němci a Uhři ženy v šesti nedělích ležící i s dítkami mordují . . . Tu musila umlknouti nebo křik kolem v zástupu, křik hrůzy a vzteku přehlušil její slova. Nejvíce starší sestry křičely, rukama potrchovaly i hrozily. A zas už je z předu, od kádí okřikovali, ať mlčí, že sestra chce dále mluvit. I mluvila že v jedné vsi tam na Hradecku také Uhři vybíjeli a mordovali a tu že matka jedna velikou teskností vidouc a slyšíc, co ti Uhři páší, nechtěla na své děti dočekatí těch katů, aby jí děti před očima mordovali.

Všecko kolem napjatě naslouchalo v tichu, plném rozčilení. Šlojiřnice pojednou vypjala ruce a volala do zástupu s planoucíma očima:

„A ta nebohá máti v tom strachu, v té hrůze oběsila své dvě dítky, svýma rukama, a potom i sama se oběsila . . .“

Šlojiřnice umkla. Kdyby i byla chtěla dále mluvit, nebyla by mohla, jaká děsná vřava se kolem

strhla. Ženy křičely jako od sebe, rukama lámaly i zase hrozily. Některé k Dóte ke kádím nahoru se vyhouply, obstoupily ji a naléhavě se dotazovaly. —

V tom z ulice zahlaholil mohutný zpěv; zástup se valil na náměstí, ke kádím. V čele kráčeli Bydlinký a Kániš, za nimi s černou korouhví se znamením kalicha a husy bral se Joha pekař. Přiváděli nové bratři a sestry, všechny vesničany.

Pani Zdena jsouc na odchodu zůstala, co přešli novi bratři, vlastně co přešel Bydlinký. Na něj, nevědouc, nejvíce hleděla. Jak zanikl v lidu, obrátila se a chvátala do špitálu. Odtud se již nehnula po celý den. Než i sem dorážely ohlasy vlnobití, jež všeni zachvivalo. Zpěv zase nových bratří, přiváděli je kněz Abraham s Prokopem jednookým, poznovu zazněl a dozníval až do špitálu. A noviny sem přicházely ustavičně. Přinášeli je příbuzní a známi raněným a nemocným; také jakoby samy dolétaly. Bylo jich plno, zpráva stihala zprávu, novina novinu.

Bylo slyšeti, že rada a starší z radnice již ani nevycházejí, že tam sedí jak ve dne tak i v noci, že přicházejí a přijíždějí ustavičně poslové z různých končin i bratři, vyslaní na zvědy. Povídalo se, že rychtář, jak před rathouzem s koně slezl, padl na zem vysilen unavením. Pak se doslechla pani Zdena, že kněží již nevodí nových bratří do města, nýbrž přímo do ležení, kde muže a mládence zrovna do houfu a k vozům řadí a cvičí, v městě že již není žádného místa.

Při tom pořád stavební ruch a hluk neustávaly; utichaly jen na chvílku, co na trouby zahlaholily znamení, co se bratři a sestry vystřídali. A zas už se pracovalo, zas už znělo klepání a přitesávání kamene, přibíjení prken, bouchání, zarážení kolů, pokřiky zdicích, vrzání koleček, skřipání kol; v to tu a tam po

božná píseň hlaholila, v soumrak, v noci i na úsvitě jako ve dne. A jak slunce vzešlo, letěla všude novina, i špitátem zašuměla, že na večer přijeli poslové, a to tři, skoro v jednu chvíli, z Klatov, z Loun a ze Slaného, od bratří z Pisku že tu byl sám Písecký hejtmán, Louda z Chlumčan, statečný a moudrý bratr, že přijel s několika jízdnými samý večer, že meškal s Žižkou a s hejtmany dlouho do noci na hradě, kde rokovali, a že ani si neodpočinuv, před úsvitem opět odjel na Písek.

A Praha!

O té šlo mnoho, mnoho řečí zmatených, začasť sobě odporných: že je Praha již přichystána, a zas, že se tam zas už bijí s královskou posádkou na Vyšehradě i s druhou na druhém hradě a že již nejen Menší město vyhořelo, ale také hrad. V ležení povídali, že pan Čeněk z Vartemberka je nebožtik, že ho Pražané utloukli, jak ho na útěku přece dopadli; jiná novina zvěštovala, že je živ, že z Prahy prchnuv, drží se na Krumlově nebo docela na blízku, na Příběnicích, že tu má mladého vladaře k tomu, aby držel s uherským králem. Tomu jiná zpráva odporovala: k tomu že nejvíce radí ne tak Vartemberský, jako probošt z Louňovic. O něm sestra Dóra šlojiřnice starším na radnici pověděla, že byl v pravdě na Horách. To se shodovalo s tím, co Ctibor z Hvozdna o něm řekl.

Ještě více světla dali pojednou čtyři zbrojní pacholci, do nedávna Rožmberští, kteří sami zmoření, na vysilených koních prudkou jízdou přijeli do ležení před město. Ti pověděli o proboštovi, o Uhřích a Němcích, o všem, co hrůzy cestou viděli, o uherském králi, i to, že Pražští poslové k němu na Hory přijeli. Pacholky ty zavedli před Žižku a hejtmany, pak do města před radu, starší a kněží. Vypovídali všude stejně.

Zprávy jejich rozlily zástupy. Té krve nevinně prolité! Těch katů! A Pražané! Šli prosit, prosit tu krvavou šelmu, toho draka, jenž prolévá českou krev z úmyslu na vyhlazení, pro cizozemce, jimiž chce tu všecko osaditi!

Nač čekati na Pražany, poslechnou-li nebo prohlédnou-li a zbraně-li se chopí! Nač na ně čekati! Jistě se poddají. Tak všude o nich mluvili a láli jim, proradů dávali. A když kněz Koranda dlouhé brady vystoupil ke kádím na place, aby promluvil o těch novinách, jež právě přinesli ti zbrojní pacholci, hrnuli se k němu se všech stran, ze všech uliček a ulic.

Soumrak už nastával a leckde kolem po hradbách planula světla pochodní a smolnic. Kněz opakoval noviny, všecky děsné podrobnosti, a volal, že hejtmané chtějí ještě čekat, i teď, čekat, až jak z Prahy, co Pražané, čekati teď, kdy je třeba již uhodit a ne jednat a rokovat. A kolem, se všech stran, kde kdo, křičel:

„Tak! Tak!“

A nejvíce ženy, statné, mladé i starší, i vrásčité stařeny, prostovlasé nebo v zavíti hlav, v rubáších, nebo v prostých šatech. Inoucí vášnivěji k novému učení a rozlícené zprávami o tom vraždění a mučení nevinných, zvláště žen a dětí. A již se všichni obraceli směrem k radnici a ku hradu, bez rozkazu, bez pobídnutí, všichni vlastním svým hnutím, a jak někdo v čele zanotoval, spustil všecken ohromný sbor mužů, žen i pračat novou píseň kněze Čapka, zpěváka, jež se těch dnů všude rozléhala, v ležení, na lešení, po celém městě. V jarní soumrak hlaholilo nadšeně, silné:

„Nechtěj se báti krále uherského,
ještoť jest na mále cti i chvály jeho,
nebť bude přemožen od lidu pokorného! — — —“

Paní Zdena ve špitále slyšela dobře ten zpěv. Vábil ji, lákal ven, ale v ten okamžik zrovna nemohla.

Obvazovaliť ránu nějakému bratrovi; přinesli ho od nové brány, kde se hrubě pohmoždil. Zpěv však pojednou přerušen. Ohlas divokého pokřiku, v němž píseň se zdusila, zalehl do špitálu; za chvílku přiběhla nějaká sestra s novinou, že se právě vrátili kněží Antoch s novými bratřími a sestrami a že s sebou také přivedli nějakého římského popa, plebána, jenž ze své vsi utekl, ale opět se tam tajně vrátil pro nějaký zapomenutý svůj majetek, a že ho teď nevedou na hrad k ostatním zajatým, ale ven za bránu . .

Když paní Zdena za drahnou chvíli vyšla ven ke hradu, shlédla, že se stalo, co tušila. Rozzuřený lid se schlazoval, a to před hradní branou u cesty na svahu, kde se kupil a tlačil pod nočními nebesy v pronikavé záři planoucí hranice dříví a otepí. K té vlekli starého kněze šedých, pocuchaných vlasů, smrtelnou úzkostí zsinaleho, v potřhaném, měšfanském obleku. Klečel na zemi, bránil se, vzpíral, trávy se chytal i do pudy prsty křečovitě zatinal; a křičel, úpěnlivě prosil.

A dav kolem řval. Nejpronikavěji ženy křičely: „Volej ty lupiče a žháře německé! Ty Uhry! Morduji šestinedělky a nemluvnata. A tys s nimi! S nimi! A s tou šelmou cisařskou!“

Kopali ho a trhali od země k sálajicímu ohni, jenž u nočním větru vysoko šlehal, praskaje a dýmaje.

18.

Rychtář poslal na žádost starších rychlého posla do ležení oznámit, co se v městě děje, jak bratři jsou nakvašení, a co Koranda učinil, jak se všecko jítří. Posel jen vyjel, a již také Zbyněk z Buchova za nim. Nedalo mu, tušil, jak se bratr Žižka rozzlobí a že by z toho snadno propukla nějaká bouřka. Aby ji pomohl zažehnati, proto starý hejtmán tak pádil do ležení.

Posla dohnal u samé branky v tmavém řadu krajních vozů. Poslal ho pryč, zpátky, že sám poselství vyřídí.

V tom zahlédl vysokou tmavou postavu, jež se vynořila z temna vozové hradby. Po chůzi a velikosti hned poznal, že to mladý kněz Markold. Mířil z ležení k městu a to spěchem.

„Kam tak pozdě?“ volal na něj hejtman zaraziv koně.

„S novinou. Pražané přijeli!“ volal kněz živě, vzrušeně.

„Jdižiz! A kdy přijeli?“

„Té chvíle. Jsou v stanu bratra Žižky .“

„A kdo, co chtějí? Shodli se s císařem?“

„Ne, jdou o pomoc . . .“

„Ej!“ zkríkl starý hejtman mile překvapen a mávl do výše rukou. „Nepoddali se! A kdo tu je; mistři?“

„Ti, jenž byli na Horách v poselství. Mistři žádní,“ dodal kněz s posměškem. „Tem se mezi nás nechtělo, anebo se nás báli. Ale jeď a viz; já do města pospíchám.“

A již zanikla knězova postava v nočním šeru. Buchovec pobodl koně. Za chvíli vcházel do Žižkova stanu. Byl vysoký, začoudlý, smolnicí ozářený. Prudké hlasy slyšel už venku. Jak vstoupil, zahlédl Ctibora z Hvozdna, Mikuláše z Husi, Chvala, Kunše z Bělovic, kněze Jičina, Žižkova písaře Jana Laudata a Žižku. Všichni byli až na Žižku pobouření vypravováním Pražských poslů, vlastně Šimona od bílého lva, jenž seděl s druhy svými, Mikšem Hrdoňkou a Prokopem Žateckým Závadou na hrubé lavičce u hrubého stolu z prken a kolů.

Pražané byli na polo svlečení, Závada zut. Před nimi ležely krmě na dřevěných okřínkách, vedle listiny s pečeti Pražskou. Než jídla se sotva dotekli. Nemohli unavením. Za to více pili, aby uhasili palčivou žízeň.

Na všech bylo zřejmo hrozné unavení. Záda celé tělo je bolelo, noh necítili, Zavadovi otekly, a z těžké únavy šlo na silného, statného Mikše Hrdoňku spaní. Branil se mu, seč byl, vytrhoval záda od opory vozu, jenž stál hned za stanem; nebo jak se opřel, oči se mu svíraly. Především, ve středu, měli slyšení u císaře na Horách Kutných, ten den odtud vyjeli a na mnoze tryskem do Prahy pospíchali. Včera, ve čtvrtek tam dojeli a ještě téhož dne podali zprávu svolané obci. A již se zas vydali na cestu, a teď dojeli k Táboru, vyříditi snesení obce, žádat o pomoc. Zůstaliť v Praze na tom, když uslyšeli, jak císař s jejich posly jednal, brániti se za jeden muž, do posledního přemožení.

Mistři Kardinál a Příbram zůstali v Praze, Pavel z domu rychtářova nemohl už na tu prudkou jízdu pro stáří a unavení. Tito tři ve staně sami se nabídli zase k poselství, aby Táborští jak náleži zvěděli, co a jak bylo na Horách . . . Nejvíce vydržel Šimon od bílého lva. Ten mluvil teď za všechny, a stručná jeho zpráva o tom, jak je uherský král, je a všechny Čechy odbyl, jak mluvil, a jak o nich, na Hradišti hory Tábor, účinkovala.

I Zbyněk z Buchova, jak vešed, uslyšel, co se stalo, neodolal. Vykřikl, zahromoval, ale hned si všiml Žižky, že stojí mlčky s rukama založenýma, s hlavou pochýlenou. Ve hněvu, jenž ho chytl, chytl ho za rameno.

„A co ty, bratře, tak stojíš! Tobě-li jedno! .

Žižka po něm obrátil tvář. Byla velmi zachmuřena.

„Myslím, kterak táhnouti ku Praze,“ odpověděl zkrátka, ne bez výčitky.

„A jak starší knězi!“ zvolal Šimon od bílého lva, patrně potěšen odpovědí hejtmanovou.

„Co by chtěli jiného?“ odvětil Žižka.

„Bratřim bude vhod, všem!“ vpadl Zbyněk z Buchova a oznámil nyní, co se stalo v městě. Jak uslyšel Žižka o Korandovi, co udělal, co mluvil, schmuřil obočí, neřekl však nic o něm, nýbrž vyzval Ctibora z Hvozdna, aby posly, až si oddechnou, dovedl do města k starším a kněžím, a sám aby jim vyřídil, že on, Žižka a bratři hejtmané radí, aby Praze na pomoc vytrhli a to hned, bez prodlení, aby tam byli dříve nežli uherský král. Ohlédl se po hejtmanech, za něž mluvil, co ti, pak doložil:

„A bez velkých nesnází abychom tam dotrhli. Ty by nám uherský král udělal, jakmile by zvěděl . . . A řekni starším bratřim, že přijdeme hned do města, jen co se tu o poli uradíme. Dobře!“ dodal, „že jsme z božího vnuknutí na tyto konce mysli.“

Za chvíli po té vyšli Pražští poslové ze stanu a vstoupili do lehkého vozu s košatinami, jenž přijel ke stanu. S nimi do něho vstoupil Hvozdenský vladýka a kněz Jičín. Hejtmané, Laudát a Kuneš z Bělovic zůstali v Žižkově stanu. Tam pak ještě přišli oba Bradové Odraný i Mikuláš, setníci Kříž a Beneš, jako Bradové selského původu, kteří za poslední výpravy se znamenitě osvědčili, i Pavlík z Mužic. Svašek z Podolí, Šimon z Hroznějovic, zemanští hejtmané, pro něž pro všechny Žižka poslal.

On sám sedl ke stolu a městští hejtmané, ostatní stáli nebo sedli, kam mohli, na kovanou truhlici, na sedla. Smolnice v proštípi kolu hořící vrhala třeslavou, rudou zář na hejtmany bradaté nebo jen s kníry, v čapkách, vlasaté, v sukních nebo v kožených kabátech, v takových nebo soukenných nohavicích a ve škorních s ostruhami . . .

Bylo již pozdě na noc, v ležení nastal klid. Vše spalo na vozích, pod nimi, v boudách, ve stanech i pod širým nebem. Jen sem tam se ozval ojedinelý

hlas, nebo psa zaštěkání. Od krajních vozů zalehlo sem temně volání ponůček, jež se záhy trátilo, slábnouc, v dáli, v temnu. Také ve stanu zavládlo na okamžik ticho. Hejtmané, vytržení byvše většinou ze spaní, hleděli vážně i dychtivě na bratra Žižku. Tušili, že se přihodilo něco důležitého.

V městě před hradní branou hlučela bouře i touto pozdní noční dobou. Hranice, v níž duši svou vydechl zajatý plebán, dosud hořela. Kolem ni shluklo se tolik lidí, že nebylo možná jimi se prodrati. Paní Zdena přišedši pozdě zůstala na samém kraji zástupu. Viděla jen zář z hranice stoupající k nočnímu nebi zardělým sloupem nad spoustu hlav v čapkách, točenicích a divných srstnatých čepicích i v zavíti roušek. Slyšela ze směsi hlasů a hovorů různé výkřiky, volající jmenovitě po dříví, i výkřiky divé radosti.

Sama stála mlčky, přidržujíc pravici rouchu na nadrech. Myslíla na plebána, na jeho nebohou duši, jak se smrti děsil, maje ji trpěti, jistě že věděl, že je nebezpečen svou hubenou duši, že je jeden z těch mnohých, jaké vidala s nebožtíkem mužem svým, jeden z těch, kteří přivodili vládu antikristovu a utištění svaté pravdy. Nevědouc upřela oči k nočnímu nebi, v jehož šeru se trátil i hrad vedle i dole skalnaté údolí Lužnice a černé jeho lesy, a duši její zavanula vroucí, toužebná modlitba, aby se smrti nelekala, aby se smrti nikdy lekati nemusila. Stála jako u vytržení. Kolem v zástupech hluk a šum; pak někdo také zapíval velikým hlasem v divé pobožnosti:

„My křesťané víry pravé . . .“

a hned kolem ostatní vpadli. Nedozpíval však. V zadu v houfu, blíže brány, nastalo náhlé pohnutí, a již nesla se jako vítr klasným polem, vše před sebou vzrušujíc, dál a dál až ke hranici. Novina přilétla, že na hradě

jsou poslové z Prahy, že před chvílí přijeli, že starší a kněží všichni scházejí se na náhlou poradu . . .

Všecko se obracelo. Ti, kteří byli bráně nejbliž, bez rozmyšlení běželi k brance vedle ní, dnes mimořádně tak dlouho otevřeně, aby se přesvědčili. Ostatní za nimi jako stádo za beranem, až ve fortně nastala tlačení. Za chvíli bylo kolem hranice prázdné. Dohořívala. Plameny vyšlehovaly již jenom po uhlí a řevavých polenech, do nichž se také skácel kůl s přivázaným k němu knězem. Kůl i zčernalé, seškvařené tělo dohořívaly v hromadě žiznivého uhlí.

Nikdo jich nedbal.

„Bratři“ a „sestry“ rázem ustali ve zpěvu, jak tu novinu zaslechli. Nyní se tlačili v neširoké ulici mezi hradem a hradbou, pnoucí se nad srázem proti Klokočům. Také na nádvoří jich bylo plno. Vůz, který Pražské posly přivezl, nemohl se ani otočiti. Kněz Bydlinký omeškav se pospíchal na hrad; ale jen stěží se prodíral hustou hradbou bratři a sester. Pokřikovali na něj, je-li pravda, jsou-li tu Pražané.

„A co chtějí?“ křičelo několik hlasů najednou.

Bydlinký sevřen tlačenicí, nemohl ani hned promluvit; až dech vyraziv vykřikl:

„Pomoc, slyším, na toho ryšavého draka —“

Divoký křik, od něhož mu až v uších zalehlo, vyrazil ze zástupu. Zdena Bydlinkého neviděla, hlas jeho však poznala. Zvedla hlavu, napínala krk, ale v té spouště hlav a v šeru nikoho nerozeznala. Té noci měla si odpočinouti; ráno zas ji čekala těžká služba v nemocnici. Na to však nyní ani nepomyslela. Zpráva o Pražských poslech ji vytrhla z jejího blouznivého zamyšlení a rozčilila ji více nežli kohokoli kolem. Když zaslechla, že přijeli na voze, pospíšila ihned k němu. Nyní, poněvadž byla na kraji, hned u hradu, dostala se k němu nejsnáze. Od vozataje, který ji

neznal, se dověděla, že s posly přijel bratr Ctibor z Hvozdna.

Od vozu ji pak zanesl proud dál, skoro až ke vchodu do hradu. Kolem v zástupu, jehož přibývalo, bylo, jakoby velká voda se tu zarazila. Stáli, ale mocné pohnutí jimi proudilo.

Zdena nekřičela, když kolem křičeli; ani nemluvila. Všecka pohnuta čekala s horečnou dychtivostí, jaká zpráva přijde z hradu. Jen jednou se vytrhla, to jak zaslechla Bydlišského hlas. Pak opět zapadlé oči dlouhých řas obracela k bráně a zase k výstupku nahoru nebo na pavlač. Bylo tam husté šero a černem pavlače nezamihlo se žádné světlo. Pak ještě jednou obrátila jinam zrak, to když z placu (a odtud až k hradu byl jeden zástup, hlava na hlavě) letělo od úst k ústům, že jedou hejtmané z ležení . . .

A jeli, ale jenom hejtmané města: bratr Žižka na bílém koni, vedle něho Mikuláš z Husi, za nimi Zbyněk z Buchova a Chval Řepický. Jeli krokem, zvolna, pak už jezdec za jezdce, jak bylo těsně od zástupu. Nebe tou dobou bledlo a vzduch byl studený. Se všech stran volali bratři i sestry na hejtmany. Paní Zdena napínala zrak i sluch. Než pro šero a pro množství nezahlédla tváře hejtmanův. Viděla jenom hlavy jejich koní, jezdce po pás nad zástupy. Pak zanikli v bráně.

Co bude, co bude . . . Nyní . . . Mladá vdova opět upírala zraky ke hradu, odkud měla přijít rozhodná zpráva. Nastane boj, jak přepovídali, je-li ta chvíle pomsty a odplaty nad zlými lidmi mečem aneb ohněm, kdy všichni protivníci zákona božího mají zbiti býti. Prve se až chvěla a Boha v duchu vzývala . . . Nyní se jí zase zmocňovalo povznesení, nadšení a zas už netrpělivost . . .

Mladá paní s očima na hrad upřenýma, bledší v tom prvním úsvitu, nemohla se dočkatí těžkého

rozhodnutí a v duchu vytýkala mužům v hradě, nač že se tak dlouho radí, proč váhají, když nastala chvíle božího boje . . .

Také všichni bratři a sestry kolem stáli v dychtivém očekávání. Pohnutě, rozčileně hovořili, výkřiky se ozývaly; mnozí sebou potrhovali, šhubali, než sem tam stáli vlasati sedláci v čepicích nebo měšťané v pláštích nehnutě, ve chmurném klidu, ale s očima planoucima . . . Hleděli na hrad, který již tma opouštěla. Zdi budov a těla mocných, kulatých věží se projasňovala jako nebe nad nimi. Po něm, na východě, táhl se zsinale světlý pruh . . .

Bylo chladno, od Lužnice dole šumící vál studený vítr . . .

Paní Zdena sebou trhla, a v tom někdo vykřikl: „Už jdou!“

Na pavlač, dosud v hlubokém stínu stopenou, vyhrnulo se několik mužů. Napřed bradatý Koranda, někdy farář v Plzni, za ním kněží, Buchovec, Chval, hejtmané. První u bedněného zábradlí byl Koranda, jenž nachýliv se dolů do temného nádvoří, plného lidu, vzkřikl všecken vzrušen velikým hlasem:

„Bratři! Sestry! Již nastal čas pomsty! Pán Bůh volá nás do pole proti té ryšavé šelmě. Přijeli poslové z Prahy, císař už táhne na Prahu. Potupil ohavně Pražany na Horách a ještě hůře nás! Dal nám lotroviny a kacířův. Zapřisáhl se na novo, že nás všechny pohubí, a nejprve Pražany. Protož, bratři, usnesli jsme se . . .“

Dále nemohl pro hřmot. Ani už posledních slov nikdo neslyšel. Ta mluvil do divoké bouře hlasů, jež nádvořím zahřměla a zaduněla; ještě nedozněla a již propukla opodál, venku u hradby, poblíže hradní brány, silou ještě větší.

19.

Hned, jak Žižka s městskými hejtmany Buchovcem, Mikulášem z Husi a Chvalem z Machovic skončiv válečnou poradu ze stanu vyšli a na koních do města zamířili, rozešli se ostatní hejtmané a setníci z porady každý ke svému oddílu a houfu. Prve nežli Žižka s družinou dojel branky ve vozové hradbě, hlaholily již trouby ležením do jitřního šera a po všech koncích a stranách tu drsnými, tam zvučnými hlasy „vzhůru“ voláno.

Ondřej, panic z Hvozdna, vytrhl se rázem ze spaní těmi zvuky, jež jako lijavec dolehly na jeho boudu z chrastí. Ležel na zemi, oblečen, pláštěm jsa zahalen, máje sedlo pod hlavou jako deset jezdců, kteří s ním spali pod tím lehkým přístřeším. Okamžik naslouchal, probíral se, nebo spal do toho okamžiku tvrdě, unaven, utrmácen celodenním harcováním; ale hned vyskočil, když ostatní vstávali. V boudě měli skoro tmu. Když se ven vyhrnuli, viděli, že se šerí.

Všecko kolem bylo již vzhůru; z bud, ze stanů vybíhali a se země se sbírali ti, kteří spali pod širým nebem. Mnozí sobě již koni hleděli. Z těch většina stála u kolů uvázána s pochýlenými hlavami, poklimujíc. Sem tam leželi ještě na zemi. Teď musili vstávat. Otrásali se, frkali, panicův vraník hlasno zaričel. Celým tímto oddělením, do něhož mladý zeman ustanoven, šel rozkaz, aby hned koně pokrmili a sami se vypravili.

Panic, sotva svého koně senem opatřil, už se sám chystal. Mečem se opásal, kapalín, nakolárek, brněnou košili kroužkovou i přední kus připravoval. Vynesl vše ven před boudu a začal koně, chroupajícího chutě seno, sedlati. A tu na place, který za-

bíral jeho jízdný houf, zahlédl panic mezi koňmi a žoldnéři vychrtlou, vysokou, statnou postavu v rysi čapce, bratra Kunše z Bělovic.

Co tu? Co nese? Panic nedotáhnuv podpínku se po něm ohlížel. V tom tam kolem hejtmána strhli křik. Hejtmán však mezi nimi nezůstal, nýbrž bral se dál a zanikl mezi koňmi a jezdci. Ještě zcela nezmizel, a již doletělo k panici, co přinesl; že vytrhnou do pole, a to brzo, ještě toho dne, ku Praze proti Uhrům a Němcům, a oni tu že vyjedou první, v honcích. Panic se na okamžik zarazil, ale pak vykřikl také a radosti.

Bylo mu, jakoby ho zimnice chytla. Začal všecko kvapněji, rozčileně. Novina tak účinkovala i všechen ruch kolem, shon, kvapné přípravy a ohlasy toho obecného chystání, jež zněly kolem jejich houfu z celého ležení, od vozů krajních i spízních i od bud a stanů pěších houfů. Na všech stranách vyvalily se sloupy dýmu; kolem nich u kotlů ženy se oháněly. Jiné u vozů, jež vozatajové mazali, vše na cestu chystali a děti nejprve. Jich jek a pláč leckdes ze vřavy pronikal s křikem výrostků, plačat; z nich každé hned sáhlo po své kuši nebo po ručním praku, jak zaslechli, že nastává pole.

V pustou tu směs hlasů zaječela tu onde válečná trouba a pronikavé rozkazy setníků, padesátníků, rotymajstrů i hejtmánů, jmenovaných k spravování a kladení vozů. Míhali se na koních, přejížděli mezi stany a boudami, u vozů. oni nebo jejich poslové.

Poslední, bledé hvězdy pohasly a na východě světlý pruh se šířil a jasněl. Panic z Hvozdna v tu chvíli myslil na strýce, kde je, že ho neviděti, snad že je s hejtmany. A Zdena . . . To ji snad už ani nevidí, vytrhnou-li hned, nebude-li moci ještě do města. Ptal se na to bratří, mohl-li by ještě dojeti . . . Byli to většinou zkušení jezdci, mladí, ale také již vyspělí

mužové; mnozí z nich se již pro kalich bili, u Sudoměře se železnými pány, ve Vožici s lidem mincmistra Divtůčka z Jemniště. Proto byli také nejlépe vyzbrojeni a nejlepší koně měli. Zbroj skoro všechnu přinesli si na Veliký pátek z Vožice, byla s mincmistrových drábnů jízdných, a koně jejich také měli. Nyní je sedlali zase proti mincmistrovi a nemohli se ani dočekať, aby již vytrhli. Proto také panicovi nikdo neradil, aby vyjel si do města. Každý říkal, že to nemožná, že by hejtmán ho třeba zle kázal.

O něm všude, u každé boudy, u koni, v skupinách mluvili, že bratr Kuneš je zkušený, ale přísný, jako bratr Žizka, proto že mu bratr Žizka důvěřuje, proto že ho ustanovil nade všemi jízdnými, zvláště v honcích.

Panic z Hvozdna už měl na sobě kroužkovou košili a přední kus; jen ještě nakolárek a lebku měl si dávat na hlavu. V tom strýc z nenadání přijel k jeho boudě. Ondřej k němu přiskočil.

„Ty-li s námi nepojedeš? Kde's byl?“ volal mladý bratřec.

„V městě, s Pražskými posly. S vámi nepojedu. Musím do zad, do zbytného houfu.“

„Pojedeme-li hned?“

„Vy hned, napřed.“

„Co je v městě? Jak přijali posly?“

„Dobře. Všecko je vzhůru. Chystají se tam také.“

„A Zdena?“

„Neviděl jsem ji, nemluvil jsem s ní; nemohl. Ale pojedu ještě jednou do města —“

„Pozdravuj ji, já už ji neuvidím —“

„Bohdá, až do Prahy dojedeme. Pojede s námi,“ řekl starý strýc a zkrátka dodal: „Nu, viděl jsem tě, Ondřeji, musím zas zpátky. V Praze se uvidíme, ne-li cestou. A nyní, milý synu, buď s Pánem Bohem, po-

silní se a mužsky sobě čín v zákoně —“ Umlkl, podal panicovi ruku, jenž pohnut na něj oči upřel. Jen „s Pánem Bohem“ dořekl, a již otočil Ctibor z Hvozdna koně. Za chvílku zanikl mezi boudami a stany, v směsi vojínů a koni. — —

Když kněz Koranda s ostatními kněžími a hejtmany ohlásil na hradě o Pražských poslech a co nastává, když pak znamení trub hlaholila po všem městě, ať práce přestanou, ať sběhne každý na místo své čtvrti, kvapila paní Zdena všechna vzrušena a rozčilená z hradu do špitálu. První její pomyšlení a hned už také rozhodnutí bylo, že potáhne do pole . . . Chvátala mezi stavbami, nedostavenými ulicemi, náměstím. Všude byl shon lidí a na pohled zmatek. V tom divokém však rozruchu spělo vše k pořádku. Spěchaltě každý do své čtvrti, na své místo, kde již podhejtmané ohlašovali a opakovali rozkazy, na kterých zůstali vrchní hejtmané města s ostatními v poradě v ležení a teď tu na hradě se staršími a kněžími. Všude nejprve oznamovali, kolik jich z každé čtvrti ještě se vypraví do ležení doplnit polní roty, kolik jich doma zůstane k práci, na dodělání hradeb i k jejich obraně.

Paní Zdena viděla, jak všude vynášejí a hotují zbraň a zbroj, jak ještě nové vozy chystají, jak vozy přijíždějí do ulic bratří řemeslníků pro houfnice, řemení, provazy, řetězy, kratce a jiné náčiní, zbroj i také špiži. Skoro v každé ulici potkala kněze, jenž volal do zbraně. Potkala malého kněze Abrahama, hned za ním samého Martinka, jenž v sousední uličce vystoupil na hromadu kamení a volal, aby bratři popílili, nemeškali. Jen ho minula, mihla se ji za rohem v raním šeru vysoká postava kněze Antocha, jenž máje meč nad hlavou hnal se ulicí a křičel v čele malého houfce.

Poblíže špitálu se zarazila. Tam na složených několika kladách seděl kněz Bydlinský mlčky, s pochýlenou hlavou. Před ním stál Petr Kániš; v tom ranním šeru, v hlubokém stínu uličky sám černé, dlouhé brady v šeré sukni vypadal jako tmavé zjevení. Horlivě mluvil do Bydlinského a rozkládal. Pani Zdena stanula nejistě, a divná jakás úzkost ji pojala. S Kániše pohledla na Bydlinského, a na tom její zrak zůstal. Ne však dlouho. Kániš ji zahlédl a na ni volal:

„Sestro, ty-li zůstaneš?“

„Chci do pole.“

„Nechod!“ zvolal Kániš a oči se mu blýskaly.

„Nechod! Změtenci jsou všichni. Změtenci, změtení Žižkou a těmi Pražskými plátenníky! Nač jim pomáhat! Aby zas zavedli latinské vyti a drahá rcucha a všeliké zabylství? A klaněti se chlebu, tomu motýlu, a jít za ním, až ho ponесou v proštípí? Tyť nejsi modlářka. My nepůjdeme, ani já, ani tu bratr Bydlinský... A nač? Věz, sestro, že marné jest. Máš Praha jako veliký Babylon plný neřesti spálena a zkažena býti... A my ji máme jště hájit?“

Pani Zdena přistoupivši hleděla na Bydlinského, čekajíc, co ten... Když zachmuřeně mlčel, ozvala se námitkou, že půjdou proti té šelmě, proti cisaři. Kániš však jako uštknut vzpřímil se a mávl rukou:

„Nač máme Tábor? Nač jej stavíme? Ať si přijde sem ten ryšavý drak, ať přitáhne na nás a uvidí boží div! Uviděli byste!“ volal s vášní. „Kázali jsme, kdo nevyjde z měst a vsi sem na Tábor, že hřeší smrtelně. A teď sami odtud lid vyvádíme! Po Žižkově vůli. Na pomoc těm mistrům fistrům plátenníkům. Však oni se naposled s tím drakem sbratří. Uvidíš!“ a obrátil se na Bydlinského. „Zůstaneš-li?“

To bylo víc naléhání nežli otázka a žádost. Bydlinský pohledl na Zdenu, okamžik váhal, pak pravil

„Zůstanu; a ty —“ obrátil se k mladé vdově.
 „Zůstaň také.“

Otec se jí mihl, ale již zmizel jeho obraz v pohledu, který na ni mladý kněz upíral, jako stín v paprsku slunce. Přisvědčila hlavou. Pak vstoupila do špitálu.

Kániš i Bydlinský hleděli za ní. Ten pak vstáváje pravil:

„Vidíš, jak jsem řekl. Ta drží naši stranu. Hned uposlechla.“

Kániš se ušklíbl.

„Tebe!“ A podíval se pátravě na Bydlinského. Ten pohodil hlavou a pravil: „Mne! Kdo mluvil?!“

„Já, v pravdě,“ a Kániš sebevědomě dodal: „Neni první a nebude poslední, které od jízdy odvrátím.“

Oba se zatím dali temnou uličkou dál od placu. Bydlinský na tato slova výhrůžně a zamračeně pronesená vložil druhovi ruku na rameno a řekl:

„Bratře! Té chvíle mlč; mlč! Víš-li, Žižka! Neznáš ho, tenť je tvrdé kázně. Teď, když pole nastává, vládne on!“

Kániš stanul a na Bydlinského se obořil:

„To je ten hřích!“ zkríkl. „Nač starostu, my bratři, všichni sobě rovní!“ Vykročiv, pokračoval: „V naší obci není a nemá být ani panování ani poddání. Máme být svobodní synové boží a dcery boží, aby byly všechny věci mezi námi obecný. A volíme nad sebe vladaře, a takového! Plátenníka! Víš-li, že o nás ukládá, víš, jak se s hejtmany radil, tajně, jak to ten Hvozdenský i před dcerou tajil. O nás bylo, věz!“

„A přece jsi mu sedláky shoňoval!“

„Jemu? Já?!“ zkríkl Kániš a uplivil se. „Jemu ne, ale obci, aby byla silna. Přitáhneť Rožmberský, slyšel's. A tady, tady jen máme bojovat a tady jen potřeme nepřitele.“

„Ale Martinek, Antoch, Koranda a ostatní s Žížkou potáhnou.“

Kániš se zastavil, a děl s úšklebkem:

„Nedověřili! Ty hryže, že jim císař s popy dal kacířů a lotroviny. A jen o tom netopýru,“ Kániš pokračoval rychleji, prudčeji, zlostně i s výčitkou, „o té modle, o té veliké Dianě Efesské se hádají, to ustavičně, o chlebu a vině a nedbají, aby byli přivedeni v stav nevinnosti. Ale ten bude jenom tu, v této obci —“ a mávl prudce v tu stranu, kde za ranního úsvitu, po blednoucím nebi táhl se temný pruh hra-deb a místem při nich lešení.

20.

Jasný pruh na východním nebi za ležením rozhořival se do řetava.

V tu chvíli byli všichni jízdní koně v honcích na konci placu osedláni, stáli však dosud u kolů, u bud a stanů. Ranni, chladný vítr rozvíval jejich hřívy a ohony. Jezdci stáli před koňmi na volné prostore v řadách do čtverhranu. Bylo jich na tři sta, samý vybraný lid, muži statní a urostlí. Všichni vypadali jako pravi bojovníci jízdní, v širokých, shrnutých škor-ních s ostruhami, v železných kapalínech. Většina jich měla přední kus nebo kroužkovou košili, neb alespoň dehtovanou prošivanici. Meče a šavle visely jim po boku, kopí, jimiž většinou byli ozbrojeni, trčela u koní, zaražená v zemi.

Mladi i starši ti jezdcové, sedláci i stavu městského s několika zemany, mezi nimiž zvláště vynikal Hvozdenský paníc svou urostlou postavou i zbrojí z rodného dvora přivezenou, hleděli upřeně do předu, kde na hnědém koni seděl hejtman jich všech, Kuneš z Bělovic. Vedle něho stál vysoký mladý kněz

s kuklou na hlavě, za ním seděl na ryzím koni Jira Ušatý, podhejtman v plášti bez rukávů, širokých ramenou, černých knírů vedle mladého jezdce, jenž držel hončí korouhev. Na dříví praporečném třepetala se červená s bílým znamením kalicha a lva.

Kuneš z Bělovic neměl už rysí čapku na hlavě, nýbrž železný klobouk. Složený plášť ležel mu v předu přes sedlo; oblečen byl v kožený kabát, na němž nad pasem mdle se leskl nevysoký přední kus. Vychrtlý hejtman osmahlé tváře, vysedlých lícních kostí, hladké brady, ale mocných sivých knírů, měl své zapadlé, zelenavé oči všude. Těkaly po žoldnéřích a z pod hustého obočí hleděly přísně. Kolem po táboře, od vozů nejvíc, rozléhal se všude hluk obecných příprav; hejtmanův však pronikavý hlas jezdci všude kol dobře slyšeli. Mluvil k nim a živě rozkládal pravici, v níž držel dvoupídový hejtmanský palcát.

„— a návěští,“ připomínal důtklivě, „pilně poslouchajte. Jak zatroubí, chutě tisknete, jak zabubnují, stůjte a dále nehoňte . . . A na strážích a na harci buďte bedliví, a . . .“ okamžik se odmlčel, neboť musil koněm potrhnutí a jej stišiti, an hlavou pohazuje, počal sebou nepokojně vrtět. Pak vztyčiv opět palcát do výše, volal hlasitěji a důtklivěji:

„A jak jste slyšeli, ať z houfu nikdo bez odpuštění hejtmanova nejezdí a nechodí . . . A dá-li Pán Bůh nepřátely přemoci a některých kořisti dobytí, všechn ten vzatek snesete na hromadu, slyšte! A starší ze všech obcí rytířské, městské i selské ty věci rozdělí spravedlivě, jak na koho sluší. Ale kdo by si co sám zachoval, stajil, takový na hrdle bude trestán, buď kdo buď, žádných osob nevyjimajíc.

A vůbec všechny kusy, jak jste slyšeli, držte, a kdo by nedržel, ten bude hodnou pomstou kázán bez milosti. Tak miní bratr Žižka, v ty časy náš nejvyšší

hejtman, a ostatní hejtmané i všechny obce našeho bratrstva.“

Hejtman umkl; v tom se ohlédl panic z Hvozdna jež to kázání začalo již mrzeti. Nemohl se dočekat, aby vyjeli. Ohlédl se v pravo, jako jeho sousedé, tam, kde jednou z jejich řad vjel na plac ten, o kterém právě byla řeč: bratr Žižka. Přijel rychlým krokem na bílém koni v sukni přepásané, s palcátem v ruce, maje meč po boku, bez helmu však, dosud v čapce.

S oddaným Kunšem, velitelem v honcích,*) promluvil několik slov, pak se k jezdcům obrátil a sám se vážně ozval:

„Slyšeli jste zas všechny kusy, bratři, a bohdá že nebude potřeba z nějakých neřádů trestáním honit, mrskat, bít, stínat nebo všet a pálit, jak ty pomsty sluší na zlé vedle zákona božího.“

Nemluvil hlasem tak velikým jako Kuneš, aniž tak prudce, nýbrž volněji; ale všichni napjatě poslouchali, všichni jakoby do země zarostli. Silný duch, tvrdá vůle vanuly z těch slov i z jejich zvuků. Panic zapomněv na nedočkavost, s hejtmana očí nespustil. Všiml si, že bratr Žižka nesedí jak obyčejně v sedle pohodlně přihrben; té chvíle vzpřímen, rovný, jakoby vzrostl, a vážně klidná jindy tvář všecka oživla.

„Neb jdeme bratři do boje božího,“ pokračoval vřelesi, „pro milého Pána Boha; pro vysvobození pravdy zákona božího; ku pomoci věrným církve svaté a zvláště jazyka českého; a ku potupě a pomstě všech jejich zloskrvníků a zhoubců. Proto buďte srdce dobrého a s těmi cizozemci a zhoubci bojujte mužsky. Heslo si pamatujte a teď poklekněte a proste milého Pána Boha, ať nám ráčí pomoci zvítěziti . . .“

*) Předvoj.

Umlkl, smekl čapku. Kuneš, Jira Ušatý i praporečník sňali kapaliny. Kněz shrnul kuklu do týlu. A již mužstvo kolem klečelo a smekalo. Ranni vitr čechral jejich vlasy.

Panic z Hvozdna sepjal ruce a nadšen naslouchal slovdm mladého kněze, jemuž na límci shrnuté kukly nad prsoma zardíval se soukenný kalich. Po nebi zatím prošlehly paprsky slunce, jež už mělo vyjiti; a rostly, šířily se výš a výš po jasné báni, a v jejich planouci, žhavé záři do zlatova zanítily se oblaky, dosud rudě hořící. Vzduch projasněl, byl čirý a svěží; v něm třepetaly se korouhve kolem na vozích, bílé a černé, to znamenité, a rudé, modré, zelené i černé jednotlivých houfů.

Nejbližší okoli jízdného předvoje, na cestu do boje se modlíciho, ztichlo. Na špižných vozích v place nebo u nich stály ženy i pračata, na krajních paveznici, střelci; mnozí od vozů blíže postoupili. Všichni smekali, ruce spínali a spustili plným hlasem, když klečící kopínnici zazpívali, jak kněz zanotoval. Té chvíle vanul mezi bojovnými vozy, nad zbraněmi, ležením onen hluboký duch pobožnosti, ona vroucí a pobožná nadšenost, jež z vozů kolem tvrdé hradby a ze sedláků a měšťanů hrdinné bojovníky dělala.

Panic z Hvozdna, jak zazpívali, pozvedl skloněnou hlavu. Zahlédl Žižku s rukama na sedlové hrušce sepjatýma a hejtmany všechny zpívající. A kolem tolik bratrů a sester na vozích, všichni v jednom zpěvu. V ten okamžik si na strýce vzpomněl, kdyby tu byl, a na Zdenu, že by měla radost. Rychle se vztyčil. Viděl, jak bratr Žižka mávl palcátem.

„Ve jméno Páně!“ zvolal. A hejtman v honcích Kuneš z Bělovic opakoval:

„Ve jméno Páně!“

Všichni na rychlo vstávali a křičeli:

„Ve jméno Páně!“ A kolem od vozů, s vozů a po nich dál hlučelo ranním jítrem:

„Ve jméno Páně!“

Panic hnál se ku svému vraniku, jako každý ku svému koni. Třmeny a pochvy mečů zvonily. Za okamžik seděli všichni v sedlech a každý zatýkal kopí ze země vytržené do volné holeně své škorně. Hbitě se šikovali. Hejtmané z placu se rozjeli. Panic zahlédl Jíru Ušatého, jak vytrhnuv meč, harcoval ku předu, k prvnímu houfci, v němž byli koněberky a ztracenci, asi sto jezdců, meči, kopím a samostříly ozbrojených.

Panic sám byl ve valném houfu honců, v první řadě. Na pravé ruce měl bubenníka, jehož dva kotlíky visely v předu před sedlem přes krk plesnivého koně.

Ztracenci vytrhli. Se zpěvem. Ten zněl už opět všude kolem, mocně a nadšeně. Od vozů, s vozů, od bud a stanů volali na jezdce, křičeli, praporci a korouhvemi mávali. V tom Kuneš z Bělovic přiharcoval před houf od Žizky, jenž na koni v pravo přihlížel, a mávl dobytým mečem . . .

Panicovi, jemuž se zvedala hrud, vjela krev do tváře, oči zahořely, a mocnějším hlasem zpíval s ostatními:

„Povstaň, povstaň, veliké město Pražské,
všechna říše věrná této země České —
pohlaví rytířské i všechny moci zemské . . .“

Hned byli v brance ve vozové hradbě, a když ji projeli do širého pole, rozléhalo se jejich:

„Proti tomu králi Babylonskému,
ještěť hrozí městu Jerusalemskému,
Pražské obci i mnohému lidu věrnému.“

Panic zpívaje ohlédl se zpět po ležení, po temných řadách vozů, nad nimiž povívaly korouhve a praporce různých barev, a za nimiž vystupovaly bělavé, měkké sloupy dýmu prozářené zlatým, jítřním světlem.

V před viděl široou, jarní krajinu v pláni pod zářícím, vybraným nebem. Vítr povíval osením i kvetoucími lukami, od nichž se v pravo, v levo odrážely lesy svou tmavší, zmladlou zelení, a zanašel do dále zpěv Táboorské jízdy.

Hlas Ondřejův v něm zněl vydatně.

„Kde se asi srazíme —“ mihlo se maně mladému jezdci. „Až u Prahy, nebo již cestou? —“ Bezděky vyhlédl po šíru. Ale zpíval chutě dál. — Za nedlouho po honcích vyšli dva houfce pěších, každý o dvaceti mužích. Dva jízdní v helmicích jeli s nimi. Pěší nesli motyky, kratce, rýče, lopaty i sekery. Šli napřed, kde by potřeba bylo cesty opravovat, kdež by rovno nebylo a přes výmoly a potoky, aby se vozy nemeškaly.

21.

Ctibor z Hvozdna rozžehnav se s mladým bratrovcem, vracel se z ležení zase do města. Musil jeti jen zvolna. Cesta netrhla povozy, jezdci i pěšimi, kteří všichni mířili do ležení. V bráně samé i na hradbách se nepracovalo. V ulicích a na všech volnějším místech v městě hemžilo se lidmi jako na mraveništi. Na velkém place před dřevěným kostelem zahlédl starý vladýka u obecných kádí několik kněží, starších a Mikuláše z Husi. Vybírali část peněz na potřeby polních rot.

Hvozdenský zeman měl Pražské posly opět do ležení doprovodit. Než nezajel opět do hradu, nýbrž ke špitálu. Zdenu zastal v první jizbě. Nadál se, že bude již na cestu připravena, ano že ho již asi netrpělivě očekává. Seděla v ranlékařové jizbici na hrubé lavici u roubené zdi, sama, zamyslená. Dlaně měla o lavici opřeny, hlavu o stěnu, hledíc do prázdna. Myslíla na Judith, na Bydlinského, jak loni o shromážděních napomínal ženy, panny a vdovy, aby byly

jako Judith . . . A v tom se jí kmitlo, jak přisedši na Tábor po prvé, vstoupila do Pytlova domu a jak tam v šedé komoře bledý Sádoch leže na loži na ni upřel oči a řekl: „Je-li Judith? Kde je Judith? Přitáh! Assur, už jde z hor od půlnoci v množství síly své . . .“

Teď jde, už jde . . . Ona chtěla proti němu, jako na sta sester potáhne . . . A již nepůjde, zůstane . . . Kániš to způsobil. Proč ho Bydlinský poslechl? Proč ona Bydlinského? Bůh-li tak chce? Z jeho vnuknutí mluvil . . . Budeť tu, v obci vyvolené, snad větší nebezpečností . . .

Ostruhy zacvrnkaly, meč zařinčel o práh. V kapalinu, v kroužkové košili vstupoval otec. Stanul u prahu. Žas! Dcera se zarazila. Vstala mlčky.

„Ty-li nepojedeš?!“

„Zůstanu.“

„Proč?!“

„U nemocných —“ Po bledém lici mihl se jí zardeľý stín.

„Přitrhne-li Rožmberský, oblehne-li město —“

Zrakem jí svítló, lehko se usmála.

„Bude boj tu, jako tam, a vyšli jsme na hory,“ řekla. „Toto je vyvolené místo. Tuť naše Bethulie v čas protivensťví.“

Podivil se v duchu jejímu pohledu, jak se v ten okamžik změnil. Hleděla na něj, a přece cítil, že ho teď nevidí, že jakési divné pomýšlení obestřelo ho tou zvlášťní mhou i září. Pak se ozval a přísnějším hlasem:

„Zdeno, chraň se! Spíše tady můžeš zhynout; ne na těle, ale na duši. Varuj se těch kněžků!“

Mlčela.

„Pojedť s námi!“

„Nech mne tu. Zůstanu.“ Řekla to mírně, ale rozhodně.

„Pán Bůh s tebou!“ a starý zeman se otočil.

„A s tebou také!“ opakovala. Více neřekla, ale líce jí pobledlo.

Z vedlejší velké místnosti bylo za tohoto hovoru slyšeti pořád hlasy. Teď se tam strhl křik. Zdena tam vběhla, zeman vkročil za ní. Několik „bratří“ na cestu připravených, kteří byli se tu rozloučit s příbuznými, právě odcházelo. Byli to sedláci v sukních a v kožených kabátech se zbraní po boku. Odcházeli mlčky, vážně . . .

Na dvou ložích však seděli dva ranění mužové s hlavami pochylenými, skormoucení, a jeden z nich, bradatý, hlasem zastýskal: „A my nemůžeme s nimi!“

Vedle na zemi klečel výrostek zapadlých, žlutých tváří, kost a kůže, polonahý, planoucích však očí, a ten vztahuje ruce, z nichž pravá byla zavázaná, křičel za odcházejícími:

„Vezměte mne! Vezměte! Ruka je skoro zahojena . . .“

V tom shledl Hvozdenského zemana. A již se na toho obracel, volaje úpěnlivě:

„Bratře! Slyš ty! Nenechávej mne tu! Chci s vámi do pole!“

Vstával, síly ho však opustily. Práce kleslo na lože. Zdena chvatně se k němu schýlila a konejšila, jak se toužebnou boje žádosti rozplakalo. Když pak hlavu pozvedla, otce již neshlédla.

Ten kráčel znepokojen v duchu a mysl na dceru, že tu zůstane sama s některými z těch vášnivých kněžků, a ti že ji v bludy, v neřestné, novotné učení zavedou. Nejvíce myslil na Kániše. Chtěl ji poručit, aby šla . . . Znal ji však, a pak odpověděla tak rozhodně . . . A jak by ji mohl nutit, jak by směl před jiným nahlas říci o svém obávání . . . Pak když ji viděl, jak srdečně to práce těšila, když vzpomněl, jak tu bratřím slouží, upustil docela . . .

Když jel kolem kostela, zazníval už odtud zpěv. V hradě bylo tišeji nežli v noci a k ránu. Pražští poslové ještě nevstali. Na smrt unavení spali tvrdě i v tom hluku a jeku, jehož bylo kolkolem plno. Hvozdenský zeman je zbudil. Nebylo zbyti, čas kvapil. Když se ustrojili, posnídal s nimi v komoře bratra Zbyňka Buchovce, pak je vedl ven. Zatím už nastal jasný den.

Jeli od hradu do náměstí. Spánek je všechny posílil. Jen Závada ještě kulhal a opíral se o svůj meč, když se ke svému koni ubíral. Na kraji prostranství Pražané se zastavili . . . Něco nevidaného spatřili . . . Na rozlehlém place výš u kostela i na jiných stranách klečely houfce lidí, tu mužové sami, tam ženy. Muži staří i mladí byli ozbrojeni, většinou kovanými cepy. Vedle žen klečely odrostlejší děti, chlapci, děvčata, při uzlech na cestu svázaných. Nejedna z klečících chovala v náručí nemluvně.

Všichni klečeli před dřevěnými stoly, ubrusem pokrytými. Několik stolů bylo z dlouhého kamene. Všichni zpívali, čekajice na tělo Páně, jež chtěli přijati, prve nežli vytrhnou do ležení doplnit polní roty. Kněží přicházeji z kostela, kde bylo plno, a nesli požehnané chleby a víno v různých, prostých nádobách. Pobožný zpěv hlaholil ranním jitem. Pražané zvláště na houfce ženských zraky upírali a také pak k jednomu z nich se přitočili, aby opodál se podívali. Chtěli to nevidané spatřit: přijímání dítek a nemluvnat.

„Radujte se, ubožátka,
vy všechna malá robátka . . .

zpívaly pronikavými hlasy ženské, jak se blížili k jejich houfci kněz Antoch a Prokop Jednooký.

„Ej, milý tatičku s nebe,
my hříšní prosíme tebe,
smiluj se nad námi —“

zpívaly, s očima k nebi upřenýma, plnýma blouznivé toužebnosti a pobožnosti . . . Těžké, upracované ruce měly sepjaty; ale jak ku které se kněz blížil, padala tváří skoro až k zemi. Pak povztyčivši se, otevřela ústa, aby přijala kousek chleba a upila vína z nádoby, a již před sebe strkala chlapce svého nebo děvče, aby i oni přijali.

Pražští poslové i Ctibor z Hvozdna hleděli na to zamračeně. Ale když mladá žena pozvedla nemluvně a přidržovala mu hlavičku i ústka otvírala, aby mu kněz mohl vložit drobounký úlomek a nakapatí vína do úst, za ní druhá, třetí, potrl sebou Závada pln nevole a prudce se obrátil po Šimonovi od bílého lva . . .

„Totě v pravdě —“ zvolal nahlas.

Ale Ctibor z Hvozdna chytl ho za rukáv.

„Mlč! A pojdte! Ty ženy by nás roztrhaly. A kněžkové upálili. Pojdte!“

Vedl je do postranní ulice, aby je zavedl k novým rostoucím hradbám, jak o tom při snídani mluvili. Za nimi ozýval se zpěv ženských:

„My malitká tvá čeládka,
jimž's ty otec od počátka,
pokrmu žádáme —“

Daleko nejeli. Na konci úzké, křivolaké uličky, na prostore mezi jejími posledními, dřevěnými domky a hradební zdí, stál vůz, a v něm dva koně, bílý a ryzí. Kolem vozu, který patrně chystali do ležení mezi špižné, kupili se ozbrojení muži a ženy přichystané na cestu. Na voze samém stál Sádoch ve své dlouhé, tmavé sukni, bez čapky, bledý, hubený, živě rozkládal rukama a mluvil dolů do houfce jako s kazatelny. Pražané s Ctiborem musili koně zarazit.

„— — neb kůň bílý znamená poctivého,“ slyšeli, a Sádoch ukazoval na spřežení před vozem, „a ryzí

mučedníka. A vůz vyznamenává zákon čtyř evangelist a toho vozu, totiž zákona, skrze vozataje vyznamenává se pan Kristus — —“

Umkl. V pravo, dál za vozem, někdo křičel. Podél zdi blížil se houfec mužů a žen. V čele kráčel Joha pekař s černou korouhvi, vedle něho Kániš a krampér s bledým svým, chorobným chlapcem, jenž vedle otce klopýtal. Všichni byli jako vyjevení. Ctibor poznal mezi nimi sedláka od nich, Bartucha, jenž si sám stavení zapálil. Šel v sukni u krku rozhalené, v čapce, s vlasy do čela, za dvěma sedláky veliké postavy. Oba byli bradatí, kosmatých hlav, praví Samsonové, zarděli, rozčilení. Jeden hnědých vlasů, Petr, druhý černých, Mikuláš jménem. Každý z nich držel v pravici meč a v levé zednickou lžici.

Petr to byl, který z daleka volal. Hlas jeho zněl jako tuří. S ním Mikuláš křičel pronikavě:

„Stůjte, bratři!“

„Nechoďte, sestry!“

A již obklopil ten nový zástup hlouček u vozu, a nežli se kdo nadál, byl Kániš na voze. A volal do zástupu s planoucím zrakem:

„Zůstaňte, nechoďte a slyšte hlas boží! Bůh rozptýlil radu jejich,“ a mávl rukou po náměstí, „a my navraťme se ke zdem, každý k dílu svému a neopouštějme jich! Neboť Pán dí: Tedy postavil jsem je na dolních místech za zdi a osadil jsem po čeledích s meči. Tak praví Hospodin, a slyšte, že za zdi! . . .“

„A neřkl: Opusťte město!“ vpadl u zadního kola veliký Mikuláš, „a jdete bojovat do polí k Babylonu!“

„Ale řekl: Vy vidíte, v jakém jsem zlém. Pojděte a stavějme zeď Jerusalemskou —“ hřímal Kániš.

V tom Sádoch, jenž chvěje se stál vedle něho, nespouštěje s něho svých zapadlých, žhoucích zraků, obrátil se do zástupu a jal se volati:

„Bůh nebeský dá nám prospěch jenom tu, když my služebníci jeho příčinice se stavěti budeme. Nebojte se Assura a Holoferna jeho na Příběnicích —“

„Jen zůstaňte tu na horách, jak Pán velí,“ volal Kániš, „v tento čas nížádný nemůže jinde spasen býti —“

„Bouří proti nám,“ řekl Šimon od bílého lva k Šimonovi z Hvozdna.

„Bouří,“ přisvědčil chmurně zeman. „Ale nechte jich změtenců! Ať jen zůstanou. V poli by jen překáželi. A tu se budou zoufale bít —“

Otočil koně a bezděky povzdechl. Na Zdenu si vzpomněl. Bylo pozdě. Zpátky již nemohl. Musil do ležení. Ale cestou měl ji stále na mysli.

Když dojeli do ležení, shledali, že je skoro všechno připraveno. Stany strženy, boudy většinou rozmetány, ohně pohaseny. Vozy namazané, mnohé z nich šperlochy kryté, stály ve čtyřech řadech. Oba krajní vozy bojových byly delší dvou řadů vnitřních z vozů špižrnických. Na krajních trčely znamenité korouhve bílé a černé, skoro na každém byla houfnice. K její obsluze a ochraně vozu stáli ve fasuňku střelci a pavežníci s vysokými, dřevěnými pavezami. Ve špižrnických složili nejnutnější pici a potravu, různá náčiní, umístili děti a ženy k nim.

Konce těch řadů se Pražané nedohlédli i pro délku i pro houfy pěších, sešikované mezi řady vozů. Stáli tu ve zbrani mužové městského i selského rodu, většinou však sedláci a také většinou v nedostatečné zbroji. Kapalínů a lebek měli po řidku a také odění. Byli namnoze v přepásaných sukních a v kožených kabátech. I krátký kožíšek sem tam se ještě odlišoval; a ještě více mezi tím šerým a tmavým oblekem vyšíváné květy živých barev a třpytné zlaté nitě a dračouny na sukních ušitých z ornátů a jiných mešních rouch.

Nad řadami bojovníků mladých, starších i starých, holobradých i bradatých, vážných, chmurných lící, trčely samostříly, kopí, sudlice, většinou však kované cepy. Korouhve nad nimi povívaly, tu se znamením kalicha nebo beránka, tam husy, lva, onde se koruna probělávala, jak se rudý praporec vzdouval u ranním větru.

Za řadami pěších, za jejich cepy a sudlicemi, u vozů bylo viděti zapřažené vozničky, na nich voztaje v lebkách, i desátníky*) netrpělivě podél svých vozů pojíždějící . . .

Trvalo drahnou chvíli, nežli Pražané dojeli podél houfů a řadů vozů do prostřed, na bývalý plac ležení, kde zastali bratra Žižku. Již měl na hlavě helm, na sobě kroužkovou košili, nakolárek, na životě přední kus, na ruku brněné rukavice. Seděl na bílém koni. Za ním spatřili Zbyňka Buchovce i Chvala v plné zbroji na koních.

Žižka drže palcát v pravici udělil právě poslední rozkazy hejtmanům, oběma Bradům, Mikuláši i Odranému a Pavlíkovi z Mužic. Otáčeli koně a mířili ku svým houfům. V tom se Žižka obrátil ještě na Šimona z Hroznějovic, jenž koňmo tu čekal. Dnes v noci stal se dle úrady hejtmanů, kněží a starších se Svaškem z Podolí hejtmanem v městě na čas, pokud ostatní budou v poli.

Ale jen s ním začal jednati, přijel k nim přímo Ctibor z Hvozdna, kdežto Pražští poslové dali se do hovoru s Buchovcem a se Zbyňkem. Žižka se zamračil a nevrle zvolal: „Počkej, bratře!“

„Ne,“ odvětil zeman, „co ti povím, není o zbytném houfu; ať to slyší také bratr Šimon, hejtman. Dokud tu je. Jdeť o město.“

*) Správce desíti vozů i jejich mužstva.

I pověděl o Kánišovi a co před chvílí viděli a slyšeli.

„Ty tu tak mítil“ zvolal Žizka hněvivě. „To bychom hanbu trpěli od našich nepřátel. Ať si u zdi zůstanou. Ale dobrý pozor na ně měj!“ dodal k novému hejtmanu města. „Nic jim netrp, a kažte je, kdyby začínali neřádné výtržky. A již jeď s Pánem Bohem, bratře... A ty,“ a obrátil se k Ctiborovi z Hvozdna, „hotuj se také. Již čas.“

Hvozdenský zeman se rozloučil krátce s Pražskými posly a s hejtmany, otočil koně a jel z valného houfu do zadu do zbytného, do menšího oddílu jízdného za vozy.

Žizka obrátil koně k Pražanům a uvítav je, zval, aby si sedli do vozu.

„Až dojde na koně a potýkáni, vstanete,“ dodal s úsměvem.

„Myslíš,“ zvolal Šimon od bílého lva, „že již cestou se něco smele? Nenadějíš se na Horách, že vy tak záhy —“

„U Konopiště stojí mrak,“ řekl Žizka. „Tam jistě číhají. Pan Petr nám Sudoměře neodpustí.“

„A Divůček ti Vožici také ne,“ dodal Chval.

„Nu, teď vás už vícel“ minil Šimon.

„Buď Bohu chvála, bratři! Před osmi nedělemi u Sudoměře, co jsme měli všeho lida. Nejvýše na čtyři sta, a to se sestrami a pračaty, a vozů bylo dvanáct a jízdných koní všeho vsudy devět. A teď nás, hle, devět tisíc! Buď Pán Bůh z toho pochválen —“

Nejvyšší hejtman otočil koně a zvolal:

„A teď nemeškejme!“

V tom upozorovali na předu hnutí. Daleko, ke konci řadu objevil se na voze bradatý muž beze zbraně... Něco mluvil; hejtmané však a Pražané neslyšeli. Ale v tom poblíže nich, prostřed krajního

řadu, stanul také na voze kněz; Jičin to byl. Začínal krátké oslovení bratří a sester, aby povznesli mysl svých k Bohu. Vitr povíval mu bradou i vlasy a roznášel jeho slova jadrného zvuku po houfích mezi řady. Bratři klekali, smekali, ruce k modlitbě spínali. Všechno stichlo.

Jasným, zářícím vzduchem, jímž se vzdouvaly korouhve, jímž míhaly se pablesky zbraní od vozů i z šiků mezi nimi, zněla za hlubokého ticha jasným jitem modlitba knězova. Ten maje ruce vztaženy a oči k nebi obráceny, modlil se ze srdce, skroušeně a pohnutě:

„Prosím, o Hospodine! nechť jest nakloněné ucho tvé k modlitbě služebníka tvého a k modlitbě služebníků tvých, kteříž žádají báti se jména tvého. A dej šťastný prospěch, prosím, služebníkům svým dnes a zvítěziti nad nepřátely tvými, svaté pravdy tvé i našeho jazyka — —“

Modlil se ještě a když dořekl „amen“, Žižka, je už pobožně naslouchal, vztyčil se na svém bělouši, palcátem mávl do výše a zkríkl na hejtmany a desátníky. V tom trubač zatroubil návěští, a všechno ohromné těleso vozů, koní a mužstva, jako v jedno slité, pohnulo se.

Bratři v houfích kvapně vstali, na vozích zamávaly znamenité korouhve, desátníci rozjevše se. křičeli na vozataje. Po řadech hlaholilo trub návěští, letěl pokřik za pokřikem, rozkaz se všude opáčil.

Koně zatrhli, vozy se hnuly, zarachotily, bratři vykročili. Vše slilo se v jeden hluk a rachotný hlas, až nade vším, nad vozy, nad houfy, zahřměla bouře ohromného zpěvu. Tisíce hrdel zazpívalo, a do šira daleka zaznívala chmurně vážná píseň, plna vroucí zbožnosti, nadšení a síly:

„Kdož jste boží bojovníci
a zákona jeho,
prostež od Boha pomoci
a doufejte v něho —“

Zpěv hlaholil a země duněla pod kolechy několika set rachotících, živých vozů. — —

Bylo osmnáctého dne května měsíce l. 1420.

22.

Teď, co vytrhli do pole, nemyslel Ondřej paníc z Hvozdna na nic jiného nežli na nepřitele, jaká bude cesta, kde se s ním srazí. V ležení si ještě vzpomněl na bledou novicku. To jak zaslechl ty noviny donesené od Rožmberských pacholků z Hor. Když uslyšel zas o proboštovi, mihla se mu ta mladá jeptiška, jak u nich chorá ležela v komoře a jak ji doprovázel na Radonickou tvrz. Vzpomněl zas, že je teď blízko, na Přiběnicích. I napadlo mu, jak by bylo teď, když by nastalo nepřátelství s Rožmberským vládařem, a oni, Táborští, mu vzali Přiběnice.

Neznal jejich ohromné tvrdosti. A kdyby znal, té chvíle byl by je jistě stekl. A jak se jich tak zmocnil, leže na bidném loži na zemi v táborové boudě, uvažoval, co by říkala ta mladá jeptiška, až by před ní stanul s dobytým mečem. A má-li pak i tam ty bílé šaty své řehole, a zakrývá-li i tam své krásné plavé vlasy.

Teď jedá na své vrance proti nepříteli, sotva že na strýce vzpomněl, jak ten asi ve zbytném houfu v zadu, že by asi raději byl tu u něho v honcích. Toho dne, co vytrhli, jeli krajinou bezpečnou. Všude tu měli přátely. Z těch končin od Jistebnice, Vožice, Miličína, Sedlce pocházelo množství bratrů a sester. Na noc se utábořili za Voticí v širém poli. Od val-

ného houfu za nimi došla zpráva, že zůstal drahně pozadu, že bídnými cestami a často do vrchů nemožnou tak rychle postupovati, jak by bylo žádoucí.

Hvozdenský panic utrmácen jízdou a ponůčkou, kterou měl do půlnoci, usnul v plášť zavínut na ouhoru jako v peřinách. K ránu však chlad ho probudil. Než, přikrčiv se, začal zase podřimovati. Tak ležel v polospaní, až nad ním zahučel mocný hlas. Vyrhnuv se, spatřil v šeru vysokou postavu v kapalínu a v plášti, krácející řadami ležících jezdců, opakující úsečně hlubokým hlasem své „Vzhůru!“ Panic sebral se všecken prokřehlý, otlačený. Ale než koně pokrmili, rozchodil se a pak, když v sedle seděli, rozproudila se mu živěji krev i slovem jejich šedivého vychrtlého hejtmána.

Ten té chvíle ještě v rysi čapce, helmici měl viset u sedla, jel podél řady a povídal bratřím, dnes že tedy . . . ať tedy . . . že u Konopiště, tam že by . . .

Mluvil tak na půl slova. Více však nežli ústa povídaly jeho zelenavé, zapadlé oči z pod hustého obočí, všecka jeho osmahlá tvář vysedlých lícních kostí i to, jak svým hejtmanským palcátem potrhoval. Jeho klid, jeho jistota účinkovaly, a panic si také všiml, že starý bratr hejtmán nemá na sobě ani pláště, že sedí jenom v sukni a tak, jako mladík. Díval se na něj s veškerou důvěrou: slyšel také včera cestou od staršího bratra jízdného, že bratr Kuneš Němce dobře zná, Slezáky a jiné, že se s nimi již bil v Prusích, když sloužil polskému králi, a Uhřata že také zná, to že je starý bitec . . .

Když vyjeli, v řadech po sedmi, byli bratři ztracenci již pryč. Panic seděl zas už chutě v sedle, čerstvý jako mník, třeba že se tak chatrně vyspal a také nevalně posnídal: kus chleba a kousek sýrce, jako ostatní. Koně bystře klusali po vyschlé cestě. Bylo pod

mrakem, příjemně v té jarní krajině mezi osením lehce se vlnícím u ranním větru. Včera si přes den kolikráte zazpívali pobožné písně. Tohoto jitra, nežli vsedli, poklekli, pomodlili se s mladým knězem, Pšenička se jmenoval, a jel skoro stále po hejtmanově boku, pak také zazpívali: „Toť jsou věci posvátné, nám připravované . . .“ Od té chvíle nezanotoval kněz ani jediné písně po přání hejtmanově.

Bylo v neděli ráno; v polích kolem všude hluboké ticho. Dusot koní se jasně rozléhal na tvrdé půdě; někdy podkova cvakla, kůň zafrkal, někdy meč o třmen zazvonil. Kuneš z Bělovic s knězem v čele obrátil se častěji po svém houfu a pak už zas do předu hleděl i v pravo, v levo. Tak jeli asi dvě hodiny. V tom se před nimi na cestě zdvihl prašný mrak. Nestál, letěl, a k nim, a již v něm shlédli jezdce v kapálinu, s dlouhým kopím.

Přijížděl od nejpřednějších stráží, ze ztracenců. Jira Ušatý vzkazoval, že v Benešově je na jisto mnoho set nepřátelského lidu, nejvíce jízdných, ale také pěší.

„Odkud tam přitrhli? Z Konopiště?“ ptal se hejtman dychtivě.

„Ne, od Prahy . . .“

Kuneš z Bělovic vyrazil z hrdla bručivě chrčivý hlas; okamžik hleděl před se, pak se ku knězi obrátil:

„Ti tam v Benešově,“ pravil, „jsou z Vyšehradské posádky. Poslali nás uvítat. Nebo je tam z Konopiště nasadili nám do cesty. Ale ne, z Vyšehradu jsou. Tam hned zvěděli, na čem Pražané zůstali, jistěť, a že Pražané k nám — a my že k nim. Šelmy, jak si přispi . . .“ V tom vyrazil. „A to jistě vzkázali také na Hory!“

„To by král —“ začal kněz Pšenička.

„Jistěť,“ přisvědžoval hejtman na nadořečené mínění knězovo, jehož se domýšlel, a máchl palcátem

na pravo. „Odtud ten ryšavec, v předu, v Benešově ti —“ počítal, „a na levo“ zas zachrčel, „Konopiště...“
Stáhl husté obočí.

„Ze tří stran —“ doplnil Pšenička.

„Bratr Žižka to tušil. Hned včera mně — to Konopiště!“ a tvrdou jeho tváří mihlo se cosi jako zlostný úsměv. Nedomluviv obrátil se k houfu a vyvolal deset jízdných bratři. Mezi nimi byl Hvozden-
ský panic a jeden, krajiny dobře znalý. Ten tu rotu měl vésti ke Konopišti, vyzvědět, je-li také tam nějaký větší houf nepřítel, a mnoho-li asi...

Hlídka se dala na levo a za nedlouho osaměla. Hejtman i jejich jízdný houf zmizeli jim s očí. Ocitli se v polích mezi lesnatými chlumpy. Zatím ráno hrubě pokročilo. Slunce vysvitivši z mraků ozářilo valnou část krajiny. Jezdci jeli mlčky, s meči vytasenými, s kopím přichystaným. Panic jako novotný bojovník byl více vzrušen nežli ostatní. Čekal, že už už nepřítel vyrazí, hledal ho, čekal za každým stromem, za každou houštinou. Nikde však ani člověka. Po kraji ticho, hluboký klid. Jenom skrivan se ozýval, a ve stromech švehol ptactva. Za drahnou chvíli zaslechli také daleký hlahol zvonů. Zavanul s větrem, přebranul a zase ticho. Pak dojeli do malé vesnice. Hnědá její dřevěná stavení ježatých, doškových střech, místem mechem a netřeskem porostlých, rozkládala se na úpatí lesnatého chlumu. Opatrně vjeli do vsi. Byla skoro prázdná. Od starého sedláka se doslechli, že tu u nich a dál není žádného zbrojného lidu, pán, myslil pana Petra ze Šternberka, že po vsích na vojnu shoňoval, ale to že už dřív, a že snad pryč s tím lidem odtáhli. Tak i jiní vypovídali.

Také dále za vsi nebylo po nepříteli památky; nenašli žádné stopy ani v cestě ani v polích. Musili pak do táhlého svahu, neboť jim zavíral všecken roz-

hled ku předu. Byl samé pole a zelenal se osením. Hvozdenský panic hledě po něm vzhůru, všiml si hejna holubů. Mihli se v zářivém vzduchu a zapadli za vrcholem svahu na druhé straně.

Jeli tiše travnatou cestou a když se již skoro na vrchu ocitli, vztáhl Ondřej prudce a náhle pravici před se, až se v ni meč zablýskl, a zvolal:

„Někdo tam je!“

Viděl, že hejno holubů vyrazilo náhle za vrškem do výše, k oblakům, patrně vyplašeno. Každý z jezdců pobodl koně. Panic s dvěma ještě vyrazil první na vrch; a již vykřikli. Malou plání jeli proti nim tři ozbrojeni jezdci. Jak shlédli Tábořské, tři, pak ostatní, otočili koně a dali se na útěk. Táboři se pustili hned za nimi, honili je přímo polem, mladou jaří.

„Hrr, Tábor! Hrr, Tábor!“ křičeli jízdní bratři v divém trysku. Panic se hnál přede všemi. Jeho vranka běžela nejbystřeji.

Suchá hlína stříkala v pravo v levo, prášilo se, osením rostl deptaný pruh a řada vyrážených stop koňských. Dva z nepřátelských jezdců měli dobré koně. Třetí zůstával po zadu, a toho panic dohonil. Jízdný pacholek zarazil koně a chtěl se bránit, ale nežli se řádně otočil, vyrazil mu panic meč. V tom přicválali „bratři“. Pacholek musil s kone, a již ho zpovídali. Byl ještě mlád, holobradý. Druhové jeho unikli v ne-dalekém háji.

Zajatý byl z hradní posádky na Konopišti. Vyznal, dušuje a zapřisahaje se, když vůdce roty hrozivě naléhal, že na Konopišti není kromě posádky žádného vojska, ani na hradě, ani u něho, pán že odtáhl dnes ráno s velkým houfem k Benešovu; zůstal-li tam, to že neví, nebo snad že táhl naproti Uhrům. Uhrata že táhnou od Hor, že je jich mnoho tisíc, to že slyšel, a víc že neví.

„A co vy jste tu chtěli?“ obořil se na něj rotymistr.

„Purkrabí nás poslal, netáhnou-li tudy, jako Ta-borští, sem na nás . . .“

„Kuš sem!“ poručil rotymistr. „Dejte mu palce pod tetivu.“

Pacholek zbledl; jal se prosit a dušoval se, že všechno, co řekl, bylo svatá pravda. Rotymistr nedbaje, pokynul. Dva z jízdných vzali pacholkovu ukořistěnou kuši, chytili jeho ruce, obrátili mu dlaně kolmo, drželi je a prsty, an třetí otočil tetivou vztyčené palce. V tom čtvrtý jal se tetivu napínati. Ta táhla palce s sebou a vyvracela je od zadu od ostatních prstů. Pacholek zkríkl bolesti.

„Odpovídej!“ zahrml rotymajstr, a kladl otázky, je-li vojsko v Konopišti.

„Není; není! Už je pryč!“ Syčel bolesti. Rotymajstr se ptal dále, mnoho-li bylo těch, které pán odvedl, a jací, mnoho-li jízdných a pěších, kam táhli. Na jeho pokyn „bratří“ přitáhli. Pacholek mučen prudkými bolestmi odpovídal, co věděl, trhaně, syčel, stenal, prosil, a zas odpovídal. Opakoval všechno, co již řekl. Pak všecken bledý, spotiv se bolestí a úzkostí, a zemdlen pokročil ku svému koni, když ho na pokyn vůdcův „bratří“ pustili. Jeden z nich připoutal si koně, na němž zajatce přivázali, ku svému koni.

Pak se dali na zpáteční cestu. Zamířili však jinudy k Benešovské silnici. Po prchlých jezdcích nebylo potuchy, také nepostřehli nic podezřelého, a podobalo se, že zajatý pacholek pravdu mluvil. Potkali ještě dva staré sedláky, kteří jim sami přišli vstříc a hlásili se jako bratří pod obojí. Ti dosvědčili, že pán od Konopiště odtrhl, ale že je v Benešově hrůza bran-ného lidu, několik set jízdných, sami skoro Němci.

Všichni v hlídce již prve pospíchali; nyní tím více pobodávali koně, aby bratr hejtman co nejdříve doslechl se zpráv, na kterých mu hrubě záleželo.

23.

Poledne minulo, když přijeli k silnici. Svůj hončí houf minuli. Dle stop a známek byl už dál napřed. Nedali se však hned za nim. Spatřiliť na pravo v polích, mezi nimiž se bílá, vyschlá silnice ztrácela, vzdouvající se, vlající mraky bělavého prachu. Nesly se mezi osením i nad ním dlouhým pruhem a blížily se kvapem. Vítr je hnál a rozháněl, ale pořád jiné a jiné se zdvihaly, blíž a blíž, a vlály jako ohromná bělavá hříva nad zelenými lány.

Vítr z nich přivíval temný hluk, klapání, dunivý rachot. Všichni chvilku tam hleděli a naslouchali, pak se obrátili, aby dohonili svůj houf. V tom spatřili jezdce proti nim se ženoucího. Zarazili ho. Byl zarďelý, zpocený, kůň jeho jako myš mokrá od udidla mu bílé pěny jen přšely. Jezdec nesl Žížkovi zprávu od Kunše z Bělovic, že se ztracenci již srazili s přední stráží nepřátelskou před městem a že nepřítel chce patrně vytrhnout, aby je, honce, svou přesilou potiskal.

Posel vyraziv to jako jedním dechem, chtěl dále; Hvozdenský však paníc vzpomněv si, přidal k té novině, co od Konopiště přinašeli, aby to vyřídil bratru Žížkovi. A již se všichni obrátili směrem k Benešovu a hnali se tryskem za svým houfem.

Vítr, od rána zmohutněv, vlál pro jejich štěstí od jihu jim do zad; kotouče prachu, jež zviřoval na prašné silnici on, i kopyta jejich koni, hnaly se před nimi. Jejich prozářenou slonou zahlédli před sebou na obzoru modravý Mezibořský Chlum daleko do rovinatého okolí patrný. Pak zableskla se štíhlá, úzká

okna velikého, nad obyčej vysokého gotického kostela s věží čniciho vysoko nad rozlehlými kamennými budovami. Ty byly Minoritský klášter mohutnou zdi obehnaný, pilíři stvrzený. Pak už nehražené město, Benešov, viděli, spoustu doškových a šindelových střech, mezi nimiž se jenom sem tam červenala nějaká kurová, nejpatrněji na farním kostele, dál od velikého klášterního.

A již také zahlédli temný pruh před sebou na silnici a také u ní. To byl jejich houf, už sešikovaný. Té chvíle uhodil jim o sluch opět hlas zvonu. Nyní zřetelněji, jasněji nežli ráno. Neznělo však lahodné, vážné hlaholení zvoucí do kostela, nýbrž ohlas prudkých, chvatných ran. Zvon jakoby poplašen, rozvášněn, strachem a hrůzou jat, úsečně vydával hučivý, smutný hlas, úder za úderem. V Benešově bili na poplach.

Kuneš z Bělovic v helmici na hlavě pojižděl na vysokém hnědáku před šikem; rozhlížel se k městu jako jestřáb, a zas už „bratří“ napomínal a povzbuzoval:

„Bohdá, že je ztepeme!“

Dále po šiku jeda jádrně do řad mluvil:

„Když vyrazí z města, trhněte na ně s milým Bohem! Nic před vámi neostojí, a jak začnou utíkat, vskočte jim hned ve hřbet; bijte je, bodejte! Zatím nám bratří s vozy . . . Zčesáme ty machomety, bohdá!“

V tom ho hlídka vrátivší se vytrhla. Rád slyšel, že u Konopiště nic není, a byl ještě radši, když zvěděl, že i Žizka o tom už ví. Se zajatým chtěl sám promluvit, vzadu však zaslechl náhlý cval. V prašném mraku shlédł několik jezdců. Hned otočil a jel jim vstříc. Také panic hned poznal Žizku mezi příjíždějícími, za ním bratra Laudata, teď v lebce a dva jízdné bratry. Na nich i na koních ležela vrstva bělavého prachu.

Zvon hučel a bil na poplach neustále. V tu chvíli také jiný zvuk sem k honcům dorazil; onen dunivý, drnčivý rachot. Panic se ohlédl do zadu na cestu po vozích. Nebylo jich ještě viděti. Ale blížily se. Hřmot je ohlašoval a šedá mračna prachu dál u silnice nad krajinou. Jen se rozhlédl, a již opět Žižku pozoroval. Ten v sedle vzpřímený hovořil živě s Kunšem, něco mu vykládal, palcátem sem tam mávl, jakoby ukazoval. Kuneš v sedle jako přikutý hlavou přikyvoval, stíhaje každé hnutí vrchního hejtmana.

V tom v šiku všichni vzkřikli.

Z města, od kláštera vyřítíl se houf jezdců v helmích, v dobré zbroji, s kopími i bez nich; za houfem druhý, třetí. Řady neměly konců. Patrná přesila.

„Chtějí nás potiskat, nežli bratří dorazí —“ zaslechl zas panic vedle sebe. Kdo to řekl, nevěděl; vrazil kapalin na hlavu a chvatně navlékal rukavici. Zapomněl na pot, vedro i žízeň. Jen srdce ucítil, jak mu prudce zabušilo. Oči rozširivše se tékaly sem tam, po nepříteli, po hejtmanech. Pak už, jak řady těsněji sráželi, Žižku neviděl. Také se po něm neohlížel. Jen do předu hleděl, na nepřitele, jenž se zplna ještě nesešikoval. V ten okamžik blýskl Kuneš z Bělovic před šikem mečem, trouba zahlaholila návěští k potiskání a:

„Hrr, Tábor! Hrr, Tábor!“ zahřmělo polem k Benešovu.

Hvozdenský panic také křičel. Vranka vyrazila s ostatními koňmi zároveň a hnala se divě jako všichni. Letěli polem, rovně pryč, přímo na nepřátelskou jízdu, jaří, osením slušně vysokým. Kolem nich se prášilo, a tou prašnou mhou viděl Ondřej černati se nepřátelský houf. Blýskalo se z něho od zbraně; v tom tam divoce vykřikli a také vyrazili.

Vše to s koně upřeně pozoroval Žižka pobííže houfce honců, který tu Kuneš z hlavního houfu na

jeho nařízení nechal v posílčích. Žižka sledoval srážku jízdy a zase zpět k silnici zraky upíral. Hluk jako temné hřímání ozýval se odtud bez přestávky; hnal se blíž a blíž, jasněji, zřetelněji. Mraky prachu se také blížily. Vozy nebyly daleko. Před nimi ještě přichvátal veliký houf pěších. Vydal se na rychlý pochod přede všemi, jak bratr Žižka na první zprávy od města nařídil. Před houfem na koni jel Brada, Odraný, všechen zardělý, zaprášený, nahým mečem ku předu ukazuje a pronikavým hlasem pobízejí bratři ku předu. Žižka, jak je shlédli, vyjel jim vstříc a ukazuje palcátem k městu, křičel:

„Na pravo! Na pravo!“

Volal tak více na Bradu nežli na „bratři“. Ti jako diví, zařícení chvátali cepy nebo sudlice v rukou, kolem polního hejtmana. Dva, tři, několik jich padlo unavením do zaprášené cesty. Nechali je. Řad za řadem hnali se dál, až cesta duněla jejich hromadnými kroky, k jižnímu konci města, aby tudy tam vrazili. Zatím na severozápad v polích před městem potýkali se jízdní bratři s německou jízdou královou, chránící v těch stranách přístup k městu a klášteru.

Jak pěší houf, vedený Bradou, k městu se blížil, přirachotily vozy, a již, jak na rozkaz Žižkův zarazily. rojil se z jejich bradby nový houf pěší a ten chvátal za Bradovým k městu. Zároveň poručil Žižka jízdnému houfci v záloze, aby vyrazil bratřím honcům na pomoc.

Vozy ztichly i zvon, ale z prašných mraků, v nichž míhal se chumel jíздеckého zápasu, vyrážel hluk, křik, řetání koni, vše v pusté vřavě. A již také z města, kam pěší vrazili jako stržný proud náhlé, veliké vody, vyrazila bouře válečného křiku. Divokých těch hlasů bylo plné povětří — —

Hvozdenský zeman vedl polovici zbytného houfu, padesát jezdců. Jeli poslední, za řady vozů, a tak se té neděle dostali nejpozději k Benešovu. Již před polednem na pochodě se až k nim do zadu doneslo, že jim tam chtějí zatarasiti cestu, nebo alespoň je zdržeti, aby král na Horách získal času, aby mohl jejich výpravu do Prahy zmařit.

Ctibor z Hvozdna se té zprávy nelekl. Nebál se a pak důvěřoval jako všichni bratru Žižkovi, ten že to královi zkazí a že si bude vědět rady. Když okolo poledne pozoroval, jak v řadech před nimi se hnulo, jak vozatajové začínají pospichati, tušil, že se něco děje. Odpoledne pak se doslechli, že se bratři u Benešova již bijí. Vzpomněl na bratrovce, na Ondřeje, ten že v tom jistě je, že boje již okusil.

Když pak sám se svými jezdci dojížděl k Benešovu, bylo již pozdě odpoledne, viděl, jak šlo do tuha. Jasná obloha zatáhla se nad městem černými, těžkými mraky. Šířily se a přibývalo jich ustavičně. Byly z požáru. Jezdci již z daleka cítili čpavý jeho zapach; pak čím blíž tím více . . . A hned horko, sálající z je zera plamenů. Hořeloť všecko město: hořely dřevěné plaňky kolem něho, dřevěné příbytky, hořel i farní kostel. A nade vším tím plápolal jako planoucí vrch krásný, klášterní kostel, hořící jedním plamenem.

Hvozdenský zeman bezděky zarazil koně a všichni. Hleděli na požár, jakého žádný z nich dosud neviděl. A nejvíce na vysoký kostel klášterní, ohalený plameny a dýmem. Všimli si, jak se lidé rozběhli po polích za městem, jak prchají, sami, s dobyt看, jak koně i skot volně, splašeně sem tam pobíhají. Dlouho však nehleděli. Musili za valným houfem. Viděli jenom část vozů, nejzadnější, any objíždějí hořící město, směrem na půlnoc.

V tom přicvával jízdný bratr s rozkazem, aby měli pozor na klášter, že se tam nepřátelé utekli.

„Ale jen zbytek,“ dodal, „ostatní padli nebo se z pole rozutekli.“

„A proč jste ke klášteru nepřilnuli?“ zvolal zeman.

„Nebylo možná. Chtěli, ale nemohli; bratří začali sami chytat. Mnohým vlasy a brada ohořely i šat —“

„A proč jste zapálili?“

„Vyžehnout ty německé vosy. Aby byla dřív volnější cesta.“

„Padlo mnoho našich?“

„Nevím, ale škody nejsou hrubé. Co vím, naložily sestry všechny mrtvé a raněné na vozy.“

„Jedeme dál?“

„Dál, pryč a jako bychom utíkali. Bratr Žižka tak pospíchá. A sotva již můžeme. Lidé, koně, všecko udřeno. Tak, bratří, slyšeli jste —“

Otočil koně a jel zpátky.

Zbytný houf pustil se za vozy kolem hořícího města, aby jim byl v zadu stráží a pak aby se za ně vytočil na Pražskou silnici. Soumrak hustých, dýmových mraků padal na ně; z prava pak vrhala plamenná zátopa rudou zář. Ta padla také na pole kolem, na koně a lidi z německého houfu, kteří tu po zápase zůstali. Táborští bratří zahlédli je opodál ve zdupaném osení, ale již po klášteru hleděli. Na jedné z jeho střech trčela ještě korouhev s červeným křížem. Po statečné posádce však nebylo potuchy. Příboj plamenných vln už už dorážel na klášterní její tvrz.

Zeman chtěl blíže k ní, kdyby snad . . . Ale musil se svými hned dál. Žár je vyháněl; sami se přesvědčili, že bratří nemohli k těmto zdem přilnouti.

Již hořelo kolem všecko, nejen stavení a stodoly, ale i hnůj, i stromy, i trávník, vyprahlý pekelným žá-

rem, ježž mocný vítr víc a více rozdmýchoval a šířil. Praskot plamenů, rachot padajících trámů a zdí slyšeli daleko za sebou. Strašlivé ty zvuky přehlušily i rachot vozů a zdusily všeliký křik a hlas, ozvali se. Než zdálo se, že v městě nikoho není, že před tím nezdolným živlem uprchli i ti, kteří neutekli před Tábořským bratrstvem.

Zbytný houf čekal, až se poslední vůz dostal bezpečně na silnici. Pak sám na ni vyjel. Nyni mohli jen krokem. Měli před sebou dlouhé, živé hradby.

Řady vozů zabraly všecku silnici i pole při ní v pravo, v levo, a musily té chvíle volněji, jak cesta za Benešovem stoupala. Žáru ubývalo, vzduch však byl pořád těžký, dusný, plný zápachu.

Čtíbor z Hvozdna, jedá vedle Brady, Mikuláše, vůdce všeho zbytného houfu jízdného, na okamžik se zamyslel. Připadlo mu, nevezou-li bratrovce Ondřeje na některém voze v předu raněného nebo snad zabitého. Pojednou se strhl v houfu křik. Zeman bezděky povznesl obnažený meč. Nebylo však nic. Zbytek německé posádky se za nimi nehna, jak myslel. „Bratři“ si tak hlučně s koní ukazovali na levo, kde na výšině se mihla bílá, kulatá věž s pozadím lesnatých kopců v rudém zásvitu.

„To je Konopiště,“ pokřikovali jezdci.

„Šťastně jsme je minuli,“ liboval si Hvozdenský zeman.

„Ale máme ještě Sázavu před sebou,“ řekl Brada vážně.

Zeman se na něj podíval překvapen i tázavě.

„Myslím,“ mínil Brada, „že pro tu řeku bratr Žižka tak pospíchá.“

„To by chtěl ještě dnes —“

„Myslím, že chce být ještě dnes za řekou. Odtud se něco přihrne,“ a mávl na pravo.

„Od Hor —“

„Pan Petr nás proto asi u Konopiště pustil tak beze všeho. Chystá on s Uhry a Němci něco jiného. On a ten mincmistr. To jsou dva zapřisáhli . . . Snad už u Sázavy na nás číhají.“

Hvozdenský nevěda zaklel po starém zvyku a podíval se po nebi. Před nimi bylo jasně, v posledním světle po slunce západu. Vzadu však je zahalovaly těžké mraky požáru. Rudá jeho záplava stoupala do výše a padala kolem na pole i lesy.

24.

Tou dobou byl Hvozdenský panic drahý kus, na hodinu cesty za Benešovem. Z bitky, do které zapadl jako do bouřlivého mračna, vyjel šťastně, bez pohromy. Krví byl postříkán, ale ne svou. Za to ztratil dva „bratři“ ze své řady, a z ostatních řad jich také několik scházelo. Buď padli nebo zůstali na poli ranění. V houfu o nich nevěděli. Nikdo se nemohl o ně starati, nebo Kuneš z Bělovic nedopustiv ani, aby stíhali nepřitele polem prchajícího, obrátil je zrovna k městu.

Vrazili tam za rozprašeným houfcem královských zrovna té chvíle, když se s druhého konce města ozval křik i zpěv pěších rot. Sotva však vjeli do města, zaječelo návěští, aby jeli dál. Ani na okamžik nesesedli a panic nemohl ani uhasiti palčivé žizně, která se prudce ozvala.

Té chvíle již vystupovaly sloupy dýmu nad stavení; již plameny prošlehly a jejich praskot slyšeli nad vřavou v ulicích.

Jimi v divém zmatku utíkali domácí, kteří do té chvíle nechtěli svých stavení opustit, jimi se hnaly Tábořské pěší roty s křikem k pevnému klášteru

minoritskému. Co se v Benešově dále dělo, panic neviděl. Hejtman je vedl na Pražskou silnici. S počátku za městem nemohli ani ku předu. Cestou, na pravo, na levo od ni polem, osením hnali se v divé tlačnici Benešovští, na vozích, na koních, pěšky; ti beze všeho, strachem jako zmatení dali se na útěk s holýma rukama, ti vedli krávy nebo koně. Divokým tím shonem pobíhali psi a rozplašené ovce, vráželi do lidí, pletly se jim pod nohy. Dobytek řval, mečel, mužští drali se ku předu a strkali se o kousek volnější cesty, křičeli, láli, zvláště kdykoli se nějaký vůz zarazil a ucpal cestu.

Z té pusté vřavy vyrážel pronikavý nárek žen. Mnohé z nich jako bez smyslu v před se hnaly; jiné nedbajíce zbouřeného proudu kolem, stály k městu obrácené; lomily rukama, kvílely, štkaly a zase jen vykřikovaly. Od města zaléhaly za přehajícími ohlasy zápasu a zkázy; od kláštera ryk bojujících, z města bouře požáru, letem rostoucího u prudkém větru.

V ten ohlušující křik a hluk, v tu pustou směr ječela přes tu chvíli trouba návěští Tábořským jezdci. Již meči musili švihati v pravo, v levo, aby se dostali ku předu; tak vyjeli tu na volnou silnici. Na levo měli pole volně stoupající k obzoru a sem tam les, na pravo pole, les a na obzoru tmavé zarostlé chlupy a vrchy Mezihořské. Silnice stoupala, rovně vedla, zas se nížila, až pak jeli zase vzhůru mírným svahem. Jak nahoře stanuli, otevřela se před nimi volnější krajina.

Pod nimi dál širá dolina, do níž se cesta stáčela mezi zarostlými chlumky a poli. Před nimi na obzoru tmavomodré vrchy, táhnoucí se na příč krajinou jako mohutná hradba v pozadí doliny. V pravo, níže, kus od cesty, viděli ves, za ní, před sebou, ale u same cesty na malém návrší starý kostelík s věží a hřbitovní

zdi. Byl od kamene, nebělal se. Ukazovali si ho, povídali, že to je Poříčský kostel, za nim níž že Poříč a tam že je vody dost, Sázava řeka.

Bylo po západu slunce. Na dolině již stíny ležely. Nebe ještě svítilo, počalo se však zahalovati šedými oblaky. Pod nimi všechna krajina, starý románský kostelík s pozadím lesnatých, tmavých kopců zvažněly.

Když k němu došli, zarazili koně zrovna pod hrbitovni zdi s pilíři, v těch místech čníci vysoko nad cestu. Shora za zdi hleděli na ně lidé ze vsi; zpředu, od osady, přicházel jejich plebán, podobojí, veda několik starých sedláků. Promluvil s Kunšem z Bělovic a knězem Pšeničkou, projevuje za sebe a ostatní všelikou ochotu. Za kostelíkem až k nedaleké řece a podél ní na levém břehu rozkládala se osada dřevěných stavení. Tmavohnědé stěny jejich a lomenice, doškové, ulehle střechy, plny mechu, té chvíle potemněly.

Ves rázem oživila jizdným houfem, nejvíce statky u cesty. Nejhluchněji bylo u studní. Váhy vrzající zvedaly se a padaly o překot, a přece vědra nevynášela dost vody. Táborští bratři uprášení, zpocení, chytali je dřív, nežli se nad okraj vyhoupla; pili z nich, nalévali do hliněných hrnců i do konví, pili, lokali dychtivě, plnými doušky.

Bratr Kuneš jim však dlouhého oddechu nepoprál. Sotva že všichni žízeň uhasili, sotva že shtli kus chleba, který jim ženy ze stavení přinášely, již opět hlaholilo návěští do sedel. Zajeli k nedaleké řece. Nebylo žádného mostu přes ni. Tekla nešumně mezi nízkými břehy. Místem se na nich proběhávaly pruhy kamení, stopy jarních vod. Té chvíle, kdy první soumrak počal na dolinu uléhati, odrážely se tím jasněji od ztmělé říční hladiny. Keře sem tam na březích rostoucí se již černaly a koruny vysokých olší a vrb

výše na pravo proti vodě i níž, kde se řeka velkým obloukem ohýbala na sever, počaly splývati v mohutné silhuety měkkých obrysů.

Tiché břehy ožily, klidná řeka se rázem rozšuměla. Táborští bratři vjížděli do brodu. S počátku nemohli odtrhnout svých žíznivých koní od vody; a pak ještě, když už bředli řekou, sáhající koním po břicha, lehl ne jeden klusák prostřed toku, aby se osvěžil koupelí. Bez nesnází vjeli na druhý břeh, do nevelké roviny luk a polí, otočené na jih onim ohebem řeky, na sever zahrazené chlumpy a vrchy. K nim vedla cesta od brodu a mezi nimi vinula se dál ku Praze. Teď jen kus ji bylo viděti, proběhávající se lukami a osením té rovinky. Dál zanikala v temnu pod oněmi černými vrchy.

Kuneš z Bělovic zaraziv svůj houf za řekou v rovině, vyslal hned hlídku dále Pražskou silnicí, jako již ze vsi jednu vypravil proti vodě k Čerčanům. Ostatní jezdci směli sesednouti. Všichni chutě slézali a rádi slyšeli, že tu budou nocovati, oni a všichni bratři z valného i ze zbytného houfu. Místo bylo velmi pohodlné.

Jen Hvozdenský panic zůstal v sedle. Hejtman ho poslal zpátky, aby jel naproti valnému houfu, oznámit bratru Žížkovi, jak dobře přebředli, že hlídky se rozjely za ztracenci v před ku Praze i v tu stranu, odkud by snad od Hor nepřítel přitrhl, dosud že je klidno, že od bratra Jíry nedošly žádné zprávy, a lidé že o nepříteli také nevědí.

Když panic přijel zase k řece, shlédł tam světlá šerem se kmitající a planoucí. Při lucernách, za svitu planoucích loucí skopávali tam vesničané, muži i ženy, břehy při brodu, vysekávali keře, co tu byly, i stromy, aby vozy bez nesnází tudy vyjely. Na pravém břehu

zahlédl u lidu kněze Pšeničku, na druhém vesnického plebána. Ale pak už po nebi zrak obracel.

Nad lesnatými chlumpy, nad výšinou, s které byli prve sjeli, rozlévala se po nebi veliká, rudá zář. Měl ji za dobré znamení. Hádal, že bratři Benešov opanovali. Počítal však také, že tam asi bylo zle, že se tím požárem asi hrubě zdrželi. Pobídl vranku, která již počala uvolňovati krok. U starého románského kostelíka ji však bezděky zarazil. Temný hluk a hřmot uhodil mu o sluch. Naslouchal, hleděl bystře vzhůru po cestě. Světla se tam při ní na výšině mihla, pak se tam začernaly stíny . . . Vozy . . . Sjížděly dolů. Před nimi i po stranách tu tam mihlo se zardělé světlo. Rachot i klapot zněl hlučněji; z něho vyřázel pronikavý skřípot a skučivý hvizd kol s vrchu na řetěz zatažených a zaléhal daleko do tiché krajiny v soumraku. Jako ohromný, černý had stácel se řad vozů silnicí dolů. Konce mu nebylo, a zdálo se, že hlomoze vylézá z rudé záplavy, jež za ním plála vysoko po nebi.

Hvozdenký paníc bodl vranku a chvátal vstříc valnému houfu. Poselstvi své mohl záhy vyřiditi. Bratr Žižka jel před valným houfem rozhlédnout se. Po boku měl Chvala z Machovic a dva jízdné bratři. Kunšův vzkaz vyslechl mlčky; pak sám panícovi nařídil, aby svému hejtmanu vyřídil, ať si odpočinou, ale ať neodsedlávají, a hlídky aby zvlášť po silnici vzhůru, ku Praze, bedlivě pojížděly.

„A ohňů ať nedělají! Žádných!“ dodal velitelsky.

Panic otáčel koně; v tom však vzpomněv optal se, jak je ve zbytném houfu. Na Chvala se obrátil, ale Žižka promluvil, proč se ptá.

„Mám tam strýce.“

„ Ctibora z Hvozdna,“ depnil Chval, vida, že Žižka panice nepoznal.

„Bohdá, že je strýc zdrav,“ řekl hejtman. „Jeli dosud v pokoji. Leda že by na noc něco trhlo. A teď spěš, bratře!“

Panic už nemeškal. Skoro celou cestu myslel na to, co Žizka řekl, že by ještě něco snad trhlo. Šel se, uvažoval panic. Jak tedy? A všechno tak unaveno, koně, lidé. Sám už myslel na odpočinek a vranku musil přes tu chvíli pobídnout. Již také několikrát klopýtla, až se jí živé jiskry zpod kopyta rozstříkly.

25.

Pak, když mohl, panic neulehl. Koně vypojev, nechal ho s ostatními pástí se v kvetoucí louce, kde stáli. Sám opodál pokročiv, pohlížel s několika bratřími ku brodu. Řeka zčernala, břehy potemněly. Ale hemžily se lidem, a rachotících vozů bylo tam plno. Panic pozoroval vše upřeným zrakem. Viděl to poprvé. U řeky bylo málo světla. Jen několik smolnic hořelo na obou březích; dvě také plápolaly nad vodou. Drželi je do výše dva jízdní bratři, jichž koně stáli ve vodě kus od sebe čelem k sobě s obou stran brodu. V míhavé, rudé záři čadících smolnic přicházely roty pěších bratří s cepy, sudlicemi, střelci, pračata, hrčel vůz za vozem: vozy krajní, špižné. Přejížděly řeku trojím řadem na levo od proudu pěších.

Těch řady jako černé stíny rojily se ze vsi, táhly k řece, pak jakoby se do ní smekaly. Mizely tam a již vynořovaly se na druhém břehu, postupovaly dál do roviny směrem k nim. Výše nad řeku vedle nich trčely černé teď vozy se siluetami pavezníků a korouhvi. Bylo slyšet pobídky vozatajů, pokřiky desátníků, kteří na koni ve vodě čekali, až jejich řad přejede. Pojednou se tam strhl prudký hluk. Křik ten se ozýval na obou březích i z vody.

„To snad převrhli!“ povídal vedle panice jeden z bratří.

„Nebo zvázli —“

„Nebo se voda zdula pro vozy vzhůru a zvrátila druhé vozy —“.

„A ne! Už vyjeli!“

Ale jen dva vedle sebe. Třetí z jejich řady vyjel za chvílku, omeškav se tím, že zajel a hrubě se nachýlil, div že se nepřevrhl. Viděli, jak za ním vyrazil na břeh desátník na koni, jak rukou mává, na voza-taje křičí, ať jede, ať dotrhne. Zajely. Za těmi zase tři, a zase tři; a tak pořád a tak dál se vozy z vody vynořovaly. Od břehu se rozjížděly různou stranou, aby utvořily hradbu ležení; jely pořád nepřetržitými řady na měkké teď půdě, v lukách a osením, tišeji. Ale drnčivý hluk, z něhož jasněji vyráželo řinčení řetězů pod vozy, neunavně se rozléval temnou rovínou, dál a dál. Řady vozů, houfy pěších, jednotliví jezdci sem tam rychle pojíždějící, od řeky, k řece zas, k vozům a houfům, černaly se po šíru. Místem už vozy a houfy zarazily. Panic se po všem tom rozhlížel už od vranky. Odešel se svého místa, kde prve stál, nebo k řece již nebylo viděti. Kolem, kde stáli, koně vypřáhali, vozy strhovali, pěši se ukládali; ale ani ohnička nikde nepostřehl. Vzpomněl, co také jim bratr Žizka nařídil. To aby ho Němci a Uhři nemohli shlédnouti, vykládal si panic. Přitrhnou-li? A kde je bratr Žizka? Bezděky se podíval směrem ke brodu a ke vsi. Hluk odtud pořád zaléhal, zář tam nad řeku vyrážela, černé vozy k ní ještě sjížděly a houfy stínů ještě přicházely. A jak oči za ves, na výšinu k cestě, kterou přijeli, obrátil, shlédl rudou záplavu ještě po nebi a z ní se ještě vynořoval a na dol stácel černý, obrovský, hlomozný had . . .

Žižku však nespátril, sám pak na místě nezůstal. musil vsednouti na koně, on a všichni z Kunšova houfu. Jeli dále kus silnicí. Cestou ležením viděl, jak všude koně vyprahali, jak je vodou, již do věder u vozů visících v řece nabrali, napájeli.

Kuneš z Bělovic vedl své jízdné až na konec ležení, v čelo jeho, na úpatí vrchů, jež měli na pravou. Zarazili mezi vozovými řady. Tu již měli vypřaženo, vozy byly strženy, řetězy spojeny, prkna spuštěna. Jinde je teprva strhovali a prkna spouštěli. Jejich rachot a řinčení řetězů ozývalo se hlučně, z prava, z leva.

Zatím výšina za vsí ztichla, od brodu blížily se poslední vozy a řadily se krajní ke krajním zavíracím celé ležení v podobě obdélníku rozložené. Špižní zajižděly do vnitř, do prostory. U krajních vozů vnitř umísťovaly se houfy bojovníků. Panic viděl ještě, jak čelo ležení zavírali okřidly krajních řad; pak ulehl mezi ostatní své druhy. Koně jejich vedle stoje spali nebo ležmo odpočívali.

Jarní, dlouhý soumrak pohasl. Nebe nad nimi bylo ještě vybrané, v tu stranu však k Benešovu zatahovalo se víc a více mračky. Rudá záplava dosud se tam rozlévala. Stála za výšinou, za lesy, nižší sic, ale přece dosud hlásila veliký oheň. Panic upíral na ni zraky, až mu přecházely. Ušnul v hluku a ruchu jako většina jeho druhů. Kolem nich i u vozů a v pěších houfech tichlo. Každý, kdo mohl, léhal, zmožen únavou. Jen ponůcky, na něž od každého krajního vozu po jednom vydali, stály a bděly, a na zadním konci ležení, kde závirku dodělávali.

Vítr už před večerem ustal. Bylo ticho, vlažno a tábořem temno. V černých stínech vozových řadů nezplápolal nikde oheň. Po vsi prostora ani světélka. Toliko u krajních vozů s houfnicemi zažáhal řetavě

sem tam do šera přichystaný doutnák. Na silnici, prostřed ležení meškali té chvíle Žížka, Chval z Machovic a Zbyněk z Buchova. Všichni hleděli s koni ke vsi, za řeku, směrem k Čerčanům. Začernal se tam na výšině houf, patrně jízdný, a blížil se, dolů k řece. Hejtmané ho pozorovali napjatě, dychtivě. Mlčeli, až se Chval ozval:

„Naši, ztracenci —“

„Ne, Uhři —“ odvětil Žížka určitě.

Hejtmané něchtěli věřiti.

„Jsou,“ opakoval Žížka, „hledte, druhý houf za nimi.“

V tom dojížděl tryskem jezdec z dolejšího konce ležení, a již oznamoval, že ke strážím u řeky přihnalo se několik bratří z honců, s novinou, že Uhřata táhnou, a že po houfci ztracenců není památky, že je nepřítel asi pošavloval. Nedomluvil, a již z druhé strany, od čela ležení cválal jezdec v čapce na vysokém koni. Byl sám Kuneš z Bělovic. Hlásil, že se mu stráže vrátily, také že sám Jira Ušatý s lidem přiharcoval, nepřítel že je blízko, samý jízdný, od Prahy, že asi brzo dorazí.

Zprávy ty překvapily a zarazily Buchovce i Chvala.

Žížka se jich však nadál. Obrátiv se ke Kunšovi, ptal se, mnoho-li jich asi je těch od Prahy.

„Jira myslí, že ne tak hrubě. Ani ne dva tisíce.“

„Uhrů je víc, hrubě víc. Chtějí nás do kleští.“

„Myslíš-li, že se na nás ještě teď vyřítí?“ ptal se Chval.

„Snad. A kdyby ne, do zítřka na ně tu nepočkáme. Není tu zjištěného místa pro nás.“

„Uhři by nás v té rovině koňmi udupali,“ přisvědčil Kuneš. „Ani jim přes řeku nemůžeme bránit.“

„Ale přichystáme se,“ vpadl kvapně Žížka. „Bratři, spravte nejprve lidi ve vozích, pěší i jízdné. Všechno

ať je u vozích. A na vozích střelce připravte. za pavovníky, po dvou, po třech. Koně ať jsou připraveni na tažení. A všichni ať jsou tíši, chystejte vše bez hluku; teprve, jestliže by k vozům přilnuli, pokřikněte. Bratře Kunši, pusťš sem na konec ležení půl houfu. Budeť jizdných potřeba proti Uhrům. Bratří s Pánem Bohem!“ —

* *

Pod večerním nebem, na úpatí černých vrchů a chlumů v rovince otočené Sázavou černaly se vozové hradby Táboorského ležení. V šeru vypadaly jako rozlehlá tvrz, ale tmavá, pustá, jako vymřelá. Pojednou tam zahlaholila pronikavá návštěi polních trub, a plácem prostřed, u vozů, po houfech volali strážníci: „Vzhůru! Vzhůru!“

Ondřej panic z Hvozdna vyskočil rovnýma nohama. Prve, nežli se jak náleží probral, zaslechl, že poroučí hejtman do sedel. A již jeli. Z počátku nevěděl, ani kam. Že je nepřítel na blízku, hned si pomyslí; už také šla o něm řeč všude kolem. A všude se na něj chystali. Pěší houfy stály připraveny, kněží obcházelí, povzbuzovali, leckde také s houfem klečeli a modlili se. Hvozdenský panic se dostal s polovici houfu na protější konec ležení, směrem k řece, odkud rovinou mohli se nadíti hlavního útoku.

Panic sám mnoho neviděl. Jak zarazivše čekali, měl před sebou dál pěší houfy a řad vozů, přes něž nebylo mnoho viděti.

S nich však více. Na jednom z nich stál v těch stranách Žižka se Zbyňkem Buchovcem a rozhlížel se. Prostora mezi řekou a ležením počala se plniti. Nepřítel bez ustání přebřídá Sázavu a počal se šikovati. Přibývalo ho ustavičně jako mraků; houf za houfem sjížděl od Čerčan, dolem podél řeky. Již se všecko

prostranství od nich černalo. Sami jízdní. Jednotlivci přejížděli před houfy; hlahol trub i bubnů rozléhal se z jejich řad večerem. Jako velké vody přibývalo nepřítelů, a jako kobylky kvapně se šířili. Rozeznati ho nebylo možná, leda jen obrysy korouhví nad řadami jezdců, a kopí s praporečky, jež se černaly nad jezdci jako les.

Houfce se rojily, řadily, až se slily ve dva veliké, na šíky rozdělené. Jeden zůstal na pravo, do boku ležení, druhý se chystal od jihu, do zadu. Ten byl větší. V té chvíli zahorely také ohně na výsínách u Čerčan a za druhým koncem ležení, nad ním, na vrších směrem ku Praze, patině na znamení.

V ten okamžik slezl Žižka s vozu; vsedl na koně a chtěl na druhý konec ležení, v čelo, kde stál také Kuneš z Bělovic. Ale v tom otrásl se tiché, večerní povětrí ohromným, válečným pokřikem. Uhři, Němci a Čechové, co s nimi byli, všech dobrých deset tisíc, řítili se valem v před k vozovým hradbám, aby k nim přilnuli, aby jich buď moci převrátili nebo do nich vskočili.

Hnali se s divým křikem, s obou stran na jednou; skoro v touže dobu strhl se válečný ryk v předu ležení, kam dorazil po silnici od Prahy veliký houf z Vyšehradské královské posádky. A na vozových hradbách ticho. Mrak šípů, jež Uhři dojíždějící k vozům, vystřelili, přenesl se a zapadl v šeru beze škody.

V tom po krajných obou řadách vozových proti Uhrům i v před zableskly se rudé plameny, vyvalily se mraky bílého dýmu; rány z houfnic a tarasnic vybuchly. Zahřměla a hřímala tmavou rovinou, bílé mraky se válely kolem vozů, nad nimi, a před nimi, a v jízdních houfech byly rázem veliké cesty a průchodiště. Střelba je udělala a dělala.

Mnoho koní a jezdců se válelo na zemi. Nad nimi se vzpínali poplašení koně, a divě se obraceli; jezdci trhali divoce uzdou, křičeli na ně, bodali je ostruhami. Než nic nezdrželo zdívělých zvířat.

A se střelbou zahřmělo náhle s vozů divoké: „Hrr Tábor! Hrr Tábor!“ a hřmělo poplašně, děsivě dál. Od špižných vozů na place ozýval se vážný zpěv. Ženy a rodiny zpívaly k Bohu, modlíce se za vítězství. Zpívaly za střelby i po ní. Hvozdenský paníc čekaje v jizdném houfu, neuslyšel konce toho zpěvu. Střelba ho přehlušila; pak rozletěl se v předu po vozech i za nimi v houfech válečný pokřik, a než chvíle minula, volali na vozích, i kolem v náhlé radosti:

„Běží! Běží!“

Všude kolem zajásali nadšeným, divokým rykem. Paníc se zrovna trásl. Prve rozčilením, teď nedočkavostí. Viděl, jak se vše u krajních vozů hýbe, jak rota za rotou se obrací, jak se k brankám mezi vozy žene, jak se jimi ven hrnou, chutě, s pokřikem. Viděl sudličníky, cepníky se zbraní již povznesenou. V čele jednotlivých houfců míhali se kněží, ten s monstranci v ruce, za ním vysoký, bradatý s mečem nad hlavou... A zase rota za rotou, kněží vedle nich nebo před nimi, ozbrojení nebo beze zbraně, ale každý velikým hlasem volaje a povzbuzuje. Mnohý i zpíval a jeho houfec s ním.

A oni tu stáli, nečinně čekali!

Pak sám Žižka u nich zarazil koně a kyná palcátem, volal, aby vytrhli honit. Jen dořekl, pobídli koně a sotva slyšeli, co volal za jejich podhejtmanem, že jen k řece, dále ne...

A již byli venku, již vrazili do víru, do chumelice lidí a koní, v bouři nejrůznějších hlasů a skřeků. Ne-přítel divoce utíkal. Šerem uhánělo všecko zpět, k řece, v houfech, nebo jednotlivě, koně bez jezdců a mezi

koňmi sem tam jezdcí bez koní. Jen na jednom místě bránil se větší oddíl opěšalých tábořským pěším. Ti bodali a bili sudlicemi a cepy do Uhrů a Němců jako do snopů. Helmice cvakaly pod chlapskými, kovanými cepy; jejich pádné, rychlé rány dopadaly na ně jako krupobití a na pancíře a brněné pláty. Marně se oháněli Uhři a Němci statečně mečem i dřevcem. Železné cepy se šerem jen míhaly a drtily všecko, kov i lebky, i kosti. — —

Ondřej, jak chutě vyrazil s ostatními z vozových hradeb proti Uhrům a jejich spojencům, tak byl nerad, když pojednou bubny zahlaholily návěští, aby zarazili, aby dále nehonili. Bylo to u samé Sázavy; a Uhři před nimi, takřka pod rukama brodili se vodou v nepořádku, v hrozném zmatku. Tlačili se v řece, mačkali, jak se hnali a drali ke druhému břehu, pěši, na koních, jako splašené, zmatené stádo.

Volali, kleli, křičeli, voda šplýchala, stříkala a nad chumly černých postav vzepjal se tu tam kůň s jezdce na hřbetě nebo již bez jezdce. Jen jim vskočiti ve hřbet, jen jim vjeti zrovna na záda, šlapat je, drtit — —

Panic jako všichni jen hořel, aby mohl Uhry bít. Ale návěští poroučelo, zas a zas kotly hlaholily do vřavy a hluku, a hejtmanův hlas poroučel: „Zpátky! Zpátky!“ Chval z Machovic tak prudce křičel už ochraplý, a mával mečem zpět k vozům. —

Jeli tam, zpět rovinkou. Těla padlých a raněných bojovníků i koní černala se polem, kolem se hemžily zástupy bratří, nejvíce cepníků, vracejících se dle nařízení chvatně za vozové hradby. Sem tam viděli volné koně, bez pánů, splašeně pobíhající, i koněberky, již se za nimi rozjeli.

Teprve nyní, když koně otočili, ucítil Ondřej bolest na pravé ruce. Jak v tom chvatu a za toho šera

jen možná bylo, vyšetřil, že má bodnou ránu svrchu na ruce u ohbí, ale dle všeho ne hlubokou. Přesvědčil se pak o tom, když dojeli do tábora, na place u spízních vozů, kde tou chvíli zplanuly dva ohně a kde „sestry“ obvazovaly raněné. Mnoho jich nebylo. Také Ondřejovi pravici obvázála stará, velká selka v kožíšku.

Odtud odebral se Ondřej za svým houfcem v čelo ležení, kde stáli prve nežli se počal boj. Nyní měli všichni chvíli oddechu. Mnozí, jak dopadli na zem, usnuli. Ondřej se také položil opodál své vranky, ale neusnul. Zima ho roztrásala a trásla jím, ač se choulil a těsněji se do pláště halil. Také mu nedalo rozčilení z minulého právě boje, co nepřítel, kam se Uhrata a Němci dali, kudy běží, jestli že zase k Horám, byli s nimi král, ta krvavá šelma. Kolem o tom mluvili, a leckdos ještě zprávu přinesl, o nepříteli, o raněných, že Žižka a hejtmané poručili, aby byli všichni bratři s pole ihned odneseni.

Pak také uzřeli zákmit smolnic, jejich plápolavá světla, míhající se za vozy. Ondřej vzpomínal také na strýce, jak ten, zdráv-li a živ. Dotazovati se v tom šumu a hluku, v tom hemžení nebylo možná. Ani se nemohl dovědět, byl-li také zbytný houf v boji.

V tom všem pohnutí a mocném vzrušení uběhla noc rychle. Nežli se nadáli, počalo nebe šednouti, blednouti. Za vrchy, na východě prosvítl šedem prvního rozbřesku ssinalý pruh. Vzduch byl chladný a k jitru vál čiperný vítr. V tu chvíli tišilo se ležení „bratří“. Ne však na dlouho. Zahlaholilo znamení, že mají krmiti koně a nedlouho po tom, rozednívalo se, troubili „vzhůru“ na různých stranách a koncích tábora. A již také hrubé, mocné hlasy „vzhůru“ volaly a zvučely podél řad vozových, mezi nimi, na vozích, na place. —

Každý vstával, jak byl odpočíval nebo si sedřím, oblečen i v odění, kdo je měl. Proto bylo vše ihned připraveno. Každý spěchal na své místo. Vozová hradba se trhala, řetězy odpínány, vozníci zapřahováni; desátníci objížděli, řídili oddily svých vozů, cepníci a sudličníci se šikovali, i střelci i pračata.

V tu chvíli, bylo před slunce východem, seděl už Ondřej v sedle a vyjížděl s honci z ležení směrem ku Praze. — —

26.

Jak hlučné ležení před Tábořem zmizelo, v městě samém ztichlo. Obecné práce sice bez prodlení zase nastaly, hned jak odtáhly polní roty. Než proti ohromnému rozruchu posledních dnů byl jejich neklid klidem. Noví hejtmané Šimon z Hroznějovic a Svašek z Podolí starali se hlavně o stavbu nové brány, zdí bašt. Dilo to neunavně poháněli.

I obecné rozčilení potuchlo, ale nezmizelo. Bratři a sestry se již tak bouřlivě neshlucovali; než jak se dva sešli, již mluvili o tažení bratří ku Praze, jak jim je, jaké dojdou zprávy, jak bude u Prahy. V neděli v noci rozlétlo se městem, že Benešov hoří; že tam je veliká bitva, že veliké vojsko královo udeřilo na bratři.

Paní Zdena přicházela právě ze špitálu, když tu novinu. na ulici zaslechla. Bodla ji, pocítila výčitku, že bratři tam krev prolévají, starý otec, bratranec, a ona že jde odpočívat. Okamžik hleděla do nočního šera, pak se máhle obrátila a vrátila se do špitálu. Sestru, která ji prve vystřídala, poslala pryč, aby si šla lehnout, ona že tu zůstane. Ta divíc se poslechla; musila, neboť Zdena ji naléhavě, až prudce žádala.

Když osaměla, kráčela mladá vdova tiše, dlouhou, smutnou místností těžkého vzduchu, mdle osvětlenou, kolem raněných a nemocných. Většinou dřímali nebo spali. Kdo byl vzhůru, toho těšila nebo mu vody přinesla, lože opravila, nový obkladek dala. Tak až na konec došla. Pak v komůrce, v níž ranlékař za dne léky a mastě strožil, padla na kolena v koutě, kam zář kahanu sotva dopadala.

Pani Zdena se modlila, aby Bůh požehnal bratřím, aby se šťastně a brzo vrátili, aby tu již byla stvrzena obec svornosti a lásky dle zákona Božího... Sklonila hlavu nad sepjaté ruce na nadrech. Víčka dlouhých řas měla přivřena.

„Aby byli všichni svobodní synové boží a dcery boží,“ opakovala si v duchu. Nevědouc, myslila na to, co odpoledne u Pytlů Bydlinský vykládal. Srdečně mluvil o říši boží na zemi, jak po tomto čase pomsty ti, kdož všechno pro vysvobození Boží pravdy opustili, dočekají se času, kdy nebude ničádného pohoršení ani hříchu, aniž bude již potřebl přijímatí svátost těla a krve Boží... Pocítila tichou blaženost, rozkoš, jež ji všemi údy projela. „V ten čas,“ znělo jí, „samí dobří ostanou beze vši bolesti a utrpení, v lásce...“

Slyšela ten hlas, jenž to mluvil, viděla pohled modrých očí Bydlinského, jak zářily... Sličná jeho mužná tvář mihla se jí myslí, a svit blaženého zatrnutí rozlil se jí bledou tváří.

Když za prvního úsvitu procítila ze svého vytržení, usedla na hrubou truhlu a složila volně ruce v klín. V tom temnosvitu vypadala bledší a hrubě unavená. Slabost cítila, v duši však bylo svěže. Doznávaly v ní ještě záchvěvy silného pohnutí. Myslíla, že je zbožné. Nebyla si vědoma, že s tou blouznivou nadšeností a láskou pro boží pravdu, že s tou žiznivou touhou po obnoveném životě záchvívá jejím srdcem hluboká od-

danost k jejich mladému, mužně sličnému kazateli. Byl ji jako prorokem.

Věřila, co on řekl, a proto poslechla, když ji vyzval, aby zůstala na Táboře. Na něj myslíc usínala na truhle v ranlékařově jizbici, a když se vytrhla ze spaní, byl už bílý den, připadlo ji, že dnes odpoledne sejdou se zase někteří bratři a sestry u Pytlů, jak si včera řekli, a že Bydlinský tam také bude. Pak teprve vzpomněla na včerejší noční zprávu, na otce, na Ondřeje i polní roty, jak asi bylo v pravdě u Benešova.

Odpoledne sešlo se do Pytlova domu hojné shromáždění. Všichni byli na dvoře, nebo jizba nestačila. U dveří do stavení vedoucích stál Kániš s Johou pekařem, vedle seděl na hrubé židli Bydlinský a rozmloval se Sádochem. Jiných kněží tu nebylo, za to dost bratří a sester. Na kousku trávníku seděl krampér a živě rozkládal Bartuchovi sedláku z Hvozdna a několika jeho druhům, starším i mladým. U krampéřových nohou krčil se jeho bledý, hubený chlapec. Dále kolem po dvorečku na trávníku i na několika kladách tu složených seděli bratři rodu měšťanského i selského, ženy jejich, dcery, Johová s příbuznými, Pytlová s Janou dcerou a několika jejími družkami. Nade všechny vynikal veliký kostnatý Mikuláš černých vlasů a vousů, jenž ve skupině zamračených vážných bratří stál v pozadí.

Nebe zářilo sluncem, na dvorečku však ležel chladivý stín. Jen v jednom koutě chvělo se několik zlatých, zářících skvrn, jak je tam vrhl zbloudilý paprsek, a zrovna na vlasatou hlavu černého Mikuláše. Shromáždění rozmlovali tu nahlas, tam tlumeně. Mnozí mlčeli, vážně před se hledíce nebo na kněží zraky upírali; tázavě, cože nezačínají. Již krampér náhle vstal a volal: „Bratři! Sestry!“ jako kazatel;

a také se hnál ke dveřím, kde stáli kněží a kde hodlal patrně se slova ujeti, když nikdo nezačínal.

Kániš mu však nedal. Jak postřehl jeho úmysl, obrátil se do shromáždění a oslovil je. Oslovil a již se také odmlčel. To jak paní Zdena vešla . . . Ohlédl se po ní a tmavé, pichlavé jeho oči sledovaly štihlou, urostlou postavu mladé paní, až usedla na trámech poblíž Pytlové a Jany. Také Bydlinský za ni hleděl, ale též na druhu upřel zrak.

„Proto otálel!“ pomyslí. „Proto nezačínal!“

Tak chvíli hleděl na Kániše. Zdálo se, že bedlivě naslouchá. První však chvíli nevěděl nic, o čem druh mluví. Slyšel jeho zvukný hlas, řeč, jež hned od samého počátku zněla rychle a prudce, jako potok s výšiny, ale řeči samé, smyslu jejího nedbal. Myslíl na to, co mu předevčírem stran paní Zdeny nadhodil, a jak se s ním tak divnou náhodou u špitálu setkal.

V tom vešel veliký Petr pocuchaných vlasů, dlouhé hnědé brady, v kožené zástěře, zardělý, umouněný, s vyhrnutými rukávy. Šel prudce a hřmotně usedal vzadu mezi druhy. A Kániš přece neustal v řeči, nečekal jako prve, když přišla dcera Hvozdenského zemaná, ač kráčela lehkým krokem jako stín. Toho si Bydlinský povšiml, a pozoroval paní Zdeny, kam hledí, upírá-li zraky na Kániše. Seděla s pochýlenou hlavou, se sklopeným zrakem, vážně naslouchajíc. Jen jednou postřehl, že pozvedla svých očí; a na něj pohlédla. Okamžikem, plaše, ale podívala se na něj. Cítil, že ne maně.

Zatím Kániš stojí přede dveřmi, u dřevěného sloupu, mluvil do shromáždění prudceji, rukama rozkládal, že se mu pěkné, černé vousy po prsou jako řinoucí, jen potřásaly.

„— V tom věku až do soudného dne vyvolení nebudou mřítí tělesně. Naplní se na nich všechno za-

slibení skrze Izaiáše proroka, jenž di: „Aj, jáť stvořím nové nebe a novou zemi,“ a skrze Jana evangelistu, jenž di: „A viděl jsem nové nebe a novou zemi“ . . .“

Po dvoře zavládlo hluboké ticho; „bratři“ a „sestry“ dychtivě poslouchali a nic jim nevadil temný hluk stavebního ruchu z dalšího i blízkého sousedství.

„V tom opraveném království,“ mluvil Kániš, „nebude, bratři milí a sestry milé, žádného trápení. V tom království, opraveném ranami těchto našich dnů, nebude žádných mistrův a doktorův, žádných jejich bludů přehrozných, a nic nebude věreno, jediné co je zjevné a zřetelné v zákoně božím. — Všecko zarmoucení přestane, všecko trápení, ženy budou tělesně roditi bez bolesti, všichni budou stejně umělí, dědiny, rybníky, luka, lesové, i všecka jich panství budou vám svobodná, jakož toho počátek stal se již tuto v naší obci . . .“

Skoro všichni hleděli na Kániše, jemůž zanícením rděly se tváře, a ssáli jeho slova v blouznivém napjetí. Jen Bartuch upíral chorobně lesklé oči k nebi. V živém pohnutí povzdechoval, a mladá žena jakási v bílém zavutí hlavy ronila slzy. Řinuly jí po tvářích, ale nesetřela jich; seděla tiše jako socha s očima upřenýma na Kániše. Ten jen se odmlčel, pak opět pokračoval:

„A bude taková láska v lidech, že všechny věci . . .“

Pronikavý hlas polní trouby, náhle se ozvavší, přerušil jeho řeč. Zamračil se, potrhl sebou; v tom Bydlinský vstal a také dál ve dvoře tu tam vstávali. Něco se stalo, něco důležitého . . . Svolávají lid. Návešti hlaholilo na novo, blíž i dál a již se kolem valil hluk a šum, ohlas houfných, kvapících kroků jako velká voda. A s druhé strany nový proud, a výkřiky z něho. Ze stavení na dvůr vyrazil mladý jakýsi bratr a křičel všecken udýchán:

„Pojďte! Pojďte! Přijel posel od polních rot . . .“

„Noviny z pole —“ zkríkl kdosi v sousedství. „Lidičky, běžte . . .“

Po Pytlově dvorečku nastalo živé hnutí. Skoro všichni vstali. Mezi prvními byla paní Zdena. Několik mladších chvátało z pozadí ke dveřím; v jich čele černý Mikuláš jako obr a nemeniší Petr v kožené zástěře, jež hlasitě a hrubě šustěla, jak prudce vykračoval. Ale v tom se zarazili oba Samsonové a ti za nimi. Kániš se proti nim rozkríkl a pokročil.

„Co chcete? Kam chcete?“ volal rozhorlen. „Od Boží pravdy utikáte, abyste slyšeli, jak nedověřili bratři se bili pro plátenníky? Na slovo jejich přítele a ochránce? Jak poručil a je vyvedl Žižka, sám plátenník, jenž se dovede smlouvat i s latinskými, římskými mistry? Nevíte-li, že pismo dí: Nevejdeš s nikým v úmluvu?“

Stáli zaraženě, Mikuláš zamračeně. Kániš rozdrážděn nečekal ani odpovědi.

„Proto jste nevyšli z lidu Babylonského sem na hory, abyste pomáhali Babylonu, jehož hříchové až do nebes vstoupili. Ať zajde, ať ho shladí! My tu, za těmito zdmi budeme mít nové a boží, čisté město . . .“

Vraceli se, sedali, jen Zdena, jak se svého místa pokročila, aby šla poslechnout noviny z pole, dosud stála, nerozhodná, majíc více vůle, že půjde. V tom stanul před ní Bydlišný.

„Ty bys samojediná šla?“ pravil vážně s mírnou výčitkou, jež byla i v pohledu jeho modrých očí. Neodvážila se ani říci, že by ráda zvěděla, jak bylo, že snad přišly také zprávy o otci. Poslechla na slovo. Mlčky vrátila se na své místo a usedla tam . . .

Venku z placu zahlaholila znovu trouba z hluku a šumu, a hromadný křik, jásot zalehl do dvorce Pytlova stavení. A zněl na novo, mocněji. Přišly zajisté

veselé noviny. Kániš mrače se chvílku mlčel. Ne pro ten radostný hluk, ale čekal, až jeho shromáždění se usadí. Ti, kteří chtěli odejít, byli dosud neklidní. Mnozí však se ani nehnu, jako prve a pochlumně hledice čekali, až Kániš promluví. Začal zas, jakoby se nic nedělo. Ale jak promluvil, ozval se venku, z placu, zpěv, mohutný zpěv několika set hrdel. Všichni u Pytlů poznali píseň dle nápěvu, věděli, že bratři zpívali:

„Radujme se, dočekavše . . .

Nikdo však se nedal už strhnouti mohutným hlaholem, nikdo nezazpíval. Všichni zase poslouchali Kániše, jenž popuzen spustil, teď už ne o novém království a životě, ale proti bratřím, co že zpívají, proč se radují . . . Jestliže bratři zvítězili s Žižkou, že nezvítězili pro pravdu boží, nýbrž pro Pražské mistry a doktory, kteří slouží v ornátech a latiny se nechtějí pustit . . .

Zatím světlé stopy slunečného paprsku ze dvorka unikly. Hlubší stín se kolem uložil. Radostný zpěv z placu již také slábl. Vzdaloval se, tichl, až zanikl směrem ke kostelu.

Když bratři a sestry pak vycházeli z Pytlova stavení, kněží tam zůstali. Paní Zdena šla s dvěma sestrami chvátajíc do špitálu Nemluvila, nedbalá, co společnice povídaly. Myslila na to, o čem Kániš vykládal, a na to, jak Bydlinský ji zastavil. Teprve na place se vytrhla. Bratři a sestry přicházející právě z díla zastavovali se a kupili u kádí. K nim všichni obraceli své zraky a ukazovali k nim. Zdena se tam také zastavila. Nad hlavami kolem se tlačících černaly se kádě a kolem nich zahlédla, čeho tu odpoledne nebylo. Trčelo tam asi deset kopí s korouhvičkami, červenými, bílými, i také dvě černé tam byly. Na čer-

vených proběhlával se kříž, bílé měly rudé znamení kříže a ty černé bílé. Praporečky byly pomačkány, tu tam natrženy, dřevce odřeny.

Trčely tu na znamení vítězství. Radostně, s poslebkem, s utržlivým smichem si je bratři ukazovali, že jsou od přemožených nepřátel, z bitvy, která byla včera večer za Benešovem, že se tam na tisíce Uhrů a Němců přihnalo na bratři, ale s pomocí Boží že je odbili od vozů. A nejvíce bratra Žižku jmenovali, a všude s chválou. Zdena zaslechla, jak mohlo být zle, jak nepřátelé bratři skličili, ale jak se dali na útěk.

„A to nejsou všechny,“ vykládala stařena jakási vedle, rozčuchaných do čela vlasů, ukazujíc osmahlou, žilovatou rukou k praporečkům. „Ty hle posel jen na ukázkou přivezl, nám na radost!“

„A kde jsou ostatní?“ ptal se kdosi.

„Bratři je vzali s sebou do Prahy. Pražanům, aby viděli. A mnoho, a všechny s tím kacířským, římským znamením, mnoho, celou kopu, a víc . . .“

Stařena hrozila zafatou pěstí směrem ke korouhvičkám se znamením kříže.

„A mnoholi našich sešlo,“ ptala se paní Zdena v nejbližším houfci.

„Ne mnoho. Něco málo u Benešova a za Benešovem v té bitvě nehrubě našich zraněno. Jen houfec zíracenců . . .!“

„Ti jsou nebožci,“ dodal bradatý kolář mocných, tvrdých rukou. „Jak posel vypravoval, na hlídkách je Uhrata rozsekali.“

„Přejte bratřím,“ vpadla stařena. „Sešli pro boží pravdu; v tu hodinu byli jisti božím královstvím. Aby nám Pán Bůh také přál.“

Paní Zdena vidouc, že se tu zevrubnějších zpráv nedoví, zašla na radnici, přeptat se. Hrubě víc však neuslyšela. Bratři v poli zvítězili a proklestili si cestu

ku Praze. Kolik raněno, kolik v boji zhynulo a kteří, o tom posel nic nepřinesl. Vracejíc se, šla kolem kostela. Bylo tam ticho, ale plno, jak otevřenými vraty viděla. I knězův hlas zaslechla. Však nic ji tam neuvábilo. Minula, přešla. Pohled Bydlinského se jí mihl před očima a zdálo se jí, jakoby Kániš šel za ní. Bezděky přidala do kroku. — —

Za chvíli po ní šli kolem kostela Kániš s Bydlinským. Opodál dveří je dohonil Mikuláš z Pelhřimova, patrně chvátaje.

„Bratři!“ volal docházeje. Zastavili se, Kániš dost nechutě.

„Byl jsem pod městem a teprve cestou jsem zvěděl o veselé novině.“

„O jaké?“ ptal se Kániš chmuře obočí.

„Že bratří za Benešovem zvítězili. Což jste neslyšeli?“

„Slyšeli,“ odvětil Bydlinský a pokrčil rameny.

„A vy se netěšíte?“

„Proč bychom se těšili?“ odpověděl Bydlinský.

„Že pomozeno Pražanům, kteří jsou proti nám?“

„A Žižka,“ vpadl Kániš, „bratr Žižka“ a „bratr“ vyslovil s posměskem, „že bude více panovati a rozkazovati všem bratřím, a vám ornáty poručí . . .“

„To ne!“ odvětil kněz Mikuláš prudce. „Nech bratra Žižku, tenf . . .“

V ten okamžik začali v kostele zpívati. Kániš se měl k odchodu. Ale než odešel, zvolal s úštěpkem:

„Nu, bratře, nemeškej. Jdi zpívat za Žižku.“

„A za ornáty,“ doplnil Bydlinský a vykročil.

Kněz Mikuláš hledě za nimi zvolal:

„Rohani!“ a když dále šli, jeho si nevšímajice, vstoupil do kostela, odkud proudilo pobožné zpívání.

Kuneš z Bělovic vedl honce od Poříčí ku Praze velmi opatrně. Vyslal hlídky, jezdcům pak v houfu poručil, aby byli na každou chvíli připraveni. Všichni jeli v napjetí, ale přece ne již v takovém rozčilení, v jakém byli včera u Benešova a ještě více večer u Poříčí. Každý teď směleji před se a kolem po nepříteli vyzíral. Vzrostloť každému včerejším vítězstvím sebevědomí a smělost. Také Ondřeji; když ho sám hejtman vybidl, aby pro své poranění vyměnil si místo a zajel na zad houfu, odmítl.

Rána ho sice pálila a zima jím lomcovala, nicméně chutě a nadšeně jako všichni zazpíval, když mladý kněz jeda před nimi vedle hejtmána zanotoval:

„My křesťané víry pravé —“

Jitro bylo překrásné; za vrchy vycházelo slunce na jasném nebi v plné nádheře. Než zraky všech bratří v honcích obracely se na půlnoc, kam směřovali. Z počátku, od Poříčí přes Městečko k Dnespekům vsi měli cestu pohodlnou. Jeli na úpatí chlumů a rovnou cestou. Po levé ruce rozkládala se ještě rovinka až po Sázavu, kterou pak u Dnespek naposledy viděli. Vlastně její vrby a olše, jejichž rozložitě koruny mladě zelené jasně se rýsovaly v čistém, svěžím vzduchu májového jitra. U Dnespek se řeka na západ obracela, oni pak dále k severu směřovali.

A nerušeně. Stop po nepříteli shlédli dost, po jeho koních na suché, zaprášené cestě i na rozjezděných, zdupaných lukách a polích při cestě. Od vesničanů se doslechli, jak tudy královští u veliké síle táhli, sami jízdní, od Prahy, k Poříčí, a jak opět v noci tudy zpět jeli, jak uháněli. A nikde se nezastavili, ani v Městečku ani v Dnespekách. Za touto vsí, kde ro-

vinka na levo zmizela, a kde cesta stoupala mezi lesnaté chlupy a vrchy, uhodili na padlého koně.

Patrně tu klesl strhán divokou jízdou; a jezdec jeho měl hrubě na kvap. Nechal na koni i pěkné sedlo a dek i prsosiny lesklými plechy ozdobené a všecko řemení.

To všechno „bratři“ vzali a zatáhli pak zaprášenou mrchu. Jejíž podkovy čisté jako vycištěné se na slunci leskly a nad níž se už mrak much rojil, na pokraj cesty. Pod tou dole hrčel potok, za ním pak nad jeho oužlabím vypínaly se vrchy většinou lesnaté tak jako na levo nad samou silnicí. Na rozcestí k Pyšeli leželi dva padlí koně. Jeden bez sedla, bez řemení byl už naběhlý a nohy mu trčely do vzduchu jako dřevěné. Pod druhou mrchou ležel v příkopě voják bez kapalínu, v kaluži krve, mrtvý, zsinálý, s očima otevřenýma. Toulec a rozsypané šípy ležely vedle.

Odtud nepřátelské stopy na Pražské silnici přestávaly. Hlídky a také vesničané dotvrdili, že královští už tudy zpět nejeli, nýbrž k Pyšeli. Proto byla delší jízda bezpečnější. Ale dosti namáhavá. Stoupalaf ustavičně a den se rozhořival. Bylo parno; i koně se již potili. V honcích vzpomínali na volný houf, tam že je hůř s vozy do vrchu a že mohou jeti jenom jediným řadem. Temný rachot a divný hluk, jež za sebou ná cestě slyšeli, chvílemi ochaboval, tichl, chvílemi však opět náhle a prudčeji vyrazil. To jak patrně vozy na okamžik zastavovaly, nebo jak do prudšího vrchu příjížděly, kde vozatajové a jiní bratři na koně křičeli a hulákali a sami pomáhali.

Nad Ladvím vsí honcům se uvolnilo. Vyjeli tu na vrch a koně klusali cestou v pláni. Ne však daleko. Kněz Pšenička všecky zastavil. Obrátiv se k jízdnému houfu sám na koni, ukazoval pravicí za cestu, jím na

levo, na široké táhlé oulehle. Z houfu několik jezdců živě pokřikovalo a ukazovalo také na ta lada a pole u nich nyní krásně zelená.

„Tu to bylo!“ volali. „Tu jsme loni byli!“

Povídali si hlučně a připomínali, i ostatním ukazovali, kterými místy na těch širokých oulehlích bylo loni na podzim to veliké sebrání lidu, z Prahy a z daleka, z různých stran, sedláků, měšťanů i zemanů.

„Všecko se tu lidem jen hemžilo, všude bylo zástupy černo,“ ukazoval bradatý bratr opodál panice. „Na koních, na vozích, pěší — tam hle stály řady vozů a koní — Ostatek všecko pěší.“

„A všichni jen tak, o holích“ — doplňoval druhý pamětník. „A jak —“

„A tamhle, vizte, tu starou, červenou borovici! — U té stál Koranda — přišel s procesím až z Plzně — a tam, to podruhé kázal, tam to volal: ‚Vinice páně krásně zakvetla, ale blíží se kozlové! Že ji chtějí hlo-dati, proto abychom již nechodili s poutnickou holí, ale s mečem v ruce.‘ Vidíte, jak Koranda dobře viděl. —“

„To mluvil z vnuknutí Božího!“

„Bratři!“ promluvil kněz Pšenička s koně kazatelsky, „vizte, jak je milost Boží s námi! Loni poutnickové s holi, a dnes! Ze slabých jsme silní a jako nám již včera dal Bůh zvítěziti, potřebujeme i tam,“ a mávl ku Praze, „tu šelmu krvavou uherskou a všechny protivníky Boží.“

Zazpíval a všichni v zanícení s ním. Zpívající vyrazili od památného místa, a zpívali drahý kus cesty, až píseň dozpívali. Ale pak už nezpívali. Bylo parno, unavení po včerejšku i namáhání dneška je zmáhalo. Před polednem je hejtman Kuneš zarazil a poručil, aby sesedli, koně pokrmili a sami si odpočinuli. Byli u Střina vsi.

Panic Ondřej vymyl si tu ránu a převázal; ucítil pak příjemné uvolnění, a hned, aniž pojedl, uleh do trávy pod strom a na ráz usnul. Spal tvrdě a nezbudil se dřív, až když trouba hlaholila znamení do sedel. Jeli zas, nezpívali, ale nemlčeli. Celý houf honců byl nějak rozčilen Prahou. Mluvili o tom po všech řadách, jak je tam příjmu, jak tam bude. Ondřej byl ve zvláštním napjetí. Prahy dosud neviděl. Byl na ni zvláště žádostiv. Odpoledne však ho začalo unavení zmáhati. Rána mu svěžesti a síly nepřidávala. Maje sucho v ústech, prachem do šeda pokryt jako všichni, myslel jen, kdyby již mohl sesednout. Okolo třetí zahlédli před sebou na silnici, jež bílá, zaprášená táhla se nekonečně před nimi jednotvárnou krajinou, toliko svěží zelení půvabnou, mrak prachu, jenž se k nim rychle nesl.

Pak uviděli několik jezdců; přiharcovali, jeden z nich s Kunšem z Bělovic rozmlouval, pak se obrátili a jak rychle přijeli tak také zmizeli. Houfem se rozneslo, že to byli poslové Pražanův. Nedlouho po té Kuneš z Bělovic své honce zarazil. Čekal, až by se více valný houf přiblížil.

Bylo okolo nešporů, když opět vytrhli. Tu pak panic Ondřej a všichni zapomněli na všecko unavení a na všecku lopotu. I na Prahu, na první pohled na Prahu, na který se Ondřej těšil. Přival zvuků k nim najednou zalehl, zpěv, mocný, jadrný zpěv, sta, tisíců hrdel. Řinul se a proudil z nekonečného zástupu lidí, jenž se před nimi na silnici začernal. A blýskalo se nad ním od hrotů korouhví, jež nad hlavami zástupů se vznášely a povívaly: rudé, modré, zelené, bílé —

Každý z honců se v sedle zpřimil; tělem čilý proud krve zahrál. Únava ta tam; oči zajiskřily, ústa se dala bezděky do zpěvu. Ondřej jedá v první řadě

dobře viděl první houf vítajících je Pražanů. Byli sami mladi; studenti, žáci, v čele jich však bradatí muži v tmavých tabardech, a kněží v komžích, z nichž jeden nesl svátost těla Božího vzhůru na holi.

Viděl, jak z nich kněží povystoupili, jak vítají Kunše z Bělovic, viděl, jak Kuneš jim něco odpovídá, ale zkrátka, jak při tom potruhuje, dokládá palcátem, jak Pražané na tu jeho odpověď zajásali. Nadšení to strhlo všechny, ač ani slova neslyšeli, ač nevěděli, co Pražané, co hejtman mluvil. Ondřej a všichni honci kolem, i v zadních řadách jásalí a oštěpy mávali, a v tom jásání a zpěvu potrhli uzdou a jeli, jak průvod Pražanů se hnul. Kudy jedou, Ondřej nevěděl. Jen lidi viděl, jiného nic. Kněží, žáci a studenti šli před nimi, ale v pravo, v levo u cesty, všude lidi plničko, a všude jásání, zpěv a nadšení. A pak hlahol zvonů.

Jako přival zaléval ten hlahol jasný, zářící vzduch. Tolik zvonů Ondřej jak živ neslyšel. Zněly s věží a z kostelů i z rathouzů, zněly slavně, velebně; k tomu dole zpěv, tváře nadšením zardělé, oči jiskrné. A všechny na ně zaprášené, zpocené, zardělé i umazané jezdce hleděly, všechno se k nim tlačilo, je vitalo, vstříc jim jásalo. Mohli jen krokem jeti. Pak i zase zarazili. Bylo před Sviňskou, věžatou branou,*^o) kde byla největší tlačenice, a kde, pokud Ondřej mohl přehlédnouti, znovu je vítali, ale ne již kněží, ale bradatí měšťané v krásných šubách.

Tu také v hlahol zvonů a v jásot lidu trouby pronikavě fanfaru zatroubily; tu také zmizela měkká půda pod kopyty. Jak pod klenutí mocné brány vjeli, ozvalo se dláždění. Podkovy cvakaly tu i dále, dlážděnou ulicí.**)

^o) Nyní Slepá brána.

^{**}) Někdy Sviňská, nyní Ječná.

A v té! Mezi domy a zahradami v pravo, v levo samý lid, v hustých, plných zástupech, že nebylo místa, že nebylo hnutí. Staří, mladí, muži, ženy — vše v pestré směsi. Ondřej, jak zvolna, krokem jeli tou živou zpívající a jásající hradbou, viděl paní a panny krásně přistrojené, něžné, v závojích i bez nich. Kynuly jim, tyto v ulici i jiné, jež se vychylovaly s oken, jež stály v arkýřích a výstupcích kamenných domů. Postřehl také, že na něj hledí, na něj si ukazují, na jeho zavázanou ruku, a tlačili se k němu, mladí muži i ženy.

Panicovi to lahodilo, a také byl překvapen. Případloť mu, co někteří kněží na Táboře o Pražanech mluvili, jak proti nim kázali. A tito zde! Už z toho vítání bylo zřejmo, jak jim srdce vrou po pravdě Boží. A zas už nadšením stržen a rozehrát, mával oštěpem, kynul sem, kynul tam po ulici i do oken, kde bylo jako na makovém poli v květu, podával ruku těm, kteří se k němu dotlačili a s ním kráčeli těsně vedle jeho vraníka. Jásavé vítání nemělo konce. Pražané, kteří měli Zigmundovy posádky v samém boku, na Hradčanech i na Vyšehradě, na které ještě táhlo veliké vojsko rostoucí jako veliká voda, čím více se blížilo, byli ochotnými spojenci a pomocníky nadšeni v té těžké chvíli. Ale také jejich vítězstvím. Zpráva, že Táboři včera u Poříčí uherského krále ztepali, doletěla již před vítězi do Prahy. A z toho taková radost. Spojenci zvítězili a to nad nepřitelem, kterého všecka Praha té chvíle nenáviděla.

Panic Ondřej jedá širokou ulicí dolů mezi domy a zahradami nesl se nad hlomozným proudem lidí. A jak vyjel z ulice na širé, velké prostranství Novoměstského rynku, spatřil ne proud ale zátopu. Všecka prostora rozlehlého tržiště hemžila se lidem, černala se zástupy. Nad ně, jak na levo se ohlédl, vznášel se

z té spousty hlav nějaký kostel*) a v pozadí za zástupy, kolem do kola kamenné, dřevěné domy vysokých štítů s pilíři, na mnoze s podsíněmi, a v pozadí v rohu klášter s velkou vinnicí. Ale to všechno se mu jenom kmitlo. Nebylo času, aby se rozhlížel.

Na rynku nový jásot, nové zpívání. A prostřed toho příboje hlasů a zvuků zarazili na hejtmanův rozkaz. Také toho okamžiku nemohli ani dále. Hrnuliť se k nim lidé ze všech stran s jidlením, pitím. Ze všech stran zdvihali k nim a podávali jim korbele, džbány, číše, plné piva, vína a hned s tím kusy studeného masa s chlebem, calty, žemle, a zase vino, a zase pivo. —

Táborští honci pili, chutě, hltavě pili, a byli by ještě více vyprahlé, zaprášené hrdlo zalévali, kdyby byl hejtman Kuneš strpěl. Než na rozkaz zahlaholila trouba. Musili dal. Hejtman byl opatrný, a také již z pozadí, od brány zaléhal nový hluk nového tonu: rachot prvních vozů. Bylo nutno uvolnit. A tak po-trhli uzdou. Několik jízdných Pražanů jelo s nimi, vedlo je.

Ondřej žasl nad těmi spoustami lidu, které všude viděl a které všude je vitality jásáním, zpěvem, jak stály na ulici nebo na obrubě kostelních hřbitovů. Jak se Táborští blížili k nějakému kostelu, nebo jeli jen opodál, už tam spustily na novo poutichlé zvony, a lidé na stupních i níže v ulicích dávali se do zpěvu. A Táboři zpívali také. Bezděky zanotovali, bezděky přimili se v sedlech a tyčili oštěpy tak, že trčely jako les nad nimi a nad dusajícími koňmi.

V slávě, v samém jásání a ve zpěvu jeli od brány, do brány, od Svatojanské až do Poříčské. Před tou,

*) Kostel Božího Těla; stával naproti nynějšímu Jezovitskému, na jehož místě stály tenkrát domy.

v Slaměné ulici bylo již klidněji. Hnalof se všecko na-proti, na horu k Novému městu. Tam hluk a hlomoz ještě více se vznášal. Vozy tábořských bratří hrčely těžce po městské dlažbě. Dvojspřežení vozníků v nich kráčelo jen krokem. Rychleji nemohli pro zástupy. Zvony kostela sv. Jana na Bojišti*) i kostela u sv. Štěpána nepřestávaly hlaholiti. Zmkl-li zpěv na jednom místě, zahřměl na jiném, a nesl se dál a dál zanícuje zástupy jako oheň.

Jásavá bouře strhla se nejprudčeji, když před vozy vjel do města, obklopen bradatými kněžími, bratr Žižka. Po boku měl Buchovce a Chvala. Pražané vítali starého známého, a ještě více vítěze. A hlučně také, přehlučně pozdravovali selské cepníky, jak táhli pádným krokem v zástupech pod korouhvicemi, a pračata a sestry...

Na rohu Sviňské ulice stál v zástupu dlouhý, suchý, tuze suchý a tenký muž již prošedivělý. Zbytek vlasů měl hladce přičesaný, také kníry pod nosem. Byl to Martin Tkanička,**) někdy ledacos, a také pomocník králova kouzelníka Žita, ale po všechny časy fintil a hrubě kasalický. Pod páždí se ho držela jeho Adlička, která za ta léta hrubě ztloustla a po všechen čas svého manželství svého muže bedlivě střežla. Nyní jí pořád ukazoval Žižku, kterého ona nemohla v tom zástupu bradatých kněží a hejtmanů nalézt. A Tka-nička ukazoval, a pořád, hodně nahlas, aby to kolem slyšeli, že ho dobře zná, že se nemýlí, a jak by se mohl mýlit, jak, když před lety už s ním, s Žižkou jednal. A to byl ještě zemánek, no, venkovský zemánek, on Žižka. A jak spolu se přátelský měli, on a Žižka, Žižka že ho také navštívil, když tam dole u Bu-

*) Stával u sv. Janské či Sviňské, nynější Slepé brány.

**) Mezi proudy I.—III. Svazek VI.—VIII.

dějovic onemocněl, on Tkanička. To všecko v tom hluku a šumu trhaně, kouskově povídal, vlastně chlubivě napovídal. Ale to ne, jak tam onemocněl, a jak to bylo, když se na něj Žižka přišel do komory podívat —

Teď už byl hejtman pryč — Přejel, zajel v jásání, v nové vítání — Tkanička by byl rád za ním; ale nemohl v té tísní a tlačení. On, suchý a dlouhý stěží se tu na nohou držel, a nebýti pevné a mocné opory pod pažím, kdož ví, kam by ho byl ten příval odnesl. Ale tak stál dále a díval se na koně, vozataje, na vozy, na nichž se znamenité korouhve za jízdy po dlažbě trásly, na cepníky, střelce, a pak nejvíce na Tábořské sestry.

Všechny, jak nyní na vozech stály nebo seděly, mladé i staré, v prostých tmavých sukních nebo i v kožíškách hnědých s hlavami v prosté rouchy zavilými, zpívaly. Zpívaly hlasem, pronikavě, s tváří vážnou, až zamračenou, a oči mnohých leskly se divným svitem blouznivého nadšení. Zvláště na jednu se Tkanička díval, která k nim dojížděla, na ženu v kožíšku, nemladou, vysokou, kostnatou, hustého černého obočí. Lícní kosti měla vyvstálé, oči zapadlé, tvář přibledlou. Zpívala, pojednou však ustala a nachylujíc se s vozu ukazovala do zástupu Pražanů, patrně na paní a panny; také zlobivě mluvila, na družky se obracela, ukazujíc obzvláště na nějakou ušlechtilou pannu měšťanskou sličně oděnou, s bílým hebounkým poučníkem*) na hlavě.

Tkanička s Adličkou tlačili se v tu stranu, aby lépe viděli, co, co je — v tom se tam mihla nějaká jiná Tábořská sestra, jež přiskočila od zadnějšího vozu, vedle něhož kráčela. Tkanička ztrnul. Ráz, dva, Tá-

*) s jemným závojem, pavučníkem.

borka jako jestřáb skočila na tu útlou pannu, skočila, uskočila — se závojem v ruce. Panna bez závoje a umělý úplet rulíků ten tam! Sletěl ji. spadl, vlasy všecky pocuchány. Stála jako krví politá, a hleděla zmámena na Táboorskou sestru, jak trhá její poučnik, jak ty kusy vrhá pod kola do prachu. — Ostatní sestry nad ní, na voze radostně křičely, nebo rukama hrozily tam, kde stály vystrojené Pražanky. A v předu i v zadu zněl pronikavý zpěv.

Tkanička tlačel se tam, co ta dívka stála, dostal se až k samým vozům. — Ale jen se dodral, vykřikl bolestí a zapotácel se, div že k zemi neklesl. Oči měl zality slzami; vyhrkly mu, jak ho někdo mocně chytil za valousy a zle jimi několikrát potřhl.

Kdo, neviděl, ale Adlička. Ta vyvalila své bledě modré, vodové oči na kostnatou, vysokou sestru Táboorskou, již svítily oči pod hustým, ježatým, obočím a jež ukazovala na zmateného, dlouhého, suchého Martina Tkaničku, jehož pěkně uhlašené vlasy a kníry byly zle pocuchány.

Jak se Tkanička až do této chvíle tlačil, aby se až k vozům dostal, tak nyní se zase vrhl do zástupů, aby unikl od vozů pryč. Chvilku pro slze ani neviděl, za to dobře slyšel smích v nejbližším okolí a křik paní Adličky, co dělá, ať stojí, co myslí, že ji umačkají, že již nedýchá. Ale hlas její zanikl v bouři hlasů, v rachotu, drnění vozů, v dusotu koní, ve zpěvu Táboorských a jásání Pražanů.

28.

Zatím vyjel už Ondřej panic Hvozdenský s honci branou proti sv. Ambroži, přešli přes potok, jenž tekla kolem předního příkopu Staroměstského směrem k Vltavě, pustili se za Pražskými průvodčími Poříčí dlou-

hou Šilinkovou ulicí,*) až vyjeli Poříčskou branou ven. A byli za městem, opět v polích. Rovina za branou**) od břehu říčního až po příkrou stráň vrchu Vitkova byla skoro samé pole, samá zahrada; na svahu toho vrchu zelenaly se vinnice. V nich, u zahrad, mezi skupinami stromů sem tam nějaké stavení a váha studničná vysoko nad ploty, nad křoví trčící do jasného a již mírnějšího vzduchu.

Bylo tu ticho, klidno; hluk vzrušeného města doléhal sem tlumeněji.

Panic si bezděky oddechl, ale divil se, kam je to vedou. Ne rovně, ale na levo, přímo k řece. Měkoun, nedlážděnou cestou zajeli až na samý břeh a s břehu do vody. Brodili se k nejbližšímu ostrovu. Voda nebyla nejhlubší, nicméně šla koním až nad prsa. Natahovali krky, frkali, z hluboka oddechovali a plavali k nevysokému břehu, na němž sem tam olše i vysoké vrby rozkládaly své rozlehlé koruny.

Řady koní vyjížděly na ostrov. Všem se leskla, jako sklo svítila mokrá srsť, a jak se otrásali, stříkala voda kolem. Mokřý pruh táhl se za koňstvem po suchém ostrově; táhl se až ku dřevěnému mostu, který vedl přes nešíroké rameno řeky a přes který zajeli na druhý a větší ostrov. Tu slezli na hejtmanův rozkaz s koní. Na místě, které jejich zástupu vykázáno, bylo příjemno. Stínu měli dost. Košaté stromy, lipy i javory a duby daly jim první přístřeší. Půda byla travnatá, jako po celém skoro ostrově.

Panic, sotva že koně uvázal, odsedlal a vypojal, zašel na konec ostrova, kamž neměl daleko, aby se rozhlédl. A mnozí z bratři s ním. Dívali se na dře-

*) Hlavní ulice Poříčská, jež vedla tehdy od Starého města ke bráně Poříčské.

**) Špitálské pole, kde nyní je Karlín.

věné mlýny,*) jež měli po ruce, a z nichž některé byly na lodích, hleděli proti vodě, jež se leskla, svítila, blesky odrážela, hučíc přes jezy, spjatá tu břehem Starého města, nečistým, plným dříví, člunů a lodí, tam strání Letenskou, zelenou vinnicemi i stromy, rozkošnou v tom jarním světle a velkolepým pozadím královského hradu.

Na ten Táborští hleděli upřeně. Vábil je svou mohutností i položením. Divali se na jeho hradby, na nedostavěný kostel s nedostavěnou věží, na ostatní rozlehlé budovy, nad něž trčely věže, bělavé, kurkových, hnědžzarudlých střech, jasně se rysující v zářivém vzduchu.

„To je hrad sv. Václava!“ vysvětloval jeden z bratrů, jenž Prahu znal. „Ta zlatá střecha — vidíte — tamhle — svítí jako ohňová — tam je věž nad přední branou. —“

„Dobře tam královští sedí — Vysoko, pevně.“

„A Pražanům v boku.“

„Zrovna. A to spálené dole —“

„To je Menší město. To jen kousek vidíte, málo. Ostatek je tudy, — jak se řeka ohýbá“ a mluvčí ukazoval rukou. „A tam je kamenný most. A s mostu je viděti Vyšehrad, tam jsou také královi a také vysoko a pevně.“

„Tedy ze dvou stran — z každého boku?“ ptal se panic.

Bradatý bratr přisvědčil. — Ještě rokovali o hradech, o položení Pražanů i svém, v tom za nimi stranou zahřmělo rachotem vozů a hlukem zástupů. Od Poříčské brány cestou, kterou sami přijeli, hrčely drn-

*) Helmovy.

čivé, hlomozně jejich vozy s branným lidem, s cepníky, střelci, sudličníky i s pračaty. Jen sester tam neviděli. Ondřej se šel podívat, jak budou přejíždět na ostrov. Přejížděli brodem na první ostrov. Šlo to tiž a volněji nežli jim v honcích. Z prvního ostrova dále nejeli.

Desátníci pojížděli sem tam, křičeli, mávali rukou, palcátem, poroučeli, řidice své desítky vozů; řadili je na ležení. Bylo již pozdě odpoledne, kdy první vozy vyjely z vody na ostrov a do večera tam všechny nebyly. Zůstaly za vodou na břehu a část lidu u nich. Bylo tam hlučno, živo, i na vodě, kde „bratři“ i Pražané převáželi se na člunech, lodicích a prámech. Ale právě mravenčí hemžení nastalo na obou větších ostrovech pod Helmovými mlýny.

Na předním vozy, u vozových žlabů, u stromů, u kolů koně, mezi vozy a na volném velikém místě lipami i duby vroubeném část pěšihů tábořského bratrstva. Ostatní převáděli na druhý ostrov, kde odpočívali honci a ztracenci. Ondřej se dlouho díval na to hemžení na břehu, na vodě i na ostrově. Křičel na přicházející, kdeže jsou sestry. V odpověď mu zahoukli, že zůstaly všechny v klášteře sv. Ambrože.*) Chtěl přes most na přední ostrov, aby se rozhlédl po strýci. Tušil, že když tu ještě všechny vozy nejsou, že strýc se zbytným houfem je teprve hodně pozadu. Ale přes most se nedostal.

Byl ustavičně plný a jedním proudem. Z předního ostrova hrnuli se bratři cepníci a sudličníci k nim na druhý ostrov, a tu se kladli nebo hned stavěli boudy z klestí a haluzí. Unaven celodenní jízdou i díváním obrátil se panic a šel ke svým, nejprve se po-

*) Nyní hlavní celnice na Poříčí (č 1037).

divat na svého koně. Pak opět ránu převazoval. Začal se prudko ozývat. Zatím se bratři starali o večeri. O jídlo a piti nebylo zle. Pražané o hosti a pomocníky jak náleži pečovali. Řada vozů plných piva, pečiva a masa přijela od Poříčské brány až k řece. Zásoby ty tu skládali Pražané i „bratři“ Táborští, nakládali na lodě, pramice a rozváželi k ostrovům. — Také s druhé strany od vesnice Buben na převoze černaly se lodice a prámy plné lidí i zásob a mířily k ostrovům.

Nad těmi v korunách lip a dubů i olší proudilo již poslední světlo, žluté, plné, a chvělo se pruhy po drsných kmenech, odráželo se záblesky od zbroje, kovových kapalinů a předních kusů, od cepů, mečů i sudlic na stromech zavěšených. Pod nimi, kde stáli nebo leželi koně různých barev, ryzi, hnědí, bělouši i vraní, nyní bez sedel, kde „bratři“ odpočívali nebo si chystali přístřeší, ukládaly se již stíny.

Jimi také mezi stromy probleskly pak rudé ohně. Měkký, bělavý dým valil se z nich kolem černých kotlů nad plameny zavěšených, výš, rovně vzhůru do rozložitých korun, starých stromů. Zápach kouře pro-sycoval vzduch i tou pozdní chvílí plný hřmotu a hlasů. Nejhluchěji bylo u řeky, na břehu u Helmových mlýnů, kde pořád ještě převaželi, kde pořád jezdcí brodem na ostrov přejížděli. A kolem po bílém, kamenitém břehu obou ostrovů všude živo. Pod stromy, ve stínu houštin probělávalo se prvním soumrakem májového dne na sta nahých těl. Křik, šplýchání vody i smích tam zněly. „Bratři“ se brodili, koupali, splachující prach i pot parného dne. Sotva jezdcí vylezli, již jiní se vrhali do chladivého proudu.

A hloub na ostrovech mezi černými kmeny míhaly se v rudé ohňové záři, jež stoupala do korun a

pronikala nad ně jako zardělá mlžina do ztemnělého vzduchu, postavy „bratři“ beze zbroje a zbraně, na mnoze na polo svlečených. Snášeli palivo, přivalovali soudky a sudy, vařili jídlo. Leckde však únavou zmožení leželi natažení v trávě, rovně nebo o stromy opření. Leckdes také seděli u ohně a hleděli na bradatého přehorlivého kněze, jenž jim slovo boží kázal a je nabádal, aby pro zákon boží si vždy a všude mužsky vedli, zvláště pak tu, až sem přitrhne ta krvavá, rudá šelma machometská, král Uherský s Němci z Hor a z říše. —

Pak, bylo již drahně pozdě, zazvučela trouba kdesi mezi stromy, po ní jiné; ostrovy hlaholila znamení, zaléhala přes vodu dál, za řeku k Bubnům vsi, do jejich poli traticích se v šeru nočním. To již bylo u vody na březích ostrova ticho. Za to pod stromy rozsuměl se přival tonů. Dalí se „bratři“ na ta ztroubené znamení do zpěvu. Konali večerní pobožnost. Jedním hlasem zpívalo kolik tisíc mužů. Zbožně a mocně nesl se vroucí zpěv ostrovy a dál nad šumot splavu, k tichým stráním, k městu i do poli, pod hvězdnatými nebesy:

„Kriste, jenž jsi světlo i den,
zažeň od nás zlý noční sen.
Věříme, že's světlo světel,
světla věčného kazatel — —“

Panic také zpíval a také po té pobožnosti uleh s druhy pod košatým dubem. Sedřiml hned, záhy se však probral. Bolest ho vytrhla ze spaní. Rána na ruce páčila a bolela tak, že nemohl usnouti. Kolem bratří pod pláští, hlavy na sedlech, spali jako zabiti. Slyšel jejich klidný dech, tu tam i chrápot, slyšel koně opodál, jak se někdy otráslí, zafrkali. Usedl, krčil se bolestí, zuby zatínal. Ponůcky od vozů, na

březích ze tmy z pod stromů se ozvaly. A splav hučel ustavičně, neunavně.

Panic pak vstal a zašel, vida, že neusne, že rána nedá, dále mimo koně a druhy na samý konec ostrova. Na chvílku tu na bolest zapomněl. Zadíval se na nevidaný obraz: na širokou řeku lesklou vlhkým svitem vody, na osamělé na břehu světlo, jehož odlesk trčel jako plamenný meč v tmavé hlubině vodní, na Letenské temné vinnice, na velké město, ztichlé a tmavé, na jeho věže a vysoké štíty kostelů, na královský hrad v pozadí, jenž jako obrovitý modravě temný stín vznášel se k hvězdnatému nebi —

Ondřej se začal modlit. Modlil se, aby Pán Bůh pokořil tam ty na hradě, kteříž jsou s nejúhlavnějším nepřítelem kalicha, s uherským králem; modlil se, aby také on na ně mohl, aby ruka brzo ozdravěla, aby se rána zahojila. Než ta se za chvíli ozvala zase. Chodil chvíli po břehu, pak ustoupil od vody, z níž vanuly vlhko a chlad, opět na suché místo, pod dub, kdež zavínuv se do pláště usedl u kmene. A tam krče se usnul sedě. —

29.

Již za ranního šera se ostrovy probouzely. Nejhluchěji bylo u prvního. Ranními parami, v nichž stromy tonuly jako stíny, plavalo několik pramí a člunů s loďmi a zásobami. Sotva z nich náklad složili, vraceli se zase od ostrova ku břehu. Na jedné z takových pramí dostal se, ale mnohem později, už za bílého dne, na přední ostrov, Ctibor zeman z Hvozdna. Nocoval se zbytným houfem za vozy před Poříčskou branou. Nyní se šel rozhlédnout ležením, hlavně však proto, aby zvěděl, jak je s Ondřejem.

Co z Tábora vytrhli, ještě ho neviděl; ani nevěděl, jak s ním bylo u Benešova, u Pořící.

Zastal ho v honcích ležícího pod dubem. Zeman na pohled poznal, že se Ondřej za tu krátkou dobu změnil. Byl bled, jako přepadlý a oči se mu tak divně leskly. Starý se trochu zarazil, ale hned mávl rukou, a upokojil se, když uslyšel, že je Ondřej raněn.

„Rána se zhojí,“ pravil s jistotou a dost ostře, „nu, a máš, brachu, svědka, že jsi se mužsky potýkal,“ dodal mírněji. Zněla v tom patrně spokojenost a také pochvala.

„Ukaž!“ Vzal Ondřeje za ruku a rozvazoval obvaz. Pak prohlížel ránu.

„Nu, s bázni není, ale tak hned nepočne celeti, Ondro milý. A zvláště tady. Pojď do města. Podíváme se, jduť pro tebe, a stavíme se třeba u lékaře. Jeť jich tam hrubě a bohdá rozumných a zkušených.“

Ondřej, jenž byl strýcovým příchodem potěšen, chutě poslechl. Vstal, ale minil, že lékaře nebude třeba. V tom umkl. Už jak vstával, zdálo se mu, že má nohy těžké. Teď pocítil divnou slabost v celém těle. Bylo mu tak malátno, že by se byl raději zase pod dub natáhl. Nepřiznal se však. Nezdálo se mu, myslil, že to přejde, a také toužil podívat se do města.

A tak šli. V ležení té chvíle neměli žádného zaměstnání. Byl ten den dnem odpočinku. Trvalo drahou chvíli nežli se dostali na přední ostrov. Tam opět musili dlouho čekat, nežli mohli vstoupiti na pramici. A když stanuli na břehu a mířili k Poříčské bráně, pořád se musili vyhýbat; chvillemi také zastavovati. Netrhl se cesta povozy z města k ležení jedoucími, jezdci, houfci lidu sem tam proudícího.

Přicházeli Pražané jako proudem podívat se na Tábořské, na jejich ležení. A „bratři“ zase v celých tlupách pospíchali obhlédnout královské město. Panic,

čím dále kráčeli, tím více na svou zmalátnělost zapomínal. A strýc chvátal jako mladík. Nemohl se dočkat města. Netoužil po ničem tak, jako po Betlemské kapli. Tu chtěl přede vším viděti i dům, ve kterém jeho nejmilejší mistr Jan přebýval. Také i o tom Hvozdenský zeman už na mysli přemítal, že by tu snad nějaký nový list mistrův sehnal, ba snad i jeho vlastní rukou psaný. Ondřeji se však o tom nezminil.

Hned jak do brány vešli, vyptával se na cestu k Betlemské kapli. Šli Šilinkovou ulicí Poříčí. Ale hned na rohu u kláštera sv. Ambrože se musili zastavit. Shluk lidí zatarasil cestu. Byli to většinou Pražané, ale také drahně „bratři“ z ležení tu stálo. Ti před samým klášterem. Všichni hleděli vzhůru do klášterních oken. Byla otevřena. Táboorské „sestry“, v rouchách na hlavě, některé i prostovlasé u nich stály a křičely něco na bratři dole. Křičely, vychylovaly se, rukama rozkládaly. Až najednou se všechny vztyčily a obrátily. A s křikem, pronikavým, jásavým křikem. Jim vitality několik „sester“, které přichvátaly k oknu s obrazy různé velikosti. Ondřej i strýc viděli svit a lesk zlaté půdy. Divoká vřava hlasů dole uvítala malby z kláštera vzaté a vybuchla prudčeji, jak se obrazy mihly s oken a letěly dolů na dlažbu. „Sestry“ nahore křičely, poťrhovaly sebou, rukama dolů ukazovaly; „bratři“ se tam hnali po obrazích, strkali se a mačkali, jak každý chtěl je zdupati nebo rozštípati.

Hvozdenský zeman se zamračil a pravil k bratrovci: „Takhle začínají hned první den! Toť jim Pražané zas brány ukážou. A ten Uher se bude jen smát. Změtenci! Podívej se!“ Ukázal na houf Pražanů, vedle, na jejich úžas a ustrnutí. Mistr jakýs, jenž stál v čele, uplívl se právě a patrně pln ošklivosti se obrátil a cos perného mluvil. Zemané toho neza-

slechli. Ani si toho nepřáli. Starý vladyka zatáhl Ondřeje za rukáv. Oba tlačili se dál k nedaleké bráně sv. Ambrože. Prošli jejím klenutím ve stínu její věži do Čaletné ulice.

Než i tu nemohli volně v před. Ulicí táhl proud lidí, směrem ku bráně, zrovna proti nim s obou stran i prostředkem ulice. Všichni se hrnuli za město podívat se na Táboorské „bratři“. Jak shlédli dva z nich, oba zemany, jež poznali i po obleku i po rudém kalichu soukenném na jejich prsou, hlasem je pozdravovali, ukazovali si je, ohlíželi se za nimi. Mnozí je také zastavovali, tlačíce se k nim, vitali je, ruce jim radostně podávali, dotazovali se, zvláště Ondřeje, jehož zavázaná ruka budila u všech největší účastenství a zvědavost.

Oba Hvozdenští z počátku ochotně odpovídali, pak už jen stručněji, a musili se i brániti statnému, otlému měšťanu, jenž z domu vyběhnuv, naléhavě je zval a pobízel, nutil, aby vešli k němu, aby si pohověli, vypili číšku, pojedli, posilnili se, „bratři mili“, jak jim pořád říkal. Ale nešli. Starý zeman dychtil příliš po Betlemské kapli.

Na konci ulice, poblíže rynku, se jim uvolnilo. Již myslili, že vejdou na náměstí. Ale v tom se valil z něho proti nim zástup studentů v pláštích, v kuklách i točenkách. U pasů neměli kalamářů, jak mívají, za to meče po boku. Kráčeli rozjařeně a plným hlasem zpívali těch dni obecnou a oblíbenou:

„Čechové, pomněte,
svým dětem to pravte:
kacířem nebyl Čech
ani ještě v těchto dnech
můž' nalezen býti —“

Na ráz však ustali a pronikavě zajásali, jak shlédli zemany, Táboorské „bratři“, pomocníky proti nenávi-

děnému Sigmundovi. Setkali se s nimi právě na konci Caletné ulice u velikého řetězu článků neobyčejně velkých a pevně okutých. Visel v kole pevně u zdi kamenného domu zatlučeném. Byl přichystán, aby v čas potřeby přepjat přes celou ulici a zahákován do druhého kolu zatarasil ulici.

Studenti se hrnuli, tlačili k Tábořským bojovníkům a nadšeně je pozdravovali. Trvalo chvíli, nežli Hvozdenský zeman jim mohl říci, aby se dále dostal, že chce k Betlemské kapli. Ale jak to pověděl, vykřikl jeden ze studentů, vysoký, osmahlý, jiskrných očí a zardělých tváří:

„Půjdem s vámi!“

A zástupem kolem se rozkřiklo: „K Betlemu!“ Oba zemané octli se v proudu a musili s ním. Unášel je; kudy, nevěděli. Ondřejovi začalo zase býti mdlo; rána pálila, zimničné chvění probíhalo mu tělem. Cítil, že bledne. Ale nikdo si toho nevšiml. Ani strýc, jenž měl radost z mladých lidí a jenž jim naslouchal, jak plným sborem zazpívali píseň jemu dosud neznámou:

„Chtilif písmo uměti,
musíš do Betlema jíti,
na stěnách se učití,
ježto kázal napsati
mistr Jan z Husince.

Také se rozhlížel, pokud mohl přes hlavy svých zpívajících průvodců. Díval se prostorou rynku rozkládající se v pravo mezi kamennými domy s podsiněmi a se špičatými, namnoze zubatými štíty. Byla lidem jako poseta. Všude proudění, houfce, skupiny, větší, menší; největší dav tlačil se před radnici. Nad ním s věže povívala korouhev, a s výstupku na radnici samé třepetala se na dlouhých oštěpech řada korouhviček s malovanými kříži. Zeman poznal, že to kořist z Poříčské bitvy, to že je dal asi Žižka sem

donéstí, aby Pražané viděli. A také se dívali! Všechn zástup před radnicí si je ukazoval a pokřikoval —

Pojednou se vzrušil, hýbal se, rozstupoval; nad spoustu hlav v kuklách i v srstnatých čepicích vynořilo se několik postav, většinou v kroužkovém brnění a v helmách, jak se vyhouply do sedel. V ten okamžik studenti ustali v zpěvu. Umikli, ale nestichli, nýbrž jásavě se rozkřikli:

„Žižka! Žižka!“

Vyjížděl od radnice na svém bělouši, jemu po boku na statném hnědáku vysoký pán v železném kapalinu lesknoucím se v jasném, prozářeném vzduchu. Za nimi Chval, Zbyněk z Buchova, oba v helmách, Mikuláš z Husi v čapce jako Žižka a ještě čtyři jezdcí, patrně Pražané. Miřili rynkem k Caletné ulici a patrně zamýšleli branou dále, za město. Hvozdenský zeman se po nich ptal, a v hluku a v jásavém pozdravování, jež hlučně vitalo Žižku a jeho hejtmany a za nimi se neslo, vysvětlil vysoký, osmáhlý student, to že jsou jejich čtyři hejtmané, jejich, staroměstští, na Novém městě že mají také čtyři, a nade všemi že je ten, jenž jede s Žižkou, pan Hynek z Valdštejna, ten že je nejvyšší ve skutcích bojových.

Ti hejtmané že mají klíče od bran a každému z těch čtyř že na výpomoc deset podhejtmanů, z těch že každý má své ulice u svůj plac.

„Teď jedou s Žižkou asi obhlížet. Tenť jim nejlépe poradí. Tenť Prahu připraví na toho lucifera pyšného, Uherského —“ Student ještě něco vykládal, ale jak studenti zase vykročili a zazpívali, zanikl jeho hlas a vladyka mu nerozuměl. Starý zeman se víc a více rozjařoval. Ta radost kol, ti nadšení mladíci, jejich zpěv, jejich horlivost u boží pravdě a v úctě k nejmilejšímu jeho mistru povznášely ho. Tvář se

mu vyjasnila, oči se leskly. Ani si hrubě nevšiml, že ho vzal bratrovce pod páždi, že se s ním tak vede —

Šli rynkem, kolem ratouzu a domu někdy přítele Husova, Kříže kramáře, a tu zahoukl osmahlý student Hvozdenskému do ucha, a na levo, zrovna proti Křížovu domu ukazoval k úzké uličce, na kostel pnoucí se v koutě mezi domy:

„To jest sv. Michala kostel! Tuť mistr Hus začal kázati, když byl na kněze posvěcen, tuť začal —“

Zeman by se byl tam rád zastavil, ale hlučný, zpívající houf je nesl dále. Již byli na Ovocném trhu*), a ještě se vladyka ohlížel. Z Ovocného trhu zahnuli kolem rohového domu Lojzy apotekáře na levo do Svatojilské ulice. Tam, kde byla nejširší, zahlédl u studně prostřed stojící několik Tábořských bratří vlasatých, bradatých, s kalichy na sukních i na krátkých kožíších. Jak chodili Prahou, zastavili se tu, aby žízeň uhasili. Ale ze studně se nenapili. Hvozdenský zahlédl, jak vyběhli dva muži z jednoho domu, jak nesli ke studni veliké korbely, z nichž mok, patrně pivo, šplichalo, jak chvátali „bratří“ napojit —

To se jen mihlo — Průvod jejich bral se Jilskou ulicí dále, až zahnul v pravo do úzké, krátké ulice, již na levo stínil vysoký, veliký dům. Za uličkou se otvíral jakýs plac.

„To je Betlem!“ zkríkl zeman z tušení a ukázal na kostel na pravo v řadě domů

„Je — a tu dům kazatelův!“

„Tu mistr Jan bydlel?“

„Tu.“

Hvozdenský zeman už nedbal svého hlučného průvodu. Zastavil se, zadíval se na stavení průčeli ne širokého a volal na bratrovce, na kterého se však ani nepodíval, jak byl pohledem na dům zaujat:

*) V místech nynějšího malého náměstí.

„Ondro! Vidiš, Ondro, tuť svatý mistr přebýval — a tu — hle — vidiš —“ ukazoval na kostel vedle ne hrubě velký, bokem do plácku postavený dvojité, cihlové střechy, žlabem oddělené.

Pak vykročil a chvátal do kostela. Pražané stáli před ním i houfce zasmušilých Táborů. Zeman vkročil do svatyně pln dychtivostí. Nevěda vytrhl se bratrovci, jenž bled, přemáhaje rannou zimnici vešel mdlým krokem. Maně padl jeho zrak na kované dvěře, na nichž se veliký list na ně přibitý, všečen popsáný, probělával. Ale toho si sotva povšiml. Jen po nitru zrak dychtil. Široká prostora chrámová o čtyřech lodích stejné výšky, jejichž křížová klenutí neslo patnácte sloupů ve třech řadách, byla zamžena dumným zášeřím. Jen u oltáře bylo jasněji. Proudý zlatého i zbarveného světla padaly tam malovanými skly štíhlých oken. V světle tom jasněji pronikaly malby, jichž byly stěny plny, posvátné jejich postavy a bílé pružce s poučnými nápisy ze svatého písma.

Oba zemané stanuli opodál dveří.

Starý byl patrně vzrušen. Zrak jeho těkal po stěnách, po lidu, jehož tu bylo dost, po oltáři, utkvěl na kazatelně. Pohnut myslil, tu že mistr Jan promlouval své řeči ohňové, svaté slovo, boží pravdu. Padl na kolena, na dlažbu, jež výše u oltáře svítila bělostí skropenou pestrými skvrnami třesoucího se, zbarveného světla. Sepjal ruce a vroucně se modlil. Ne slovy, ale myslí dojatou, povznesenou. A jak v ten okamžik na Zdenu vzpomněl, ta kdyby tu byla a viděla, jak ta o svatém mistru mluvívala a koho teď je poslušná, zvlhly mu oči a začal skroušeně Boha prositi, aby nedal duši její zahynouti, aby zůstala při pravdě Boží svaté, ryzí a nerušené, aby ji vytrhl z moci těch pochmurných kněží změtených — —

V kostele bylo ticho. Z placu však zaléhal sem otevřenými dveřmi ohlas šumu a živého ruchu. Až

pojednou přede dveřmi samými ozval se zvučný mladý hlas. Někdo tam jal se mluvit nebo čísti:

„Všem vůbec a každému křesťanu zvláště buď to svědomo i oznámeno, že obec Česká a v naději Boží věrní křesťané stojí a s pomoci Boží stáli mini veškerým svým statkem i životem i smrtí, jakož nejdéle budou moci, proti každému živému jím v tom odpornému, nic o jiné se neposazujíc a vydávajíc, než o tyto kusy křesťanské a v novém zákoně přikázané od pana Jezu Krista: Nejprvé: aby slovo Boží po království Českém svobodně a bez překážky —“

Vše bylo v kapli jadrně slyšeti. Studenti, kteří přišli s Hvozdenskými, se obraceli, někteří na ten hlas vyšli ven. Jeden z nich, jenž stál poblíž obou zemanů, chtěl také odejít; ale v tom přiskočil k Ondřeji. Ten prudce se pochýliv chytl strýce za rukáv. Panic byl bledý jako stěna, rty mu zamodraly a kalné oči se mu divně, chorobně svítily. Strýc ho chytil do náručí.

Zavedli ho do sakristie, kdež sklesl na lavici třesa se jako osyka. I teď se ještě přemáhal, žádaje, aby ho jen nechali, že to přejde. Sic se mu za chvíli skutečně trochu uvolnilo, nicméně nebylo ani pomyslení, aby se vrátil na ostrov. Strýc sám mu odpásal meč, jini vodu, ocet přinašeli. Z venčí sem jen slabě zaléhal čtoucí hlas. Zněl ještě i pak, kdy panice ze sakristie vyváděli. Nějaký student četl dále z listu na dvéře Betlemské kaple přibitého vážné prohlášení; četl je houfci Tábořských mužů, většinou sedláků, stojících u vchodu. Hvozdenský zeman si toho nyní ani nevšiml. Staral se jen o bratrovce.

O jeho opatření nebylo zle. Hned několik lidí ze sousedství nabízelo lože i všecko opatření. Starý zeman podporuje mdlého Ondřeje přijal pozvání souseda Blažka, jemuž říkali Purkrabí a jemuž patřil ten

velký dům zrovna naproti domu Betlemského kněze. Z velikého, klenutého průjezdu vstoupili po několika schodech na mazhauz, odtud do jedné z komor. Studenti je vyprovázeli až do průjezdu, onen velký, osmahlý šel s nimi na horu a pomáhal ukládati Ondřeje na lože pod nebesy. Ale jak se Hvozdenský zeman zmínil o lékaři, zmizel a vrátil se až za chvíli se starým lékařem v tmavé sukni a černém birtu.

Rána Ondřejova hnisala, jítřila se, ale nebyla nebezpečna. Tak ranlékař uznal. To však nařídil, aby Ondřej ležel, aby po nějaký čas tu zůstal. Panic se bránil, chtěl na ostrov, mluvil o koni, o službě a nechtěl živou mocí zůstat. Blažek měšténin ho chlácholil, lékař domlouval, a strýc zostra nařídil. To rozhodlo.

Z domu Blažka měšťana vycházel pak Hvozdenský zeman bez bratrovce. Jen osmahlý, vysoký student, Bartoš se jmenoval, ho na kus vyprovázal. Hvozdenský stanuv před domem znova se zadíval na Betlemskou kapli, před kterouž pořád dost lidí stálo a z ní vycházelo a do ní vcházelo. Byl by se tam rád zastavil i v domě kazatelském, aby si prohlédl jizbu, ve kteréž mistr Jan ostával; než nezbývalo času. Bylo již před polednem, a také se chtěl ještě zastavit na Staroměstském rynku. Bartoš student se mu nabídl za průvodce.

30.

Šli touže cestou, ulicí Svatojilskou, jako prve. U studně již „bratři“ neshlédli. Za to jich spatřili celý houfec, jak docházeli k Ovocnému trhu. Nejprve je slyšeli, jejich hlučný, pobožný zpěv. Přicházeli nožírskou ulicí*) někde od mostu, provázeni davem Pra-

*) Také „ševcovskou“ nyní Karlovou.

žanů, nejvíce řemeslníky a studenty. Ctibor z Hvozdna se po nich ohlédl a chtěl dále jít. Ale zastavil se, jak houf tam v ulici náhle také stanul. Zarazil ho jakýs Tábořský bradatý „bratr,“ v kabátě z ornátové látky, ale silně umazaném vyskočiv; z davu postavil se proti němu, ruce na šíř roztáhl a křičel:

„Stůjte! Bratři stůjte! A vizte!“

Obrátil se a ukazoval v pravo na šerý dům vysokého štítu, na obraz matky Boží nade dveřmi namalovaný.

„Vizte! Bratři hleďte! Modla hluchá a němá! A co písmo? Já jsem pán Bůh tvůj, kterýž jsem tebe vyvedl ze země egyptské! Nebudeš mítí Bohů jiných, neučiníš sobě obrazu rytého ani podobenství kterého, které na nebi jest svrchu i na zemi z dola. To písmo! A co my? Ztlučeme to! —“

Zrudlý do temna ještě něco křičel, ale nikdo z „bratří“ už neposlouchal. Křičeli sami a hnali se po obrazu nade dveřmi. Někteří se také shýbali a sbírali v nečisté ulici, co se sebrati dalo; smeti, kámen, aby tím vrhli po obraze.

Ctibor z Hvozdna vykročil. Věděl, co se s obrazem stane. Také k vůli svému společníku. Podíval se na něj a řekl:

„Chtějí vůli boží takto naplniti!“

„Raději aby se obořili na tu ty domy!“ a student ukázal, jak dále šli, na dvě výstavná stavení vedle sebe stojící. Dvěře obou byly zamčeny, u jednoho také okenice.

„To jsou německé domy — a tamhle, co ty dvěře jsou zamčeny, také. A tamhle — a tu ten —“ ukazoval řadou domů vzhůru.

„Proč jsou zamčeny?“ ptal se zeman.

„Protože se bojí. A tu z toho“ ukázal na dům se zavřenými okenicemi, „se již vystěhovali. Ó již se jich hodně vyklidilo —“

„Na Hory —“

„Nejvic, a do Cheba a leckam se rozlezli, a hanobí nás. Nejvic na Horách. U toho draka uherského; toho pošťvali, slyšel jsi, co řekl, co nám vzkázal! A ty Němce on by sem zas uvedl, aby zase vládli.“

„Ale nebudou, ne!“ a student pohrozil pravicí. „A ještě musíme vyhnat tyhle Němce, a jiné, co tu zůstali. Nechtějí pod obojí přijímat —“

„Žádný z nich?“

„I někteří ano, přivolili — Ale věř jim! Ze strachu, z nouze učinili, a v srdci — Však tě mistr Jan pravdu děl, že Němec Čechu přeje, když se had na ledě zhřeje. Zradí nás, nebudou snámi, byť i s námi přijímali tělo a krev Páně.“

„Nu, však tu neobstojí, není možná,“ pravil zeman souhlase. Proti nim přicházelo rynkem, od pranýře několik „sester“ Tábořských v přísném zavíti hlav, v kožíškách nebo v prostých šatech. U hrubého pasu měly kabely z nebarvené kůže, na nohou těžké střevíce. Šly zvolna, vážně, až chmurně se rozhlížely, zastavovaly se, ukazovaly si, ale mnoho nemluvily. Bartoš student zadíval se na ně a zapomněl na Němce a na horlení. Také jiní Pražané se zastavovali, ohlíželi se za „sestrami,“ jež pojednou bystřeji vykročily, jak se z nožírské ulice ozval zpěv mužských hrdel. Zazněla tam opět pobožná píseň, jejich, „Tábořských“: „My, křesťané víry pravé.“

„Toť tam obraz už zčerchali.“ pomyslně Hvozdenský. Chtěl do radnice, ale nedostal se tam. Dav Pražanů tlačil se před ní, a noví a noví diváci proudem přibývali. Všichni se dívali nebo přicházeli se podívat na vítězná znamení, na oštěpy s křížovými ko-

rouhvičkami, vystrčené ven z výstupku. A všude o nich a o vítězné bitvě rokovali. Na jednom místě kupili se měšťané, studenti, řemeslníci, různá chasa i ženy kolem několika Táborů, kteří vypravovali, jak bylo u Poříčí, jak tam odbyli Uhry a Němce i nevěrné Čechy, jak do nich stříleli, jak bratr Žižka všecko nastrojil.

Zeman slyšel jásot, radostný pokřik, viděl radost, nadšení v očích ve tvářích všech, a on sám cítil, jak es mu prsa šíří, jak by hned vsedl na koně a zkríkl na ně na všechny:

„Tak bratří nejmilejší vydáme se s hrdly svými pro boží při proti těm zhoubcům našeho jazyka!“

Oživil, jako mladík si vykračoval, šedé kníry si pohladil; jak kráčeli mezi těmi rozjařenými houfci a zástupy, pozdravoval, ruce podával, tiskl, jak se k němu Pražané místem hrnuli a jej vítali. Nestanul až na druhém konci Staroměstského rynku — u pranýře. Bartoš student sem ho schválně zavedl, aby uviděl, jak Pražané potupili pana Čeňka z Vartenberka. Tenkrát na Táboře, když Ctibor z Hvozdna uslyšel ve shromáždění kněží a hejtmanů od Mikuláše z Husí, že Vartenberský zradil Pražany, že hrad sv. Václava vydal Uherskému králi a že tam pustil jeho dráby, samé Němce, dobré čtyři tisíce jich, zaklel, jak to už po léta neučinil.

Teď neklel, ale spokojeně se díval na pranýř. na praporec panský, jehož dřevce bylo v kruh zaraženo, a jenž sám, umazán, z části popálen a natržen byl roztažen a přibit na trámech pranýře. Erb na praporci namalovaný byl pln uschlého bláta a různého neřádu, jak ho Pražané pro trest a pomstu pokáleli.

„Hle, bratře,“ pravil Bartoš, „když Vartenberský byl s námi, visela tato korouhev v poctivosti na věži ratouzu. A podívej se!“ Ukázal na malovaný klobouček ku podobnosti helmu přibitý pod korouhvi. „Pod-

kloboučkem lsti a úkladu chtěl obec podvésti, ten člověk bez víry — Teď má, pranýř!“

„A Rožmberský by ho také zasluhoval,“ zvolal vладыka. „Také přeběhl ku králi, proradce. Ale ruka Boží není ukrácena. Dostaneť i on!“

Od pranýře zavedl Bartoš vладыku do domu svých rodičů, kteří Tábořského „bratra“ mile a přátelsky uvítali a pohostili. Po obědě se s nimi rozžehnal a zamířil na ostrov za Poříčskou bránu. Student Bartoš, jenž si zemana patrně oblíbil, neopustil ho ani na krok. Šli rynkem, Caletnou ulicí; ruch, jaký tu byl dopoledne, neochabl ani o znání. Všude plno lidí, proudění, Pražané, měšťané, studenti, muži, ženy, Táborští „bratři“ i „sestry.“

Vozy plné sudů a zásob hrkotaly dlažbou směrem ku Poříčské bráně, sem tam jezdci jeli vedle nich nebo za nimi. Místem ulice ani nestačila.

Tak zrovna, jak šli Caletnou ulicí, dostali se do velké tlačenice. Težký vůz tam stál prostřed ulice, dva branní jezdci, městští, oba v helmicích o oštěpy ve škorních za ním. A před vozem chumel lidí, křik a skřek. Tábořské „sestry“ se tam rojily jako kavky, statné selky, staré i mladé. Zatahovaly mladý párek, muže kasalicky vystrojeného s kníry na pohled pečlivě hleděnými, a mladou jeho paní v šatech bohatě ozdobených s krásným pasem. Na hlavě měla bílý, hebounký závoj. poučník jako nadechnutý. Dvě Tábořské selky jely po něm jako lité. Mladá paní se jim bránila, ale marně.

„Strhněte ji ten ďáblův šlecht!“ Křičela jedna. A druhá:

„To je proti pánu Bohu!“

„Čertova osidla!“

„Strhněte ji to, roztrhejte!“ ječely ostatní a sá-paly se na vyděšenou paní, jež na smrt bledá ustou-

pila až ke zdi a křičela, volala na svého muže o pomoc. Ten však ji přispěti nemohl. Několik „sester“ ho přitisklo ku zdi a tam ho držely jako v kleštích, za hlavu, za ruce; jedna pak z nich vytrhnuvši nůžky ze své kabely u pasu, chytla ho levicí za knír.

„Sem to podsebití! Ukaž!“ A šmik — polovice kníru zůstala ji v hrsti.

„Střihej! Střihej!“ křičely ostatní. „Pryč s tím čertovým podsebitím.“

Nežli ten křik, jenž zdusil měšťanovo lání, dozněl, padla i druhá polovice kníru. V ten okamžik však zahromoval na „sestry“ Ctibor z Hvozdna. Jak zahlédl, co se děje, protlačil se až k ženám a poroučel, ať se klidí, ať jdou. Vzdorně se ohlédly, vzdorně, rozvášněně začaly odmlouvat. Ale jak zeman podruhé velitelsky se rozkřikl, přišly-li dělat různice nebo bojovat pro zákon Boží, a že budou za to od hejtmanů kázány, zarazily se a hnuly se s místa. Zatím mladý měšťan a manželka jeho jak se jim takto uvolnilo, vytrhli se a zmizeli v nejbližších dveřích.

„Sestry“ se daly do rynku; v ulici se uvolnilo, vůz i jezdci se hnuli, a proud na chvíli zaražený, ucpaný volně se zas rozproudil. Ctibor z Hvozdna byl mrzut. Chvíli zamračeně mlčel; teprve u brány sv. Ambrože jako před se a prudce řekl:

„Toť přestane, toť nesmí být!“

Za branou Poříčskou, u ostrovů, na nich, bylo takové hemžení jako včera. Starého zemana těšilo, že tolik Pražanů sem přišlo a přicházelo, a že se s Tábořskými všude upřímně vitali. Stáli na břehu s „bratřími,“ nebo procházeli se jejich ležením, prohlíželi si je, leckdes už s nimi seděli pod stromy, nebo na břehu ostrova. Nejvíce se jich shluklo na předním ostrově u volné prostory duby vroubené, kde právě bratří Táborští konali pobožnost.

Tu také ztratil Ctibor z Hvozdna Bartoše studenta. Uvázl mladý muž ve skupině známých studentů, kteří s několika mistry dívali se na Táborského bradatého kněze, jenž bez pleše, v šerém, obyčejném rouše, s rudým kalichem na prsou, bez ornátu, stojí u hrubého stolce, ubrusem pokrytého, plného chleba a nádob různých, ohnivě, s očima planoucima, mluvil k „bratřím,“ aby jako již bratři mnozí pro pravdu Boží a kalich Páně krev svou vylil, aby i oni hrdel svých a životů svých nasadili, aby byli k boji vždy hotovi, k zabiti nepřatel silní.

Bartoš student chvíli poslouchav, chtěl dále jíti, aby zase našel Hvozdenského zemana. Zůstal však, když známi ho pobizeli, aby počkal na táborskou mši, aby uviděl, že bude hned. — Dočkal se ji a viděl, jak týž kněz bez ornátu, bez korporálu, tak jak kázaje byl, klekl na kolena, hlavu na zem položil a říkal otčenáš, jak všichni s ním se modlili, jak týž kněz vstanuv jal se po česku, hlasem velikým říkati nad chlebem a nad vínem nepozdvihuje ani toho ani onoho:

„Pán náš Ježíš Kristus když jest večeřel, vzav chléb a dobrořečiv lámal a dal učedníkům a řekl:

Vezměte a jezte; to jest tělo mé. A vzav kalich a díky činiv dal jim řka: Pijte z toho všichni, nebo to jest krev má, nové smlouvy, která se za mnohé vylévá na odpuštění hříchů.“

Mnozí z Pražanů, kteří se na to dívali, obrátili se a reptajíce v nevoli odcházeli. Nechtěli se na takové kacírství, jak říkali, dívat s těmi ze svých, kterým se ta prostota Táborských zase libila, kteří chválili, to že je pravé, nač ta zbytečnost a drahost ornátů, nač všecka hříšná a nákladná nádhera, toť že všecko proti písmu, žeť tam ty dřevěné číše a čistcové kalichy lepší jsou nežli se zlata a stříbra —

Bartoš student vydržel až do konce. S živým účastenstvím hleděl, jak kněz požehnav, sám nejprve přijímal, jak ostatní kněží přistoupili a brali si posvěceného chleba a vína a jak po té rozdávali „bratřím“, jedni chléb ne okrouhlý, v hostiích, nýbrž kterakkoli nalámaný nebo nakrájený, a druhí víno. Jak se rozezvučelo ostrovem pod stromy: „Jezu Kriste, štědrý kněže“ zanotoval Bartoš student také a zpíval u vroucí pobožnosti —

Po tom teprve šel hledat Hvozdenského zemana. Činil to volně; leckde se zastavil, prohlížel si vozy, koně, „bratři“, až se doptal na zbytný houf. Věděl, že v něm je nový jeho známý. Zastal ho ne na ostrově ale naproti na břehu, v samý již soumrak, kdy mezi stromy na ostrovech sem tam už ohně se rděly a dýmaly. Zastal ho na koni, an konal svou hejtmanskou povinnost.

Na břehu řeky stálo mnoho „bratří“ ze bytného houfu v půlkruh sešikovaných, a pračata. Prostřed toho půlkruhu v čele zrovna před muži Ctibor z Hvozdna na koni s hejtmanským palcátem v ruce, s mečem po boku, ale v čapce. U něho dva kněží bradatí. Všechno mužstvo stálo jako zeď, tiše; sotva že tu tam kdo polo nahlas promluvil. Ctibor hleděl vážně, zamysleně před se, jakoby pozoroval tmící se řeku, ostrovy, v jejichž stromoví se již tma ukládala, ohně, jež tu onde mezi kmeny a také na břehu hořely a jejichž rudá zář padala hluboko do vody.

Živý ruch byl kolem všude, ač už soumrak nastal: v ležení na ostrovech, u převozu, na cestě od města, z jehož silhouety, vic a více se tmící, vypínaly se k podvečernímu, vybranému nebi jako mohutné stíny přečetné věže bran, hradeb i kostelů. Nade všechn ten ruch ztlumený tou pozdní chvílí zahlaholily pražské zvony a hlahol jejich nesl se sem až na břeh,

k sešikovaným jezdcům ze zbytného houfu nyní opěšalým.

Bartoš student rozhlížel se udiveně, co bude, nač tu stojí, nač čekají. Nejvíce upíral zraky na svého nového známého, Ctibora z Hvozdna, jak ten se všechen na tom koni změnil, jakoby to byl jiný muž. Student se optal jednoho z „bratří;“ ale odpověď sama přicházela. Rozevřel se v ten okamžik opodal polokruh a z pozadí od vozů vstoupili do prostory čtyři muži, patrně „bratři,“ všichni bradatí. Dva ozbrojení meči v helmicích na hlavě, dva beze zbraně, nemajíce nic na hlavě, spoutaní na rukou, v řetěze na nohou.

Mluvil-li kdo v šiku, teď umkl. Všichni hleděli na spoutané „bratři,“ kteří s hlavou sklopenou šli, kam je oba průvodčí vedli: do středu, kde hejtman na koni seděl a kde kněží stáli. Jak zvolna kráčeli, ozýval se řetěz temným řinčením, jak se smýkal zdupanou travou a prachem.

„Co spáchali?“ ptal se Bartoš student dychtivě jednoho z mužů.

„Ráno se spili a shádali. Byla velká potrčka z toho.

Teď budou kázáni —“ Obrátil oči ke středu jako student, kdež oba provinilci stanuli a kamž přinesli dvě pračata hořící smolnice. Na okamžik všecko ztichlo. Oba spoutaní „bratři“, oba osmahli, stáli s hlavami sklopenými.

Zcuchané vlasy padaly jim do čela. Na tváři menšího, ale ramenatějšího z nich bylo viděti pruh zaschlé krve.

Jeden z kněží stojících u Ctibora z Hvozdna, povystoupil proti nim a promluvil k nim vážně a přísně: „Bratři, hřešili jste obžerstvím proti zákonu Božímu, neposlušenstvím proti řádu bratrskému. Věděli jste, že nesmí býti svárů, kříků a potrhání u vojště a vy

jste se rvali a bili. Bratře Miko, řečený Železníku, bratře Slívko, poznáváte-li se v tom, že Pána Boha rozhněvali jste a zhřešili proti němu a proti této obci naší?“

„Znám,“ odpověděl temně Železník, a po něm hrubším hlasem rovněž tak Slívka.

„Chcete-li odpuštění dojíti, smířte se nejprve bratrsky,“ pravil kněz ne velitelsky, ale jako rádce.

Oba bratři pozvedli hlavy, okamžik na se hleděli, jakoby každý čekal, kdo dřív, až pak oba najednou si ruce podali. Po té poklekli.

Vítr od řeky vanoucí povíval jejich hustými vlasy a bradou vážného kněze, nad nímž se třásla rudá zář čadivých smolnic.

Kněz vztáhl ruku a mluvil povýšeným hlasem:

„Bratře Miko Železníku, bratře Slívko, prosíte-li, aby pán Bůh i tato obec vám odpustila?“

Oba provinilci vzhlédli ku knězi a hlasem, v němž znělo upřímné pohnutí, zvolali:

„Prosíme.“

Jak to řekli, všichni „bratři“ ze zbytného houfu, jak stáli kolem i jiní, kteří se přišli podívat, i kněží, klekli na zem, hejtman na koni smekl čapku, a všichni jali se na hlas zbožně a upřímně říkat: „Otče náš!“

Bartoš student klekl také a dojat hleděl na klečící bojovníky, kněží, hejtmana na koni, jak se modlili za provinilé bratři. Nejdéle tkvěl zrak jeho na šedé, skloněné hlavě starého Hvozdenského. Ten, jak „otčenáš“ dozněl, dal na hlavu, vzpřimil se v sedle, potrhл uzdou a vyjel několik kroku v před do prostory, pochodněmi nejjasněji ozátené až k oběma spoutaným. Nastalo zase hluboké ticho a tím tichem ozval se hejtmanův hlas:

„Pán Bůh vám bratři odpustiž, ale za vinu vaši bude nad vámi pomstěno podle zákona a řádu.“ A pronikavěji zvolal:

„Šilink skrze pračata!“

Průvodčí zavedli oba odsouzence kousek dál, tu s nimi stanuli, a rozvázavše jim ruce, svlékali z nich sukně. Zatím už utvořila se ulice z dvou řadů „bratří“ starších i mladých pračat; každý z nich držel vláčnou hůl nebo silný prut prve u řeky uříznutý a čekal.

Bartoš žasl. Nenadál se té přísnosti; domníval se, že již tím veřejným pokáním pokuta odbyta. Teď viděl oba bratři po pás obnažené s rukama do předu svázanýma. Odkudsi z řady zahučel buben a oba odsouzenci na ten hlas vykročili mlčky, odevzdaně, do živé ulice, jeden za druhým. Bartoš je viděl v mihavé záři smolnic, jejich obnažená záda, jak se nad nimi zdvihl les prutů a holí, jak ten suchý les počal se hýbat, jak ostré, bolestné rány jako krupobílí dopadaly na nahá těla.

Bezděky se zachvěl. Dlouho se na to nemohl diviti. Obrátiv se, tlačil se k hejtmanovi Ctiborovi, jenž na kraji „ulice“ seděl na koni. Student dotkl se hejtmanovy škorňe. Hvozdenský se obrátil.

„Půjdeš-li ještě do města k panicovi?“ ptal se student.

„Dnes již ne. Není možná. Vyříd mu, prosím tebe, že je všechno opatřeno; zbroj a koně že já mám, ať se nestará, ať leží, tím že dřív vstane. Zítra že přijdu!“

Bartoš odešel. Buben slyšel ještě dlouho, až přehlušila jeho víření zbožná píseň, kterou bratři zapěli. Bartoš se vracel všecken vzrušen. Ničeho již cestou nedbal, jen na to, co viděl, myslil, na kající Tábor, na jejich trest, na to, jak Táborští zákon Boží plní, jak přísně stavují zlo a hříchy, toť že to pravé očisťování a povznesení.

Panice zastal na loži. Dařilo se mu líp, ale aby zítra mohl vyjít, na to nebylo pomýšlení. To viděl Bartoš hned. Ondřeje potěšil zprávou, že vraníka má strýc, a že strýc přijde zítra na jisto.

31.

Bartoš student se však za nedlouho zase přihnál do domu Blažka Purkrabího. Vrátil se od Staroměstské radnice; to s novinou tak pospíchal. Doslechl se na rynku, že právě před chvílí přijel posel a ten že přinesl jistou zprávu: „Uherský král na cestě.“ Již táhne, již se blíží s Uhry a Slezáky a s Němci Kutnohorskými. Noviny té se mohl každý nadíti a přece vzrušila, a mnohého i zarazila. Jako na křídlech se rozletěla a za chvíli roznesla se Staroměstským rynkem a odtud dál ulicemi, že král už je u Českého Brodu, snad v Úvalech, že snad už zítra tu bude, zítra že přitrhnou.

Bartoš student chvátal s tou novinou k Ondřejovi. Než nedostal se k němu, protože raněný právě usnul. Tak ji jen v rodině Blažkově vypravoval. Ale jen řekl, co slyšel, vstal bradatý Blažek, dal na hlavu čepici, hodil přes ramena plášť a chvátal na radnici. Byl jedním z podhejtmanů. Pospíchal pro určitější zprávy a pro rozkazy, kdyby snad bylo nutno hned, ještě teď, nebo záhy z rána svolat sousedy z ulic jemu přikázaných do zbraně.

Ondřej tvrdě spal. Nevzbudily ho ani rychlé kroky na mazhauze, ani hlučné hlasy, jak tam vzrušeně mluvily o bližícím se nepříteli. Nevytrhl ho ani pouliční hluk. Sbíhalí se lidé před domy, chváтали ulici, bylo slyšet, jak na sebe křičí, volají. A všude jen o Uhřatech a Němcích a jejich králi mluvili a pohnutě rozčileně, i o tom, že již nastává boj — Mnoho

lidí ze sousedství, mužů i žen, i výrostků sešlo se před domem svého podhejtmana, Blažka Purkrabiho. Čekali, s jakou se vrátí z rathouzu.

Vrátil se až za tmy. Všichni ho obstoupili. Hluk ten Ondřeje probudil. Slyšel nejasnou směs zvuků, pak ticho, pak tichem hlas jakýs:

„Ještě není tak blízko. Buďte s pokojem. Táhne sic, ale zítra k nám ještě nedorazí. Buďte však připraveni na každou chvíli — —“

Teprve nyní poznal hlas hostitele svého. Co by to vše bylo, nevěděl, ale domýšlel se. „Zítra ještě ne, ale táhne již — Kdož jiný, nežli Uherský král. A on, Ondřej, bude-li moci proti němu! Ó že ta rána se tak zvolna hojil — Čekal, že měšťan ho ještě té chvíle navštíví, aby mu také pověděl. Nepřišel však nikdo. A v tom čekání usnul.

Záhy z rána vstoupila Blažkova manželka, obstarožná, vážná měšťanka, jež o panice pečovala jako o svého. Od ní uslyšel, že tomu tak, jak se večer domýšlel, a že jeho hostitel odběhl zase na ratouz.

Nemohl se pak ranlékaře ani dočkati, aby zvěděl, jak je s ranou dnes, je-li lépe, a kdy bude moci zase mečem a kopím vládnouti. Mdlo, jako dřív už mu nebylo, cítil se silnějším. Zatoužil ven; také májové slunce ho vábilo líbezně svític do komory pohodlně upravené, k loži pod nebesy zařízenému, jakého domna na zemanské tvrzi neměli ani jediného.

Když osaměl, vylezl z postele a přisedl k oknu. Viděl na plac, na Betlemskou kapli; díval se na ni, na lid do ni vcházející, naslouchal zvonění a pak zpěvu. Zdravou rukou otevřel okno, aby lépe slyšel. Zbožný zpěv proudil otevřenými dveřmi z Betlemské kaple. Panic bezděky jal se modlit. A zase na strýce myslil, kdyby tu byl, jak by si jistě zašel do kaple, a Zdena — kdyby ta vše to viděla!

Uvažoval, proč přece s nimi nejela, co tam má, co ji zdrželo, zdali jen špitál nebo opravdu ti kněžkové. Také mu připadlo, jak je u nich na Hradišti a v sousedství na Přiběnicích. Obraz mladé dívky se mu vynořil v bílém, jeptišském rouše. Mihla se mu její tvář, její zlaté, krásné vlasy, po polštáři jako rozlité, jak je zardělá sbírá, rouchou zakrývá. — —

Přišel černý, vrásčitý medikus, prohlédl ránu, očistil od hnisu, nasypal červeného prášku, koudele přiložil, zavázal.

Panic hleděl na něj dychtivě, upřeně. Než ran-lékařova tvář byla u svém výrazu zrovna taková jako včera. Nic dobrého v ni nevyčetl. A také pak, když se ho zeptal, jak je, odvětil lékař klidně:

„Milý bratře, strpení! Strpení!“

Tím ho málo potěšil. Rozmrzel se ještě více, když pak přišel Blažek z radnice a přinesl novinu, že bratr Žižka se záhy z rána vypravil s valným hou-fem jezdců i pěších přes vodu do Buben, protože jakýs valný houf táhne posádce králově na hrad na pomoc, že jsou někde z Boleslavska, pan Michalec že je vede, že veze na hrad zásoby a že Žižka na ně číhá někde u Ovence — Mladý zeman se zasmušil. Strýc tam jistě a on tu! Když Blažek odešel, zkoušel raněnou ruku. Bral kutý svícen do ruky, svíral pěst — ale hned všeho nechal. Palčivá bolest projela ho, až zuby zaskřípal. Byl jako na trní. Nemohl se dočekatí, jak je tam za řekou. Naslouchal, z okna vyhlížel, čekal, že na zvon udeří, po dveřích se ohlížel, nejde-li někdo s novinou. Přišel, odpoledne: Bartoš student, že někde u Královské obory se bijí, a že Uherský král je v pravdě již v Českém Brodě. Že ho lze čekatí každou chvíli. Vypravoval to vše urývaně, všechen vzrušený, udýchán; jen pověděl, už zase pospi-

chal odtud, že se musí podívat, že snad už bitvy konec.

Strýc nepřišel ani dopoledne, ani odpoledne. Na ulici bylo čím dál tím hlučněji. Panic stoje u okna dival se dlouhou chvíli na lid, jenž sem tam se hrnul nebo v houfce se srážel, všechen pohnutý, v zjevném napjetí i rozčilení. Z jednotlivých výkřiků a slov, jež zachytil, vyrozuměl, že je řeč o nepříteli, o rudé šelmě, o králi Uherském, že všude, kudy táhne, všecko v požeh dává.

Pojednou jakoby do všech střelil. To zvon se ozval, a hned po té objevil se jezdec jakýs uprášený, zardělý, jenž zarazil koně na place před kaplí a zvolal velikým hlasem:

„Bratři, radujte se! Bratr Žižka stepal Michalce a Jana Chudobu, u Ovence, zbili je a všecko jim vzali, co vezli Němcům na hrad. Devatenáct vozů se špiží a oděním —“

Poslední slova zanikla v divém, radostném jásotu lidu. Trvalo chvíli nežli posel mohl dále oznamovati:

„Jeden vůz plný seker — takových“ a jezdec mávl lesklou širočinou nad hlavou. „Ta je z nich! Takových vezli na hrad celý vůz, na naše řetězy a sloupy v ulicích — Ta je z nich!“

A zase křik, zase jásot; všechno se tlačilo ke koni, k jezdcovi podívat se na sekeru, jež vypadala jako všechny sekery. Ale že měla sekat řetězy a sloupy, ničit pražské ohrazení, že byla kořistí, stala se vzácnou. Jezdec ji níže klonil; byli by mu ji snad vytrhli, kdyby ji zase do výše nepovznosl a koně do kroku nepobídl. Houf valil se za ním, ale již zpívaje. Panic všechen vzrušen zkoušel, jak by bylo s oblékáním. Ale nešlo to. Oteklou, raněnou rukou nemohl vládnouti. Musil zůstat, jako vězeň. Kdyby alespoň Blažek přišel, nebo ten student, aby pověděli, jak bylo, nebo

strýc! Strýc! Přijde-li! Tenť tam jistě byl. Snad se mu tam stalo, jako jemu, panici, u Poříčí.

Přišla žena Blažkova, pohovořila s panicem, ale novin nevěděla. A muž z ratouzu nešel. Pak vrazila děvečka do komory s novinou, že Táborští hned od Ovence většinou vytrhli k Břevnovu, a že Břevnovský klášter hoří —

Pak už to z ulice zaslechli.

„Břevnov hoří!“ křičeli pod okny a dál z plácku někdo pronikavě ječel:

„Břevnovský klášter hoří, a mnichy tam smaží!“

Pozdě odpoledne přišel Blažek z radnice a do-
tvrdil tyto zprávy o požáru. Přinesl i to, že Uherský král je již před Brodem, že se položil se vším vojskem i s Kutnohorskými v lukách u Litožnic,*) že tam v lukách všude plno stanů a bud, že Uhři pálí a mordují. Hornici že mají mnoho pušek a praků, to že je jisté, že to přinesli bezpeční zvědové. Rozmlouval s panicem o tom, co bude, o pomoci, kterou ještě konšelé a hejtmané čekají z Loun, Žatce a Slaného, že přitrhnou zítra, nejdéle pozejtří, a že jak hejtmané myslí, vytrhnou pak všichni z Prahy na Uherského krále a Horské, hned, dokud tu ještě nemá křížovníků z Němec, a že pro větší jistotu potáhne pan z Valdštejna Slanským a všem ostatním naproti —

V komoře se počalo šeriti. V ten okamžik ruch na ulici poutichlý znovu se rozšuměl, a rostl valem jako když se přivalí velká voda. V hluk rychlých pádných kroků, křik a volání, v šum hlasů ozval se kdesi u sv. Klimenta zvon, jiný u sv. Jana na Zábradlí a hned po té spustily také zvony naproti, na rohu plácku za kaplí Betlemskou u sv. Filipa a Jakuba. Nebylo to na poplach; zvonili jako o slavnosti, ně-

*) Zašlá ves. Bývala mezi Dubčem a Běchovicí.

komu na uvítanou. V ulici bylo hlučno; ale dál z ulice, od mostu nebo z nožírské ulice zaléhal až sem dusot koni a hluk velikých zástupů.

Blažek vyšel kvapně ven. Panic s jeho manželkou postavili se k otevřenému oknu. Lidé všichni pádili směrem k mostu nebo k nožírské ulici placem dolů nebo Jilskou ulicí. Také se tam světla zamihla a mihala a zpěv z té strany zašuměl jako lijavec. Zněl, rozléval se šerem jarního večera do pletiva ulic.

Ondřej poznal, že to jejich, Táboorská píseň. Oči mu zahořely, krev zbarvila mu bledé líc.

„To jsou naši! Bratři! Zvítězili!“

V tom z dola za šera zahoukl Blažek, oznamuje: „Bratři Táborští se vracejí. Vezou kořist Michalcovu. A mnichy z Břevnova vedou.“

Vice nebylo rozuměti. Táhl od Zderazské brány dolů nový zástup lidí, nejvíce studentů a mladých řemeslníků, pokud bylo možná v přítomnosti rozeznati. Šli rychlým, pádným krokem, a zpívali potupnou:

„Legat přijel do Prahy,
zbudil kanovníky,
byť k němu přistoupili,
krále s obcí loupili —

A jasně, jako příval zahřmělo, jak právě kolem Blažkova domu hřmotně si vykračovali:

„Po vši české zemi.
Mistru Husovi to divno,
svatému Písmu protivno —
že se Bohem — —“

Zašli do ulice.

Ondřej stál u okna a naslouchal jejich zpěvu, až zanikl; naslouchal i pak ohlasu hlučného ryku a jiného zpěvu, jenž patrně ze Staroměstského náměstí se ozýval. I když vše, zvonění, zpěv, jasot utichlo,

čekal na Blažka, s jakou ten se vrátí. Měšťan přišel pozdě; vypravoval, jak se Tábořským zdařilo, a vykládal, jak vzali panu Michalcovi devatenáct vozů, jež chtěl na hrad dopravit, jak na něj bratr Žižka u obory královské udeřil, a jak mu do boku vrazil, jeho lid rozplašil a po polích honil, co v těch vozích kořisti vzácné, špiže různé i obleků a co seker! Jmenoval různá místa v okolí královské obory a Pražského hradu v těch stranách.

Ondřej neznal žádného, nemohl si bojiště představit, poslouchal však dychtivě, nespouštěje rozšířených očí se svého hostitele. Ale předem se optal, jsou-li také mrtví, padli-li někdo z „bratří“.

„Z našich, pokud jsem slyšel, nikdo. Ale z Michalcových lidí jich drahně zabili. A kolik jich také přivedli, většinou raněné. Zavřeli je s mnichy do prázdného domu Frenclína Němce — —“

Ondřej šel pozdě spat, ještě později usnul. Pořád myslil na to, co se dnes sběhlo, a modlil se, aby se mu rána brzo zahojila. Pozdě usnul a časně se vytrhl ze spaní. Probudilo ho cvrčeni ostruh a hlučné hlasy. U lože stanul strýc s Blažkem purkrabím. Starý zeman byl veselé mysli. Včerejší den se mu jak náleží líbil a tu v domě zaslechl, že je Ondřejovi líp, že za nějaký den bude zase moci na koně.

Usedl u bratrovce a vypravoval mu živě, rozkládaje, nejprve a přede vším, že se stavil teď v Bětlemské kapli, že se tam pomodlil, a pak jak včera ty nevěrné Čechy, kteří chtěli pomoci Němcům na hradě, honili, jak je bili a tepali, a co jim všechno porobili. Nejvíce ho ty sekery těšily.

„Ty byly na nás, ty chtěli na sloupy a šraňky a teď budou sloužit nám a dobře, ale na ně na ty Machomety —“

Zas už o Uherském králi vykládal, jak všude jeho Uhři hubí, v pozeh dávají a vraždí i děti a ženy, jak chytají sedláky a je do ohně házejí, že by byl už čas na něj udeřit a nečekat na něj.

„Až přijdou Slanští a z Loun a Žatce. A ti tu budou snad dnes, snad zítra. Vzkázali kněz Špička a Petr Obrovec a Závise Bradatý, ti je vedou,“ pravil Blažek purkrabi. „A půjdeme jim naproti, včera jsme o tom na ratouze jednali. Bude tak bezpečnější.“

Hvozdenský nemohl dlouho pobytí. Záhy odešel a s ním Blažek purkrabi. Pak přišel ranlékař, ránu pochválil, že se hojí, ale nařizoval, aby si dal paníc pokoj a měl strpení, strpení. Jen medikus odešel, zavířil dole na place buben a zahlaholila trouba. Hlaholila tu i v ulicích znamení, aby měšťané této čtvrti se oděli, aby spěchali na určené místo shromáždění. V domě Blažka purkrabiho nastal hluk a shon. Blažek sám jako podhejtman, byl první v odění, jež snesli z jeho komory: v helmu, v kroužkové brni. Na život a prsa připjali mu přední kus, na lůno drátěný šorc, na ruce „myšky“ a brněné rukavice. K boku připjal meč, do pravice vzal palcát.

Jako v jeho domě, tak ve všech po veškeré čtvrti snímali měšťané se zdi svou zbroj a zbraň. U všech nebyla taková, jakou měl Blažek; u některých se mnoho nedostávalo. Ti všichni spěchali ke čtvrtnímu hejtmanu, aby jim vydal ze zásoby obecní, kterou opatroval.

Shon a hluk byl všude po všech ulicích, po všech domech. Muži ve zbroji vycházeli z domů, leckdes osedlaného koně vyváděti, tu tam jezdec přejel. Ulice se plnily, ženy, děti, studenti přicházeli, shlukovali se, čekali, dívali se nebo provázeli své známé ve zbroji. Ondřej meškal z počátku v jizbě svého hostitele a díval se, jak bradatý měšťan odhodlaně na se odění

béře. Panicovi bylo líto, že se musí jen dívat, že nemůže také s ním. Pak, když se purkrabí s manželkou a se všemi z krátka rozžehnal a se zbrojným ze své čeládky odešel a na koně vsedl, odebral se panic do své komory, odkud bylo dobře na plac před kaplí viděti.

Zbrojní měšťané ze sousedních ulic se tu scházeli. Již korouhvice nad nimi povívala. Ondřej stál u okna jako přikutý a neodstoupil, dokavad se všichni nesešli, dokavad je Blažek podhejtman nesešikoval. Trouba zahlaholila, houfec vytrhl a mířil k uhelnému trhu na shromaždiště celé čtvrti. Lid kolem dal se do zpěvu a hrnul se za ním. V oknech kolem také všude plno.

Hluk zbraně a zástupů, troubení a bubnování rozléhalo se všude, odevšad jasným, květnovým jítrem. Teprve po deváté všecko poutichlo. Vytrhl tou dobou valný voj Pražanů naproti svým spojencům. —

32.

Ale ani v tom tichu nebylo klidu. Napjetí, rozčilení jakoby každý s povetrím nadychoval. Všude plno otázek, jak bude, co bude, dojdou-li dobře Pražané ke Slanému, kamž mířili, nečeká-li jich někde nějaký úklad. A dojdou-li, jak se vrátí, jak je s Lounskými, Žateckými, přijdou-li dobře do Slaného, kde se měli sejíti. A král, Uhři a Horští Němci na druhé straně! Přitrhnou-li již dnes ku Praze, sesílí-li své posádky na Vyšehradě a na hradě sv. Václava —

Panic seděl u knihy sv. písma, jež mu hostitelka přinesla. Četl v něm, zabýval se svatým slovem, ale ne dlouho. Přes tu chvíli přistoupil k oknu podívat se, vyhlédnout. Po obědech přišla vážná měšťanka, Blažkova manželka. v čepci, v šerých šatech, usedla k panic, rozmlouvala s ním nejvíce o tom, jak bude,

kdy se asi muž vrátí, Pražané a s jakou. Když odešla, četl zas, ale pak na knihu již ani nesáhl. Přišel Bartoš student v helmici, v brněné košili, s mečem po boku, s oštěpem v ruce. Ohlašoval se, že je tu jenom na skok, že jde na horu na Slovany, že tam bude sloužit v houfu, ve strážích proti Vyšehradské posádce. Pověděl také, že se v jejich sousedství dnes zase kolik Němců vystěhovalo, protože z ratouzu na ně dokročili, proč nepřijímají pod obojí; a tu že ti zaryti raději opustili své domy a všecko a že se vystěhovali, poněvadž doufají v Uherského krále, že ten jim pomůže, že jim bude všecko zase vráceno a nahrazeno.

„A co ten král, ta šelma rohatá?“ ptal se Ondřej studenta.

„Povídají, že ti jeho Uhři a ti pohané, Kumáni, zajiždějí daleko; hrubě daleko. Jsou směli. Povídali, že na silnici u Malešic se srazili s našimi —“

„S kým?“

„S vašimi, Táboorskými —“

„S honci!“ vpadl dychtivě Ondřej —

„Nevím, ale jízdní vaši srazili se s nějakou hlídkou Uherskou v těch stranách. Zle je pošavlovali —“

„Naši —“

„Uhři zas ujeli. Ale jsou hrubě blízko. Z toho bude bitva. Jen kdyby Slanští brzo přitrhli —“

„Jen kdybych už byl zdrav!“ povzdechl Ondřej.

Když Bartoš student odešel, chtěl se Ondřej podívat do ležení ku svým, ku strýci, aby zvěděl, jak je s těmi Uhry. Chtěl jít tak, jak byl na polo ustrojen. Sukně obléci nemohl; za to si chtěl dát přes ramena plášť. Než Blažkova manželka ho nepustila. Vzpíral se a dokládal, že mu již lépe, že se zase vrátí; měšťanka však dovolávala se lékaře, ten že jí přísně poručil, aby ho ven nepouštěli, aby se šetřil. Poslechl

posléze; zůstal, ale byl čím dále tím netrpělivější, neklidnější. Čekal strýce, čekal zprávy o hlídkách, o Uhřích —

Do večera nedošly žádné zvláštní noviny ani od Slanské strany, ani od Brodské.

Nazejtří, v pátek před letnicemi*), Ondřej ve své komoře již nevydržel. Strýc ráno nepřišel, jak se ho nadál, za to přinesla hostitelka novinu, že přijel rychlý posel na ratouz oznámit, že Pražští se Slanskými, Zateckými a Lounskými se dobře spojili, že přitrhnou odpoledne, aby se na radnici postarali o přibytky, že jich táhne kolik tisíc s dětmi i s ženami, pěší, jízdní i na vozech.

Když pak odpoledne se všechny Pražské zvony rozezvučely, když všechno město bylo vzhůru, když všemi ulicemi se valily zástupy a odevšad se rozléhal šum, hluk a zpěv a nadšené volání, neudržel se Ondřej. Nesnadno si přehodil plášť přes ramena a vykročil z domu. Nohy mu hrubě nesloužily; chvěly se, ale šel. Té chvíle ho nikdo nezadržel, protože všichni vyběhli se podívat na pomocné houfy.

Zvony hlaholily, pobožné písně zněly za kněžími nesoucími v proštípí tělo Páně, zvučely dále v zástupech za nimi. Vše bylo nadšeno, rozradováno jako před čtyřmi dny, když vítali první pomoc, Táboorské bratři. Teď Ondřej se sám tlačil, jak jen mohl s obávanou rukou, a vítal také, nadšeně vítal.

Domů se vrátil všecken unaven a sláb; chutě, bez pobídky ulehl zase na lože. Blažková mu domlouvala, ale ne mnoho; bylať rozradována šťastným návratem Pražanů a svého muže. Viděla ho na koni v čele houfce. Čekala ho, vyhlížela, ale on nešel. Také Ondřej se ho nemohl dočekat. Blažek podhejt-

*) 24. května.

man přišel až samý večer. Dříve nemohl. Měl starosti se svým houfcem, pak s přibylými hostmi.

„Kam jste je všechny dali?“ ptala se žena.

„Do opuštěných německých domů a do klášterů. Také jich drahně zůstalo pod širým nebem. Tíť sobě nejmiň odpočinou. Hrne se k nim lidi —“

Zasedli k jídlu. Večer byl vlažný, až teplý, nicméně zavřeli otevřená okna. Dorážel z ulice k nim takový hluk, že si chvílemi ani dobře nerozuměli. Okno zavřeli. hlcmozu však neušli. Zněl stlumeněji, ale bez přestávky, jako temné šumění a hukot vod. Chvílemi vyrazilo hřmotněji drnčení těžkého vozu, jak rozvázeli zásoby, hlavně pití nově přibylým hostem, nebo cvakot podkov. Na tento hlas vstal pokaždé Ondřej a díval se dychtivě dolů před dům, nezarázil-li tam někdo koně před domem. Do té chvíle čekal strýce. Nedočkal se ho.

V městě však Ctibor z Hvozdna tou dobou byl.

Vjížděl tam s Kunšem z Bělovic. Jeli z ležení za Poříčskou branou na Staroměstský ratouz. Bratr Žižka pro ně vzkázal. Měsíc jim svítil na cestu starým, královským městem. Byla krásná, májová noc; pod vybraným nebem ve vzduchu stříbrně prozářeném jasně se rýsovaly věže i vysoké štíty stavení; v tajemném prosvitání leskly se hranaté tabulky vysokých oken kostelních. Svit měsíce projašňoval i zdi chrámové i hřbitovy kolem nich v bělavé obrubě, i první květy a omladlá, tmavá křoví na hrobech. Hřbitovy u chrámů tichy jako ostrůvky věčného klidu a mlčení v příboji zápasů a života. A ten vřel kolem nich na placech a v ulicích až po sám práh černých hřbitovních vrátek.

Ulicemi, jejich černými stíny i světlem měsíce valily se houfy tou pozdní noční dobou jako o pravém poledni: domácí i přespšní, většinou samí mužové, bradati i holobradí, ve zbroji i beze zbraně,

měšťané, různá chasa a chudina. V otevřených oknech také plno lidí; v tichém prosvitu bylo tam viděti nejvíce panny, ženy a starce. Na podsíních, v záři i ve stínu stály četné skupiny. Odevšad směřs hlasů; chvílemi zavanul ozvuk houfného zpěvu odkudsi z Nového města do toho neúnavného hukotu.

Tím proudem a ruchem jeli oba hejtmané. Mohli jen krokem a přes tu chvíli musili na okamžik koně zarazit. V Catečné ulici byla největší tiseň a tláčenice. Na rynku ne volněji. Opodál radnice směrem k pranýři před krámkou a kotci nyní zavřenými stálo mnoho vozů k vytrhnutí připravených s nákladem hrubých kusů. Koně byli vypřaženi, ale městští drábové ozbrojení ponocovali na těch vozích, jež tmavě trčely, jakož i pranýř nad rojem lidstva. Po zástupech, po domech kolem, po nedostaveném Týnském chrámu, po radnici s arkýřem a věží i podloubím radnice, všude rozlité zář měsíce i divné, lomené stíny.

Před hlavním vchodem*), u vrat plechy pobitých, stálo několik městských žoldnérů v plné zbroji s oštěpy v rukou. Vedle nich dva Táborští „bratři“ v kapálínech, jež se mdle leskly v měsíčné záři, každý u svého osedlaného koně. „Bratři“ byli jízdní poslové, čekající na rozkazy z rady pro ležení za Poříčskou branou. V těch místech, u hlavního vchodu, byl shluk největší. Stáli tu většinou sami Pražané, v největší směsi; nejvíce různé řemeslnické chasy a chudiny.

Čekali na nové zprávy, co král Uherský, hnul-li se, co jeho Kumáni a Uhři; čekali také co rada. Zasedalať, jakož teď zasedala po celý den, i této pozdní chvíli. Že k vůli Uherskému králi, to se rozneslo, i to, že v radě jsou také Táborští hejtmané, Mikuláš z Husí, Žižka, Chval, Buchovec a knězi Koranda, Jan z Že-

*) Byl proti Sirkové ulici.

liva a kolik jiných. Seděli již od večera a s nimi také ti dva zemané, Obrovec a Bradatý i kněz Špička, kteří dnes přivedli novou pomoc. Ti přišli na ratouz hned jak své houfy na místa zavedli, většinou na Novoměstském rynku, kdež zůstaly všechny jejich vozy.

Všichni v zástupech, i ti, kteří hlasně, živě rokovali, i ti, kdož mlčky stáli, s očima k radnici upřenýma, byli u velikém napjetí. Stávalo se již rozčilením. Nedočkavě, netrpělivě čekali, ohlásí-li z ratouzu, že vytrhnou na Uhry a Němce. Všichni tu kolem radnice po tom dychtili. Každý chtěl vyrazit na nepřítele, který takřka před branami mordoval a pálil. A pomocí právě přibylou vzplála bojovnost všech ještě více.

Vsude mluvili o nepříteli prudce, výhrůžně, leckdes už lali některým radám a kněžím, že jsou zbabělí, opatrní, že chrání ty Němce, kteří zůstali ještě v Praze, ti že se proto nehýbají, že donášeji Uhrům a Němcům v poli, že již je dávno měli ven z města utiskati, mocí vyhnati —

Chvillemi zvlnila se massa čekajícího lidu, jak ze Železné, Caletné ulice nebo z dola z Ovocného trhu, od Jilské ulice přihrnuli se noví zvědavci, přicházející většinou z Novoměstského rynku, kdež se byli podívat na tábořící tam Slanské, Žatecké a Lounské. Tlačili se na poslední řady, ty na přednější. Naráz šel jako náraz vln prudce ku předu, k nej přednějším; a ti se vzpírali zády, lokty. Biřící u vrat křičeli, oštěpy na přič nastavovali, zdržovali jak mohli náhlý a prudký ten příboj zástupů.

33.

Touto živou hradbou plnou hluku, šumu a křiku jeli Kuneš z Bělovic a Ctibor z Hvozdna k radnici.

Studenti, řemeslníci, chasa různá, otrhaná i dobře oděná tlačila se kolem nich, přátelsky vítala hejtmany z Táboorského ležení; volali na ně, pokřikovali, aby na ratouzu již natočili červeného, bez průtahu, hned, ať poradí těm babám misterským alespoň oni, Táborští „bratři“, žeť už čas —

Když dojížděli k radnici, zahlédli opodál, níž, před sousedním domem ve velké kupě smetl jakéhosi vysokého muže, jenž do lidu kolem křičel, vášnivě rozkládal. Čapku měl v týle, vlasy v čelo, sukni u hrdla rozhrnutou. Stál v plné záři měsíce a dlouhý jeho stín padal na zástup hlav kolem jeho bezděčného řečiště, přes jejich čapky, kukly, srstnaté čepice i točenky.

„— oddal se jest na ukrutnosti neslýchané —“ volal z plna hrdla. To hejtmané dobře slyšeli i to, co dál vášnivě jako oheň do lidu metal. Mluvil patrně o Uherském králi. „Ukrutnosti neslýchané! Ukažuje je této České koruně pálením, ohavným násilím panen i paní, mordováním lidí i dítek. Slyšíte, i dítek i nemluvňat!“

Hlas mu přiskočil. Okamžik třepal rukama, pak na novo, chraptivěji, začal:

„A co nám, nám Pražanům, naši obci, bratři milí, co nám? Ten Machometa nečistý, zrádný, krve nenasycený, ten ďáblův syn, ta šelma Uherská, dal nám zrádců a kacířů, chce nás shladit, všechny Čechy shladit, osadit království samými cizozemci, cizozemci pravím, a nás shladit! —“

Divoký křik souhlasu zabouřil kolem řečníka. Hejtmané mu již viděli do tváře. Bledá vášnivým vzrušením byla ještě bledší v záři měsíce. Na okamžik musili zase zarazit koně. Zástup před nimi tlačil se k řečníkovi na smetišti a křičel, div že se okna ratouzu netrásla.

V tom z pozadí od Caletné ulice zabouřil nový přívál hlasů, nový přívál křiku. Oba Táborští hejtmané na koních, samojediní snad mlčící, se ohlédlí. Dva vozy postřehli, jako selské vozy, jeden nekrytý, druhý pod bělavou plachtou, a dva jezdce před nimi, dva za nimi. Vozy se zvolna kolébaly záplavou lidí směřem k radnici. Na chvíli také se zarazily i jezdci kolem nich. A všecko se v těch stranách k vozům hrnulo, tlačilo, jezdce obklopovalo.

„Někoho vezou,“ minil Hvozdenský.

„Snad nějaké Uhry chycené —“ Kuneš na to, a hned dodal: „Aby je ďábel — Bratře, musíme dál,“ a začal pošuchovati do nejbližších a houkal do davu:

„Bratři, pusťte nás! Z cesty! Musíme do rady! Bratři!“

A s ním Hvozdenský houkal a křičel:

„Bratři! Pusťte! Z cesty! —“

Když posléze pronikli až k vratům a s koní slézali, zahlédli, že se ony dva vozy zase hnuly. A divý křik letěl před nimi. Řečník na smetišti na chvíli umkl; upíral zraky na vozy jako všichni jeho posluchači kolem.

Kuneš z Bělovic s Hvozdenským zemanem dostali se z nejhorší tlačenice, když vešli do radnice. Tisni však neunikli. V radnici nebylo také volno. Hned za prahem stálo plno lidí, nejvíce městských žoldnéřů v plné zbroji. Také schody vedoucí na velkou síň či palác, hemžily se lidmi, většinou měšťany v šubách nebo v sukních. Chodili na horu, sestupovali, nebo na schodech se zastavovali v živém hovoru. Rudé, mihavé světlo smolnic do kruhů ve zdi zatknutých ozařovalo neúplně schody i palác nad nimi. V prostorné, klenuté této síni bylo jako v úle. Pražští kněží, hladce oholení, Táborští plných, dlouhých brad, mistrů několik v bitytech, měšťané domácí i něco cizích

právě na pomoc přibylých, stáli v skupinách, přecházeli nebo čekali u kovaných dveří vedoucích do radní světnice, kde zasedali konšelé s radou městských i Tábořských hejtmanů polních. Na paláci málo kdo seděl na dlouhých lavicích podél zdí. A málo kdo mlčel. Šum hlasů ve hlučné směsi zněl dunivě pod vysokou klenbou. Kdo mluvil, mluvil na hlas, živě; mnozí až prudce, až sebou potrhovali. Oči se blýskaly, nejedna tvář se do ruda rozohnila. Nejednen soused stál drže čepici v ruce, prostovlasý, bledý rozčilením nebo únavou. Nebylať tato noc první, kterouž trávili v takovém napjetí, v starostech a v návalu rozčilujících, honících se zpráv a událostí.

Teď všichni o jednom jednali a rokovali: o výjezdu na pole, bude-li lépe Uherského krále vyčkati či sebrati se s Lounskými, Slanskými, Žateckými, Tábořskými a obořiti se na krále a jeho ležení u Litožnic.

Chvilemi se šum na paláci na ráz obracel ku dveřím radní světnice, kdykoliv se otevřely. Hrnuli, tlačili se tam všichni; každý natahoval krk, napínal zrak. Síň před radní světnicí zvučela v ten okamžik hlomozem kroků, dupotu, a hlasy, plné dychtivé zvědavosti hlučněji se rozšuměly. Každý chtěl do vnitř nahlédnouti, do radní síně, kdež v záři svíc mdle se leskly na stěnách hojné plechy, přední i zadní kusy, lebky, nákolárky, kde visely těžké pavézy malované i praporce různých barev, kde pod nimi v lavicích seděli konšelé, kněží a hejtmané. Naposled když se dvěře otevřely, jeden z konšelů právě vycházel na palác, zahlédli kněze Jana Želivského.

Stál v lavici a mluvil do shromáždění. Byl bledý. oči se mu však jiskřily; hlas jeho, jenž tak mocně zníval s kazatelny u Panny Marie Sněžné, té chvilě zrovna hřímal. Proti Želivskému seděl rozvázný Jakub helmér, toho zahlédli, jak měl ruce na prsou založeny

a hrubě se mračil, patrně jsa jiného mínění. A Propoka, řečeného Jidáška z Uhelného trhu, zahlédl právě, jak se z lavice proti Želivskému vymrštil, jakoby mu chtěl skočit do řeči, a všechny kolem Želivského, jeho přátely a přívržence, jak se na Jidáška sypali a sáпали, zvláště bratři Charvátové*) a Jira rukavičník.

V tom se dvěře zavřely, ale pak se ozval za nimi v světnici takový hlomozný pokřik pochvaly, že v ten okamžik nebylo slyšeti na paláci příboj z venčí. V tu chvíli pronikli oba Táborští hejtmané ke dveřím radní světnice a nečekajíce, až je posel**) zavolá, vešli do vnitř. U dveří však bezděky stanuli a rozhlíželi se jako na pokraji rozbouřených vod nevědouce hned, kudy kam.

Všecko shromáždění konšelů, kněží i polních hejtmanů bylo v ohromném pohnutí. Jen někteří seděli v lavicích, živě mezi sebou rokujice. Nejméně mluvil jejich vůdce, Jakub helmér, jenž před chvílkou radil proti Janu Želivskému, aby se do pole netáhlo, aby vyčkali nepřitele za hradbami. Byl bledý jako stěna a zachmuřeně, jako s politováním a s opovržením hleděl na mladého Šrola, jenž se přes lavici k němu nahýbal a vášnivě rukama rozkládal a do něho mluvil, že chyba doma zůstati, teď že je chvíle, že v čas —

Ostatní, většina, kupili se kolem Želivského a hejtmanů Tábořských, nebo k nim spěchali, a mladý Charvát, Vaněk, stál na lavici, všecken červený, a křičel do hlomozu a vřavy:

„Sezvoňme k šturmu! K šturmu!“

Kuneš z Bělovic a Ctibor z Hvozdna dívali se na tu chumelici postav v mihavé záři svéc, jejichž plameny se trásly, a hledali někoho ze svých. Nejvíce

*) Po jejich otci Jakubovi sluje jedna z ulic Novoměstských Charvátova.

**) sluha.

Žižku a Mikuláše z Husi vyhlíželi. Ale než jich postřehli, stanul u nich bratr Žižka s čapkou na hlavě.

„Což tak pozdě!“ řekl přísně.

Kuneš chtěl vysvětlit, co je zdrželo, ale Žižka vzav ho za rukáv, vedl je do kouta, kde bylo volněji a řekl:

„Pojďte. Toho žvání nedbejte. Pro tyto křiky jsme Hradiště neopustili. Vytrhneme proti králi. Hned na úsvitě. To jsem radil s bratřími a kněz Jan nám pomohl svou řečí. Pojedete hned zpátky, připravte všechny jízdné. My první vyjedeme hned před slunce východem.“

Hluk kolem dosud mocně vřel, tak že Žižka musil sesílit hlas:

„Sešikujte všechny jízdné, buďte jich proti Uhrům potřeba; heslo, jak jsem s bratřími smluvil, „Praha“. Pojedete silnicí, valný houf, k Malešicům, ty Kunši ho ved, a druhý v pravý bok, ty bratře Ctibore —“

Přistoupili k nim Mikuláš z Husí a Zbyněk z Buchova. Válečná porada dlouho netrvala. Běželof přede vším připravit jízdné. To měli Kuneš s Ctiborem vykonati. Ale nežli vše do podrobná ujednáno, zaburácela z venčí taková vřava, taková bouře křiku, že hejtmané umlkli. Hejtmané i všichni v radní síni i venku na paláci.

Táhlý křik z tisíce hrdel zaviřil kolem radnice do noci, divoce, ráz, po druhé, po třetí, čím dál tím prudčeji, divočeji. V radní světnici hnali se k oknům. Rynk byl plný lidí; nejhustší však zástup shlukl se v divé mačkanici před hlavním vchodem. Tam hlava na hlavě, nekonečná spousta hlav v záři měsíce, trácící se v temnu podloubí a ulic, spousta hlav, spousta ruk vztyčených, pottásajících se a hrozících —

Na smetišti, u něhož opodál trčely ty dva selské vozy, stál ne jeden, ale dva muži: jakýs Pražan

v čapce a v sukni, a nějaký sedlák, jen v nohavicích a v košili, se zavázanou rukou a obvázanou hlavou.

„Sem, chudino! Sem!“ křičel ten vyšší, Pražan, se smetiště do davu, když bouře hlasů poutichla — „Tam ve vozích leží ranění — Ale sem — chudino, sem a viz tu toho bratra ubohého. Co zkusil! Co ran! Co krve vylil. Zsekali ho — A ženě jeho násilí učiniti, ti Uhři a Němci — jeho ženě a jiným ženám po vsích — Mluv!“

A sedlák zvedl raněnou, obvázanou ruku, jako by na přísahu, třesa se v kolenou pokleslý, sotva na nohou stojí.

„Až do usmrcení,“ opakoval vášnivý řečník, „násilí činili a činí, a obnažili je, ženy, panny, a hnali je jako hověda před se —“

Nový řev strhl se kolem radnice —

„A dětem sousedovým, tu toho bratra,“ křičel řečník, když křik poutichl, „a jiným dětem ruce, nohy osekali, a panny za prsy na koly, na ploty zavěsili —“

Dále mluvit nemohl. Sedlák vedle něho se skácel a divoký, zuřivý skřek zavířil kolem radnice. Byl to pustý halas, jímž ještě více divěl pobouřený lid. U vrat radnice prudce se rojil. Jedni se tlačili k omdlelému sedláku, jiní, a to většina, ke vratům radnice, a řvali:

„Hý na ty Uhry!“

„Hý na ty Němce! Na ně!“

„Zvoňte k šturmu!“

Žoldnéři městští se samostříly a oštěpy postavili se do vrat, aby jich hájili. Rozzurený lid byl by je strhl a smetl jako dravý proud veliké vody; náhlý, však pronikavý hlas je zachránil a přívál zarazil. Hlas zvonu. Na radnici zazvonili v ten okamžik k šturmu. Na okamžik vše stíchlo. Ale jen okamžik nerušeně bil zvon na poplach. Nadšený, divoký jásot ho přehlušil.

Lid jím vítal rozhodnutí, kterého se nemohl dočekat, po kterém křičel: aby na ratouze sezvonili proti Uher-skému králi. — —

34.

Kuneš z Bělovic a Ctibor z Hvozdna vyšli z ratouzu ze zadu. Tou cestou, kterou přijeli, nebyli by se z radnice dostali příbojem pobouřeného lidu. U zadních vrat vsedli na koně, a zamířili postranními ulicemi k ležení na ostrovech pod Helmovými mlýny. Půlnoc už minula, ale po městě bylo živo a hlučno. Ulicemi znělo bubnování i troubení, i volání biřiců: všude rozléhala se znamení, aby každý, kdož povinen, vzal na se oděni a přišel na místo své čtvrti.

A všude vítali to vyzvání hlučně a s nadšením. V oknech projasňujících se bledým úsvitem mihala se světla, mdlou té chvíle již září. Dlažba ozývala se dusotem koní. Jezdci po různu sem tam pojížděli, k mostu, přes most k posádce za mostem, jež měla osazený věže mostské, bránu, dům Saský, na hořejší Nové město, na rynek, kde tábořila pomoc Slanských, Žateckých a Lounských, a dále ku Slovanskému klášteru, kdež hrozilo největší nebezpečství od Sigmundovy posádky na Vyšehradě. Také k Poříčské bráně hnali se jízdní poslové tryskem, kde mohli, a proti nim jiní, z ležení Tábořských bratří, chvátající s novinami a zprávami na radnici, kolem níž bylo ustavičně jako před oulem.

Když se rozednilo, přepravovala se z ostrovů pod Helmovými mlýny Tábořská jízda na Špitalské pole, a když slunce vycházelo, zvučely vyschlé cesty směrem k Počernicům a k Měcholupům mezi svěžím osetím a orosenými lukami dusotem sta Tábořských koní. Pásmo hlídek už drahně před nimi se rozjelo krajinou

týmže směrem šlakovat nepřítele. Ctibor z Hvozdna vedl svůj houf, tentokráte v honcích, silnici k Měcholupům, jak měl nařizeno.

Sedý zeman jel v čele svého houfu, maje po svém boku Pražana krajiny dobře znalého, a rozhlížel se jako rys. Pásl po nepříteli, po Uherských jezdcích. Krajinou však, nad kterouž zvučel veselý zpěv skřivanů, bylo ticho, pusto. Hvozdenský, vzrušený dychtivým očekáváním, divil se tomu. Čekal každého okamžiku, že někde na ně vyrazí Uhři nebo Horští Němci. Proto, když se před nimi nikdo ani nekmitl, začal pochybovat, jedou-li dobře, že snad odbočili příliš na pravo. Ale průvodčí jeho se jen usmál.

Když jeli už asi hodinu cesty, zarazil Hvozdenský houf a vyslal dva z jízdných na levo, na půlnoc, na obhlídku, aby zůstal ve spojení s druhým, valným houfem postupujícím silnici k Počernicům. Hlídky jen odjela, a již strhl se v zemanově houfci pokřik. Zahlédlit dva jízdné, ženoucí se proti nim v divokém trysku. Patrně bratři z předních hlídek. Všemi v houfu trhlo, každý bezděky sáhl po oštěpu, zatknutém ve škorní. Tušili, že bratři nesou zprávu o nepříteli, že vytrhl do pole, že nastává vážná chvíle.

Hvozdenskému se zarděly spánky a v očích mu zablýsklo. Kvapně se ohlédl po svých a zvolal:

„Tak bratři!“ a hned potrhł uzdou a jel hlídce vstříc. Oba jezdci jako krev červení, oči jim jen hořely, zprudka oddechující, zarazili před hejtmánem koně.

„Uhři!“ zvolal proti nim Hvozdenský tázavě ale také s jistotou, že mu bude přisvědčeno. Než jeden z jezdců vyrazil:

„Ne —“ a druhý hned po něm:

„Beží!“

Sivý hejtmán vyvalil oči.

„Klidí se, stěhují se, — pryč —“ oznamoval jeden z jezdců.

A druhý doplňoval:

„Strhují stany, odvázejí všecko, pryč, všecko ležení se klidí.“ —

„To je někdo zpravil!“ zkřikl Hvozdenský zlostně. „Nějaký zrádce z Prahy, nějaký Němček. Jeť jich tam ještě dost.“ A pojednou prudce se otázel:

„Kam táhnou, v kterou stranu?“

„Zpátky, na východ. Pole ke Kolodějům jsou plna jízdných a silnice k Ouvalům plna vozů —“

„Je to jisto?“

„Jisto.“

Hvozdenský otočil koně a poslal ze svého houfu posla do Prahy, oznámil, co se děje. Ostatním pak poručil, aby vytrhli. Vedl je ku předu, aby se sám přesvědčil. Nechtěl ani věřit, že by se Uhři dali tak z nenadání na ústup. Bojí se, či necítí se dosti silnými? Či zvěděli už o pomoci Žateckých, Lounských a Slanských?

Z toho myšlení vytrhl ho jízdný posel, který přiválal od Počernické silnice, od valného houfu jízdného. Přinesl oznámení od Kunše, že nepřítel ustupuje, že na silnici k Běhovicům stojí valný houf Uherů na jeho ochranu. Zároveň přinesl posel nařízení, aby on, Hvozdenský, uhnul k Štěrboholům a odtud postupoval k Litožnicům, aby, kdyby bylo potřeba, udeřil Uherům v bok.

Hvozdenský chutě poslechl. Cvalem pustili se kus silnici, pak zahrnuli na levo po ní cestou k Štěrboholům. Drahý kus za vsí, s výšiny, odkud byl rozhled širou krajinou, spatřili nepřátelské ležení. Bylo všecko pravda; klidili se. Kam před sebe Táborští pohlédli, všude plno zbrojného lidu, pěších, jízdných i u vozů. Dole v lukách kolem visky Litožnic při po-

toku, nad nímž se vznášely koruny olší a vrb svěží zelení, hemžilo se vše vojskem. Jen část stanů ještě stála, a baráky a boudy, té chvíle již opuštěné, spustlé. Všecko z nich na vozy uklizeno nebo ještě nakládali, kdežto celé řady jiných vozů se zvolna pohybovaly ode vsi k silnici. Při vozích samý jízdný lid. Jasným vzduchem prokmitovaly, mihaly se záblesky zbraní, povívaly různobarevné korouhve nad zástupy a houfy. Tak bylo dole v lukách, tak bylo na výšině Dubečské nad nimi. Všecko se valilo polem, lukami k silnici vedoucí k Běchovicům a odtud k Újezdu. Nebylo pochyby. Nepřítel mířil nazpět, ustupoval.

Hvozdenský pozoroval ho s koně v ležení, v polích. Dlouho také upíral zrak svůj na silnici k Běchovicům, na valný jízdný houf, jenž tu patrně stál na ochranu ustupujících. Hvozdenský viděl, že k ničemu většímu již nedojde, že on a Kuneš sami se svými houfci Uhry a Němce nezadrží, k bitvě nedonutí, leda že by se utkali s tímto zbytným houfem uherským. Valný houf Uherský a Horských Němců již na pochodu, a nežli dotrhne od Prahy vlastní vojsko, budou ti tam. Zapomněl se a zaklel.

Klel, že jim Uhřata tak ujdou, že je mohli zčesat, klel, žeť jistě nějaký Němec z Prahy je v čas varoval. Taková chvíle! Teď jim ten machometa uklouzne a vyčká, až mu přijdou na pomoc křížovníci z Němec. Zatím bude mordovat dál a vesnice v požeh dávat, děti zabíjet, ženy hanobit jako tady všude i cestou. Také na Kunše se mrzel, že stojí, že na ten Uherský houf neudeří, a mrzut rozčileně se ohlížel do zad, netáhne-li snad od Prahy valný houf. Neuviděl však nic kromě několika jízdných hlídek, poli pojíždějících. — — —

Bratrovec jeho, Ondřej, meškal tou dobou v ležení Tábořských bratří. Noční pobouření Starého města

i jej vytrhlo ze spaní. Sotva se rána dočkal. Tu pak se již nedal udržetí a jen tak, polooblečen, pospíchal do ležení Táboorských. Trvalo dlouho, nežli se spoustou lidí, ulicemi plnými tu vozů, tam jízdných nebo pěších, dostal ku Poříčské bráně. Když došel do ležení, jízdní už dávno vyjeli do pole. A ostatní se hotovili.

Rozčilovalo ho to a tím více cítil závalu své rány. Nejtíže mu bylo, když se shledal se svým vraníkem. Kůň stál u vozu u žlabu a zařehťal, jakmile shlédl svého pána. Ten ho hladil levicí, poplacoval ho, mluvil na něj, pak usedl blíže na zad vozu. Chtěl se alespoň dívatí na všechny přípravy, když sám nemohl do pole, a chtěl se také nějakých novin dočkatí.

U vraníka však stále nevydržel. Vstal a obcházel i jiné strany ležení, díval se na jízdné z ostrovu se brodem brodicí, díval se na ostrovy, pod stromy, jak se tam bratři hemží a do pole připravují, naslouchal řinčení zbraně, troubení, křiku. Ani si nevšiml, že slunce zatím už drahně vystoupilo. A pojednou do toho hlomozu a hemžení zavířily bubny, znamení, ať stanou, ať zůstanou. Divil se, žasl, co se stalo.

Kolem zašumělo, že už nic nebude, že je po bojování. A hned zase: že nepřítel utíká. Sem tam volali, a radostně: „Běži! Uhřata běží, a Němci s nimi.“

„Naši je pošavlovali.“

Směs různých zpráv, na mnoze sobě odporujících, se kolem rozvířila. Každý jinak mluvil, každý něco jiného věděl. Jen to bylo jisto, že je konec výpravy. Ti, kteří už vytrhli, pojednou zastavení, a těch, kteří byli připraveni, už z jejich stanovišť nevyvedli. A z Prahy zahučely zvony slavnostním hlaholem; zpěv a ohlas jásoťu dolehal až za bránu do ležení. Ondřej se vydal po těch hlasích. Nadál se, že ve městě se doví určitějších zpráv.

Už u brány zaslechl jásání; a jak se protlačil do města, bylo v ulicích čím dále tím hlučněji. Všude radost, všude nadšení, a Staroměstským rynkem, jenž černal se zástupy, rozléhal se hřimavý zpěv:

„Povstaň, povstaň veliké město Pražské.
všechna říše věrná této země České
proti tomu králi Babylonskému,
ježťof hrozí městu Jerusalemskému.“

I Ondřej byl stržen obecným nadšením a zpíval, a radoval se, když slyšel, jak Uhři s Němci a pány českými běží, že ani všeho, co měli, nemohli pobratí, že nechali v ležení mnoho špiže.

Tam se panic zase vypravil, to pozdě odpoledne. Cestou se dověděl, že Uherský král ustoupil k Újezdu a odtud že táhne na půlnoc někam ku Staré Boleslavi. Strýc přijel až samý soumrak, uprášený, zpočený a hrubě rozmrzelý.

„Co je ti? Všechno se raduje,“ ptal se Ondřej žasna.

„Raduje! A ty také! Protože málo vidíš. Jako všichni. Uher mohl být na kaši —“

„Ale utekl!“

„Utekl. Ale proč; aby se vrátil jako obr, aby nás umačkal.“ Starý zeman mávl rukou. „A když ti Němci! Však teď budou musít Pražané vyklízet. A valem. A ty, co ty, co ruka?“

„Hojí se.“

„Nu, teď si vyhoví. Budeš na čas pokoj.“

„Já tu již u vás zůstanu.“

„Ukaž ránu.“

Panic odvázal obvaz, zeman prohlížel, pak když ránu zase zavázal, řekl určitě, přisně:

„Ještě jdi k tomu mastičkáři. Kdo by ti to tady tak čistil. Jen jdi, budeš dřív zdrav. Den, dva — pak

už meč udržíš, nebo alespoň uzdu, abys mohl na posilky, když nic jiného.“

35.

Ondřej poslechl, musil, ač nerad. Šel opět do města, u hostitelů svých však málo pobýval. Chodil většinou, maje ruku na šátku, městem, na němž nebylo znáti, že nastal čas velikých svátků.

Klidu nebylo ani teď, kdy Uherský král odtáhl ku Staré Boleslavi, jak se skutečně zjistilo. Ani na chvíli, a nikde. Té soboty shodily sestry Tábořské krov s panenského kláštera sv. Kateřiny, zčerchaly a roztloukly tam všechny obrazy, a vyhnaly jeptišky. O tom dověděl se Ondřej, když přišel z ležení od strýce. Ráno pak, když se tam chtěl jíti podívat, strhl se pokřik, že na Menším městě hoří, že posádka králova vypadla z hradu a že se bije s bratřími u Saského domu. Ondřej nechav kláštera, pospíchal ku Kamennému mostu. Ještě k němu nedoběhl s jinými, kteří se tam hnali ze zvědavosti než i se zbrani v ruce, aby pomohli, zaslechl, že posádka nevypadla, nýbrž že Pražané sami zapálili, že hoří ve Strahovské ulici*) velký dům páně Zajícův,**) že chytlo také několik domků vedle něho, všecky, co po požáru a spuštění Menšího města zůstaly.

„A proč to zapálili?!“ ptali se všude.

„Protože pan Zajíc, ten králův slouha, ohavně přelstil Slanské; vzdali se mu, brány mu otevřeli pro krále. Nalhal jim, že je po Praze veta, že jejich lidé přišli na pomoc pozdě, že jsou potření.“

*) Nyní Ostruhové.

**) Vilém Zajíc z Hasenburka, ve službách Sigmundových.

Ondřej zaslechl křik, jak lají a nadávají panu Zajici, králi Uherskému i Slanským. Bral se rychle dále, přešel most, kolem Saského ohraženého domu, plného zbrojného lidu, šel pustým, vypáleným městem a rozhlížel se. Nebylť sem dosud ani vkročil. Panský dům, jenž nad ostatní kolem rozvalené vynikal, hořel jedním plamenem.

Než nejen na panské stavení, ale také na královský hrad se Ondřej díval, na hradby, jež se hemžily žoldnéři královskými. Křičeli, pěstěmi hrozili. Pojednou se tam u nich s výše zablesklo, ráz, dvě, rána zahřměla za ranou a hrubé koule zasvištěly povětrím. Dole u ohně nastal zmatek, jak rány zahoukaly. Zvědavci, byli většinou jen zvědavci ze Starého města a málo jen zbrojenců ze Saského domu, dali se na útěk. Ondřej bezděky také.

S hradních hradeb ozýval se za nimi ryk a posměšný křik, děla však už mlčela. Hradští zahnali Pražany od domu věrného přívržence jejich krále. Ale nic víc. Domu zachrániti nemohli. Ten hořel a vše kolem, pokud už dříve nebylo požárem zhubeno.

To bylo předpolednem.

O poledni, když se Ondřej vrátil na Staré město, viděl leckdes v ulicích houfce i houfy lidí. Stáli u vozů čekajících před některými domy. U rynku, na Ovocném trhu, takový vůz zrovna odjížděl od výstavného domu. Ve voze seděli manželé, dvě, tři děti a starý jakýs měšťan, patrně jedna rodina a zámožná. Paní se krčila s dětmi do koutka, staroch v bírytu hleděl do země. Muž však stál a volal něco po německu na biřice městské, krácející kolem vozu a zdržující zástup výrostků a různé chasy.

„Hy na ty zrádce!“ křičeli z hloučku.

„Zrádcil Špehéri! Všecko jste donesli té šelmě uherské!“

„A donášejí! Němci proklatí!“

„Jednušky*) papežské, ohavné!“

„Měl vítr, z nich ho měl, všecko mu donesli pro-
radci.“

„Počkejte, poznáte pémiše!“

„Strhněte je dolů! Sem, chudino! Sem! Na ně!“

Tak křičeli, hulákali na německou rodinu, jež se na kvap stěhovala z města. Všude, kde té chvíle na Starém městě vozy stály, všude skoro čekaly na Němce, chystající se na odchod z města. A všude skoro stáli městští bitíkové, aby jich chránili, když by kde se chtěli na ně obořiti. Než leckde viděl Ondřej domy dosud zavřené, jako zabeďněné. Věděl od Bartoše studenta, že to jsou německé domy.

„Však tu ti Němečkové také dlouho nezůstanou,“ pomýšlel. „Ať se zavírají. Také se budou z města hýbat. Všechny by je měli vyhnat.“

Při obědě také tak mluvil.

Blažek Purkrabí neodpiral.

„Pravda,“ řekl. „Věrně a právě nebudou se k nám ve všech věcech zachovávat. Nebudou s námi trpěti. S králem drží. Kalichu se dřív rouhali, nyní ho také nechválí a nikdy upřímně nebudou. Však jsme již o nich na ratouze jednali. Uvidíš. Jen co bude plný počet konšelů. To snad zítra —“

A zas mluvili o včerejšku, o králi, jak od Litožnic na rychlo ustoupil, co dobytka nechal jeho lid v ležení.

„Ale všechn skoro popíchali, když ho nemohli s sebou hnáti. Krav ti tam prý leží a volů a všeho jako drev v lese. Naši a vaši to tam vyvrhují a maso odvázejí. Ale puchu a smradu tam prý je, a much! A Litožnice jsou vypáleny, na prach.“

*) Tak přezdívali těm, kdož přijímali pod jednou.

Medikus, jenž přicházel obyčejně ráno, přišel teprve teď. Prohlédl ránu, vyčistil, obvazoval. Už se nemračil, neříkal: „Strpení, strpení,“ ale pokyvuje hlavou opakoval:

„Strpeníčko! Strpeníčko! Mile se hoji, miloučko.“

Ondřej si tak dobře tušil, že mu té útěchy nebylo již třeba. V duchu se smál lékařovi, když mluvil o třech dnech, tu že již bude moci na koně. Jen staroch odešel, dal Ondřej čapku na hlavu, vzal plášť přes rameno a zamířil do ležení pod Helmovy mlýny, k strýci. Ale nešel tam přímo.

Potkal průvod Tábořských sester. Šly od svatého Ambrože a s nimi také mnohé ženy Pražské, většinou z chudiny. „Sestry“ zpívaly pobožnou píseň a nesly přes ramena motyky, rýče nebo lopaty. Braly se na hořejší Nové město vystřídát „sestry“ pracující o hlubokém příkopě proti Vyšehradu.

Ondřej se dal bez rozmýšlení za „sestrami“. Chtěl se na jejich dílo podívat. Líbilo se mu, jak všechny, mladé i starší, chutě, statně vykračovaly, jak se do práce zrovna hnaly. Toho si také všiml, jak všude, kudy šly, se jim měšťanky, svobodné i vdané, vyhýbaly, a nejvíce ty, které měly na hlavě závoj. Každá z těch Pražanek přidala do kroku, nebo zaběhla, vklouzla do průjezdu. „Sestry“ jak nějaký závoj se jim mihl před očima, strhly hlasný pokřik a nejedna za ním pěsti hrozila, ať již zmizel v tmavém průjezdě nebo někde za rohem. Za ním však se žádná neodvážila, žádná z průvodu se nevytrhla. Byloť od hejtmánů přísně nařizeno, aby závoje a vrkoče i podsebití uhlazených netrhaly a nestříhaly. Ale měly také slíbeno, že se obec o to postará, aby všeliká hříšná marnost v krojích a nádhera byly staveny.

Na Novoměstském rynku však byly by se málem přece nezdržely. Šel proti nim nějaký mistr vysokého

učení, v tabardu, v birtu, tlustý, s lalokem a zášíjkem. Zlatý prsten veliký se mu již z daleka svítil na bílé, masité ruce. Na toho začaly pokřikovat pro ten tabard „bláznivý“, i pro prsten; i pro jeho otylost. Než mistr nedal se na útěk, neskočil do žádného domu. Stanul a mrače se přísně nebázně odpověděl; a již se na něj sypaly jako kavky.

Ale v tom se ozval na blízku dusot koní. Ondřej, jenž právě k té chumelici docházel, se ohlédl. Viděl několik hejtmanů jedoucích rychlým klusem od Slovanského kláštera sem k nim.

„Bratr Žizka!“ zkríkl bezděky, poznáv ho. To jméno účinkovalo. Tábořské „sestry“ ustupovaly od mistra a všechny zase do hroufky. Když hejtmané, kteří jeli z obhlídky, od nového příkopu, dojeli, kráčely již sestry dál, ke klášteru. Ondřej zůstal a postavil se hejtmanům hodně do cesty, jak v něm vzniklo přání, aby si ho všimli, jmenovitě bratr Žizka kdyby tak pohlédl a poznal ho. Ale hejtmané, byl mezi nimi Chvala z Řepic, Mikuláš z Husi a nejvyšší Pražský, Hynek z Valdštejna, pátého z nich neznal, hovořili vespolek nebo se ohlíželi za sestrami, jež se právě daly zase do zpěvu. Mladého zemana si ani nevšimli.

Ten hleděl za nimi, až zajeli, až zanikli mezi domy a lidmi, jichž bylo všude plno. Ale nejvíce u Slovanského kláštera a v okolí. Klášter sám vypadal jako tvrz. Ve bráně stráž, na nádvoří koně osedlaní, ozbrojenci u nich nebo na nich. A kolem všude dost branného lidu: na nádvoří, u kostela, vnitř, na chodbách, všude. Seděli, stáli v skupinách a každý se zbrani přichystanou, všichni připraveni na každý okamžik vyrazit proti královým žoldněrům, kdyby vypadli z nedalekého Vyšehradu rušit práci na novém příkopu.

Kopali ho od řeky podél vrchu, na kterém klášter stál. Takřka samé ženy o něm pracovaly. Ondřej úžasem se zastavil, když nevidané to divadlo se namítlo jeho zrakům. Hleděl na dělnice, jak kopaly, hlinu vyhazovaly, na kolečkách odvážely. V zářivém světle májového odpoledne mihalo se tam sta a sta žen u dlouhém pásmu, mladé i starší, v selských sukních a rubáších, Táborské sestry i sestry z Lounska, od Slaného a Žatce, měšťanské dcery i ženy z těchto měst i z Prahy, chudé i z rodin zámožných. Ty prostovlasé, ty v zavíti, ale všechny v horlivé práci; tu mlčky se oháněly, tam zpívaly pobožnou píseň. Lopaty, motyky blýskaly se na slunci, hlina se mihala, lítala z hloubi příkopu, kolečka vrzala. A vše to ustavičně, bez přestání, bez oddechu.

Proto práce očividně, kvapem přibývalo. Včera začaly a jaký kus dnes už měly! Ondřej se divil. Dival se na vykonané dílo a zas už zrakem měřil, co zbývá, jak bylo zřejmo na kolikách trčících dvěma řadama na horu ku klášteru sv. Kateřiny. Panic ho poznal — protože budovy jeho měly střechy strženy, krovy shozeny. Ondřej daleko mezi dobrovolné dělnice nešel. Styděl se, že ty ženy tak pracují a on že nad nimi stojí zaháleje, nemoha se ničeho účastnit.

Kdyby mohl alespoň jich jak náleží střežit. Viděl sem tam muže ve zbroji, hlídky, nejvíce jich na vrchu, na vystouplém ostrohu u kostela sv. Apollináriaše probělávajícího se nad vinnicemi a chmelnicemi, jež se zelenaly na svazích kol. Stáli tam pěši se samostříly a oštěpy, ale také několik jezdců sem tam pojiždělo v těch stranách.

Slyšel, že třetí taková velká hlídka je na Karlově; všesky stály proti Vyšehradu. Na jeho hradby, věže u bran i kostelů, jež se určitě rýsovaly jasným vzduchem pod vybranými nebesy, dlouho upíral zraky.

Vzpomněl na „bratra“, jak jim ukazoval z ostrova hrad sv. Václava, když před týdnem přibyli do Prahy. Ten bratr řekl, že dobře královi sedí na hradě vysoko a pevně, a na Vyšehradě že také vysoko a pevně. Tam také jako na hradě povívala korouhev Uherského krále.

Teprve zde viděl Ondřej jasně, jak je Praha sevřena. Ale jeho mladou mysl to neskličovalo. Naopak cítil zde tím živěji vzdor a odvahu. Kdyby tak Vyšehradští té chvíle vypadli, byl by se s ostatními na ně vrhl a sekal do nich třeba jen levou rukou. Čekal také, budou-li stříleti. Čekal schválně, drahně a to jaksi z pokání. Styděl se v duchu za to, že ráno se tak dal polekat, že také běžel. Říkal si ovšem, žeť to nerozum, zůstatí na ráně; ale že se tak na ráz postrašil, to ho hnětlo.

Než v těchto místech se střelby nedočkal. Vyšehrad tíše a hrdě strměl k nebesům. Jen hlahol zvonů s jeho věži se rozezvučel svátečním odpolednem. Zvonili tam na nešpory. Bylo již drahně po nich, když Ondřej od příkopu odešel. Trvalo chvíli, nežli se vpletl proudem lidí, nežli se dostal na pravou cestu. Nevyznal se tu a musil se často přeptávat. Slunce zapadalo, když dorazil do ležení Tábořských bratří.

Strýce tam zastal a poseděl s ním až do tmy. Mluvili nejprve o Táboře, když strýc pověděl, že dojel odtud posel, že tam jde dosud všecko svým během, ale v sousedství, na Rožmberském, že pozorovati cos divného. jakoby se tam pan Oldřich chystal, něco kul. Pak o Uherském králi zavedena řeč, o tom, jak se ostýchal bítí se s Pražany a jejich pomocníky, jak na kvap ustoupil. A zase vykládal Hvozdenský zeman svou starost, že se Uher s Němci vrátí, a jak —

„Jako kobylek jich bude. A nad to jeho posádky nám v boku — Jedné z nich se musíme do té doby

zbavit.“ Řekl to vážně, určitě. A když bratrovec upřel na něj tázavě oči, dodal:

„Slyšel jsem, bratr Žižka tak vykládal. Aby se Praze uvolnilo —“

„A kam, kde chce přilnouti? —“

„K hradu —“ a strýc mávl rukou k Hradčanům.

„To již budu s vámi — —“

Panic zůstal na noc v ležení ve staně. za nímž byl uvázán jeho vraník. Mladý zeman neměl tu pohodlného, měkkého lože jako v domě svého hostitele, ale lehal rád a spokojeně. Tam v Praze v té úpravné komoře bylo tak ticho, až teskno někdy. Tu byl mezi svými, tu slyšel hovory o vojně, o koních, o zbrani, o všem, co měl rád. Spal celou noc poklidně při všem nepokoji a nepohodli. Ani ráno do města nespíchal. Šel tam, když ho strýc vybědl; ubíral se tam však s tím předsevzetím, že se jen rozloučí, poděkuje, že si dá naposled medikem převázati ránu, pak že odejde a vrátí se do ležení a to již na dobro, ať se již děje cokoliv.

Cestou na Staré město potkal opět několik vozů s nábytky, pokud se daly naložiti, se šaty pernatými i vinutými*) v uzly zavázanými. Mezi těmi uzly na fasuňcích děti, stařeny, starci, tu tam i ženy, všecko měšťanského rodu. Mužští jejich kráčeli u vozů, kolem nich pak několik městských biřiců s oštěpy na rameni pro jejich ochranu.

Byliť všichni, kteří se stěhovali, Němci. Přijímati pod obojí, kalicha etiti nechtěli, a pro to že by neobstáli, věděli. Ještě více se báli rozjitřeného lidu, jenž všechny Němce obviňoval ze zrady, že jsou s Uherským králem dorozumění, že jsou špehéři a proradové. I báli se následků, když by vášeň vybuchla, zvláště

*) peřiny, prádlo.

až by král opravdu přitrl. Skoro všichni mířili k Horám Kutným.

Ondřej, jenž věřil, co slyšel, že všichni jsou proradové, jenž je měl v nelásce jako všechna Praha, hleděl lhostejně na vystěhovalce, na plačící ženy, na zachmuřené měšťany Němce, z nichž skoro každý opustil svůj dům, mnohý i několik, zanechal řemesla, obchodu, zásoby v domech a odcházel skoro jako žebrák.

Ondřej ohlížel se po nich mlčky. Ale jiní, nejvíce Pražané na ně si ukazovali a na hlas jím zrádců dávali. Pokřikovali na ně, proč utíkají, že mají zlé svědomí, teď že je zjevno, jaci jsou nepřátelé kalicha a všech Čechů, že táhnou za Uherským králem a k těm nejhorším, nejúhlavnějším nepřátelům, Němcům na Horách. Bylo by snad i na násilí došlo, kdyby nebylo ochranného průvodu. —

Svého hostitele Blažka Purkrabího Ondřej doma nezastal. Slyšel, že je zase na ratouze, že tam dosazují nové konšely, ti že budou jistě po vůli Tábořským a knězi Janu Želivskému, a nebudou tak mdlí jako opatrný Jakub helměř, ten z Platněřské ulice a ostatní jeho přívrženci; ti to budou složení, jistě.

Ondřej na ratouz nešel. Vážné to jednání ho nevábilo. Toť přináleželo, jak mínil, jen starším mužům. Sám šel hledat medika. Když ho našel a medikus mu ránu převázal a radil, aby ještě dva dni, a když ne dva, alespoň jeden v městě zůstal, poděkoval se slušně a šel se poděkovat do domu svého hostitele. Nedal se již udržeti. Na večer byl už zase v ležení. Když ulehli, začal pojednou strýc o dceři, o paní Zdeně. Až do té chvíle se o ní skoro ani nezminil. Povídal bratrovci, že je rád, že nic neslyšel, posel že nic o ní neverděl, jen to, že meška ve špitále jako dosud.

Starý zeman ulevoval svým obavám tajemným a zase opakoval, že Zdena měla jeti s nimi, že by tu

bylo pro ni líp, a on že by byl také spokojenější. Ale pojednou mávl rukou a řekl:

„A vždyť není dítě. Víc se starat nemohu. Aby je —“ Tato dvě slova vyrazil prudce, ale nedomluvil. Ondřej tušil, koho strýc míní, že ty kněží, Kániše nejvíc a Bydlišského. Nedomluvil a také pak už o nich nezačal, ani o Zdeně. Za to o jizdě, žeť brzo již vytrhnou proti hradu, ale tam že pro ně, pro jizdné, hrubě mnoho nebude, to vše pro kusy a praky, aby ty Němce na hradě kameny zasypali jako deštěm.

„A budou-li se tuho brániti?“ ptal se panic.

„Budou. Ať brání. Na to tam jsou,“ odvětil prudce strýc. „Ale hladu se nebudou dlouho brániti. Tent je bohďa brzo skrotí, dřív než jim král přijde na pomoc. Jak povídají, mají tam nedostatek, snad už nouzi. Co jim pan Michalec vezl, to jsme již snědli —“

To bylo v pondělí svatodušní a druhého dne již hlomozilo množství Tábořských a jiných vozů pražskými ulicemi. Vozili kusy, děla a praky na horu ku hradu sv. Václava. Vozy rachotily, náklady jejich drkotaly se a vedle, v před i v zadu, všude koňsky dusot, všude hřmot a řinčení, až se v úzké noziřské ulici k mostu okna třásla. Táborští hejtmané první vytrhli proti Zigmundově posádce na hradě. Vedli svůj lid na Pohorelec, jak včera u válečné poradě na radnici bylo ujednáno. V prvním houfci průvodní jizdy jel Ctibor z Hvozdna. Starý vyjel dopoledne, bratřec až odpoledne, v posledním houfci. Ruku měl ještě zavázanu, ale chutě jel a vesele s odvahou rozhlížel se s kone Pražskými ulicemi i vzhůru ku královskému hradu.

Na Hradišti hory Tábor doslechli se o všem, co se bratřim přihodilo cestou i v Praze, jak je s Uher-

ským králem a Horskými Němci. Hejtmané poslali zprávy o všem tom svým nástupcům na Táboře, starším, kněžím i veškeré obci. Ta pořád jak dřív úsilovně, neunavně pracovala o hradbách, bráně i baštách.

Pak přišla druhá zpráva, že bratři s Lounskými, Žateckými, Slanskými i s Pražany leží před hradem, bratři že mají stanoviště na Pohorelci s Orebskými, že se všem dobře daří s pomocí Boží, ale na hradě mezi královými že je zle, že tam nouze o chléb i o pici pro koně, a že „bratři“ s pomocí Boží hradu dobudou.

Všude na Táboře naslouchali těm novinám s velikou dychtivostí, všude o nich mluvili, všude byli by ještě více rádi slyšeli.

Pani Zdena vyslechla všechny tyto zprávy netečněji. Jediná nejistota, již měla, tím poselstvím pomínula. Zbyněk z Buchova po poslu jí od otce zvláště vzkázal, že otec i Ondřej s pomocí Boží do Prahy dojeli, otec úplně zdráv, bratrancova pak rána na ruce že se již hojí, a že Ondřej zas už v jízdné rotě, se strýcem před hradem. —

Vše ostatní se jí tak nedotklo. Řeči Kánišovy a zvláště Bydlinského měly účinek, a co teď slyšela o hříšné marnosti Pražanů, je dotvrzovalo. Jen na Tábor myslila. To bylo to místo vyvolené, tu mělo se splnit a z části se plnilo, o čem na horách kázali a co bylo její touhou: nový život, nová obec toho opraveného království, jehož oslava bude větší, než kdy byla za první církve. Pražané, kteří nechtěli od Říma pustiti, byli nedověřilí . . .

Jen to ji rozrušilo, když s druhým poselstvím přišly zprávy, že uherský král dal v Litoměřicích utopiti sedmnáct sousedův, protože se nechtěli zřici kalicha a papežův legát že dal ve Slaném dva bratři za živa upáliti. To byla nová znamení skonání věku a božího hněvu, jenž dopustil pronásledování spra-

vedlivých, aby vydali svědectví boží pravdě a mukami svými připravili obnovený řád a novou dobu . . .

S tím víc a více se v myšlénkách svých zabývala. Lekala se v duchu a chvěla, protože, jak věřila a bratři (myslila Bydlinského) učili, ne všichni se té nové doby dočkají, ne všichni budou ji účastni. Modlila se k Bohu, aby byla přijata mezi ty vyvolené; vzdychala úzkostí, když pomyslíla, že by té milosti nebyla hodna, že by otec, že by Ondřej zůstali mezi těmi nedověřilými. Lekala se o spásu své duše i jejich, že by zhynuli věčně v ten čas pomsty. Útěchu hledala v modlitbě i v tom, že obětivě, sebe nešetříc, konala služby u nemocných bratři a sester.

Nejvíce se jí však na mysli uvolnilo, když meškala s bratřimi a sestrami ve shromáždění u Pytlů, když slyšela kněze Bydlinského. Tu všecka tesknost, všeliké pochybnosti od ní odstupovaly. Jak jen na jeho tvář hleděla, jak cítila pohled jeho modrých očí, tišilo se její nitro. A když ozýval se jeho hlas, když slyšela jeho výmluvná, ohňová slova, zapomínala na vše kolem. Cítila blaživé roznícení, povznesení. Bylo jí, jako bývalo, když s nebožkou matkou klečivala o samotě v zášerí tiché kaplice Bukovského kostela.

Tenkrát v mladistvém blouznění upírala zraky na malovaného anděla kadeřavého s bělostnou lilii, teď často v zapomenutí všeho na mladého, statného muže, jenž jí byl prorokem, vyvoleným samým Bohem. Zdálo se jí, když on mluví, že ona cítí nejzbožněji, Bohu nejoddaněji, že za řeči Bydlinského dává jí Bůh milost pravé, úplné víry, že by pro ni vše podstoupila s radostí, i smrt, mučednickou smrt, jak o ni již doma na Hvozdenském dvoře blouznívala, jak je krásná, vedoucí přímo do ráje . . .

U Pytlů již nebydlila, nýbrž v dřevěném stavení, jež otec její založil a jež dostavěli lidé z Hvozdna,

někdy jeho, nyní Táborští bratři. Pani Zdena sama obývala nevelkou komoru s Annou a Margetou, někdy děvečkami na Hvozdně. Doma se málo zdržela, meškajíc většinu dne, někdy i v noci, ve špitále. Byla-li doma, četla v bibli ve dne a často i dlouho do noci, až kahan shasl. Jinam nežli do Pytlova domu nechočila. Ji někdy navštívila paní Kateřina, sestra hejtmana Zbyňka z Buchova. Stará paní chovala se k ní jako matka. Než Zdena nevidala ji hrubě ráda.

Nezapomněla, jak se stará paní tenkrát, když se s ní poprvé sešla na hradě, vyslovila o horlivých kněžích, že hrubě drží s Žížkou proti nim jako bratr hejtman a jako její, Zdenin, otec. Pak už, když starostlivá paní častěji přicházela, ozvalo se náhle mladé vdově podezření. Ozvalo se a neutuchlo. A jako ostrá, hořká krůpěj ztrpčilo a zkalilo její smýšlení. Pak už se stávalo podezření, že paní Kateřina ji chodí pozorovat a pro otce vyzvidat, jistotou. I vyhýbala se starostné zemance.

Za to raději vidala Pytlova syna, Sádocha. Přišel, postál ve dveřích nebo usedl na lavici. Mlčel, nebo se rozhovořil, nejvíce o stavbě města, o kněžích, o starších, o Rožmberském pánu, jimž všem dal biblická jména jako sobě dle knihy Nehemiášovy. Paní Zdenu pořád jako první chvíle, co ji spatřil, Judith jmenoval.

Poslední dobou nejvíce mluvil o Bydlinkém a Kánišovi. Mysl jeho zapřádala se hloub a hloub v jejich učení. Mluvil o něm blouznivě. Slova mu dávalo písmo; mluvil řečí jeho prorockých míst a vidění. Někdy však náhle, prostřed řeči umkl; jeho bledá, vyhublá tvář byla všechna změněna, zapadlé oči, strnule do prázdna upřené, jakoby zjevení viděly.

Někdy přišel s biblí a usednuv „Judith“ u nohou, četl jí svým chvějícím se hlasem. Poslední dni skoro

ustavičně mluvil o Holofernovi, hejtmanu krále assyrského. Minil tím mladého vladaře Rožmberského, o němž zvědové na Tábor přinášeli divné zvěsti: že Louňovický probošt stále je u něho, stále s ním, a že na všech hradech páně přikázáno purkrabím, aby se chystali a připravovali, ti na pole, oni na obležení, kdyby trhlo.

Sic mladý vladař sám ještě pod obojí přijímal, i knězi na panstvích měl pod obojí, ale zle stíhal každého vězením, kladou i hůř, kdo se hlásí k nim, k Tábořským bratřím. Ty řeči chodily, a Svašek z Podolí a Šimon z Hroznějovic, hejtmané, proto tím více pobizeli, naléhali, aby stavba brány a hradeb už už se skončila.

To bylo za prvních dnů června měsíce.

Tenkrátě jednou odpoledne vyšla paní Zdena za bránu města; bylo poprvé za tu dobu, co meškala na Táboře. Šla do nedalekého lesa sbírat léčivých bylin, jichž ranlékař stále hojně potřeboval a jež ona již z domova dobře znala. V lese se zdržela do pozdního odpoledne. Omeškala se tam také deštěm, jenž se náhle snesl a jež přechkala pod hustým krytem starého buku.

Nesouc svazek nasbíraných bylin a květin vracela se do města. Nepospíchala; byloť milo. Les jako orosený, v mihavém lesku deštivých krůpějí, chvějících se všude, na každé haluzi, jen vůni dýchal. Zdena kráčela volně po navlhlem jehličí lesním šerem, temnějším té chvíle od šedých mračen po nebi se honících.

Na kraji lesa bezděky se zastavila u jedné ze skal po dešti ještě tmavších, s pruhy lišejníku, jenž svítil jasnou žlutí. Mladá vdova stála vysoko nad řekou, jež hlasno šumíc tratila se pod namoklými, zčernalými kmeny olší a vrb, v jejich hustém, mokřém

podrostu, a zanikala pod skalami mezi lesnatými strá-
němi. Z jejich temného, zamženého modra vystupo-
valy kotouče a sloupy bílých par. Vzduch se probě-
lával průkmitnou mhou. V jejím lehoukém závoji
rozplývaly se a ztrácely obrysy skalnatých břehů i za-
rostlé chlupy a vrchy nad Lužnicí. Z toho zamžení
i mesto dál pronikalo jen jako šedé stíny.

Vzduch byl vlhký, vlahý, syt vůní. A všude ticho.
Zmladlý strom i tráva plná květů se ani nehnuly.
Vše jakoby dech zatajilo tichou blažeností po zúrod-
ňujícím dešti v tom bělavém šeru, v jeho tajemnu.

Paní Zdena stála nehnutě, rozhlížeje se po lesích,
po řece. Na město, na obec bratří a sester zapomněla.
Divné teskno ji pojalo a touha, jakou cítila někdy
za svobodna.

Z temna té nálady pojednou se jí mihlo jako
náhlý jas pomyšlení:

„Kdyby tu byl!“

Myslíla na Bydlinského a viděla ho, živě. Jako
ze sna kolem hleděla bělavým šerem po omžných,
temně modrých stráních, plných bílé, vystupující páry.
Až pak se vytrhla a vykročila kvapně jakoby ve zlém
překvapená.

Není-li hřích tak mysliti? Uvažovala. Ze srdce,
z vůle srdečné přicházejí zlá myšlení. Kráčela rychleji,
lekajíc se ďábla, že člověka samotného rád pilně láká.
Daleko však nešla.

Jak náhle vykročila, tak se náhle zastavila. By-
dlinský šel proti ní. V očích jí svítilo, po bledém lici
mihl se jí živý nach, tělem projely žár a zachvění.
Cítila, že se jí nohy chvějí. V tu chvíli se mladého
kněze bála. Ten, jak ji shlédl, přidal do kroku. Stanul
proti ní překvapen; tak ji dosud neviděl, s nádechem
ruměnce v tváři vyjasněné vnitřním pohnutím, jehož
nemohla ztajiti a jež blesklo i pohledem jejich očí.

Zapomněl na „sestru“, viděl jen mladou, vzrušenou ženu; i na sebe zapomněl. Stáli sami dva v osamělém místě, opodál lesa. Nemohl ani hned promluvit. Pak jí pověděl, že ji hledá, že slyšel, kam odešla; ale právě, když už byla z města, došly noviny, že Rožmberští zbrojní pacholci odvažují se poblíž k městu, že napadli odpoledne bratři, stojící za řekou na stráži. Proto že vyšel za ní . . .

Ta péče ji těšila, byla však ji překvapena, až zmatena. Poděkovala mu a hned vykročila.

„Nechvátej!“ pravil rychle. „Tady již není nebezpečno.“

Vzal ji za ruku. Spánky se mu zarděly, oči zahorely. Okamžik stála jako bez vlády. Ruka se ji chvěla. Cítil to. Přistoupil k ní blíže, mlčky, ale všechen vzrušen. V tom k nim zavanul omžným vzduchem přes šumot řeky proud tonů a zněl dál. Ohlas zpěvu, jež zpíval celý zástup; zaléhal sem od města. Ozýval se tlumeně, jakoby s výšin. Zdena se vzpřímila a vyvinula svou ruku z Bydlinkého pravice. Tvář se jí rázem proměnila, pohled se zachmuřil.

„Dábel nás pokoušel,“ pravila vážně. „A Bůh napomenul. Pojďme!“

Řekla to tak určitě, že Bydlinký, jak rozehřát ji chtěl zadržeti, povolil.

Brali se nejkratší cestou k městu, dolů k fortně. Oba mlčeli. Bělavá mlha ve vzduchu houstla. Šli jako oblakem, a tím jim zněl vstříc zbožný zpěv. Mladá vdova kráčela s hlavou pochýlenou, se zrakem na stezku upřeným.

Co chtěl? uvažovala. Snad se unáhnila . . . Jak by on mohl něco smílného pomýšleti? Vyčítala si, že mu ukrivdila. Jeho mlčení ji tížilo. A on, jak šel vedle ní, pozoroval žádostivě, se zalíbením její stíhlou, pružnou postavu, její ušlechtilou tvář.

Byli již skoro pod městem, když zpěv utichl.

Bydlinský se pak zastavil a jakoby se z myšlének vytrhl, pravil:

„Zdeno, kněz Abraham se dnes zženil.“

Stanula, pohlédla na Bydlinského, okamžik mlčela, pak řekla:

„V tento čas?!“

Odpověděl otázkou:

„A kdybych já se chtěl — zženit, kdybych přišel —“

„Ty toho v tento čas protivenství neučiníš —“

„A kdybych pak, až pomine ten čas, kdybych pak k tobě, Zdeno —“ řekl kvapně a dychtivě, ve tváři zardělý.

Stála okamžik tiše, se zrakem upřeným na svazek bylin a květin, pak odvětila prostě a upřímně:

„Nebude-li proti božímu zákonu —“

„Bude proti popským a doktorským zákonům, ale ne proti božímu —“ vpadl rychle a určitě a podával ji ruku.

Přijala ji.

Šli zase mlčky, ale vzrušení, dál navlhlym, vlhkým, jarním soumrakem. Opodál fortny potkali několik ozbrojených bratří, kteří ponuknutím pani Kateřiny na poplašné zprávy o Rožmberských šli do lesa hledat mladou zemanku Hvozdenskou.

37.

Když se Leuňovický probošt Petr vypravil ku králi Sigmundovi, omeškal se mladý vladař, pan Oldřich, na Přiběnicích ještě dva dny. Pak odjel na Krumlov. Marta novicka ho již ani nespatriila. To ještě ze své komory nevycházela. Záhy však se zotavila tak, že mohla do hradní kaple, a pak také dále. Agneška, strýcova hospodyně, ji provázela. Nejprve hradem,

nádvořím ji vedla, při čemž povídavě ukazovala jí také na mocnou, kulatou věž, vzhůru ku kryté její pavlači, tam nahoře že jsou vězení, tam že sedí vězňové v kladách, a níž že je mučirna, tam že všeliké škůdce zemské a lotry mučí, aby vyznali, tam že krevní pisář všecko запиše do smolných knih, co ti lapkové na mukách povědí.

A hned se pochlubila, že ona vždycky hned všecko zví, že vždycky už dole čeká, a písař, s tím že hrubě dobře vychází, hned ji povi, co bylo na mučení.

„Hrozné ti věci! Hrozné!“ povzdechovala babice, ale s patrnou chutí; kdyby ani nepozorovala té ustrašené zvědavosti ve tváři mladé novicky, byla by spustila, jako spustila, zastavivši se u věže. Stála těsně u novicky, nachylovala se k ní, mluvila pološeptem, důtklivě, jakoby tajemství jí svěřovala; a zas už se ohlížela jako ze strachu a pořád povídala o jakémsi Přibíkovi ze Žabovřesk, kterého sem teprve nedávno přivedli a kterého tam nahoře na věži posledně mučili, až vyznal, že Mikuláš z Machovic a s ním pět jiných, ten Přibík byl mezi nimi, že vyšli na nějakého rataje z Dubíčka, on, Přibík, a nějaký Mareš z Křenovic, bratr Jandův rychtářův, a on, Janda rychtář z Křenovic také, a Václav Hliza. Ostatní zapomněla. A ti že toho rataje zbili a všichni že kradli, že kdesi vybili komoru a ukradli tam tři prostíradla a dvě podušky a jinde koně a toho že prodali a ten Přibík dostal z toho pět grošův

„A co mu udělali?“

„Oběsili ho. Však počkej, ukážu ti, za hradem, za branou je šibenice. Uvidíš. A modlil se ti ten lapka, a snědl misku konopné kaše, a masa kus, nežli šel, sama jsem mu to poslala, povězný mu to dal; však hle, to je on, povězný Odolen, vidíš, kvítečku, ten ty nečisté ptáky hlídá a má je na starosti —“

Stařena ukazovala vzhůru k okénku v podsebití veliké věže, jimž se vychylovala jakási bradatá hlava červeného obličejce.

Stará Agneška povídala neunavně dál o povězném, ten že jí často o těch lotrech povídá, s tím že je také hrubě dobře jako s písařem, že jim za to někdy přilepší. Byla by o něm a vězeních ještě dále povídala, kdyby novicka nebyla zatím pokročila k fortně, vedoucí dolů do malého městečka u řeky. Tam bylo mladé novicce volněji nežli u mocné věže. Viděla dítky, hrající si na trávníku na place, viděla poklidný život řemeslnických rodin. Kolem pivovaru dostala se ven ke dřevěnému mostu, do volnější prostory. Stanula na mostě, pohlédla na mocný hrad, pnoucí se nad ní na levo, na menší, ale také tvrdý, vysoko na skále na pravo; nejdéle upírala zraky dolů po řece lesknoucí se na slunci, na skalnaté, lesem porostlé stráně v temnomodrém šeru . . .

Na mostě se opět zastavila, když se vracela z menšího hradu, a zase hleděla na skalnaté, zarostlé břehy a za lednáčkem, jenž se modravě zasvítíl nad vodou. Míhl se, zmizel v šeru stromů a křovin na břehu, z lesa se ozvala kukačka, opodál zazpíval kos; a voda tiše plynula . . . Bylo tu poklidno a milo. Martě se ani odtud nechtělo, když ji Agneška vyzývala, aby šly, že již je čas.

Jak jen stařena zase měla kdy, vypravila se s ní novicka zase v ta místa. To byla jediná její vycházka. Jinam nepřišla. Ani za bránu se nepodívala, také ne k šibenici, ač ji Agneška dosti vybízela. Žila jakoby v klášteře. V bílém, řeholním rouše chodila ustavičně a neposlechla strýce purkrabiho, jenž minil, aby se jinak oblekla, že se tím za tohoto času nikterak neprohřeší . . . Modlitby a pobožnost vykonávala, pokud sama mohla, jako v klášteře. Modlila se doma i v zá-

mecké kapli, kde každého dne byly teď tři mši svaté. Sloužil hradský farář a dva uprchlí sem kněží . . .

Nyní, co probošt odjel, modlila se za něj, v kapli i doma, aby ho Pánbůh ochránil a jemu požehnal, aby dobře pořídil. Také každého dne večer před spaním modlila se za Hvozdenské, aby Bůh odplatil zemanovi a panicovi a také té paní, že je zachránili, a též aby je osvitil, aby vyšli z bludů a z toho kacířského bratrstva hrozného, aby nebyli nebezpečni svou duší.

Byla žádostiva, jak probošt, kterého se starý sakristan nemohl dočkat, pochodí. Minulo mnoho dní, nežli došla zpráva, že se vrátil. Od strýce purkrabího se dověděla, že probošt jel za pánem na Krumlov, a že dobře snad pořídil.

V ten čas přibyl na Přiběnice nový host uprchlík: Miličinský farář, mnich Heřman, titulovaný biskup Nikopolský. Hřmělo a silně přelo, když přijel na hrad na koni se svým služebníkem. Marta novicka meškala právě u strýce, když tam vešel ve zmoklém plášti, kněz nevysoké, zavalité postavy, masitého zášijku a visutého laloušku, červený, veselých oček, už prošedivělý. Zarazila se, když se ohlásil, že je biskup, a vykazoval se listem od pana z Vartenberka, poručníka do nedávna páně vladařova.

„Tys býval na Lipnici u pana Čeňka, —“ připomněl si purkrabí.

„Byl, ach Bohu žel. Fary v Miličíně jsem nechal — a dobrá fara, řku dobrá . . .“ Mrkal očima a pokyvoval hlavou . . . „Dobře mně tam na ní bylo . . . Tu pan Čeněk pozve si mne, abych světil kněží . . . Řku, budu, budu světit, proč bych nesvětil, pán bude uznalý . . . A jedu — a světim, světim, hromadu jsem jich vysvětil . . .“

„Ale samé pod obojí . . .

„Samé lotry, všecko lotry. Teď to teprve vidím,“ vpadl biskup živě, hrubě, rozhořčeně. „Pan z Vartenberka teď také oči otevírá. Ale což on! Panství mu ostala, ale má fara! Má fara! Pryč je, ta tam a obročí a všecko. Všechno, nic nemám. Ti lotři Táborští. ti se mně odsloužili. A jak jinak, lotři! Co bych žádal, čekal. Ale prosím tebe, venku je psota, jsem žizniv, hladov; a ještě více žizním. Trochu vina na zahřátí. A tu hle, sestra v Kristu, a mladá ještě! Také's musila prchat, sestřičko! Odkud? Ubohá, tak mladá, Bůh tě požehnej!“

A přistoupiv k ní položil jí masitou, bílou ruku krátkých prstů na hlavu.

Prve, jak vstoupil, Marta se zarazila, když zaslechla, že to biskup; nyní již nepřijímala v uctivé ostýchavosti jeho požehnání. Bylo jí nevolno a pospíchala z jizby.

Pak se mu vyhýbala, kde mohla; setkávala se s ním nerada. Mluvil nevázně, rád hrubě žertovně, jak se na kněze, biskupa a muže, jemuž už vlasy prokvétaly, neslušelo. Také si starý sakristan polénko přiložil: že ten biskup jaký biskup, když světil pod obojí, že jsa katolik, přidal se k těm bludařům, a nyní zas, že se vrátil, co že do takového.

To mu pak sám probošt dotvrdil, když se vrátil na Přiběnice, ale sám, bez vladaře. Starý, prudký sakristan, jenž přes tu chvíli proklínal Husa a Viklefa do ohnéné řeky, svítě očima oznámil Martě, to že měla vidět, jak ti dva se sešli, kněz probošt a ten biskup, jak si kněz probošt toho biskupa změřil, sotva že na něj promluvil. Po obědech pak, odpoledne, příběhl zas na komoru k novice, u níž právě stará Agneška meškala, a se škodolibou radostí již ve dveřích oznamoval, to že je, to že bylo, že se u oběda

chytli, kněz probošt a ten biskup tak řečený. Ten že zas jako vždycky začínal nějaké šprochy a probošt že ho nevrle odbyl, a sumou, že se shádali a že biskup dostal, že všechen jako krví politý sebou potrhoval, až pak, jako by ho šídlem bodl, vstal a utekl.

„Utekl — věru. To má, to má, to mu patří, že světil těm Viklefům, těm machometům kněží. Teď by zase světil nám! Však mu to kněz probošt... A ten, slyšte, dobře pořídil! —“

Hned Martě a staré Agnešce s radostí opakoval, co již leckde po hradě vypravoval, jak bylo na Horách, jak císař ty Pražské bludaře čistě uvítal, jak se na ně chystá, jak je shladí a s nimi ty sršaté Táboře, ty, ty... Oči mu radosti svítily, že na ně dojde, že je císař zhubí. Pak se jim ještě smál, když došlo na Přiběnice, že ti bratři vytrhli z Tábora Praze na pomoc. Potrhoval sebou, smál se, ať jen jdou, však že daleko nepůjdou...

38.

V ten čas opustil probošt Přiběnice; na ráz odcestoval, jak o té výpravě Tábořské zaslechl. Odjel tak kvapně, že novicku před odjezdem ani nenavštívil. Starý sakristan jí svěřil, že kněz probošt jede na Krumlov, teď že to trhne, že uhodí. Mnul si ruce, a posměšně opakoval, že je skonání věku, že je, ale toho bláznovského, toho Tábořského. Ty tam cestou do Prahy že Uhři rozdupají, rozdupají, na podkovách svých koní roznesou a ten zbytek v hnízdě, na Táboře, ten že vladař rozpráší jako plevy. Staroch si mnul ruce, oči mu svítily, tvář i krk svislé kůže plné drobných, krátkých vrásek se mu zarděly radostí.

Pak zlostí, když donesena zpráva o Benešovu a Poříčí, o poražených Uhřích a Němcích. To až klet, to že sám ďábel jim pomáhá, tomu Žížkovi. Jedinou

útěchu měl v tom, co se chystalo. Na Přiběnicích bylo co den hlučněji. Přibyl tam houf zbrojných pacholků, pak tam přiváděli selské synky a muže z okolních vsí, jak je sehnali, vyzbrojovali je, odváděli, nové zas přiváděli. Před hradem i dole v městečku ozývaly se rány kladiv a seker; kmeny tam osekávali, ostrve dělali, totachy a velké praky stavěli. Starý sakristan měl teď hlavní utěšení v tom, že pobíhal s místa na místo, aby všechno shlédl, co se chystá. Tu sešel dolů do městečka, postál u tesařů, díval se, jak pracují, tu v pivovaře se zastavil, a divil se, co se teď piva navaří, co ho bude potřeba, a těšil se, to že se všechno vypije v poli, až tu hříšnou chasu Táboorskou budou porážet; a hned zas na hrad pospíchal, s pacholky rozmlouval, na purkrabím vyzvídal, na nádvoří, před branou u tesařů okouněl. Pak se hnal obyčejně k novicce nebo ku staré Agnešce, aby jim velmi vážně vypravoval, co se děje, co se chystá, jak bude, a jak ti Táboři budou skličeni, na prach zhubeni.

Vycházky Martě novicce teď přestaly. Dolů do městečka nešla pro ruch a rej lidí, ani na most, kde přes tu chvíli teď přecházeli zbrojní pacholci nebo čeládka. Všude samá helmice, samý zbrojný pacholek, všude chlapů plno, všude shon a hluk.

Jen ke strýci purkrabímu si někdy vyšla a do kaple. Než i tam do posvátného ticha zaléhal hřmot válečných příprav od božího rána do samého večera. Slyšela, že zrovna tak je na Soběslavi, a všude na panstvích páně, že vladař sbírá vojsko, že ho má již kolik tisíc, že mu i Němci z Rakous přišli na pomoc, ti že jsou po vsích rozloženi a čekají, jen co pán dá znamení, a to že bude, jak všechny praky, totachy a kusy budou připraveny. A pak běda městu čerstvě nalepenému . . .

Mladá novicka přála, aby ti bludaři byli ztrestáni; ale na Hvozdo pokaždé vzpomněla, když byla o tom

řeč. Na panice, táhl-li také ku Praze, nebo zůstal-li na Táboře, a co s ním bude. O tom se kolikrát o samotě zamyslíla. Kdyby v boji zhynul, ve smrtelném bludu . . . Lekla se o něj, o jeho spásu a duši. Nebo kdyby ho zajali a přivedli sem. To jí častěji připadlo a rozprávěla tu myšlenou událost, jak by s ním bylo, co by on říkal a co by ona udělala, aby se mu odvděčila. Až se otrásla, když stojíc u okna své komory pohlédla na mocné tělo kulaté věže, vzhůru k podsebití, odkud od bání kdes ozýval se křik kavek, a když vzpomněla, že by panice snad tam vsadili do těžkého vězení, do klády, nebo že by ho natáhli na skřípec a dali mu muka, o nichž stará Agneška vypravovala tak hrozné věci . . .

Nedlouho po té, bylo počátkem června, spatřila pravé Tábořské, sršaté „bratří“. Bylo jednou po ránu, kdy právě z kaple po mši vycházela. Té chvíli byly Přiběnice vzhůru. Kdo mohl pro povinnost, běžel na nádvoří, aby shlédl ty Táboře, které právě Přiběničtí přivedli ze šťastného lovu.

Marta novicka je shlédla zrovna opodál kaple; jeden byl nevelký v čapce, druhý měl kuklu na hlavě, oba v přepásaných, šerých sukních, ve škorních, oba bradatí, stlučení, okrvavení. Kolem nich se tlačila chasa hradská, tupila je, lála jim, pěstmi hrozila . . .

A bratři stáli jako z kamene, zasmušili, zvláště ten starší, osmahlý a vychrtlý. Mladá novicka se jich bála. Hrůza jí z nich šla i ošklivost, jak pomyslíla, ti že také šlapali hostie, že kopali sochu Panny Marie a čerchali svaté obrazy a hubili jejich kostel a klášter.

A s takovými . . . mihlo se jí zároveň, s takovými že panic . . .

V tom se sakristan přihnál, pozdě zvěděv o zajtících; tlačil se a křičel, ať ho k nim pustí. Jak před nimi stanul, volal na ně všechen nenávisti se třesa:

„Tak vy — krvaví machometi — vy rohani — kláštery pálit, svatá roucha kazit a obrazy —“

Když je na purkrabův rozkaz odváděli, volal staroch na pacholky, aby je hodně skřípli, jen hodně, aby skřehli — na oheň — —

Marta novicka chvátala odtud na komoru, všechna tím vzrušená. Odpoledne pak musila horší věci přeselechnouti, nežli ráno viděla. Agneška přišla, a než dosedla, již vypravovala, co měla od Odolena povězného i od pisáře: ten menší Tábořský bratr že je Petr, někde z Ostré Lhoty, a ten větší starší, to že Toman z Březovíka, oba že již natáhli na skřípec. hned dopoledne, že jim boky pálili a oni že vyznali, že byli také v Bukovsku, že je kněz Kániš pudil, aby pálili. A také vyznali, že byli vysláni od hejtmanů sem špehovat, sbírá-li pán lidi a má-li již lid . . . ten menší, ten Petr, ten že na mukách omdlel, ten druhý, ten starší, že ne, ale že již nic neřekl, a dost že ho pálili a klouby mu vyvraceli . . .

Venku zahlaholil hlas trouby. Novicka přistoupila rychle k oknu a otevřela je. Pádné, rychlé kroky, řinčení zbraně ozývaly se dole a nesly se dál ku bráně. Pak už koňský dusot sem zalehl. To stála Marta již sama. Agneška odkvapila, to že je snad pro Bůh — pán, vladař, že chtěl přijeti nazejtří, a to že on přijel dřív, teď té chvíle . . .

Přijel a s ním převor a velký houf žoldnérů, tak početný, že pro všechny nebylo místa ani na hradě, ani dole v městečku, že žoldnéři se utábořili venku před branou.

Novicka jich neshlédla, neboť nevyšla ven. Dost jich však viděla na nádvoří a všude po hradě, všechny již vyzbrojené, do pole připravené. Na večer přišel k ní starý sakristan, Agneška nemohla, a ten s radosti

vypravoval, že zítra vladař vytrhne do pole, proti Táboru, a kněz probošt také a on, sakristan, také.

Novicka nechtěla věriti, pak mu to vymlouvala, aby nejezdil, že bude nebezpečno.

„Nebezpečno! Kde? Jim, těm . . . Ale ne nám! A chci to vidět a budu to vidět, jak je zhubi jako červy. Já sám nic nevyvedu, ale uvidím to a modlit se budu Pánu Bohu a všem svatým, skroušeně modlit, aby nám Pán Bůh pomohl . . . A pomůže!“

Ráno byla slavná mše svatá. Sloužil ji hradský plebán. Na té mši Marta nebyla, protože ji probošt vzkázal, aby nechodila. Sám také na ni nebyl, protože věděl, že bude plebán po mši rozdávati pod oboji některým zemanům ve vladařových službách, kteří byli před tím u zpovědi.

Dosud také sám vladař pod oboji přijímal: toho však rána nepřiklekl se zemany k oltáři. To probošta těšilo. Byl to jeho úspěch a těšil se, že nyní, kdy vladař vytrhne do pole a přihlásí se tak veřejně ke straně císařově, že povolí i v ostatním. Dosud ho nemohl, ač se dost přičinil, k tomu přimět, aby stavit na svých panstvích přijímání pod oboji. Viděl však, že to nečiní pro svědomí, nýbrž z opatrnosti. Proto se nevzdával naděje a proto také, že mladý vladař velice na Táboreské zanevřel, pro jejich „bratrství“, pro Bukovsko, že mu poddané odvádějí, že jeho panství hrozí a je hubi.

K vůli nim, aby je zmohl a zplna potřel, ucházel se u císaře o pomoc, k vůli nim půjde teď i ke dvoru, kam dosud jíti nechtěl z chytré opatrnosti. Tak probošt počítal. Půjde, až budou v poli, až ho dojde po zvání. A ono dojde, od legáta jistě, to měl probošt ujednáno s kancléřem. Proto toho rána se tak chutě na cestu chystal a do války strojil, proto shovívavě a s tichou veselostí poslouchal sakristana, jenž vše-

chen rozčilen sháněl ještě leccos do tlumoku páně i sobě a pořád při tom mluvil o vojně, o zboření toho hnízda, o šturmu na ně, jako nějaký hejtman.

Také poslechl starocha, když mu připomenul, že by Marta novicka byla hrubě potěšena, kdyby jí dal požehnání, nežli odjede.

Ta se pak ulekla, když probošt vstoupil v kroužkové košili, v plátech, s plechy, finče ostruhami. Vypadal statečně jako rytíř. Mluvil však zbožně, napomínaje novicku, aby žila jako dosud věrná svaté řeholi, aby se modlila Bohu za vítězství, aby mohli zase zpět na své zboží a obnoviti tam stánek boží a klášter. Když dával s Bohem, Marta poklekla a on, v plné zbroji, položil jí ruku na hlavu a žehnal ji.

Marta byla dojata i povznesena. Věřila, byla jista, že se splní vše, co ten zbožný a tak udatný muž jí řekl, že všecko zmůže. Zvítězi, musí zvítěziti pro ta protivenství, kterých zakusili oni a jiní, jako ten starý kněz, kterého nedávno, jak tu s hrůzou zaslechla, na Táboře upálili a za kterého se tu v hradní kapli o zádušní mši tak vroucně a s pohnutím modlila.

Pak se jí oči slzami zalily, když strýc purkrabí v plné zbroji vstoupiv, řekl:

„Tak, milá Marto —“

Musil do pole, pán ho učinil hejtmanem nad pěším houfem a místo něho ustanovil zástupce na Přiběnicích. S neterí se purkrabí krátce loučil; odcházel odhodlaně, s plnou důvěrou, že se brzo a zdráv vrátí, a dobře. Neterť těšil, usmívaje se a napomínal, aby, kdyby něčeho žádala, aby jen novému purkrabí řekla, nebo Agnešce, ta že jí všechno opatří a obstará. Venku, dole nádvořím proudil šum hlasů, kůň nějaký bil o dlažbu, jiný zařehťal.

V tom zvon s hradní kaple se ozval jasným, zvučným hlasem. Z hradní kaple hrnuli se zbrojní

pacholci, zemané v brnění, staří, mladí, za nimi pleban a v sutanách kněží, kteří přibyli s houfy a s nimi se také chystali do pole. Za těmi statný zeman, nesa Rožmberskou korouhev, za nim dvě pacholata páně, pak kulhavý, mladý vladař v bohatém, lesklém odění s několika rytíři rakouskými, za nimi Kokot, jeho mladý služebník, páně oblíbený, protože byl dobrý a uměl mlčeti, pak nový purkrabí, žoldnéři . . .

Marta nemohla ani všech přehlédnouti. Z počátku hleděla mhou slz. Pak, když se jí projasnilo, viděla, že vladař sedá na koně opodál kaple, vedle něho na koni že je kněz probošt. Také cizí rytíři vystupovali do sedel . . . Hlomož, hluk, řinčení zbraně, dusot koní i řehtání, vše zdola znělo najednou v hlučné směsi; do ní shora hlaholil zvon. Pak trouba zajechla, dál, od brány druhá, korouhev páně se znamením růže mihla se ve výši nad kapaliny a helmami . . . A trouby hlaholily . . .

Průvod se hýbal, bral se nádvořím, tratil se za věží směrem ku bráně . . . Marta hleděla a hleděla na pestré, hlučné divadlo, zrakem hledala probošta, strýce, sakristana, až zrak utkvěl na vladaři, jenž se ve zbroji leskl a svítil pod rudou korouhvi, obklopen rytíři a zemany. V tom Agneška vstoupila všecka udýchaná a vypravovala nesouvisle, trhaně, že je vojska před hradem, na koních, pěších a vozů plných praků a kusů a prachů a všeho, a to že jsou jenom ty houfy, co nocovaly tady na hradě a u Malšic, ale co jich ještě táhne od Soběslavi, jako kobylek, a to že ještě není konec, to že jest jenom lid páně, ale že již také táhnou Němci z Rakous, vladaři na pomoc, těch Němců že je ještě víc, na tisíce, a ti všichni že se dnes sejdou a sjedou u Tábora . . .

Umlkla. Ohlas mocného pokřiku ze sta mužských hrdel zachvěl jasným vzduchem červnového rána a

zapadl až do komory mladé novicky, oknem povychýlené. Pak troubení slyšely, bubnování, z temna, tratič se.

„Těm zvlčilcům na Táboře bude úzko a dusno,“ spustila ostře stará Agneška. „A ti dva tam —“ dodala a ukázala oknem vzhůru k podsebití kulaté věže, „ti dlouho sami nebudou —“

Novicka tam plaše vzhlédla. Mihli se jí ti dva Táborští bratři lapení, jak je u kaple viděla, provazy svázané, plné ran a modřin, jak je pacholci cestou bili. Kdyby tak panice z Hvozdna a starého vladyku...

Agneška se divila, co že panna tak zaraženě zmlkla a proč tak náhle oči od vězení odvrátila.

39.

Pani Zdena se vrátila na Tábor jako ve snách. Bylo poprvé, co na špitál zapomněla. Do svého bytu šla sama. Kněz Bydlinský se hned u fortny s ní rozloučil. Jak vkročila do své komory, pustila svazek léčivých bylin na stůl a sama sklesla na lavici u stolu. Seděla ve tmící se komoře, s očima rozšířenýma, s tichou, blouznivou blažeností v nich.

Pořád ještě cítila a viděla kolem průsvitnou, bělavou mhu, pořád jí cosi šumělo, jako hlas řeky. Viděla pohled modravých očí, mužnou tvář Bydlinského, jeho měkkou, hustou bradu, jak u ní stanul, jak k ní přistoupil, cítila dosud jeho ruku, slyšela, jak řekl, že přijde až pak, až přejde čas protivenství.

Přijde, přijde, pro ni, aby byla jeho ženou.

Vše se v ní chvělo, divná, blažená mdloba se jí zmocnila; bylo jí milo, ale tak nevýslovně, až se jí prsa sevřela. Pojednou jí slzy vytryskly, a řinuly, kanuly Pláč jí schvátíl...

Když za chvíli vstoupila Margeta, někdy děvečka ve Hvozdenském dvoře, nesouc rozžatý kahan v ruce, zastala paní na zemi klečící, s hlavou pochylenou, s rukama volně sepjatýma. Nedivila se tomu; neviděla tak mladou paní poprvé. Nad tím však žasla, že jak k ní přistoupila, že paní ji vzala za ruku, že na ni okamžik hleděla, a že se ji úsměv mihl ve tváři i ve zraku. Zdálo se, jako by chtěla něco říci; ale jak Margeta si povsimla svazku koření a slovem se o něm zmínila, paní Zdena náhle vstala a měla se k odchodu.

Ve špitále konala službu zase horlivě a horlivěji nežli jindy, ale neklidněji a vše jako s chvatem. Když pak v noci osaměla v ranlékařově dílně, neusnula. Sedíc v koutku, myslila na to, co se dnes stalo, nehřešila-li, nezhřeší-li. A zas už viděla to místo nad řekou, jak tam stáli, jak spolu šli, myslila na to, co Bydlinský řekl, že nebude proti zákonu Božímu...

Pozdě usnula; na úsvitě ji vytrhlo neobyčejné troubení a shluk. „Sestra“, jež přišla ji vystřídat, všecka vzrušená vypravovala, že před chvílí přijeli zvědové, že vladař přitrhne asi co nevidět. Na radnici že čekali, že pošle odpovědný list, ale vladař dosud nic, to že již cti své neohradí a uhodí na ně jako na nějaké lapky, bratři že jsou nad tím popuzeni, hejtmáné oba že jsou již na koních a rychtář také, že poslali hned za bránu odvážet píci ze stodol.

Sestra ještě mluvila, a ve dveřích komory, do níž jen mdle pronikal denní úsvit, stanul Sádoch bez čapky, v obvyklé své dlouhé, tmavé sukni.

„Assur jde! Už táhne! Holofernes jeho hejtmán, slyš, Judit! Judit!“ opakoval vzrušeně. Zdena vyrozuměla z jeho vypravování, že skoro všecky jejich hlídky střehoucí cesty a krajinu k Přiběnicům a Soběslavi se vrátily, některé že se již utkaly s předními strážemi Rožmberskými. Zdena se těch zpráv nadála.

Kániš, Bydlinský i ostatní kněží na ně často připravovali. Nepostrašila se. Nespoléhala na tvrdost města, na jeho znamenitou polohu, na jeho starý pevný hrad, nevážila, že z nových staveb je nová brána nejvíce na boj vypravena baštami, příkopy, svoditými mosty, hřebeny železem okutými a šraňky; ale také proto neměla žádných obav, že všechny hradby a bašty nebyly jak náleží dodělány a připraveny.

Ona v Boha spoléhala a ve slova kněží, kteří slibovali vítězství po mnohém protivenství. Bůh si vyvolil jejich obec, ona zvítězí po všech svízlech a tesnostech. Ta doba zkoušky nastala. Nelekla se, ale byla rozčilená. Doba pomsty a odplaty nad zlými, boží pravdě odpornými . . . Kdo ji přečká . . .

Tu se zarazila a pocítila strach — o Bydlinského. Na sebe nevzpomněla. Než to bylo jen okamžik, a záchvat ten měla za hřích v ten čas horlivosti a boje. Vytrhla se z myšlének a teď teprve zas pozorněji poslouchala Sádocha, jenž vypravoval něco o Němcích z Rakous, že cestou k Rožmberskému vojsku všude pálí a mučí věrné boží.

Když vyšla ven, bylo již všude znáti účinek novin. Od nové brány zněl hlomozně rachot vozů i křik a hulákání vozatajů, pobízejících koně do rychlého kroku. Vozili tam zásoby píce ze stohů, kůlen a stodol před městem. Všude kolem zaráželi na koncích ulic a uliček šraňky, kde jich dosud nebylo, a zavěšovali řetězy, aby jimi v čas potřeby zatarasili ulice. V tom od radnice ozvalo se volání hlásných bratří: Šli rynkem, zacházeli do šera ulic a uliček, a dne úsvitem rozléhalo se mocné jejich volání, aby každý ve své čtvrti byl hotov pod svou korouhev.

Ty korouhve čtvrtí se znamením kalicha byly vyvěšeny na rynku a zachvívaly se v chladném ranním větru. U jedné z nich stál osedlaný kůň, jež držel

nějaký bratr. A v tom vykročil druhý kvapně z radnice a zamířil ke koni. Vsedl na něj, podal druhovi ruku a již bodnuv svého klusáka, vyjížděl rychle ven. Byl to posel, jak Zdena od opěšalého zvěděla, jenž chvátal do Prahy, dokud ještě volná dráha, oznamit bratřím, co se děje.

Sotva že pani Zdena kousek pokročila, již opět stanula. Náhlý cvál ji zastavil. Tři jezdci hnali se plným tryskem od nové brány a rovnou k radnici, kde se bratři a sestry scházeli, a kde na zápraží vystoupil kněz Kániš. Zdena se vrátila, aby zvěděta, co jezdcevé přinášejí. Koně byli zpoceni jako myš, bratři sami od prudké jízdy červení. Dva z nich drželi v pravici nahé meče, třetí zlomené ratiště kopí. Ten také první seskočil s koně a chvátal do stavení, kdež zasedalo shromáždění starších. Druzí dva zůstali na koních a o vodu volali.

Prve nežli jim nápoj přinesli, pověděli zástupu, že je nepřítel tu, že tu bude co nevidět, oni že se s rožmberskou stráží setkali, jednoho že zabili, a že nepřítel je veliká síla, hrubě veliká. V tom jim bratr jakýs přinesl dvě konve vody. Každý chytil jednu lačně, dychtivě a přiložil hrubou nádobu jak v sedle seděli a pil, a pil. Z radnice vyběhl rychtářův písař a volal, aby vešli, že je starší volají. A oni pili nevalnou vodu, a pili.

V tom za písařem rychtář vyšel a křičel, ať z každé čtvrti jich dvacet vyběhne za město bourat stodoly a kůlny, že nepřítel je blízko, a kdyby čas nestačil, ať je podpálí. Sotva dořekl, strhl se stranou u hradu křik, a již odtud hnali se s novinou, že se nepřítel ukázal naproti, za řekou, silná hlídka, a že ji pořád přibývá. Všechno hnalo se tam spatřit nepřítele. Shlédlí ho, zrovna naproti, jak se za řekou na výšině šikoval. V tom strhl se mezi Táboorskými nový pokřik, a na

pravo přes rokli pod hradbou, přes potok ukazovali. I tam, na Klokotské výšině se ukázal silný houf, většinou jízdných Rožmberských. Přijeli pláni po pravém břehu od malých Přiběnic.

Paní Zdena byla se tam na ně také podívat. Když se vracela, potkala Bydlinského; kráčel s několika kněžími do radnice. Jak Zdenu spozoroval, zamířil k ní a v rozjaření, jež mu zářilo z tváře i z očí, oznamoval:

„Již jsou tu!“ A mávl směrem k Nové bráně. „Kladou se u Měšic a pořád jich přibývá. Ale my se jim ubráníme.“ Včerejška jako by nebylo. Jen boj měl na mysli. Tak to od něho očekávala; s oddanou nadšeností hleděla za ním, jak oznámiv ji, že spěchá do rady, vstupoval do radnice.

Když se vracela do svého obydlí, zahlédla, že se směrem Nové brány vyvalily sloupy černého dýmu. Bratři tam zapálili stodoly a kolny. A v tom se tam u jednoho hloučku mihl Sádoch, který se ji prve v zástupu ztratil. Mihnul se, zanikl, a již ho zase zahlédla u kádi. Vyšvihl se k nim a maje ruce před se vztyčeny, volal do placu:

„Nebojte se jich! Ale na Pána velikého a hrozného pamatujte a bojujte za jeho zákon, za bratři své a sestry své. Nebojte se Assura ani Holoferna vladaře!“ — —

Než minulo poledne, obsadily Rožmberské, silné hlídky všechny výšiny kolem Tábora. Svašek z Podolí, hejtman, pozoroval je s několika staršími s podsebití hradní věže. Zvláště na Klokotské výšině černalo se panskými žoldnéři, nejvíce jízdnými. Hlavní vojsko však kladlo se na rovině stranou východní, k Měšicům, na místě, kde nebylo srázných svahů skalnatého ostrohu jako všude jinde a kde bylo možná útočit a ke zdem přilnouti.

Než nepřístupnějšího tohoto místa hájila troji brána hrubě zpevněná náspy, hlubokými příkopy, dvoji hrubou hradbou s baštami. S této strany, s branné věže, pozoroval druhý hejtman, vladyka z Hroznějovic, hlavní vojsko vladařovo. S ním stál na podsebití kněz Mikuláš z Pelhřimova. Hleděli, jak se nepřítel polem klade, jak své ležení hradí četnými vozy, jak stany rozbíjí a boudy staví, viděli, jak se mezi nimi hemží pěši, jak pojiždějí jizdni. Zraky obou „bratři“ utkvěly posléze na pokraji ležení, na dvou místech, kam se hrnulo lidí jako mravenců. Kopali hlínu, vyhazovali ji, povozy sem příjížděly a trámy tu skládaly.

„Jinému nerozumím,“ pravil hejtman ku knězi, „nežli že bašty dělají. Ty jim budou dobře dobré...“

„A nám zlé —“

„Nesmíme dopustit. Budeme je střelbou plašit, a nevydá-li dost, vyrazíme rozmetat jim dilo.“ — —

Odpoledne již zahřměly kusy; to od Nové brány střeleli na pokraj nepřátelského ležení, kde bašty dělali. Zároveň strhovali „bratři“ z nařízení hejtmanů střechy, zvláště doškové se stavení stojících nejbliže hradbám.

Všude po hradbách, kde tu tam ještě dostavovali, stáli vyzbrojení „bratři“, a všude u nich knězi. Nejhlučněji bylo u Nové brány. Tam postavili hejtmané nejvíce mužů, většinou střelce, ve bráně i po hradbách a baštách v pravo, v levo.

Ten celý den skoro zdržela se Zdena ve špitále, kde kromě obyčejné služby pomáhala chystat nová lože pro raněné, jichž se za nastávajících bojů bylo nadíti. Za té práce slyšeli od Nové brány dunivé výstřely, vždy po chvilích. Teprve k večeru, kdy se spustil déšť, utichly. Pršelo dlouho do noci, ráno však se zase vyjasnilo. Den se rychle rozhořel, a půda vyschla. Uhodilo parno, až mrtvo. V jasném, tetelícím se vzdu-

chu nehnuli se ani korouhve čtvrti ani křížovnické korouhvičky u kádi.

Jen u Nové brány otřásalo se povětrí ranami z kusů. Bělavými oblaky dýmu sluncem prozářenými prošlehovaly tam zardělé plameny výstřelů. Rány tam houkaly cele dopoledne; od brány a také již od Rožmberského ležení. Početné terasnice počaly tam pracovati. Bily ku bráně. —

40.

Ondřej od té chvíle, co vsedl úterý po letnicích na koně, konal polní službu bez přetržení. Z počátku měl ještě nesnáze s rukou, ale koncem týdne po svátcích vládl pravicí již dobře. Rána se zacelila. Ostatně té doby nemusil ještě sahat po zbraní: ani podvrhovat kopi, ani meče dobývat. Hlavní dílo bylo při puškách a pracích postavených na Strahově, u vypáleného kláštera*) a na Pohorelci.

Odtud metali „bratři“ a Pražané kamení a koule na Hradčanské město a bili do jeho podsebití nesoucího se od Strahovské brány ke Špitálské**) na hradbách mezi baštami a věžemi, i do střech stavení za hradbami.

Ondřej i strýc pojížděli s jízdnými hlavně na hlídky a ponůcky kolem Hradčan i hradu, nejvíce k Ovenci a na výšinu Brusky do vinic,***) o něž se toho jara nikdo nestaral. Půda jejich nezkopána, nepohnojena,

*) Klášter byl 8. května t. r. 1420 od Pražanů vypálen.

**) Strahovská brána stávala níže nežli nyní, totiž na konci Loretanské ulice k Loretanskému placu (mezi domy č. 102. a 106, Špitálská brána bývala v přední Novosvětské ulici za nynějšími dělostřeleckými kasárny. (Tomek I. 534).

***) Od časů Karla IV. bylo v těch místech za Jelením příkopem několik vinic.

rozvodů nikdo neudělal. Sazenice, pokud nezdupány, bujely, řádky travou zarůstaly. Všechny čtvrti vinic byly pustý. Dělník o ně nezavádil. Místo jeho nástroje blýskala se tu zbraň Tábořských hliadek, jež sem tam pojížděly, nebo, a to byly hlavně pěši, tábořily ve viničných, spuštěných domkách. Ondřej tu často býval, za dne i v noci, jak na něj padlo. Pozoroval královský hrad s této strany nad Jelením příkopem, pevné hradby jeho, bašty, věže ze šera a změti Jeleniho příkopu jako vyrůstající.

Měl pozorovati nepřítele, ale když poprvé hrad s této strany shlédl, jeho opevnění, mocné budovy, nedostavený, veliký kostel, věž nad zadní branou, zlacené střechy na slunci blesky metající, všechn velebný hrad sv. Václava, o němž doma na tvrzi tolik slychal, zapomněl, že je na hlídce. A také když první noci sem zajel, zarazil koně a chvíli se díval na sídlo královské zmlklé v měsíční záři, v níž tiše se leskla zlacená střecha a strměly věže a spousta stavení kurkových střech v plném prosvitu nebo ze šera hlubokých stínů.

Když doma slychával od lidí, kteří byli v Praze pouti na slavnost svatých ostatků,*) o kráse královského hradu, toužil, aby ho také uviděl. Tenkrát se nenadál, že se k němu takto dostane: v kapalinu na hlavě na koni, s oštěpem v ruce, s mečem po boku. — —

Pozorovali každé hnutí na hradě i v nejbližším okolí, netáhne-li obleženým nějaká pomoc s této strany, odkud jediné mohla přijíti.

Sami tu nesnázi dosud neměli. Nepřítele vidali dobře, na baštách, na podsebití hradeb nad Jelením

*) O dni Svátosti ukazovaly se v dřevěné věži, kterou Karel IV. prostřed nynějšího Karlova náměstí vystavěl, říšské svátosti a nejvácnější ostatky. Sem konány veliké pouti z různých končin.

příkopem; vyhlédalíť hradští žoldnéři často mezi zábradlami zdí. Bylo jich tam jako mhy. Také je slyšeli. Křičivalíť ti Němci z Lužice na ně přes příkop, zvláště první dni. Že nadávají, to věděl Ondřej a všichni „bratři“ v hlídkách, ať slovům nerozuměli. Ondřej a druhové také jim nesmlčeli; nejednou zajeli takřka až po sám kraj Jeleního příkopu a křičeli na ně s koní, láli jim i hrozili, pěstí i zbrani jako oni.

Ale pak, bylo v prvních dnech června, hradským se již do hrozeb nějak nechtělo. Křik jejich a lání znělo mdleji. Také rány jejich kusů na Hradčanech houkaly již řidčeji. „Mají hodně hladu, a málo prachu“ mluvilo se mezi obléhajícími. Věděli to na jisto. Již kolik žoldnéřů z hradské posádky spustilo se tajně, v noci, přes hradby a přeběhlo do ležení obléhajících. Byli to Češi; každý z nich vypovídal, jak je na hradě zle, chleba že není, ničeho, že již tam porážejí koně, a koně že chcipají, protože není píce. A koní že jsou plné stáje. A od těch schcipkých že je hrozný smrad, že nevědí, co s mrchami, i na porážce že je puch od rozlité krve.

Ondřej sám dostal takového přeběhlíka do rukou. Za teplé noci osmého dne, co tu před Hradčany leželi, strahoval s třemi jízdnými „bratry“ proti fortně Hradčanské vedoucí na „Brusku“. Po celý čas hlídky od půlnoci nespozorovali nic podezřelého. Ze tmy Jeleního příkopu trčel do šera královský hrad i Hradčany, nikde světla a všude ticho až na hlas hlídek na hradbách.

Po zdupané, spuštěné vinici kolem ani hlasu. Všechna krajina za nimi odpočívala němá v jitřním šeru. Bylo dusno; chvílemi se pohnul větřík, z té strany od hradu, a pokaždé uhodil Ondřeji a jeho hlídce v čích ohavný puch, až těžko bylo. Puch ten zapudil je posléze s jejich stanoviště. Zajeli dál, stranou,

a tu koně zarazili. Panic si oddechl a sundal těžký kapalin s hlavy. Seděli tiše, ani slova nepronuluvili; koně pochylovali hlavy, oči přimhuřovali, poklimovali.

Za chvíli však ozval se opodál temný hluk, výkřiky, pobídky koni. Ondřej dal ihned znamení a všichni vyjeli v tu stranu, odkud hlasy zavznivaly; bylo od fortny. Na cestu vedoucí k ní neměli daleko. Ještě k ní nedojeli a již spatřili cosi neobyčejného. Cestou od fortny k nim vzhůru začernal se houfec koní, prostých, neosedlaných, bez jezdců. Také několik mužských bylo viděti, kteří koně poháněli a kteří pojednou, snad jak hlídku shlédli, dali se na útěk zpátky k fortně.

Bylo zřejmo, že vyvedli ty koně z města z nouze, protože jim neměli co dáti.

„Schytáme ty koně,“ zvolal jeden z hlídky; ale panic hned nedovolil.

Koně zatím, ač u volnosti, nedali se do běhu; stoupali volně jako by těžko. Jejich stádo se záhy rozešlo. Každý z nich, patrně hladem puzen, hledal potravu. A kde kdo z nich našel trochu hubené pastvy, u cesty, na křoví, tam se zastavil a hryzl, okusoval, škubal zaprášenou trávu u cesty, listí, proutí. Jen jeden, to dobře viděli, zůstal prostřed cesty; stál chvílku nehnutě, pak udělal krok, dva, náhle se skácel a zůstal ležeti. A v tom také jiný kůň, jenž nejdále došel, jim nejbliže, sklesl na zadek, jako by v kříži přeražený. Opíral se ještě o přední, ale jen chvílku; pak i ty mu klesly jako podřaty, a zvíře převálilo se na bok a mlátilo sebou.

Když k němu dojeli, viděli, že hubený kůň, jen kost a kůže, leží v louži krve, své vlastní krve. Crčela mu ze zadních noh, kdež mělo šlachy přefaty.

Krvavá stopa šla od něho dále, cestou, kudy hrozným hladem po pastvě puzeno kráčelo.

Když Ondřej, jenž k němu slezl, od něho odstoupil a na svého vraníka vsedal, zkřikl jeden z hlídky:

„Tam padl zase kůň“

„A tamhle též!“

Bylo zřejmo proč, že mají také přesekané šlachy. Všichni hleděli na padlá zvířata i na ta, jež na smrt vyhladovělá ještě se pásla, živila a zároveň — mřela, ztrácejíce krev potůčky.

Jitřním šerem zalehlo mezi silhuetami koní tu tam zaričení. úsečné, teskné; a zase padl tu, padl tam kůň. Ležel tiše, černal se jako kopeček. nebo sebou zmítal, zdvihal se, hlavou sem tam tloukl.

Ondřej s „bratřími“ se na ně díval i fortnu pozoroval. Tam se nic nehýbalo. I zajeli dál. U hustého křoví, jež se před nimi černalo pod stromem nějakýn, náhle zarazili.

Vystoupil z houští před ně jakýs muž bez čapky, prostovlasý a padl rázem na kolena. A jak dopadl, vytasil z pochvy u pasu meč, zarazil ho před se do země, sejal ruce a zvolal: „Pro Bůh vás, krajané, prosím! Živte mne! Nezabíjejte! Živte!“

Byl uprchlík z posádky na hradě. Na rozkaz Ondřejův vstal a odevzdav zbraň přistoupil k němu. Ukázal na ruce, roztáhl dlaně okrvavělé, odřené, i prsty krvavé, i na sukni i nohavice roztrhané.

„To všecko mám z útěku, jak jsem po zdi se spouštěl. Pro Bůh vás prosím, přijměte mne. Budu s vámi. Tam jsem byl jen z donucení; nemohl jsem tam vydržet hladu a mezi těmi Lužnickými Němci —“

Ondřej dal uprchlíka na rukou spoutati, přivázal si ho k sedlu a jal se ho vyptávat.

Zajatec jen začal, a již se odmlčel; pohlédl plaše s jednoho na druhého, jako by váhal něco říci, až vyrazil:

„Pro Bůh — nemáte kousek něčeho — chleba — mám hrozný hlad.“

Jeden z bratří vyňal z kabely u pasu nevelký krajíc. Byl okoralý, suchý, tvrdý; ale jak ho s koně podával, zajatec, jemně pravici uvolnili, chňapl po chlebě, kousl do něho, drtil ho zuby a chroupal, hltavě polykal. Chléb pohltil v okamžiku. Pak se jal vypravovat. Vychrtlý, vyhladovělý, patrně ještě rozčilený přeběhlík mluvil jako na přeskačku. Nejprve a nejvíce o hladu, o velkém, hrozném hladu, jaký na hradě všude je. A co lidí tam, mnoho tisíc, na Hradčanech a na hradě. Tam nejvíce. A skoro nic co jísti.

„Až z toho jsou pitomí, jako omráčení, žltí a stonají, mrou. Nemocných všude plno, po hradě, v komorách, i v kostele sv. Jiří. Leží na slámě, ti onačejší; ale většinou nemají ani hrst slámy pod sebou. Měli ji tu tam, ale tu nemocným vzali, jizdní ji ukradli pro své koně. Auveh, a co mrch, co hladových koní! Plné stáje, ohryzují kde co; už pro ně odrhly každý strom, všecko listí; každý stromek je jako v zimě, holý, jako od housenek ožraný, jako krupobitím stlučený. A vinice! Ta co je za zadní branou —“

„Co vinice?!“ ptal se Ondřej.

„Oškubali ji také. Všecko listí — ani lupínku, nic, nic; i ratolistky, ručičky oškubali. Vaří to, všecko mladé listí spařují jako zeleninu. Ale to rytíři, vládkové snědli, ti všechno. Nám nic, žoldnérům jen trochu koňského, nedovařeného masa —“

„Mnoho koní porazili? —“

„Kolik set už, na hradě i na Hradčanech v masných krámech. A mne tam postavili, musil jsem pomáhat, porážet — jako ras — Rasovskou práci nám dali — Víte-li — vrážet takovému vyhladovělému zvířeti tesák do hrudi. A někdy — vrazím — uskočím — a kůň neměl třeba dost, vyškube se, utíká, a krev

z něho leje — A když hned padl, to zas to dilo! Nad ohonem naříznout, mezi kůži a maso — a pak do toho měchem foukat, aby kůže šla od těla, a bít do ní obušky, v tom smradu kolem, v rozlité krvi. Už ji tam na porážce jistě na čtvrt lokte, ssedlé, už s korábem povrchu — Už jsme po ní chodili, a každý krok je slyšet, jako kdybyste chodili po prknech — A pod tím škraloupem krev hnije a hrozně páchne. A v tom pořád být! V takové rasovské práci! Však to také málo kdo vydržel. Chlapům bývalo zle, dávali, a také padali pádem, a roznemohli se — A já — již kolik dní jsem se chystal — a kdybych všechny hnáty měl polámat — já musel pryč. Pro Bůh vás prosím, nechte mne u vás, všechno budu dělat, jenom když budu odtamtud —“ Mávl rukou po hradě, a zmlkl. Chvěl se, a tvář v tom polosvitu ranním vypadala hrozně bledě až do zelenava. Pojednou pohlédl k Ondřeji a poprosil temně jako by mu bylo mdlo, aby si směl sednouti, že mu slabo. Ondřej ho nechal; přeběhlík sklesl víc nežli sedl na zem do prachu pod strom, o nějž opřel záda i hlavu.

Ondřej nechal jednoho z bratří u něho. Sám s ostatními dal se zase na přejiždku. Svitalo, když přijeli „bratři“ je vystřídat. Zajatý u stromu těžkým útekem vysílený spal jako zabitý a těžko ho probouzeli. Pak ho vzali mezi koně a vedli ho do ležení. Panic se tam chutě vracel. Byl rád, že vede zajatce, ten že bude hejtmanům vhod pro zprávy. Sám z nich měl radost. Těšilo ho svědectví, že je na hradě zle, že tam v takovém stavu dlouho již nevydrží. Nemohl se dočekatí jako všichni, až vtrhnou do Hradčan, do hradu. Byl by to v nastávajícím zápasu s Uherským králem ohromný zisk. Zmocnití se jeho sídla, zbavití se v boku několika tisíců jeho žoldnéřů!

Cestou, jak zvolna jeli, přeběhlík vypravoval na novo o hrozné nouzi na hradě, o nemocích.

„Že to všichni snášeji,“ pravil Ondřej. „Že nedonutí hejtmany, aby otevřeli brány —“

„Již se se to nějak chystalo. Byloť hrozného reptání. Ale tu nejvyšší*) ukázal list od krále — i posla ukázal — jakéhos Němce —“

„Z Prahy —“

„A to nevím — ale městský člověk byl —“

„A co —“

„Ten zvěstoval — včera v noci se dostal tajně na hrad —“

Bratři se bezděky na sebe podívali.

„Zvěstoval novinu, že král — jako Uherský — přitáhl na pomoc — že leží již u Zbraslavi, že přitrhne a vás zažene, a že bude zase jídla a pití, a všeho dost; a jak pak ještě všechno splatí, zlatem a stříbrem, když vydržíme. Je-li, prosím vás, pravda, že král —“

„Je, je, leží u Zbraslavi, ale má sám strach, sám čeká na pomoc z Němec.“

„Okopal se tam, všechny sedláky na míli cesty sehnal, aby kopali příkopy a vyhazovali násep —“ dodal jeden z „bratří“. „Ten hradeckým pomůže! Hlady pomrou, nežli se dočkají jeho pomoci.“

To však Ondřej a žádný z hlídky neřekl, co včera šlo ležením, že Uherský král po Slaném opanoval ještě Louny, že Lounské uhrozil. až otevřeli brány jeho posádce a teď že tam vládne papežův legát a vyhnaný arcibiskup Pražský. —

41.

Jeli Bruskou, pořád samou spuštěnou, zdeptanou vinicí, až když minuli Hradčany město, zahrnuli na levo na cestu vedoucí do Třešovic. Z té vjeli na Pohořelec.**)

*) Hanuš z Polenska.

**) Pohořelec byl předměstím Hradčan, města brazeného v tu stranu proti Pohořelci hradbou táhnoucí se od brány Strahovské (tehdejší) a Špitálskou. Před hradbou byl příkop proti nynějším

V prvním zázvitu červnového dne projasňovaly se sousedské domy a domky. Většinou byly hrubě porouchány: mnohé z nich, zvláště ty proti Hradčanské hradbě měly střechy zničené. Střelba obležených je tak zepřala.

V ležení bylo tou chvílí už živo, ve zpustlých domech, na jejich dvorcích, za nimi v udupaných, rozjezděných políčkách. Všude „bratři“ i Pražané. U praků a kusů postavených na hrubých ložích drny a hlinou hrazených stáli mužové ve zbroji. Opodál proběhávaly se kupy kamenů a tesaných kouli. Sem tam u nich ohník dýmal. Také rozbitými okny jednotlivých stavení valil se kouř v bělošedých kotoučích. Ještě více ohňů hořelo na prostranství mezi boudami a stany, za nimiž dále ke zdi, směrem ke Strahovu černala se řada vozů.

Tam také stálo mnoho koní, mezi nimiž sem tam některý ještě ležel. Pacholci jim zasýpali, dávali seno do žlabů u vozů nebo snášeli vodu v hrubých, dřevěných nádobách. Všude leželo dost utrousené slámy, všude dost zaschlého hnoje, rozmetané uhlí dřevěné, ohořelé školky, štěpiny, třísky. Ruch se všude očividně vzmáhal, směs hlasů a zvuků plnila jasný, jitrný vzduch nad ležením.

Ondřej zajel s hlídkou a se zajatcem na prostranství za domy ke starému kostelíku kulatému, kdež zasedali a scházeli se hejtmané. Té chvíle tam zastal Zbyňka Buchovce. Seděl v plášti, maje čapku v týle, na schodu před vybitými dveřmi a rozmlouval s bradatým knězem Korandou a Kunšem z Bělovic, který

Černínským kasárnám. V jejich místech stálo tenkrát několik domů; za nimi a za domy, jež stály za Strahovskou branou (tehdejší), směrem k nynější byly zahrady a pole. Pohořelec a pole ta objata byla zdi, Karlem IV. vystavěnou, táhnoucí se přes Petřín, okolo Strahova až k Hradčanům.

již byl v kapalinu, s mečem po boku a patrně se do práce chystal.

Hejtmané rádi viděli zajatce. Nebožák, všechen zsinálý, začal se na novo trásti; nejvíce strachu mu patrně naháněli bradatý Koranda a Kuneš, kteříž oba upřeli na něj z ostra a přísně své pronikavé oči. Teprve, když na něj Buchovec zkríkl, co se bojí, ať mluví, že ho nechají, ať jen všechno poví, začal ochotně vypovídat a odpovídati na otázky, když byl také Ondřej podal svou zprávu.

Zajatce si u kostela nechali; paníc pak zavedl vraníka za uzdu ležením na místo v pozadí blíže vozů, kdež měli stanoviště. Sotva že kus chleba a uzeného masa pojedl, koně mu opatřil jeden z „bratří“, ulehl do boudy na slámu a usnul. Dlouho však nespál. Strýc ho vyburcoval. „Pojď, vstávej. Slyšel jsem, koňo's přivedl. Tyť noviny jsou hrubě dobré. Hejtmané po nich Hradské vyzvou. Pojď poslechnout.“

Slunce jasně svítilo a bylo již, ač teprve po ránu, značně teplo. Šli hlučným už ruchem na kraj ležení ku stavením proti hradbám. Odtud bylo dobře viděti na Hradčanský příkop, na zeď nad ním, na její sruby a podsebití. Byly Táboorskou střelbou již silně porouchány: prkna rozbitá, trámy roztržštěné, sem tam zely značné otvory a trhliny v bedněné té pavlači, na rychlo, z nouze vyspravované, ověšené také koňskými, nevydělanými kožemi. Visely tu v strakatině, černé, hnědé i bílé, zaschlé již a ztvrdlé, aby chránily dřevo před ohněm.

Pro podsebití, sruby a věže u bran, s nichž povívaly korouhve, nebylo do Hradčan a dále k hradu dobře viděti.

Panic se strýcem dlouho nečekali. Hlukem a šumem kolem nich zaječel pronikavý hlas trouby. Zněl z hliněného okopu největší pušky pražské „Jaromírky“

a dával obleženým znamení, jakož i korouhvice, jež se tam zabělala. Pak shlédli Kunše z Bělovic a Korandu, ani vycházejí s trubačem z okopů směrem k příkopu před branou. Trubač znovu zatroubil — Vše kolem bezděky stichlo.

S brány se ozval jakýsi hlas. Pak slyšeli Kunše, že volá po nějakém hejlmánu. Za chvíli zase kdosi zkríkl, co chtějí, a tu Koranda hledě vzhůru do brány, k její podsebití volal velikým hlasem:

„Dobře víme, jak s vámi je, že hlady mřete. A v pomoc nedoufejte. Otevřte bránu a pusťte nás s velebnou svátostí těla Kristova a s kněžími do města a do hradu pokojně vjiti. A slibujeme vám škody žádné nečiníti ani na těle ani na statku.“

Ticho . . . Napjetí. Chvíli ani tu ani tam žádného hlasu. Ondřej, Hvozdeňský, všichni upírali zraky ku bráně. Zdálo se jim už dlouho, že tam neodpovídají. V tom zahlaholil s podsebití brány zvuk trouby do jasného, parného vzduchu, zkrátka, pronikavě. Jen dozněl a již tam s hora zaléhal mužný, zvučný hlas mocně a jadrně:

„Nepotřebujeme vašeho těla Kristova ani vašich kněží, nebo máme i tělo Kristovo i kněží, kteříž se nám hodí. A o naše hlady se nestarejte!“

A dost. Dozněl. Odpověď překvapila. Nenadáli se jí po těch zprávách. Ale také urazila; znělať rouhavě. Zuřivý křik obléhajících byl odpovědí té statečnosti a vytrvalosti. A brzo po té, jak Kuneš s Korandou odešli od brány, zabělal se nejprve nad puškou Jaromírkou kotouč dýmu ssálavým vzduchem, pak rudě zablesklo, zahřmelo a těžká koule letěla do Hradčan. Za ní jiné z jiných kusů.

Než i obležení odpověděli a dobře.

Rány v dlouhých intervalech zněly z obou stran. Hned po poledni zasáhla hradská koule veliký Praž-

ský prak a porouchala ho tak, že nebyl k potřebě. A hned po tom druhá uhodila do tábořské tarasnice silou takovou, že ji z hrubého lože převrhla. Křik vzteku i bolesti přehlušil vše. Kus ležel v hlíně, zkažený a kolem něho svíjeli se lidé, které pádem svým strhl a zdrtil. Suchá půda kolem vlhla hojnou krví — —

Mraky prachu ze zdupané, vyschlé hlíny vystupovaly do povětří plného světlého dýmu a zápachu ze střelného prachu. Hradští mítili znamenitě. Koule jejich kusů dopadaly k okopům, do stavení na Pohorelci, že se jen prášilo, že malta stříkala, kamení se drtilo, lítalo. Ale také lidé padali, a krev se lila na zem nebo stříkala po zdech. Než „bratři“ s bradami a vlasy plnými prachu, umazaní, začernění, rozvzteklení škodou i odporem stáli pevně a odpovídali z del rovněž s účinkem.

„Jaromírka“ a jiné kusy pracovaly; Hradčanské podsebití praštělo, prkna lítala a se tříštila i trámy, koňské kůže na nich se trásly, padaly —

Mezi okopy kusů a praků na Pohorelci v dýmu bylo viděti bratra Žizku na bílém, zaprášeném koni, zaprášeného. Pojížděl v ohni sem tam, pobízel, nabádal, rozkazoval, střelcům poroučel, aby se o raněné starali. Odnášeli je všechny do Strahovského kláštera.

Vypálený klášter byl i ležením i nemocnicí. Prostoru kolem něho hemžila se branným lidem Slanských, Žateckých i Lounských. Hojně vozů tu přejíždělo. Vozily kámen lámaný ze skal za klášterem, vozily i kmeny poražených stromů. Sem přijel odpoledne Ondřej. Měl uloženo, aby provodil s několika jízdnými raněné bratři dolů do města. Byli to samí těžce ranění, jimž v těchto místech nemohli poskytnouti náležitého ošetření.

Leželi na slámě většinou v ambitu spustlého kláštera. Odtud je vynášeli na vozy. Ondřej sám, kde

mohl, pomáhal. Činil to s ochotou, oddaností, horlivě z povinnosti i povzbuzen statečností samých raněných. Trpěl i pro zákon Boží a jak trpěli! Žádný z nich nenaříkal, bolesti nekřičel, neklel. Každý trpěl odevzaně a mnohý ještě prosil hlasitě Pána Boha, aby dal bratřím zvítěziti. Ale zároveň cítil Ondřej jako všichni tím větší hněv a vztek na hradskou posádku, za tvrdošíjný odpor její, že se tak bijí pro toho machometa, krále Uherského, pro tu šelmu znamenanou —

Co sám snášel: nepohodli, nesnáze ležení v tom puchu, parnu a dusnu, pojiždky namáhavé, noční hlídky a ponůcky, toho všeho nic nevážil rovněž tak jako jeho strýc. To jim bylo nutností, povinností samozřejmou. Když těžko raněné naložili, sjížděli s nimi dolů cestou do Obory vesnice.*)

Na Starém městě rozebrali si jejich raněné sami měšťané. Pohnutí bylo po všem městě velmi veliké. Sledovali všude s napjetím střelbu z hradu i z Pohorelce a Strahova. Ale ještě větší vzrušení pocházelo ze zpráv, které právě došly a které byly jistojisté: že papežský legat Fernandus s Konradem, pražským arcibiskupem, rozkázali v Lounech archu, v níž stálo tělo Krista pána, na oltáři postavenou zkaziti, rozbiti a pod jednou způsobou rozdávatí obecnému lidu.

„Tělo Páně, svátost Kristovu, od kněží Husových posvěcenou spálili, také člověka jednoho a kněze, protože nechtěli odpřísáhnouti, kázal ten legat spáliti jako druhý antikrist. Za živa spáliti!“ Taková novina šla a bleskem se roznesla městem. A s ní současně jiná, jež ještě více rozčilovala, strašlivě popuzovala, že před několika dny v Litoměřicích utopil purkmistr na roz-

*) Cesta vedla nad nynějším palácem knížat z Lobkovic vedle vinice a zahrady kláštera Strahovského. Obora ves byla pod Strahovskou zahradou, před hradbami Malostranskými.

kaz krále Sigmunda sedmnáct sousedů, všechny na jednou, v Labi, sedmnáct vážných sousedů, které již od vánoc držel ve smrdutém vězení — Ty všechny, všech sedmnáct že hodili do Labe, jako myši, svázané, spoutané, a to všecko že učinil na rozkaz uherského krále ten Pichel, že nešetřil ani svého nastávajícího zetě, toho že také utopil, a že vlastní dcera Pichlova, když života svému ženichu nemohla vyprostiti, skočila do řeky a zhynula jako ti věrní, zákonu Božímu věrně oddaní — —

Ondřej viděl, jak se lid k radnici sbíhá, slyšel, jak křičí, aby jim vydali Břevnovské mnichy. Viděl též, že se různá chasa hrne směrem k domu Frenclína Němce, kdež chovali zajaté Břevnovské

Jak to v Praze skončilo, neuviděl. Musil zase na horu na Pohorelec. Nenadál se, že se tu sejde s těmi, o kterých dole v městě tolik slyšel: s Břevnovskými mnichy. Ale ne se všemi. Devět jich bylo oněhdy v klášteře zajato. Z těch sedm se nyní zachránilo, jak slyšel. Zřekli se řehole a přiznali se ku kalichu. Dva však vytrvali. Ty přivedli pozdě odpoledne z města na horu do ležení; Ondřej je uviděl večer v kostele sv. Vojtěcha na Pohorelci, kamž si zašel pro strýce. Stará, románská stavba, vybitá a pustá, byla plná lidí toho pozdního večera před Božím tělem. V záři mrkové pochodně zahlédl Ondřej ve spustlé svatyně u zbořeného oltáře bratry Žižku, Chvala, Buchovce v plné zbroji, pana z Valdštejna, svého strýce, kněží Korandu, Jana Želivského a jiné, jichž nemohl ani dobře rozeznati, a ty dva Břevnovské mnichy. Byli různého věku. Jeden mladý, jarého těla, druhý starý, bělovlasý. Stáli spoutáni na rukou ve svém mnišském hábitu, silně zamazaném, jako usmýkaném, a místy roztrhaném.

Ondřej viděl a slyšel, jak Koranda do obou dů-

tklivě mluví, aby se sřekli řádu, aby uznali kalich. Viděl také, že kněz Jan mu pomáhá. Oba mniši však stáli jako duboví. Starý hleděl do země a poslouchal trpělivě vášnivé domluvy i hrozby. Mladý jakoby k němu nemluvili; zrak jeho tékal neklidně, rozčileně po shromáždění hejtmanů a kněží v nejasném osvětlení smolnice. Ustal však, když před ním, zrovna mu do tváře, zahřměl rozzlobeně mocný hlas:

„Slyš, a mluv! Ptáme se naposled: Chceš-li přijímati pod obojí? Srikáš-li se své řehole? Složíš-li kápí mnišské?“

Viděl hněvem bledou, pochmurnou tvář kněze Korandy, jeho dlouhou bradu, a pod hustým, černým obočím planoucí, zapadlé oči. Zahleděl se v ně na okamžik jako jimi uděšen, ale hned upřel zraky na starého spolubratra, jenž klopě zraky odpovídal právě knězi Janovi mírně, ale pevně:

„Slib jsem slibil, své řehole se nezřeknu, a tělo Páně přijímám dle učení cirkve svaté jen pod jednou —“

„Já též —“ dodal mladší mnich bez váhání na hlas a pevně.

Všem to byl výraz vzdoru a zatvrzelosti. Sedm mnichů odvolalo, jenom tito dva zůstali při svém. Nad to všichni v kostele jako všichni v ležení byli pobouřeni zprávami z Loun a z Litoměřic. Touha po odvetě a pomstě vřela ve všech. V ten okamžik, jak oba mniši tak rozhodně odpověděli, vybuchla.

Ti, kteří kolem nich stáli, jejich strážcové, „bratři“ ve zbroji i několik kněží Tábořských zlostí zkrikli i v zášti. Kdosi z nich ve vzteku strčil do mladého mnicha, že zavrával. Z předu, od oltáře někdo volal, ať mlčí, ať je ticho. Ondřej také popuzený, a všichni upřeli tam zraky, odkud se hlas ozval. Panie napínal hrdlo, aby lépe viděl, neboť stáli před ním muži v čapkách i v kapálínech, a trčely oštěpy.

Ne zplna viděl hejtmany i bradaté knězi v jednom chumli, živě hovořící, prudce rozkládající.

Z toho tlumu vystoupil bratr Žižka, v čapce, s klípcem na oku, v šeré sukni, mečem opásaný. Šel od oltáře k nim dolů, k mnichům; šel volně, s okem na zajatce upřeným. Na ráz vše ztichlo tak, že bylo slyšeti i ostruby hejtmanovy. Tvář jeho v tom matném osvětlení zdála se přibledlá. Byla přísná, v ten okamžik tvrdá jakož i pohled. Hejtman se zastavil před mnichy, a jak na ně upřel zachmuřený, pronikavý zrak, sklopil i mladý mnich oči.

Pustou stichlou svatyní se ozval hejtmanův hlas. Bratr Žižka se nerozkřikl, stál klidně, nerozkládal, jen někdy potrl dlani na důraz slov. Mluvil volně, tonem přísným; každé slovo jako rána a čím dále tím ostřejší. V každém slově hluboké přesvědčení, nevole, rozhořčení. Proto zněla tak silně až tvrdě, pronikavě, účinkovala na všechny, na „bratří,“ hejtmany i kněží.

„Ve vás láska ustydla, zatvrzeli jste, nechcete vyvrci ze sebe starého kvasu.“ Tak začal. „Odpíráte boží pravdě. Tu jste tupili a tupíte vy, mniši, vaši prelati a opatové a jiní kněží. Vy jste se tučně pásli a neprospívali v duchovenství, vy měli jste napřed jíti a vésti lid po Kristovi a vedli jste jej zlým příkladem v hrdlo ďábla. Když jiní učili pravdě Boží, tupili jste je. Na mistra Jana Husa svaté paměti jste založili, vy mniši nejvíce, až jej usmrtili smrtí ukrutnou a jiné věrné vůdce země české. Na vás, popy, jde všechna vina všech neřestí a že jste ztupili tolo království před světem; a váš legát páli bratří pravdě boží oddané, a uherský král topí a hubí nevinné lidi naše. Ale my ty nepravosti vaše i jejich mstíme a mstiti budeme. Hoře vám, že jste pohrdli pravdou Boží. Zítřka budete spáleni — —“

Dorekl a mávl rukou ku dveřím. „Bratři“ kolem mnichů hlučně zčíkli. Bratr Žižka jim z duše promluvil, rozsudek byl po jejich touze. Žádali ho, čekali. Někteří, kteří ani strážci těch mnichů nebyli, hrnuli se k nim, aby se jich chopili a je odvedli, tak že v těch místech nastala tlačení.

Ondřej se obracel po odsouzených, aby viděl, co dělají. Starého v tom chumlu nespatrił, ale oholená, hladká tvář mladšího mihla se mu mezi bradatými, rozvášněnými. Byla bledá. —

42.

V té tlačnici dostal se Ondřej až ku dveřím a těmi nechtěje ven.

Byla již noc, vlhák, však tmavá; nebe plno mraků. Kolem černala se spustošená stavení, boudy, stany, jen tu tam ozářené ohníkem do té chvíle udržovaným. Ondřej se do kostela na novo nedral, také u něho nezůstal. Viděl, že je strýc s hejtmany v radě a že by se ho tak hned nedočkal.

Šel rovnou za spoutanými mnichy, jež ozbrojení „bratři“ odváděli výš do Strahovského kláštera, aby je tam na noc zavřeli. Prve bylo Ondřejovi těch zajatců líto, když je v pustém kostele shlédł na rukou spoutané, bledé, v roztrhaných kutnách. Tam se mu v ten okamžik také kmitl na mysli Louňovický probošt, jak byl u nich ve dvoře na Hvozdně s tou sličnou, mladou jeptiškou. Ale ti se jen mihli a lítost přešla také okamžikem.

Obecné rozhořčení jej schvátilo, a vytívalost, statečnost mnichů byly mu vzdorem a odpíráním pravdě Boží. A teď bratra Žižky všecko dotvrdila. Proto hleděl mračně za odcházejícími mnichy jako všichni, a bez pohnutí mluvil pak o tom, co jim zítra nastává.

To již byl na svém stanovišti na hoře u zdi opodál kláštera a ležel na zemi u vozu, za nímž stál uvázaný jeho vraník. Kolem „bratři“ leželi; sem tam také ještě seděli.

Za nimi se tměla vysoká zeď a před nimi všechno ležení na svahu, sešlá, místem spalená stavení po Pohořelci, za nímž do mračen nízké oblohy trčely černé Hradčanské věže, bašty a podsebití. Bylo temno, vlažno až dusno, a vzduch těžký, plný různých výparů. Chvillemi zplála po nebi tichá blyskavice. V náhlé, oslnivé její záři mihly se jasněji spousty černavých mraků, vynořilo se ze tmy stichlé ležení a Hradčany, té chvíle jako zakleté.

Kolem Ondřeje mluvilo se o mniších, kdy je zítra upáli a kde asi; také vzpomínali litostivě na ubohé bratři v Lounech a nejvíc na Litoměřické, mluvili o zeti Pichlově, o jeho nevěstě, kleli Sigmunda, rozkládali o jeho ležení u Zbraslavi i o tom, kdy asi odtud vytrhne na Prahu, nebo sem snad, Hradským na pomoc. Uvažovali o všem tom, také se přeli, hádali, a mezi tím panic usnul.

Zdalo se mu o mniších, dlouho také o Louňovickém proboštovi. Viděl ho u nich ve Hvozdenském dvoře, i starého sakristana jak se zahrabával do sena. Nejjasněji však mladou jeptišku. Seděla u nich u stolu prostovlasá, u otevřeného okna, dívala se ven do sadu na kvetoucí stromy, a on seděl vedle ní a divil se její dlouhým, krásným vlasům, jejich hustým, zlatým pramenům. Také je bral do prstů, nejprve nejistě, ostýchavě, pak je hladil, a ona, mladá jeptiška, se po něm ohlédla, a její usta i oči se naň usmívaly. A on cítil divný pocit rozkoše, jež mu projela celým tělem.

Vřesk trouby ho probudil. Bylo záhy z rána. Těžko se sbíral a vstával, Libý sen se rozplynul, ale zcela se z něho vytrhnouti nemohl. Myslí na to, co se mu

zdálo, a bylo mu volno, milo. Vidění mladé jeptišky vracelo se mu před oči, až si sám připomenul, že to marnost a hříšné myšlení.

Pak byl z něho vytržen. Jak si vraníka hleděl jako ostatní kolem svých koní, které krmili, napájeli nebo již sedlali, šel kolem nich „bratr“ Hodík z Bukovska vracející se ze Strahovského kláštera, kde ještě s dvěma v noci hlídal oba Břevnovské mnichy. Jak šhlédl Ondřeje, zastavil se u něho jako u krajana a začal o zajatých. „Bratři“ kolem nechali koní a shlukli se kolem něho.

„Spali vám ti popové —“ vykládal Hodík drže v pravici oštěp a maje těžký, mdle se lesknoucí kapalin na řemínku zavěšený na levé ruce, „spali skoro celou noc, totiž ten mladý. Ten staroch zapeklitý, ten ne, ten seděl, dlouho také klečel a pořád něco polohnahlas latině — toho latinského vyti nenechají — a zas usedl, skroutil se a kašlal, hrubě kašlal, teď k ránu —“

„A ten mladý —“

„Ten se na úsvitě probudil a pak vyli oba latině —“

„Strachu jste na nich neviděli —“

„Nu, neviděli, ale bohdá uvidíme — —“

Za chvíli po té jel kolem od Strahova vůz plný dříví. Uhodl, že je pro mnichy, na hranici. Pak, když zašel ku strýci, jenž měl svou boudu blíže spuštěného kostelíku Pohorleického, zahlédl, kde dříví složili. Bylo na dostřel proti nepřátelským hradbám, zrovna proti Strahovské bráně, aby královští dobře viděli hrozné to divadlo.

Za prvním vozem přijel druhý se dřívím a slamou; za vozem tlačili se nejen „bratři“ z ložení, ale také mnoho Pražanů, sousedů i chasy všeliké, kteří se přišli podívat na Břevnovské mnichy. Mnoho jich také zůstalo u Strahovského kláštera, kde čekali před vězením odsouzených. Čekali netrpělivě, dychtiví jejich smrti.

Všichni žíznilí po odvetě a pomstě za Louny a Litoměřice. Žádostivě hleděli ku vypáleným dveřím, kde stála stráž, budou-li už ti mniši vyvedeni. A co zástupu v zracích hořelo, ústa mluvila vášnivými výkřiky, kletbami, hrozbou.

Ti, kteří se kupili a tlačili před Strahovskou branou na místě popravy, konejšili se za tím pohledem na složené dříví a slámu. Několik z Pražské chasy, v umletých chatrných sukních se shrnutými kuklemi, vyskočilo ze zástupu a začali z ochoty sami rovnati dříví a pomáhali zatloukati vysoký, mocný kůl — A když kůl už pevně trčel, když polena kolem něho slušně vysoko narovnána, začal dav kolem býti netrpělivý — Všichni se ohlíželi na horu ke Strahovu, nejdou-li již s mnichy.

Ráno bylo pod mrakem. V tu chvíli se již bělošedé oblaky roztrhaly a rozptýlily. Slunce svítilo z plna na vybraném, tmavomodrém nebi a páliło. Bylo horko.

V ležení, ač tak pohnutém a vzrušeném bylo na ostatních stranách ticho. A na hradě a na Hradčanech ještě větší. Ondřej se tam přes tu chvíli ohlédl, prve nežli přivedli mnichy. U strýce se dlouho neomeškal. Vyslechl, jaké došly včera noviny z Tábora, že Zdena není u Pytlů, že se tam nevrátila, jak se strýc obával. To mu Zbyňka Buchovce sestra vzkázala. Hlavní však bylo, že Rožmberský na jisto teď k Táboru přitrhne, že sbírá lid na všech panstvích, že se hrozně chystá a ještě že čeká pomoc z Rakous, ta že přijde na jisto.

Strýc vsedl na koně, musil za službou, a Ondřej zamířil ku bráně. Poněvadž přišel záhy, dostal se hodně ku předu poblíž místa určeného ku popravě. Stál na polozbořené zdi a několik „bratří“ s ním. Mluvili o tom, co hradští, že snad vypadnou, nebo že půjdou do prosa. Pozorovali hradby, bránu. Postřehli

hlídky v otvorech podsebiti; jinak na hradbách ticho, za nimi ticho.

Ale pak jim pod nohami, pode zdí zašumělo. Zástup se tam počal tlačiti a hlučel. Přes jeho hlavy, přes čapky a kapaliny zahlédli trčící kůl, zahlédli podstavec kolem něho ze srovnaných polen. Jako když se vítr rozšumí, šlo davem pod nimi a dál ulicí mezi spustlými domy náhlé, velké pohnutí. Všichni se ohlíželi na pravo, ku klášteru.

Ondřej zahlédl přes zástupy, že se blíží od Strahova jízdní bratři; před nimi hejtman v plné zbroji, byl jeden z Pražských, s obnaženým mečem na slunci se blýskajícím. Jízdní klestili cestu. Za nimi pěší s oštěpy, a mezi nimi dva muži v černých hazukách. To ti dva benediktini. Šli vedle sebe provazy svázání. Křik je provázel s obou stran, jak zástupy stály; každým krokem nový jek, nové klatby a všude pěstě jim hrozící.

To Ondřej dobře slyšel i viděl, i to, že oba mniši jsou bledí, že ten starý jde zvolna, těžko. Pak se kolem hranice lidem jen zachumelilo. Jízdní, pěší zatlačovali diváky. Ondřej oka mžikem pohlédl na bránu, na hradbu.

Mnichy vytáhli na podstavec z polen, přivázali oba k jednomu kolu, zarovnávali je poleny, ucpávali skuliny slámou. V ten okamžik zástup kolem stichl. Ondřej hrubě rozčilen, nachyluje se se zdi, pozoroval odsouzené. Stáli po pás dřívím zarovnání. Starší obrácen do ležení, pohyboval rty, mladší postaven tváří k Hradčanům upíral zapadlý zrak ku bráně. Snad čekal odtud do toho okamžiku pomoc, záchranu.

Než brána se neotevřela k výpadu. Ruch tam však bylo pozorovati. Zbrojní pobíhali podsebitím, vychylovali se z okénců, trhlínami, hrozili pěstí, křičeli. Zmlkli však na ráz, jak na cimbuří brány se objevil

kněz. Stanul tam muž statné postavy, v obřadném rouše, v krumplovaném, bělostném pluviálu, jenž na slunci se třpytil zlatem a svítil barvami svých ozdob. Kněz stál směrem proti mnichům na hranici a vyzdvihl do výše svátost oltární v nádherné monstranci. Jak ji odsouzeným žehnal, mihaly se od ní na slunci zlaté záblesky jako zář.

Bledou tváří mladšího mnicha rozlil se svit náhlé útěchy, posily, blaženosti. Trhl prudce hlavou, jinak se nemohl už ani hnouti a zkríkl:

„Bratře! Viz!“ Ještě ten hlas nedozněl a s výše zaduněl kovový zvuk — zvonu hlas — za ním druhý a tím mrtvým vedrem, ssálavým, prozářeným vzduchem lil se z hradčanských i hradských věží proud kovových tónů, mocné, velebné vyzvánění. Starý mnich sebou škubl, pozvedl sklopenou hlavu, obracel ji po hlase. A mladý se dal do zpěvu. To bylo viděti. A za hradbami zavzněl také zpěv, mohutný, sborový. Kněží tam zapěli žalm.

Divoký křik, jenž kolem hranice vybuchl, byl mu odpovědí. Také Ondřej hněvivě křičel obrácen ku bráně, k nepřátelským hradbám. Z hranice se vyvalil sloup dýmu; nad ním bylo ještě viděti mladého benediktina s hlavou do zad pochýlenou, se zraky ku knězi s monstranci obrácenými, s tváří jako u vytržení. Staršího dým ohalil, a také již praskající plameny. Zvony zvonily; v hlahol jejich zahřměla pak střelná rána. „Jaromírka“ Pražanů se ozvala, za ní druhá, třetí tarasnice. Bily do Hradčan. — — —

Střelba hřměla skoro celý ten svátek Božího těla. Hradčanští odpovídali jen slabě. Také příštích dnů stříleli po skrovnu. Bylo zřejmo, že mají málo prachu. Také zas pouštěli fortanou koně s přeřezanými šlachami; kolik uprchlíků zase přišlo z hradu do ležení obléhajících a všichni dotvrdili, co povídal sběh, kte-

rého Ondřej přivedl: že je na hradě hrůza, že tam stonají, hladu že všude i mezi rytíři, div že nemrou.

A přece se nevzdali. Čekali patrně pomoc od svého krále, jenž pořád nehybně ležel mezi řekami v opevněném ležení u Zbraslavi.

Ondřeji ubíhal den za dnem zvolna, pořád stejně, konal službu v hlídkách, vyjížděl na pouťky. Někdy také zajel dolů do města na radnici s nějakou zprávou nebo doprovázel vozy s raněnými a nemocnými. Konal, co všichni konali, a cítil co všichni: byl netrpěliv, nemohl se dočekat, až se hradští vzdají. Že jich mocí nedonutí, bylo již zřejmo. Královský hrad byl příliš tvrdý. Síly všech Pražanů, Táboorských bratří i Slanských, Lounských, Žateckých i Orebských na něj nestačily. Jen hlad na hradě jim mohl pomoci. Než tomu se hradští dosud rovněž tak bránili, jako jim. —

Ondřej byl by se rád podíval z ležení za Prahu, v tu stranu ku Zbraslavi. Byltě již nějaké pŕtky žádostiv, toužil shlednouti Uhřata tváří v tvář, s mečem v ruce. V Praze, kdykoliv tam zajel, pilně vyzvídal, jak je s Uhry. Pokaždé slyšel, že se nehýbají, že král patrně čeká na pomoc z Němec, zatím že jeho houfy po okolí drancují.

Šestého dne po upálení obou Břevnovských mnichů musil Ondřej zase do Prahy. Doprovázel s několika druhy vozy, jež měly přivést novou zásobu prachů do ležení. Bylo právě ve středu; toho dne chystali zase na tom místě, na kterém zhynuli ti dva benediktini hranici čtyřem mnichům ze Zbraslavi, jež Pražané zajali a sem zaslali. Ondřej přijel do Prahy před polednem.

Město právě bylo všechno poplašeno zprávou, že Uherský král hnul se od Zbraslavi.

To Ondřeje velmi vzrušilo. Měl silné trhání, byl by se nejraději rozjel ven ku Zbraslavi. Musil však s druhý čekati, až jim naložili z obecných zásob, které byly v klášteře sv. Františka, prachy na vozy. Co chvíli dolétaly nové zprávy, na mnoze poplašné. Jednu chvíli plašila všechny a již i zmatek plodila novina, že Uhři a Němci táhnou přímo na Prahu.

Pak se zjistilo, že král opustil ležení s valnou částí svého vojska, mluvilo se o mnoho tisících, že táhne na západ. V Praze u velkém napjetí a rozčilení sledovali kam. Ukázalo se, že míří k Radlicům, k Motolu, že má mnoho tisíc jízdných, ale také pěši a vozy s kusy.

Nebylo již pochyby, že chce k Bílé Hoře, že chce za záda Táborům, Pražanům a všem, kteří leželi na Pohoželci proti hradu a Hradčanům, že je chce odtud sehnati, aby pomohl svým na hradě.

Ondřej byl jako na trní. Byl by teď nejraději nechal všeho a zajel na horu do ležení. Tam posel za poslem z města, z radnice zajižděl, každé chvíle, jak nějaká novina došla, a každý se tam hnál tryskem i do vrchu, koně nešetře, jen aby hejtmané byli co nejdříve zpraveni.

Bylo po poledni, když na vozy naloženo, a když se Ondřej s nimi vydal na cestu do ležení. On i druhové, jako prve Pražané, pořád se ohlíželi na horu na hrad, co tam, vypadnou-li, jsou-li smluveni s králem. Zbrojných pacholků tam na hradbách i na cimbuřích viděli všude dost. Ale ani jediný výstřel s hradu nezahřimal.

„Nemají prachů“ povídali u vozů. A všichni radostně, se škodolibostí. Již o tom jako o jisté věci mluvili. že jim Uherský král nepomůže, a pak, a to že bude ještě dnes, nebo zítra na jisto, že na hradě ještě rádi otevrou brány.

Když dojeli na Strahov, viděli, že tu i dál na Po-hořelci všecko ležení vzhůru. Část jízdných už vyjela pryč, směrem k Břevnovu a k Bílé Hoře, naproti nepříteli, kterého odtud čekali. Ostatní se hotovili za nimi, jízdní, pěší; také vozy šikovali, zapřahali do nich.

Ondřej odvedl prach, který uložen v pustém přístavku Strahovského kláštera, a chvátal pak na své stanoviště. Po strýci se marno sháněl. Ten už byl v poli, napřed, v honcích. Ondřejův houf vyjel poslední z ležení, jež zůstalo skoro prázdné, až na silné hlídky u praků a kusů proti Hradčanskému příkopu. Bylo pozdě odpoledne a schylovalo se k bouři. Vál prudký vítr, zmital osením, hnal mraky bělavého prachu po cestách mezi obilím.

Ondřejův houfec, byli ve zbytných, daleko nejel. Zastavili je v poli u cesty. v husté jari, z části již zdupané, zkažené. Nesměli sesednouti; čekali každého okamžiku rozkaz, aby vytrhli. Nepřítele neviděli. Za to řady svých vozů traticí se pod mračným, zaklopným nebem zelenou plání stmělou přítímí bouře; viděli houfy „bratří“ i Pražanů sešikované pod korouhvemi u větru se zmitajícími. I tam všechno stálo. Jen jednotliví jezdci a hlídky pojížděli sem tam, od houfu k vozům a dál ku předu do pláně.

Počínalo se šeriti, zašuměly první těžké krůpěje dešťové: v tu chvíli valný houf se před nimi hnul. Jízdní vyrazili, za nimi pěší, vozy. Pak přiharcoval k Ondřejovu houfu z předu, od valného houfu, jízdný posel s novinou: že uherský král se chystal k boji, ale teď pojednou že se se dává na ústup, náhle a kvapně že běží, bratři že chvátají za ním, aby ho donutili k bitvě. A oni, Ondřejův houf, ať se vrátí do ležení, že tak bratr Žižka nařizuje.

Ondřej nevoli zčervenal. Čekal, že vytrhnou na Uhry a Němce za ostatními, a teď je posýlali zpátky.

I oslatní reptali a neradi se obraceli. A nepospíchali. Ale pak pojednou bodli koně do slabin. Přihnal se proti nim z ležení posel všecken určený na zpěněném koni. Ještě nedojel a již křičel a mečem mával a a prudko ukazoval zpátky, k ležení. Pak slyšeli co chce. Chraptivým hlasem na ně volal:

„Zpátky! Zrada! Zpátky, do ležení; Uhři nás oklamali.“ A jemu na dotvrzení ozvaly se šerem a drobným deštěm, jenž se zatím spustil, od Hradčan temné dunivé rány.

U hradu střelba. Biji se tam. „Výpad!“ bylo první pomýšlení všech. Bodli koně a uháněli zpátky deštěm a zvlhlou již mokrou cestou, až bláto vysoko stříkalo. Zbytný houf, nyní první, dostal se na Pohorelec záhy a přece pozdě.

Zatím, co skoro všechno vojsko Tábořských, Pražanů a jejich spojenců chystalo se na Uhry a Němce a v polích na ně čekalo, proniklo menší oddělení Sigmundovo nepozorováno za vrchem táhnoucím se od Břevnova až mimo Třešovice ku Praze. S oddělením tím jela dlouhá řada vozů s chleby, potravinami a se zásobou prachu.

Uhři sehnali Tábořské a Pražské hlídky v těch stranách, a nežli obléhající, nyní v poli, mohli vyslati zpět větší houf, dorazily vozy ku Špitálské bráně, a tou šťastně do města. A ještě zbylo obleženým tolik času, že mohli k Uhrům ven vyhnati veliký houf koní, zdravých, se šlachami nepřesekanými.

Když Ondřej s houfem dojeli do ležení, byly vozy již na Hradčanech, a Uhři s koňmi zmizeli, kudy přijeli, v šeru a dešti. Na hradě zvonili. Bylo to radostné vyzvánění, a jásot, pronikavý jásot zaléhal z Hradčan, z hradeb i ze bran až do ležení. Posádka měla po nouzi. Chleba dost a špiže jim dopravili a prachu hodně.

Ondřej se zlobil jako všichni. Ti Uhři s Němci je tak ošidili. Jak se teď jistě smějí a ti tam na hradě! Mrzutost sedla na všechny a mnozí malomyslně. Hanba, veliká hanba, a škoda, a těch ztrát! Čtrnácte dní tu leželi; co zkusili, co bratří zhynulo střelbou, co se jich tu roznemohlo, co jich zraněno.

Ondřej bez účastenství pak, bylo již večer, vyslechl zprávu, že honci zastihli, dohonili uherský houf, že jich mnoho pošavlovali, a že přivezli také některé raněné Uhry i Němce. Mávl rukou, a šel za strýcem. Dočkal se ho u jeho boudy. Když Hvozdenský vladyka do ní vstoupil, odpásal meč a mrštil jím do kouta.

„Všichni jsme prohloupili,“ zvolal zlostně. „Je konec —“

„Čemu?“

„Obležení. Hradu mocí nedobudeme, a hladem už také ne.“

„A co bude?“ ptal se panic.

„Nic — Potáhneme s ostudou dolů, do města. Hájit ho.“

„A to teď bude hrubě těžko, když nám hrad zůstane v týle.“

Nu, ale tolik také bohdá dokážeme, jako ti Němci na hradě. —“

Stalo se tak, jak Hvozdenský zeman řekl toho deštivého večera. Hejtmané se nazejtří na tom usnesli. Ještě ten den zůstali na Pohořelci a na Strahově, ale příštího dne stěhovalo se všecko ležení dolů. Cestou zapálili na Malé Straně, co ještě zbylo po velkém požáru: několik domů pod hradem a klášter sv. Tomáše, aby se v nich hradská posádka nemohla usadit.

Ondřejův houf jel z ležení do města až samý večer. Jeli za krvavé záře těch hořících domů a kláštera Svatotomášského.

Nezajeli však už na ostrovy pod Helmovy mlýny; zavedli je na Nové město, kdež jim byly po domích vykázaný, většinou za hřitovem sv. Jindřicha, poblíže senného trhu, v Sedmihradech*) a v sousedství.

Také Hvozdenský zeman bytoval v těchto končinách, ve velikém domu „u ryb;“**) dům ten měl rozlehlé nádvoří a veliké stáje pro mnoho koní.

43.

Rožmberská střelba z počátku valně Táboorským hradbám neškodila. Než i Taborští toho nedokázali, aby Rožmberští nechali stavby dvou srubů a dvou velikých praků. Těch pak na bráně nového města záhy užili. Dýmem ze střelných kusů přiletěl pojednou balvan hrubě přitesaný, udeřil do kolů na předním valu, až praštěly, až trisky litaly. Pak přiletěl z druhého praku, hrubší, a ten už do zdiva udeřil, až kamení a malta kolem do kola se rozestříkly.

Ve špitále přibylo záhy služby a starosti. Již druhého dne tam přinesli od brány dva raněné. Mladá vdova meškala teď v té pusté sině déle nežli kdy jindy; kdž vyšla, chvatala k hradbám. podívat se, jak je, i posloužit bojujícím bratřím. Nosila jim s jinými ženami vodu. Nejvíce chodila k Nové bráně. Tam bylo nejdůležitější místo. tam také Bydlišský nejvíce meškal. Chtěla ho shlédnouti, chtěla se přesvědčit, nedošel-li ourazu. Vidala ho pokaždé na hradbách i za nepřátelské střelby stojícího u bratří, u kusů, an pobízi, povzbuzuje.

I Kániš tam stával, ozbrojený mečem jako bojovník. Na hradbách, kde ještě dostavovali, zastala

*) Nynější Jerusalemská ulice.

**) V nynější Marianské ulici.

také Sádocha. Měl meč po boku a nesl s jiným bratrem na nosítkách kamení. Jak Zdenu shlédli, postavil je a s lešení, na kterém stál, volal:

„Hle, viz, naplňují se slova písma: Ti, kteří dělali na zdi i nosiči břemen i nakladači každý jednou rukou dělal a v druhé držel zbraň . . .“

A v tom se mu zablýskl nad hlavou meč, jak jím, máje oči vyvaleny, rty zařaty, zatočil a zamával proti nepříteli, až mu černé kadeře šlehaly do čela i do tváře. Pojednou skloniv zbraň hrotem do prkna, nachýlil se ke Zdeně dolů a mluvil:

„Naplňují se slova písma a ještě se naplní . . .“

Řekl to tajemně s blouznivým výrazem ve tváři a dodal:

„Byl jsem u tebe, nebyla's doma. Přijdu zas, a uslyšíš . . .“

Než nesešel se s ní ani toho ani příštího dne. Mladá vdova v rozruchu, v rozčilení, které ji neopouštělo, nevzpomněla na to. Tíseň obležení bylo víc a více cítit. Nepřítel daleko silnější tuho je sevřel. Z počátku se nehýbal, jen střílel. Rožmberská střelba, zvláště oba praky, činily čím dále tím více škod. Táborští je spravovali seč byli, nejvíce v noci. Než ani tu ne bez těžkých nesnází. Byly horké dny. Slunce pražilo, vzduch byl v městě těžký a dusný. Bratři na zdech trpěli vedrem a palčivou žízni; služba ve zbrani byla čím dále tím namáhavější. Ani noci nepřinášely úlevu. Dýchaly dusnem, a nepřítel i tu střílel. Pod hvězdnatými nebesy často zablesklo od výstřelů, a bílé mraky vyvalily se do šerého vzduchu, a jimi prokmitovaly často zářivý plivník ohnivé střely metané na město.

Nočním šerem svištěly trámy obalené hrubým plátnem, prosáklým smolou a sirou, prudce hořící za prudkého letu. Bylo slyšeti syčení čadícího ohně, z něhož jako z plamenného sloupu letícího pršely plameny

a plaménky jako prskavice, až planoucí střela ruchla u brány. dopadši chromnou silou, s černým oblakem smrdulého dýmu, s chomáči sršících jisker. Nejednou se strhl pokřik, že hoří. Nejednou také chytalo. Než pokaždé bratří, hejtmany k tomu zřízení, udusili plameny, jak počaly prošlehovati.

Tak minul čtvrtý den obležení. Z Prahy od bratří nedocházely žádné zprávy. Buď posla nevyslali, nebo vyšel-li z Prahy, nemohl k nim na Tábor. Rožmberských bylo kolem jako mhy. Všecky hlídky na výšinách kolem rozmnoženy, to bylo viděti; i to s věží pozorovali, že i do ležení k valnému houfu přitrhla značná posila. Veliký ten houf přitáhl za dne, za hlachu trub a bubnů, pod vlajicemi korouhvemi, aby si ho na Táboře dobře povšimli.

Bratří, kteří se z města vyplížili na zvědy, donesli k ránu, že vladař sám někam z ležení si vyjel. Na Příběnice nebylo, ani na Krumlov. Vyjel s početným houfem na půlnoc, kam, toho z bratří nikdo nevypátral. Ale starší i kněží se domýšleli, že k císaři, zvláště když slyšeli, že s vladařem jel ten bílý převor z Louňovic. Jinak se však v ležení nezměnilo nic. Ze srubů houkaly tarasnice, z praků lítaly balvany a ohnivé střely. U brány byl ne jeden kus zdi hrubě porouchán a kamení i půda za hradbou ne na jednom místě zčervenala prolitou krví Tábořských bratří, kteří tu padli mrtví nebo těžce ranění.

Ve špitále neměli ani dost místa. Nemocní odtud vyneseni a uloženi po staveních; jen ranění zůstali ve špitále. Mladou zemanku přílišné namáhání někdy již přemáhalo. Na mysli však neklesala, a nikdo, přes to, že se počalo proslýchati, že zásob není dost. Všichni důvěřovali v jistotnou pomoc Boží, všichni byli odhodláni do krve vyhlíti se brániti. Také k tomu kněží napomínali, povzbuzovali, na hradbách, v ulicích, na

place, v kostele, před přijímáním, a sami se ničemu, žádnému nebezpečnosti nevymykali.

Když hejtmané chystali první výpad, stál mu v čele Bydlinký a Kániš. Kolem nich shlukli se oba Samsonové Petr a černý Mikuláš s cepy, hubený krampěř, s nímž musel jeho bledý chlapec, Sádoch s mečem v jedné a s knížkou ve druhé ruce, Joha pekař s korouhví, Bartuch z Hvozdna se sekerou, jen v kožených nohavicích, škorních a hrubé košili, a všichni bratři, kteří se scházeli u Pytlů.

Stmívalo se hrubě, když se sešikovali u brány. Kániš k nim obrácen, s ohněm, u vytržení, mluvil, ať se neděsí, ať bojují mužsky, že nikdo z nich nezhyne.

„Všichni ti tam oslnou,“ křičel ukazuje směrem za bránu, „oslnou jistě, kdož s námi budou bojovat, a nic nám nebudou moci učinit!“

Všem hořely zraky dychtivostí a boje lačností, všichni vzkřikli a hlaholem jejich hlubokých hlasů pronikl také tenký, vřiskavý hlas krampěřova chlapce, jenž mával palcátem ve výši.

Té noci ještě doslechla se Zdena o tomto výpadu, o němž pro velikou práci ve špitále nezvěděla. Jana, Pytlova dcera, přiběhla za ni do špitálu a když ji tam nezastala, šla za ni do obydlí a zvěstovala, co se stalo, jak bratři jeden srub rozmetali, jeden prak porouchali, a co Rožmberských pobili. A z nich, z bratří, že nikdo nesešel, zrovna jak kněz Kániš řekl, nikdo; jen ten onen že ránu utržil, jako kněz Bydlinký. Zdena se velmi lekla, že až Jana si toho všimla. Ale hned se vzpamatovavši, ptala se Zdena na boj, jak bylo, kdy se bratři vrátili.

Rána se pak nemohla dočkat. Sotva se rozbřeslo, chvátala do špitálu. Shledala tam několik nových raněných, kteří byli při noční výpravě. Pomohla jim posloužit, vyptala se znovu na boj, také na kněze

Bydlinského. Vydechla si v duchu, když uslyšela, že je raněn ne těžce na levé ruce.

Jak jen mohla, vyšla ze špitálu. Chtěla k bráně, přesvědčit se, bude-li tam. Shlédla ho však před svým obydlím. Seděl na hrubém špalvu sám.

Tváří se jí mihl ruměneč, jak ho tak pojednou spatřila.

Nenadála se ho. Od onoho večera, co se potkali na kraji lesa, mluvili spolu jen toho rána, kdy Rožmberští přitrhli, pak ve špitále, kde se Bydlinský několikrát stával. Přicházel se podívat, jak je Zdeně za toho obležení. Promluvili o raněných, o nepříteli, o dalším boji, promluvil srdečné slovo, aby se nelekala. Nikdy však o sobě nemluvili. Leda že za řeči na okamžik zmlkli, že si do očí pohledli. Více nebylo potřeba. To tiché srozumění beze slova Zdenu blažilo.

Teď tu seděl v tmavém kloku před jejich stavením, bledší, jak se jí zdálo. Srdce jí živě zabušilo. Pohledla hned po ruce. Měl ji však pod tím lehkým pláštěm. Ptala se po ní starostlivě, jak je, jaká rána, a hned žádala natéhvě, ať ukáže, že mu ránu převáže. Usmál se, ale rukou ani nehnul, mině, že rána není zlá.

Na její otázky o nočním boji stručně odpovídal, nějak roztržitě; pojednou, prostřed řeči, se optal, byl-li tu Kániš. Odvětila, že ho neviděla; bylo zřejmo, že se té jeho náhlé otázky diví.

„Zdálo se mi, že sem jde —“ řekl jako na omluvu.

V tom se Kániš mihl dál, na konci ulice. Jak ho Zdena shlédla, ukázala za ním. Bydlinský však ho nezavolal, nešel za ním. Hleděl jí okamžik do očí, jakoby váhal, pak pojednou se rychle optal:

„Nešel tudy, nebyl tu?“

Zakroutila hlavou.

„Včera také ne?“

„Nebyl,“ odvětila žasnouc.

Začervenal se, náhle vstal a pravil:

„Mluvil cos o schůzi tu v tom stavení.“

„A proč ne u Pytlů?“ zeptala se Zdena upřímně se divíc.

„To již bude zase tam. Bude-li možná,“ dodal s úsměvem, nebo v ten okamžik zahřměla od brány rána tarasnice.

Podal mladé paní ruku.

„Musím k bráně. Buď s Bohem!“ řekl vřele.

Hleděla za nim, až zašel. Byla znepokojena. Nejvíce k vůli knězi Kánišovi. —

44.

Starý sakristan Louňovického kláštera se na Tábořskou výpravu těšil a v ležení pak toho nelitoval. S proboštem bydlil v opuštěné chalupě v Měšicích na konci tábora. Tam se však nejméně zdržoval. Nejraději chodil ležením, dívat se na žoldnéře, na přípravy k obležení a k boji. Nic mu nevadily mraky prachu, těžký vzduch, plný zápachu z hnoje všude ležením ležícího, štiplavý dým ohňů a hluk u nich mezi stany a boudami. Obcházel je i koně u nich uvázané, pronikl až do předu, skoro až k prakům, kde opodál sváželi hrubé kamení na velké hromady. Díval se, jak žoldnéři odtud odnášeli kameny ku prakům, nebo je tam váleli a strkali, jak je z hruba otesávali do kouli. Vydržel i u ohňů, na nichž smůlu a síru rozpalovali. Snesl těžký zápach i čoud kolem se nesoucí a chutě se díval, jak namáčeji v síře a smole hrubé plátno na zápalné těžké střely.

A zas už pozoroval, sám jsa bezpečen, praký opodál, když se daly do práce, jak na nich provazy jako struny napjaté svištěly, jak řetězy řinčely, trámce

a čepy vrzaly. Dychtivě jako žoldnéři sami sledovali, dopadl-li kámen dobře, drtil, škodil-li. Div že rukama netleskal, když zaslechl od praků, že střelili dobře, hrubě škodně, a nejednou zahrozil pěstí ku šerým hradbám Táboorským. To všecko ne z ducha bojovného, ale ze zášti proti bratrstvu Táboorskému. Proto se také nemohl dočkat svého pána, probošta. Před třemi dny přijel pojednou do ležení cizí posel, přinesl list proboštovi, jenž měl z toho patrné potěšení. Hned šel do stanu k vladaři, kterému posel také list dodal, a jednal s ním za drahnou chvíli. Když se probošt vrátil, oznámil sakristanovi, že odjede na Žebrák hrad, tam že je pozval papežův legát, jenž tam přebývá, a tam že také přijede sám císař z ležení od Zbraslavi. —

Staroch trnul úžasem i radostí; tušil, že se děje něco důležitého.

„To tam —“ vyrazil ze sebe v návalu radosti a zvědavosti.

Probošt se bezděky usmál, pak řekl:

„To tam dokončíme, co jsme na Horách začali.“

Více mu nesvěřil. Sakristan se hned nabídl, že by jel s ním, ale probošt toho nepřijal, že rychle pojedou, že vladař chce brzo zase býti tu.

Vyjeli z večera, pan Oldřich a probošt a silný houf na průvod s nimi. Vedl ho Smrčka z Mnichu, purkrabí, Martin strýc, jak vladař nařídil. Co odjeli, sakristan chodil ležením ještě víc, ale neprohlížel vše tak bedlivě a někdy dosti roztržitě pozoroval. Myslíl na pány, na probošta, vladaře. U papežova legáta jsou... A císař tam, a pán s nimi jedná. A on je mohl také vidět; škoda, že ho kněz probošt nevzal, však by byl vydržel v sedle. Jak asi porídí, co ujednají...

Když se z myšlení vytrhl, obrátil se k Táboru a v zapadlých očích zasvitila mu škodolibá radost.

Teprve čtvrté noci nabyl nějakých zpráv.

Spal na slámě v chalupě; pojednou ho vytrhl koňský dusot, pak hlasy, kroky. Nežli se probral, stanul už probošt před ním v plášti, v kukle, jak s koně slezl. Jak sakristan světlo rozžehl, poznal mu na tváři, že je dobře. že je spokojen. Pro únavu však nebylo proboštovi do řeči, a sakristan netroufal se ptáti. Když probošt ulehl na hrubou postel, vystlanou slamou a pokrytou pláštěm, odnášel sakristan kaban se stolu na pec u dveří. Ale jak šel kolem postele, bezděky stanul a obrátiv se ke knězi, řekl:

„Dobrou noc —“ a hleděl na probošta tak oddaně, prosebně, že kněz neodolav, řekl:

„Jdi, brachu, s pánem Bohem spat. Je dobře. Vladař odřekl se kalicha.“

Kahan se silně zakmital v sakristanově ruce. Staroch náhle radostí zčervenav, vypadal až brunátně v zarudělé záři. Okamžik mlčel, pak zvolal:

„Buď Pán Bůh pochválen! A jak ostatek . . .“

„Toho je dost. Legát to na něm vymohl —“

„Tys to připravil, kněže —“

„Odřekl se, a nedá pod oboji přijímat. Uloží kněžím na svém panství —“

„A tady, v ležení —“

„Také, těm především —“

„A nebudou-li chtět —“

Probošt se zamračil.

„Nebudou-li chtět —“ opakoval pohrdlivě a dodal tvrdě: „Bude jejich škoda. Ale již jdi — jsem ospalý.“

Sakristan sfoukl světlo, ulehl, ale nemohl usnouti. Ležel, maje oči do tmy upřené, spokojen, potěšen. Myslil na veselou novinu, jak bude, jak teď Tábor rozeženou a zboří, jak zároveň císař Pražany ztrestá, jak oni s proboštem a s Martou vrátí se zase do Louňovic. Viděl klášter a kostel zase vystavěný, jak si to tam zase zařídí . . . V těch živých snech usnul.

Jak se ráno probudil a jak mohl, zašel k vladykovi Smrčkovi. Zastal ho ještě ve staně a zvěděl od něho, jak je na Žebráce poctivě přijali, vladaře, on papežův posel nejprve, pak také císař, že s nimi jedl.

„A kněz probošt také —“ vpadl staroch.

„Také, ten byl s vladařem všude —“

„A teď všechno pod jednou, jak bylo vždycky, pod jednou, viď!“ Sakristanovi se oči smály. „A ti kněží pod oboji, nebudou-li chtít, nezřeknou-li se — to je vyžene pán, viď! Já bych je vyhnal, nebo —“

Vladyka zasmušil líce a řekl:

„Nevím, nevím. Tak najednou —“

„A co najednou. To pohanství přišlo najednou, ať také tak zajde. Jak jinak. Šlápnout, pryč šlápnout na to —“

A sakristan zkrátka, z nížka podupával pravou nohou a třel šlapadlem po zemi, jakoby něco rozšlapával.

Od purkrabiho zašel k vladařovu stanu, obcházel, slídl, až se dočkal jednoho z kněží, kteří rozdávali žoldnérům páně pod oboji. Za nim přišel druhý, třetí . . . Sakristanova tvář zářila. Dychtivě hleděl za kněžími, a jen to ho pálilo, že nemůže za nimi, že neuslyší, jak jim vladař poručí, aby se zřekli kalicha . . .

45.

To se sběhlo na konci měsíce června. Přes týden už Rožmberští leželi před Tábořem. Valného úspěchu dosud neměli. Skalnaté, srázné svahy hájily příliš dobře města, u Nové pak brány se útoku dosud nedovážili. Jen stříleli a stříleli z kusů, metali z praků,

aby si upravili cestu nějakým průlomem. Než Táborští se nedali. Na každou chvíli musili být na ně připraveni.

Rožmberští na předních hlídkách i na kraji ležení slýchali za ticha jejich zpívání. Slýchali je záhy z rána, za dne, a také večerní vítr zanášel k nim ohlas pobožných písní, jejichž vážné nápěvy těch chvílí zněly až pochmurně. A pojednou zahřměl ten zpěv jim z blízka do uší, od brány, kterou se Táborští hrnuli výpadem. Bradatí kněží napřed, za nimi bratři, staří, mladí i výrostci. Večerním šerem hnál se ten tłum tmavých postav jako příšerné zjevení; nad nimi se černé míhaly cepy, oštěpy, a divoce nadšený, zbožný jejich zpěv plodil té chvíle hrůzu...

Tak hnali se podruhé výpadem, to brzo po návratu mladého vladaře ze Žebráka. Tenkrát o tom Zdena věděla. Stála na place s mnohými sestrami, když bratři vyrazili z města ven. Zpívaly zbožnou píseň, a s nimi zpívali bratři, stojící ve zbraní na hradbách.

Kolem nehořely ani ohně, ani světla. Jen hvězdy svítily na večerním nebi; k nim se nesl vlažným vzduchem pobožný zpěv. K nim také paní Zdena obracela prosebně své oči...

Venku, za branou, zahřměly rány kusů, divoký ryk zalehl až k nim, na plac, a ozýval se dál, blíž, slaběji a zase divokou, novou silou, jako když víchr za bouře burácí.

Mladá vdova zpívala, umlkala, mlčela, napjatě, rozčileně nastouchajíc... Pak opět se modlila... Tak setrvala se sestrami na place skoro až do půlnoci. Tou dobou ozval se hluk hlasů i zbraně od Nové brány. Paní Zdena se neudržela. Vytrhla se ze zastupu sester a kvapila k bráně, naproti. U věže stála. Otevřenými vraty viděla, jak se blíží od přední

brány zástup bratří. Zář několika smolnic na ně tam vysvítala. V pronikavém, treslavém světle mihaly se bradaté postavy ve zbrani; houfný jejich krok pádně se rozléhal nočním tichem.

Zdena stojíc u samé brány, skoro pod obloukem, rozčileně vyhlížela, aby rozeznala. A poznala v čele Svaška z Podolí, hejtmana v helmici a vplechu na koni, vedle Kániše s mečem v šerém obleku; jeho obličej s černou bradou mihl se zrovna rudě v záři pochodně. Paní Zdeně se dech zatajil. Bydlinský vedle něho nekráčel. A vedle něho v čele houfu vyrazil z města... Za Kánišem šli bratři s cepy, oštěpy, uprášení, zarděli, umazaní, mnohý s oblekem potrhaným, mnohý zakrvácený nebo s hlavou nebo s rukou obvázanou.

Jak vkročili pod klenutí hlavní branné věže, zazpíval chraptivým už hlasem kněz Kániš a po něm vsichni, až klenutí zadunělo... Kráčeli kolem Zdeny. Byla bledá, chvěla se, a oči jako vyjevené nepropustily ani jednoho z houfu. Vykřikla. Bydlinský! On! Prostřed houfu šel, nesa ještě s jedním bratrem nějakého raněného. Za nimi také ještě nesli raněné. Ale těch už Zdena té chvíle nedbala. Přistoupila chvatně, aby spatřila... Jak vešel houf do ulice, vybočili z něho ti, kteří nesli raněné, aby je zatím složili hned v nejbližších staveních.

Zdena přiskočila k tomu, jež Bydlinský přinesl. Bylo to práce, výrostek, který se tenkrát rozplakal, když bratři tábli ku Praze, že nemůže s nimi. Za ten měsíc se mu ruka zahojila a sám spravil se tak, že mohl ze špitálu. Odešel zrovna tohoto dne ráno; večer vyrazil s bratřími plný nadšení a dychtivosti na Rožmberské a té chvíle se vracel na smrt raněný...

„Nesu ti ho —“ řekl Bydlinský vážně, když Zdena přistoupila.

Věděla, jak to práce v nemocnici hleděla a zvláště je opatrovala. Jinoch všecken zakrvácený, s ranou na hlavě a na rameni, na smrt bledý, byl bez vědomí. Bydlinský vypravoval, že mladičský bratr byl pořád s nimi, kněžími, v čele, a že hlasem zpíval, když se na Rožmberské obořili

„Slyšel jsem ho, a již na ráz ztichl — a již ležel mi u nohou —“ dodal vážně.

Paní Zdena chtěla, aby dopravili raněného do špitálu. Kladli ho na plachtu, kterou na chvat sehnali, aby ho šetrněji přenesli; nežli však ho vyzvedli, přestal dýchat. Umřel. —

Paní Zdena šla na večer toho dne s houfcem bratří a sester v bílých plachetkách a v bílém zavíti hradem a fortanou jeho ven za hradbu na konec ostrohu, kde pochovávali. Práce jakés neslo berlu před průvodem, za ním šli čtyři mladí mužové, nesoucí na nošíkách mladičského bojovníka plachtou zahaleného. Za nimi kráčet Bydlinský v čele houfce, jenž zpíval: „My křesťané viry pravé . . .“, a umkl, když stanuli u hrobu. Bylo šero; v něm zčernaly lesy naproti přes řeku i níže pod nimi. Bydlinský vztáhl nad mrtvým ruce a mluvil měkkým, vážně povýšeným hlasem:

„Milý bratře, jenž jsi vylil svou krev pro pravdu a zákon boží a pro bratrskou lásku, já tě poroučím Bohu Jezu Kristu papežovou mocí, neb tolik mohu jako arcibiskupové. Mili bratři a sestry, hle, bratru den už pominul a duše jeho se od těla oddělila a jista je té chvíle královstvím božím. Přejte mu toho a prostě, aby i nám Hospodin přál utrpení pro pravdu a takové svaté smrti —“

Spustil volně ruce, nežehnal, nekropil. Mladíci spustili nebožtíka do hrobu. Všichni přistupující shrábli s pochmurnou vážností hrst hlíny do černé jamy. Bratři a sestry jako černé stíny se mihaly u hrobu a nad ním.

Nikdo se nemodlil, nikdo nevzlykal. Zdena se však nemohla ubrániti. Lítost ji pojala a oči se jí zakalily slzami. Nikdo jich však neviděl. Bylo vážné, až dusivé ticho, kterým ozývalo se temné šumění Lužnice zdola, z černa skal a lesů. — —

Te noci byl po městě klid.

Rožmberští jakoby ochabovali. Nazejtří však spustily jejich tarasnice a praky a střílely celé dopoledne. Na hradbách u Nové brány bylo to znáti. Kus přední hradby se vysypal a také kolí na náspu bylo skoro všecko roztrženo. Odpoledne svolali hejtmané v radu kněží a starší. Zdena té chvíle meškala u nemocných, a když pak pozdě odpoledne vycházela, spatřila kněze Kániše. V průvodu černého Mikuláše. Johy pekaře a mnohých svých oddaných bral se směrem k nemocnici. V tom z postranní uličky vyšel zástup bratří ve zbrani se vracejících od hradeb.

Kániš vztáhl proti nim ruce, aby stanuli, zastavil se a volal přísně, zamračeně:

„Jíte maso v pátek i v každý jiný den, jenž těm modlosluhům římským je postním. Jíte a jezte maso, vždy, nemámeť se postiti k hodům lidí svatých; to je hřích. Ale postit se máme Bohu, aby ustal ve svém hněvu; postit se, jako se Ninivetští postili, když uvěřili proroku Jonáši. I vy se tak postěte! Tak vám kažeme. všichni bez rozdílu, postěte se, jak psáno v písmu, že oblekli se v žíně, od největšího z nich až do nejmenšího. Nejezte, nepijte dnešního večera, zítra celý den! Kdo může i více. Tak usnesla se obec, a kdo neposlechne, smrtelně zhřeší...“ Vykročiv opakoval. křiče: „Postěte se! Postěte se jako Ninivetští!“

Táhl dále v čele svého houfce mužů i žen jako mrak, aby dále kázal a hlásal. U špitálu se ohlédl do dveří, ale nikoho tam nespatriil. Jak se blížil, Zdena maně ustoupila.

Večer toho dne byl dusný; ani za noci se povětrí neochladilo, a záhy po ránu zas uhodilo horko. Vzduch se jím mihal a trásl. V plné záplavě palčivého světla v úmorném vedru leželo město. Zpěv, jenž zněl z kostela, umkl; všude panovalo mrtvé ticho. Hlídky a stráže v plné zbroji stály u bran a forten, na hradbách a baštách, zardělí, zpocení, s palčivou žizní, hladoví. Ale ani povzdech, ani postesknutí nikde se neozvalo. Každý stál na svém místě a hleděl pochmurně před se, nebo pozoroval ležení, jehož stany se na plném slunci jasně probělavaly.

Na ulicích bylo volněji nežli jindy.

Prachu leželo na nich všude vysoko, a ani se nehnul. Málokdy vstal bělavým mračnem a nevlhl nikde za celý čas ani krůpějí vody. Nikde jí neroznášeli ani nerozváželi. Nikdo ji nepotřeboval, nikdo ji nepil, ani člověk ani hovada. Ta jí nedostala. Všichni, vše mělo půst. Na úpalném slunci, v sálavém jeho poledním žáru seděl, krčil se, klečel u kostela houfec lidí, žen i mužů. Ženy mladé i staré prostovlasé, muži také bez čapky, bez klobouků.

Na kraji toho houfce, obličejem do placu, skrčeně seděl na holé zemi kněz Kániš, bos, v hrubé jakési sukni, u krku rozhalené. Skloněnou hlavu měl popelem posypanou. Šedý jeho prach ležel mu hustě na černých vlasech, zůstal na dlouhé bradě, uvázl i na obočí, zpod něhož hleděly blýsknavé, černé oči. Všichni kolem, rovněž popelem posypáni, seděli, klečeli mlčky v trudném strnutí, a jen tu tam se pozvedla hlava, obrátily se oči, když kněz Kániš se ozval a začal říkat nějaký žalobný verš z písma.

Tak tam vydržel dlouho přes poledne, až pak náhle vstal a vyvolav Johu jménem, krampěře, vedle něhož chlapec ležel na zemi, i oba Samsony, Mikuláše i Petra, pustých, zapopelených brad i vlasů, uma-

zaných tváři, že v nich bělmo očí bělejší a oči lesklejší byly, vyzval je, aby šli s ním, podívat se po bratřích, postí-li se. Kráčeli placem, uličkami... Děti, jež tu a tam před domy hlady plakaly, umlkaly, jak je shlédly, nebo utíkaly.

Kániš vcházel do stavení jako mrak, slidě pichlavýma očima. Uzřel děti v koutku schoulené, slyšel, že chtějí jíst... Uzřel matku s kojeňátkem na klíně, uzřel, jak se shánělo po prsu, viděl jeho dychtivost i bolest ve tváři matčině. Ale všude tu i jinde, ať viděl úzkost matere, ať slyšel pronikavý křik hladových nemluvňat, všude stejně přísně opakoval:

„Nehřeš! Posti se dnes ty i dítě tvé, jak písmo velí: „Ať posti se každý od největšího do nejmenšího —“

Strach z něho šel, z jeho přísnosti i z jeho průvodčích. Pláč je vítal, pláč je provázel, a v žalostný ten křik mísilo se bučení žíznivých, hladových krav, znějící sem tam pustou ulicí do mrtvého parna.

Mladá vdova Hvozdenská meškala tou dobou doma. Modlila se. Pojednou vstoupil Sádoch v černé své sukni, s vlasy od popela šedými, s bělavou vrstvou popela na ramenou i na sukni. Nepromluvil, když vešel, mlčky usedl na hliněnou, tmavou podlahu, rozložil knihu na kolenou a jal se čísti. Četl temným, pohnutým hlasem, sám patrně vzrušený z knihy Judith. Četl, jak Judith oblekší se v žíní a posypavši hlavu popelem, modlila se Hospodinu. Četl, četl, bledá, hubená jeho tvář zdála se ještě bledší; hlas zněl v tom dusném tichu čím dál tím pohnutěji.

Pani Zdena sedíc na truhle, oděná v šedých šatech, hleděla z počátku ke stropu; pak jako uvábená obrátila své oči na Sádocha a poslouchala čím dál, tím upřímněji, vzrušeněji, z té duše a modlila se

beze slov, hlubokým pohnutím, s modlíci se Judith za rodné město.

Pojednou poklesl Sádochův hlas, na okamžik ztlchl, ale již opět zněl:

„Tehdy stalo se, když přestala volati ku Pánu Bohu Judith, vstala z toho místa, na kterémž ležela rozprostřevši se před pánem Bohem, a povolala jest děvky Abry. A sšedši dolů do domu svého, svlékla s sebe žíni. Roucho také svého vdovství složila s sebe. I umyla tělo své a pomazala se mastí myrrhy výborné a rozčesala vlasy své a vstavila čepec na hlavu svou. A oblekla se v roucho utěšení svého a na nohy své vzala střevice okrášlené —“

I četl dál, jak Judith, vystrojivši se šla ku bráně města a jak Ozeáš a kněží divili se náramně její kráse, a jak jí řekli, aby šla. Tu Sádoch povýšil svého hlasu a četl, jakoby k Judith mluvil, vroucně:

„Bůh otců našich dej tobě milost — — ať má chválu z tebe Jerusalem —“

Umlkl, upřel zapadlé, černé oči k mladé vdově, jež nehnutě naslouchala, a pravil blouznivě:

„Jdi, náplň slova pisma —“

Zdena sebou trhla. Teď porozuměla, co jí onehdy řekl s lešením.

„Já?!“ zvolala s úžasem.

„Krásná jsi jako Judith. Jdi a zabij Holoferna! Jdi, Hospodin ti pomůže — —“

Sádoch pustil knihu na podlahu a sám se povztyčil. Polosedě, polokleče hleděl na mladou paní, jež ulekaně vstala. V tom jí v očích radostně svítilo. V otevřených dveřích stanul Bydlinský. Zarděl se, jak shlédl Sádocha tak před Zdenou... Zkřikl na něj hněvivě, co chce.

„Pojď, pojď,“ volal Sádoch, „řekni jí, ať jde jako Judith, ať se přistrojí do ležení —“

„Nebude třeba,“ řekl Bydlinský, vyjasniv líce. „Bohdá nebude. Jdu oznámit,“ a obrátil se ku Zdeně, „došla zpráva z Prahy. Bratři nám pošlou pomoc, jízdný houf. Jsou na cestě.“ A dodal, hledě na Zdenou: „Čas protivenství přejde — —“

V tom ozval se hláhol trouby.

„Slyšíš? Už volají do obce, aby oznámili . . . Pojdte!“

Ale Sádoch zůstal. S podlahy se nehnul. Hleděl za odcházejícími, za Zdenou, opakuje v zamýšlení polonahlas:

„Judith — Judith . . . Nemáme Judith . . . Spanilá Judith —“

Ve dveřích stanul Kániš, sám.

„Kde je sestra Zdena?“ ptal se prudce.

„Odešla — ale ne do ležení . . . Tam nechce —“

„Samá?“

„S bratrem Bydlinským —“

V očích Kánišových zahorelo. Prudko se obrátil a kvapil odtud, nedbaje Sádocha, jenž padl tváří na zem.

46.

Pozdě odpoledne toho dne vyjížděl pan Oldřich z Rožmberka ze svého ležení. Vedle něho jel na statném bělouši dlouhé hřivy Louňovický probošt ne v rouše svého řádu, ale v obleku světském, v černém biritu, beze zbraně. V průvodu měl Rožmberský vladař několik zemanů, kteří byli v jeho službách. Poslední jeli Kokot, jeho zalíbený sluha, a starý sakristan proboštův. Bylo dusné horko; vzduch se zkalil prachem jako mha nad ležením se vznášejícím. Jeli udupanou zemí, plnou hnoje a slámy; místem uhodil jim v čich těžký zápach schnoucí krve a odpadků zabitého skotu i bravu. Čistoty nebylo nikde, ani mezi

stany a boudami žoldnéřů, ani za nimi. Čím dále jeli, tím bylo hůře.

Vzduch se místem až černal bzučivými, vířivými hejny much a střechů, kterými nejvíce koně trpěli. Marň se hmyzu bránili, marň pozdvíhovali ocasy, marň hlavami pohazovali a se po plecích pokusovali. Jezdcům nebylo volno za mrtvého parna; nicméně jeli chutě. Zvláště probošt měl dost hovoru a nejednou opakoval, že se těší, že se těší. A zas už mladému vladaři vykládal, jak bylo dobře, že poslechl, že jel k císaři a že se s ním smluvil, teď že vidí. Kdyby s těmi rohaný držel, co by měl, že by ho naposled vyhnali ze všech panství, nebo aby byl „bratrem“, chudým bratrem, rovným všem, mezi nimi.

O tom bratrství mluvil probošt s posměškem, a dodal, teď že pán vidí, jaké to bratrství, jací to bratři z písma, ti krve žizniví tam na Táboře. A že se kalicha zřekl, za to že má dost... Že by tu sám byl a sám před Tábořem ležel a že by nejel naproti velké pomoci, jaká se teď blíží... Kdyby se nezřekl kalicha, že by byl sám proti těm rohanům, a že by snad vzal za své, jako oni vezmou, protože se vylučují ze všeho světa křesťanského, protože jsou proti němu, proti všemu světu. Tak že se spojil s přirozeným pánem země, králem a s hlavou všeho světa křesťanského, a že z toho bude mít užítky.

„A ty také,“ vpadl mladý vladař, jenž mlčky, jemně se usmívaje, jel vedle probošta.

„Já?!”

„Až tam Tábor rozplašíme, obnovíš panství na zboží svého řádu...“

„Doufám, nepřim toho...“

V tom vyjeli ven, za tábor. Tam bylo volněji, alespoň kousavý, dotěrný hmyz, jehož nebylo možná v táboře odehnati, tak nesoužil. Prachu však bylo

plno. Také dál před nimi vystupoval. Rádi uviděli ty světle zahnědlé mraky, prozářené zapadajícím sluncem. Pomoc se blížila. Zarazili koně pod dvěma starými, košatými hrušemi, jež vrhaly dlouhé stíny na cestu a na žloutnoucí lány při ní.

Dlouho nečekali. Přijel houfec jezdců, osmahlých, zardělých, zpocených v šedivém pokrovu prachu na řemeni. na koních. Samí Němci, v helmicích, dobře vyzbrojení, chlapi zdraví a statní. Za nimi pěchota pod praporcem, za tou houf jezdců v helmicích, s oštěpy. Každý s praporečkem a na praporečku kříž, červené znamení kříže.

Za jízdnými křížovníky pěší, také s korouhvi a praporečky rudým křížem znamenányi. Křik strhl se ušlými, zaprášenými řadami, jak shlédli vladaře a jeho četnou družinu. Za pěšími křížovníky přijel na vraném koni pan Lipolt Krajír, vůdce všech těch, kteří už přešli a přejeli a kteří za ním ještě táhli a jeli. Všichni byli Němci, Rakušané. Pan Lipolt ležel do té chvíle s touto svou válečnou mocí v Budějovicích; nyní na rozkaz císařův táhl k Táboru na pomoc mladému vladaři Rožmberskému.

Ten ho vital i jeho družinu rakouských rytířů na koních. Vitali se, rukama si potřásali pod starými hrušemi, jejichž stínem dál do slunečna přecházel houf za houfem, pěší, jízdní pod korouhvemi různých barev. Pak vozy přihrčely; mraky světlého prachu kolem nich a nad nimi hustěji a výše se zvedaly, nežli nad houfy před nimi.

Té chvíle vladař s panem Lipoltem k táboru mířili, pokraj cesty vedle houfů pěších i jízdných. Starý sakristan jedá vedle Kokota, komorníka páně, div že na nich oči nenechal. Pořád je Kokotovi ukazoval, pořád opakoval, jací to hranáči, jaký statný lid, chlapi každý jako hora.

„Ale samí Němci,“ namítl Kokot.

„Ale rozplaší to Táboorské bratrstvo. Němci, Němci, co na tom! Křesťané jsou, praví, věrní křesťané, a tam ti Táborští — hm, Češi —“ uplivil se — „jaci Čechové! . . .“

Pořád se díval na houfy kolem silnici postupující, těžkým, hrmotným krokem, a zas se ohlížel do zadu, na jejich řady jako nekonečné, od nichž se cestou černalo, od nichž, od jejichž zbraně se mihalo ve výši plno svitivých pablesků.

Když pak za pány do tábora vjížděli, když v předu, z tábora i z řad pomocného vojska hlaholily válečné trouby, když v jejich daleko zvučné fanfáry zaléhal rachot bubnů a jásavý křik houfů, tu starý sakristan radosti umlkal a jen opakoval svítě očima, všečen zardělý:

„Slyšíš, Kokote! Slyš, milý brachu!“ Nebo zase:

„Chvála Bohu! Buď pán Bůh pochválen!“ Z nenadání švihl do povětří pravicí a hrozil zase zafatou pěstí k Táboru, jehož hradby, bašty a věže na jasném, zářícím západě se rýsovaly.

Toho dne na své obydlí v pozadí tábora a na lože ani nepomyslel. Zůstal v Kokotově stanu zrovna vedle velkého a prostranného vladařova, kdež sestoupili s koni vladař, probošt a s nimi hosté: pan Lipolt Krajír a četní rytíři rakouští. Kolem se hemžilo služebníky; donášeli do stanu nádoby piva a vína, a jidel velikou hojnost. Živo a veselo bylo v panském staně. Hlahol hlasů i smích pak zazníval až ven, a starý sakristan sedě na otepi sena v Kokotově staně naslouchal tomu hluku rád a spokojeně pokyvoval hlavou, drže korbel v ruce.

S Kokotem si také připil a jen o tom pořád mluvil, teď že je konec, jistě konec, myslil Tábora, a to že kněz probošt, — ten že s pomocí Boží mnoho do-

kázal, toho kdyby nebylo, že by těch Rakušanů dnes tu nebylo, a že, je-li konec, a bude konec, to že on s pomocí Boží nejvíc k tomu přičinil, že nadarmo nejezdil k císaři, a k legatu, k papežovu legatu, s tím že jednali jako bratři . . .

To již poněkud těžko mluvil, jak samou radostí v tom parnu a dusnu více si přihnul. U Kokota však nezůstal.

„Ti tam budou,“ ukázal po vladařově stanu, „dlouho do noci; probošta bych se tu nedočkal. A co by chodil . . . Ať se veselí, má proč, a vladař také; taková pomoc! Teď už tu dlouho v tom parnu a pachu nebudeme. Viš-li, Kokote, já se ještě na ty Němce Rakušany podívám. Probošt beztoho . . . A nač by chodil, víd?“ a staroch svitě očima se zachechtal.

Odešel v tu stranu, kde se ležení šířilo o nově přibylé, pomocné houfy. Tam bylo hemžení a rojení jako v oule. Žoldnéři buď strojili večeri, nebo stany a boudy stavěli, okolo vozů se kupili, koni si hleděli. Nejvíc vodu sháněli a po ní křičeli. Všude samý Němec, všude cizí hlahol. Sakristan německy neuměl, než přece tu tam začínal hovor, zkoušeje, kdyby mu snad porozuměli. Až na konec, to již soumrak se kolem ukládal a sloupy dýmu jim vystupovaly k jasným nebesům, si přece pohovořil. Našel žoldnéře, jenž trochu česky uměl; od toho zvěděl, že jich je dobrých osm tisíc a že ještě nejsou všichni, to že přitrhne ještě i sám vévoda Albrecht, že již je na cestě, a jeho strýc štyrský vévoda také, ten také že již táhne, a kadež že má kolik tisíc, mnoho, a Passovský biskup také.

„Aa. těch už nebude třeba —“ zvolal sakristan, ač novinou tou potěšen, „to vy zatím už budete tam,“ a ukázal na Tábor, „tam už bude všecko na prach —“

„Myslíš? Ale čerta prý tam mají, ten je s nimi —“

„Je, je, čert je s Tábořskými a oni s nim —“ přisvědčoval chutě sakristan.

„Klanějí se mu, povídali, náš kněz to kázal; v Praze na jedné hoře se prý mu klanějí —“

„Dost možná, to možná. Pohané jsou. Monstrance šlapou botama —“

Žoldnér se pokřižoval.

„Z ornátů dělají nohavice a svaté oleje mažou na škorně —“

Žoldnér sedě na zemi vylítl, jak by ho šidlem bodl, a zaklel strašlivě. Pak opakoval uděšeně a ve zlosti:

„Je to pravda? Je?“

„Je! na mou duhu. Čerti jsou —“

„A chlupatí!? A kůži prý mají jako roh —“

„No, rohani jsou — to jsou,“ odpovídal sakristan, nechtěje žoldnéři nic vymlouvati.

V tom však umkl. Kůň žoldnérův, jenž do té chvíle divoce ohonem pošvihoval, hlavou pohazoval až mezi přední nohy, otrásal se, bráně se ovádům a zuřivým mouchám, utrl se a plašil. Žoldnér ho musil chytati a zaběhl.

Když sakristan se vracel z Němec, dojel ho na kraji ležení Přiběnický purkrabí, vladyka Smrčka z Mnichu, jenž do té chvíle na rozkaz páně uváděl pomocné vojsko na určená a přichystaná místa, nebo je ukazoval svým pomocníkům na koních. Ten sakristana sám zastavil a ptal se žertem, co se tak kolem plouží, že ho ti Němci ještě chytanou.

„Mám ceduličku od probošta s pečetí vladařovou, to se neboj; ale ty se boj teď Tábořů —“ a zasmáv se svému nápadu, ptal se, je-li pravda, že ještě přitrhnou vévodové rakouský a štýrský a lid Passovského biskupa.

Vladyka přisvědčil.

„A vy budete na ně čekat? Či co, či přilnete již . . . Pusťte na ně útok, je vás dost, jako much, jistě desetkrát tolik, jistě, ne-li víc —“

„To je, ale pán chce ještě střilet; zítra, celý den, a pak, s pomoci boží. Snad už tu bude do té doby rakouský vévoda . . . Osypeme je jako kroupy —“

„Za to se pak rozloučíš s Martou, neteri. To ona vzpomíná a modlí se —“

„Dá Pán Bůh brzo se uvidíme. Buď zdrav!“

Pobodl koně a jel směrem k vladařovu stanu. Sakristan se tam také ještě stavil a pobyl za drahnou chvíli s Kokotem. Slyšel, že páni píjí, že jsou hrubě veselí a kněz probošt také, toho že by ani nepoznal, že se nic nemračí a že se rozhovořil . . .

Sakristan nedočkav ho zašel do jejich chalupy. Zatím nastala noc, tichá, světlá, letní noc. Ani teď se povětrí neosvěžilo. Sakristan otevřel okenice i okénka měchuřinou zalepená, i dvěře nechal otevřeny. A ještě nevydržel na loži. Bos, polooblečen vyšel ven a usedl na kládu před chalupou. Za ní dál stálo několik selských stavení. Kolem nich a na jejich dvorečkách všude stálo plno vozů se zásobami pro vladaře. Ze stavení těch, od vozů bylo slyšeti hlasy, řinčení okovů, šplíchání vody.

Z ležení v předu tu tam vystupoval ještě bělavý sloup dýmu k hvězdnatému nebi; sem tam se oheň rudě probleskl. To bylo nejjasněji viděti. Ale vozy a boudy černaly se jako stíny, splývající v jedno, a kde bělavé stany stály, tam jakoby mlhavý pruh ulehl. Temný hluk, temná směs zvuků nesla se odtud noční tišinou. Někdy na blízku řehtot jasněji pronikl, nebo hlas stráží . . .

U praků a kusů bylo ticho. Ve městě také. Z něho viděl sakristan jen brannou věž, pnoucí se v šeru jako rozlehlý stín.

Staroch hleděl, rozhlížel se, naslouchal. Začal se modlit, ale roztržitost mu nedala. Na kněze probošta myslil, že tak dlouho nejde, že tak dlouho u stolu již dávno nezůstal. A zas na Louňovice vzpomněl, na klášter, jak se bělal pod černým Blaníkem, jak se zas zabělá a jak tam bude zas o svátcích i jindy, jak veselo a poklidno. S těmi myšlénkami šel na lože, probošta se nedočkav. Než ulehl, zavřel okna i dvěře, nebo od tábora zavanul proud těžkého zápachu. Ušnul a spal tvrdě tak, že pak, když probošt přišel, bylo okolo půl noci, se ani neprobudil. Kněz nerozžehnuv a starocha neprobudiv, odstrojil se a pokřižovav se ulehl . . .

47.

Noc zacházela, bylo cítit dne příští. Nebe na východě bledě prokmitovalo, povětrí bylo chladnější, svěžejší. Rosa padla na trávu i na osení. Pole držela v hlubokém, jítřním tichu. Křepelka se ještě neozvala. Lány obilí stály v šeru tiše, nehnutě.

Nevalným svahem, jenž zavíral všecken rozhled, táhl se rozlehlý lán, široko daleko, žito jako hradba. Dole na úpatí, kus na palouku, kus v samém obilí, už zdupaném; mezi obilím v pravo, v levo, odpočíval jízdný houf. Tiše, bez hluku. Osedlaní koně různých barev, nejvíce hnědé, většinou stáli se svěšenými hlavami, s přimhouřenýma očima. Spali. Sem tam nějaký ležel, sem tam nějaký se popásal na zdupaném obilí.

U koní stáli žoldnéři v kapalínech, v pláštích, bez nich, jen v prošívanicích nebo v předním kuse z plechu, opření bokem o sedlo, s píkami v zemi zaraženými. Mnozí leželi na zemi u svých koní s uzdou o ruku ovinutou, někteří, několik pohromadě, opodál,

an druh jejich koně držel. Spali. Odpočívali po namáhavé, klopotné jízdě.

Před šesti dny vyjeli tajně z Prahy a teprve této noci dojeli na blízko svého cíle, k Táboru. Takovými oklikami, skrytě jako zloději se brali, aby nikdo nepostřehl, kam to z Prahy vyrazili, a také aby se cestou vyhnuli všeliké srážce s nepřítelem. Bylo ho tou dobou všude plno. Po všech cestách táhly houfy křižovnické, nebo klusali koně jezdcův nepřátelských, všude samá korouhvička římská, všude samý rudý kříž: na praporech, na korouhvicích sudlic a kopí, na pláštích, na sukních, na kuklách. A všichni jedním směrem, všichni ku Praze, sesílit vojsko uherského krále na zničení Prahy . . .

Také že běží o Tábor, došly zprávy do Prahy, že je tuho skličén, že co nevidět přitrhnou tam k vladaři pomocné četné houfy z Rakous i ze Štýrska. O vladaři dali bratři z Tábora zprávu. O novém nepříteli ani nevěděli, že se chystá, že se již blíží. O tom poslali přátelé a bratři z jihu poselství do Prahy a zvědové je stvrdili. Táborští hejtmané se radili po těch těžkých novinách a všichni přisvědčili, když bratr Žižka zkrátka řekl, že Tábor nesmí padnouti, že je nutno, aby držel Rožmberka a rakouskou pomoc, aby nemohli sem ku Praze.

„Bratřím pomůžeme —“ řekl Mikuláš z Husi. „Ale ty tu zůstaneš, tebe je tu třeba.“ To na bratra Žižku se obrátil, a dodal: „Já pojedu —“

To se radili v králově dvoře,*) kamž Táborští bratři přesídlení od senného trhu několik dní po té, co přitrhnuvše z Pohorelce na Novém městě pobývali. Na rozlehlých dvorech černaly se jejich vozy, a v početných stájích a konírnách někdy královských

*) U prašné brány.

a dvořanských koní, stáli koně jízdných bratří. Když šli z porady, potkal Zbyněk z Buchova na dlouhé chodbě, kteráž nyní skoro ustavičně zvučela ostruhami a těžkými kroky hrubých škorní, Ctibora z Hvozdna, jenž vyšel ze své komnaty, někdy nějakého hladkého dvořana.

Jak Hvozdenský vladyka zaslechl, co se chystá, zarazil se, a v modrých očích mu kmitla náhlá myšlénka. Pohladil sivé kníry a děl bez rozmýšlení:

„Pojedu také —“

„Jeď,“ řekl Buchovec, „ale sejdeš na té cestě spíše nežli tu. Budeť hrubě nebezpečná.“

Hvozdenský se nezarazil, nerozmýšlel, a jen mračněji, ale určitěji opakoval:

„Pojedu.“

A jel s bratřími. Bylo jich tři sta a padesát; měli vybrané koně a bratří byli samý mladší, statný muž. Šedivé kníry měli jen Mikuláš z Husi, Kuneš z Bělovic a Ctibor z Hvozdna. Mladý Hvozdenský, Ondřej, jel také. Toho si sám hejtman vybral na radu Kunšovu. Z Prahy vytrhli pozdě na večer, a teď, šesté noci, zarazili kus před Tábořem. Odpočívali i čekali na znamení z města, kam z Prahy již vyslali napřed posla.

Panic Ondřej dřimal u své vranky. Na kraji sám, drže hnědáka za uzdu, seděl vladyka v plášti. Kapalin měl vedle sebe. Hleděl do země. Myšlénky se mu jen mihaly. Co Zdena, jak na Táboře, co ti kněží divocí, a ona, jak ona. A zase, došel-li posel, věděl-li o nich . . . Kdyby nevěděli, kdyby nevytrhli, bude zle. Ohlížel se po nebi. Bylo šero ještě, v dáli kdes na sousedním poli se ozvala křepelka.

Bude již čas. A hejtmané . . . Podíval se do zadu; shlédl na vrchu svahu dva tmavé body nad obilím. To Mikuláš z Husi a Kuneš z Bělovic . . . Rozhlíželi

se plánil před sebou, upírali zraky k Rožmberskému ležení, dál před nimi se rozkládajícimu, k městu, jež jako temný pruh pronikalo šerem.

Hejtmané mluvili polonahlas; ukazovali k Měšťcům na zad ležení, k městu, a zas po vyslaných hlídkách se rozhlíželi. Jedna se blížila, pěší, chvatem mezi obilím. Kývali na bratra, povystoupili, aby je shlédli, nebo se své strany viděl jen lány obilí. Letěl k nim, bez dechu, zardělý se zastavil, urvaně, zajikaje se od spěchu oznamoval . . .

Za chvíli po té rozvlnil se žitný lán v bezvětrí, náhle a prudce. Koňské hlavy, lidé se vyřinovali nad jeho hladinu; a ta klesala, jak koně prsoma proráželi hustými klasy, jak je deptali podkovami . . . Tmavá řada jezdců vyjela z obilí ven na rovinu; shlédli, čeho z úkrytu do té chvíle neviděli: drahý kus před nimi ležení daleko široko se od vesnice rozkládající. V tom ranním šeru nebylo mu konce. Jezdci jeli tiše; nikdo nepromluvil, nikdo se ani neozval. Jen kůň tu tam zafrkal, otrásl se, nebo podkova zazvonila o kámen v hlíně. Pak ještě meče zachřestily, jak je jezdců na pokyn hejtmanův z pochev vytrhli, a tiše, jako dlouhý řad stínů, bral se houf jezdců měkkou půdou, napřed ztracenci, pak ostatní v řadech po sedmi . . .

V nepřátelském ležení nic se nehnulo. Táborští ani hlídky před sebou nespatriili. Tak se dostali pomalu a opatrně opodál vsi, do zadu Rožmberským. Na okamžik zarazili za nevelkým hájem. Nejvíce bříz se v něm šerem probělávalo. Cestou vyrazilo před nimi kolik křepelek, tu před hájem zafrčelo náhle hejno koroptví a zapadlo kdesi za ním.

Čekali. Na kraji háje, dosud tmavého, šelestila osika v ranním větru, jenž počal slabě douti. Ondřej ohlédl se po strýci vedle, po řadě bratrů. V mdlém, ssinalém přisvitu ranním zdály se mu tváře všech

bledši. Každý seděl jako socha, zraky v před upřené, tiskna pevně přichystanou zbraň. Kuneš pozoroval ležení, ale ještě častěji upřel zrak směrem k Táboru. Už byl netrpěliv; živě, ale stlumeně mluvil s Mikulášem z Husi.

Pojednou sebou všichni škubli, i leckterý kňh sebou potřhl, jak z nenadání zahřměla střelná rána z kusu. Zahučela od města, hned za ní druhá, třetí...

Ondřej zaslechl, jak hejtman Kuneš mávnuv do vzduchu dobytým mečem, spokojeně si oddechl:

„Buď Pán Bůh pochválen! Došel.“

Minil posla. Obrátiv se k jezdcům, řekl:

„Milí bratři, teď chutě na ně! Bratři v tu chvíli na ně vyrazili... Slyšíte?“

Kusy houkaly dál a po nich jiné. Zdálo se, že Rožmberští odpovídají. Pak divoký křik, táhlý řev nesl se tichem úsvitu. V tu chvíli se jizdci bratři u háje šikovali ve dva houfy dlouhých řad. Jednomu ve el Mikuláš z Husi, v čele druhého, v němž byli Ctibor z Hvozdna i jeho bratrovec, pojížděl Kuneš z Bělovic.

Ze ztracenců přiharcoval jezdec, oznamuje, že v tuto stranu, v zadu ležení, je všude volno, že na nikoho neuhodili, všechno že je obráceno k Táboru... To oběma hejtmanům oznamoval; byli pohromadě. Na tu zprávu se rozjeli, každý zase ke svému houfu. Hned po té vytrhli s kopími i praporcem na dél schýlenými, sami také ku hřívám sehnuti. Jeli rychle, ale tiše, bez hlasu. Jen stopy po nich zůstávaly, jak si rovnou k ležení namířili, polem, vyschlými ouhory, osením, v němž ulice dělali. Rychle zmizeli od háje, zanikali mezi lány, až pojednou nad jich řadami divoce zahlaholilo:

„Hrr, Tábor! Hrr, Tábor!“

48.

Starý Louňovický sakristan se náhle vytrhl ze spaní. Dunivé hřímání kusů zalehlo do temné jizby. Staroch se nelekl. Na takové zburcování již uvykl za těch čtrnácte dní, co tu před Tábořem leželi. Ale zlost ho chytla, že ti kacíři pošmourní zrovna dnes, když ti Němci přitrhli, začali jim jako na uvítanou. Ohlédl se po proboštovi; ten tvrdě spal. Sakristan vyšel ven se podívat. V těch jejich stranách, na konci ležení, nepozoroval nic neobyčejného. Vrátil se zase do jizby, usedl na lože a naslouchal. Spaní ho přešlo. Pak se obul, natáhl sukni přes hlavu a začal se modlit.

Nemodlil se však dlouho. Napadalo mu, aby probošta přece zbudil. Nežli tak učinil, vytrhl se probošt ze spaní sám. Bylo v ten okamžik, kdy sakristan rovnýma nohama vyskočil s postele. Opodál nedaleko strhl se hřmot, divoký, pustý křik. Oba se toho lekli, že to tak blízko. Probošt na kvap šaty sháněl a na rychlo se strojil. Sakristan mu pomáhal. Pak vyšli oba kvapně ven. Daleko však nepokročili. Nemohli. Zevšad se hrnuli žoldnéři, ti v pravo, ti v levo, jednotlivě, v tlumech, všichni jako vyděšení. U jejich chalupy a v sousedství nebylo hnutí. Tu i dál rozvířil se divoký chumel, z něhož vynikali jezdcí na koních, křičící, pobízející... Blíž i dál ječela návěští trub, i víření kotlů se ozvalo a zase křik, divoké pobídky...

Žoldnéři jako vyjevení se hnali kolem a vytřeštěné jejich zraky obracely se v pravo odkud zněly divoký řev a křik. A zase na levo se ohlíželi. Probošt také. Sakristan, stojí těsně u něho, se trásl; oči jeho neklidně, ustrašeně těkaly v pravo, v levo, po žoldnéřích, před nimi se tlačících, a zase na tvář proboštovu. Bodlo ho, když viděl, že je bledá, že kněz probošt je patrně zaražen, polekán. A byl. Kmitlo mu,

že je ležení ze zadu, v pravo, v levo napadeno, že těm zpohanilým přišla pomoc . . .

Ale již tu myšlenku zamítl. Odkud?! Než před nim se neuvolňovalo. Chtěl projít, dostati se do vladařova stanu. Nemohl. Chtěl obejít, nemohl. Všude žoldnéři, všude koně. Volal, křičel, kdo je, že jde k vladařovi, nikdo nedbal. Sakristan povzdychuje chodil za ním a úzkostně se ptal, co je, to že snad nepřítel, to že snad ne ti rohani . . . Probošt mu neodpovídal; jen se rozhlížel a cestu hledal.

Musili zase zpátky k chalupě. V tom stalo se něco neobyčejného. Viděl, že houfy v před se tlačící náhle se zarazily a náhle, jako když stádo ovcí se rázem obrátí, dalo se všechno na útěk. V divokém zmatku, s divokým křikem, poplašeně, zmateně ubíhalo vše zase zpátky. Zahazovali štíty, kopí, nejeden kapalin sletěl s hlavy; nejeden žoldněř se svalil, klopýtnuv nebo zasažen kopytem pádicího koně, jenž s rozšířenými nozdrami, vyvalenýma očima, s vlající hřívou, všechnen divý v té tísní se vzpínal. Zatím se přihnalo více koní, po různu, mezi pěšimi, v houfci. Letěli v před, šlapali po padlých mužích . . . Prach se kolem vířil, vyšlehoval neustálými sloupy do povětří. V nich se mihl jezdec, jenž letěl s koně, tam kůň i s jezdcem sřít se na ráz, a zapadl v té vřavě. Země duněla, zbraně řinčely; v ně divoké výkřiky, klení, pobidky, a zase krátký, pronikavý hlas trub. Vše v pusté směsi se rozléhalo a strach byl všude. Hrůza hnala všechny a plodila zmatek.

Sakristan chytal se probošta. Ten vešed do síně chtěl zadem ven do sousedství, kde byly vozy a koně. Ale i tam nemohli. Byli tou záplavou lidí obklopeni, jako udušení. Viděl, že tam vyvádějí koně, a ujiždějí, viděl, jak tam koně už zapřažené vypráhli, jak se na

ně vyšvihli. Několik vozů bylo překoceno, ostatní stály opuštěny, a vysoko mezi nimi trčelo nějaké voje.

Sakristan už nahlas nařikal, bledý jako stěna, všechn rozehvělý. Probošt mlčel, na jeho úzkostné otázky neodpovídal, a jen se rozhlížel, ohlížel, pátral, kudy by se pryč dostali. Jak se zase vraceli do předu, před chalupu, zarazil se v patrném leknutí . . .

„Hrr Tábor! Hrr Tábor!“ hřmělo kolem chalupy.

Otevřenými dveřmi viděli jezdce, celý houf, v divokém cvalu divoce křičící: „Hrr Tábor!“ mihaly se ranním úsvitem jako vidění; sekali, bodali . . .

Probošt maně přirazil dvěře, pak chopiv se žebříku v koutě stojícího, přistavil ho k otvoru na půdu a řekl prudce, rozčileně k sakristanovi, drže žebřík:

„Lez —“

Staroch lezl stěži, div že nesletěl. Když se ocitl na tmavé půdě, vystoupil za ním probošt a vytáhl žebřík za sebou. Sakristan mdlý nemohl na třesoucích se, sesláblých nohou vydržeti, sklesl na zem a vzdychal, zvedaje sepnaté ruce:

„Ó Bože, milosrdný Bože, jako tam — jako tam — v tom dvoře . . .“

Probošt pokročil až k lomenici a širokou skulinou se díval ven. Červánky již hořely, a v prvním světle viděl, že je zle, že je po táboře veta, že všecko zmateně prchá . . . Lítost, žal i vztek zalomcovaly nitrem statného muže. Stál tak chvíli nehnutě pozoruje přival té hrozné zátopy. Do té chvíle nebyl o svou osobu bez naděje. Doufal, že toto vše se kolem převalí, přezene, a pak že spíše nějak uniknou. Také byl té chvíle rád, že neměl na sobě bílé roucho své řehole.

Kolem hřměl dále příboj strašlivé bouře; někdy se až chalupa otrásla divokým nárazem. Pustý křik, troubení, jásání, dusot a dunění, vše bylo slito v nevýslovnou vřavu, kterou pojednou přehlušil mohutný

zpěv jako když vichr zahučí. Kvapně se blížil a rozléhal se děsivě chmurnou notou i hroznými slovy:

„Bůh náš Pán! zkríknete.

Bijte, zabijte,

žádného neživte!“

Sakristan hlasitě zaúpěl. Probošt se bezděky přikrčil, ale od skuliny se neodtrhl. Viděl teď jasně, nebo slunce vycházelo, jak postupoval kolem chvatným krokem zástup pěších Táborů. Bradatý kněz se dřevěnou monstrancí nad hlavou v čele, za ním bradatí i holobradí muži v čapkách, v beranicích, v kapalinech, s kovanými cepy a sudlicemi, a všichni v divokém nadšení opakovali:

„Bijte, zabijte,

žádného neživte!“

Dole v chalupě, na síni bylo pořád ticho. Až pak za drahnou chvíli i tam zahlučela všechna nízká prostora. Bylo slyšeti křik, prudké přecházení, bouchání, pak jásot. Probošt leže teď na kraji otvoru porozuměl, že našli jeho tlumok, zbroj i jeho bílé řeholní roucho. Lekl se, až se v něm krev zarazila. Na ty věci prve nevzpomněl. Hluk, prudký hovor dole pod otvorem ho vytrhl. Slyšel, že shánějí žebřík. Jen chvíli tedy ještě . . . Sem se dostanou. Přistoupil k sakristanovi. Staroch, skleslý na prknech, úzkostí plakal. Jak na něj probošt promluvil, chytl ho křečovitě za ruce . . .

Z dola se ozval křik, že nesou ze zadu ostrev. A již ji přikládali. Někdo po ní stoupal nahoru. Probošt stál v zášerí půdy vedle starce, sám silně bledý. Upřeně však hleděl k černému otvoru. Skulinami lomenice a střechy pronikalo několik bledě zlatých, ranních paprsků. V nich zahlédl bradatou hlavu v kukle s červeným kalichem. Tábor zaryčel, jak probošta shlédli, a vyšvihnuv se na půdu hnal se po něm s obnaženou zbraní. Za ním druhý, třetí . . .

Sakristan nebyl sebe mocen. Zkřikl na něj, aby slezl. Byl jako pitomý, bez smyslů. Udělal, co poručili. Lezl za proboštem dolů; s polovice však ostrve sletěl na zemi. Slyšel nad sebou chechtot, hrubý mužský smích a ještě pronikavější ženský. Ženy starší i mladé, statné i vychrtlé v zavítí i s vlasy volně kolem čela vlajicemi, beze zbraně i osbrojené a pračata shrnuly se kolem nich. Sakristan nemohl mluvit. Viděl, jak dorážejí na probošta, jenž stál prostřed jizby, všichni, ženy i Táboři cepy ozbrojeni, jak mu ukazují bílé řeholní roucho, a že on přisvědčuje na jejich otázku, je-li jeho.

Divoký křik se po tom přiznání strhl, mnozí vyrazili ven, volajíce, že mají bílého probošta. Ti, kteří zůstali, div že ho neroztrhali. Sápali se na něj, strkali ho, bili a křičeli, to že ta šelma, jenž vladaře odvrátil a na ně poštvál, jenž kněží pod obojí z ležení vyhnal... A již se hrnuli jiní, tlačili se ze síně, v čele starý sedlák s cepem v ruce, křiče, že probošta zná, že byl jeho poddaným.

Starý sedlák s kovaným cepem podíval se mu zamračeně do tváře a pak zvolal: „Je to on!“

Sakristanovi se zatmívalo v očích. Ve smrtelné úzkosti objal probošta a chraptivým hlasem něco volal. Kněz vzdorně, pohrdlivě mlčel, pak oči ke stropu obrátil, když jeden z „bratří“ hodil mu před nohy zlatý řetěz a když po něm dupal a po znamení kříže u řetězu.

Zatím ostatní s hlukem a jásotem vynášeli bílé řeholní roucho a zbraň proboštovu; pračata i ženy se vracely s otepěmi slámy a sena, jež házely kolem zajatých. Jizbice byla tím za chvíli skoro plná. To již probošt se sakristanem osaměli. Slyšeli rány z venčí na dvéře, jež tarasili, na okenice, pak zase křik a jásot.

Té chvíle klečel probošt na zemi, na které sakristan ležel jako bez sebe. Knězovy rty byly bez barvy, tvář jako stěna, a vysýchajícím hlasem říkal: „De profundis ad te clamavi domine!“

Říkal to trhaně ale odevzdaně, obráceje kalný zrak ke stropu zarovnané, zabeďněné jizbice. Bylo v ní temno, dusno. V tom se tam vevalil kotouč dýmu, zapraskal plamen.

Venku před chalupou a dále širým, dobytým Rožmberským ležením rozléhal se vítězný křik a zpěv Tábořských bratři; nejhluchěji u rozbitých bašt a dvou velikých, opuštěných praků.

49.

Rožmberští a s nimi rakouští Němci utekli v divokém zmatku a nechali tu všecko: raněné, nemocné, stany, vozy, bohatou, ohromnou kořist. Táborští nepřitele stíhali, to nejvíce jízdní bratři s Mikulášem z Husí a Kunšem z Bělovic. Ostatní zůstali většinou v dobytém ležení. Shledávali tam nejprve raněné bratři a odváželi je do města. Těch mnoho nebylo, za to daleko více Rožmberských.

Většina však bratři se po kořisti hnala. Nejhluchěji nad ní zaryčeli ve staně samého vladaře, kde našli mnoho vzácných věcí od zbraně, odění a dosti peněz. Kolem širým prostranstvím rožmberského ležení leželo různých věcí, jako když se nachumeli: pohozených štítů, malovaných nebo prostě kožemi potažených, helmic, mečů, kopí, šípů roztrousených nebo v toulcích dřevěných prostých nebo jezevčí koží potažených; sem tam potřhané, zdupané pláště a kloty, sudlice, tlumoky.

Vše leželo v pusté směsici mezi stany a boudami, namnoze převrácenými nebo strženými, na place i dál

kus za tábor, kudy se hnal proud prehajících i pronásledovatelů. A na té půdě tak pustě postlané leželi zabítí bojovníci po různu, ve skupinách, na znak, bradou vzhůru, nebo tváří do země s prsty do země křečovitě zarytými nebo zbraň ještě svírajícími, na bok skrčení nebo natažení, všichni krvi zalití, zsinali nebo již černající. Palčivé slunce pralo do toho hrozného pole nasáklého krvi, plného mrtvol i koňských mrch, jež se černaly jako kopečky s nohama do vzduchu strnule trčícími. Podkovy se na nich mdle leskly v slunečné záři, jakož i kovové ozdoby na řemeni, jež se počínalo napínati, místem až k prasknutí, jak mrcha v žáru rychle bubřela a nabíhala.

Nikdo se o ně nestaral. Kolem hrčely k Táboru rožmberské dobyté vozy s plným nákladem různé kořisti, kolem kráčeli nebo jeli ozbrojení bratři vedoucí zajaté tu jednotlivě, tam v celých houfcích. Všude polem míhalo se dosti žen Tábořských i pračat; všichni sbírali zbraň a zbroj, snášeli ji na hromady v divé horlivosti, a ustali jen na okamžik, když kolem šli bratři se zajatci nebo s válečnými koni v plném řemeni a se sedlem, jak je v poli polapili nebo přemoženým vzali.

Bylo již poledne, když Hvozdenský panic s houfem bratra Kunše z Bělovic se vrátil do ležení. Vraceli se z pronásledování. Vedli s sebou dost lapených koní a několik vznešenějších zajatců — rakouských rytířů.

Panic však nebyl tak veselé mysli, jaké by měl býti po vítězství tak slavném. Místo vedle něho bylo prázdné. Sivý strýc nejel vedle něho. Měl ho pořád po boku, celou cestu z Prahy a za úsvitu při útoku, když vrazili ze zadu na Rožmberské ležení. Viděl ho i tam vedle sebe, an statečně seká v pravo v levo jako mladík nějaký. Pak se mu v tom chumlu ztratil. Povšiml si toho, jak náleží, když už vyrazili ven z le-

žení, za prchajícím nepřítelem a když je hejtman zarazil.

Než Hvozdenský zeman nebyl sám jediný, jenž v houfu scházel. Bratři myslili o nich, že nesešli v boji, ale že v tom zmatku byli odtrženi a že zajeli v jinou stranu. Tím se také panic utěšoval. Nicméně klidný nebyl a z dobytého vítězství nemohl se z plna radovati. Cestou všude se po strýci ohlížel, a když se v ležení zastavili, aby si oddechli, koně pokrmili a napojili, poptával se po strýci, jak mohl.

Vranku uvázal vedle ostatních koní u plotu jednoho ze selských stavení na konci ležení, odkudž bratři odváželi poslední Rožmberské vozy. Sotva že ušlého, uhnaného koně opatřil, neulehl do stínu na zdupaný trávník pod stromy jako většina unavených bratří, nýbrž došel si, jak byl, v kapalínu, uprášený, umazaný, k nedalekému spáleništi, o němž zaslechl tak divnou novinu.

Kolem nevelkého, požárem zničeného stavení, z něhož zůstaly jen zbytky roubených, černých, opálených stěn, kupili se bratři, sestry i pračata. Sestra jakás, u volném zavítí hlavy, tak že se jí prameny vlasů prodíraly po spáncích i k osmahlému, holému krku, v šeré sukni, stála na ohořelém pařezu a živě ukazovala po stavení, plném rumu, uhlí, popelu a zčernalých, zuhelnatělých trámů, a vykládala všem chutě, s radostí, to že měli viděti . . . Tu že ho chytli, že viděla, jak lezl s půdy ten pop z Louňovic, ten, co všecko proti Táboru svedl, a tuhle že byla jizba, v té že stál, a jak byl ještě pyšný, a ten druhý . . .

Všechno zevrubně, čím dál tím živěji rukama rozkládajíc, vypravovala. Oči ji hořely, jak s pochlubou dodala, sem že nanosila slámy, a jak dvěře zatarasili . . .

Chvillemi ji přerušovali posluchači řeč souhlasným křikem. Panic mlčel. Probošta nelitoval, ale na sta-

rého sakristana vzpomněl, ten že asi poměl strachu. A ještě více měl novicku na mysli. Myslíl na ni, i když se vracel ke svému houfu, co asi mladá jeptiška řekne, až všecko uslyší, a že uslyší jistě ještě dnes, protože vladař Rožmberský uteče se na Přiběnice. Kam jinam by jel. Tam má nejbliže a tam bude nej-jistější. —

Když si pak oddechli, vsedli zase do sedel a jeli do města. Zajaté měli spoutané s sebou. Také ulovené koně vedli do města. Jeli tábořištěm nyní pustým bo-jistěm, mezi rozmetanými boudami, strženými stany, mezi mrtvými a mrchami, kolem nichž se černalo od rojů much. Jeli půdou na prach vyprahlou, místem kalužemi zčernalé krve. Prášilo se všude a s prachem povíval těžký, dusivý zápach z hnoje, krve, mrch i padlých . . .

Jezdcům se uvolnilo teprv až u města. Tam však mohli jen zvolna ku předu. Všude bylo vozů plno, jedoucích do ležení pro kořist a z ležení plných roz-manitých vzatků. Jak dojeli ku bráně, hrubě postrílené a porouchané od nepřátelských praků, dosud však pevné, musili zastavit. Setkali se tam s houfem bratří a sester, kteří jim šli již vstříc. V čele jich kráčel kněz Mikuláš z Pelhřimova a několik jeho druhů. Kániše však a Bydlinského mezi nimi nebylo.

Všichni zpívali; ale jak zahlédli Mikuláše z Husi, bratra Kunše na vysokém koni a ostatní jízdné bratří za nimi, propukli na ráz v jásavý křik. Sivý Kuneš stržen radostí mával jim mečem vstříc a křičel vyschlým hrdlem:

„Sláva Bohu! Sláva Bohu!“

Pak zazpíval on i všecken jízdný houf, pan Mikuláš a bratří jdoucí jim v ústřety a zpívající vjížděli do města. Panic Ondřej zapomněl na všecku starost a unavení; prsa se mu radostí šířila, oči vesele hle-

děly, jak v dusotu a dunění pod klenutím branné věže hřměl jejich zpěv i radostné vítání bratři. Pak opět, jak do ulice vjeli, v pravo v levo vyhlížel, nespátril-li by tam Zdena v zástupu, nebo strýce, jenž se snad už dříve dostal do města. Nespátril však ani sestřenice, ani strýce. Na place slezli s koní a zamířili rovnou do kostela.

Panic hned po skončeném poděkování chvátal do špitálu. Tam byla běda. Kde jaké místo, všechno plno raněnými. A ještě nové přiváželi. Pro ty již neměli ani koutka. Panic prošel všemi místnostmi, kde na chudých ložích, na rychle zdělaných, leželi ranění s obvázanými údy. Bratři a nejvíce sestry sháněli jim úlevu. Převazovali jim rány, překládali je, vody přinášeli.

V ten ruch horlivé obsluhy, ve volání zdravých pronikaly bolestné výkřiky a zanikaly v něm bolestné vzdechy i úpění nejvíce tam, kde šedý ranhojič v černé sukni rány čistil, zasýpal, on nebo jeho pomocníci. Panic Ondřej zastavil se u každého lože, nenašel však nikoho. Hledal Zdena i strýce. Ze špitálu pospíchal do strýcova domu. Všude cestou viděl dost bídy a utrpení. Mnoho raněných leželo na slámě na podsíni nebo na holé zemi, jak je právě přivezli a složili.

V strýcově stavení shledal panic také bolestné lože. Na něm ležel strýc a nad ním se skláněla Zdena. Staroch měl hlavu obvázanou a ležel jako zabitý. Tváře mu sesínaly a za tu krátkou dobu zapadly. Ležel svlečen z oděni, jen v modré košili, přikrytý pláštěm. Vedle na zemi svítil mdle kapalin a všechna zbroj, u níž stály jízdecké škorňe; jedna z nich byla všechna zalita zčernalou krví.

Zdena stála u raněného nehnutě, zkormouceně ho pozorujíc, napjatě sledujíc každé jeho dechnutí.

Jak shlédla bratrance, mihl se jí světlejší svit v očích. Rychle vstala a pokročila mu vstříc.

„Jak je?“ ptal se Ondřej polekaně.

Kynula mu, aby tiše mluvil, pak tiše dodala:

„Teď zle. Má dvě rány.“

„Kde druhou?“

„Na noze. Ta je horší. Na hlavě není zlá.“

„Kde ho našli?“

„Nevím, bratři ho sem přinesli —“

„A jak —“

Nedomluvil, ale v pohledu, dychtivě tkvicim na jejích rtech, byla otázka. Zdena povzdechla a pak tiše, šeptem odvětila:

„Dá Bůh — —“

50.

Marta novicka denně ráno i večer a často i za dne v hradní kapli se modlila za vítězství páně vladařovo, za strýce, probošta i starého sakristana. S počátku, když před Tábor odjeli, byla velmi úzkostna. Než den co den docházely příznivější noviny z ležení, že jsou všichni zdraví, pak že probošt šťastně pořídil, že těm rohanům v městě je již dušno, že co nevidět příle vladař ku hradbám prudkým šturmem . . .

Pak táhli kolem Rakušané. Slyšela o nich, co jich tisíc, teď že bude Tábora jistě konec. Posel, jenž přinesl o nich novinu, přijel na Přiběnice večer.

Nazejtří ráno po mši zašla si Marta dolů do městečka k řece. Tam teď denně chodívala učit malé dívky modlitbám a vypravovat jim posvátné příběhy. Poučivši nečetnou drobotinu, vyšla si branou na most, vedoucí přes řeku ku hradu na protější skále. Stanuvši prostřed mostu, hleděla po vodě, po skalnatých

březích, po modravých stráních, mezi nimiž řeka zanikala . .

Slunce bylo již drahně vysoko, když se zase vracela na hrad. Šla zvolna stezkou; pojednou se zarazila, pak do kroku přidala. Nahoře troubil povězný, a troubil tak podivně, prudce, dlouho. Již také shon posádky bylo slyšeti, prudké kroky, pokřiky

Když došla nádvoří, ztrnula.

Všude plno lidí pěších, jízdných. S koní prchala bílá pěna tak hustě, že půda pod nimi navlhla. Jezdci byli uříceni, mnozí bez helmice, bez čapky, beze všeho brnění, jen jako na rychlo oděni. Také vladaře shlédla. I on bez kapalinu, bez toho krásného, lesklého oděni, v kterém jel do pole. A jak vypadal! . . . Od škorní do vlasů všečen uprášený, v obleku jako umleném a zrovna přepadlý. Mhl se jí, jak hodiv otěže koni na krk, slézal nějak zsinálý. Kulhal více nežli jindy; obvyklé hůlky neměl; opíral se o meč. A byl prudce popuzený. Novicka viděla, jak úsečně něco poroučel těm, kteří s ním přijeli, několik mezi nimi bylo s obvyzy na hlavě i na rukou. Jak zkrátka odbyl Nikopolského biskupa, mnicha Heřmana, jenž všečen ustrašen, pln bázlivé uctivosti, se k němu přiblížil . . .

Než to jen letmo Marta přehlédla. Zrak její dychtivě těkal po průvodu páně. Plná obavy a zlého tušení hledala strýce, probošta i sakristana; nenašla však nikoho z nich. Úzkost ji pojala z něčeho strašlivého, jež se jistě přihodilo a čehož část před sebou viděla. Po tom slavném odjezdu takový návrat! A strýc — a probošt! — Ale již na ně zapomněla; mladý vladař sotva několik kroků směrem k hradnímu paláci popošel, zastavil se a prudce, v divokém hněvu zkríkl. Marta viděla, jak drže meč v pochvě jím hrozil jilcem vzhůru, jak se obořil na hradního faráře, jenž té chvíle mu vstříc pokročil.

Proč ten hněv, nevěděla, také neuvažovala, neboť to, co se před ní událo, naplnilo ji úžasem. Viděla mocné hnutí v průvodu vladařově, viděla hradní žoldnéře, jak na prudký rozkaz přiskočili, a pak, jak z chumle lidí vyvádějí faráře jako nějakého zločince. Marta jako u vidění hleděla za nimi, jak ho vedou k hradní, kulaté věži, jako onehdy tam vedli táborské špehéře. Maně pohleděla vzhůru k podsebiti, jehož okénkem nachylovala se dolů a vyhlížela rudá, bradatá tvář povězného Odolena. —

Nechtěla věřit. . . A přece . . . Faráře zavedli do těch dveří, kterými onehdy zmizeli ti Táboři a které, jak od staré Agnešky věděla, vedou k točitým schodům v paláci, z něhož po tom mostku na hoře vchází se do hrubé věže a do vězení . . .

Když své zraky obrátila, byl mladý vladař ten tam. Zašel do paláce s některými ze svého průvodu. Teď teprve se uvolnilo přivalu novin. Kdo mohl z hradní čeládky, přiběhl, aby zvěděl od průvodčích a pacholků páně, co se na určito přihodilo. I Marta v úzkosti zapomněla na své bílé řeholní roucho. Šla mezi muže, jimž se tu na hradě vyhýbala, a vyptávala se na strýce, probošta i sakristana. O strýcovi purkrabím různě mluvili. Jedni tvrdili, že upadl v zajetí Tábořských, jiní, že nejspíše sešel; o proboštovi a sakristanovi nikdo nic nevěděl.

Sotva se pláči ubránila na nádvoří. Chvátala do své jizby všecka znepokojena, vyděšena. Když po obědech k ní přišla stará Agneška, zastala ji na klekátku modlící se s očima od pláče zardělýma. Stařena ji těšila jak mohla: že není ještě nic jistého, že vladařův lid utíkal různě, mnoho také k Soběslavi a ku Praze, že tam, v Soběslavi bude jistě strýc purkrabí a probošt také. A začala o hněvu páně, jak se vladař na dvoře a ještě pak v komnatě vztekal.

„A farář —“ ptala se Marta.

„Sedí v kládě jako zločinec, s těmi Táboorskými.“

„A proč?“

„Že neposlechl a podával pod obojí. Ó kvítečku. běda všem u nás, kdo jsou pro kalich! Zrovna teď vyjeli poslové, zrovna teď, na všechna panství, ke všem purkrabím, aby spoutali každého kněze, když by nechtěl upustiti, když by nechtěl podávati pod jednou. Spoutat a zavřít je mají, a do klad. Jeho Milost je rozezlen, zle rozezlen, rozčertěn na všechny kališníky. To pro tu porážku, víš-li, u Tábora. Oh, ta byla zlá, zlá —“

Vidouc však, jak se mladá novicka na novo děsí, začala ji zase těšit, ať se neleká, ať tak zle nemyslí, že strýc přijde, a ne-li on, tedy dobré noviny ze Soběslavi.

Drive nežli ty noviny přinesli, přišla sama, ještě toho dne na večer, všechna od sebe, udýchaná, ulekaná, jak je vladař pořád popuzený, jak chodí komnatou mlčky, posupně, a jak opět laje.

„A ti tam, na věži, ti Táboři dva — víš-li,“ dodala — „musili znovu na mučení, pán poručil, ve vzteku. Ten jeden byl na umření, jak ho již onehdy zmučili, ten ti ducha vypustil hned, jak ho na žebřík natáhli, a toho druhého trápili . . . Víím to, Odolen povězný povídal . . . Rána se jistě nedočká . . . A teď právě přivedli dva kněží spoutané, jsou z blízka, jeden prý je ze Sudoměric; odvedli je zrovna do věže, a do klády s nimi, že se nechtěli zřít kalicha —“

Stařena rázem umkla, jak novicka stojíc u okna, ztlumeně vykřikla a ven ukazovala. Viděly na nádvoří, jak jeho šerem nesli dva chlapi nějaké tělo, a za nimi také dva s nějakým tělem. Nesli je bez nosítek, jen tak, nízko, div že jich nevlekli jako mrchu nějakou.

V Martině komoře nastalo na okamžik ticho.

„To jsou oni — ti Táboři,“ ozvala se pojednou Agneška.

„Mrtví —“ řekla novicka ustrašeně. Stařena přikývla, pak dodala:

„Umořili je, nesou je pod šibenici. Dovědí-li se o tom na Táboře —“

„To strýc — a všichni — ó Bože!“

„Běda, kvítečku, běda! Zle je. Ještě chvála Bohu, že jsme tady, na Přiběnicích. Tady jsme za pecí, tady se nám nic nestane. Jinde bych nechtěla být, ne, nikde teď. Ti Táborští — čert sám jim pomáhá —“

Novicka té noci málo spala. Rozčilení ze dne i z večera, jak shlédla ty umučené Táboře, plašilo všechen sen. Také úzkostné očekávání a nejistota. Těšila se naději, že strýc i probošt, jak rozplašeně všichni prchali, někam zajeli a že přijedou do noci nebo v noci sem nebo pošlou o sobě zprávu. Do večera skutečně přijelo několik z Rožmberského ležení, kteří se na útěku Bůh ví kde potloukali a skrývali. Také několik raněných přivezli na koních i na vozích. I v noci ozvala se několikrát trouba povězného a hrad zburcován novými uprchlíky raněnými i zdravými. Vladyky Smrčky však a probošta mezi nimi nebylo. Ani spolehlivé zprávy nedošly. Většina uprchlíků o nich nevěděla; někteří je prý viděli, jiní mínili, že Smrčka zhynul. Teprve na zejtrí, pozdě odpoledne, došla jistější zpráva, že je purkrabí raněn v zajetí na Táboře a probošta že upálili . . .

To strýcův zástupce Martě šetrně oznámil, dokládaje, že to přece není jisto, ale na Soběslavi že není z nich žádný. Marta vypukla v hořký pláč. Osud proboštův a starého sakristana ji mocně dojal. Plakala ještě, když k ní pak přišla stará Agneška. Stařena ji nemohla potěšit; nevolky dotvrzovala, že to je asi

pravda s tím knězem proboštem . . . Litovala ho i sakristana, lála Tábořským, jací jsou pohané; jen aby ještě poslechla, co páchají. že mrtvých před městem na bojišti ani nepochovávají, že je pálí, se slámou, s boudami, s hnojem, se vším, že jim ani odpočinutí v hrobě nepřejí; před Tábořem že hoří kolik velikých hranic . . . A lála na novo a těšila, Bůh že toho tak nenechá, nemůže nechat . . .

Marta však neposlouchala. Sklesši u klekátka, položila na ně hlavu a štkala . . . Rozplakala se pak na novo, ale již tišeji, nazejtří, když z hradní kaple zazněl umíráček, za všechny, kteří zhynuli před Tábořem, i pak, kdy někdy světitel kališnických kněží, Nikopolský biskup, mnich a doktor písma, Heřman, nyní pod jednou, sloužil v kapli zádušní mši. Vladaře tam nebylo. Ten odjel hned na úsvitě na Soběslav, zamýšleje odtud na Krumlov.

Když Marta vycházela po mši z kaple, zahlédla malý průvod, blížící se od brány do nádvoří ku věži. Žoldnéři vedli zase dva kněží, mladé, statné, bradaté. Byli spoutáni jako zločinci, a s nimi čtyři muži, chlapi selští, tři starší, jeden mladý. Novicka se již ani neptala. Viděla, že je všechny vedou do věže do vězení; byla jista, že tam jdou pro kalich.

51.

Mikuláš z Husi nezůstal s jízdnými „bratřími“ na Táboře. Po tak veliké porážce, jakou zkušili Rožmberského vladaře v neděli na úsvitě dne 30. června, nebylo jich tu třeba. Za to tím více v Praze. Na cestu se vydali hned druhého dne, v pondělí odpoledne. Nesešikovali se v tom počtu, v jakém sem přijeli: na dvacet raněných bratří zůstalo ve špitále, několik jich

sešlo hned na poli, v bitvě před městem. Všech však bylo přes dobrá tři sta.

Ondřej nesedal tak vesele na koně jako v Praze před výpravou, a když se na rynku u kádi sešikovali, ohlížel se zasmušile po křídle řady, kde ještě včera jel strýc. Ještě včera tam v kapalinu, v plné zbroji, jarý, silný, boje dychtivý. Teď tam ve Zdenině komoře leží jako zabitý s obvázanou hlavou, nohou, přepadlý, ssinalý. Když Ondřej před samým odjezdem u něho byl, otevřel vladyka oči, pohleděl na něj, ale tak, že mladý bratrovec tušil, že ho strýc snad ani nepoznal. Starost o něj dusila panicovu radost z dobytého velkého vítězství.

Než jakmile vytrhli, provázení až ku bráně kněžími a bratřími, jak se ocitli v poli, panicovi odlehlo. Myslil ještě na strýce i na Zdenu, jak je všecka změněna. Teprve nyní mu připadlo, že se ani nezeptal na Kániše a Bydlinského, kteří strýci působili takovou starost. V tom vítězném opojení včera nejprve ani nevzpomněl, a nebylo také ani času. Jak tak uvažoval, přibochil se k němu sám Kuneš z Bělovic.

„Škoda synu, že není strýc s námi,“ začal hejtman, ale z ostra, nikterak lítostivě.

„Jen aby vydržel — Sic teta a ranlékař řekli, že se pozdraví —“

„Pozdraví, i bez nich. S pomoci Boží. Má jádro, vylíže se ze všeho. Ale škoda, že musí ležet. Toť psota pro něj. A pomohl by nám mužsky. Ten je včera šavloval, viděl jsem —“ Kuneš potrhл uzdou, pobodl koně ostruhou, a kůň vyraziv klusal opět do předu.

Panice těch několik slov hejtmanových hrubě potěšilo. Pak nové dojmy a okolí plašily starost a obracely mladou mysl jinam. Kolem v řadách v před v zadu, všude mluvili o včerejší bitvě, jaké to vítěz-

ství nad tolika nepřáteli, že jistě bylo dobře dvacet Rožmberských na jednoho „bratra“, mluvili o kořisti, o bratřích v Praze, o Pražanech, teď že už vědí o včerejší bitvě, že posel, včera hned po bitvě tam vypravený, jistě tam dojel, mluvili o Rožmberských korouhvích, jak je v Praze uvítají. Vezliť jich několik s sebou do Prahy na znamení svého vítězství.

Vyjeli pozdě odpoledne, jeli za soumraku, večer, dlouho do noci. Včera se doslechli na Táboře, že Rakouský vévoda táhne s několika tisíci Rožmberskému na pomoc, že není už daleko. Každý uhodl, že po včerejší vladařově porážce se neobráti, ale že si namíří rovnou ku Praze, ku králi. Proto se jízdní „bratři“ na Táboře nezdrželi, a proto, když vyjeli, tak pospíchali, aby je přední hlídky Rakouských Němců nestihly. Takovou však oklikou se do Prahy nevraceli, jakou se k Táboru dostali. Z počátku jeli rovně k Benešovu jako v máji, když táhli všichni ku Praze. Hlídky napřed vyslané neoznamovaly nic podezřelého. Hejtmáné také to hrubě na váhu brali, čeho se včera na Táboře doslechli: že před čtyřmi dny pan Aleš Vřešťovský, Beneš Mokrovouský a Jiřík z Chvalkovic sebrali lid z Hradecka na Kunětickou horu, odtud že táhli k Podlažickému klášteru, v noci však že se náhle obrátili k Hradci nad Labem, že město přepadli a před úsvitem, v den sv. Jana Buriana, že zlezli jeho zdi a všechno je osadili.

To tedy bylo zrovna nazejtří toho dne, kterého oni z Prahy k Táboru vyjeli. Zpráva o tom vítězství povznesla mysl všech a tvrdila důvěru, že jim Bůh pomáhá. Takové porážky nepřátel, tu na Táboře, tam u Hradce! Tu ten proradce panský potřen, tam ta krvavá šelma uherská!

Hejtmáné počítali, že král pošle část vojska na Hradec a tím že bude jim v těchto končinách volněji.

A také došla dnes před samým odjezdem do Tábora zpráva, že král vypravil několik tisíc od Prahy na Hradec, aby ho zase opanoval, aby si udržel cestu do Slezska volnou. Hejtmané na jisto se domnívali, že mu Horští jsou v tom nápomocní, a tím že budou mít v boku volněji nežli v máji.

Také měli. Po celou cestu až k Benešovu na nikoho nevrazili. Bez nesnází minuli Benešov. Spustlý, vypálený se černal pod nočním nebem; nad rozvalinami trčely vysoko zdi a oblouky vyžehnutého kláštera. Kolem v polích, jež od máje ležely úhorem, ticho, pusto. A ticho i dál za Benešovem. Minuli i Konopiště bez nesnází, dojeli dolů do Poříčí, přebředli bez světél Sázavu, a teprve za řekou v louce pod vrchy u cesty zarazili. Tu dovolili hejtmané s koni slézti. Vypojali je, pásli, ale neodsedlali, a sami také odpočívali.

Než slunce vyšlo, byli zase již na cestě mezi vrchy ku Praze vedoucí. Jeli volněji a opatrněji, a ne daleko. Po ránu zase zarazili a to v Babicích, a tu čekali až do odpoledne. Od vesničanů se dověděli, že přede včirem, v neděli, tedy zrovna toho dne, kdy oni u Tábora plašili Rožmberské, vytrhl Uherský král od Zbraslavi ku Praze, že už v sobotu se tam jeho vojsko rójilo a pryč klidilo, všecko ku Praze, ta že je teď už obležena a sevřena.

To byla zpráva velmi důležitá a vážná. Kromě ní vypravovali vesničané nejdivnější věci, na mnoze hodně zmatené a sobě odporující. To však bylo jisto, že poslední dni, co byli „bratři“ z Prahy, že přitrhlo k vojsku uherského krále mnoho valných houfů, samých křížovníků německých, teď že má uherský král vojsko náramně veliké, že je z něho všude strach a hrůza. Táborští také ve vsi uslyšeli, že do neděle tady v okolí pojížděly celé houfy Uhřat i Němců, že všude dranco-

vali, dobytek odháněli i statky i lidi pálili, ale od neděle že je v těchto stranách pokoj, protože je všeko u Prahy, ale tam že je Boží dopuštění, ku Praze odtud ze vsi že bude cesta teď spíše volnější, ale u Prahy samé, kdož ví — tam že je všude nepřítel jako mhy.

Na doklad uvedli hejtmanům, že tam včera ráno šel odtud, z jejich vsi Pavel Martinů, že chtěl večer býti zase doma, a teď že je druhý den, a po Pavlovi ani dechu ani slechu.

Vlk však byl za humny. Ještě o Pavlu Martinovu mluvili a Pavel Martinů se vrátil. Hned ho přivedli před hejtmany. Byl sedláček obstarožný, vychrtlý, těkavého pohledu, bosý; mačkal opelichalou čapku a přešlapoval. Vypravoval velmi hovorně o své cestě do Prahy, jak tam nesl kuřata, o Praze, lál Uhrům a Němcům. Nejdůležitější, co pověděl, bylo, jak se z Prahy domů dostal, co pověděl o nepříteli u Prahy, že je všečen za řekou, u hradu a kolem, Špitálské pole že je volno a cesty k Poříčské bráně a Horské také, ty cesty že bratři hlídají a nad nimi, na tom vrchu nad Špitálským polem že něco stavějí, nějaké sruby a že je na tom vrchu hrubě lidi ve zbrani —

Mikuláš z Husi a Kuneš z Bělovic se na sebe podívali. Rozuměli si a byli oba spokojeni.

Za chvíli po té dali znamení k další jízdě. Ondřej byl do té chvíle jistý a klidný. Až sem nebylo žádného nebezpečství. Nyni však počal tušiti, že bude horší cesta. A na Prahu byl dychtiv. Dorazi-li tam, jak tam je, když kolem ní padla mračna Uherských a křižovnických kobylek. Ze vsi vyjeli pozdě odpoledne.

Pavel Martinů je na kus vyprovázel. Sám se jim nabídl za vůdce. Na rozkaz hejtmanů jeli všichni s tasenou zbraní, připraveni na každý okamžik. Po silnici se dlouho nebrali. Před Ládvím zahrnuli v pravo a

polními cestami jeli směrem k Říčanům. Ty však nechali v pravo, a obrátili se k Uhřetovu, odtud k Měcholupům a k Malesicům. Zatím už den dávno pobývali. Jeli za hustého šera velkými oklikami mezi obilnými lány, cestami, po mezích, tiše, jako zástup stínů. Nikde neuhodili na nepřátelské hlídky. Za to u Malesic setkali se s jízdným houfcem svých lidí. Byli sami Pražané, kteří jsouce v těch stranách ve strážích, na ně čekali. Nabyli o nich zprávu od jejich přední hlídky napřed vyslané. Táborští se s nimi dlouho nezdrželi.

Bylo před půlnocí, když dojížděl houf Mikuláše z Husí na Špitálské pole.*) K zaklopeným nebesům strměla Vitkova hora, té chvíle černá jako obrovitý stín. Na jejím temeni bylo viděti zardělou zář. Věděli už, že ty ohně tam zažehli „bratři“, kteří s bratrem Žižkou hradí ten vrch na ochranu cest k Horské a Poříčské bráně. Ale ještě větší zář viděli za řekou v Bubnech a nad nimi na výšině Letné. Rudá záplava stoupala tam vysoko do stmělého nočního vzduchu. Ondřej a všichni nejvíce tam obraceli své zraky. Tam byl nepřítel, tam jeho ležení — —

Před Poříčskou branou ohlížel se Ondřej po ostrovech pod Helmovými mlýny, po místě, na něž neměl nejveselejší vzpomínky. Tam bylo nyní ticho. Ostrovy se nehemžily zbrojným lidem jako před několika týdny. Jen asi dva ohně osamělé strážce rděly se míhavě mezi spoustou černých stromů. Již docházela půlnoc, když se dostali do města. Daleko nejeli. Ze Šilinkovy ulice zamířili ku bráně proti sv. Ambroži a tou do Starého města. Hned na kraji zůstali, u brány. Hejtmán je zavedl do králova dvora, kdež ležela tou dobou většina Tábořských bratří. Na prostranných ná-

*) Nynější Karlín.

dvořích černaly se jejich vozy, mrkaly svítilny, přecházely ponůcky.

Ondřej byl rád, když vraníka zavedl do stáje a když opatřiv ho dostal se do jedné z jisteb, jichž byla celá řada podél dlouhé, klenuté chodby. Byly všechny osazeny „bratřimi“, jež sem a do druhého dvora králova „u černého orla“*) převedli z bytů na Novém městě. Tu bylo volněji a prostranněji.

Ondřej usnul záhy a spal jako zabitý i v tom neklidu a ruchu, jenž hlomozil na chodbě i na dvoře hned od prvního úsvitu. Lidé ustavičně přecházeli, kroky duněly, ostruhy řinčely, z nádvoří zaléhal křik hlasů, řehotání koní i trub troubení. Bylo dosti pozdě, když se Ondřej na loži sebral. První jeho pomyšlení bylo, podívat se na nepřítele. Jen ze dvora vykročil a již viděl, jak se vše změnilo za těch několik dní, co byl z Prahy. Brána u králova dvora byla silně osazena zbrojnými; střelci ve bráně, střelci na podsebiti brány i na hradbách. U brány stály vozy. S jednoho skládali houfníci nově ulitou a chystali ji na horu do brány, na druhé snášeli zbraň a zbroj a několik tisíc šípů nových ze zásoby v branné věži chované, aby je zavezli do zbrojnice a zásobáren nově zřízených v klášteře sv. Frantiska.

Od brány zamiřil k Staroměstskému rynku. Odtud chtěl na most, podívat se na hrad sv. Václava a na tábor na Letné. Všude živo, všude plný ruch, na ulicích proudy lidí. Viděl muže ve zbrani na strážě chvátající. Byli bradatí měšťané, dobře vyzbrojení. Na všech viděl, že mají kalich, většinou červený, někteří i bílý, na sukni na prsou, na odění, na štítě. Každý se jim přihlašoval, každý se jim označil za bojovníka za kalich a pravdu boží. —

*) Zabíral velké prostranství mezi Dlouhou třídou a ulicí od sv. Ducha ke Kozímu náměstí.

Všude v ulicích byly přichystány sloupy a řetězy hrubých článků na zatarasení a přepjetí ulic. Na Staroměstské radnici už trčely všem na podiv tři z Rožmberských korouhví, které včera přivezli. Plné houfce stály před nimi; ukazovali si je, mluvili o nich a že ještě dvě visí z Novoměstského ratouzu a vykládali o Tábořském vítězství. Z řeči ozývala se radost z něho, zářila z očí, z tváří, tlumočily ji živé pohyby a posuňky všech. Na Ovocném trhu potkal Ondřej Bartoše studenta.

Osmahlý mladý muž měl místo kabelky a kalamáře u pasu pádnou šavli. K Ondřeji chvátal z daleka a nedočkavě se ho vyptával, byl-li u Tábora, a jak se tam dělo. Ondřej cestou, šli Nožírskou ulicí k mostu, vypravoval; ale jak došli k mostu, přestal. Byloť se nač dívatí.

Za řekou na konci mostu, v pravo od něho, prostora náramně prosvítla. Veliká, rozlehlá zahrada arcibiskupova*) byla spuštěna, úplně vykáčena. Kde dříve mohutné stromy rozkládaly košaté koruny, kde se tměly při stezkách husté křoviny, tam bylo světlo, prázdno a pusto. V těch stranách bylo teď dobře viděti na hradbu Menšího města, na její bašty a věže. Z rozkošných sadů arcibiskupových nezůstalo nic nežli klesti, pařezy a pahejly. Zahrada zkažena, za ní předměstí na Písku**) také spuštěno, jako všecko menší město. Stavení vypálena, bez střech, holá, černá spáleniště, zahrádky, viničky v příkopě zdupány, zpustošeny, domy a domky k hradbám jako přilepené, požárem ztráveny. —

*) Byla před hradbami malostranskými a zabírala nynější velikou zahradu anglických panen, také místo domů v nynější Lužické ulici a přilehlá místa.

**) Ves či předměstí na Písku zaujímalo nynější zahradu Valdštejnskou a ulici Valdštejnskou.

Pohled ten Ondřeje nepřekvapil: viděť to vše již před svým odjezdem na Tábor a sám byl při tom, když po tom nešťastném obležení pražského hradu a Hradčan káceli arcibiskupovu zahradu, aby nemohla svými kmeny a svým hustým křovím poskytnouti úkrytu tlupám nepřátelským.

Ale toho si všiml: že os rov sv. Petra*) proměnil se v ležení vojenské. V zahradách jeho, u mlýnů, u kamenné věže na hořejším konci, s které povívala korouhev s rudým kalichem, i kolem kostela sv. Petra červené, kurkové střechy všude plno zbrojných bratří a při břežích pod stromy celá řada lodí a člunů. Také ve bráně konec mostu a na její věžích pozoroval značně větší množství zbrojenců nežli jich viděl před odjezdem.

„Jednou tolik ti jich tam je —“ vykládal Bartoš student, „a co houfnic tam zavezli a do saského domu. Čekajíť, že se Uhři s Němci sem přihnou.“

„Od hradu.“

„Aby se dostali na most. — Několik Čechů odtud k nám přeběhlo, a ti všecko pověděli. Ale naši se mohou hrubě dobře bránit. A nejvíc jim kusy a střelba pomůže. Jsou tam teď vaši i naši. A dva hejtmané také, jeden váš a druhý náš. Teď je to tak všude ve branách a na zdech, všude všichni společně.“

Mínili Pražany a jejich spojence.

Ondřej valně neposlouchal. Zrak jeho těkal za řekou, na výšinách Petřina, Nebozezu u Strahova, kde ve vinicích viděl nepřátelské stráže a hlídky, kde v zeleni mihaly se záblesky jejich zbraní. A na hradbách hradu na hoře! Korouhve tam vlály na věžích, na baštách, korouhve různých barev a mnohé se znamením

*) Nynější Kampa.

velkého, rudého kříže, nad hlavami četného mužstva na hradbách a valech.

Nejdéle však tkvěl panicův zrak na ouvozové cestě na pravo od hradu vedoucí od Písku mezi hradem a Letnou dál k Ovenci. Hemžila se proudem mužstva, různě až pestře oděného, blýskalo se tam od zbraně i zbroje. Jeli tam s vozy nebo vedli koně dolů k Písku k řece. A u řeky! Břeh od Písku až pod Letnou plný vozů, koní, mužů, ozbrojených oštěpy i šavlemi, v šišatých helmicích, na koních, ale také jen v čapkách, polonahých, osmahlých, černovlasých. Ti brodili koně nebo nabírali vodu do sudů a lýt a nakládali je na vozy. A při tom křičeli, řvali oni i strážcové jejich na koních, a hrozili přes řeku ku Starému městu, kde na nízkém břehu před městskou hradbou nebo u vytažených lodí stáli po různu i v houfcích Pražané a jejich přátelé buď neoděni nebo jen v helmicích s kovanými cepy v rukou. Tak bylo dole u řeky. Nad ní, na Letné, pokud Ondřej s Bartošem odtud mohli přehlédnouti stan vedle stanu, bouda na boudě; mezi nimi vlály korouhve, vystupovaly tu tam rovné sloupy bílého dýmu do jasného, prozářeného vzduchu. Na pokraji, nad strání stály celé tlupy zbrojných lidí, kteří patrně pozorovali Staré město, kam dobře viděli za Židy v osadách sv. Valentina a sv. Kříže.

„Tam na Letné jsou Bavoři,“ vysvětloval student.

„A kde je král, ta šelma —“

„Na hradě. A jak ti ho tam přede věírem vítali, když tam od Zbraslavi přijel. Zvoněním a zpíváním a kněží ho vítali s processí.“

„A kde má své vojsko uherské a kutnohorské —“

„Ti leží hned u hradu. na Brusce; a lidí rozličných národů ti tam je. Povídali ti přeběhlíci. Jasi tam jsou, Rusové a Charvatí a Bulgaři a Sykulští a Cuni,

Uhři a také“ a to děl s pohrdáním a trpce, „naši lidé; páni —“

„Češi.“

„A Moravané. Proradní! Hleď, hleď!“ a Bartoš ukazoval pravicí vzhůru na Letnou.

Veliký křik silných hlasů se odtud rozléhal. Někteří z Bavorů, kteří tak křičeli, stáli rozkročeně, s dlaněmi v koutkách úst. Jiní hrozili Pražanům dole na druhém břehu, nebo se jim pitvorně klaněli; ti předkem, jiní zadkem. Uhři u řeky, kteří ještě neodjeli, smáli se tomu, chechtali a také křičeli:

„Hus! Hus!“

A s hora zaléhalo řvavé, potupné volání celého houfu:

„Katzer! Katzer!“

Jen doznělo, už jiný houf vedle spustil. Na stehna si plácali a ráz na ráz jako výstřely zaléhalo dolů přes řeku:

„Katzer! Katzer!“

A zase divé chechtání, pokřiky, poklony pitvorné, urážlivé.

Ondřej s Bartošem nahýbali se přes zábradlí co nejvíce a rudí vztekem hrozili nepřátelům a křičeli, jako všichni, kteří stáli vedle nich nebo dál podél zábradlí. Najednou chytl Bartoš Ondřeje za rameno a zaječev v zuřivé radosti, ukazoval na pravo ku Staroměstskému břehu, směrem ku bráně sv. Valentinské. Ondřej se tam jen podíval, jen shlédl, že tam strkají lodice na vodu, že se chystají za vodu, odtrhl se od zábradlí a proraziv lidmi, kteří se kolem tlačili, dal se do běhu. Běžel mostem zpátky drže meč s pochvou v levici, před se, aby mohl lépe utíkat.

„Pojďte jim pomoci! Pomozte bratřím!“ volal běže. A zase:

„Na ně! Bratři, na ně!“

Bartoš hnal se za ním a křičel po něm.

Když zarděli, udýchaní doběhli na hřeh řeky u sv. Valentinské brány, byly dvě lodice již plné lidí, většinou neoděných, bez plechů a kapalínů, jen v sukni a v čapkách. Ale kovaný cep nebo oštěp a meč měl každý. Ondřej s Bartošem a ještě s dvěma, kteří s nimi sem přiběhli, skočili do třetí lodice, také již skoro plné.

„Odrazte! Odrazte!“ křičeli kolem.

„Na ně! Na ty jednušky obludné! Hý na Němce!“

„Hý na Uhry!“

Od brány na ně volali, ať počkají, ať nejezdí. Ale těch hlasů neslyšel nikdo. Vše přehlušoval nadšený křik od mosteckých věží a s mostu plného lidí, kteří jim kývali. Lodice pluly rychle, Ondřejovi se však zdálo, že pomalu. Vyhlížel v před, budou-li už u břehu. Dobře však pro muže před ním stojící neviděl. Ze přední lodice kdosi velitelsky křičel, ať přirazí všichni najednou, a z druhé někdo poroučel, aby na každé lodici zůstali alespoň čtyři.

„Vidiš!“ zvolal Bartoš student, jenž stál při kraji lodice a lépe před se viděl. „Běží! Běží! Vozy ujiždějí!“ a ukazoval ku břehu. Tam byl zmatek z náhlého a nenadálého útoku. Jízdní i pěší utíkali z vody, od ní, zahazovali džbery, pouštěli sudy. Voda šplýchala, stříkala; na lodích křičeli a mávali zbraní, až se na slunci blýskala, s hora, s Letné, divý jek, a od mostu přival povzbuzujících hlasů.

V tom přední dvě lodice zarazily, ale ne u samého břehu, nýbrž opodál. Ondřej viděl, že na jejich lodici nečekají, že skákají do vody. Skočil také; za ním Bartoš a ostatní skoro všichni. Zbraň nad hlavou, brodili se vodou, jež jim šla nad pás a křičeli. Strhli pak tím prudší ryk, když viděli zmatek na břehu. Ondřej teď dobře viděl Uhry, jejich sukně živých, na

mnoze rudých barev, jejich osmahlé tváře, copánky na spáncích, divoké zraky, slyšel divoký křik — Ještě z plna z vody nevybředl a již stál proti nim, již byl v chumelici a reji. Bil. oháněl se mečem, sekal v pravo, v levo, až se dostal úplně na sucho. Postupoval, on a všichni; oštěpy, pádne meče pražské, nejhůře však kované cepy rozháněly Uhry, kteří se svými šavlemi nemohli odolati. Ustupovali; Čechové za nimi, až se pak u vozů zarazili. Stálo jich tu několik, dva ležely překoceny. Také hlas trouby Husity zastavil. K lodicím dostali se bez překážky. Ondřej pomohl naložit dva raněné „bratry“. Jiní s lehčími ranami brodili se sami. Mrtvého žádného nenechali na poli. Za to několik Uhrů tam leželo, to viděli s lodice; zdali mrtvi či ranění, nebylo zřejmo.

Když už se dostali hodný kus od břehu, přihnal se pomocný houf s hora. Vystřelili za Pražany, a mrak šípů zasvištěl kolem lodí. Mnohé střely padly před nimi do vody, některé přeletěly, několik se jich zabodlo do lodic.

„Bratři“ se jen chechtali; ti, kteří stáli na zadu lodic, klaněli se pitvorně Uhrům i Bavorům na hoře. Ti, kteří stáli v předu, mávali zbraní v odpověď na jásavý pozdrav, jenž jim vstříc zněl bouřlivě přes vodu s mostu i hradeb staroměstských, a jenž je nadšeně vital. —

52.

Umáchaný, krví postříkaný, ale nezraněný dostal se Ondřej s ostatními na břeh. Také student Bartoš vrátil se bez rány. U brány Svatovalentinské shlukl se zatím valný houf, aby vítěze uvítal. A vítal velmi hlučně a nadšeně. A velmi hlučně a posměšně také kývali a křičeli na druhou stranu, za vodu a k Letné. —

Ondřej vrací se do králova dvora zastavil se s Bartošem v domě Blažka Purkrabiho, u něhož po svém prvním příchodu do Prahy došel laskavého přijetí a ošetření. Té chvíle nezastali měšťana doma.

„Teď je ustavičně na ratouze,“ povídala jeho žena, jež oba hosti velmi ráda viděla. „Ve dne, často i v noci. Sotva co doma poji, a již tam běží a bývá tam dlouho do noci. A především celou noc, až do úsvitu se tam zdržel. Mají tam nyní tolik starostí a práce a řízení! A vy — tak vy jste již bojovali.“ Měla radost z toho, že boj se tak skončil a že splatili Uhrům výsměch a pohanění.

„Však on je Pán Bůh ztrestá. Ztrestá, jeť s námi, protože jsme pro jeho pravdu svatou —“

Snášela jídla na stůl a pobízela.

„A pijte, jezte, nic se neohlížejte. Hlady mřítí nebudeme. Věho je dost, a lacno všechno, maso, mouka — A vino také. Co jen po Němcích toho zbylo, jak měli sklepy a komory vrchovatě plné. Povídal muž, jak se na ratouze divili; všude v těch německých domech věho dost, obili, mouky, a co vozů věho k sv. Jakubu odvezli; na ratouze to všecko ku právu obce, k obraně obrátili.“

„Nač se tak Němci zásobili?“

„Pro krále, až by přijel, aby dobře prodali, říšským knížatům, uherským pánům, dvořanům. Myslíli, že král přijede, vjede, a že budou hody —“

Oba mladíci se dali do smíchu.

„Teď sníme jejich jídla my!“ pravil Ondřej.

„A vypijeme jejich vína, a dobrá —“ doložil Bartoš. „A jsou laciná. Malvazí pinta, řku pinta, za tři groše, a vlašské po jedenácti penízích —“

„Rakouské je hrubě levnější, za čtyři, a domácí po dvou penízích,“ doplňovala měšťanka. „A dost ho

je, dost. Jen solit hrubě nesmíme. Soli by mělo býti víc. A zavrou-li nás Němci —“

„Bohdá nezavrou!“ zvolal panic. „Za Pofičí je volno, a vrch nad Špitálským polem je náš.“

Tak začali o Vítkově hoře, o novém opevnění na ní, a zas na Blažka vzpomněli, vyhlíželi ho. Ale marně; za něj přišel jakýsi řemeslník, všechen uhrátý, venku byl parný den, a vyřídil Blažkovo vzkázání, že domů nemůže, že jedná s nedověřilými Němci, že je soudí, a pak že musí hned do Židů na přehlídku bran a forten tu stranu k vodě.

Když Ondřej viděl, že Blažka se nedočká, poděkoval jeho ženě a šel za ním. Chtěl s ním několik slov promluvit, ale chtěl také při tom shlédnout ratouz a hlavně ty Němce. Zjistilo se těchto dní, že sem tam po Praze dosud jsou lidé, kteří nepřijímají pod obojí. Byli to samí Němci. Již v máji byli pro to na radnici voláni. Tenkrát slíbili, že budou pít z kalicha. Ale nečinili tak. Proto je nyní volali na novo před komisí, která vyšetřovala, a ve které zasedal také Blažek Purkrabí.

U radnice se Bartoš s Ondřejem rozloučil. Nastával studentovi čas stráže. Panic vstoupil do radnice, v níž bylo jako v úle. Široké schody plny lidí, velké síň plná, všude hluk, šum i řinčení zbraně. Všichni všude ve velkém pohnutí a napjetí. Dvéře k veliké světnici i k vedlejším jizbám a komorám se otvíraly, zavíraly, prudce, chvatně, měšťané, zbrojenci vcházel, vycházel, chvátili, volali na sebe, vráželi do sebe, zastavovali, vraceli, prodírali se, lokty si pomáhali.

Malý zeman v tom ruchu a proudění nemohl Blažka měšťana najíti. Posléze se tolik dověděl, že již odešel, že soud s Němci již odbyl. Dole před radnicí se o tom přesvědčil, že tomu tak. Shlédl tam tlupu

asi patnácti Němců, starších, mladších, a s nimi několik žen a děti. Všichni rodu měšťanského, a dle obleku bylo zřejmo, že z domů zámožných. Ženy plakaly, mužští posupně mlčeli, d' země hleděli nebo se mračně rozhlíželi. Jen jeden starší, k němuž se choulila mladá, sličná žena, volal do zástupu kolem nich po česku s německou výslovností:

„Nechte mne tu, a ženu, budu přijímat — budu; budu na to přísahat —“

Kolem dali se mu do smíchu a pokřikovali:

„Jako dosud, Němče! Jen si táhni!“ V tom se všichni rozestupovali, ustupovali, uhýbali se. Přicházel muž v rudé sukni, vysoký, hubený, osmahlé tváře, nesa korouhev. Na jaře ještě pyšně vlála vysoko na radnici, korouhev pana Čeňka z Vartemberka. Pak, když ten pán se k Uherskému králi dal, strhli ji a na pranýř přibili. Nyní vyrudlou, potrhanou, pošpiněnou, zkálelou nesl kat od pranýře a postavil se s ní v čelo Němců.

Vykročil, žoldnéři pobídlí odsouzené; kolem jim spílali, posměšně na ně volali a s patrnou radostí za nimi hleděli, jak je kat a biřicové vedli dolů k Ovocnému trhu.

„Kam je vedou?“ ptal se panic jakéhos řemeslníka, jenž všechen zardělý, máje kuklu v týle, luskal prsty a za Němci pokřikoval:

„Hleďte, Němečkové! Hleďte! Tu máte. Zdrávi putovali!“

Jak se panic optal, otočil se, a ochotně, usmívaje se, lahodně, jako by to omlouval, co se děje, a mírně, odpověděl:

„A ne daleko, bratře, na most, a kousek za most. Nedaleko. A pak ať si jdou, na hrad k panu králi uherskému a k těm popům papežským. To už trefí, dobře trefí.“

Kolem se dali do smíchu a panic také. Když Němci zanikli za domy a v lidu, obrátil se a zamířil rovnou na Vítkov. Měl dnes pokdy po táboorské jízdě. Pospíchal hodně, nebo již toužil spatřit nová opevnění. A pak také slyšel, že odtud daleko za řeku viděti. Šaty na něm už proschly, a již na nich ležela zase vrstva prachu, jehož za těch parných, sálavých dní bylo všude plno. Za branou, vyšel Horskou, jak mu ukázali, dýchalo se volněji. Místo špinavých ulic, kde páchlo dosti smetišť a hnojišť, nad nimiž se horkým vzduchem rojila mračna drobných mušek, místo dřevěných nebo zděných domů, jejichž obílené stěny za toho prudkého světla do očí zrovna bodaly, všude lahodná zeleň, samá zahrada, samá vinice. Vinice se zelenaly i na poledním, mírnějším svahu Vítkovy hory.

Tím svahem bral se Ondřej na horu, a bez ptaní. Šel, kudy stoupal celý houf kolem několika vozů, které patrně na horu těžko vyjížděly. Jejich průvod byli sami „bratři“, jeho, Táborští, většinou cepy ozbrojení. Za nimi kus kráčel, kulhaje, jakýs bratr v čapce, s kovaným cepem přes rameno, se sekerou za pasem. Ondřej toho muže došel a také hned poznal. Byl z Radonic, z jejich sousedství, ten, s nímž se poprvé ve zbroji sešel v ležení před Táborem.

Od něho se Ondřej dověděl, že na těch vozích před nimi vezou houfnice a prachy, to že jenom ještě schází, jinak že jsou s dílem skoro hotovi.

„Však jsme se také přičinili a činíme,“ děl Radonický bratr, „a bratr Žižka nepoleví, tenť neúmorný. Však také z toho mám. Kámen mi spadl na nohu; vidiš, jak kulhám. Teď ještě tyto kusy. Už jich tam bratr Žižka nastrkal všude dost, a pořád by ještě dával. Na střelbu hrubě dává.“

Zalévaje se potem dostoupil Ondřej se svým průvodčím vrcholu na západním konci Vítkovy hory.

V pravo, po neširokém hřbetě táhnoucím se dál, rovně k východu, bylo jako na mraveništi. Nad hemžícím se, pracujícím lidem, „bratři“ i „sestry“ se tu lopotili, strměla nová stavba, srub okopaný a ohrazený. Panic šel nejprve, jak ho Radonický vedl, k okraji hory nad půlnoční svah, jenž pod ním spadal hluboko a příkře.

Ale Ondřej upřel zrak před se. Na obzoru ne valně jasném vystupovaly obrysy Petřína; vedle poznal trosky Strahovského kláštera. Věže Hradčanské, královského hradu i jeho bran byly na nebi šedě nadechnuty. A níže město v tom dusnu a parnu pozastřeno mlhavým, zahnědlým oparem. Nesčetné věže, kostelní, klášterní, branné, čněly nad spoustu šedých střech šindelových i zarudlých kurkových čím dál do zadu bleději, šeději, čím blíže k hoře tím určitěji, černěji.

Ondřej města a bran dlouho nepozoroval. Zrak jeho zaletěl zrovna k Hradčanům a vedle na táhlou Letenskou pláň. Teď tam úplněji viděl nepřátelské ležení, jak je veliké, jak daleko roztaženo od Hradčan, Bruskou, Letnou a dál ještě dolů k Bubnům. Stany a boudy splývaly v jednu spoustu, nad níž se vznášely přechetné korouhve přerůzných barev, že bylo nad bělavou barvou stanů jako na makovém poli.

„Druhé, veliké město je to,“ povzdechl Ondřej nahlas, neodvraceje svých zraků od nepřátelského ležení.

„A je ještě větší, povídají,“ děl Radonický bratr usednuv a cep vedle položiv. „Konce neviděti. Dál, za tímhle, říkají u Ovence, u královské obory, tam také leží, všude. Všecko tam plno bud a stanů, a co tam prý šacht a lochů nakopali. Přeběhlíci povídají, slyšel jsem v Praze. A co dědin kolem zkazili, ti Machometi. Co noc vidáme zář po nebi, brzo tu, brzo tam.

A naše lidi při tom lapají a páli. Sedláčky, každého, kdo jen Čech — a hle — hle —“

Zachmuřený bratr ukázal přes Špitálské pole pod horou, kde se zelenaly vinice a zahrady a kdež sem tam se probíhávaly domky, za řeku, jež tiše jako ocelová se leskla mezi nízkými břehy. Za ní, na druhém břehu, v nevelkých vzdálenostech stály jízdné hlidky nepřátelské. Na ty však Radonický neukazoval, nýbrž na značný houf, jenž výš od ohebu řeky u Libně jel volně polem i ladami směrem k Holešovicům, kde za řekou strměly skály, kde nad výšinami za nimi vystupovala černá, Dáblická hora.

„Byli na ohledech,“ mínil Ondřej.

„Jistě. Hledají asi na nás cestu. Tudy nemohou“ a Radonický ukázal i pohleděl dolů po strmém, nedostupném svahu, „a tudy —“ ukázal v pravo ke sрубům, „nu — tudy jim nedáme, s pomocí Boží.“

Ondřej hrubě neposlouchal. Zanýšleně hleděl za houfem uherských jezdců, pak opět na nepřátelském ležení utkvěl jeho zrak, na Hradčanech, až směrem k Vyšehradu ho obrátil. Tam všude nepřátelé, pomyslel, a co jich! A dole mezi nimi Praha, sevřena jimi se všech stran — Až do té chvíle býval nerozvážně smělý. Mladá, jará síla, první úspěchy a vítězství a důvěra v jistou pomoc Boží nedaly v mysl jeho vzniku nějakým teskným úvahám nebo pochybnostem.

Tohoto však okamžiku poprvé plně pocítil, v jakém nebezpečení je Praha, a všechno, všechno. Kdyby ji uherský král opanoval, potře pak všechno. Louny, Slané v jeho moci, a Hradec — Tábor — zdaliž by pak samy odolaly Uhrům, Němcům a křižovníkům ze všech zemí? Jak by vydržely? —

Než z té chmury se jeho mysl záhy dostala. To jak se odvrátil od města, jak stanul mezi svými u no-

vých srubů. První strměl nedaleko: věž dřevěná, ohražená zdi, příkopem, který ještě té chvíle prohlubovali. Střechu, s níž u mdlých vlnách povívala rudá korouhev s kalicha znamením, měla krytou kalencem*), roubené pak stěny plné dřevěných hřebů byly omítnuty mazanicí jako lepenec, aby je chránila před ohněm.

Vnitř, na nevalné prostře ležely hromady kamení, na zdi se mdle, kovovým svitem, lesklo několik houfnic. Dvě s vozu složené nesli zrovna do věže nahoru do jistby, aby je tam k úzkým okéncům postavili a ku střelbě na nepřitele přichystali. Druhý srub, jenž byl dále, na kraji spustlé vinice ku předu šikměji posunut, vypadal zrovna tak: jen o viničnou zděnou věž byl tvrdší. Tu také otočili příkopem a náspem a spojili s opevněním srubu.

Dále za ním kopali hluboké, vlčí jámy, aby co možná nejvíc stížili nepřátelům přilnutí ke srubům. Práce za toho parna byla velmi namáhava. Než „bratří“ i „sestry“ oháněli se chutě a bez přestávky. Na nikom neviděl liknavosti, na nikom strachu.

Tu se také setkal s Buchovcem a s Žižkou. Přijížděli s obhlídky, na kterou se vydali dál po hřebeni až za krajní stráž. Bratr Žižka opálený, jen v sukni a v čapce, maje palcát v předu u sedla zavěšený, volal pojížděje ku věži, zdali již kusy přivezli. V tom Buchovec bílých knírů, jízdou na parném slunci do ruda zahřátý, spozoroval Hvozdenského panice. Zavolal ho a zakýval na něj pravici, v které čapku držel. Ondřej chutě přiskočil k hejtmanům. Těšilo ho, že ho také bratr Žižka jménem jmenoval a že se optal na strýce, jak se mu daří.

„A co ty tu děláš?“ dodal úsečně.

*) drnem.

Ondřej pověděl, že přišel se podívat na sruby a na nepřátelské ležení.

„A lekl jsi se, co jich je,“ řekl Žižka upíraje naň své oko.

Ondřej se zarazil a hned neodpověděl.

„Tam,“ ukázal zpátky, kde prve stál s Radoničkým, „jsem počítal, že jich je jako kobylek —“

„Je, bratře, ale pán Bůh velí se nebáti záhubců tělesných.“

Ondřej se začervenal a vyhrkl:

„Nebojím se, nech mne tu, abys viděl —“

Žižka, jenž za řeči již zase pozoroval práci u hradby srubu, otočil zrak po panicovi; v tom Zbyněk položil ruku Ondřejovi na rameno a řekl s úsměvem:

„Milý Ondřeji, myť víme, že se nebojiš. Ale tady nezůstaneš. Jsi dobrý jízdný, těch bude dole více potřeba nežli tu. Jen zůstaň ve svém houfu.“

„Tak“ přisvědčil Žižka stručně.

Dali mu s Bohem a pobídli koně. Zajeli kolem věže do prostory hájené tímto přednějším i zadnějším srubem i srázným svahem severním. Tudy také Ondřej odešel. Když se přiblížil k místu, kdež se prve s Radoničkým bratrem díval na nepřátelské ležení, upřel tam opět zrak i k Hradčanům, za nimiž té chvíle slunce zapadalo. Ale taková starost jako prve již ho nesklíčila. „Pán Bůh velí se nebáti,“ řekl bratr Žižka, jemuž se obdivoval, prve nežli ho osobně poznal, na jehož slovo všechno dal, zvláště od té doby, co sám poznal jeho vedení, když táhli z Tábora přes Benešov a Poříč do Prahy. A více nežli to slovo účinkovaly na mladého zemana, jako na všechny, klid a jistota hejtmanovy, jeho zbožná statečnost a sebeobětivost. S plnou důvěrou, jako posílen vrátil se do králova dvora.

53.

Tento den měl on s jízdnými, kteří přijeli s Mikulášem z Husí z Tábořské výpravy, na odpočinek. Nazejtří nastala zase služba. Z králova dvora, na jehož nádvořích stály jejich vozy, vyjížděl hlavné na hlídky, často i na ponůcky, a pokaždé ven za Poříčskou bránu na Špitálské pole k řece.

Den za dnem míjel mu v ustavičném napjetí a rozčilení jako všem v Praze. Nastávající veliký, a jak věděli, rozhodný boj vzrušoval všechny, Pražany i jejich spojence. Chystali se na něj a připravovali s napjetím všech sil a na všech stranách i proti posádce Vyšehradské i Hradčanské. Všude dost hlídek, na věžích, u bran a forten, všude dost branného lidu, měšťanů, řemeslníků, studentů. S nimi zároveň všude Táboři, Lounští a ze Slaného, ze Žatce. I jediná volná strana dobře opatřena: nad Špitálským polem na Vítkově hoře trčely sruby, a s výše jejich povívaly rudé korouhve s kalichem.

Vše již tam bylo hotovo. „Bratři“, kteří tam pracovali, se vrátili, jen silný houf mužů s bratrem Žížkou zůstal a s nimi několik sester Tábořských. Chtěly také zápasit s antikristem.

Dole, v Praze, bylo také všechno ve dne v noci ve zbrani. Každý, kdo mohl pro mladost a starost, byl připraven, aby vyběhl v oděni na určené místo, jak by zavznělo znamení. Na radnicích, Novoměstské a Staroměstské, nebylo teď poklidu ani na chvíli. Ve dne v noci úradovali konšelé a hejtmané zvolení, poslové ustavičně dojížděli, odjížděli, docházeli, odcházeli. Rachot bubnů, znamení trub rozléhala se městem nejednou za dne. I písně. Zpívali na ulicích bojovné i pobožné, jednotlivci i houfci i celé zástupy.

„Povstaň! Povstaň veliké město Pražské!“ znělo nejčastěji, a zase: „Kdo jste boží bojovníci“ hřmělo ze zbrojného houfu, táhnoucího k bráně, nebo vyjíždějícího ven na hlídku. Tu se ozvalo: „My křesťané viry pravé,“ tam: „Čechové pomněte!“ a stráž na hradbě nebo ve bráně notovala si pobožně: „V naději Boží mistr Hus Jan —“ Z kostelů hlaholil také zpěv.

Ty byly teď ustavičně otevřeny. Za ten čas, co Táborští „bratři“ sem přibyli, se změnily. Obrazy, sochy ty tam, ozdoba všecka zmizela. Na hlavním oltáři všude stála jen prostá archa z tesaného kamene, a v ní monstranci s tělem Božím. A když pražský kněz přišel mši sloužit, neměl jako jindy drahého ornátu krumplovaného, nenesl zlatého nebo stříbrného kalichu. Jen v prostém ornátu sloužil mši a pil z kalicha cínového. To všecko se dalo z ohledu na Tábořské knězi. K vůli nim také mlčeli varhany a zpívání na čtyři hlasy nebo na pět. Táboři to měli za posměch a marnost, za daremné, kratochvilné lehtání uší a ne za pobožnost. Místo hudby varhan, místo umělého zpěvu nesl se ku klenbě chrámové zpěv celých zástupů, prostý, ale vážný, z hluboka, ze srdce.

Tak Pražané povolovali svým spojencům; i mistři a doktoři, kteří většinou nebyli jejich přátelé. Žádný z nich se teď neukázal na ulici ve svém úředním tabardu, s odznaky svého důstojenství. Z ulic zmizela nádhera obleků, závoje, umělé účesy, zmizely líčené tváře, bohaté látky, rozmanité pestré barvy. Nikde aksamit, nikde hedvábí, nikde ani zlatá nit ani drahého kamínku, perličky. Všude prostý oblek, všude šeré, temné barvy.

Jen nahá zbraň tu metala blesky na červencovém slunci, jen pláty a přilby se leskly šerem krivolakých, nečistých ulic. Zbraň řinčela, dusot jízdných koní přes

tu chvíli zvučel na nerovné dlažbě, a vozy hrčely. Rozvázely voďu, dojížděly ke skladištím v klášteřích u sv. Františka, u sv. Jakuba, kde měli houfnice na ochozech, kde na nádvořích stály praky, kde v síních a komorách visela zásoba oděni.

Tam, u sv. Jakuba, ve sklepení dělala obec peníze, groše rázu pražského, haléře se lvem nebo českou korunou, i zlaté, ryzí zlaťáky. Tam zmizely skoro všechny drahé kalichy a mnoho kostelního náčiní, i ne jeden šperk. Obec potřebovala peněz, aby mohla vypláceti chudinu sloužící ve zbrani —

Ruchu všude dost, hluku, hřmotu, ale nikde veselí. Všechny rozechvivalo očekávání nastávajícího boje. Jedni ho čekali v horečném nadšení, hlučně i ve zpěvu, mnozí mlčky, vážně, odhodlaně a mnozí také v blouznivém vytržení. Ale všichni den co den, co chvíli čekali, že zahřmí královny a křižovníků kusy, tarasnice, hmoždíře. Na hoře však bylo ticho.

Prahou se rozlétna řeč, že král chce města šetřiti, že ho čeští páni uprosili, aby nehubil svého dědictví, jež otec jeho, slavné paměti, tak zvelebil. Kdo se ptal, odkud ta řeč, uslyšel, že přeběhl jakýs vladyka český, a přeběhlíci jiní, že to také povídali. Mnozí se tomu smáli a jistili, že král by střílel, ale že nemá dost střelby, že knížata a města říšská mu tolik kusů nepřivezli, ani těch tisíců šípů, jak měli uloženo. —

Drobné boje sváděny den co den.

Každé chvíle se strhl pokřik, že houfec nějaký si vyjel za řeku, že se bijou s Uhry, s Němci, ráno na Pisku, na večer ve vykácené zahradě arcibiskupově, nebo na Smichovské straně. Pak už Němci začínali: v noci chtěli zapálit Zarovské mlýny a když je stráž zaplašily, dali se nazejtří do jezu, aby ho protrhli. Ale sama mlynářská chasa ozbrojená sekerami a jiní

s cepy a oštěpy na lodících udeřili chutě na ně a zahnali je jako vrabce —

To všecko rozrušovalo, zvláště jak bitky ty rostly pověstí od ulice do ulice. Více ještě rozpalovaly výsměchy a pohany německých žoldnérů. Den co den stavěli se v houfcích na pokraji Letné jako tenkrát, když se Ondřej pustil za řeku, a den co den se odtud potupně klaněli Pražanům a houfně vykřikovali:

„Hus! Hus!“

Jedni umkli a druzí začali a řvali:

„Katzer! Katzer!“

Ále co všechny v městě pobuřovalo, co myslí všech jitrilo vztekem a žhavou touhou po pomstě, byly výjevy denní i noční: kdy na kraji Letné, nad řekou, aby z města dobře viděli, stavěli Němci hranice a když na nich pálili zajatce; a ne kněží, ne branných mužů, ale většinou nebohé sedláky chycené a někdy i ženy. S hradeb, před nimi, u řeky musili se obležení na to divadlo dívat. Marně křičeli, marně hrozili pěstí i zbraní. Hranice zplála, plameny šlehaly a trávily bezbranné ubožáky, jejichž jedinou vinou bylo, že byli Češi.

Vztek z těch ukrutenství rostl a bouřil proti Uher-skému králi. Ale ještě více proti českým pánům, kteří s nim tam byli, kteří všeho toho dopouštěli, kteří se ještě na ně, na přirozené Čechy, chystali. Sic přeběhlci čeští vypravovali, že čeští páni, kde mohou, zajatých chrání, že se jich ujímají — ale to nedocházelo víry.

Ta ukrutenství rozpalovala a ještě více všechny jednotila: Pražany i jejich spojence a dotvrzovala, co kázali kněží, že Uherský král chce všecko české plémě shladiti. Společné nebezpečení již před tím spojilo miněni nejrůznější. Teď viděli, cítili všichni, že běží o život i smrt, i o pravdu Boží. Ti tam na hoře bojují pro světskou moc, oni pro království Boží, pro

svatou pravdu, kterou hledati dle svědomí a rozumu bránili jejich mistru i jim císař i ten sbor v Konstancii.

A v tomto boji je panstvo skoro všechno opustilo. Tím více se srazili: Pražané, města i selský lid. To sbratření je sililo, ještě více však důvěra, že Bůh jim nedá zahynouti, když bojují pro osvobození slova Božího od světského panství i vysokých kněží.

Nebezpečností, a veliké, stálo před branami. Než velikostí jeho rostla odvaha všech, a odhodláni. V tom rozechvění nemohli se již dočkat nepřátelského útoku.

Devátého dne, co Sigmund je obléhal, donesena novina, že mnoho tisíc Rakušanů táhne od Kunratic do císařova ležení. Zvědové pak zjistili, že se položili poblíž Mišňanů u Ovence, u královské obory. Na zejtří přitrhlo ještě několik tisíc Štýranů. Ti byli poslední. Nyní měl král Sigmund všecku moc pohromadě. Měl tu pět slezských knížat, bavorské vévody, saského a jiných knížat, dobře přes čtyřicet, měl tu biskupy, arcibiskupy s brannými houfy, sta a sta rytířů, pánů korouhevných, houfy z říšských měst, dobrovolníky od Rejna, ze Šváb i Frank, z Holandska, Vestfal, z Anglie, z Polska, Francie, až i ze Španihel, měl svůj lid, Maďary, Sekely, Slováky, Srby. Charváty, Rusy, Valachy, divoké Jasy a Kumány, Horské Němce i Pražské a České pány i Moravské s kolika tisíci branného mužstva, všech všudy dobrých sto tisíc. Teď bylo jisto, že již na Prahu udeří. —

54.

V komoře, kde ležel Ctibor vladyka z Hvozdna, setmělo se od bouře. Do přivřených okenic šlehal prudký dešť; v hlasné jeho harašení a pleskot zadunělo přes tu chvíli daleké, temné hřímání. Účinek deště,

pršícího již od rána bylo znáti. Vzduch se po dlouhém, úmorném parnu ochladil. Dýchalo se volněji.

Také raněnému vladykovi se hrubě uvolnilo. Dnes, byl druhý večer po bitvě, poprvé sám promluvil. Upíraje zapadlé oči na dceru u lože sedící, ptal se mdlým, slabým hlasem, jak je. Porozuměla mu. Řekla, že Rožmberský i Rakušané jsou poraženi, a doložila, jak mocně. Naslouchal nehnutě; když dokončila, chvílku mlčel, pak ozval se tiše, s patrným namáháním:

„Ondřej —“

„Je zdrav, a již opět odjel s bratřími, ku Praze —“

Raněný zamrkal očima a stín se mu mihl přepadlou tváří. Zdena hádala, že lítostí, že by byl také rád jel. Za chvíli se vladyka zas ozval, buď že zapomněl nebo že nedůvěřoval:

„Ondřej —“

„Věř, je zdrav. Byl tu, u tebe, tu stál, viš-li, když odjížděl, položil ruku svou na tvou —“

„A Kuneš,“ ptal se zeman, jakoby se z mrákoty probíral.

„Živ a zdrav i Mikuláš z Husi; bratří jen málo sešlo. Ale mnoho raněných —“

Toho dne se již více neptal a Zdena mu také více nevypravovala, vidouc, že je sláb. Nazejtří odpoledne již déle poslouchal a také častěji se optal, to vladyky z Hroznějovic, hejtmana, jenž ho navštívil, a jenž mu vypravoval o porážce Rožmberských. Když povídal, jak vzal Louňovický probošt za své, rozšířil Hvozdenský oči a naslouchal dychtivěji. Pak hnul rukou na pokryvce a řekl:

„Tolik nám hrozil! — To má z cizozemců —“

Myslíl na něj i pak, kdy hejtman o jiných zase věcech vypravoval, o hojné kořisti a bohatých vzatcích, že jich plný hrad a kolem kádí že byla hrubá hromada všeho; a co skotu ulovili a koní, krásných koní,

to že se potěší a z čisté zbroje, a zajatých že plno v hradě. Jmenoval několik zemanů vladařových, dva rakouské rytíře, Přiběnického purkrabí Smrčku, ten že je raněn a že leží na hradě —

Toho dne vladyka pak osaměl. Až do té chvíle se dcera od jeho lože skoro ani nehнула. Na večer poprvé odešla, oznamujíc, že se jde podívat do špitálu. Vladyka přikývl. Čekal pak na ni. Přišla záhy. Druhého dne dopoledne zůstala u něho. Mluvil málo, málo se ptal. Cítila však, že na ni upírá zrak, že ji pozoruje, že je netrpěliv a dráždivý. Zdálo se jí, jakoby chtěl něco říci, na něco se zeptati. Tušila, že to je k vůli kněžím. —

Odpoledne zařinčely zase ostruhy tichou komorou. Přišel hejtman, vladyka z Hroznějovic, a usadil se u lože starého druha. Vypravoval, co slyšeli z pole, jak je Praha sevřena, ale bratři že si dobře tuší.

Raněný poslouchal, chmuře čelo; pak, když se hejtman odmlčel, pojednou se optal:

„A co kněží — u nás — Kániš a —“

Hejtman se zaškaredil a mávl pravicí.

„Ten? A Bydlinký? Teď jim hřeben narostl, myslíš, že oni sami Rožmberské zahnali.“

Vladyka hnul mrzutě rukou.

„Nic jim není vhod,“ pokračoval hejtman. „V radě jen poroučeti, proti jejich vůli aby se nic nedálo. Čisti bratři! Ať se drží písma a traktátů a nepletou se do světských věcí. Budou s nimi bouřky a zmatkové, vim . . . A nejvíce s nimi má kněz Mikuláš Pelhřimovský —“

Když hejtman byl na odchodu, požádal ho vladyka, aby mu sem kněze Mikuláše poslal, třeba zítra odpoledne. Pádne hejtmanovy kroky dozněly. V komoře nastalo ticho. Vladyka hleděl ku dveřím. Zdena však nevskočila. Odešla, toho si prve všiml; zdálo se

mu však, že dlouho mešká. Začal se modlit. Záhy však ustal. V otevřených dveřích stanul bledý, hubený Sadoch v tmavé, dlouhé sukni, prostovlasý, s knížkou v ruce. Stál jako vidění, rozhlížel se, upřel zraky na raněného, pak se otočil a zmizel v šeru jako stín.

Starý vladyka ho nepoznal, ale myslil na něj, i když zašel, že to jistě jeden z těch. Popuzovali ho. Co tu chtěl? A Zdena, kde prodlévá, že nejde. Až drimota ho zmohla. Když otevřel oči, proudilo komorou poslední světlo červencového dne. V plném jeho světle shlédl Zdenu sedící u okna zamyšlenou. Díval se na ni, pozoroval ji. Zdálo se mu, že se hrubě změnila za tu dobu, že je v tváři jiná. Bývala zasmušilá, teď z líce, ač bylo bledší a hubenější, jakoby všechno teskně zmizelo, a pohled jejích očí... Cítil v něm cosi cizího a nerozuměl mu. Poprvé si ho všiml, když jel k hořcímu Bukovsku, ale tenkrát nebylo v něm takového vytržení jako teď, a ne tolik divného světla, ..

Chtěl se zeptati; než nechal toho. Vzpomněl, aby nejprve promluvil s knězem Mikulášem. Ten přišel teprve až pozejtří odpoledne. Toho dne sivý zeman poprvé na loži hlavu povznesl a na chvíli usedl. Na hlavě bylo značně líp, ale rána na noze se nechtěla lepšiti. Všiml si, jak sebou Zdena trhla, když kněz Mikuláš vstoupil, a jak rychle vyšla z komory.

Pak poznal, proč má ku knězi nechut. Stvrdil o Kánišovi i Bydlinském, co o nich hejtman řekl. A ještě více pověděl; to těžce dolehlo na mysl zbožného zemana, co ti kněží věří, čemu učí, že vši mocí k tomu táhnou a všechny k tomu chtějí přivést, žeť v svátosti chleba není tělo boží ani co jiného, nežli toliko chléb, že chleba stvořeného nechtějí míti za Boha, a jako Boha ctiti, že říkají, kdo že přikázal malý kus v ústa klásti. „A velí,“ dodal kněz rozhor-

leně, „aby tu večeri Páně všichni opustili, že jest to večere velmi zlá, že jen zlost se pro ni zmáhá —“

„Dost, dost!“ volal vладыka rozčilen. „Nemluv! —“

„Ó bratře, toho není dosti. Základ mají z Martinka, toho Moravce, viš-li, ten ty hříšně artykuily hlásá a nosí je psané v tašvici Ale Bydlinský a Kániš, a ten nejvic, rouhají se ještě víc, učí, že Kristus vstoupil na nebesa a ten tam, a Kániš řekl, den, dva tomu, že by se raději ďáblu modlil a klekal než před tou svátostí —“

„Nemluv! Nemluv! Rouhači! Kaciři!“ zkríkl mu do řeči šedý zeman sípavým hlasem, zvedaje se s obvázanou hlavou s lože. Opřev se o loket, okamžik jako ztrnulý, třesa se, mlčel, pak se temně otázel:

„Věři-li jim bratři —“

„Věři, dost, i sester dost —“

Zeman upíral oči na bradatého, kněze jako by se lekal, váhal, bál, pak náhle vyhrkl:

„A má dcera, Zdena — viš-li něco, mluv —“

„Žel, bratře,“ řekl kněz vážně, „ta je s nimi, proti nám . . . Bývá u Pytlů. Tam se nejvíce scházejí. Tam jim slibují ráj už na zemi . . .“

„Kániš . . .“

„I Bydlinský . . .“

„A vedou je do pekel!“ Zemanova ruka poklesla, hlava mu padla na podušku. Když kněz odešel, ležel nehnutě, s očima do prázdna upřenýma. Nemodlil se, jen jednou povzdechl z hluboka, nahlas:

„Bože, Svatý Bože!“

Hnul sebou a zachvěl se, když pak Zdena vstoupila. Soumrak se plížil nízkou komorou. Viděl, jak se u prahu zastavila a rozhlédla. To k vůli knězi Mikuláši. Pak u lože stanula a ptala se zemana, chce-li vody, nebo převázat nohu. Ptala se klidně, jako roztržitě.

„Ne,“ odvětl zkrátka, podrážděně. Zdálo se, že si toho hlasu a výrazu nepovšimla. Obrátila se a chtěla od lože.

„Zdeno!“

Stanula, pohlédla na otce, čekala.

„Byla-li's u Pytlů . . .“ Hlas zemanův se chvěl.

„Byla . . .“

„Byli tam Kániš, Bydlinský

„Byli . . .“

„Věříš jim . . .“

„Věřím,“ řekla bez rozmýšlení, pevně, pohlédla do výše, a postoupivši až k loži, řekla měkce, blouznivě:

„Otče, modlím se, abys i ty uvěřil —“ a klekla u lože, „abys i ty prohlédl . . .“

Zeman se prudce povztyčil.

„A s tebou věřil? Či nevěřil. Věříš-li, že svátost chleba není tělo boží . . .“

„Věřím . . .“

„A neklekáš už před ní . . .“

„Je modla, motýl . . .“

Temný, divoký skřek vydral se raněnému z prsou a mžikem, jakoby ani raněn nebyl, všechn zardělý, se vyšvihl, chopil jako dravec dceru za hrdlo a zatatou pravicí ji bil do čela, do tváře, až jí z nosu krev vystříkla, a sípavým hlasem rány ty provázel:

„Takové — rouhání — do pekel . . .“

Zdena se nebránila, ani nehlesla, a jak ji pojednou odstrčil, zapotácela se, div že neklesla na podlahu. Starý zeman v ten okamžik všechn vysílen padl na znak na lože a jen chrčivě stenal.

Zdena vycházela z jizby jako zmámená. Ztrnule hleděla před se a mlčky, netečně stanula, když ji na tmavé síni zastavila Margeta nesoucí kahan v ruce. Ale jak Margeta vykřikla shlédnuvši krev na její tváři,

světlo mladé vdově v očích. Nepověděla však nic, nevysvětlila a mlčky přijala mokrou rouchu, kterou jí Margeta přinesla, aby se otřela. Pak vyšla ven.

Nastal večer, po městě se ztišilo. Nebylo už tolik díla a tak kvapného, aby i za noci musili pracovat. Zdena šla nedbajíc kudy. Krev, svou prolitou krev měla na mysli. Otec ji zranil do krve pro pravdu, pro poznanou pravdu, že se k ní nepokrytě přiznala. Bylo jí ho lito.

Zapudil ji, to cítila, a zapudil by ji zase, kdyby přišla a vyznala jako prve. A ona vyzná a nezapře pro svou spásu. Nikde, nikdy. Pocítila v duši uvolnění a povznesení pro to utrpení i jak si vzpomněla, že by Bydlinský ji přisvědčil, že jednala, jak on hlásal a hlásá . . .

Šla, šla, vlažným večerem, cesty nedbajíc, až ji zastavil prudký hovor, směs vášnivých hlasů. Stála před kněžským domem; z jeho otevřených oken proudil ten hluk. Svítli tam, a v zardělé záři mihalo se v přízemní jizbě několik mužů. Nejurčitěji poznala Kaniše, prostovlasého. Vášnivě rozkládal rukama, křičel, upíraje vyvalené oči na kněze Mikuláše Pelhřimovského. Div že mu pěsti nehrozil. Ostatní, Abraham, Štěpán, Pacovský, Bartoš a jiní dva, jichž nerozeznala, mihali se kolem nich, mluvili, křičeli do jejich sporu, a na sebe se potrhovali.

Zdena vyhlížela Bydlinského. Když ho tam neviděla, vykročila; myslíc na něj šla placem, až došla ku kádím, nad nimiž se v šeru černaly dobyté Rožmberské a Rakouské korouhve a praporce. A tu ho potkala.

„Hledal jsem tě u Pytlů,“ řekl patrně potěšen nenadálým setkáním.

„Teď mne tam vždycky najdeš,“ odvětila vážně a pověděla krátce, co se s ní právě přihodilo. Kněze to popudilo. Živě sebou hnul a prudce zvolal:

„Tak tě ztupil!“

„Nelaj, polituj ho.“

„Starý kvas je v něm,“ řekl Bydlinský chmurně. „A ty,“ dodal vřele, „milá Zdeno, netruď se a pomni: Blahoslavení, když vám bude láno. Bylo ti a bude ještě a nám všem. Čekej to. Pro Boží pravdu jsme všecko opustili, ale ty nejvíce, Zdeno —“ na okamžik umkl, pak tišeji, srdečně řekl: „Tys teď sama — víš, jak jsme —“

„Ne, ne, nemluv o tom, nemluv, teď ne.“ Hlas se jí chvěl. „Otec leží, řekli by, že jsem pro hříšnou milost — ne — Jene —“ řekla mu tak poprvé, „té chvíle je nám milost tesklivost — — Ale víš, věř, mám srdečnou vůli, uvidíš —“ Mluvila pohnutě, chvěla se; její pohled byl pln oddanosti a prosby.

„Jdi,“ dodala, „jdi“ a ukázala ku kněžskému domu. „Prou se tam s Pelhřimovským. Pomoz svaté pravdě.“

Rychle se obrátila a sama zamířila k Pytlovu stavení. Bydlinský hleděl za ní, až její vysoká, štíhlá postava zanikla v šeru. Pak se obrátil ku kněžskému domu; nemyslí však na to, proč ho tam Zdena poslala, nýbrž na ni. Její ušlechtilou, bledou tvář v živém pohnutí měl před očima, a její pohled tak mluvný a jímavý, že nemohl mu odepřít. —

Když Zdena přišla k Pytlovu stavení, zahlédla v zákmitu hvězd Sádocha. Stál zamýšlen ve dveřích na prahu nehnutě jako socha. Od té chvíle, co Zdenu vyzýval, aby šla jako Judith do ležení zabít Holofernavladaře, s ní nemluvil. Jak ji nyní shlédl, vytrhl se a řekl:

„Čekám — čekám. Byla's mrtva a ožila's. Vim o skutech tvých i o tvém soužení. Bohata jsi o rouhání těch, kteří se pravi býti Židé, a nejsou. Neboj se nic toho, co máš trpěti. Buď věrná až do smrti a dostaneš korunu života.“ — —

Mluvil z hluboka, temným hlasem, ale s jistotou a přesvědčením blouznivce.

Zdena na okamžik stanula. Řeč ta byla ji té chvíle schválením, stvrzením a měla ji za hlas vyššího vnuknutí. Nepromluvila však ani slova, a jak Sádoch sešel s prahu, vkročila s jasnější tváří do stavení.

55.

Ondřej vyspával po dlouhé hlídce; celou noc z 11. na 12. den měsíce července strávil s několika druhy u řeky na Špitálském poli. Vrátiv se po ránu do králova dvora, ulehl na širokou lavici táhnoucí se podél stěny v jejich jizbě. Spal, maje stočený plášť pod hlavou, tak jak byl v sukni i ve škorních. Už po dva dni jich nezul a žádný z jizdných bratří. Nařídil Kuneš z Bělovic, aby byli na každou chvíli připraveni.

Venku byl parný den a proto se v chladné, klenuté jizbě ohromných zdi spalo tím příjemněji i za hluku, který kolem neutuchal. Privřenými dveřmi zaléhal sem z chodby ustavičně ohlas těžkých, kvapných kroků, cvrčení ostruh, řinčení zbraně, hlasné hovory, pokřikování. To vše unaveného panice nevyrušovalo. I pak, když jeden z druhů jím zatřásl, těžko se probíral. Usedl, maje tvář zardělou, otláčenou, a vyjeveně před se hleděl. Vyskočil však rovnýma nohama, když uslyšel, že se za řekou bijí, za řekou, v tu stranu kamenného mostu.

Vlasatý, bradatý „bratr“, Václav rathouzník z Netolic, jenž tu novinu přinášel, chytl ho za ruku.

„Počkej, kam bys šel. Jeť snad už po všem.“

„A kdo se bije?“

„Mnoho našich za řeku vyjelo, od ostrova na druhou stranu, na desíti lodích, kolik set lidí, povídají, že dvě, a ti se tam s Uhry srazili, ti na ně vyrazili od toho vypáleného kláštera.“*)

Za té řeči dal Ondřej čapku na hlavu a opásav se mečem, vyšel kvapně ven, nedbaje, že ho „bratr“ volá a zdržuje. Chvátal Caletnou ulicí dolů; ale až k řece se nedostal. Už před Staroměstským rynkem se zastavil, to u houfu, jenž se shlukl kolem jakéhosi dlouhého, hubeného muže s řídkou bradkou. Hubenec ten, Martin Tkanička, nyní ne již v otáhlém kabátci papouškové barvy a v nohavicích cihlových, nýbrž v šeré sukni, jež na něm visela jako pytel, a v šedých nohavicích, stál na velkém patníku u pobitých vrat výstavného domu. Dům ten byl na rohu postranní malé uličky Plaierovy, a měl namalovány nade vraty tři červené zvony.

Martin vykládal o boji za řekou, že zrovna odtud přichází, že viděl všecko na své vlastní oči.

„Auveh, bratři milí, zle, je zle, jáť hned jsem to povídal — bratři milí —“ vykládal Tkanička s vážnou, skormoucenou tváří, „zahnali je, naše, věrné, zahnali, ti pohané, Uhři. Naši utíkali — nastojte utekli — ale mnoho jich tam zůstalo, mnoho, na poli, mrtví, a ostatní —“

„A ostatní?“ volali dychtivě ze zástupu, nejvíce ženské, když se rozvláčný vypravovatel jako v pohnutí odmlčel.

„Ty odvedli. Uhři, slyšíte, zajali je, pryč, s sebou je odehnali.“

*) Kartouzského.

Výkřik ustrnutí vyrazil z houfu. Ženy hlasem zabědovaly.

„Auveh nebožci! Ó, nebožátka!“ zahorekoval s nimi Martin.

„Ó by byli raději na poli zůstali!“

„To zase budou hranice!“ tak různě volali, a Ondřej zkríkl:

„A mnoho jich? Kolik jich zajali?“

„Dost, mnoho, jistě dvacet,“ odpovídal Tkanička.

„Ale to ještě není konec, bratři — Ostatní se dali na útěk, běžení k řece, střemhlav skákali do lodí, jak se jim namanulo. A jen veskákali a již pryč, od břehu. Ale do několika lodí jich naskákalo mnoho, nemohly jich unést, a — bratři milí, o hoře — tolik jich bylo nacpáno, že se lodě pod nimi potopily — tři lodě se potopily, a prostřed řeky. To jsem viděl, to jste měli vidět, ó hoře —“

„Utopili se?“ křičeli ze zástupu.

„Několik se jich utopilo — nebylo pomoci — ostatní jim pomáhaři — a ti Uhři ještě za nimi stříleli, a my křičeli — oh — bratři, zle je —“

„Mlč!“

„Zle je, to je zlé znamení, zle je, když to takhle začí —“

Martin Tkanička nedomluvil. Roztáhl ruce, zavrávorat, hledaje rovnováhu, neboť ho někdo ze zadu strčil do žeber; neudržel se však a střemhlav sletěl s patníku

„Toť nějaký Machometa!“ křičeli nad ním. „Němček! Straší nás! Schválně nás straší! Tu máš!“

Ondřej se o tenkého, špatného hrdinu nestaral, jak se mu v houfu za smutné to povzbuzování odměňují, nýbrž šel dále, aby se sám přesvědčil. Nevěřit! dost. Než u radnice již podobně uslyšel, a to

od konšela jakéhosi, jenž u vrat radnice vypravoval zrovna také o tom nešťastném boji a zrovna tak.

Ondřej se vrátil do dvora. Na mysli měl nejvíce nešťastné „bratry“, kteří padli Uhrům do rukou. Věděl, ti že se vícekrát nevrátí, a že bidně zhynou, že je tam upáli. A tolik jich, přes deset!

„Kdybychom alespoň měli také několik Německů!“ zvolal chmurně, když „bratřím“ v králově dvoře vypravoval, co se stalo.

Toho večera pořád čekali zprávu, že na Letné již hranice hoří, že zajatí „bratři“ umírají v plamelech. Ondřej s několika byl se i u řeky přesvědčit. Ale té noci, byla krásná, hvězdnatá, nezarděla se zlověstná zář za řekou nad strání a nerozléhal se odtud divoký pokřik pálících.

Ráno došly zevrubnější zprávy a byly spolehlivé: sám hejtman Kuneš z Bělovic je přinesl z radnice. Bylo jisto, že se o včerejší výpravě šest mužů utopilo, čtyřicet že jich za řekou zabito a šestnácte že jich Uhři odvedli.

Temný hluk z ulice zaléhal až přes nádvoří k nim do jizby. Zpočátku zajatí hovorem o těch šestnácti nebohých si ho ani nepovšimli. Hřmot však nepolevoval, nýbrž mohutněl, rostl jako hukot velké vody,

„Zvoní k šturmu!“ zkríkl kdosi v jizbě. Ondřej a ostatní všichni běželi ku dveřím. Venku zvonili, a k šturmu, a z ulice zaléhal hrozný hlomoz. Otevřenými vraty viděli, že se lid kol davem hrne, směrem ku bráně, k Poříčí. V tom z královny někdy, teď jejich budovy vyrazil trubač a stanuv na nádvoří, troubil na poplach. Všechno se hnalo ku stájím i ti, kteří již stáli na nádvoří a přede dveřmi královského dvora, nyní bratřimi hodně sešlého, i ti, kteří teprve vyběhli. Na rychlo vyváděli koně. První v sedle byl sám hejt-

man, Kuneš z Bělovic, a první, jenž si koně vyvedl, byl bubeník. Na rychlo přehodil svému bělouši několik dva rudé lesklé kotly na řemeni přes krk, upevnil je a vyšvihl se také do sedla.

Všecko širé nádvoří, z části táboorskými vozy zastavené, ozývalo se ržáním, dusotem koni a řinčením zbraně. Kuneš z Bělovic v přilbě, blýskače nahým mečem, dával rozkazy, rotymajstři šikovali své řady, a za chvíli vyrazila táboorská jízda, pokud byla v králově dvoře, branou ven.

Jeli v sražených řadách na Poříč. Pospíchali, hejtmán a rotymajstři nabádali, ale ulice byla lidmi zrovna ucpána. Ondřej a všichni, když vyjížděli ze dvora, nevěděli, kam jedou. Ale zvonění na poplach, jež pořád za sebou slyšeli, a tu ten shon lidí jim pověděly: že nepřítel se blíží. Jak se lidem v ulici prodírali, slyšeli v pravo, v levo výkriky, aby pospíšili, že Němci už táhnou; a tu zas, že Uhři, že jsou už blízko. A dál volali, že se již bijí na Špitálském, tam že je bitva.

U Špitálské brány bylo boží dopuštění. Na chvíli tu musili zarazit, nežli se ve bráně uvolnilo. V tu chvíli zahoukalo několik ran z kusů. Ty dodaly. Kolem se strhl pokřik, divoký, válečný pokřik. Táborští „bratři“ dali se do zpěvu, a jak zanotovali: „Kdo jste boží bojovníci,“ zazpíval u brány kde kdo.

Ondřej zpíval z plna hrdla. Cítil, že mu srdce živě bije, že krev se mu hrne do hlavy, oči že hoří. Dychtil utkati se s těmi Uhry nebo Němci. Toužil jim oplatit včerejší bitku za řekou u kartouzského kláštera a těch šestnácte zajatých, které snad už upálili. Šerým, mohutným klenutím hřměla táboorská píseň. Proudem vyrazili ven. Šero zmizelo, oslňující světlo palčivého dne se před nimi rozlilo. Byli v širém poli, na Špitálském. Dali se v cval, až rudá korouhev se zlačeným kalichem nad nimi prudce povívala.

Ondřej jel na kraji druhé řady a proto viděl dobře dost před se. Nebylo však nic utěšeného. Proti nim se hnál zástup pěších; ulíkal v nejhroznějším zmatku jako stádo rozplašených ovec. Běželi se zbrani schýlenou, někteří i beze zbraně, mnozí štíty zahazovali; nejeden v tom divém honu padl, a dál jich už několik v poli nehybně leželo. A za prchajícími mraky prachu, z nichž pronikaly obrysy koní, jezdců jako stíny, z nichž blýskala se zbraň a ječel divoký, jásavý pokřik.

Ondřej zahlédl, jak se Kuneš z Bělovic, jenž jel v čele, k nim otočil, jak mávl mečem. Něco také zkríkl, ale toho nebylo slyšeti. Za to troubu, jež prudce zaječela, kterouž však přehlušil křik jízdních bratří. Se spuštěnou uzdou, s mečem nad hlavou hnali se proti nepřátelské jždě.

Co dál bylo kolem, Ondřej neviděl. Mračna prachu se vyvalila a zahalila je. V nich zahlédl Uhry nebo Němce, rozeznávatí nebylo možná, že koně zarazili, pak že se pojednou otočili.

„Běži! Běži!“ křičeli jízdní „bratři“ a tím více bodali koně. Již nepřitele dojížděli, již mu ve hřbet vskočili; teď poznal, že byli sami černí Kumáni a Uhři v šišatých přilbách s nánosníky, v lehké, kroužkové brni, nebo i bez ní. Řeka se blýskla před nimi ve slunci, pablesky šlehalý z její hladiny. V tom začal „bratr“ bubeník bít do kotlíků, na znamení, aby se bratři zastavili a dále nehonili.

Zarazili, neradi, a viděli Uhry, jak se vrhají do vody, jak se brodí na druhý břeh; několik však jich zůstalo. Ti padli na samém břehu, ranění; ostatní pak našli „bratři“ na zpáteční cestě v prachu a v krvi, bez koní nebo pod nimi. Sebrali jim přilby, křivé šavle, brni i pasy. Dále k městu bylo pole už čisto. Těch několik raněných a mrtvých z Pražanů,

kterí prve nemohouce se dočkatí, vyrojili se bez pořádku branou ven, zatím už odnesli do Prahy.

Na noc vyjel Ondřej zase v tuto stranu, s celým houfcem, jehož vůdcem se stal. Kuneš z Bělovic ho k tomu určil před samým odjezdem z králova dvora. Ondřeje to velmi a mile překvapilo. V té důvěře bylo uznání. Kuneš sice ani slovem nedal ho na jevo, ale skutek sám mluvil. Ondřej vzpomněl hned na bratra Žizku, ten kdyby to věděl. Dotklať se ho slova Žizkova na Vítkově hore citelně a hnětla ho dlouho.

Dle nařízení vedl jízdný houfec Špitalským polem podél řeky, aby střežili její břeh. Byla vlahá, podmračná noc. Všecka krajina zatopila se temnotou; černé silhuety stromů vysoko čnici značily, kde je řeka, jež zanikla v temnu.

A také ohně a místem i jejich zářivé odlesky hluboko ve vodě stopené ukazovaly její proud. Ohně planuly na ostrovech pod Helmovými mlýny, jež byly jako všechny ostrovy branným lidem osazený. Na Vítkově hoře zahlédl jen slabou zář, snad jediného ohně. A ticho tam bylo. Ani hlas odtud na dol nezavanul. Mnoho ohňů kmitalo se za řekou a ještě více na Letné, nad níž temný vzduch od ohnivé záře vysoko prorudl. Dlouho na ponůcce nemeškali, když pojednou vyšlehla nad nepřátelským ležením, kdes na kraji Letné, ohnivá zář, prudce, vysoko, jako by tam něco chytlo. Všichni se tam zahleděli.

„Páli snad naše —“ pomyslí Ondřej; v houfci to na hlas pověděli, že to tam snad hoří velká hraniční, a na ní že těch šestnácte bratří zajatých. Od města, za ostrovy, patrně od hradeb u řeky, zalehl až k nim ohlas mocného křiku. Ten to domnění stvrzoval. Všechn houfec jezdců zmlkl. Zachmuřeně hleděli na rudou záplavu v temné noci. Neměli jistoty,

ale již samo pomýšlení je pobuřovalo; hluboká zášť jimi zalomcovala proti těm, kteří ten brozný oheň zazehtli, i soustrast s věrnými bratřími, kteří v něm hynuli. Zář tak vysoko dlouho nešlehala. Pozorovali, jak ponenáhlu klesala, víc a víc, až pohasla. Jistěť byla od hranice.

Na úsvitě dotvrdili jim jejich domněni „bratří“, kteří přijeli je vystřídat. Pobouření, klanouce všem, Uhrům, Němcům, i Čechům v ležení Sigmundově, a těmto poběhlým, jak je jmenovali, nejvíc, vypravovali, že této noci upálili šestnáct bratří, mezi těmi že bylo několik raněných, a tak ještě, aby je z města, od řeky dobře viděli, v městě že je všechno vzhůru, všecko že hoří vztekem, i litostivého pláče že bylo dost. Pražané že se teď už hrnou do kostelů i kněží v plachtách, a že se tam modlí.

Když se Ondřej s houfcem vrátili do králova dvora, žádný z nich dlouho neodpočíval. Když koně opatřili, ulehli, záhy však se probouzeli. Ondřej byl jeden z nejprvnějších. Napjeti nedalo spáti. Každý očekával, že dnes k něčemu dojde. Každý si toho toužebně přál. Prahli utkati se s těmi, kteří páli a hubí kde kterého Čecha. Včerejší šarvátka byla začátkem. Také všechna opatření v městě svědčila, že hejtmané něco na jisto čekají. Jim, „bratřím“ v králově dvoře, nebylo již žádnému dovoleno dnes vycházeti; a v oděni musili být. Ondřej, jak se probudil, hned vzal na se nakolárek i přední kus. Kapalín i plechovice na ruce byly přichystány. Koně všichni stáli v stájích osedláni, část jich také venku na prostranném nádvoří. Jízdných posílů přijelo za dopoledne několik; také Kuneš vyslal dva, jednoho nahoru na Slovary a druhého za most k posádce v Saském domě a v mosteckých věžích.

Od brány proti sv. Ambroži z Caletné ulice dořážel do králova dvora hluk a šum, viděli zbrojné

houfce pod praporcei kolem táhnoucí, viděli zástupy lidí, slyšeli troubení ze Staroměstského rynku. Doslouchli se, že hejtmané tam svolávají měšťany do zbraně, že se tam zbrojný lid šikuje a stojí, rovněž tak na Novoměstském rynku, aby, kdyby bylo potřeba, mohla býti poslána posila ku kterékoliv bráně, v kteroukoliv stranu.

Posel, jenž od Saského domu přiharcoval, oznámil, že z hradu vytáhly hlučné houfy, že chystají na Menším městě kusy, tarasnice i praky, aby mohli střileti k Saskému domu a k mostecké věži, aby se dostali na most, tudy že chtějí přilnouti. Od Slovanského kláštera šly podobné noviny: že Vyšehradská posádka se nějak rojí, že se patrně chystá, aby vskočila do Nového města. A v tom doletěla k nim jiná zpráva: že za řekou se pole u Holešovic plní nepřátelským vojskem, že tam táhnou od Ovence, od královské obory, jizdní, pěší, černo že jich tam, a že se patrně připravují k řece a přes ní.

Nebylo pochyby. Uherský král chystá všechnu svou moc k velikému, obecnému šturmu: od Hradčan na Saský dům a kamenný most, z Vyšehradu na Nové město a od řeky na Poříčskou bránu.

Když byla o tom řeč, zkríkl Ondřej:

„Ale je tu bratr Žižka na Vítkově hoře.“

„Však toho budou chlít asi nejdříve sehnati —“ děl bradatý rotymajstr, jak tak seděli na schodech před velkými, ozdobnými dveřmi ku královu někdy paláci, odkudž dobře viděli na nádvoří, na vozy i koně osedlané. V tom jakési práce přiběhlo a volalo, že má přijíti Ondřej z Hvozdna k bratru hejtmanovi. Ondřej vyskočil a běžel. Za chvíli pak sedal už na svou vranku, a chutě. Nařídil mu Kuneš z Bělovic, aby rychle jel nahoru na Vítkovu horu k bratru Žiž-

kovi. Vzkazoval mu, jak je v městě, jak u Vyšehradu, na Menším městě, že se hradští chystají patrně k šturmu.

V plné zbroji, těžký, železný kapalin na hlavě, plechovice na ruku, vyjel panic z Hvozdna, aby vyřídil poselství. Byl rád, že jede na horu, že odtud uvidí, jak je s nepřítelem. A mihlo se mu také, kdyby tak musil na hoře zůstat, když by nemohl třeba již nazpátek, jak by se bil, bratru Žižkovi na očích.

V půldenním žáru, byla neděle dne 14. července, dojel na Vítkovu horu. Horskou branou stěží projel. Ve bráně, u ní, na hradbách v pravo v levo všude branného lidu, a střelců nejvíce. Za branou po opuštěných vinicích pusto: na hoře však živo. Na prostore mezi sruby, nad nimiž korouhve s kalichem za toho parného bezvětří visely bez hnutí, byla shromážděna všecka posádka, kromě stráží, jež stály dále v před i na valech srubů. Všichni, sami muži Táborští, bradatí i holobradí, všichni v přilbách, mnozí i v brněných košilích, někteří také v předních kusech, s oštěpy, samostřily v ruce, s toulci na plecích, stáli před bradatým, přibledlým knězem. Tomu nejbliže tři ženské, mladá jedna, patrně panna, a dvě starší ženy, z nichž jedna nad mnohého muže vynikala vysokou postavou. Byla kostnatá, žlutavé přísné tváře, hustého, černého obočí. Licní kosti měla vyvstálé, oči zapadlé, tvář vrásčitou, v ruku držela kovaný cep a blouznivě zářícím zrakem hleděla na pošmurného kněze, jenž prostovlasý, bradatý, s rudým znamením kalicha na šeré sukni stál před houfem a mluvil.

Málo kdo si povšiml panice, jenž se vyšvihnuv ze sedla, uvázal svého vrance u stromku opodál v plném proudu světla hubený stín vrhajícího, a jenž pak k zástupu přistoupil. Učinil tak, poněvadž blíže kněze zahlédl samého bratra Žižku, v plném už odění.

Kněz dokončoval právě proslovení k bratřím ve zbrani. Ondřej, jenž neodvažuje se vyrušovati, zůstal při kraji, zaslechl ho, an mluvil:

„— na božím přikázání je pře naše založena, a v tomto boji, bratři, vedete pravý řád Boží. Silni buďte k boji, bojujte mužsky až do hrdel ztracení proti tomu luciferu pýchou pozdviženému a proti všem jeho pomocníkům vražedným, okrvavělým krví vašich věrných bratří i sester —“

Kněz padnuv na kolena, obrátil oči k nebesům a modlil se: „Otče náš, jenž jsi na nebesích —“

Žižka, všichni bratři, obnaživše své hlavy, a ženy poklekli a modlili se. Ondřej také. Když doříkali, vstal kněz a roztáhnuv ruce své dodal hlasem povýšeným a jadrným: „Buďte silni a zmužile se mějte, nebojte se, ani se nelekejte tváří svých nepřatel, nebo Hospodin Bůh váš, on jde s vámi, neopusti, nezanechá vás —“

Ustoupil a na jeho místo pokročil Žižka.

„Bratři mili,“ pravil úsečně, vážně, „teď každý na své místo. Učiň každý jak nařizeno a haj svého místa, a toho nepouštěj, a retuj druh druhá, každý hesla dbej a rozkazů dbejte. A teď s pánem Bohem!“

Bratři, kteří byly ustanoveni v před na krajní místa, podávali ostatním ruce a šli odhodlaně. S nimi ty tři ženy, v čele jich ta velká, obstarožní, přibledlé tváře, s černým hustým obočím a planoucím zrakem, nesouc kovaný cep. Ondřej se na ni zadíval; ale v tom ho již Žižka volal. Ondřej sebou trhl, poněvadž mysli, že ho hejtmán dosud neviděl. Pokročiv rychle oznamoval, co měl vyříditi. Bratr Žižka stál s pochýlenou hlavou, naslouchaje; tvář jeho byla vážná, ale klidná. Když Ondřej domluvil, upřel na něj zrak a řekl:

„Již mi také z ratouzu vzkázali. Řekni bratru Kunešovi, žeť tuto, na hoře, bude seč nejdřív. Jinde se sotva

odváží k šturmu. Toť jen na oko, ale nás tu budou potiskati. Ten Pipa Vlach tomu rozumí. Vyříd, bude-li úzko, aby naši vyrazili branou, nepřátelům v bok. A také kusy aby tam vytáhli. A bohdá, že je potiskneme my —“

V tom příklusal na zpoceném koni jízdný bratr, zařícený, zardělý. Oznamoval, že nepřátelé za řekou se hýbají, že se začínají přepravovati přes řeku. Žízka se rychle otočil a krácel ku předu, za první srub, kdež postoupil až na pokraj hřebene. Ondřej šel, jak mu pokynul, za ním. Na hradbě srubu, nad příkopem i na hoře ve srubu stáli bratři, samí střelci, sudličníci a cepníci. Vyhlíželi také nepřítelé. Při řece blýskající se v úpalném světle horkého dne, na Holešovických ladách a polích i na straně u Staré Libně hemžilo se vše vojskem.

U Holešovic a před nimi vyvstávaly mraky prachu, jež se nesly v před. Z mraků těch míhaly se záblesky zbraně, a praporce trčely nad ně. Oddily nepřátelské jízdy tam harcovaly, tam, i u řeky. Jednotlivé houfy stály už na ostrově proti Staré Libni, jiné se odtud přepravovaly na druhý břeh. Jízdní se brodili, a také množství člunů, prámů a lodic plulo řekou na přič, a všecky nabitě lidmi, až bylo od nich po řece černo. Mnoho jízdných už přeplavalo, a ti se všichni, pokud bylo možná rozeznati, síkovali u Staré Libně, a ne jeden jízdný houf už táhl dále, směrem k Hrdlořezům. Jiní se obraceli k západu a mířili směrem ku Praze, na Špitalské pole.

Všecka krajina na obou březích zaplavovala se nepřitelem. A všecka ta spousta jízdných a pěších valila se od Holešovic, od Ovence, z králových oborů. Kam oko v těch stranách dohlédlo, všude samé vojsko: menší oddily jízdných harcovníků, za nimi veliké houfy koňmo i pěšky, nad zástupy a houfy blesky zbraně,

korouhve a praporce, lesy dlouhých oštěpů, všude bleskoty, pestrota barev. A konce nebylo tomu zbrojenému lidstvu. Temný hluk z něho až sem do té výše dorážel, divná směs zvuků, dunivý ohlas tisíců tisíců, kroků i dusotu kopyt, křiku a řinčení, rachotu bubnů, jeku pišťal i trub troubení.

Žižka stál tiše, nehnutě a pozoroval vše bedlivě svým jediným okem. Ondřej vedle něho, uváben pohledem na rozvoj ohromného vojska, zapomněl okamžik na hejtmana. Než jak se Žižka obrátil, zeptal se ho, chce-li ještě něco vzkázat.

„Ne, již jsem řekl. Viděls sám, pověz to. Tam ti —“ ukázal k těm houfům, které se obracely od Staré Libně k Hrdlořezům, „vystoupí tam na tento hřeben a vyrazí na nás tudy“ a ukázal po výšině, odtud neširokým hřbetem k východu se táhnoucí, „a ti dole“ mávl k Špitálskému poli.

„Jdou na nás. Včera jsme jich něco tudy hnali.“ vpadl Ondřej, uživ okamžiku. Nedalo mu, musil se zmíniti.

„Viděl jsem —“ přikývl Žižka. „Dej Bůh, bratře, abyste je také dnes honili. A my zde také. Jeď a pozdravuj všechny. Pán Bůh s vámi a s námi.“

Hejtman se obrátil ke srubu, kde všichni ve zbrani pořád ještě nepřítel vyhlíželi. Ondřej pospíchaje ke koni, zaslechl, jak Žižka na ně volal:

„Bratři střelci, střelejte jim koně před potkáním až se poženou, koně přede vším, aby jim zrušili šik.“

Nežli Ondřej odvázal vraníka a na něj usedl, byl už Žižka zase mezi sruby, u houfu cepníků a sudličníků. Z nich také ne jeden měl hák na strhování jezdců s koni. Stáli tu v posilcích, aby mohli, kde by třeba bylo, ka pomoc přispěti. Část jich, vedená šedým bratrem v železném klobouku, odcházela na Žižkovo přikázání na pravo, dolů na jižní mírný svah do vinic.

Ondřej tušil, že jdou tam do zásady, aby vyrazili odtud nepříteli v levý bok, až by se přihnal.

Ondřej byl rád, že se mohl před bratrem Žižkou zmínit o včerejším boji a že on sám v něm také byl a Uhry honil. Ale hned, jak šel kolem srubů, když na něj s hradby i jisteb volali a jemu kynuli, zapomněl na sebe. Pak už docela. Pospíchal dolů do města, aby zvěstoval, co viděl, co Žižka vzkazuje, a také, aby snad bratři, prve nežli by se vrátil, nevytrhli ven proti nepříteli.

56.

Branou zpět do města dostal se ještě s větší ne-
snází nežli prve z města. Zpráva, že se Uhři a Němci
již blíží, vzrušila všechny u brány i všechno město
ohromně. Ondřej to viděl ve bráně, kde se vše roz-
čileně hnalo na svá místa, viděl na ulicích, na Senném
trhu, kdež stál sešikovaný velký houf v plné zbroji
na úpalném slunci. Lidé všude vybíhali z domů: ženy,
staři, výrostkové. Muži a mládenci všichni byli ve
zbrani. Na všech tvářích zračilo se napjetí a vzrušení,
jež se ozývalo v rozčilených výkřicích jak na se vo-
lali, ze dveří, z otevřených oken, přes neširoké ulice,
jak se hrnuli k otevřeným kostelům, odkudž zavznívaly
do hřmotu ulic, do řinčení zbraně hlasité modlitby
zástupu nebo prosebné, zkroušené zpěvy.

V hlahol ten zalehl tu tam pronikavý hlas pol-
nice, poklus koní. Ondřej potkal několik jízdných
poslů, kteří pokud bylo možná, jako on, pobízeli koně
do cvalu.

Zardělý, vzrušený vrátil se do králova dvora.
Kuneš z Bělovic, na koni již, netrpělivě jej očekával.
Jen poselství vyslechl, a již poručil Ondřejovi, aby
otočil a zajel k ratouzu, vyřídít totéž Mikuláši z Husi

nebo druhému hejtmanu staroměstskému. ať zařídí stran střelby, žeť bude tak dobře, jak bratr Žižka vzkazuje, aby nemeškali.

Když Ondřej vyjel z nádvoří do Caletné ulice, zahučela mrtvým, sálavým vzduchem temná, dunivá rána a hned druhá, třetí. Vzbudily veliký poplach kolem. Až do té chvíle nepřátelé do města nestřelili, a hradská posádka dříve také ne. Na střelbu se Pražané starali; tať jim mohla hrubě ublížit. Ale když po čtrnáct a více dní nezahřměla ani jednou, zapomínali na ni. Teď se jim připomenula. Všude volali, křičeli, kde to střilejí; a zase čekali, naslouchali, ozvou-li se kusy na novo.

Ondřejovi se kmitlo, že to snad jen znamení pro všecka nepřátelská vojska na hradě a všude kolem. Než znamení zahřměla na novo, a zase z té strany.

„V Menším městě střilejí.“

„Do Saského domu střilejí.“

„Do mosteckých věží,“ volali zmateně v pravo v levo po ulici. To nebyla tedy znamení. Panic vzpomněl, že z hradu, jak slyšel, stáhli kusy do rozbořených domů v Menším městě, a odtud tedy spustili na posádku za mostem. Když dojel na Staroměstský rynek, kde bylo plno branného lidu, nejvíce pěších, v plném šiku pod praporcei, zahlédl, že jeden houf střelců na rychlo se obrací a že ho hejtman vede dolů do nožírské ulice. Tedy k mostu.

A zase rány, dunivé, mocné výstřely, ale z jiné strany, z Novoměstské, od Vyšehradu. „Bratr Žižka se mýlil,“ pomyslíl panic, „toť je obecný šturm, a ne jen v jeho stranu.“

Mihlo se mu, že všechna okna jsou otevřena, plna hlav; také dole na podsíních hemžilo se lidem, hrnoucím se k Týnu, do kostela. Ondřej se však jen po hejtmanech rozhlížel. Viděl pojíždějící sem tam pod-

hejtmany, rotymajstry u houfů na koních. Křičel, kde je bratr Mikuláš z Husi. Ukázali mu ku hlavním vratům.

Mikuláš z Husi byl na koni, několik z rady a dva mistři, Vavřinec z Březové, statný padesátník, a vedle něho šedivý Křišťan z Prachatic, stáli u něho a horlivě s nim rokovali. Ti dva mistři, praví „plátenníci,“ nepřáli hrubě ani hejtmanu ani jeho Tábořským bratřím, a on ne jim; ale té chvíle zapomněli všech rozdílů jako všude po celé Praze. Všelíká nechuť, všeliké kyselosti přestaly. Táboři, Pražané, Slanští, Žatečtí, Lounští, ať byli jakéhokoliv smýšlení o večerí Páně a ornátech, v tom byli za jedno všichni: že běží dnes o všecko, o vyhlazení všech, a stáli ve zbrani svorně vedle sebe.

Ondřej vyřídil své poselství a hejtman vzkázal, že tak učiní, bratr Kuneš ať vyrazí za bránu. Ondřej otočil koně a hnál zase do králova dvora. Vrata byla již do kořen otevřena, jízdní „bratři“ sešikováni; jen vyjeti. Vychrtlý hejtman osmahlé tváře, vysedlých licních kostí, hladké brady, ale mocných, sivých knířů čekal v plné zbroji ve bráně na koni. Zapadlé, zelenavé jeho oči byly všude kolem. Maje nahý meč přes sedlo na přič v ruce, nacyloval hlavu a naslouchal dunivým ranám, jež se přes tu chvíli ozvaly, nejčastěji od mostu, z Menšího města.

Panic musil křičet, aby ho bylo slyšeti; hlučel hlomoz kolem ze všech ulic, dusání koňstva, křik a v to vše ty rány. Jakmile Kuneš vyslechl, co Ondřej vyřídil, obrátil se a dal znamení. Všecka jízda Tábořských bratří, pokud bytovala v králově dvoře, vyjížděla ven. Ondřej čekal na svůj houfec, jenž byl jeden z nejprvnějších. Přibočil se zrovna k první řadě, před korouhvici, která v prostřed se nad nimi vznášela. Ulice, domy, lidé v pravo v levo rychle mizeli v zad. „Bratři“

jeli rychle. Ze všad na ně volali, kynuli jim. A oni zpívali. To vše a dunivé rány rozehrávalo krev, a nejvíc pomýšlení, kam jedou a proč, že na ty Uhry a Němce, protivníky pravdy Boží, kteří páli nevinné lidi i raněné zajaté.

Nežli dojeli k Poříčské bráně, zaslechli za sebou hlomozný rachot kol, prudké drnění vozů. Ondřej se ohlédl, ale neviděl nic, nežli řad za řadem, samé jízdné bratří na koních. mdle lesklé kapaliny, přilby, osmahlé, bradaté i hladké tváře, kroužkové brně i přední kusy a spoustu oštěpů. To však ze zadních řad až k němu doletělo, že vozy za nimi jedou, že vezou několik děl před bránu.

Před tou bylo jinak nežli včera. Dnes tak daleko za ni jako včera nemohli. Uhři a Němci, jízdní a pěší, přikryli skoro všecko Špitalské pole. Byla jich zátopa. V plné záři parného odpoledne svítilo se všecko bleškem zbraní a zbroje a strakatinou barev sukni, oděvů a koní po všem vojsku, jehož se dobrých dvacet tisíc a víc přepravovalo a již z valné části přepravilo a jehož konce nebylo možná dohlédnouti. Jednotlivé houfy stály již sešikovány, jiné se řadily. Zástupy lehké kumanské jízdy harcovaly přede všemi, blíž a blíž směrem k Poříčské bráně.

Ondřej se dostal do prvního šiku, v pravo od vozů, jež za nimi přirachotivše projely před ně, v před, velmi rychle s čtyřmi vozíky v každém voze. Vozaťajové v lebkách na hlavě a se štítky na levé ruce seděli na podsedních z páru u vozu, na vozích stáli u houfnic střelci a pavezníci, vedle vozů u svých desítek jeli desátníci a nejvyšší nad nimi. Jak zajeli v před, rychle otočili na pravo, pak zarazili, že vozy stály délkou na příč. Koně vypřaženi, vozy strženy, řetězy spoutány, prkna spuštěna, a vše na té hradbě ku střelbě připraveno za krátkou chvíli.

Na to vše se Ondřej sotva podíval. Víc a déle upíral své zraky v pravo, kde dal za nimi vypínala se chudě porostlá příkrá stráž dlouhé, táhlé výšiny. A na její konec, na Vítkovu horu, kde trčely dva sruby, se díval, a všichni. Viděli roubené věže, korouhve nad nimi; „bratři“ se však nedohlédli. Pojednou všemi trhlo. Z nepřátelského vojska, z něhož k nim dorážel oblas trub i bubnů, vyrazil náhlý křik, divoký, prudký jako bouře. A nežli dozvučel, zahřměl na novo.

Ondřej ze svého místa, jak stál v pravo od vozů, ale za jejich čarou, viděl, jak v nepřátelském vojsku mávají praporce, korouhvemi, oštěpy, jak točí meči a šavlemi nad hlavou, a všichni že ženou vzhůru směrem ku strmé výšině.

Po ní, po jejím hřebeni hnal se směrem ku srubům veliký houf jizdných. Bylo je viděti v prudkém evalu, korouhve nad nimi; za jizdnými mračna pěchoty, rychle postupující. A všichni ke srubům jako kobytky, na „bratři“, na bratra Žižku. Ondřej znal jeho houf; teď teprve jasně viděl, jaká to jen hrst proti této ženoucí se záplavě. Co bude! Jak tam bude, jak obstojí. Srdce mu zabušilo, oči zimničně hořely a líce pobledlo rozčilením.

Kolem všichni také tak vzrušeně, s utajeným dechem, mlčky upírali zraky ke srubům; žádný již nedbal, co je za nimi, v městě, nikdo si nevšiml, že tam střelba umíkla. Za to s hora, z davů útočících rozléhalo se troubení, válečný křik. Křik tam na hoře a křik dole z německých a uherských šiků na Špitalském poli. A ve srubech ticho. „Bratři“ dole také mlčeli; než jak nepřítel na hoře žena se po hřebeni dojížděl ke srubům, z těch jak se vyvalily mraky bílého dýmu a rány zahřměly, zkríkl Ondřej a všichni jedním hlasem, pronikavě a mocně: „Hrr na ně! Hrr! —“

Zajásali, když postřehli, že proud útočících se zarazil. Než jen na chvílku. Ze zadu docházel houf za houfem, vlna za vlnou. Zadní tlačili přednější, hrnuli se i přes ně jako divý příboj k osamělé výspě. Rány z houfnic na hoře znovu zahřměly a mraky bílého dýmu zahalily srub. Ale jak se rozptýlily, bylo viděti, že přední srub je všecken osut, že nepřítel není odražen, že se kolem jen hemží a doráží, doráží. Černalo se tam od vojska; skřek a troubení s Vítkovy hory i dole na Špitálském poli rozléhal se pod modrým, vybraným nebem, sálavým vzduchem jako bouře.

Ondřej neměl stání; vrtěl se v sedle a byl by nejraději vyrazil zpátky k městu a na horu bratřím na pomoc. Ohlížel se po hejtmanu, nedá-li znamení. Ku neš však s palcátem v ruce seděl klidně v sedle a díval se na horu; pozoroval nerovný zápas, ale ne jako ostatní „bratři“, aby zapomínal na bližšího nepřítele, jenž stál dole proti nim. „Bratři“ té chvíle skutečně o něj nedbali. Začaliť trnout o posádku na Vítkově hoře, a ohlíželi se k městu, nejdou-li ji odtud na pomoc. —

Na hradbách, s bašt a bran proti Vítkově hoře hleděli ke srubům také v takovém napjetí, rozčilení, pak už také s obavou. Ukazovali si tam, jak pozorovali vlny zápasu, vykřikovali, jak se dojmy rychle měnily a střídaly. Jen radost zasvitla, již ji úzkost dusila.

Hůř ještě bylo dál od bran. Lidé rozechvěni napjetím stáli venku před domy, výrostkové ke branám utíkali. Ženy nařikaly i plakaly úzkostí, jiné na zem poklekaly, ruce spínaly, oči k nebi obracely, nebo děti k sobě tulily. V těch straších už viděly, jak se křižovníci a Uhři valí do města, jak budou děti mordovat, domy vybíjet, panny mučit, krev prolévat, jako dělali dosud všude, všude —

Od Horské brány letěl jakýs muž k Sennému trhu a křičel:

„Pomoc! Na pomoc bratřím!“

A v tom se ozval zvon. Zvonili k šturmu; zvonili u sv. Jindřicha i na Staroměstské radnici. Temný hluk zaléhal z těch stran, hluk a hřmot zástupů. Ženy vstávaly ze zaprášené dlažby, umlkaly v pláči, naslouchaly, ale vykřikovaly zas a bědovaly, když od Horské brány hnal se opět jakýs muž bez čapky, až vlasy za ním vlály a křičel:

„Pomoc! Pomoc!“

Ještě nedoběhl, a již se zjevila proti němu. Od sv. Jindřicha kráčel Senným trhem vysoký kněz, prostovlasý, nesa svátost v proštípí; vedle něho dva muži bez čapek, se zvonci v rukou. Za nimi houf střelců s kušemi a za střelci veliký zástup bradatých bratří Tábořských, bez brnění, v čapkách a v sukních jen, někteří u hrdla rozhalení, se sudlicemi, s kovanými cepy. Ty měla většina. Kněz pospíchal, zvoníci vedle něho zvonili bez únavy, muži za nimi brali se rychlými, pádnými kroky, až se rozléhaly. Všichni kvapili v patrném rozčilení, se zraky planoucími; pobízeli se do spěchu a dali se do zpěvu, když je posádka ve bráně a na hradbách uvítala jásavým pokřikem. Zpívající vyrazili ven a hnali se na horu ke srubům. —

První byl už skoro ztracen.

Ve vlčí jámě před ním, před jeho příkopem, ve příkopě sice leželi hustě ranění a mrtví, lidé i koně, kteří tu, jak dojížděli, sklesli střelbou i šípy se srubu. Ale proud se tím nezarazil. Nový a nový příval; přes těla padlých, přes mrchy koní hnali noví útočníci s divokým křikem. Zaraziti jich nebylo možná. Pěchota, Mišňané byli, dostali se až ke příkopu. Houfnic, které nahražovaly „bratřím“ počet, nebylo té chvíle již možná znovu nabíti.

Došlo na rovné zbraně. Útočníci však zapomněli na ostrve a žebříky. Těch s sebou nepřinesli. Nicméně se vrhali do příkopu, aby přilnuli ke zdi, k opevnění ne nejtvrdšímu. Se zdi, s podsebití srubu, s viničné věže sypaly se na ně šipy i kameny. Mišňané padali v příkopě, ranění nebo povalení ve zmatku a tlačení. Přes padlé drali se noví a noví, na horu, ven z příkopu, ke zdi. Odtud do nich bodali oštěpy, sudlicemi, bili do nich kovanými cepy, „bratři“ Táborští, i tři „sestry“, všichni v divé udatnosti, rozružení. Divý křik rozléhal se v příkopě, u zdi, kolem srubu. Trouby ječely, jezdci v brnění pobízeli útočníky, mávali mečem k opevnění.

Řady jejich řídly již u příkopu, nejvíce však u zdi. Než i obhajců ubývalo, a kde padli dva, tři, tam bylo znáti značnou mezeru. Nejhůře bylo u viničné věže. Tu osypali Mišňané jako vosy. U zdi spojující věž s ostatním opevněním se jimi černalo. Odtud křičeli „bratři“ o posilu. Jen veliká „sestra“, stojící v popředí na zdi mlčela a oháněla se cepem. Zavítí se jí s hlavy smeklo; mokré, uvolněné vlasy lpěly jí na spáncích a na zpoceném čele. Zsinala rozčilením i namáháním, ale bila se neunavně. Cep její švihl a se kmital nad sudlicemi nepřátel, dopadal, bil do štítů, helmic a těl, v pravo, v levo, švihl a kmital se, dopadal, bil, rozrážel, třepil sám krví už mokrý a rudý.

„Sestro!“ křičeli vedle. „Sestro, ustup od věže!“

„Sem! Sem!“

Ani na okamžik neustala, ani se neohlédla, jen chraptivě vyrazila z vyschlého hrdla:

„Před antikristem věrný křesťan —“ a bila dál, „nepostoupí —“

Přival na srub dravě rostl. S divokým křikem a troubením přihnál se nový houf. Přes příkop, plný těl, drali se již snáze ke zdi; a tu se pozvedali, stou-

pali na záda druhů, drápali se na zeď. Té již nehájilo ani třicet mužů. A již umdlávali.

Pojednou se mezi nimi mihl „bratr“ Žížka, v přilbě, s palcátem v ruce. Křičel, aby neustupovali, aby vydrželi, že jde pomoc. A sám bil do nepřátel. Pak skočil k místu, kde vylézali na zeď dva Mišňané. Jednoho na ráz srazil, že sletěl pustiv štít; druhý však chytl hejtmana za nohu tak, že mu ji podtrhl. Žížka sklesl, nohy mu visely se zdi. Kolik ruk po nich chňaplo, tahaly ho dolů, ale on vzepřel se rukama o zeď a odpíral ze všech sil. Několik „bratří“ přiskočilo a bilo do Mišňanů, až ho pustili. Vyskočil a jen stanul zase na nohou, bil zase do nepřátel. V tom se přihnali z placu za srubem posilci.

Žížka sestoupiv, ukazoval, kam kteří, poroučel, pobízel a křičel za té věry na jejich rotmistra:

„Poslali jste do vinice, jak jsem řekl —“

Bradatý, šedý bratr rotmistr v přilbě, ale bez odění, s nahým mečem v ruce stoupaje na zeď křičel:

„Poslali — vyrazí co nevidět v bok —“

Vyšvihl se na zeď, ale jen tam stanul, roztáhl prudko ruce, zavrával a sletěl se zdi. Šipka mu trčela v hrudi a krev stříkala z hluboké rány — —

V ten okamžik strhl se na pravo, od jižního svahu, od vinic divoký pokřik. Žížka, jak ho zaslechl, hnál se do roubení věže na horu, na její podsebití, vyhlédl okénkem, na pravo; odtud zaléhal ten křik. Postřehl tam velké pohnutí v nepřátelských houfech, Světlo mu v oku a v duši odlehlo. Jeho houf vyrazil z vinice v pravou chvíli. Zkřikl to bratřím střelcům na podsebití, a již se hnál dolů na zeď mezi bojující.

Za chvíli po té zaléhal do srubu přival zpívajících hlasů, z té strany od města. Blížil se kvapem. Hlas zvonů v něm zanikal; zvučely vedle svátosti v pro-

štípi blýskající se v odpoledním slunci. Bylo po čtvrté hodině.

* * *

V tu chvíli se Ondřej z Hvozdna modlil. U velikém rozčilení vysílal k nebesům vzdechy, aby se Pán Bůh smíloval. Mělť kormoutlivé divadlo. Tam nahoře u srubu všecko se hemžilo křížovníky. Praporec jejich vlály, křik jejich, troubení se hlasně rozléhalo. Necouvali, postupovali. Srubu již nebylo viděti a rudá jeho korouhev také zanikla. Ondřej pokřikoval jako ostatní v šiku; při tom přes tu chvíli upřel zrak na hejtmana, na Kuneše z Bělovic, jenž seděl opodál na svém vysokém hnědáku.

Sivý hejtman hleděl na útok s počátku klidně, ale pak už se měnil. Neseděl na koni jako přibitý, ale hlavu obracel, po městě se ohlížel a zase k Vítkově hoře upíral pronikavé zraky a před se Špitalským polem na sešikované Uhry a Němce. V tu chvíli, kdy Ondřej se začal modlití, kdy kolem vykřikovali vztekem i úzkostí, zkríkl Kuneš na své jízdné, aby pozor měli, teď že jde také na ně.

Špitalským polem skutečně se hnaly dva velké houfy jízdné, sami Uhři. „Bratři“ se chutě chápali zbrani, nahých mečů, podvrhovali kopí. Uhři jim přijížděli právě po chuti. Ale nevytrhli hned proti nim. Rány zahoukaly, z vozového řadu houfnice zahřímaly. Když se bílý dým rozplynul, bylo zřejmo, že koule daněly hodné ulice v nepřátelském šiku, a ten že je rozvrácen, že se obrací. Mnoho jezdců leželo za zemi, s koňmi i bez nich, mnoho koní s jezdci vyrazilo z šiků a hnalo se různě v divokém splašení polem. Mnozí i bez jezdců.

Kuneš zvedal palcát, aby dal znamení. Ale nedať. Zrak jeho jako všech utkvěl na Vítkově hoře. Boule krutého boje znovu se tam rozzuřila. Nový, prudší křik a jek tam, a u srubu divější henžení, rojení, zmítání davů. Ondřej zbledl.

„Němci se hrnou do srubu! Už ho mají!“ vykřikovali kolem polekaní. Ondřej i Kuneš stejně v ten okamžik vzpomněli na bratra Žižku, teď že bude veta po něm.

To hemžení jde dál — ale od srubu!

„Ustupují!“ zkríkl kdosi; ale ještě nevěřili. V tom se tam na výšině nhl jezdec jakýsi, na samém pokraji hřebenu nad prudkým, hlubokým srázem jeho svahu. Mhl se — kůň se mu vzepjal a již skočil do prázdna. Už padají, letí dolů příkrou, prudkou strání, zvíře i jezdec — a za ním druhý, třetí, a padají, letí příkrou, prudkou strání. Toť jsou křižovníci!

Na Špitálském poli zajásali; jásoť letěl od jízdného houfu k houfu, k vozům, po vozech. A naproti v nepřátelském vojsku křičeli hrůzou i vztekem. Zraky všech utkvěly na Vítkově hoře, na jejím srázu. Prášilo se tam; zvířený prach jako by proudem dolů tekł, letěl. V něm se černala těla, jako stíny se mihala; koně i lidé padali, řítili se dolů v hrozných převraťtech a kotrmelcích, v děsných přemetech, jak se kouleli, jak letěli dolů. Nebylo zadržení, záchrany. Leďa když zaprášené, zkrvavené, potlučené tělo narazilo o velký kámen, nebo když uvázlo ve křoví.

A hřebenem táhlého návrší také se hnali Mišňané ve zmateném útěku, bez praporců, bez troubení. Kuneš vyjel před houf, na nějž déšť náhlé radosti padł; ukazuje palcátem k Vítkově hoře, křičel rozjařen:

„Ti tam běží! A tyto —“ mávl před se po Uhřích a Němcích na Špitálském poli — „póženeme my. Ve jménu páně!“

Bodl koně až vyrazil dlouhým skokem. „Bratři“ radostně zahoukali, zkríkli a vyrazili za ním. A zazpívali.

„Kdož jste Boží bojovníci
i zákona jeho —“

hřmělo Špitálským polem.

A na Vítkově hoře divoký hon. Žižkova posádka posílená pomocí z Prahy vyrazila za Mišňany. Ti utíkali jako slepi sem tam i do srázu. Mnozí již uštváni jako zvíř bez dechu, vysílení klesali, sedali na zem. Na obranu, na boj nebylo sil. Už jen štíty zvedali a kryli jimi hlavu a tělo. V úzkosti i v tupé odevzdanosti přikrčení čekali, udeří-li kovaný, strašlivý cep, aby roztrástil štít i lebku. — —

57.

S výšiny u Buben, odkud byl volný rozhled k Vltavě a za Vltavu, obzíral císař Sigmund Špitálské pole za řekou i Vítkovu horu nad ním. Přijel s družinou sem hned o nešporách z královského hradu přes Letnou ležením Bavorů a Němců Porýnských. Zástup uherské jízdy v lesklé zbroji, v lesklých helmicích, jenž jel před ním jako stráž, rozestavil se opodál.

Císař seděl na vysokém, krásném bělouši, na jehož řemení ozdobeném rudými šňapci, blyštěly se na slunci a třpytily zlaté pukle i plíšky. Před císařem v pravo seděl na vraném koni říšský hrabě jakýs v plné zbroji drže říšskou válečnou korouhev. Dva jiní páni v helmicích a v brnění byli mu po boku. Císař sám, jenž poslední dobou churavěl na dnu, nevypadal valně svěže. Brnění na sobě neměl, jako je měla většina knížat a pánů v jeho družině sedících na silných, válečných orích různých barev. V oděni,

ale jen v čapkách, helmice drželi pacholata a zbrojnoši seskupeni za císařovou družinou, přijel Rakouský vévoda Albrecht, oba Bavorští vévodové Vilém a Jindřich, kníže Přemek Opavský, Ludvik Lehnický, Durynský landkrabí Fridrich i otlý falckrabí Rýnský, jemuž rumné, ducaté tváře se potem zalévaly. V brnění byl i Aquilejský patriarcha, císaři nejbližší, sedící na vraném koni i Trevířský arcibiskup, jenž rozmlouval s Hildesheimským biskupem a bělobradým Janem Bílým, knížetem Zaháňským. Fuldský opat na ryzím koni neměl brnění, ale byl ve světském obleku tak jako Řezenský biskup.

Hned u této stkvělé družiny, nad níž se blýskal zlatý hrot a zlaté hřeby říšské, válečné korouhve, kupila se družina uherského, říšského a českého panstva v plátech, s meči po levém a dykami po pravém boku, s kabelkami u blýsknavých pasů. Seděli na bílých, ryzích, hnědých i vraných koních krásných deků i sedel, u nichž zavěsili ten přílbu, onen palcát nebo plechovice. V popředí, nejbliže císaři a říšským knížatům byl vychrtlý, štíhlý maďarský pán Gara Januš ve dlouhé, bílé bohatě květované sukni zlatých prýmků na prsou, v rudých nohavicích a v nevysokých žlutých střevicích s ostruhami, v čapce zdobené vzácným perím, s buzykanem krásně výkládaným v pravici.

Hned u něho meškali pan Čeněk z Vartemberka a moravský hejtman Jindřich z Plumlova, oba v nákladném odění. Mezi samými Němci, říšskými hrabaty a rytíři byli Jaroslav ze Šternberka a z Veselé, pan Petr ze Šternberka a z Konopiště a Henrich Leffl z Lažan na Bechyni, podkomorí Václav z Dubé hladké brady ale mocných knírů. Ostatní prodlévali ve vojště na hradě i v Menším městě.

K pánům družilo se několik dvořanů císařových, pihovatý Windecke, protonotarius Kašpar Šlik i Rome-

rich, herolt a rychlý posel císařův na štíhlém koni dlouhé hřivy. V plné záplavě parného slunce stál císař a všecko jeho komonstvo. V tom sálavém světle vynikaly barvy drahých sukni, čapek i deků živěji ze třpytu zlatých i stříbrných ozdob šňor a kování na koňských uzdách a prsoslínách a všem řemení i ze mdlého lesku plátů v odění.

Nádherný ten obraz měl živé a pohnuté pozadí v bavorském ležení, na jehož samém pokraji panstvo stálo. A před nimi!

Dole u řeky na levém břehu tři veliké zástupy v šiku spořádané pod korouhvemi a praporci, v záloze, a za řekou na Špitálsku a na hoře nad nim na hřebenu u srubů!

Císař a všichni pozorovali nejvíce sruby a jízdné houfy a vozy, jež stály před Poříčskou branou. Bylo vedro, koně švihali neklidně ohony, pohazovali hlavami, pokusovali se po boku, aby zahnali neodbytné mouchy. — Komonstvo i císař vedra nedbali. Všichni pozorovali upřeně, čím dál tím s větším napjetím. Hovor zněl, umlkal, opět se ozval tu hlučněji, tam i s výkřiky. Chvillemi přiharcoval od řeky jízdný posel, jež posílal Pipa Spano, oznámil, co měl vyřídit otočil zpoceného koně sám zardělý, od hlavy do paty uprášený a již zmizel v kotoučích zvířeného prachu, jehož leželo všude husto.

Hluk a rachot i troubení zaléhaly od řeky i od srubů. Všichni se k nim zadívali.

„Nu, toho čerta nám už odtud přinesou,“ zvolal hrabě Nassavský na pana Václava z Dubé, a usmál se ustěpačně.

„Jakého čerta?!“ ptal se pán.

„Toho českého, kterému se tam na hoře vaši krajané klaní.“

„Čertu se neklaní,“ odvětil ostře pan z Dubé zamračiv se; a pan z Lažan přisvědčil:

„Ne, neklaní.“

„A když je to jistá věc!“ tvrdil hrabě.

„Není.“

„Jak byste na své milé krajany dopustil!“

„V tom ne.“

„Raději hleďte a vizte!“ volal hlas mezi pány.
„Už je melou.“

„Jen aby jich také nějakou kopu přivedli,“ zvolal hrabě z Veldenzu, a dlouhý, ohromný rytíř, Johan Katzenellbogen v tom zkríkl:

„Však on jich Isenburg*) přizene. A pak jim pekelně zatopíme.“

„Tím pálením svému pánu nesloužíte,“ řekl na to vážně pan Čeněk z Vartenberka, jenž se k hovořícímu otočil. A na to nahnul se tlustý falekrabí rýnský k fuldskému opatu a šilhaje po panu z Vartenberka, z tlustého, rudého krku zachrčel:

„Poloviční Hus!“

Opat živě přisvědčil a dodal:

„Jsou bez toho s nimi srozuměni. Já bych to hnízdo rozstřílel. Že to J. Mil dosud neudělal, kdo za to? Ti čeští kacíři. Jsou; pijí z kalicha, ten Lefl také a držel s Husem. Já bych jim nevěřil —“

V tom se kolem mihl na hřivnatém koni Romerich; jel na zavolání k císaři, jemuž té chvíle zazářila všechna tvář.

„Žeň na hrad a zprav Jejich Milosti, že sruby na té Vítkově hoře jsou dobyty. Jeď.“

Romerich otočil hnědáka a hnál se ke hradu, aby královnám**) oznámil veselou novinu. Císař v náhlém rozjaření obrátil se po svém průvodu.

*) Jindřich z Isenburka, vůdce útočících Miššanů.

**) Manželce Sigmundově a švakrové, vdově po Václavu IV.

„Dnes si dáme věnce na hlavu!“ zvolal vesele po německu, a pojednou česky dodal:

„Milý hejtmane!“

Jindřich z Plumlova zajel k němu.

„Dnes ty sedláky utlučeme,“ oslovil ho císař milostivě, patrně spokojen. „Dnes jim ty cepy nepomohou.“

„Ale byl z nich strach, Milosti Královská.“

„Ah, strach! Jaký strach! Vy, Moravci jste bázlivi —“

Zemský hejtman se zarděl, jako by ho krví polil. Okamžik mlčel, pak vyrazil pevně a určitě:

„Milosti, my neutikáme —“

V družině kolem nastalo nápadné hnutí a prudký šum se strhl. Mnozí vystupovali ve střemenech a natahovali krky.

„Co je? Co je?“

„Co se stalo?“ volali zadnější. Z dola zahřměly rány. Houfnice před Poříčskou branou pálily do uher-
ských jezdců, ženoucích útokem směrem ku bráně. A hned na to družina stichla; hrozné ticho. Hleděli na Špitálsko, pak všichni k Vitkovu. Vykřikovali úžasem v ohromném překvapení nad náhlou změnou. Byli jako v hrozném vidění.

Pak všichni bezděky pohlédli na císaře. Zbledl; rozžitřeným zrakem pozoroval zkázu útočících. — Po jednu vytrhl meč a zamával jím, až se zablýskalo.

„Ať jim jdou na pomoc!“ volal rozčileně. „Ať udeří na bránul!“ Ale ruka mu s mečem rázem poklesla. Všecko marno. I vojsko dole na Špitálském, jeho Uhři i Rakušané i Mišňané obracejí se, dávají se na útěk; k řece se ženou. A za nimi jízdné houfy od Prahy, honí je, tepou —

To byla chvíle, kdy Kuneš z Bělovic se svými jízdnými „bratřími“ první uhodil na nepřítele. Za ním se pustili Pražané a spojenci. Širým Špitálským polem

nastal divoký hon. S Vítkový hory zaplašeno na osm tisíc, a tudy polem jich utíkalo na osmnáct tisíc. S Vítkova rozléhalo se jásání a z Prahy hlahol zvonů, vítězný, radostný hlahol.

Na výšině, pokraj Bavorského ležení, byla družina císařova v úplném zmatku a zděšení. Všichni obraceli koně ke hradu za císařem, jenž odjížděje popuzen, v zlosti i lítosti ohlížel se po Praze. Rakouský vévoda i patriarcha mluvili na něj chlácholivě, a žádali ho, aby jen jel. Ale on hleděl dolů na pole, k řece, kde zástupy pěší i jízdné prchaly ve zmatku, kde u řeky na břehu strhl se ukrutný zmatek, kde plavajícími koňmi a jezdci černala se řeka a odkud zaléhal zmatený křik, troubení, i jásot, jásot! Jásot těch sedláků špinavých, sprostých s cepy, i „nevědč-ných“ Pražanů. Císař jen to slyšel a ne chlácholivých slov v pravo v levo.

„Ach, Proge, min recht veterlich erbe, wie han ich dich funden!*)“

Tak zvolal; bodl prudce svého bělouše a hnál se bled, jako štvaný ke královskému dvoru. Družina za ním, jen se prášilo, všichni pomíchání.

Pan z Plumlova neutajil v ten okamžik svého uspokojení.

„Kdo je bázlivý?“ zvolal na pana z Dubé a ukázal dolů na prchající. „Tak jsme my Moravci ještě ne-utíkali.“

A za ním páni a hrabata kleli a dlouhý Katzenellenbogen křičel a ukazoval na české pány:

„Jsou s nimi smluveni. Jsou! Jsou! Prokletí Čechové!“

„A čert jim pomáhá!“ volal s ním hrabě Nassavský.

*) Ach Praho, mé pravé dědictví po otci, jak jsem tě shledal!

Zbyněk z Buchova a Chval z Machovic vyjeli, když bylo rozhodnuto a když mohli svá stanoviště v městě na chvíli opustit na Vitkovu horu. Tam už „bratři“ a „sestry“ i Pražané uklízeli raněné. Oba Táborští hejtmáné zastali bratra Žižku stojícího s několika bojovníky pokraj hory; pozoroval Špitálské pole i řeku lesknoucí se žlutým svitem západu. Ještě k němu nedošli a již na něj vesele volali. Zbyněk ho první chytl za ruku a potřásaje ji volal z hloubi potěšeného srdce:

„Bratře, Bůh ti to zaplať!“

„Bratři, pánu Bohu děkujte, ne mně, že nám dal zvítěziti.“ Řekl to neličeně, prostě; vážná jeho tvář té chvíle byla jasnější nežli jindy a v oku zářilo tiché uspokojení. A hned dodal:

„Toť dobrý počátek. Ale ti tam,“ ukázal k Letné, „snadno nepoleví. Připravme se na každou chvíli. Těch srubů tu není dost. Spravíme je a hned.“

„Pojď si oddechnout.“

„Teď tu ještě musím zůstat. Ale „bratři“, kteří tu bojovali, odveďte, ať si odpočinou. A jiné pošlete. A dříve nazejtří opatřete, mocná drva.“ Umlkl.

Z dola, ze Špitálského pole zaléhl mocný, radostný zpěv tisíce hrdel. Slavná, radostná nota písně „Tě Boha chválíme“ hlaholila jasným vzduchem dne k západu se chýlícího. Viděli jízdné houfy od řeky se vracějící, viděli houfy Pražanů, kteří sem přichvátali z Prahy, a ještě se hrnuli jedním proudem. Na Špitálském poli každý, kdo byl opěšalý, klečel. Jezdci měli smeknuto. A zpívali všichni v nadšené radosti, z hloubi duše.

Táborští hejtmáné smekli; Zbyněk z Buchova, pohladiv bílé kníry, upřel oči na věrné druhy a řekl:

„Pán Bůh je s námi.“

A bratr Žižka na to odvětil:

„Je a nedá svaté pravdě zahynout a nás shladit.“

Obrátil se a šel ke srubům zalitým té chvíle září zapadajícího slunce. Když docházel s bratry hejtmany k prvnímu opevnění, potkal průvod žen. Byly samé Tábořské „sestry“. Odnášely sesbiranou u srubů kořist, kuše, meče, oštěpy, štíty i přilby. Ale dvě v čele houfce nesly mrtvou „sestru“ prostovlasou, zsinalou, krví zbrocenou, jež bojovala u viničné věže nechtějic „antikristu“ ustoupit. A neustoupila, až padla.

„Sestry“ nad ní nehořekovaly, neplakaly. Šly vážně, mnohé se zrakem blouznivě prozářeným. Bůh dnes ukázal všem věrným svou milost, a mrtvá „sestra“, když v tom boji pro Boha a svatou pravdu sešla, nemusí se již Boha a jeho soudu lekat. Jistěť je duše její u věčné radosti. O tom byly všechny přesvědčeny a proto bez želení ji nesly dolů do města, do kláštera sv. Ambrože, aby ji ukázaly sestrám a všem, jak zhynula pro zákon Boží. Když zahlédly hejtmany kolem jdoucí, zamávaly mnohé z nich dobytou zbraní. Žižka stanuv, ukázal na mrtvou sestru a řekl:

„Tať mužsky sobě činila v zákoně i v sečbě. Abychom tak všichni činili.“

V tom „sestry“ v průvodu zanotovaly:

„K hodům Beránka svatého —“

a zpívající zanikaly s ozářené výšiny po svahu dolů do modravého šera prvního soumraku.

Tou dobou vjížděli Tábořští jízdní „bratři“ do města. Ondřej s nimi. Při srážce na Špitálském poli, která bez toho nebyla tuhá, poněvadž se Uhrové s Němci dali záhy na útěk, neutřžil rány žádné. Byl jako všichni radostí opojen. Od Poříčské brány jeli

ulicemi lidstvem nabytými, jeli záplavou jáсотu, nadšeného vítání. Lid kolem křičel, zpíval, Táborští uprášení, zarděli kynuli s koní, mávali dobytými korouhvicemi i zpívali. A zvony hlaholily.

Před branou u sv. Ambrože čekaly na ně „sestry“ Tábořské i „bratři“ s kněžími. Už v ulici slyšeli jejich zpěv na uvítanou, jejich, Tábořskou, píseň:

„Po nepřátelském zvítězí
již bratři přivítejme!“

Zvuky ty je chytly. Vpadli a zazpívali. Ondřej, jenž té chvíli vzpomněl na starého strýce, kdyby ten tu byl a viděl, jeden z nejprvnějších.

„Ne nám, Hospodine, ne nám,
neb což jsi ráčil, tos učinil sám,
budiž tvému jménu čest, chvála
na věky věkoma.“

Ze zástupů před klášterem, u brány, nadšeně, radostně hlaholily ženské i mužské hlasy do hebkého soumraku velkého, slavného dne:

„Po nepřátelském zvítězí
vítejte, bratři, vítejte!“ — —

* * *

Když Ondřej vjel do králova dvora, bylo první, nač se ptal, jak tady, jak v městě. Uslyšel, že tu nebylo nic, že Vyšehradská posádka chystala se jenom na oko, a rovněž tak že vytáhli z hradu do Menšího města, a že střileli k Saskému domu ne dlouho a bez škody. Vzpomněl na bratra Žižku, že měl pravdu, že se stalo, jak pověděl tam na hoře.

Bylo pozdě na noc, když Ondřej ulehl. Pozdě usnvvu pozdě vstal, a nebyl by se po lopotě a namáhání včerejšího dne tak hned probudil, kdyby nebyli

přišli Bartoš student, a Blažek řečený Purkrabí, jeho bývalý hostitel.

Přišli se podívat, vrátil-li se z pole.

„Vstávej a stroj se, bratře!“ volal Blažek. „Bude processi. A po processí půjdeš k nám na obědy. Pojď, bratr Žižka také přijel, je na ratouze, půjde také na processi, s hejtmany a kněžími. Ach, milý Bože, totě radost. A včera, včera, kdybys byl na ratouze viděl. Objímali jsme se, věru objímali; a když pak Šimon od bílého lva, viš-li, byl na jaře na Horách Kutných smlouvat se s císařem. on a Hrdoňka, Mikeš Hrdoňka, a jiní, a když ti ten Šimon připomenul, jak je císař na Horách odbyl, a jak je teď, to ti bylo plesání. „Bohadle, zhubim vás všecky!“ zapřísahal se císař na Horách. Hrdoňka to ukazoval. Nu, a teď — a dnes! buď Bohu věčná chvála — Ale — slyšíte-li?“

„Zvoní, již vyzvánějí!“ zvolal Bartoš student. Vyšli.

Z ulic ozýval se šum zástupů; když mezi ně vstoupili, mohli jen zvolna v před, ku Staroměstskému rynku. Houf studentů a mladých řemeslníků bral se před nimi. Zpívali novou píseň, kterouž hned včera kněz Čapek v první radosti složil, a kteráž tou dobou již letěla Pražskými městy:

Dítky, Bohu zpívejme,
jemu čest, chválu vzdávejme,
i s staršími.
Neb Němce, Mišňany, Uhry, Šváby,
také Rakušany, pobéhlé Čechy,
zarmoutil, zastránil i rozehnal
onoho sem, onoho tam
k utěšení svých milých, stálých.
Milý otče, přijmi chválu
od Čechů věrných! — —

III.

BOŽÍ ZÁSTUP.

1.

Ctibor z Hvozdna nic nevěděl, co se dalo kolem něho a ve městě. Nic nevěděl, jak zpráva zprávu honila, jak docházely různé noviny, často zmatené, sobě odporne, o Praze, o císařově vojsku, z kraje, od Hradce nad Labem i Hor Kutných. Pak se ozval po všem Táboře radostný hlahol, lid sbíhal se k ratouzu, kde Pražský posel zarazil zpěněného, uhnaného koně, s něhož už cestou ulicemi křičel o velikém vítězství. Před ratouzem shrnuli se bratři a sestry v hustých zástupech, čekali netrpělivě, rozčileni, až divokou radostí v nich zabouřilo, když hejtman vladyka z Hroznějovic bez čapky ven na výstupek vyběhl a hlásil, že křižovníci, uherský král, všichni jsou poraženi, že je bratr Žižka krvavě ztepal.

Ani zevrubných poslových zpráv nevyčkal. Jak o vítězství uslyšel, vyrazil oznámit lidu. Za ním pak chvatně přišli starší a Svašek z Podolí, druhý hejtman, a ten volal do lidu, jak veliké to vítězství tam u Prahy, jak všichni Němci, Uhři, Rácové, Valaši, Kánové i Jasi, Turci, Rakušané, Štýráci, Švábové i lidé z Brabantu a Englantu, všichni, všichni byli s té hory u Prahy sehnáni a co jich při tom zahynulo, a bratr Žižka že ztratil jen málo lidí, že také několik sester s ním bo-

jovalo až do krve vylití na hoře na vinicích a ve srubech v tu chvíli, kdy bylo nejhůře, kdy v Praze již úzkosti plakali, starí a mladí, a na ulicích klekali a Boha vzývali...

Hlava na hlavě, husto a plno na prostranství před radnicí. Té chvíle však nikdo ani nehlesl. Hluboké pohnutí, napjetí všechny přimrazilo, jich tělo, jich hlas. Ale když Svašek smeknův čapku oznámil, jak Pražané a „bratři“ vyrazili bratřím na té hoře na pomoc, jak bratr Žižka vyrazil se svými ze srubů, jak stiskli tak nepřitele se dvou stran, tu již nedopověděl. Nemohl. Bouře jásotu ho ohlušila, řeč mu přerušila. V tom někdo ze zástupu v předu zazpíval, a již zpívali všichni kolem, i sám Svašek a druhý hejtman, vladyka z Hrozněovic, i starší, i kněží; a všichni, jakoby si řekli, obrátili se ku dřevěnému kostelu.

Zpívající proud se k němu valil a zanikl v prostorné budově. Kániš a Bydlinský tam nebyli. Zdena tou chvílí meškala u Pytlů. Seděla tam se Šádochem. Janou, s několika staršími i mladými sestrami, s velikým Petrem, krampěrem, Johou pekařem a několika bratřimi kolem Bydlinského. Všichni seděli zamlkli, vzdorně zachmuření, podráždění jásavým hlaholem; podrážděně také a ostře mluvil Bydlinský o nové obci, že tato, kterou na hoře Tábor založili a které proti vladaři obhájili, ruší se čím dále tím víc a že se bude ještě více rušit pro to spojenství s Pražany a jinými nedověřilými...

Hvozdenský zeman ležel schvácen horečkou, bez vědomí, nevěda o ničem, co se děje.

Kolem šuměl radostný proud, pod okny pak na ulici se těch dní ozvala přes tu chvíli nová Čapkova píseň, z Prahy od vojska sem divně zavatá, o tom, jak Bůh:

— — Němce, Mišňany,
Uhry, také Rakušany,
poběhlé Čechy
zarmoutil, zastražil i rozehnal — —

Starý zeman z Hvozdna ničeho nedbal. Nikoho neznal. Nevěděl, že ho navštívil vladyka z Hroznějovic, hejtman, nepoznal Zdenu, která přišla k jeho loži, jak od Margety uslyšela, že je mu bídě. Za nějaký den přišel vladyka z Hroznějovic zase, a to s novinou, že uherskému králi shořela hrubá část ležení u Prahy, že po té porážce jsou Němci na Čechy v králově průvodu jako lití, že jsou zrovna na nůž a že všecko to veliké křižovnické vojsko se od Prahy rozchází s hanbou a ve zlosti. Než zeman byl ještě bez vědomí. Zlá horečka jim lomcovala a neopouštěla ho.

Tak červenec minul, už půl srpna přešlo. Tou dobou vrátili se z Prahy do Tábora kněží Koranda, Martinek Loquis, Antoch a Jičín. Přijeli na několika vozích a s nimi něco bratři v boji zmrzačených. Vypravovali o Praze, jak tam bylo, přinesli zprávu, že se bratr Žižka vypravil s polními rotami na jih, mimo Tábor, do končin pana Oldřicha z Rožmberka, aby ho ztrestal a oslabil, aby nemohl přispěti uherskému králi, jenž ujev od Prahy na Hory Kutny, nové pole tam sbíral.

Pani Zdena se tou dobou víc a více rozčilovala. Rozpor s otcem, kterého, dokud ležel v horečce, ošetřovala, ji tížil. Úzko ji napadalo v té úzké komoře, zvláště v noci při malém svitu kahanu u lože nemocného, jenž blouznil, jenž v horečných vidinách ji volal, jí lál nebo ji klel . . Chvějíc se, naslouchala těm vášnivým, hrozným slovům, z nichž přece vyciňovala strach o její duši, o její spásu . . .

Když odtud odešla k Pytlům do shromáždění, slýchala zase prudké řeči a výtky Kánišovy a Bydlin-

ského proti těm, kteří smýšleli jako otec. Teď, co přijeli ti kněží z Prahy, mluveno ve shromáždění, co přinesli, jaké noviny, jak je tam v Praze drželi, jak jim Žižka bránil trestati hříšnou pýchu a marnivost Pražanů, jak jednal i s takovými mistry opatrnými, bázlivými, s Křišťanem z Prachatic i s Janem z Příbrami, tím úhlavním nepřítelem jejich, Tábořské obce. A sama vidala a slyšela, jaké mival Bydlinský spory s Jičínem knězem, s Abrahamem i Mikulášem. Viděla, jak je z nich pobouřený, stále neklidný, a zdálo se jí, že mu bledne a hubne lice.

To byla obec svorenství a lásky! Ale oni ji kazí, ne on, ne Bydlinský. Jemu z té duše věřila. Všecko se plnilo, co řekl. Doba protivenství ještě neminula. Teprve nastává, ne od cizích, ale od těch, kteří si také „bratři“ říkají. Ale ti jen chtějí nad ostatními vládnouti, rozdělovati, poroučeti jako papež, utiskovati svědomí a víru svou vnucovati. To ji skličovalo teskností . . . Odvracela se od veřejnosti, od světa.

Již nechvátala před ratouz, když tam oznamovali zprávy z pole, od bratra Žižky, že dobyl Vodňan a nyní že táhne k Lomnici, a vladařova Soběslav že vypálena. S lítostí na bratrance Ondřeje vzpomínala, že i on drží s těmi nedověřilými . . . Častěji teď a vroucněji, vášnivěji oddávala se snění, jež jí bylo útěchou i pobožností. Těšila se slovy Bydlinského, že svět těmito ranami skoná a jiný, nový počne, pak že bude pravá láska v lidech, bez žalosti, v svaté blaženosti. Procitovala jeho slova i svatě věřila, čekala, on že jistě je vyvede z těch úzkostí.

A zase jen na něj myslila, na onen večer po dešti, jak spolu šli od lesa dolů. Slyšela šum řeky, zpěv, jenž jim zněl vstříc bělavou mlhou par . . . A tak bude pak stále, v té lásce, oddanosti srdečné, věrné. Sníc přivírala oči a rozechvělou duší ji zněl daleký,

nejasný zpěv libezného hlaholu. A zas se modlila, vroucně Boha prosila, a často s pláčem.

Jednoho dne počátkem září šla jak obyčejně od Pytlů k nemocnému otci. Na síni ji čekala Margeta. Jak bývalou paní shlédla, vyšla jí kvapně vstříc a prosila, aby zůstala, aby nechodila, že otec nabyl vědomí, že se rozpomíná.

„Mluvil o mně?“ ptala se Zdena.

„Ne, to ne... Ale já sama začala. Myslíla jsem, že přece...“

„Co on...“

„Zamračil se hrozně a poručil, ať mlčím, to opakoval, a že...“

„Co? Mluv!“

„Že by tě — nevím, co chtěl říci, ale mluvití jsem už nesměla.“

„Vim,“ řekla Zdena, chmuříc obočí. Okamžik hleděla do země, pak se obrátila a vrátila se do Pytlova domu. Cestou potkala kněze Antocha. Pospíchal, a byl nějak vzrušený. Shlédnuv Zdenu, volal docházeje:

„Viš-li, sestro, co se stalo?“

V tom došel a kvapně sám odpovídal.

„Kněze Korandu jali. Dnes na úsvitě...“

„Kdo?“

„Rožmberští. A měl glejt!“

„Kde? Kam šel?“ ptala se Zdena dosti netečně.

„Jel na Bechyni k panu Leflovi. Chtěl s ním jednat o zajaté; jak jeli, z Přiběnic na ně vyrazili...“

„Tam mají již mnoho kněží vladařových...“

„Tím hůř! Ale zvíme-li že Korandovi ublíží —“ zvolal Antoch hrozivě. „Je tu jejich purkrabí, a jiní, těm bychom také dali lázeň —“ A hnál se s novinou dále. Zdena o ni hrubě nedbala... Myslíla na otce a na to, že od něho odchází — na vždycky. —

2.

Horečka nezmohla starého zemana. Ránu na hlavě měl už také zahojenu, jen noha ještě nebyla úplna zdráva. Dlouhou nemocí zhubl, licní kosti mu vyvstaly, oči zapadly. A zbělel. Sivé vlasy a kníry měl teď jako sníh. Nabyl zase jasného vědomí, s lože však hned nemohl. Ležel tiše, sám, zasmušilý. Nejprve mu Margeta sloužila. Pak si vzkázal pro starého, belhavého ovčáka, jenž s ním z jara přijel na Tábor z Hvozdenského dvora. Toho si vyžádal hned toho dne, jak se mu Margeta zmínila o Zdeně. A vice pak své ošetřovatelky k loži nepustil.

Někdy ho navštívil vladyka z Hroznějovic, někdy pani Kateřina, Zbyňka Buchovce sestra. S těmi nejvíce o poli mluvil, o bratru Zbyňkovi, Žižkovi, jak postupuje dál a dále na jih po panstvích vladařových jak ho trestá, slyšel, že teď je s bratřími u Svin, poblíž svého rodného dvora, ze kterého jej kdysi nebožtík vladař vypudil. O poli rád poslouchal, rád mluvil a po bratrovi se vyptával. Pani Kateřina po každé čekala, zmíní-li se o dceři. Nezminil.

Rád byl také, když ho kněz Mikuláš navštívil a jemu něco z bible přečetl a vyložil. Pak už sám, když silil, na loži denně kousek z bible přečetl nebo jeden z listů mistra Jana Husi, jejichž opisy vzal s sebou na Tábor. Když kněz Mikuláš začal o různých, o hádkách, že Bydlinský a Kániš dostali posilu, co se Martinek Loquis z Prahy vrátil, ten že je mluvný, řečný a paměť že má, vpadl mu zeman prudce do řeči:

„Také takový hovadný, tělesný. Z něho to mají ti zchlapilí oráči. Což jiného jsou. Kněží ne; ne — lité šelmy. Ty musíte z města vypudit. — Nebo ať odvolají, ať se tepou veřejně po hubě. Jen co bratr

Žižka přijde, ten opraví řád, musí, sic se rozpadneme, sami obec zhubíme..."

Tak se ještě na loži popudil. Pak, bylo polovice září, už začal přecházeti doma, komorou o holi.

Poprvé vyšel ven samý konec toho měsíce, ač byl neveselý den. Nebe těžkými mraky zaklopené jako by se snížilo, a vál studený vítr. Ale toho dne čekali na Táboře bratra Žižku a polní rotu. Ve vydří čepici s modrým, soukenným dýnkem, v teplé šubě vydal se zeman na cestu ne o holi, ale o meč se opíraje. Starý ovčák šel s ním. Po ulicích, na place všude bylo plno lidí, všude se chystali za bránu uvítat vítěze. Hvozdenský s nimi nemohl. Báł se tlačence a na koni by, to cítil, ještě nevydržel. Proto zamířil do hradu. Cestou se plaše rozhlížel, jako se strachem. Nechtěl Zdenu potkat. Na hradě čekal v jizbě u Buchovcovy sestry. Těšili se oba na Zbyňka, na bratru Žižku; vladýka také na mladého bratrovce a za řeči vzpomněl, to že je statečný synek.

Pak umkl, bezděky se zamyslel, bílou hlavu pochýlil. Pani Kateřina ho nechala, tušíc, nač myslí, až se sám vytrhl; zas o bratřenci začal, co již bojů chutnal, a teď s bratrem Žižkou, a ten že povstal a Boží milosti, jistě z Boží milosti, jako mistr Jan, svaté paměti, na pomoc všem věrným Čechům.

V tom ohlas vzdáleného zpěvu jim o sluch zavádil; zeman vstal. Nedal se držeti, že je sychravo a bratři že jsou ještě daleko, u brány. Vyšel na hradní pavlač, na tu, s které bylo viděti do ulice k městu. Stál tu, maje hradní budovu a vysokou věž nad sebou, opřen o zábradlo. Šubu k tělu přitáhl, nebo vál vítr. Hučel a skučel nádvořím a komíny a do něho z pod zasmušilého nebe nahoře kolem věží křičely kavky. Ale pak ty hlasy přehlušil mohutný, jásavý zpěv. Z města proudil sem ohlas toho hlaholu.

Starý zeman naslouchal jako zapomenutý. Tvář mu od chladu promodrávala, vítr čepejtíl jeho bílé kniry. Ale stál ničeho nedbaje; pochyloval se, naslouchal. Znal ten zpěv! Vzpomínal. Ozval se dusot koní, cvakot podkov, hluk vykračujícího houfu, jeho pádné, hlučné kroky. Zahlédl koně, korouhve, tělo boží v monstranci v proštípí, praporce nad lidmi ve zbroji, nad jezdci a pěšími. Blížili se, těsná ulice mezi hradbou a hradem plnila se do umačkání. Korouhve s kalichy a jiným znamením sebou u větru zmitaly. Bratři a sestry zpívali.

A tu on, v čele na bílém koni, bratr Žižka v čepici, s palcátem v ruce, s ním Zbyněk Buchovec, zarostlý Chval z Machovic, Kuneš z Bělovic v helmu a jiní. Kněz s tělem páně před nimi. Zeman jen po nich hleděl a nejvíc na bratra Žižku. On, jenž s ním ku Praze táhl, jenž s ním v Praze bojoval a viděl, jaká hrozná moc proti nim tam stála, jaké tam bylo nebezpečení, jenž teprve nedávno, po nemoci zvěděl, jak bratr Žižka všechno to zmohl, vítal té chvíle víc vítěze na hoře Vítkově. Ten boj měl více na mysli, nežli poslední vítězství nad vladařem.

Dojat, povznesen zpěvem, jenž hřměl od hradu a rozléhal se jeho budovami, div že se okna netřásla, stržen radostí a nadšením zástupů, smekl čapku a vychýlen přes zábradlo, mával jí a ruce vstahoval. Bílé vlasy povívaly kolem jeho čela. Oči mu hořely a radostně volal dolů:

„Vítejte! Vítejte!“

Jeho hlas v té bouři zanikal, ale shlédli ho a poznali. Buchovec první, pak Kuneš i Chval. Kynuli mu s koní. Žižka také k němu zamával, a ostatní za nimi, kteří musili zarazit, křičeli k němu nahoru, pozdravovali ho. Starému bojovníku se kalily oči. — Pak uvítal hejtmany v hradní síni. Největší potěšení

z něho měl Buchovec a Kuneš z Bělovic, do nedávna jeho hejtman. Na hrad za ním přichvátal Ondřej. Zeman ho srdečně uvítal v jizbě pani Kateřiny. Hleděl na něj se zalíbením, jak sesilil. Panicovi to slušelo. Byl opálenější, svěží, urostlá jeho postava vypadala mužně a statečně. Když se pozdravili, když Ondřej stručně vypověděl o posledním poli, jak se mu dařilo, když se pochlubil, že má dva krásné koně z kořisti, hnědáka a brňnu, odmlčeli se oba.

Uvázli, něco oba tísnilo. Až starý začal:

„O Zdeně, víš-li Mlč mi o ni, nemluv ani slova . . .“

Panic chtěl právě o ni začít. Zarazil se nad tím přísným rozkazem, ale pak přece se ozval, proč, co se to stalo.

„Mlč!“ Zkřikl staroch. „Rouhání — takové — Nesluší o tom ani rozprávěti pro nakažení srdcí.“

V tom vstoupil Zbyněk Buchovec s Kunšem z Bělovic. Mluvili hned o poli, o raněných a padlých, o zabitých a vzatcích, o Praze, o Rožmberském, o všem stručně, na přeskáčku, jak hovor dal, až se Kuneš s úsměvem toho dotekl, a tady, na Táboře, že také lip, že mnohým už hřeben sražen.

„Jak, komu?“ ptal se rychle zeman z Hvozdna.

„Nu, přišli jste nám naproti s tělem Božím, a ne jako minule, kdy ještě Martinek poroučel a ti jeho . . .“

„A již neporoučí?“ ptal se zeman nedůvěřivě, štiplavě.

„Ne,“ jadrně hejtman opakoval. „Už se bojí. Vidiš? Oněhdy jak byl ještě troufalý, a všichni. Teď mají strach z bratra Žižky. Vědít, že nekázně netrpí, a že jsme všichni, všichni v polních rotách s ním za jedno, že může poručit —“

„Nu, pak ať poroučí. Víc tu neřádů nežli řádů,“ vpadl zeman chmurně do řeči — „samé hádky, samé spory mezi kněžími, a taková hříšná učení.“

„To všechno spravíme,“ řekl Buchovec . . . „Slyšeli jsme, psal a vzkázal bratr Šimon;*) a bratr Jan toho nenechá —“

Domů se vrátil Hvozdenský zeman s Ondřejem. Seděli spolu dlouho, za celý však večer se o Zdeně ani nezmnínili. Ale mysli na ni oba. Panic byl by ji rád s otcem smířil, a ve své nezkušenosti se domníval, že snad přece bude možná.

Když druhého dne se Hvozdenský vladyka dověděl, že je na hradě shromáždění, že hejtmané svolali všechny starší a kněží, neměl doma stání. Pomýšlel tam a bratrovce ho nezdržoval. Sám tam chtěl. Ne pro shromáždění, ale k vůli Zbyňku Buchovci. Vzpomněl na něj, když v noci na loži uvažoval o strýci a Zdeně, ten že by mohl snad pomoci.

Schylovalo se na déšť, když z domu vyšli, bylo před samým polednem, a vál prudký vítr. Ani vladyka, ani panic cestou nemluvili. Každý byl zabrán ve své myšlénky. Zbyňka Buchovce doma u sestry nezastali. Meškal ve shromáždění, které již drahnou chvíli trvalo.

„Počkej tu —“ řekl vladyka, „podívám se tam, počkej . . .“ Odešel. Panic zůstal, protože vzpomněl, že by tam s hejtmanem nebyla řeč, že bude líp, promluví-li napřed s jeho sestrou. Strýc zatím zacházel ku hradní síni, k té, do které tenkrát vstoupil, když se přestěhoval na Tábor. A zase jako tenkrát, bylo tam živo.

Hluk ze shromáždění až na chodbu vyrážel. Zeman se bezděky zastavil a naslouchal. Kolik hlasů znělo najednou, a všechny prudce, patrně z hrdla na-

*) z Hroznějovic, hejtman.

pjatého, v prudké vádě. V to několik temných ran zahlučelo jako pěsti na stůl. hřmot pak pojednou polevil, ale již jako by příval znovu vyrazil, blíž, blíž —

Náhle se kované dvěře rozletěly, jako vyražené, až mohutným zámkem o zeď udeřily, a jimi se hrnulo několik lidí. Vyrázili prudce ven, s křikem. Nad jejich hlavami se mihla pěst, do vnitř hrozila, mihla se druhá . . . Zeman nemohl ku předu. Kolem něho se hnál kněz Prokop jednooký s kuklou na hlavě, za ním Kaniš všečen zardělý vedle Martinka, jenž sebou potrhoval a vášnivě rukama rozkládal. Za nimi vykročil přes práh síně Bydlinký. Byl rozčilením bledý, oči mu jen svítily. Náhle se u prahu zastavil a obrátiv se do síně, křičel:

„Nuž teď máte krále a biskupce a ti vás svedou zase k papeži . . . Biskupec vám bude poroučeti, on nebo nějaký jeho pop plátenník — třeba tam Abrahánek . . . Toho budete poslouchat a ne písma, ne svého svědomí . . . Dnes vážou nás, zejtra vás . . . A platy vás bude držet, jako žoldnéře — bratr bratři!“ Zlostně se zasmál, na ráz však umkl, jak se za ním zeman rozkřikl:

„Mlčíž! Ty, bratr! Rouhači! Vás již měli z obce vyhnat!“ Bydlinký mžikem se obrátil, všečen od sebe, popuzen ještě tímto výkřikem. Planoucí oči utkvěly na starci; pak vyrazil:

„Snad mne také do krve stepeš?!“ Čekal okamžik, pak se dal velikými kroky za druhy, jejichž prudké hlasy dunivě se rozléhaly z konce chodby. Vladyka třesa se, hleděl za ním. Nemohl ani hned promluvit. Také v tom popuzení neviděl, že vycházejí ostatní kněží ven, Prokop, Antoch, Markold, slepý Mikuláš, jež vedl Pšenička. Šli, živě hovoříce, rozkládající, zvláště Antoch a Markold, patrně nespokojení, rozezlení.

Také Zbyněk z Buchova stanul na prahu.

Jak Hvozdenského shlédli, vyšel kvapně k němu a vzav ho pod paždi, uvedl ho do síně. Vysokými okny malých tabulek, olovem spojených, nepadalo mnoho světla, zvláště toho pochmurného dne. V toni polosvitu pod temným, žebrovým klenutím Hvozdenský ani všech hned nepoznal. Na konci u stolu seděl Žižka s hejtmany; něco vykládal. Bliže nich starší a stranou stál Mikuláš z Pelhřimova s Jičínem, Abrahamem a několika kněžími. Tváře měl zardělé; na lesklých očích, i jak s druhý mluvil a jak oni, bylo ještě znáti právě minulou bouři.

„Ten dnes za staršího kněží zvolen,“ řekl Buchovec, ukazuje na Pelhřimovského. „Bratr Žižka toho dovedl. A bude také správce obecných peněz. Bez jeho povolení nesmí nikdo kázati lidu slovo Boží, aby byl pořádek.“

„Chvála Bohu!“ zvolal Hvozdenský, a postoupiv ku předu, mluvil přes celou síň: „Pozdrav tě Bůh, bratře Jene, a vás všechny. Dobře jste učinili. Ale lip ještě, abyste je z města vyhnali, ty rouhače —“

„Ba, bratře Ctibore, pro rád by dobře bylo,“ odvětil Žižka. „Ale kněží křičeli o svobodě, o svobodě. Toho nechci utiskati. Ale žvání a bouření, ty neřády v obci, ty budu, tyť jsou našim nepřitelem jako Němci, jako Uhři, a ještě horší.“

3.

Panic Ondřej zavedl strýce zase domů. Pozdě odpoledne staroch usnul. Té chvíle panic zavola Jíru ovčáka a požádal ho, aby zůstal v komoře. Sám pak vzav plášť, pospíchal do hradu. Poprchávalo. Zbyněk Buchovec, hned jak panic přes práh vstupoval, volal:

„Půjdu, půjdu, milý brachu. Dobře máš. Uděláme tak. Hned jsem řekl, jak mi sestra Kateřina pověděla, že tak dobře. Však jsem sám už myslel, jak strýce potěšit. Už jdu,“ to již měl bobří čapku na hlavě a plášť kladl na ramena.

Sestra mu pomáhajíc přisvědčovala a opakovala vzdychajíc, ať Zdenu ubohou vytrhnou, z těch tenat ať ji vytrhnou, že sama trne, a jak bude čekat, jak se modliti —

Z hradu zamířili do Pytlova domu. Vše se dělo po nápadu Ondřejově. Věděl, že strýc pro Zdenu nepůjde děj se co děj. Chtěl jíti sám, cítil však, že by bylo líp, kdyby ji domluvil někdo starší.

Teď bělovlasého Buchovce vedl. Šli rychle, mlčky. U Pytlů však Zdeny nezastali. Nikoho. Všichni odešli, a jak se hejtman v sousedství přeptal, že nejspíše do stavení Johy pekaře. Stálo dál ku bráně v ulici. Kalné světlo deštivého, podzimního odpoledne haslo v šeru kvapně rostoucím. Déšť houstl a roubené stěny vlhkem jeho ztemněly. Dvěře na síň Johova domu byly otevřeny. Hejtman vešel napřed, klidně, za ním panice, ne bez vzrušení. Na síni panovalo šero. V šumění deště slyšeli nějaký hlas ze světnice. Někdo mluvil, vykládal... Když otevřeli dvěře, bezděky se u prahu zastavili. Zasli a sami pak vzbudili také překvapení.

Teplý, těžký vzduch je ovanul. Světnice v prvním soumraku stopená, dosti prostorná, byla plná lidí, mužských, ženských. Seděli na holé zemi nebo stáli, pomíchaně, ne jako u bratrů, ženy zvláště a muži také. Ti u dveří a na podlaze sedící a se krčící byli v šeru. Jak Buchovec s Ondřejem vstoupili, hned nikoho nepoznali. Viděli bradaté tváře mužských vedle ženských, jež zdály se všechny bledší. Všechny byly obráceny do čela, proti dveřím, k oknům, kde v posledním svitu stál za stolem Kániš a mluvil.

Hlubokým, dusným tichem zněl jeho pohnutý hlas a s ním sem tam hluboké, třesoucí se vzdechy. Někde z temného kouta ozval se pláč, dušený, ale prudký . . . Ondřej tam pohlédl. Plačící, byl to ženský hlas, nespátril, za to mu padl do oči veliký, vlasatý Petr dlouhé brady, jenž v tom zášeří trčel jako obrovský stín nad těmi, kteří kolem seděli nebo klečeli, dotýkaje se hlavou skoro stropu. Vedle něho stála nějaká mladá žena, bledé tváře, s očima úzkostně po Kánišovi obrácenýma. Druhá, také mladá, prostovlasá, klečíc, opírala se spánkem o její bok. Ale Zbyněk s Ondřejem jen Zdenu hledali. Zrak jejich tékal po tvářích ženských, jež byly větší u divčích, až utkvěly v čele více k rohu světnice, kde zahlédli ušlechtilý, bledý obličej mladé zemanky.

Stála vedle nějakého muže tiše, nehnutě v tom shromáždění, které jako by strnulo. V náboženské vášni byli bez vůle, jako u vytržení. Zemané právě zaslechli, jak Kániš, maje pravici vztyčenu, mluvil:

„Vězte, zajisté přijde den takový, a ten bude jako ohně zapálení, a budou všichni pyšní a kteří nám násili čini, strništěm, vy pak čisti, svobodni synové boží a svobodné dcery boží — —“ zarazil se, hledě ke dveřím. Zemanů si z počátku nikdo nevšiml. Měli je za své. Ale jak Zbyněk ku předu chtěl postoupit, jak Kániš umkl, obracely se tváře po příchozích. Ale ne všecy. Mnozí zůstali, jak seděli nebo klečeli, a z koutka zavzlykal křečovitý pláč prudčeji. V tom Bydlinský od oken pokročil vstříc příchozím. Zarazil se, pak zkríkl na Buchovce, jako by ho někdo bodl:

„Co chceš!“

Ale Zbyněk nedbaje hluku a ruchu, jenž se na ta slova strhl, protlačil se až do čela; Ondřej za ním.

Chytil sestřenici za ruku a vyzval ji, aby šla. Hleděla na něj okamžik užaslá, jako ze sna; pak řekla:

„Co chceš?!“

Nemohl ani odpovědět. Starý Buchovec k nim přistoupil, i Bydlinský a Kániš, jenž křičel: „Biřici! Biskupcovi biřici.“ Hluk kolem rostl, ženy i muži se kolem tlačili. Pojednou všechno ztichlo, jak Bydlinský zkríkl do shromáždění, ať slyší. Pak obrátiv se ku Zdeně, řekl:

„Buď po tvé vůli. Chceš-li do hříšného Babylonu, tu jsou poslové —“

Zdena upřela na něj oči, okamžik na něj hleděla, pak je sklopila a chvějícím se hlasem řekla:

„Zůstanu. Budu; jsem tvá žena —“

Tichem úžasu ozval se jen Kánišův výkřik; Zbyněk Buchovec, mávnuv rukou, smutně řekl k Ondřejovi: „Půjďme. Je konec, marná řeč —“

Otočil se a šel. Ondřej se ohlédl po Zdeně, okamžik čekal; ta však jako by ho neviděla. I vyšel za hejtmanem.

Ve shromáždění ještě šumělo pohnutí. Kániš byl více vzrušen nežli ostatní. Neřbal, co k němu mluvil krampěř, jehož chlapec se krčil v koutku, bledý, zapadlých očí, hubených tváří, neslyšel, čeho se dotazoval. Joha pekař, neviděl, že Sádoch za ním vyvstal volaje: „Judith! Judith!“

Kněz hleděl na Zdenu sršícím zrakem, s ní na Bydlinského, jenž ji držel za ruku a tiše k ní mluvil. To vše trvalo jen okamžik. Pojednou přistoupil Kániš ku svému druhu a řekl temným hlasem, z něhož znělo prudké pohnutí:

„Chceš-li svátost?! Nemá být oddávání dvou osob nemá být manželství —“

„Nemá!“ zkríkl z pozadí z šera dlouhý, mocný stín, silný Petr.

„Ne nemá,“ vpadl Bydlinský pevně do řeči, vztyčiv se. „Ale nebude. Jednou přijde tak, až bude taková láska v lidech, až nebude závisti...“

Řekl to významně, ostře, a dodal:

„Jdi, bratře, a připravuj cestu v stav nevinnosti...“

„Modlete se, bratří, za lásku boží,“ zkríkl krampěř, „abychom byli spaseni!“

„Spaseni! Spaseni!“ ozývaly se hlasy ze šera úzkostně a s nimi povzdechy, a v tom zaúpěl ženský hlas tam, kde do té chvíle se tichý pláč ozýval:

„Jak budeme spaseni!“

Pak bolestný, zoufalý výkřik, rána o zem od náhlého, prudkého pádu. Jakás žena se tam skácela ve mdlobách. — — —

4.

Za jasného dopoledne v listopadu měsíci vyjížděl Ctibor z Hvozdna se svým bratrovcem Novou branou ven z města. Byl už úplně zdrav. Před čtrnácti dny poprvé vsedl do sedla; této chvíle se zas do pole vypravoval... Jak Žizka, urovnáv ty kněžské zmatky, počátkem října zase vytáhl hubit nepřátely kalicha a přátely císařovy, nechal část vojska v Táboře a nad vojskem starého druha, Zbyňka z Buchova; to hlavně proto, kdyby zase vladař něco začal. S tím oddělením zůstal také Ondřej. Buchovec si ho sám vyžádal. Měl ho rád, ale nejvíce to učinil k vůli Hvozdenskému, který ještě tenkrát nebyl z plna zdrav. A ještě více na to myslel, že starému brachu bude veseleji, a že nebude tak sám, když ho dcera opustila...

Teď vzkázal bratr Žizka, aby za ním rychle vytrhli k Prachaticům, tam že utiskují kalich a že se tam budou tuho brániti. Zbyněk ihned poslechl. Vozy,

houfy, vše se za den uchystalo; té chvíle měli vytrhnouti. Již stály vozy před městem seřaděny, houfy se šikovaly; jen zapřáhnouti. Hvozdenští nespěchali. Věděli, že vytrhnou až v poledne. Do té doby byla ještě drahá chvíle.

Panic Ondřej se vesele rozhlížel. Těšil se na pole, a také to ho těšilo, že strýc vyjasnil zasmušilou tvář. Kůň, jízda ho zkrísily, a jak starý bojovník zahlédl před sebou temné řady vozů, jak zalehl k nim řehtot koní, zablesklo se mu v očích. Poslední dobou pořád zamýšlený, málo hovořil; dnes rozvázal. Mluvil o jízdě, o koních, vzpomínal na Kunše z Bělovic, že se s ním shledá.

Pojednou zarazil koně. Panic také. Užaslí naslouchali. Návěští, hlasné trubení, znamení k vytrhnutí. Co to? Vždyť do poledne ještě... V tom směrem k ním se hnal od vozů jezdec. Shlednuv je, křičel, aby jeli, rychle, rychle, že ztracenci jsou už pryč i honci a vozy už pojedou hned.

„Co se stalo?“ zkríkl panic.

„Pospíchám —“ volal jezdec jich dojížděje. „Jeďte, jeďte! Přiběnice!“

A již byl ten tam. Oba, starý a mladý, s úžasem na sebe pohlédli.

„Přiběnice? Slyšel's, nebo se mýlím —“

„Ne, Přiběnice, také jsem slyšel.“

Trouby se ozvaly na novo.

„Už jedou!“ zkríkl panic a bodl koně jako strýc. Koně se dali v cval, až umrzlá půda jen zvonila.

* * *

Před samým polednem toho dne šla Marta novicka nádvořím Přiběnického hradu. Rychlé kroky se za ní ozvaly. Stará Agneška za ní chvátala.

„Kvitečku —“ volala, „dušičko, novina! Chtěla jsem ti hned ráno vzkázat, ale nebylo možná. A pak jsi odešla. Slyšíš-li, novina o panu strýci!“

Marta se dychtivě ptala, co ví, co slyšela.

„Ještě nic, kvitečku, ale uslyšíš; uslyšíme. A již tu mohl být; kmotr louda!“

„Kdo!“

„Odolen, povězný.“

Stařena se k dívce přitočila, mluvila zase tlumeně, rukama rozkládala, k uchu Martinu se nachylujíc, jakoby jí hrozné tajemství světovala. Sly volným krokem, a zas už se stařena plaše ohlédla, vypravujíc, že ráno přišel Odolen, povězný, s věže dolů a vyřídil prosbu vězňů, kněží, nejvíce toho Korandy Táboorského, aby jim purkrabí dovolil nějakou lepší krmi, a zvláště ryby že by rád, že by mu je z Tábora na přilepsenou poslali, jen aby purkrabí dovolil pro ně poslat.

„A dovolil?“

„Nu, kvitečku, nechtěl, nechtěl, že chléb a voda pro ně dost dobré. Ale Odolen sám se přimlouval, a že by na Tábor třeba sám jel a že by nějaké zprávy . . .“

„A jel?“ vpadla Marta dychtivě, myslíc na zajatého strýce.

„Nu, jel. Purkrabí se rozmyšlel, ale pak takhle udělal —“ a mávla rukou. „Viděla jsem a slyšela, byli zrovna dole před kuchyní, a povídá: ‚A tak jeď! Ať se ještě pečených ryb nažerou, nežli je samé dám upéci.‘ Tak ti to povídal —“

Marta se lekla o strýce, ale nežli svou obavu vyslovila, Agneška žvavě pokračovala:

„A Odolen, ten měl nějak na spěch, jakoby se ani nemohl dočkat. Ani neslyšel. ‚Já řku,‘ volala jsem na něj; ‚zůstaneš-li tam, dají-li tě do klády . . .‘ Ale

on nic, a na koně a jenom přisvědčil, když jsem mu řekla, aby se zeptal na purkrabiho, jako na pana strýce —“

Zatím docházely k palácovému stavení. V tom zahlédly purkrabiho; vykročil právě z paláce s pacholkem, který za ním nesl sedlo. Jak purkrabí, vysoký, hranatý muž osmahlé tváře, spatřil Agnešku, zkríkl:

„Což ty ryby! Ten chlap ještě nepřišel?“

A jda placem směrem ku věži, nahnul hlavu do týla a napínaje hrdlo hleděl nahoru na podsebiti. A klel zase. To na pacholky, že žádného tam není vidět, že jistě chrápou . . . Tak laje došel až pod samou věž. Té chvíle se Marta s Agneškou chtěly rozejít; Marta temně vykřikla. Kmitlo se jí, že s věže dolů něco letí; a dopadlo, kámen, a zrovna vedle purkrabiho. Ten, jakoby hrom před ním udeřil, rázem stanul, nahoru se podíval, ale již uskočil. Pacholek však prudce zavrával, čapka mu sletěla s hlavy, sedlo vypadlo z rukou, a již padl na dlažbu. Marta s Agneškou viděly, jak z něho vystříkla krev, jak se leje po kamení.

Zděšením oněmělé pohlédly maně vzhůru; a tam zahřmělo:

„Tábor! Hrr, Tábor! Tábor!“

Křik ten mnohých mužských hrdel zněl z podsebiti, kde se u oken míhaly cizí hlavy, a také s cimbuří věže. Tam v té výši zjevil se bradatý muž, jenž mával rukama a křičel, jenž cimbuří obíhaje na okamžik zmizel, až se opět objevil na straně nad nádvořím. Pacholci vybíhali na plac jako zmatení nebo se tlačili ke zdem paláce a hleděli na padlého druhá, jenž tváří do země natažen ležel na zkrváceném kamení. Purkrabí křičel na pacholky, ukazuje ku věži dobytým mečem.

Poslechli, vytrhli za ním, ale jak se ku věži přiblížili, pršelo na ně kamení jako krupobití a povětrím děsivě hlučelo hrozné, známé heslo:

„Hrr, Tábor! Tábor!“

Dva pacholci v prudkém běhu dorazili až ku věži, nedbajíce kamení. Ale tam se skáceli, rázem, oba najednou. Ostatní se zarazili, okamžik váhali, pak, jak kamení na novo se spustilo, utíkali zpět nádvořím k paláci a nedbali divokého lání purkrabího, jenž všecken rudý křičel, řval, aby běželi ku bráně, ku bráně!

Té chvíle byly již Marta s Agneškou v palácovém stavení a prchaly nahoru do Martiny komory. Stařena velmi těžce. Strach ji ochromil; nemohla do schodů. Zastavovala se hlasno vzdychajíc, úpějíc, a zas už na pobídnutí třesoucí se Marty pustila se do kroku. Dívka ji podporovala, vedla, vlekla.

V komoře Agneška sklesla na truhlu; plakala a rukama lomila. Marta stála okamžik jako zmámená, bez síly, všechna se třesouc. Louňovická hrůza, teď ještě větší, přikvačila tak náhle, jako blesk z čista jasna. Nádvoří hlučelo pustým hlukem divokého zmatku. V děsivou vřavu zalehl hlas trouby od brány, prudký, krátký, jako úzkostný; pak zase záplava táhlého křiku. Jím pojednou pronikl zvon s hradní kaple několika poplašnými údery, a v tom zdusilo všechny ty hlasy, jako když náhlý liják padne, divoké, hromové:

„Tábor! Hrr, Tábor!“

Štrašlivé heslo neumlkalo. Neznělo již jenom s věže, ale jako zdola, někde blízko, jakoby se přivalem hrnul křičící zástup od brány. Marta nedbajíc křiku a varování Agneščina, přistoupila k okénci. Viděla na plac ku kapli a k věži, viděla několik už těl, černajících se na dlažbě u věže, od níž žoldnéři, jež

purkrabí ku bráně vedl, na novo utíkali. Kamení leželo všude hustě, a trámec, shora právě vržený, se ještě kutálel.

Dvěte komory se prudce otevřely. Marta i Agneška sebou trhly, jakoby již i sem Táboři vráželi. Vešel mnich Heřman, biskup, všečen zsinalý a patrně se chvěje. Rozhlížel se plaše, pak přiskočil k okénku, díval se upřeně ven, jakoby neslyšel obou ženských, jež naléhavě, Agneška s pláčem, se ho ptaly, co se stalo, jak je, co je. Pojednou se obrátil a zajíkovavě, mdle odpovídal:

„Zle je — zle! Naši nemohou ku bráně . . . A oni — jsou již — u ní —“

„Táboři?!“ zvolaly obě.

Přisvědčil jen hlavou, pak dodal:

„A já je světil! Světil — ale oni — jsou . . . Oni teď —“

Zjevný, hrozný jeho strach zle účinkoval na ženské. Agneška padla na kolena a lomíc rukama Boha volala. Marta sklesla na truhlu a sepjala ruce. Nedomdlila se však. Osud proboštův a sakristanův doléhal jí děsně na mysl za té hrozné vřavy. Zas na strýce vzpomněla, zas viděla, jak ten pacholek tam dole padl, jak z něho tryskala krev. Jak biskup Heřman řekl, že jsou Táboři před branou, mihlo se jí, je-li tam také paníc z Hvozdna. Tím pomyšlením jakoby ji v duši odtrnulo, než jen na okamžik. Zase ji všecka hrůza schvátila, jak od brány hromový pokřik znova prudce k nim zalehl, a jak biskup od okna zkríkl:

„Zle je! — Naši utíkají od brány — všecko to utíká . . . Táboři již —“

Nedomluvil. Obrátiv se hnál se ke dveřím. Marta a Agneška ho v úzkostech zastavovaly, chytaly, aby jich neopouštěl. Vytrhl se jim volaje:

„Se mnou je zle!“ — Vyrázil ven.

5.

Táboři vytrhli proti nedobytným Přiběnicům z nenadání a dorazili proto k nim bez nesnází. Bylo záhy odpoledne. Bez velkých nesnází přilnuli k pevnému hradu. Zprávy Odolena pověžného nebyly žádným klamem. Po celou jízdu jel v předním houfu, bezbranný, nohama přivázan ku břichu svého koně. Dva „bratři“ jeli s vytasenými meči vedle něho. Byl rozčilen, ale ne strachy. Nelhal. Přiběnická věž už z daleka to dosvědčila. Na jejím cimbuří zahlédli mihati se temné postavy.

Tim se již stvrzovalo to, co Odolen přinesl a přísahou dokládal, že kněze Korandu dali před čtyřmi nedělemi, jak ho chytili, do klády, do staré a rozviklané, všechny ostatní že byly již plny vězňů, a že ta kláda měla také kování již hrubě sešlé. A tak kněz viklal, viklal, až této noci kláda povolila a on se z ní dobyl. Pak všem vězňům z klad pomohl, a po přikloněných kladách a deskách, jež tu našli, vysoukali se až k okénci a tím že se dostali na ochoz v tlusté zdi nad vězením; v tom ochozu že lihají žoldnéři i on sám že tam má své lůže. A tam je Koranda a ostatní ve spaní přepadli i pacholky na stráži v podsebití spící. Svázali je, spustili dolů do věže, jen jeho že nechali, když odpřisáhl, že tu na hradě bude mlčet, a že donese na Tábor tu novinu.

Donesl i to, co Koranda hodlá, že bude hájiti velké věže a nepustí nikoho ku bráně, že se bude na to chystati nežli bratři přitrhnou, že kamení nalámou i dříví nachystají, že pak, až bratři k hradu přilnou, nikoho ku bráně a do předhradí na pomoc z hradu nepustí.

Vše bylo pravda, vše. Ti na cimbuří byli „bratři“; pak už zaslechli jejich radostný křik, jak se ku Příběnicům přiblížili, pak, když se na předhradí sami obořili, na kolí a ploty na valech, když hnali ku nej přednější bráně, zaléhal k nim křik a pustý ohlas tu-
hého boje v hradě samém, o velkou věž a pak o volnou dráhu ku bráně. Té si purkrabě se svými pacholky nevybojoval. A když už se zdálo, že pronikne, bylo po bráně veta. Těch několik pacholků branných, kteří tam byli na stráži, bez pomoci ji neuhájili proti takové přesile, tak udatné a rozdrážděné, roznicené naději, že by mohli dostat jedno z nejmocnějších sídel rožmberského vladaře, že by si z největší své nesnáze v sousedství mohli zřít největší oporu v těchto končinách . . .

Strach padl na všechny hradské, jak od brány zabouřilo vítězné Tábořské heslo. Vše se dalo na útěk; pacholci utíkali dolů do městečka nebo se spouštěli s hradeb. Mezi prchajícími žoldnéři mihl se také Heřman, mnich, Nikopolský biskup, zsinalý, vyjevený. Prodíral se, zápasil v hrozném tlačení u fortny, vedoucí na stezku dolů k městečku, k řece.

Marta s Agněškou osaměly v komoře. Marně křičela Marta oknem ven na pacholky hradské i purkrabího, marně jí Agneška v tom pomáhala. Křik jejich a volání zanikly v pusté vřavě a nikdo si jich ani nevšiml. Marta na chodbu vyběhla. Nikde však ani duše, všude placho a pusto. Ohlas divokého boje, strašlivé heslo Tábořské zněly tu ještě hrozněji. Uskočila zas do komory k Agnešce, jež byla strachy skoro bez sebe. Pak zahřměly po schodech venku, na chodbě, četné, pádné kroky, řinčení zbraně i směs prudkých hlasů. Stařena i dívka té chvíle už klečely v koutě komory k sobě se tisknouce; slyšely, že bouchají dveře dál, blíž, vedle. V tom se rozletěly jejich, a několik

mužů bradatých, v beranicích i s kapaliny na hlavě, s kovanými cepy v ruce, vrazilo do jizbice.

Agneška zkríkla, po kolenou se k nim šourala; Marta přivřela oči, očekávajíc smrtelnou ránu těmi hroznými cepy Co se dále dělo, byl pustý sen. Mužští na ně zahřměli, pak je vedli ven, po schodech dolů, až se ocitli před palácem na volném nádvoří. Tam, u věže u mrtvol odtažených stranou, na jedno místo, stáli hradští pacholci zajatí a s nimi sám purkrabi, krvácející, prostovlasý, beze zbraně, s rukama svázanýma. Martu s Agneškou zavedli do kaple, kdež shledaly již několik žen hradských.

Všechny se krčily kolem jednoho z pilířů a s hrůzou hleděly na Táboře bradaté, kapli se mihající kolem oltářů, na nichž rozžehli voskové svíce, aby lépe viděli.

Dosud nedrancovali, nevybíjeli; nebylo na to času. Obsazovali hrad, a také již — druhý, za řekou. O tom se ženy dověděly za drahnou chvíli, kdy se v kapli pod klenbou začalo smrákati, kdy mihající se plameny svíček už jasněji svítily. Z temného hluku, ze spousty hlasů a kroků, venku nádvořím a kolem se ustavičně rozléhajících, zazvučel pojednou zase vítězný ryk a hned po té vrazil do kaple nějaký Tábor, křiče na bratry, stráží tu stojící, že posádka z druhého hradu, za řekou, strachy utekla, že bratři právě tam vtrhli, že již tam nad branou vlaje Tábořská korouhev.

Kapli zahlučel vítězný křik. Agneška sedíc na dlažbě bezděky se schoulila, až měla hlavu skoro na klíně, klečící Marta trnula jako v hrozném vidění. Pak se zachvěla hrůzou, jak pojednou vrazil jakýsi Tábor ve vysoké beranici s cepem v ruce a hodil kovanou skřinku na zemi před oltář a zvolal:

„Sem máme všecko složit . . . A víte-li, že toho biskupa . . . Víte-li toho proraďu, co dřív naše kněží

světil, a pak jim lál, nekřesťansky prý lál . . Toho utopili. Teď právě, před chvílí.“

Strážní se k němu shrnuli, a on povídal, že ten biskup utikal, ale že ho chytili s pacholky, ty že svázali, a jeho že vedli rovnou k řece, dole u městečka, k mostu.

„Ten prosil! Že všechno udělá, že bude nám zase kněží světit, všechno —“

Táborští se dali do smíchu. „Ale bratři nic. Do vody ho hodili . . . Ale on plaval, hrabal se, vodu plval, až se dostal ke druhému břehu, zmáchaný jako myš —“

„Ten se ochladil, dnes v tom mrazu!“ podotkl jeden z bratří hrubým žertem.

„A vylézal už — chtěl si odpočinout —“

„A nechali ho?“

„Ne, oštipy ho odehnali, bodali do něho, a kamení po něm házeli, a jeden ho udeřil do hlavy, a tu pad’ ten proradce pod vodu. Potopil se jako štěně —“

Marta temně vykřikla. Hlas její však v tom hluku zanikl neslyšán. Prve, jak ji sem zavedli, čekala, že kapli zapálí a že v ní uhoří. Nyní, když sem počali snášeti kořist, viděla, že kapli nechají; ale místo ohně bude voda . . . Řeka se jí mihla, Lužnice, v tmavém stínu pod skalami, ve které teď biskup tak bidně zahynul. Začala se modlit; rty její však záhy přestaly šeptati zbožná slova. Zas upírala vyjevený zrak k oltáři, odkud se prve, když ten Tábor vypravoval, odvrátil. Co tam viděla!

Osmahli Táboři v čepicích, v kapalínech, v kuklách, v kožiších nebo v kožených kabátech, s nimi výrostci, pračata, nosili do kaple truhlice, truhly, skřínky různé, zavřité, nebo s víky již vyraženými. Všecky je stavěli na dlážky k oltáři a vybírali a vytahovali z nich věci. Smáli se při tom a přes tu chvíli

jásavě vykřikli, když ten onen vytáhl něco vzácnějšího. V záři voskovic na oltářích míhalo se zlato v těch hrubých rukou, kalichy, monstrance, kříže, řetězy, a leskem jejich zablýskalo se přes tu chvíli duhové světlo křišťálů a drahého kamení.

Všecko házeli na hromadu, na stupně oltářů, kostelní náčini, také roucha, chodící, sobolové a kuničuby, mezi nimi kasuly, humerale různých barev, zelené, zardělé, fialové, ze sametu a hedvábí, krumplované, plné vyšívání a perel. Vše se v rudé záři svíček mihotavě lesklo, tu mdle, tam jasněji, jak Tábori tím pohazovali na hromadu, jeden z nich v opatské infuli, kterou si za hlučného smichu svých druhů vrazil na rozcuchanou, bradatou hlavu. Venku trvaly hřmot a hluk dále: těžké kroky, řinčení zbraně ozývalo se z nádvoří, v to pokřiky, volání, pronikava návěští trub. A do kaple přinášeli Tábori, mladí i staří, kořist bez ustání, skříňky, vaky, truhlici za truhlicí. Otvírali je, zámků uráželi, víka bořili, a zase vytahovali a vyhazovali skvosty, roucha i knihy, jež rozsekávali, až z nich listy lítaly. Zlato i barvy krásných miniatur se na nich zamihly v záři světel, než dopadly na zablácené dláčky . . .

Martě před očima vyvstala vážná postava nebožtíka probošta v bílém rouše. Vzpomněla, jak o těch knihách mluvíval, jak si na nich zakládal.

Opodál zařinčely ostruhy. Ode dveří přicházel k oltáři bradatý, bledý kněz; Koranda, vítěz, s ním Buchovec v plášti, v kapalínu, s palcátem v ruce, vedle něho Hvozdenský zeman, podobně vyzbrojený. Zbyněk z Buchova dotazoval se stráží, něco jim nařizoval, pak s druhy na rychlo přehlížel vzatky; pak se po zajatých obrátili. V tom přikvapil za nimi paní Ondřej s dobytým mečem v ruce a něco hejtmanovi

vyřizoval, rozjařen, vesele. Marta ho v kapalínu, jenž mu tvář hrubě stínil, nepoznala.

On ji však hned, jak k zajatcům u pilíře přistoupil. Zajiskřilo mu v očích . . . O čem se mu někdy zdálo, nač jednou myslel jako na sen, splnilo se. Sňal kapalín a viděl, jak novicka, oči upřevši na jeho tvář, sebou trhla, a ve tváři se jí vyjasnilo. Panic neřekl nic, ale k ujci promluvil. Zeman k ní přistoupil a řekl vážně:

„Tak se vidíme zas. Probošt měl psotný konec, to viš.“

Panic nespouštěl oči s Marty. Viděl, jak ji tato slova polekala, jak plaše sklopila zraky. Bylo mu jí líto.

„Neboj se, panno,“ řekl, přistoupiv. „A strýc je na Táboře a bohda bude brzo zdrav.“

Neřekla nic, ale jak k němu oči pozvedla, jak se jí ve zraku živě blýskla vroucí vděčnost i radost z naděje života, byl až dojat. Vyzval ji vlídně, aby vstala, a ostatním také řekl, aby šly s ním, aby se nebály. Promluvil ještě několik slov se starými, pak vedl zajaté ženy přes dvůr k palácovému stavení. Nádvoří, věž, hradby a budovy kolem tonuly v šeru listopadového soumraku. Sem tam chvátili muži s pochodněmi, v oknech skoro všech plála rudá zář a také za řekou na menším hradě míhala se světla.

Hlučno bylo všude, na nádvoří, na chodbách, na schodech, všude pobíhali Táboři, nebo stáli stráží . . .

Ondřej zavedl ženy do jedné z jizeb v paláci. Cestou šel vedle Marty. Byla rozechvěna vším tím, co viděla, tím nenadálým obratem. Byla také vděčně dojata, jak panic jednal a jak hned také na strýce vzpomněl, aby ji potěšil. Když došli do jizby, poručil dvěma služebným ženám hradským, aby s ním šly pro jídla, že jim sem pošle. Pak obrátiv se k Martě, požádal ji, aby si poslala některou pro šaty, tak že v re-

holním rouše aby nezůstávala, že bude v jiném líp a jistěji. Stará Agneška ducha nabývající, také hned domlouvala, aby jen tak učinila, že bude líp, a když klášter — a když probošt — a že si již sama myslila. Marta okamžik váhala, pak přisvědčila a hned prosila, aby ji tu nenechával, aby mohla ku strýci.

„I to je možná —“ řekl s úsměvem a vyzval Agnešku, aby šla s ním, aby panně šaty vybrala, dole ze jich je dost a dost. Pak odešel.

6.

Ráno po té neklidné noci se dne 13. na 14. den listopadu shromáždili se Táborští bratři, pokud nebyli ve strážích a v posádce obou hradů, na hlavním Příběnickém nádvoří. Zraky všech obracely se na kněze Korandu a na všechny ty, kteří s ním z vězení dobyli veliké věže, a kteří té chvíle s ním stáli přede dveřmi zámecké kaple u pokrytého stolu s chleby a s nádobami vína. Tam také stáli hejtman Buchovec a vedle něho Hvozdenský zeman, oba bez kapalinu, v čapce a v šubách.

Kněz Koranda mluvil ku shromážděným. Na jeho pohublé, ubledlé tváři, na jeho dlouhé bradě bylo znáti, že seděl kolik neděl v tuhém vězení. Ale ne na očích, ne na hlase. Oči zářily ohněm a hlas jeho se plně a zvučně nesl zářícím vzduchem jasného, listopadového jitra. Živě vykládal o svém zajetí a vězení, o milosti Boží, kterou jim dopřáno vítězství tak neočekávaného a slavného.

„Již vizte, že je s námi Pán Bůh. Uherský král s Němci chtěl nás zhubit a všechny nás vyplnit. A jak poridil u Prahy, na té hoře, s které ho bratři s Žižkou sehnali? Jak u Vyšehradu? A co tam stepáno českých a moravských pánů korouhevných a jiných,

co jiného rytířstva podle nich, že leželi jako snopové! To měli za služby králi cizozemci, a to má nyní vladař Rožmberský! To má! Hle, tam nás věznil,“ Koranda do výše na věž ukazoval, „tam nás mučili hladu a kladou . . . Teď ta věž, a všechno tu, kolem je v naší moci!

Bůh nám ráčil pomoci ve všech těch bojích, proti Uhrům, Němcům a jiným cizozemcům i proti Čechům k nim poběhlým. Proti všem! Protož jemu čest a chválu vzdejme.“

Umkl, pák volněji, vážněji pokračoval:

„Ale já, ditky milé, mám z toho radostného vítězství také zarmoucení.“

„Tyto mé ruce,“ a vyzdvihl je rovně do výše, „včera, snad, a jistě, lidskou krev prolily, jak metaly s věže kamení. A pro tu prolitou krev nejsou hodny, aby se dotkly těla a krve Páně! Žel mi toho, žel, o žel! Ale jen tak bylo možná zvítěziti nad proradným nepřítelem toho svatého kalicha! Proto za vše čest a chvála Bohu na nebesích, a již, bratří, milí hodně přijímejme.“ Odstoupiv od stolu, poklekl a zanotoval:

„Navštiv nás, Kriste žádoucí,
pane světa všemohoucí —“

Všichni poklekli a zpívali s nim. Za tohoto zpěvu, jenž se hradem rozléhal a za hrad se nesl zářivým vzduchem, všichni přijímali. Kněz Abraham podával. Po přijímání hejtman Zbyněk Buchovec vystoupil na schody u kaple a tu stručně opakoval rozkazy již ohlášené, a že za hejtmana a správce na Přiběnicích ustanoven bratr Ctibor z Hvozdna.

Hlučný pokřik všech uvítal zemana, jenž vážně bílou hlavou pokyvoval, že přijímá, a že toto uvítání rád slyší. Po té se chystali k odchodu, zpátky na Tá-

bor. Panic skoro nejprvnější se vytrhl. Zůstatí tu posádkou nechtěl. Už v noci si vyžádal, aby směl s Buchovcem do pole za bratrem Žížkou a strýc sám ho posýlal, ač už věděl, že zůstane posádkou na Přiběnicích. Ondřej pospíchal do jizby k zajatým ženským. Všechny, bylyť hradské služebné, měl pustit, ať si jdou, kam chtějí, jen bývalého purkrabí neť měla do zajetí na Tábor.

Ondřej vešel do jizby, daleko nepokročil od prahu. Stanul překvapen. Mezi ženami vedle staré Agnešky stála urostlá, štíhlá dívka v tmavých, celkových šatech s aksamitovým, černým čepečkem na hlavě. Z pod něho splývaly volně zlaté vlasy přes ramena po zádech. Padaly proudem, jak byly husté a krásné. Martina tvář, bledá rozechvěním i nevyspáním, se zarděla, jak Ondřej vstoupil a jak postřehla jeho překvapení. Okamžik mlčel, pak postoupiv vyslovil se prostě, ale upřímně, že ji nemohl hned poznati, jak se změnila.

„Nu, a zaplakala si, když tu bílou řizu svlékala,“ začala žvavě Agneška. „Nu, a jak jí to sluší! Vždyť já — a co jsem kvítečku — že tě panic nepozná...“ Prosila panice, aby směla s Martou, kvítečka že nemůže opustit. I Marta ho požádala, když stařena nechtěla od ní. Tu povolil. Vedl je dolů hradem k vozům před branou. Marta šla se zrakem sklopeným. Styděla se, myslíc, že každý na ní vidí, jak změnila roucho. A také se bála, nechtíc opět zhlédnouti těch vcerejších hrůz.

Srdce jí silněji zabušilo, když vstupovala do Táboorského vozu, kdež s Agneškou usedla na truhlách ze sklepení Přiběnických. Byla v zajetí, jela do města, o němž slyšela tolik hrozného. Celou cestu byla rozčilená. Jedno ji utěšovalo: že se shledá se strýcem, že mu neublížili.

A na panice vzpomínala, jak s ní jednal, a ti staří hejtmané, že nejsou také tak hrozni. V před i v zad viděla na hrčících vozích Tábořské bojovníky s cepy, s oštěpy, také kolem vozů pojížděli na koních, v kapalinech, po zuby ozbrojeni. Žádný však se jich ani zlým slovem nedotekl. Panice neshlédla. A hledala ho, ohlížela se po něm. Jel někde v předu. Na půl cestě však se přece objevil u jejich vozu. Harcoval od čela té chvíle, když všechny vozy pro nějakou překážku zarazily; a tu se u nich zastavil.

S koně k ní promluvil několik slov, jak se ji jede, aby se nebála, že není na Táboře tak zle, strýc že si už nestýská, a snad že si u nich zvykne. Pohlédla na něj tázavě i překvapeně.

„Alespoň se již na vladaře zlobí —“ řekl panic s úsměvem. „Že ho tak nechal. Že se nic o něj nestará, o jeho vyproštění. A vidí, že hájíme pravé pře,“ dodal Ondřej bez úmyslu, z plného přesvědčení. Pak jel dále, do zadu vozového řadu. Marta byla jeho slovy zaražena. Myslíla na tu jeho „pravou při“, vzpomínala na klášter, na probošta, na hradskou kapli, a zase na strýce, že by ten se změnil, a zase — na panice. Neušlo jí, kdy jel opět zpátky, ku předu. To se již nezastavil. Hleděla za ním, a zase jí připadlo, čeho si ráno všimla, že je osmahlejší, statnější.

Okolo poledne vjeli do Tábora za jáсотu houfů, od brány po ulicích, a na place se tlačících. Tajila dech, když vjížděli branou, a bála se povztyčiti se. V plášť zahalená krčila se ve voze k truhlám, aby jí nebylo viděti. Když před hradem slézala, shrnul se kolem ní houfec Tábořských žen. Draly se na ni, po plášti jí sáhaly, jaký má hříšně nádherný, a ve zpod jistě že má babylonskou pýchu. Byla jako ptáček mezi vranami. Nemohla ani hlasu vyraziti; Agneška také jakoby zdřevěněla. Až je panic vysvobodil. Proklestil

jim volnou dráhu, a hned je zavedl do komory, kde seděl vladyka Smrčka, strýc Martin. Uvítal ji, srdečně potěšen. Když se vzpamatovala, byl panic ten tam. Za to shlédla vážnou paní, která se k ní vliďně měla a ji těšila. Byla to Buchovcova sestra, paní Kateřina.

„Panic Ondřej z Hvozdna mně o tobě pověděl, abych se tě ujala —“

„A mně také tak pomohl. Také mne poručil přízní této ctné paní,“ řekl strýc, a dodal s úsměvem: „Neboj se, dcerko, jsou tu také dobří lidé.“

Marta si bezděky z hluboka vydechla. Uvolnilo se jí a těšilo ji, co o panicovi zaslechla. O strýce se tak staral. — —

Na večer k nim přišel opět. Byla ráda, když ho shlédla, nerada však slyšela, když řekl, že zítra časně z rána vytrhnou s bratrem Buchovcem do pole za bratrem Zízkou. Když jí podával ruku, jsa na odchodu, řekl bodře, s úsměvem, že již těch bílých šatů neoblekne.

„Kláster je zbořen —“ odvětila v rozpacích.

„Až ji pustíte vy,“ řekl zajatý vladyka, „nepustím ji já. K vladaři se nevrátím a ty půjdeš se mnou, Jano.“

„Jana?!“ opakoval panic bezděky.

„Tak je křtěna, milý panici; Martu, bohdá, nechala na Přiběnicích —“

Když Ondřej na úsvitě jel v plášti zahalen na vrance před valným houfem v honcích, neměl tak volnou mysl jako jindy. Na dvě ženy myslil: na Zdenu sestřenicí a na Janu. Na onu, jak se odcizila, že se na něj včera, když ji potkal, šla právě s Bydlinským, podívala jako na cizího. Myslíl na to, jak se tomu knězi oddala, že jen z něho je všecko. Druhá se mu kmitla v černém čepečku s volnými, krásnými vlasy

plavé barvy, jak mu ruku podala, když ji s Bohem dával, jak mu pohnutě děkovala a na něj starostně pohleděla, přejíc, aby se šťastně vrátil . . .

7.

Když Ctibor z Hvozdna ještě na Táboře zvěděl, že se kněz Bydlinský zženil, že šla Zdena za něj, němě ustrnul a chvílku stál jako z kamene. Pak oči přivřel, máchl prudce pravici a z prsou se mu vydral hluboký, třesoucí se vzdech. Neřekl ani slova. Té chvíle ani pak. O dceři se ani nezminil. Za to se dosti přeptával i pak, když spravoval Přiběnice, na ten Kánišův a Bydlinského houf, na ty pikarty, jak jim vůbec říkali. Když pak uslyšel, že si sami říkají Boží zástup, zaklel, div že se Přiběnická věž nezatřásla, ale pak, kdykoliv o nich přišla řeč, mluvil s pošklebkem o „božím zástupu“.

To již zima uhodila a sněhu napadalo. Kolem Přiběnických hradů bylo pusto. I na nich bylo tišeji. Místo loveckých fanfar a hlasů častěji tu zazněly pobožné písně, jež sám hejtman hradní s pacholky a celou čeledí, pokud byla volna, pobožně zpíval. Dole v městečku bylo ticho. Rozprchlí obyvatelé se většinou nevrátili. Dřevěná stavení kol nevelkého prostranství u řeky stála ve sněhu opuštěná, jako vymřelá.

Horlivý zastance kalicha na Přiběnicích mohl býti spokojen. Mocný vladař musil vstoupiti s „bratřími“ v pravé křesťanské přiměři až do masopustu a musil povolit, aby na všem jeho panství slovo boží svobodu mělo a druhé, aby svátost pod obojí byla podávána. Také z pole docházely samé utěšené zprávy, jak bratr Žižka všude tepe a poráží přátely uherského krále . . .

Za to ze sousedství, z Tábora skoro den co den chodily horší noviny, jaké tam bouření, jak se ti pikarti všemu řádu vzpírají, co Martinek káže, jak Kániš s Bydlinským odpírají staršímu knězi Mikuláši Pelhřimovskému, jak chtějí, aby jmění v kádích bylo zas obecné . . .

„Bratra Žižku na ně!“ volával zeman v hněvu, když takové noviny slyšel. O samotě však se trudně zamyšloval. Na dceru, na Zdenu myslil. Je-li možná, aby tak se zmámila, že by měla účastenství v jejich schůzkách! Kániše a Bydlinského již do kostela nepouštěli kázat, to slyšel, a ti jejich že tam proto nechodí, že se scházejí pokoutně, a že tam mluví samé rouhání, o svátosti těla Páně nejvíce, že je tam už ďábel posedá, že mnohými již lomcuje, že ženy a dívky tam omdlévají, nebo u vytržení upadají, když ti knězi mluví o nastávajícím příští Kristově a ráji . . .

Rudnul ve tváři hněvem, kdykoliv uslyšel, že těch pikartů přibývá, že do těch jejich schůzí „bratří“ tajně chodí, že jich dobrých dvě stě, ne-li více . . .

„Což starší, což kněz Mikuláš, proč to snásejí? Proč to trpí?“ zvolal posledně, bylo po novém roce právě. „Proč nevzkážou bratru Žižkovi, aby jim přišel na pomoc, srovnat ty zmatky. Já bych je vyhnal, všechny, se všim všudy, pryč do těch mrazů, aby zhy-nuli, aby nás pro ně neostouzeli a nehanobili naši obec a boží pravdu —“

Když posledně, bylo koncem ledna, ho na Přiběnicích navštívil kněz Jičín, a byla řeč o pikartech, uhodil Hvozdenský zeman nejednou do stolu; také řekl, že je dobře, že musí meškati tu, že není na Táboře, on že by těch pikartů ohavných nestrpěl.

A za nedlouho je spatřil všechny; přišli k němu, zůstali u něho a musil jich trpět. Stalo se, co si přál, co volal. Bratr Žižka přibyl pojednou z pole na Tábor,

aby doplnil a rozhojnil své houfy, a tu také uhořel na starší, když uslyšel, jak je s pikarty, a na kněží, kteří ještě volali, ať je svoboda svědomí, aby nikdo nebyl pro svou víru tisknut. Uhořel pro ty zmatky a nepořádky. posílil ty, kteří na Táboře s ním smýšleli, a již druhého dne přiharcoval posel na Přiběnice s novinou, že „boží zástup“ bude z obce vypuzen, protože Kániš a Bydlinský a Trsáček nechtěli se podrobiti knězi Mikuláši a řádu. A rozkaz přinesl, ať je Hvozdenský zeman přijme na Přiběnice, pokud možná, a dolů do městečka, tam ať zůstanou, dokud s nimi obstoji . . .

Ten rozkaz nebyl milý. Zeman se hrubě zachmuřil, S nimi v takovém sousedství! On! Na ráz chtěl jeti na Tábor a požádat, aby ho vzali z Přiběnic. Než rozmyslil se. Ať přijdou. Půjdou dřív odtud, když on tu bude. On jim neshoví, nic nestrpí. A Zdena! Zdena přijde-li s nimi . . .

Ten den, kdy měl „boží zástup“ přijíti, byl neklidný, a nikde neměl stání. Vystoupil i na věž a hleděl do zasněžené krajiny k Táboru. Až je shlédl, houf černající se na bílé cestě, pěší lidi a několik vozů. Znovu jim zachvěl hněv, když musil jim dáti bránu otevřít.

Zůstali z části na předhradí, jak napřed nařídil, a jen ti, kteří měli dole v podhradí přebývat, šli hradem. Čekal na ně na nádvoří, zamračený a zaklel bezděky, když zaslechl jejich zpěv. Zpívající vcházeli hlavní branou, napřed Kániš, Bydlinský, Trsáček a Bartoš kněží za černou korouhví, kterou nesl Joha pekař.

A za nimi! Muži starší i mladí, mezi těmi Sádoch, oba obrovití Petr a Mikuláš a Bartuch. Toho ani nepoznal, jak byl přepadlý; s nimi šel krampěř s chlapcem, jehož hubené tváře zimou promodrávaly, a jiní

muži. Za těmi ženy, většinou mladé. Mnozí byli od mrazu zardělí, jiní jako zsinali; někteří měli kožichy nebo pláště, jiní kráčeli jen tak v sukních, jakoby zimy necítili. A zpívali všichni, zbožně, horoucně, mnozí u vytržení, obracejíce oči zardělých víček k nebesům.

Šli za pozedným, jenž je z rozkazu zemanova uváděl; zamračeného hejtmana jakoby neviděli. Jen Bydlinský kráčeje s hlavou vztyčenou a Kániš se po něm podívali. Hvozdenský byl by nejraději jim v cestu vkročil a je zarazil. Než musil jich nechat. Tak obec poručila. Jak za muži ženy přicházely, chtěl se obrátit, odejít. Na kraji však kráčela Zdena, vysokou, urostlou postavou nad ostatní vynikajíc. Byla přepadlá, bledší, ale klid odevzdanosti měla v líci a ve zracích svit blouznivého, zbožného zanícení . . .

Zeman ji hleděl vstříc a chvěl se pohnutím. Už tolik měsíců, od své nemoci, ji neviděl. Nutilo ho, aby k ní pokročil. Něchtěl, v tom jak docházela, jako puzen, přistoupil k ní a hledě přísně ji do tváře, vyrazil temným hlasem:

„Zůstaň —“

Stanula, pohlédla na něj mírně, jako soucitně, pak řekla:

„S Janem, zůstanu —“

„Jdi! Jdi!“ rozkřikl se zeman a zdvihl zaťaté ruce, jako by ji chtěl uhodit. Okamžik stála, jako by ránu čekala, pak, když otcí ruce sklesly, šla bez váhání a neohlédla se již. Viděl, jak zachází s ostatními k fortně vedoucí z bradu dolů do městečka k řece. Hvozdenský zeman ostal na nádvoří sám jako přimrazený. Z dola zněl ještě zpěv „božího zástupu“ tišeji, tlumeněji. Starý bojovník pocítil v ten okamžik, jak těžký úkol mu bratři obce dali — — —

Sám se varoval a chránil, aby se s těmi pikarty nestýkal. Chránil se jich z ošklivosti, jako nečistých kacířů. Za to však nařídil svým lidem, aby je pozorovali, hlídali, aby mu o nich podávali zprávy. I slyšel, jak se dole i v předhradí usadili, jak jich všude plno. Zásob mnoho s sebou nepřinesli, ale také mnoho nepotřebovali. Mnozí že se hrubě modlí, zvláště ženské, oznamovali mu, to že ze strachu, že čekají příští Kristovo.

Viděl, že hradští pikarti dolů přecházejí nejvíce odpoledne a na večer ku schůzím a pobožnostem. Pozedný s některými mluvil a vyzvěděl, že nepřijímají ani chleba ani vína, nic, že nemají knih, jenom jedině, kterou nosí jeden z nich, Sádoch jménem, že se jen modlí, zpívají a rozjímají . . .

„Snad už ani v Boha nevěří,“ řekl jednou pozedný, všechno udivený. „Co mi povídal ten Mikuláš, ten hranatý, hrubý, tenť by rád mne poučoval —“ a pozedný se uplivil.

„Co povídal —“

„Jak jsem děl, nevěří, že je Bůh na nebesích, ale v nich —“

Zeman sebou škubl a zkríkl:

„To řekl?!“

„Modlí se, sám mně to povídal: Otče náš, jenž jsi v nás, osvěť nás —“

„Dost, dost! Hranici by zasloužili. — Počkejte, dlouho tu nebudete!“

To bylo druhý týden, co meškal „boží zástup“ na Přiběnicích. Zdeny dosud okem nespatriil. Nahoru nepřišla, on pak nešel dolů. Často však za dne a zvláště večer stanul u okna a zahleděl se zamyšleně k městečku, kde zimní nocí rděla se zář světla. Z počátku zazněl z dola často zpěv, ale čím dál tím řidčeji, a pozedný nosil čím dále tím divnější zprávy.

Již povídal, co zeman dříve slyšel a čemu nechtěl věřit, že jsou snad ďáblem posedlí, že ďábel jimi ve shromáždění lomcuje . . . Na to vzpomněl zeman vždy, kdykoliv někoho z nich potkal. Viděl muže přepadlé, bledé až do žluta, zapadlých očí, ale divně planoucích, s nestřihanými vlasy i vousy, bloudící předhradím nebo jdoucí dolů do městečka jako ve snu, se zrakem do země nebo před se upřeným, tiché, teskně zamklé . . . Viděl mladé ženy tak krácející za knězem nebo za některým z obou velikých mužů Petrem nebo Mikulášem . . .

„Jako stádo! Jako stádo!“ opakoval Hvozdenský, když je viděl. „Omámili je jako had pohledem nebo čáry. Již vůle nemají, ne, žádné.“ A zachrčel. Při tom vždy na dceru vzpomněl, jakkoliv ji v duchu na dobro, na vždy zavrhl. Pak pojednou přinesl pozedný novinu, jež vladyku nepohněvala, že včera, jak jim dal vzkázati noviny z Tábora, že jejich prorok, „anděl božího zástupu“, jejich Daniel, Martinek Loquis v Táboře veřejně v kostele odvolal, že se kněží dole shádali, a že toho dne kněz Bartoš odešel nejspíše k Táboru, se přesvědčit. Ptal se na něj druhého dne i pozejtří, ale pozedný pokaždé opakoval, že se ještě nevrátil, a pátého dne přichvátal s tou zprávou, že také kněz Trsáček odešel.

Také ten se více nevrátil. Hvozdenský se jizlivě usmál a řekl: „Ti pryč, ti číjí vítr, nebo prohlédli. Ale ti dva tam . . . A ty spořádám já —“

8.

To bylo v březnu. V tu dobu, minul už kolikátý týden, co tu „boží zástup“ meškal. Paní Zdena skoro ani neopustila jizbu, kterou s Bydlinským měla. Šla za Bydlinským z domova jako za prorokem, šla pak

s ním sem jako s prorokem nového učení i jako s mužem. Šla s ním, věříc, že s ním dojde do končin svého blouznění a svých snů, jež staly se již její věrou. Věřila v blaženost, v ráj už tu na zemi, v němž nebude ani klanění, ani učení, ale láska . . . Věřila, milovala, a v těch nebylo vůle. — —

Stala se ženou a v tom prvním blahu manželství živě zase pocítila, jakou bývala nešťastnou ženou. Teď pro muže a víru snášela vše; hněv otcův a kletby jeho, i to, že se bratranec od ní odvrátil, že se pak na Táboře skoro všichni od nich odvraceli. Snášela to ráda z blouznivé víry a z lásky i také z tiché touhy po mučednictví, která ji kdysi na Hvozdně chorobně rozechvívala a která v ní, ač stlumená, přece zůstala. Láska s kouzlem mystiky pronikala všecku její bytost, každý záchvěv mysli a srdce.

Z Tábora odcházela s hořkostí, ale ochotně. Nesplniloť se tam, co očekávala. Odcházela s plnou věrou, že vše dosud bylo protivenství a zkouška, že splnění všeho, co kněží slibovali, co čekala, nastane, ale že bude ještě třeba zkoušeti a trpěti. Zkouškou jí bylo, že musila na hrad, kde vládl otec; zkouškou jí bylo, když ji vyzval, aby zůstala u něho. Zkouškou jí bylo, když došly noviny, že kněz Martinek je vězněn a že pak odvolal, i když pak je opustili kněží Trsáček a Bartoš. Ti odešli, nedověřili, slabi, bázlivi; ale Jan zůstal. A v něm kotvila všecka její víra a síla. Pro něj byla by všecko učinila. Do shromáždění bratří a sester chodila jen s ním a on ji samotné nikdy nenechal. Pozorovala to a byla tomu ráda. Ve shromáždění se modlila, zpívala nebo zmlkala u zbožném zanícení, zavedená blouznivou, ohnivou řečí svého muže do nové, nastávající říše, do říše lásky a svorenství, kam oni, „boží zástup“, první se dostanou. Otce svého, co tu pobývali, nespátrila; on dolů nepřišel, ona zase

nahoru do hradu nevstoupila. Z úmyslu. Netoužila se s ním shledati. Názory její, vira odcizily jí otce a otci zase ji.

Když nemeškala ve shromáždění, zůstávala doma, v malé jizbici nízkého, povalového stropu. Nebylo v ní více místa nežli pro dva. Bydlinský si ji vyhlédl hned, jak sem přitáhli, a osadil ji bez vědomí Kánišova. Ten se tenkrát hrubě zaškaredil, když přišed shora z hradu, kde „bratři“ a „sestry“ usazoval, zahlédl, jaké hnizdečko si Bydlinský vybral. Hned tenkrát mu vytkl, že se odděluje, odlučuje — Výtka neměla váhy: byloť v ostatním stavení jako všude jinde plno „bratří“ a „sester“. Ale jizbice ta byla přece ze všech nejtišší.

V ní meškala nejraději. Tu bylo nejvolněji, zvláště když večer stavení stíchlo, když Jan zavřev okenice i dvěře sedl s ní u začaděného krbu, když přikládala kletí a opatrovala planoucí louč, a on když rozmlouval nebo vykládal. Poslední dobou přicházel někdy zachmuřený, někdy se pojednou odmlčel, zamyslíl. Poznala, že mu hubne tvář, že je přepadlý. Když šetrně, v něžné starostlivosti, někdy až úzkostně se ho dotazovala, co mu je, přihodilo-li se něco, zapíral a zaváděl zase živější hovor.

Zdena však se tím neupokojila. Až tu jednoho večera, když se ho zase ptala, přímo si postěžoval: že čert obchází, že je v zlých lidech a zlí lidé že jsou i mezi bratřimi, že jasně ještě neprohlédli, že „bratři“ a „sestry“ jenom zpátky do tmy zavádějí, do nepravostí, že na rufianství a neřesti zakládají zákon.

„Kdo, kdo!“

„Ti Samsonové, Petr a Mikuláš, sodomskou žádostí pořád zapálení —“

„Ti mají všechno z Kániše!“ zvolala Zdena rozhorleně.

Bydlinský na ráz nechal obou Samsonů. Žárlivost ho schvátila, nedůvěra, neurčitě, temné důmnění ho bodlo. Pátravě se podíval na Zdena a vyhrkl:

„Stalo se ti něco? Ublížil ti? —“

„Co Kániš páše se sestrami, a ti dva Samsonové, je-li to zákon! —“

„Neni, ale, ty — co ty, snad tobě něco říkal, sáhl na tebe,“ ptal se chvatně, nedočkavě, jedním dechem.

„Včera se mne ptal, proč jsem nebyla ve shromáždění, proč teď nechodím —“

„Byl tu v jizbě, či kde, kde ti to řekl?“

„Stanul tu u otevřeného okna —“

„A ty — co ty —“

„Nevyčkal ani odpovědi. Zasmál se divně, a řekl, ty že mne zaviráš — žes pořád ještě kněz, pop, a ne bratr — žes nedověřilý, že bys mne jinak nezavíral.“

„Před nim tě budu,“ vpadl Bydlinský popuzen, „budu, budu, před nim musím. A kněz, já kněz! A ne bratr! Ale vím, proč tak mluví, co chce. Má proti mně tajemný hněv v srdci, žes mou ženou —“

„Vím; o mne se neboj. Ale bratři a sestry svádi, jak jsi pravil. Haj boží praydy, osvoboď je z bludů —“ rekla v blouznivé starostlivosti.

„Budu, ale budou proti mně bouřit — a ty pak . . . doložil chmurně, s obavou.

Pohlédla na něj překvapeně.

„O mne se neboj,“ opakovala. Ze zvuků těch slov cítil, že se ji bolně dotkl. I jemná výčitka z nich zněla. „Jáť s tebou všechno snesu. Řikáš, že jsou dnové navštívení a truchlosti a těmi že znikneme věčného zatracení. Ať nám dá Bůh těch bolesti — A kdyby nám —“ odmlčela se. Šedomodré její oči dlouhých, černých řas tkvěly na jeho tváři. Zářila v nich blouznivá odhodlanost a vroucí odevzdanost. „Kdyby nám —“ opakovala, „i den pominul, viš-li —“

na vždycky, Jene — nám spolu — Smrti se již nelekám — s tebou. Vešla bych s tebou u věčné blahoslavenství, v nebeské město, kde již nebude žádného zklamání ani tesknosti, ani noc —“

Hlas se jí zachvěl, oči se jí zakalily; zmlkla pohnutím, dojata opojivým pomyslením na věčné blaženství, o kterém snívala, po kterém toužila a v které by nyní vešla s ním, s ním!

Mladý kněz k ní přiskočil, sevřel ji do svého náruči, tiskl ji těsně k tělu a líbal ji vlasy, čelo, bledou, jemnou tvář i víčka dlouhých řas, jež se přimkla ve slastném opojení, v sladké mdlobě schvátivší ji celou. — — —

Bydlinký poslední dobou v duchu těžko zápasil, má-li tu zůstat, či má-li tak učiniti jako Trsáček a Bartoš. V obci svorenství a lásky měl nyní jen potrzky, spory a hádky; nejvíce s Kánišem. Základ všeho byl už na Hradišti hory Tábor, kdy Kániš počal obracet své zraky žádostivě po Zdeně. Tenkrát, kdy ona ještě neměla o tom jasné vědomosti, on, Bydlinký, to již cítil a často palčivě.

✱ Z plna, plamenem, zplanul ten rozpor tenkrát, kdy Ondřej se starým Buchovcem přišli si do shromáždění pro Zdenu a kdy Zdena přede všemi prohlásila, že zůstane, že bude, že jest jeho, Bydlinkého ženou. Tenkrát Kániš zahořel a řekl temným, vášnivým hlasem Bydlinkému: „Chceš-li svátost! Nemá být oddávání dvou osob, nemá být manželství.“

Tenkrát ještě sám Bydlinký jemu a velkému Petrovi, jenž Kánišovi přizvukoval, odpověděl:

„Nemá být a nebude.“ Myslí však, že ne té chvíle, ne teď, ale jednou, až budou všichni dokonalí, až bude pravá láska v lidech, až nastane chvíle rajske blaženosti, kdy nebude touhy a závesti, kdy nebude tělesné rozkoše a žádosti muže po ženě a ženy po muži, kdy

všichni v čisté lásce a oddanosti zapomenou na svět i na tělo.

Od té chvíle, zvláště však co tu, na Přiběnicích, meškali, utkal se o toto své smýšlení a přesvědčení nejednou s Kánišem a jeho oddanými, se Samsony, Petrem a Mikulášem. O to se také shádal s Kánišem zrovna toho večera, prve nežli přišel ku Zdeně a nežli jí pověděl, že čert obchází, že je ve zlých lidech a zlí lidé že jsou i mezi bratřími. Když pak přemožen, dojat její láskou a oddaností ji přivinul, zulíbal, odhodlal se na ráz, k čemu se poslední dobou připravoval, ale k čemu se nemohl odhodlati: aby všechny opustil, aby odešel se Zdenou, sám, pryč. Kam, nevěděl; než té chvíle neuvažoval. Chtěl jen odtud, odtud. Žádalit, aby Zdena s ostatními povášenými ženami i muži zpívala kolem ohně desatero; bouřilo ho pomyšlení, že by Kániš chtěl, aby jako všechny smilnila, že by on — Kániš — Nemohl ani domyslit.

Dosud se bránil a vždycky ubránil, a konejšil se, že do těch konců se Zdenou nedojde, nemůže dojiti. Toho večera však prohlédl, že nemá již ve sboru „bratří“ a „sester“ té moci, jakou mival, že Kániš a s ním oba Samsonové, Petr a Mikuláš, hoří proti němu, ostatní že jsou bez vůle, v rukou Kánišových, zvláště ženy — Včera, když mluvil ve shromáždění, ozvalo se reptání. Toho dosud nebylo. A o Zdeně vykřikovali, naschvál před ním, hlasem, že není „sestrou“, že mezi ně nechodí, že je pani, zemanka.

Že po svém rozhodnutí neodešel hned na zejtrí ráno, k tomu ho Zdena přiměla.

„Haj boží pravdy, osvobod je z bludů,“ řekla mu s blouznivou starostlivostí. Pocítil, že je svědomitější, pevnější nežli on. Proto se rozhodl, že se dá v zápas v plném shromáždění. Proto chtěl přede všemi ještě jednou promluvit, aby je osvítil, že jsou ve tmách, že

to, co nazývají láskou, je neřestí, že nenastala ještě chvíle pravé, rajské dokonalosti, že takto se i obec zhubí na radost všech nepřátel. I na svou obranu chtěl promluvit, že není žádný kněz, že jest jejich bratrem, oddaným bratrem a Zdena že není ani pani, zemanka, ale tou nejlepší, nejčistší sestrou —

Tak odhodlán chystal se nazejtří odpoledne do shromáždění. Přišel veliký Petr dlouhé brady bez čapky, s ním vychrtlí muži, vlasatí, zpustlých brad, zapálených zraků, s nimi sestry, mladé ženy i svobodné, prostovlasé, bez zavítky hlavy, mnohé jen v lehčím obleku. Táhlí rynkem městečka, kolem dřevěných stavení se zčernalými perutěmi a zelenavými došky omšnými a zpívali a volali bratři a sestry, ať jdou na hody svaté, do církve svaté opravené, ve které budou věčně živi — —

Ze všad vybíhali muži a ženy, staří, mladí a dávali se do toho průvodu. Jak Bydlinský zaslechl hlasy a volání, vstal a měl se k odchodu.

„Kam jdeš?“ ptala se Zdena.

„S nimi. Učinit, jak jsi včera pravila. Hájit pravdy, hubit bludů.“ Řekl to pevně, odhodlaně. Upřela zraky na statného, sličného muže pěkné, měkké brady, a cit divné radosti a pýchy ji rozvlnil nitro. Nebránila mu, nezdržovala ho, ale chystala se s ním. Zadržel ji však a řekl určitě, že nesmí, že musí zůstat. Nebylo zbylí. Zůstala, musila.

Bydlinský právě vyšel, když se houf blížil k jejich stavení. Zdena postřehla, jak na něj různě hledí, nedůvěřivě, mnozí i zamračeně, nevlídně; jiní si na něj ukazovali a některé ženské na něj i volaly:

„Kde je Zdena?“

„Kde je ta zemanka?“

Viděla, jak stanul, jak jim mužně do tváře pohleděl, jak se vztyčil a určitě ukázal směrem k la-

tránu, do ulice ku bráně vedoucí, kde bývala velká shromáždění. A šumem a hlukem zavzněl jeho kovový hlas:

„Pojďte a uslyšíte!“

Obrátil se a šel tím směrem. Zástup za ním. Když Zdena osaměla, začala být neklidnou. Až pak ji úzkost schvátila. O Bydlinského. Na sebe nepomyslela. Dokud byl s ní, nelekala se, ale teď ji na mysl naléhalo, jak jsou proti němu naštvání, popuzení. Teď ty pošmurné pohledy všechny, jež prve viděla a posměšné hlasy zdály se jí býti hrozivější. Vzeprou-li se mu a on — kdyby na něj sáhli — Byla by se nejraději za ním rozběhla. Než on ji tolik žádal, a tak určitě, aby tu na něj čekala, že nechce, aby tam šla, ona že tam nesmí —

Chtěla se modlit, nemohla. Vyběhla před stavení a rozhlížela se. Všude mrtvo. Na hoře na hradě viděla stráž ve zbrani. To ji trochu upokojilo. Vždyť se nemohou, nesmí ničeho dopustit, vždyť tam na hoře je střežou. Vrátila se do stavení, ale na hrad myslila ještě. Na otce vzpomněla, kdyby snad bylo zle, že by snad on — A co by ona, šla by k němu o pomoc, mohla-li by — Kdyby Kániš — Připadlo jí, že prve v průvodu nebyl, že ho neviděla.

Čekala, stání však neměla. Ve dřevěném domku bylo ticho, až úzko. Vyšla za stavení na zahrádku, teď pustou, vedoucí až ku hradbě u řeky. Stromy byly holé, tráva ještě nepučela, ani tu, ani na břehu, na který vstoupila, otevřevši branku ve zdi. Suché, loňské bodláčí i listí šustilo jí pod nohama. Ale bylo již cítit, že se otvírá jaro. Na břehu dále ve stínu ležel ještě kus špinavého ledu, řeka však plula volně plným proudem, unikajíc jejím zrakům mezi lesními stráněmi, v modravém jejich šeru. Svítla se na slunci jako stříbrná, čeříc se u vlažném větru. Táhl a šou-

mal holými korunami tmavých olší a dubů na druhém břehu, kdež pod nimi trčely sem tam šedé skály, žluté lišejníkem, posypané hnědým, dubovým listím, obrostlé kvetoucí trnkou omšenu. Na břehu zahlédla žluť chudé mochny, ze svátého suchého listí promodrávala se podléška a opodál bělal se trs sasanek. Nade vším tmavomodré nebe, čistý vzduch, všude rozlita plná, oživující zář jarního slunce —

A z latránu, od brány zavanul ohlas zpěvu, mužských i ženských hlasů.

Zdena stojíc nad řekou se zamyslí. Vzpomněla na loňské jaro, jak se vypravila z rodného dvora do Bukovska, jak odtud šla s bratřími a sestrami na Hradiště hory Tábor. Vzpomněla na ono krásné ráno v blatech, kterými táhli zpívající, až stanuli na suchém paloučku na úbočí chlumu porostlého lesem, jak na jeho pokraji, kde se na výsluní probíhávaly trnkové keře květem obalené, kde proráželo jako tu modré i bílé kvítí suchým listím, jak Bydlinký promluvil ke všemu shromáždění vítaje nové sestry a bratři —

Tam zaplakala pohnutím a čistou rozkoší přijímajíc chléb a víno — Tenkrát viděla otvírající se ráj, posvátnou říši na zemi, povznesení z bídného prachu a trudu. A co ještě čekala! A teď! Kam dospěli! Kde je svatá pravda, kde je nový život? — Tam v tom shromáždění, kde se v tělesných žádostech zaněcují? Napraví-li je Jan? Teď k nim bude mluvit, až dozpívají. Měla velikou viru v něj, v moc jeho ohňového slova. Ale sám řekl, že čert obchází ve zlých lidech, v Kánišovi — —

Zarazila se. Zpěv umkl. Naklonila ucho, naslouchala. Ticho. — Ale na ráz ozval se hlahol a křik. Pustý ohlas zřetelně až k ní zaletěl.

Otočila se, vběhla do zahrádky a chvátala, pojata úzkostí, do stavení. Na samém prahu otevřené světničky temně zkríkla, a zůstala tu jako ztrnulá. Kániš byl v jizbě; právě tam patrně vstoupil. Jak zaslechl vykřiknutí, obrátil se. Pronikavé jeho oči zahořely. Pohládl svou černou bradu a řekl:

„Jdu pro tebe.“

Hlas zněl temně a ne pevně. Zdena mlčela.

„Jdu k tobě, sestro,“ začal. „Proč se bojiš? Vstup.“

Zůstala však.

„Ptají se po tobě, volají po tobě.“

„S tebou nepůjdu,“ řekla rozhodně.

„Jsi-li sestra,“ za té řeči přistupoval, „radím ti —“ hlas jeho zněl zamženěji, a oči jeho zrovna hltaly její urostlou postavu i jemnou tvář. „Poslechni, neodlučuj se. Pojď, buď sestrou, a ne —“ V tom ji chytl za ruku. Vytrhla se mu, a když ji chtěl objati, odstrčila ho. Obličej jeho byl jako krví polit. Chtěla vyběhnout ze stavení, ale jak zaslechla jméno mužovo, zůstala.

„Tys Jana zkazila —“ mluvil Kániš, ne už vábivě, ale s hrozbou. „K vůli tobě upadl do nedokonalosti, k vůli tobě hájí manželství,“ mluvil čím dále tím vášnivěji, „k vůli tobě brání svobodným synům a dcerám božím, a nechce s nimi, a nedopouští, abys i ty s nimi obcovala — Proto mu nebude odpuštěno od anjelů božích; já jsem kosa na něj a na všechny zpronevěřilé, a poteče krev až do uzd koňských — a on také v ní utone.“

Mluvil už skoro chraptivě. Vysychalo mu v krku. Náhle skočil po Zdeně, objal ji žádostivě a dýchaje prudce, mluvil urvaně:

„Pojď, přijmi — ducha mého — dej mi — svého —“

Vášni rozzuřen táhl ji do světničky, Zdena však rozhořčená, popuzená, plná odporu k němu a oškli-

vosti, strčila jím tak, až zavrával. Sama pak, všechna zardělá, po tváři a po čele, vyběhla siní ven a chvátala, všechna od sebe, k latránu do ulice, do shromáždění, aby se dovolala Jana. Nešla daleko. U třetího stavení ho potkala. Přicházel rychle, velkým krokem, všečen vzrušený. Zhlédnuv ji, chytil ji za ruku.

„Co je ti? Co se stalo?“

„Kániš na mne přišel.“

„Šelma krvavá!“ zkríkl Bydlinský. „Ublížil ti, sáhl na tebe —“

„Ubránila jsem se — Co ty —“

„Všechny naštvál — on — ani mně mluvit nedali — Kde je — pojď — snad ho ještě stihnu —“

Sel prudkým krokem, a za chůze mluvil všečen hněvem popuzen:

„To všechno on naléčil — Už dávno to strojil — Tam na mne — tu na tebe.“

V tom došli ku stavení. Bydlinský tam vrazil bez rozmyšlení, jako bouře. Slavení bylo prázdné. Kániš zmizel.

„Utekl!“ a Bydlinský zaskřípěl zuby.

Zdena musila říci, co tu bylo, jak sem Kániš přišel. Pak se sama optala, co se přihodilo.

„Tam ve shromáždění všechny poštvál. Řvali, jak jsem chtěl po zpěvu promluvit — Petr začal, Mikuláš, a po nich ostatní, Sadoch je sice napomenul, ať mne vyslechnou, žeť spravedливо, ale oni nechtěli a hrnuli se ke mně, hnali se na mne, nejvíc ženské, ty křičely, kde jsi, a jiné zas, že pro tě půjdou. A tu jsem ven pospíchal.“

„K vůli mně.“

„A bylo dobře. Půjdeme odtud,“ dodal rozhodně.

„To není obec svorenství, toť obec nepravosti. Půjdu jinam hlásat, hledat pravých „bratři“ a „sester“ — O Zdeno —“ a vzal ji za ruce — „toť je den navštívení.“

„Půjdeš-li, půjdu, zůstaneš-li, zůstanu,“ řekla odevzaně a přivinula se k němu.

9.

Lojové, planoucí svíce tekly na hrubém stole stojícím v koutě, a rudé jejich plameny mihaly se ve vzduchu dusně teplém jako plameny značného ohně, jenž hořel na placatých kamenech na druhém konci klenutého hvozdu. Bylo ve zpuštělém, někdy panském pivovare v podhradí Priběnickém. Všechna zaslá, místem očaděná místnost duněla hlukem a hroznou směsí hlasů.

V mrkavé, rudé záři, zkalené čoudem, mihali se lidé, muži, ženy, výrostkové i děti. Bylo jich plno. Sádoch a jiní seděli u zdí, tiše, v hlubokém, teskném zadumání, skličeni. Ženy i muži, bledí, hubení, mnozí ježatí, rozčuchaných vlasů, hleděli tupě před se na pekelný rej prostřed sklepení, na muže i mladé ženy prostovlasé v čechlích, jež klečice do kola, hlavami k sobě, vykřikovaly a bědovaly.

Mnohá z nich se tloukla do prsou nebo ruce spínala; muži jako Bartuch, někdy ve Hvozdně sedlák, jenž si sám statek zapálil, Joha pekař a jiní, divých, plachých pohledů, seděli a kýklali sebou v před i v zad, jakoby dříví řezali. Krampér opodál stolu sebou lomcoval; jeho chlapec na zemi se svíjel v křečích a již omdléval. Na všech tvářích byla patrná úzkost a hrůza. Mladá žena prostovlasá křičela úzkostně, že ji Kristus zatratí o svém přišti, že již slyší křik zatracených a vidí ohněnou řeku, že již slyší, slyší. — — —

Na ta slova všechny kolem také ten křik slyšely, i ohněnou řeku viděly, ženy a muži někteří také. Dvě ženy zabědovavše padly ve smrtelné úzkosti na zem jako bez sebe. Jiné lezly po kolenou ke Kánišovi; za-

rdělý, prostovlasý, s lesklou, jako smola bradou, klečel prostřed a planoucí oči, divé, vyjevené, upíral do výše. Jak k němu ženy lkající dolézaly, vyskočil a roztáhnuv ruce volal do vřavy, volal, křičel. až žily mu na rudém hrdle naběhly, aby se nebáli, že se den smilování blíží, že bude obnoveno království Boží na zemi, oni že pro ně trpí a proto že oni dojdou milosti.

Hluk chabl, výkřiky ustaly, jako by utal. Jen sem tam se ozvalo hluboké vzdychání. Vše se rázem změnilo po Kánišových slovech. Sklíčenost a trud mijeły, všem se uvolňovalo, jako by z těžkého, hrozného vidění prohlédli do jasné, blaživé záře. A pocit blaha rostl, vzmahal se, víc a více, rozechřival je, opojoval, jak Kániš jako u vytržení líčil jim království boží na zemi, každý že bude jako slunce svítit v plné lásce. všichni svobodní synové boží a dcery boží — — —

Křik radosti zavzněl prostorným sklepením, jímž honila mrkavá rudá zář plaché, fantastické stíny mužů i žen po stěnách i po klenutí. Ženy, kteréž prve lkaly a úpěly, jásaly nyní jako zpité, Sádoch vyskočil od stěny a objal se s jakýmsi bratrem starým. Bartuch sebou prudčeji v před a v zad kýval, blaženě zaryčel, koule očima, když Kániš volal, že budou všichni uvedeni v stav nevinnosti jako Adam a Eva v ráji. Hned také na ta slova jal se Hvozdenský sedlák stahovati se sebe umlenou, špinavou sukni a jini po něm; mnohé ženy rozpínaly chvatně své rubáše, trhaly se sebe rouchy, čechle — — —

V mihavé, ohnivé záři a v zarudlém svitu čadivých svíček zaleskla se polonahá těla, tmavší mužská, zarostlá na ramenou i na prsou, bělejší i bělostná ženská, povadlých i bujných ještě řader.

Zatím Kániš, vášnivě sebou potruhuje, mluvil dále, že v té říši nevinnosti nebude ani pánů ani kněží, že všechny věci budou ve spolku a obecný i ženy, tak

že má již teď býti, a kdo by proti tomu byl, ten že hřeší smrtelně — —

Tu zase padl na zem, tváří do země, s rukama roztaženýma. Ležel tak chvílku, až všichni, kteří u vytržení sebou kroutili a házeli, upřeli na něj své vyjevené zraky. Zaúpěl, a vztahuje ruce do výše zasténal, že jsou nedokonalí, proto že nemůže Pán na ně vylíti plné své milosti, protože je mezi nimi ještě kněz, který nechce býti bratrem, ale zůstává knězem, a v tom že je vtělený ďábel jako v každém knězi, a že chce sňatky a manželství, jich že se strani ten prokletý Bydlinský, a ta jeho manželka, ta zemanka — —

Křičel ještě něco, ale sám sebe již neslyšel. — —

Vyskočili všichni jako zvlčili, i Sádoch, a křičeli, aby byl ten kněz zhuben. Nejdívěji sebou trhali zsinalý Bartuch a oba Samsonové, bradatí, vlasatí, polonazí, zarostlí —

Kániš křičel do zdivělého, šíleného shromáždění:

„Slyšte písmo: O půl noci se pokřik stal . . .

A bude půl noci. Protož trestejme, trestejme!“

Hnal se ku dveřím a všichni za ním v zuřivém honu, jak byli, oblečení i polonazí, muži i ženy. V šílené extasi nedbali tmavé, březnové noci, necítili studeného větru, jenž vál od Lužnice. — —

* * *

Ve své jizbě u hrubého stolu seděl Bydlinský se Zdenou. Světlo kahanu padalo zplna na jeho mužně sličnou hlavu krásných, měkkých vousů. Pod lícní kostí na přepadlé tváři spočíval stín a také zapadlé oči byly ve stínu. Kněz seděl obrácen ku Zdeně, sedící stranou na těžkém špalku. Domlouval ji, aby vstala, aby šla na horu na hrad, tu dolé že je nebezpečno, zvlášť ona, protože rozpálené „sestry“ proti

ni soptí, že běží jen o dnešek, co by dnešní noc na hoře pobyla, zítra ráno že odejdou odtud, a na vždy.

Zdena seděla tiše, hledíc mu do tváře. Když se odmlčel, řekla tlumeně:

„Mám tam sama odejít?“

„Bude tak líp, budeš bezpečna.“

„A ty?“

„O mne se neboj.“

„Bez tebe se budu báti — o tebe. Kániš přijde, ten přijde zas —“

„Prosím tebe, jdi, Zdeno, jdi!“ domlouval starostně, srdečně. Ji chtěl přede vším zachrániti.

Pochýlila se více nad stůl, blíže k němu:

„Abys tělo mé uchránil, posýláš mne k otci? A sám tam nechceš jít?“

Nemohl na to nic říci. Mlčel. Bylo slyšeti šum nočního větru a jak okenice zarachotila. Za okamžik opět Zdena promluvila:

„Kdybych tě poslechla, a šla — a on —“ myslila otce — „mne zase zpátky hnál,“ to mluvila volněji, jako namahavě, a on by tak učinil —“

Hlas se jí zachvěl, umlkla. Tvář se jí zarděla náhlým, plachým ruměncem, pak hned opět zbledla. Bydlinský za té řeči rychle vstal, přistoupil ku Zdeně, a vzal ji za ruku:

„Máš pravdu. Samotnu jsem tě v to ponížení posýlal,“ mluvil rychle, zachmuřeně, sám sebe káraje. „Promiň, promiň mně to. Ne, nepůjdeš, alespoň sama ne — Já dobře myslil — ale sama nepůjdeš. My se již nemůžeme odloučit.“

Chytla ho za ruce a jak před ní stál, upřela k němu své oči. Ve tváři jí svítilo a bylo zřejmo, jak ji ta vroucí slova potěšila. Jak ji vyzval, aby vstala, že ji odtud odvede, poslechla ochotně a vzala tmavý, vlněný šátek, jež si přehodila přes ramena.

„Na noc snad nás nahoře nechají,“ pravil Bydlinský, „otec ani nezví, a ráno —“ Bral z kouta hůl, ale již ji zase maně pustil, a nedomluvil. Z venku, od latránu temně zahlučelo. Naslouchali. Nebyl to vitr, ale směs hlasů, pustý křik. A bouře ta se blížila kvapem. Bydlinský se vytrhl, popadl hůl a vzav Zdenu za ruku, zvolal vzrušeně:

„Pojď, rychle, rychle —“

Vyšli na tmavou siň; u samých však dveří se zastavili. Divoký ryk strhl se takřka již před nimi. Bylo slyšeti již jednotlivé hlasy.

„Je pozdě!“ zvolal Bydlinský a skočiv ku dveřím, zarazil závoru; pak chopiv Zdenu za ruku, táhl ji chvatně do světnice. U dveří se však náhle zastavil.

„Prchni — tudy,“ ukazoval siní do zadu, na dvorek za stavením, „zahradou, brankou k řece — tam se někde skryj, nebo dostaneš se k mostu —“

Dvěře se otřásly, jak jimi venku zalomcovali, a také na okenici pršely těžké rány. Dav venku ječel, křičel, řval.

„Sama nepůjdu,“ řekla Zdena pevně.

„Hned s tebou nemohu, musím je zdržet — Jen jdi!“ to již Bydlinský poroučel, křičel.

„Nepůjdu — Zabijí tě —“ odpověděla odhodlaně; bylo zřejmo, že nepovolí.

„Já tě nedám, Zdeno — pro Bůh tě prosím — jdi, prchni!“

Byl všecken od sebe, rozčilen strachy o ni. Venku bil přival do dveří a do okenice, až pojednou ochábl. stišil se. A tu se ozval ze tmy hlas:

„Pojď sestro, Zdeno, zapálit se láskou!“

To Kániš křičel chraptivě; a jiný hlas se ozval:

„Ty ďáble kněžský, vyjdi ven!“

„Pojď!“ zkríkl Bydlinský a hnal se, veda Zdenu, do zadu na dvorek. V tom však i tam zabouřily divé,

rozvášněné hlasy. Bylo zřejmo, že se tam derou do dvorka, do zahrady a že se přiznou odtud asi sem. Bydlinský bez rozmyšlení se otočil, a drže Zdenu kolem pasu, vběhl s ní do světničky. Tam hned začal hradit dvěře. Hrubý špalek od stolu k nim dosmýkal, Zdena na jeho rozkaz přitáhla těžkou lavici. To vše dělal, aby své protivníky co nejdéle zdržel. O to mu běželo. Míhlo se mu, že shora přijdou na pomoc, že že tam uslyší a že hejtman pošle zbrojné na to zuřivce — A ti křičeli:

„Machometo! Machometo! Spalte ho!“

„Zemanko! Panstvo! Panstvo!“

Hlasy mužské a ještě více ženské tak ječely — Okenice se otrásala, dvěře venku praskaly. Bydlinský zatarasil zatím dvěře u jizby; nyní chtěl i okno zahradit. Nebylo však už čím. Sevřev hůl v pěstí postavil se k okénci; Zdeně přikázal, aby šla dál, dál. V tom okenice zapraštěla, rozlétla se, proud divých hlasů vevlil se ze tmy ohlušivě do jizby a ze spousty řevu proniklo:

„Spalte je! Spalte!“

A rázem zaplála venku temnem pronikavá zář; zuřivé jásání ji vítalo.

„Hoří! Hoří!“ křičeli, řvali. V záři té je bylo venku všechny vidět: hlavu na hlavě, postavy mužské, bradatých, zcuchaných vlasů, ženské, rozběsněné, divoké. A všichni zahrozili a hrozili zafatými pěstmi i kyji, jak shlédli Bydlinského. Stál proti nim prostovlasý, bledý, odhodlaně však vztyčený, připraven na zoufalý zápas. Kadeře se mu, jak noční chladný vzduch do jizby táhl, trásly nad čelem a brada na prsou povívala. Křičel do davu, hlas jeho však zanikl jako v hukotu velikých vod. Odpověděli mu křikem, láním, klením; a také kameni začalo lítati do světničky.

Zdena přiskočila k svému muži, prudce ho od-táhla od okna, a již ho nepustila. Chytla ho křečovitě, objala, ne z hrůzy, ale aby zůstal u ní, aby ho vytrhla z toho hrozného přivalu.

V okně se mihla Kánišova hlava černých, u větru vlajících vlasů a vousů. Náčelník „Božího zástupu“ křičel:

„Sestro Zdeno! Pojď se zapálit láskou. Vyvedu tě z Komorhy. Pojď, už hoří!“

Zdena se odvrátila a přiklonila hlavu na prsa Bydlinského. Ten, zsinálý, s očima vyjevenýma, vztáhl pěst k oknu a klel někdy svého „bratra“. Kániš uskočil od okna a zkríkl zuřivě:

„Bijte!“

Dešť kamení spustil se do jizby; kameny litaly, byly do podlahy, do stěn. Bydlinský ustoupil až do nejzaššího kouta, kryje pořád Zdenu svým tělem. Stranou učazeného krbu v zákoutí padl na kolena, bokem k oknu, aby ochránil cele Zdenu, jež se k němu tiskla a již on křečovitě k sobě vinul. Kamení lítalo, už ho i na hlavě zasáhlo. Ucítil teplou krev, ale nedbal, jen na Zdenu myslel. Spočívala klečíc v jeho objeti, přitulená jako holubice —

A venku řev a zář. V ní tratil se mihavý, zmítaný plamének kahanu na stole. Pak zamrkal v oblaku kouře, jenž se do jizby vevalil, a v něm také shasl. A bylo tam ticho. Muž se ženou v objetí, až do posledního okamžiku, kdy duše jejich se od těla dělila. A Zdeně nebylo v ten okamžik jistě teskno. Věřila, že Bůh jim těch bolesti popřál, že umírají pro jeho pravdu.

V ten okamžik bylo její myšlénkou, že vstoupí u věčné město. A bylo ji blahem, že tam jde s Janem, že její duše s jeho duší vejde u věčné blahoslavenství, kde není ani tesknosti ani zklamání. — — —

Rudá zář stoupala do tmy nad městečkem a rozlévala se po černém nebi. V záplavě té vynořil se náhle ze tmy Přiběnický hrad na skále jako vykouzlen, hradby, bašty, palác, kaple s okny bohatých kružeb. V třeslavé té záři zarděly se kolem skály nad řekou i řeka. Před hořícím stavením na „rynku“ jasno jako ve dne. V záři požáru mihaly se jako kolem planoucí hranice šílenci Božího zástupu.

Vyskakovali jednotlivě, výskali, prolamovali se, tleskali, jiní se za ruce chytili, muži, ženy, polonazí, polonahé nebo lehko jen oděné, jali se do kola křepčiti a zpívali píseň desatera, ti chraptivě, oni hlasy pronikavými. Volné vlasy jim vlály kolem hlav i brady mužům, zraky hořely, prsa se zmitala, prudce oddychovala, jak se v divokém reji proplétali, mihali, splétali v hrozné klubko těl —

Nejedna žena, nejeden muž padl na zem. Klesali vysilení strašlivým napjetím svého šíleného vytržení a leželi na zemi ve mdlobách, tuzí, ztrnuli, jako mrtví. — — —

S obou hradů, Přiběnic a naproti přes řeku z malých Přiběnic hlaholilo návěští trub. Hejtman Velkých Přiběnic, Ctibor z Hvozdna, vytrhl se ze spaní. Když mu oznámeno, že v podhradí, v městečku, hoří, poručil hned, aby část branných „bratří“ sběhla dolů hasit, a hned také lál, žeť jistě ti zhovadili kacíři nějakou kráčku stropili. Sám pak se rychle obléknuv, vyšel ven, aby se přesvědčil, je-li jaké nebezpečení. Vál dost citelný vítr, a bylo strach, kdyby se oheň rozšířil, že by lítající došky planoucí a šindele mohly i na hradě zapálit. Když vycházel fortanou na stezku, přiběhl jeden z branných mu vstříc a udýchán oznamoval, co se dole děje, co ti zběsili tropí.

„Bijte do nich, rozežeňte je, žeňte je!“ zkríkl vladyka.

Když sešel dolů, viděl, že „bratři“ jeho rozkaz už plní. Jako splašené stádo hnal se „Boží zástup“ hluče a křiče z rynku ulicí latránem k dolejší bráně městečka. Mnozí však zůstali; to ti, kteří nemohli, kteří leželi na zemi v křečích nebo jako bez sebe, ženy i muži. Těch však nikdo té chvíle nedbal. Hradští se jen o požár starali, aby se nevzmohl. Chyťaloť už vedlejší stavení.

Ctibor z Hvozdna se zarazil, když uviděl, že hoří stavení, o kterém slyšel, že v něm Zdena přebývá. Od pozedného to věděl. A nyní ze směsí hlasů zaslechl, že ti ztřeštěnci schválně zapálili. Bezděky přidal do kroku. Když se prodral tlačenicí až k hořícímu domku, shlédl, že jeden z jeho „bratří“ ustupuje od vybitého okénce a křičí:

„Někdo tam je! Je vidět někoho na zemi. Ale dvěře jsou z vnitř zavřeny.“

Hejtman strnul. Hned však vytrhl nejbližšímu sekeru a hnal se ku dveřím. Sekal do nich jako divý a křičel na ostatní, aby přinesli berana. Přišli, přiskočili, ale nepáčili, nýbrž chopili se svého hejtmana, a mocně ho odtrhli od dveří, nad nimiž stavení plálo všecko jedním plamenem. Jen s hejtmanem odskočili, ruchlo za nimi dunivě, hlomozně a mrak jisker se rozestříkl daleko kolem do kola. Krov se sřítíl do stavení. — —

Požár před úsvitem uhasili. V tu dobu Ctibor z Hvozdna už na jisto věděl, co se stalo. Jeden z „Božího zástupu“, probravší se z mrákoty, jejíž vladyka vyslechl, vyznal, proč zapálili, kdo byl ve stavení a tam uhořel.

Zraky všech „bratří“ utkvěly na hejtmanovi. Ten okamžik mlčky, chmurně hleděl před se, směrem ku spálenému stavení, pak drsně řekl:

„Zasloužili si toho. Pán Bůh sám je ztrestal skrze tyto rufiány hovadské. Ale těm bych zrovna tak zatopil. Ale když „bratři“ na Hradišti jich tak šetří —“ Poprvé zareptal proti rozkazu starších na Táboře. Odmlčel se, pak mávl rukou a zkríkl:

„Ale tu jich už nestrpím, děj se co děj — Jděte,“ poroučel, „žeňte je, ta hovada, tu zvěř, na mé zodpovídání. A hned!“

Zbrojní bratři chvátili na latrán k bráně, kde se „Boží zástup“ po noční orgii skoro všechen shlukl. Domky byly jimi plny i zpustlý hvozd v pivovaře. Seděli všude, bledí, žlutí, vysilení, krčili se v ranním šeru v koutech, s kolenama pod bradu, se zrakem jako vyhaslým, do prázdna upřeným, mlčky, mnohý s ochablou, skleslou bradou, tak že ústa byla pootevřena a změti zcuchaných vousů proběhávaly se zuby — —

Mnohý se ani nehnul, i když se branní bratři přihnali, i když je kopali nebo ratištěm sudlice nebo plochým mečem pobizeli, aby se hýbali, aby vstali. Ale hned šlo pohnutí otupělým zástupem, jak mezi nimi jako dva ohromné stíny kráčeli oba bradatí Samsonové, Petr a Mikuláš a jak pustou síní se rozléhl Kánišův hlas:

„Pojďte z doupěte nepravostí, z hnízda nedověřilých a slepých pod střechu všech*), neboť ráj neměl ani klenutí ani zdí, pojďte pod střechu rajskou, aby naplněn byl zákon —“.

Dál na podhradí u spáleniště, z něhož šel čpavý zápach a z něhož se ještě kouřilo, stál té ranní chvíle Ctibor z Hvozdna. Byl velmi sklíčen. Myslíl na Zdenu. Jak hrozně skonala. S takovým kacířem, pikartem! Otce i spasení duše opustila, aby s tím knězkem takto

*) obloha.

umřela, jako skot, jako pohanstvo bez přijímání těla Božího. — —

Bělovlasý hejtman hleděl do černé spousty spáleniště; z něho rozvíval ranní vítr čpavý dým, jenž se táhl, ploužil pustým rynkem jako pruhy mlhy. Hejtman hleděl, hleděl a nevěda sepjal ruce. Pak mu oči prudce zamrkaly, bílé kníry se prudce zachvěly, jak bradou zaškubala kreč. —

Od latránu zavanul sem sbor hlasů, ohlas neladného, chmurného zpěvu.

Ctibor z Hvozdna vzpřimil hlavu, oči mu zahorely; okamžik naslouchal, jako by dravec číhal, pak se rychle otočil a zamířil k latránu. Tam té chvíle vycházel „Boží zástup“ dolejší branou městečka a zpíval. V čele žen a mužů, již na rychlo sebrali po staveních, co tam bylo obleků a rouch, oba bradati Samsonové a před nimi Kániš černé brady, prostovlasý. Vedl zástup ven, do stráně, do lesa, nad nimž se probělával z popelavých mraků světlý, bledý pruh prvního úsvitu.

Les sám byl ještě zatopen hustým šerem a mlhou, a studený vítr jím táhl a hučel vstříc „Božímu zástupu.“

10.

Ctibor z Hvozdna prostě oznámil u obce na Hradišti hory Tábor, co se stalo a co sám o své vůli učinil. Zároveň však dal napsati list a ten poslal do obce „polem pracující“ bratru Žižkovi, jenž ji vedl a spravoval. V něj jedině doufal, k bratru Žižkovi jedině měl důvěru, že hrozné to kacířstvo ztrestá a zkazi.

Ctibor z Hvozdna vypsai v tom listě, co se na Přiběnicích stalo s těmi pikarty, kteří mu jedinou dceru zkazili a zhubili, nyní že ti změtenci jako řá-

blem posedli potloukají se v okolí, po lesích, nejvíce u vsi Dražic, že lidem mnohé škody činí a sami že žijí v hrozném kacířstvu. — O tom podal písemnou zprávu jenom stručnou, poslovi však nařídil, aby bratru Žížkovi a veškeré obci obléhající Beroun sám, ústně vypověděl, jak ohavně ti pikarti na Přiběnicích žili, jak se rouhali svatému písmu a všemu učení křesťanskému, a jak je nebezpečno necháti je na dále u volnosti, žeť omamují lid a k neřestem ho svádějí. Mimo to měl posel uloženo, aby bratrovci, Ondřejovi, zvlášť o tom zprávu podal, jak sestřenice jeho Zdena za své vzala. —

Hvozdenský zeman se nesklamal Nedlouho po té, počátkem dubna (1421), byl krásný, slunečný den, plný předtuchy jara, zarazil Ondřej, Hvozdenský panic, na Táboře před radnicí. Přijel sem z nenadání s poselstvím od obce polem pracující, že bratr Žížka přijede ty dny na Tábor, nejvíce k vůli těm tělesným pikartům. Ondřej přinesl také různé noviny, hlavně o tom, jak oblehali Beroun, o posádce králově v městě, o Vlachu jakémisi, Bruce slul, jenž byl její vůdcem, o tom, jak „bratři“ s Pražany k městu šturmem přilhuli a hradby slezli, jak bylo v ulicích i na place krvavě bojováno, jak ten Vlach v sečbě byl zabít a rytíř Koblih, jenž s několika utekl na kostelní věž, že byl dolů, na rynek, shozen a jak ho tam bratři cepníci s ostatními dotloukli. Také o zajatých vypověděl, co jich bylo, jen kněží přes třicet, ti že se do Berouna s různých stran utekli, a s nimi několik mistrů Pražských. Ty všechny že „bratři“ vyvedli za město a tam že je v jizbě jakés zavřeli a všechny na jednu spálili — —

Dále co bylo, nevěděl, neboť toho dne došla strýcova zpráva a bratr Žížka jej, Ondřeje, sem ihned vyslal, sám že také asi co nevidět přibude.

Sotva že Ondřej vyřídil starším svá poselství, pospíchal do hradu. Měl ještě jeti na Přiběnice, strýci totéž oznámit. Ale hrad nechtěl, nemohl minouti. Šel tam nedočkavě, dychtivě. Byl žádostiv, co se tam stalo za těch mnoho neděl, co tu nebyl, nevykoupil-li přece vladař svého purkrabiho. To jest, běželo o to nejvíce, neodešla-li se strýcem purkrabím také jeho neť. Je-li tam — — Teď co byl v poli, často na ni vzpomněl, často na ni myslil, jak se s ní shledal na Přiběnicích ještě v rouše řeholním, a jak ji pak uviděl v obleku světském, tak sličnou —

Je-li tu na hradě — Ondřej uvažoval — jak s ní je, a jak jeho uvítá. Myslíl na to již cestou, a teď ještě více, všechnen dychtivý, vzrušený. Mohl se sic na ratouze optati, mešká-li tu ještě Rožmberský purkrabí. Ale nějak mu nechtěla ta otázka z úst, jako by každý hned na očích mu poznal, proč se ptá. —

Z radnice do hradu nebylo daleko. Než tak hned se tam Ondřej nedostal. Všude ho zastavovali „bratři“, „sestry“, musil tu, musil tam chvilku postát, povědět, jak je v poli, viděl-li toho či onoho „bratra“, sešel-li nebo je-li na živu. Ondřej odpovídal všude jen stručně, až pak se vytrhoval, vymlouval, že musí na hrad, že chvátá. —

Nejprve vešel do světnice „sestry“ Kateřiny, kteréž nesl pozdravení od starého bratra. U ní zastal všechny: vladyku Smrčku i jeho neter. Ta Ondřeje první shlédla. Div že nevyskočila v milém úžasu. Rudý stín mihl se jí tváří a čelem a nemohla hned ani promluvit. I panic stál okamžik mlčky, ale musil promluvit; mělať „sestra“ Kateřina hned několik otázek. Nejprve se ptala, kdeže se tu tak z nenadání vzal. Když pověděl, začala o Zdeně, vi-li již.

Věděl, ale Kateřina přece mu ještě jednou pověděla. Naslouchal napjatě, s účastenstvím, protože stará

„sestra“ toho více věděla, nežli mu posel před Berounem pověděl. A krůpěj útěchy skanula z toho vypravování v jeho duši. Tížiloť ho také, že Zdena zemřela tak nekřesťansky. Nyní zvěděl, jak se bránila tomu rušianství pikartskému, že nechťela tak nečestně žiti jako ti změtenci, že pro věrné manželství tak bídne skonala. Také to vyslovil a Buchovcova sestra prisvědčivši dodala, tak že také domlouvala strýci Ctiborovi, když sem onehdy z Přiběnic přijel, tak že jej těšila.

„A co říkal?“ ptal se Ondřej dychtivě.

„Chmuřil čelo, hrubě chmuřil. Těžko to nese, a jak by ne — Jediná dcera, a tak hodná, tak obětivá. Vím, jak tady u nás, ve špitále křesťanský, jako pravá sestra žila —“

„Co strýc —“ připomínal Ondřej.

„Povzdechl, přede mnou, těžko si povzdechl, mávl rukou a řekl: „Pán Bůh buď její duši milostiv proto, co vytrpěla —“ Sotva ti domluvil. Hlavu otočil a dost, už ani slova, a pak hned o těch pikartech, žeť na čase, aby byli ztrestáni.“

Ondřej se tvrdě o nich vyslovil, a že by je třeba sám stíhal a sám nebohou sestřenicí mstil, kdyby byl bratr Žizka neustanovil je ztrestat.

„Sám bys nebyl,“ řekla paní Kateřina. „Strýc se již nemůže dočkat. Hoří je zničit —“

„A já bych vám byl také pomohl, jako teď pomohu, až Žizka přitrhne,“ pravil vladyka purkrabí. „Pojedu s vámi na ty machomety.“

Panic zasl i zaradoval se; bezděky pohlédl po jeho neteři. Na její tváři nepostřehl ani stín odporu proti tomu, co strýc řekl. Ten doložil:

„Nediv se. Vládať o mně v nouzi a svízelných nedbal. Nechal mne. Chce, abych tu zůstal.“ To řekl trpce, s úštěpkem, a vážně dodal:

„A vy jste mne ošetřovali. Tu paní Kateřina, a tys za mne se také přimlouval, vyhojili jste mne, a tuto mou neteř jsi mně zachránil. Kdež by byla bez tebe! Toť ona nejlip vi. A víš-li, že tu na Táboře jsem v lecčem prohlédl. Jana také. Přijímal jsem už dřív pod obojí jako vladař, ale myslil jsem, že tu na Táboře jste všichni jako ten Kániš, jako ti změtění pikarti —“ Podal panicovi ruku. Jana také. „Ale teď už dobře vidíme, a tu paní Kateřina nás poučila, jak smýšlí bratr Žižka, její bratr, tvůj strýc —“

„A já s nimi,“ vpadl Ondřej s úsměvem. „Tak pojeděš s námi?“

„Pojedu.“

Začali o té výpravě, jak na ty rouhače. Panic se vyptával, kde jsou. Slyšel, že nad Přiběnici proti Dražicům v lese, v Osice, tam že v oupadech bytují, v děrách a v boudách, že ohně topí a při nich bláznivě, ohavně křepčí.

„Dost zkoušeji,“ děla Buchovcova sestra, „myslím hladu. Postí se, musí se hrubě postit. A z toho také snad takové šílenství. A zatvrzelí jsou; kněze, který se mezi ně odvážil, však to byl kněz Mikuláš, div že nezabili. Musil s nepořízenou odejít; což dím, odejít, uprchnout. A všem hrozí, všem nám, že poteče krev až po uzdu koním, oni že jsou posláni k vymýtání z království božího všech pohoršení — Zoufalci jsou, budou se zle bránit —“

„Ať brání — však dlouho ne,“ odpověděl Ondřej ještě více na ně popuzený tím, co právě slyšel. „A toho zběsilce, Kániše, toho bych nejraději sám ztrestal. Ten, ten je všeho příčinou. Ten Zdenu zhubil.“

„Dokud on je,“ minila Kateřina, „dotud se nepoddají. Onť je drží, onť nejvíc.“

„Jen aby už bratr Žižka brzo přijel!“ zvolal vladyka Smrčka.

Jana mlčky poslouchala. Zrak její nejednou utkvěl na Ondřejovi. Vypadal tak statečně, a naslouchala s vřelým účastenstvím, jak mluvil o nebožce sestřenici, jak jí litoval. Osud její ji hluboce dojímal, nejednou o ní mluvila s Kateřinou. Ano, odvážila se jednou i říci, že měla přece útěchu, že ten kněz jí byl tak oddán. Ale zarazila se hned, co ji tak připadlo, a začervenala se, když Buchovcová zbožná sestra ji připomenula, co myslí, jaká útěcha v tom marném, světském milování proti věčné spáse. Nyní se Jana zarděla zas, a to, když se Ondřej k ní pojednou obrátil a jí se zeptal, nebude-li mít nic proti tomu, když strýc se s nimi vydá do pole.

Jana zakroutila hlavou a řekla upřímně: „Nebudu.“

„A ty zůstaneš u nás,“ doložila „sestra“ Kateřina.

„Po klášteře se ti už nebude stýskat?“ ptal se Ondřej s úsměvem.

„Nebude. Už se mi nestýská.“

Jasný její pohled setkal se se zrakem Ondřejovým. A ten zazářil. — — —

